

ئەزموون ۹ پاد

پشکو نه جمه دين

ئالاي شوريش و چيكا يه ته گاني زيندان
به رگي يه كه م و دووهم

جايي سينهم

منتدی اقرا الثقافیدی

www.iqra.ahlamontada.com

ئەزموون و ياد

بەرگی يەكەم

۱۹۷۸ - ۱۹۸۳

پىشكۇ ئەجمەدىن

ناوی کتیب: نه زموون و یاد

نوسه: پشکو نه جمه دین

چاپی: سیهم

سال: ۲۰۱۱

تیراژ: ۱۰۰۰

به رگ و دیزاین: نه رده لان هه له بجه یی

نه زموون و یاد له شیسیتیشالی گه لاویژ ۲۰۱۰ خه لاتی
پرفرو شترین کتیبی سالی وه رگرتوه.

پیشکشہ بہ:

شہید یوسف خانہ قی

پەنجەرەیک بە پروی «نەزمون و یاد»

نەم کتێبە یەخوینییه. نووسینەوی میژوو نییه و هیچ میتۆبکی زانستیانی میژوونووسینی تینا پەچاونەکراوه. من کە میژوونووس نەبم و سەر لە پێشوی نییه کە زانسته نەم نەبم، مافی دەستینەوان و نازوگیزکردنی دیارە و نەم کەوتەکانی میژووی بزوتنەوی سیاسی ھاوچەرخێ کورد، بەخۆم پەوا نابینم.

نەزمون و یاد، نووسینەوی کتومت و سەرلەبەری یادەرییهکانی من، لە شۆرشی نوێ، خەبات و تیکۆشانی کۆمەڵەی پەنجەرەکانی کوردستان و یەکییتی نیشتمانی کوردستاندا نییه، وریهێ نییه یادەرییهکان، کار و ماندووبوونیکی زۆر گەرمتری لەمە ئیستا گەرکە.

نەزمون و یاد، بەوشەنەخشاندن و زیندوکردنەوی نەو وێنەیی سەرەمیکی ژیانی من کە لە سەختترین رۆژگاری خەباتی شاخ و تیکۆشانی سیاسیدا، لە هەرمە ناخشان و زەمەن تۆزی لەسەر خستوون.

نووسینەوی دەسلان، بە هەموو شەو و رۆژ، هەفتە و مانگ و چرکەساتەکانییه، لە نالۆزترین پرۆسە ژیا و هەلسوکهوتی خەباتی پێشمەرگە، شەری شاخ، شەری نیوخو، کاری سیاسی و پێکخراوی، گۆهرانی بن ئەشکەوتان، پێکڕینی هەوراز و نیشوان، برستی و هەللەرزینی بەرباران و کەرەسیه و بابووران، هەلپژانی خوێنەکان و شارینەوی تەرمی نازیزان، ناکۆکی و ململانی و جێگۆڕکێیان، پاش پێچانەوی نزیکەیی بیست و پێنج سالان لە تەمەنی پەروانیان، کارێکی سەرپێشی و ناسان نییه.

نەزمون یاد، نووسینەوی میژووی شەپەکان، ژمارە قوربانییهکان، گەرمی دەستکەوتەکان و پەسنانی نازایەتی و جوامیرییهکان نییه. لە «نەزمون و یاد» نا، وریهێ شەپ و پێککانەکانی نێوان هێزی پێشمەرگە و هێزەکانی ئەولەتی بەعسم وێنە نەگرتوون و قەتە و باس لەسەر نەکردوون. وهاکارێک. نە بە نەکی خۆمی ئەزانم و نە نووسینیش بۆ من وها نامانجێکی هیه. زۆرن نەوانی یادەرییهکانی خۆیان، لە شۆرشی کوردستاندا گێراوەتەوه و باسی چۆنیەتی بەرپوێچوونی شەپەکان، سەرکەوتەکان، نووسینییهکان، ژمارە شەپەکان و وریهێهێکانیان کردووه و هی بیکشی زۆرن، دژی به کارانه بهمن. کامێرای یادەرییهکانی من، زیاتر لەسەر نازار، لێراوکی، خەم و پەژارە و چرکە نەروونییه نازاراوییهکانی نینسانی کورد «پێشمەرگە، سیفیل»، هەلوێستە مەکن و هەول دەمن، وریهێ بارە ناھەموارەکانی ناخی نینسانەکان وێنە بگرن کە جەنگ

بەرھەمی ھێنابوون. من. بە مەبەست و لە ناگاییدا، لەسەر تراژیدیایکانی شەری نیتوخۆ ورد نەبەمەو و زەق و زۆپیان ھەکمەمەو. من، کە لە بەشتیکی زۆری نەو شەپانەدا بەشاریم کردووە، نێستاش، پاش بیست و سێ سالان، لە ناگایی و ناگاییمدا، نازارم دەمن و لە ناخووە دەمسووتین! شەری نیتوخۆ و کەلتوری یەکتەکوشتن، ھاكتەری کاربەری خولقاندنی نەم بارە شیواوھن کە کوردی تینا ھەژێ. وینەگرتنی شەپۆلەکانی روباری لە خوێن سەرپێژی شەری دەسلالت، لە ناناماھیی ھەولت و قەوارەیی سیاسیی کوردیدا و نیشانانیاں بە نەوھکانی نێستا و ناییندە، بە نەرکیکی گرنکی پرۆسەیی «نووسینی سیاسی» ھەزانم.

نەزموون و یاد، لە مەوای بووردا، وینەگرتنەوێ ژیاں و نازارھکانی تاکی کوردی لە بۆزەخی جەنگ ھاوێژاوە و جەخت لەسەر دووبارەخولقاندنەوێ ژان و ھەراوکیکانی کۆمەلێک مەرۆف ھەکات کە ھەلو مەرجی ناناسایی و زولم و ستمی بەعس، لە سۆنگەیی کوردبوونیاندا، ھەخستە نەرمەوێ زەھن و لە شوێندا گۆرھوشاری پۆج و جەستەیی ھەمان.

من، لە گێرپانەوێ «نەزموون و یاد»دا و لە زۆر شوێندا، ھەولێ بەکاربەرنی زمانی وینە، کامیزا و فلاشبەکەم ناو و تەکنیکی پۆماننووسین و وینەیی شیعیریم بەکارھێناون. بەناخووە، لە ھەندیک شوێندا، نەتوانیوە بە ھەمان زمان و نەفەس، برێژە بە گێرپانەوھکانم بەم و ناچار، ھانام بۆ زمانی نووسینەوێ فیکر و سیاسەت بربووە و کۆلینەو و توێژینەوێ نیاردە سیاسییەکان و کێشە و گرتە فیکریەکانم، بەو زمانە باوە کردوون.

لە برێژایی نووسینەوێ «نەزموون و یاد»دا، ناوی کۆمەلێک کەس ھاتوون کە ھەندیکیان نەو پۆژگارە و نێستاش، پۆلی گرنگیان لە ھەلسووێرانی کاری یەکتیتی نیشتمانیی کوردستاندا گێرپاوە و ھەگێرن. ھەربێنەکانی من، لەمەر ئەوان کەسان، پەيوەندییان لەگەڵ تیگەیشتنەکانی مندا ھەبە بۆ خەسەلت و کەسایتیی نەوێ پۆژی ئەوان و لەگەڵ پۆل و پێگەیی نیشتایاندا، پەيوەندییەکیان نییە. من، ناوی کەسەکانم وەکو خۆیان و بێ ھیچ پێشگریکی ناتەبا بە ھونەری نووسین، نووسیون. واتە پێشگری (کاک، بەرپێز، مامۆستا و... ھتد)م بۆ ھیچ سەرکردە و کەسێک بەکارنەھێناوە و نەمەش لە شکۆیی و حورمەتی چ کەسێکی بەروومەت، کەمناکاتەو.

لە کۆتایی کتیبەکاندا، ھەرھەنگێکم بۆ ناساندنی ھەندەک لە کەسەکان کردووە و ھەولێ زینووکردنەوێ نەوانەم ناو، کە کۆژاون و بوونەتە سەربازی ون، یاخود زینوون و پۆژگار توژی ھەرامۆشی لەسەر خستوون.

نەزموون و یاد، لە مانگەشەوێکی نیسانی سالی ١٩٧٨ کە من لە شاری ھەلەبجەو، بۆ چیا ی شەروێ بە پێگاوم، دەستپێ ھەکات و لە یەکتک لە پۆژھکانی پاییزی سالی ١٩٨٣دا و لە دەستپێکی

مفاوەزاتی نێوان یەكیتی و بەعسدا، پشوو دعات.
لە نووسینەوهی نەزمون و یاددا، دھشیت ناوی زۆر ھاپۆی و براھەرم لەبیر کربن و یانگارییەكم
لن نەگێراپنەوه، ناوای لیۆرینیان لن دھكەم و دلنیایان دھكەم كە بێ مەبەست بووه، توانستی
بیركرنەوهم لە كورتیی ناوه و بە ھاناموھ نەھاتووھ.

پشكۆنەجمەین
نۆفەمبەری ۲۰۰۷ سوید

نەزموون و یاد... ئاوردانەوهیەک لە نۆزەخ

نووسینی: پێیین ھەری

((ھەفتەنامەی ئاوتنە))

((نێمە و ئەوان چ تاوانیکمان نەبوو! نێمە ھەموومان لەو نۆزەخی کوریکوشتنە گوناھ بووین))
 ((ئەو پۆژانە بەعس لە ھەولی سەپنەوێ نێمە و نێمەش لە ھەولی بڕینەوێ یەکترا بووین))
 جاریک پۆلان بارت لە پیتاسەکرینی تازمگەریا گوتبووی: «تازمگەری بریتیە لە ناسینی ئەو
 یاربانەکی ئە ناییت نووبارە بینەو» ئەتوانین ئەم راستییە تەنانت بۆ بواری مۆبیرنەکرینی ژیا
 سیاسی و کۆمەڵایەتی بە کار بێنین. مۆبیرنەکرینی کۆمەڵگا پەیموئەییەکی تەنگاوتەنگی بە ناسینی
 ئەو یاربانەو ھەبە ئە ناییت نووبارە بینەو. ھێچ پۆژەییەکی تازمگەریا ھەر پۆژەییەکی تازمگەریا
 ئەو یاربانەکی جیھانی کۆلتووری و سیاسی و کۆمەڵایەتی ئە ناسینی ئە ئەنارانا بوو و ئە ئەنارانا.
 تاکو نووبارەیان ئەکەینەو.

لێرەو ھەبیین ھەمیشە ھەموو پۆژەییەکی تازمگەری ھاوکاتی لێشاویک لە لێکۆڵینەو و نووسینە
 ھەربارە پەھەندە کۆلتووری و سیاسییەکانی کۆمەڵگا و قسەکرین لەسەر لایەنە یار و ناچارەکانی
 کۆی لایەنەکانی ژیا کۆمەڵگایە. گەر تەماشای دروستبوونی ئەو ئەوێ مۆبیرنەش بکەین. ئەو
 راستییە ھەبیین ئە بە بێ سەرھەڵدان و دروستبوونی چەندان لایەنی لێکۆڵینەو مومکین ئەبوو
 ئەو ئەوێ دروست بێت. ئەو ئەوێ مۆبیرن لەسەر شانی لێشاویک لێکۆڵینەو و نووسین لە
 بارە یار لە باریکی ژیا ئەو پۆژەییە. ئە راستی مۆبیرنەکرین ھەمیشە ھاوکاتی کۆمەڵگای
 لێکۆڵینەو جیاوازی لە بارە ژیا کۆمەڵایەتی و سیاسیی ژیا ھەنووکە و پۆژەیی کۆمەڵگاوە.
 بە راستیش، بێ ناسینی پۆژەیی پۆژەیی. ئەستەمە ئەتوانین بێر لە ناوێکی جیاوازی لە پۆژەیی بکەینەو.
 ھێک جاریک گوتبووی: «ئەو کۆمەڵگایە پۆژەیی پۆژەیی بێر ئەستەمە. ئەستەمە بەوێ نووبارە
 بکەنەو». ھەر ئەم مەترسی نووبارەکرینەو ھەبە و ئەستەمە ھەموو پۆژەییەکی تازمگەریا بە
 ناچار پۆژەیی بە زانیاریەکی زیاتر و فرەلایەتەر لەسەر پۆژەیی ھەبە. بەختیارەکی راست
 ئەستەمە ھەمیشە زانیاریەکانی سەرھەڵدان تازە لەسەر پۆژەیی. ئەستەمە گەرھەر و فراوانتر بێر
 زانیاریەکانی پۆژەیی لەسەر خۆی.

یەکتە لە کێشە گەرھەکانی ژیا سیاسیی نێمە. ئەبوونی زانیاریە ھەربارە پۆژەیی و مۆژەیی
 بزووتنەوێ کۆرد و بەسەرھەڵدان ئەو پۆژەیی و بھارانی ئە سەرکراوێ بزووتنەوێ کۆرد

مىستى سەرەككىيان لە ناپشتن و پروياناندا ھەبوو.

چەند ھەيەك بەسەر بزوتنەوێ كوردىدا تىنچەپەيت و تا ھەنووكەش ئەو نووسين و ليكۆلینەوانەمان لە بەرھەستدا نين كە پروو پرووناك و تاريكەكانى ئەو قوناغانەمان بۆ ناشكرا بكن و لە سەريان رابوھەستن. بەشىكى زۆریش لەو زانیاریيانەى لەو قوناغەو ھەتۆمار كراون، يەكلایەنە نووسراون و بە شێوھەكى ورد نامانگەيەننە ھەقیقەتى ئەو شتانەى كە پرويانداو. رەنگە ھەيەكى سەرھەكى نەم بيارھەيش نەو ھەيت كە بېرىكى زۆر لە بەشدارانى بزوتنەوێ ھاوچەخى كوردى، تا ھەنووكەش لە گەمە سەرھەككەكانى ھەيەكى سەياسەتى كوردستان و ناتوانن تەھمولى ئەو وینە راستەقینانەى رابروو بكن كە ھەشتى زيان بە سەرمایەى سەياسى و ھەمزیان لە ھەنووكە بەگەيەنیت. بگرە رەنگە نەم نامادھەبوونەى سەياسیەكانى نوێنى لە ھەنووكە، رېگى سەرھەكى بووینت لەوێ كەسانى پەسپۆر يان ناگانارى ئەو مێژووە، شتى لەبارەو ھەنووسن و لاينە تاريك و پرووناكەكانى ناشكرا بكن. بەلام گەر نەم ناوڕاپانەوێ بە قازانجى گەمەگرە سەياسیەكانى ھەنووكە بووینت، ئەو لە بېرىكى سەھەو گەورەترين زيانى بە نەزمونى ھەيەكى كوردستان و نەگەرى پێكەو ژیانى ناشتیانەى ھەيەكانى ناو. ناوڕەنەنەو و تەماشانەكرنى رابروو ھەك خۆى، ھۆى سەرھەكى ھەوارەكرنەوێ ئەو ھەل و كەمەكوردیەكە پەشتەر پرويان ناو. بێھەو نەپاش ئەو ھەموو نەزمونە تالەى كورد لەگەل شەرى ناخۆيا و ئەو زيانە گەورەى نەم شەپە لە تێكۆشانى شاخنا لە بزوتنەوێ كوردى ناو. لە ھەوى راپەڕینیشەو بە شێوھەكى نى ھەوارە ھەيتەو. ((بۆ ئەوێ بە پرووناكى بگەين، ھەيت ھەمیشە چاومان لەسەر تاريكى ھەيت)). نەم رەستەى يەكێكە لە رۆشنیيارانى نێران كە ھەيت رەنمايى سەرھەكى ھەموو ئەو كۆمەلگایانە ھەيت كە ھەیانەوینت ناينەھەكى باشتەر لە رابروو بژين. تاكە شتیك ھەنووكە لە بەرھەستماندا، ئەو یانەھەیانەكە بەشدارانى بزوتنەوێكە بە شێوھە جیاواز لەبارەى ئەو سەرھەموو نووسیان. خۆشەختانە ژمارەى ئەو كەتتەیانە پروو لە زيانەوون ھەكەن كە لێرسراوان و بەشدارانى شۆرشى ھاوچەرخى كوردستانى نێراق لە بارەى ئەو پروونا و بەسەرھاتانەو ھەیانەووسن كە بېرىكى زۆر لە ژيانى سەياسى شۆرش و بزوتنەوێ سەياسى كوردستانى نێراق پێك ھەيتن. لە بېرھەمەھەكانى ھەشیروان مستەفاو بۆ بېرھەمەھەكانى شەھید رەياز و ھەمەى حاجى مەھمود و كەسانى نى، بەلام لە ناو ئەو بېرھەمەھەكانى كەتتەى (نەزمون و ياد) ى پشكۆنەجمەين كە ھەم ھەويە و پاش بگرە بێنەھەكى زۆر چاپ كرا، بێوینە و تاكانە. بێوینە چوونكە لە ھەمى شاھتێكەو ھەگيرتەو كە ھەنووكە بەشێك نەپە لە بېرھەمەھەكان و بەرپرسيارانى ھەنووكەى كوردستان و ھەمەش شانسى بێلایەنى نووسينى كەتتەكەى گەورەتر كوردو، تاكانەشە چوونكە لە گيرانەوێ مێژوویەو ھەپتەو بۆ ھەلسەنگانن و تاوتوێكرنى لە بىدە كەسێكەو كە ھەنووكە باشتەر و راستگۆیانەتر ھەل و كەمەكوردیەكانى ئەو سەرھەمە ھەيتن. كەتتەى «نەزمون

و یاد» ئاوپانەنومەیکە لە نەزمخی ئەو ڕووناوە تراژیدیانی هیزە جیاوازمەکانی کوردی خستبوو. شەرتکی بەرامبەر بە یەک کە قوربانیەکانی سەمان پێشمەرگەیی ییگوناخی لایەنە جیاوازمەکان بوون. گێڕانەوێ چیرۆکە تال و ناخۆشەکانی سەرمەیکە کە ئەقلییەتی پاوانخوازی هیزمەکان، ھاوێڕ و خزمەکانی نوێنی لە سەنگەری بەرامبەر یەکلایانە گرت. چیرۆکی گێڕانەوێ بەگومانی و خیانت و ئەو هەلە و بڕیارە سیاسییە ئاورییەکانیە کە بزوتنەوێ کوردی بە شێوەیەک کەرت کردووە تا هەنووکەش بەرموومە. کتێبەکە پتر لە پرسەنامەیکە دەچیت کە قەلمیکی خەمناک و نەیب لە ئاوپانەوێدا بۆ ڕاڤەربوو. بەر لە هەلە و کۆموکۆرییەکانی خەلکی ئێ، قسە لەسەر وێنا هەلەکانی خۆی بۆ ژیاانی سیاسیی کوردستان ئەکات. باسی ئەو دۆخەیی ڕۆشنیر ئەکات کە لە وێنا جوان و فەتەزاییەکانی ناو کتێبەو، بەر لە واقعیەکی تال و دوور لە جیهانی کتێب ئەکەوێت. جیهانیەک کە واقعیە دوور لە هەموو ئەو خەیاڵ و ڕۆمانسییانە جوولە ئەکات کە ڕۆشنیر لە کتێبەو بۆ جوولەیی واقعی وێنا کردووە. واقعیەک کە زۆرجار ئەزموونی گۆنیشیە نەخوێندەوارەکانی، لە تیزی ڕۆشنیرەکانی وریتر و دوورییترە ((وام هەست ئەکەرد کە ئەوان لەو قەسەنەیی مەن کە بۆنی خۆنی براکانی ئێ ئەکات، قەلس و بیتاقەت بوون. ئەوانی نەخوێندەوار بەلام پڕنەزموون و شاهییدی چەندین شۆڕشی شکستخواربووی کورد، ترووسکەیی هیوا لە چاویاندا کز و کزتر ئەبوو)). «مێنکی خوێندەواری مێشک بە گیاکەلەیی ئایدۆلۆژیا تەئراو. پاش پێنج سالان بەو قەناعەتە گەیشتم کە ڕەشەخەلەکە لەمێژ بوو پێی گەیشتبوون».

«ئەزموون و یاد» کتێبەکە ئاوپ لەو ڕووە تاریک و ڕوونانی بزوتنەوێ کورد ئەکات و ڕەهەندی تراژیدی ئەو ڕووناوانە بە شێوەیەک ئەگێڕێتەو کە خالی نییە لە پەند و عەبرەت بۆ ئەوێکانی ناھاتوو. ڕەنگە ئەمە یەکم کتێبی یادەوێ بیت کە ئەمەندە بە ڕۆحی مەروییانە نووسراوەت و هەولی ناییت ڕووە تراژیدیەکانی ئەو کارەساتانەیی بوونە هۆی قوربانیبوونی براکان لە شەڕی یەکیانە ئەربەخات. «ئەزموون و یاد» بێرەتەنەوێ ئەو ڕووە تاریکانەیی ژیاانی سیاسیی کوردستانە کە ئەیت دووبارە نەبنەو. کتێبەکە یارمەتیمان ئەکات باشتر و قوولتر لەو پارچەبوون و کەرتبوونە ناوکیەیی هیزمەکانی کوردستان تیگەین کە تا هەنووکە وەک هەرشەیکە خەیاالی سیاسیی مەروشی نیەمی بەجی نەهێشتوو.

فرین لە شەوئا!

گیارەشەیی بەهەرە، گیارەگۆژێ تا چۆکان هاتوو، مانگ دەسبازی لەگەڵ پەلەهەمۆرە مەستەکان ئەکا کە بە نازەو لە دەوری سەمانەکان. لە نیوانی دەستبەریان و چوونەدەستی پەلەهەمۆرەکاندا، گورزەتیشکێ هەلەمخلیسکێ و خۆی بە برژانگەکانی نێمە دەکریتەو. نێمە نەرم و لەسەر خۆ. بە نیو پەلەگەنمی و مەکرۆتیشکە مەوتووئا رێ ئەکەین. بۆن و بەرامەیی گولان، خانەخانەیی قولاڵیەکانی هەست لێوانلیو ئەکەن. سەرپام شیلەیی خۆشیەکی لێ ئەچکێ... شایبەیک وەک ئەوێ بەرەو لەبایکبۆنیکێ بیکە بیزوێم، هەست بە قورسایەیی جەستەم ناکەم، مینا زینداننێک کە ئەرکەیی زیندانی لێ ئەکریتەو و پێی ئەلێن: فەرموو تۆ نازانیت، چۆن بە پێیان نا. بەلکە بە دوو بالان بەرەو فەزای نازایی ئەفریت، مەنیش هەست ئەکەم زیندانی شار بەجێ ئەلێم و بەرەو نینایەیک کە لە خەیاڵدا درووستم کردووە، هەلەمفرم! من لە بنیای خۆما ئەفرم و شێخەللی هارپێ و نامۆزا و هاوژام لە پێشمەو بە کاومخۆ هەنگاو ئەنێ. چارەمەسەعاتیک دەیت بە رێگاوهین و هێشتا نیواری بێنەنگیمان نە بەزانوو!

بە بێنەنگی لە نیو بێنەنگیی شەوئا، بەرەو بنار سەرەمەکوین. لە یەکەم گوندی بناربا و چانی بۆ ئەکرین و لەگەڵ کازیوئا نێتر مالتاواایی لە شێخەللی ئەکەم و بەدیارنیکێ چاوەرەوانکراوی ئەسپێرم.

گوندی تایەن، زیدی خۆمانە، گوندی عەبابەیلی کە ئەکویتە پێنج کیلۆمەتری رۆژەلاتی هەلەبجەو و لە پایینی «شەرۆی» نا شانی ناواو، دەیتە مەنزلی ئەم شەومان و پاشتر من ئەمێ بە چیا نا هەلگەرێم و شێخەللیش بگەریتەو شار.

هەرچی لە گوند نزیکتەر دەبینو، کانیی یانەمۆرییەکانم زۆتر ناوهرێی دەیت و وێنە بالەمەکانی دەورانی مەنالی، بالای بێنەنگەکانم لەخۆ ئەپێچن و لەژێر تریفەیی مانگنا چاوشارکێ ئەکەن. مەنالیی و خەوێنە رەنگالەییەکانی، تەنیا ئەنواپەکی پێ نارامیی و هێلانەییەکی هەلفرین کە لە سەرەمەکانی نواری ژياندا، پەنایان بۆ ئەبەینو.

بەرخەکانی «قەتارەتووان» لە بنەو را، وەک مەستەیک سەرباز لە حوزوری فەرماندا بێجەو و سەرپۆشیان وەک دەروێشانێ ئەلەقی زیکر بە ئەم شەنەبای شەوکارمەو بە یەکا ئەن...

هەر یەکە و توتکەسەگێکمان سنک کردووە و بە بوی خۆماندا رایانەمکێشین.. توتکەکی حەمەتوفیق پەتەکی لە ملدا توند دەیت و مەختە بخنکێت.. نەریو لا خنکا.. خنکا! ئەو بە خێرای پەتە کە شل ئەکاتەو.. توتکەسەگ ناھێکی پێتا ئەتەو. نێمە لە حەمەتوفیق ناگەرێن و ئەلێن: خوا هەروو

چاوت کویر ئەکات، چونکه تۆ نازاری توتکەکت ناوه! چی بەکم تا خوا بمبوریته؟! ئەو به نیگای پر ترسەوه دەلێ. نێمه به یەکلەنگ: ئەبێ ماچی بەکیت! ئەو نووجاران نەملاولای توتکەسەگ رانموسی! نێمه ئەیکەینه هەلا و به چەپڵەوه هاوار ئەکەین: گلاو گلاو گلاو بوو، توتکەماچکەر گلاو بوو! حەمەتوفیق دەست ئەکاتە گریان و نێمەش دەلێن: ئەبیتە بمولیتوت به قورەسورە بشۆیت و گلاویی خۆت ئەربەکیت.

قەتارەتووان، پەرژینەنەرەختی نێوان باخی حاجی شیخەمەلی و ئەو زیگیایە که له گوندەوه بۆ شار نایەگەرێ. حاجی شیخەمەلی، میری «پووره کافەم» بوو. کورێکی هەبوو به ناوی ئەکرەم که هاوتەمەنی من بوو. هەر لەم باخدا هاوینی سالی ۱۹۵۸ کچیکیان بوو، ناوی «حورپەت»یان لێ نا... بۆ وەزارەت بۆ وەزارەت حیزبی شیوعی بۆ وەزارەت! ئەو حاجی شیخەمەلییە «که جاری نەبووتە حاجی»، له پیش ناپوورەیی خەلکی گوندەوه هاوار ئەکا و بەرەو هەلەبجە مل ئەنێن! سالاڵی زێڕینی تەمەنی «حشع»ە. هەموو خەلکی گوند به نۆمی و شیخەوه، هەندێ خێزانی لێ وەهرنێ. مەست و بەنگی درووشەکانی ئەو حیزبەن. نانیشتوانی عەبابەیلی، بوونەتە دوو بەرەیی باوەکوشتە. بەرەیی زۆرینە که جوتیار، وەرزیڕ، سەپان و دارکێشی گوندن و هەندەم که ماله شیخانیشیان پەگەل کەوتوون، بەرەیی نیموکرەت و نژە نەرەبەگ و ناغان و کەمینەش، ماله شیخان و ژمارەیکی ریزپەر له رمشەخەلکە، ناکۆکی له پارتی و بنەمالەیی شیخان ئەکەن.

چەند هەنگاوێک ژوورتر، نێمه له نێوانی مەرقەمی نیمامقاسم و نەبوعوبەیلەدا وەستاوین. بۆچی وەستاوی؟!

من دەلێم: پێم خۆشە کەمێک له ماله مەرووان رانێم!

— نایکە! نیمامقاسم و عەبابەیلی کامیان گەرەن؟!

— کوڕم هەرووکیان نەسحابەیی پێفەمبەر و وەلیی خۆبان و وەک یەک گەرەن!

— ئەی بۆچی مەزاری نیمامقاسم تەنیا دیواری هەیە و گومەزی بۆ درووست نەکراوه؟

— نیمامقاسم سەر و سەپیتە لەخۆی ناگرێت و سەرپۆشکرنی پێ خۆش نییه. دەلێن ئەیانجار

سەقف و گومەزیان بۆ درووست کەربووه و بیانی که هەستاو، نە سەپیتە ماوه و نە گومەز!

— نایکە! ئەوان کەیی مەروون؟

— ئەوان هەرگیز نامرن، ئەوان شەهیدی دەستی کافرن و نێستاش زینوون! باوکم چەننێن شو

نیمامقاسمی به چرایەکەوه دیوه که چووتە سەردانی عەبابەیلی... باوکم لەرزێ لێ هاتوو و له هۆش

خۆی چوو!

لەژێر ناربەرپووه گەرەمکەیی نیوشەخسدا، له نێوان نیمام و عەبابەیلێنا و چانێکی بۆ ئەگرین. پرو

لە مەرقەبی نیمام ئەکەم. ئەو کونە پیرۆزەیی که لە بەشی خوارەوهی حەسارەکانیە و هیندەیی هەمی کولانەقەلێک هەبێ سەرنجەم بەند ئەکات... سەرت نەنوێنە! بەرەمکی بنەوه ماچ بکە! تۆ جوانکەیت و نووای تۆ گیرایە! لە نیمام بپاریتۆ و نووای بۆ خۆت و بۆ منیش بکە. خۆت بێی بە مووعلیم و مرازی منیش حاسل بێت. ئەمە قەسەیی گەرەمکچێکی نارەزوو لیتکاو بوو.

مەرقەبی عەبابەیلێ! عەبابەیلێ! ھاوارا! بۆ خاتری ئەو سەرە پیرۆزەت که لە «جەلیلە» بە شمشیری کافران ژێ کرا و هەتا نێرە بە ناسماندا فری، بمانپاریزە! خێراکەن! بۆ ناو مەرقەد... بەرگا کەمان کردووە، شێخ جەلال لە پێشەوه و نێمەش که ژمارەمان پازەمکەسێک هەبوو بە نوای ئەو، خۆمان خستە حەرمی مەرقەدەوه! ئەنکی گولەتۆپەکان بێشکەیی مەرقەمەکیان لێهەزاند. کەسێک لە ئەلاقەیی مەرقەمەوه سەیری ناو گوندی کرد و گوتی: ناوایی وێران بوو، مالبەمالی بێژرا! ژنەکان بەهەم نزا و بەچاوی پێ ترس و فرمێسکەوه، باوەشیان بە بێشکەیی مەرقەمەکانا ئەکرد و بپارێنەوه. خۆرناوا، گەرمی تۆپان برا. گەرەمکان بە راکرێن و نێمەیی منالایش بە شوێن ئەواندا. بەرەو گوند روشتین... ژن و پیاو بەیەکنە هەاتن. مەزگەوت بۆنی خۆینی گرتبوو. شێخ جەلال بانگۆسەلای هەلدا! نازایی تەنیا کۆری. پارچەیهکی وێ کەوتبوو و ئەستەجێ گیانی سپاریبوو. نازاد، بە مەزەندەیی من، ئەوێ رۆژێ ١٦ سالان بوو. پورەمکافەم، گولەتۆپێکی بە تەواوی بەر کەوتبوو و جەستەیی کەربووه چەند پارچەوه. ئەکەرم و کەریم و حورپەت بێنایک کەوتن. رەشەیی بابەیی نوکاندار که من زۆرم خۆشەوێست. تەرەمەکی لەسەر تاتەشۆری مەزگەوت راکشێنرابوو.

وێنەیهکی خۆیناویتر که تا نێستاش لە رۆژنەیی بێناییمدا کال نەبووئەوه، کۆپێکی ھاوتەمەن و ھاوئۆلی خۆم بوو بە ناوی «حەمەیی ئەوڵەخوێل»، پارچەیهک لە ئەستوورایی رانی نابوو، لاقە براوەمەکی کەسێک هەلیگرتبوو و خۆیشی نیووەزیندوو. وەکو جوانەگای سەربراو خۆینی لێ دەرژا و پەلی ئەمکوتا، بە باوەشی پیاویکەوه بەرەو مەزگەوتیان ئەهێنا. نێتر من ئە لەسەر کۆرسیی قوتابخانە و ئە لە کۆری سێناز و چاوشارکێ و مەزەحێندا، ئەو ھاوڕێیهی خۆم بێنێهوه.

بە نێو کێلی گۆرەمکاندا هەنگاو ئەهێنین. کێل بە کێلیان ئەناسمەوه... ئەمە گۆری شێخ ئەنۆرە... شەوێکی ھاوینی سالی ٥٨ یان ٥٩ بوو که هەموو خەلکی گوند بەرەو ناوشەخس رایان ئەکرد. تیشکی چرای ئۆتۆمبێلەکان لە هەلەبجەوه هەتا بەرپێی ناوایی پالپالێنیان ئەکرد و تەرمی خۆیناوییی شێخ ئەنۆریان لە ئەربەبێخانەوه هێناوێهوه. ترس و سامی وشەیی کۆشتن وەکو مەردن ئەبوو. ناخەر ئەوێ هەمێ لە سەرەمەیی پاشایەتیدا، چەندسال جارێک کەسێک ئەمەکوژرا. ئەو رووباوو ئەک بۆ نێمەیی منال، بگرە بۆ گەورانیش جێگای ترس و تۆقاندن بوو. شێخ ئەنۆر، لە ئەقەری نێمەیا، یەکەمین قوربانیی مەملەتی نێوان پارتی دیموکراتی کوردستان و حیزبی شیوعی عێراق بوو.

نەو. وەك گەرەكان دەیانگێڕایەوه. گەنجی هەتا بلی جوانخاس و بەهیز و نەندامی پارتی لیموكراتی كوردستان بوو كه له باریكى نایاربا، چەند كەس بە نێزە لە نەربەندیخان كوشتبوویان. كارەساتی نەو كوشتنە تا چەند سال ئواتریش دەماوەم بەگێڕایەوه و چەندین بەیت و بالۆرەى بۆ هەلبەستراوون. چەند كێلێك نەولاتر، نەمە وریای شیخ عەزیزە.. وریا، هاوڕێ و هاوتەمەنى نێمە بوو. سالی ١٩٦٢ بۆ یەكەمجار نەفسەریكى پۆلیس، لە نێو شاری هەلبەجە تیرۆر كرا. وریا، بەر گولەى وێڵ كەوت و تەرمەكەیان هینایەوه بۆ عەبابەیلێ. نێستاش وێنەى جەستەى نابێژراوى وریا كه لەسەر تەختەى مەرووشۆرى مزگەوت راکشینراوو و نێمە لەسەربانى چاخانەكەى گوندەوه لیمان بەروانى، لە هەرمنا كآل نەبووتەوه.

نێمە، نەوێك بووین، لەنێو بۆنى خوێن و هەوالی مەرگەساتی هاوتەمەنەكانى خۆمان و كەسانى لە خۆمان گەرەتەرا هەلکشاین. نێمە كه ژيان ساتەومختێك بۆمان نەخەنییت، نەستەمە لە نێستا و ناها تووشدا كەمێك بۆ ژيان پێتێكەنین.

لەژێر فشارى زەمەندا و بە ناچارى گۆرستان جێ دەهێلین و لە كۆلانى باخانەوه، سەرەژوور بەرەو مالى «مامە شیخ كەمال» سەرەكەوین.

تەلارى مامەشیخ كەمال، نوو نەوێم و لە نواخالێ بەرزى ناواییدا جێ كەوتوو. كه منداڵ بووم، پێم وابوو، تەلارى هیندە گەرە له هیچ شوێنێكى نەم نینایەنا نێمە. خانوویەكى بە بەرد و قسڵ لرووستكرایى لە چەندین ژوور و نوو تارمە پێكهاوو كه ژمارەى هۆمەكانى هەرگیز بۆ من دیار نەبوون. ژوورەكانى نەوێم خوارەوه و كانان و كیلەر و نەنبار و ناغل و تەویەكانى لرووپشتى تەلار، جینگای چاوشاركن و راکەراكه و گەنمگرد و جۆبلاو و یارییەكانى لێكەى سەرەمى منداڵى نێمە بوون. تارمەى نەوێم سەرەوه، روو لە باكور و تارمەى نەوێم خوارەوه روو لە خۆراوا و بەسەر گوندە بەروانى و واوتریش شارى هەلبەجە و هەموو تەختایى شارەژوور، بەنێتە بەر ناسۆى بینینت.

كانییه بەهاری، چەندسەد مەترێك ژوورتر لە تەلار. ناشگێڕێ ناوی بە لووزەوى لێ هەلبەقوڵێ و بە جۆگایەكنا كه تازە چیمەنتۆڕێژ كراوه، لەرژیتە نەستیلێك كه بە بەرد و چیمەنتۆ لەبەرەم تەلاربا لرووست كراوه، پاشتریش لە گەرووی ناشینكى چكۆلانە رۆ بەیت كه نێستا لەكار كەوتوو و تا سالانى شەستەكانیش نەو ناشە، شەو و رۆژ بەگەرا و باراشى گوندی دەهاری.

لەسەر نەستیلەكە، سەكۆیەكى گەرەى چیمەنتۆڕێژ لرووست كراوه كه هاوینەشەوان جینگای دیوێخانێ زستانان بەگێرتەوه. لێرەبا، مامە شیخ كەمال لەسەر كورسییەك نادەنیشى و میوانى دیوێخان و كورانیشى لەسەر نۆشەكى نێسەنجى لاكێشەمى چوارمشیكى یان لەسەر چۆك نادەنیش و كۆپى

نیوان بە باسوخواسی روژگار گەرم بھێ. من لە تەمەنی مێرەمنالیمدا، ھەمیشە خەونم بە دانیشتنی نیو ییومخانە بھینی. بەلام ھەتا ھەژدە سالانم پەنەکردووە و خۆیننی زانکۆم نەست پەن نەکرد. ئەو مەتانیەم نەبوو، ئەو خەونەم نەھاتە ئی. لە تەمەنی منالینا، نەشیا لە پایینی ییومخاندا جینگایەکت ھەبیت و گوێ لەفەرمایشت و گێرانەوھکانی گەورەسالان بگرت، وەلن قەسەکردن بۆ منالان نەشیاو بوو.

بۆ نێمە منال، خۆشترین کاتی ییومخان، پاش کاتژمێری نۆی نیواری بوو کە مامەشین کەمالم ییومخانێ چۆل نەکرد و نەچووێ نەوێ سەرێ بۆ خەوتن. نیتەر مەیدان بۆ «رەحیم» چۆل نەبوو.

رەحیم، خەلکی گۆندی نەلمەر بوو کە نەکویتە تەنیشتی عەبابەیلن و مەوای نیوانیان تەنیا سەن کیلۆمەتریک نەبیت. رەحیم ھەر لە تەمەنی مێرەمنالیمدا ھاتبوو مائی مامە شین کەمال و لەوێ نەژیا. ئەو نە وەرزی، نە سەپان، نە گاوان و باخەوانیش، کەچی لە کاری ھەموواندا، گەر نارەزووی ھەبایە بەشداری نەکرد و لە ھەموو بابەتیک نەدوا و قسانی نەکرد. رەحیم نەخۆیندھوار بوو، شتیک لە زمانی عەربی نەگەشت و بە کەیفی خۆی نەنگوباسی رانیوکانی رافە نەکردن. رەحیم کە باسی جەنگی نیسرانیل و عەربانی نەگێراو، جۆریک بوو، وەک نەوێ خۆی لەوێ بووین. ئەو کە لە گێرانەوھدا نوقم نەبوو، بە شێوھیک لەزەتی لێ وەرەگرت. بە نەستجولانن ھیمای بۆ چۆنیەتی بزووئنی لەشکرە جیاوازەکان و بە نەمیش لاسایی نەنگی رێژنەئە گولە و تەقینەوێ گولەتۆپەکانی نەکردووە.

من و شینخەلی لەسەر نەستیلەکە وەستاوین. کات لە یوانزەئە نیواری روژی ٦ نیسانی ١٩٧٨ نزیک نەبیتەو، چرای ییومخان خامۆشە. گلۆپێکی نیۆنی سپی، لە تارمەکەئە خوارەوھدا نەگێڕ و تیشکەکەئە لە ناوی نەستیلەکەئە بەرھواژ نەبیتەو. شینخەلی، بە پلیکانەکاندا سەرەمکەوێت و منیش بە نوایدا....

تەق تەق.. تەق

نەرگا نەکریتەو، بەرووئا ئاویو ییومخان نەبین. «نەبی» بوو نەرکەئە کردووە. کۆرەکان لە خەو رانەبن و بەخێرمان نین. نیشانەئە حەسەن لە رووخساریاندا نیارە.

— چۆنە وا بەم نیووشەو؟

— من کەمێک کارم ھەبە و بەیانی زوو نەرۆم.

— بۆ کوێ؟

— بۆ لای جەماعەت، نەبی لە کوێ بن؟

__ کوا نەوان شوینیان هیه، هەر سەعاتە و لە شوینیکن.

__ کەسێک نەتوانی شیخ عەبدولاً ناگانار بکاتەوه؟

نەبی، هەستا رویشت و زۆری پێ نەچوو لە گەل شیخ عەبدولاً هاتنەوه. لەگەل شیخی ناموزا و هاوێمنا یەکترمان ماچ کرد. ئەو بە هاتنەکەمی نێمی نەزانی. شیخ عەبدولاً، ئەو سەرمە و پاشتریش کە من لە شاخ بووم، نەستیکی برۆپینکراوی گەیانندی هەوالی نێوان شاخ و شار بوو. مانگێک پێشتر، حەمە ناوات و حەمەمی حەمەسەعید « کە پاشتر بوویە مامۆستا شاھۆ»، هەر لەم دیووخانەوه بە هاوکاری شیخ فەتاحی کورەمگورەمی مامەشین کەمال، لە بەهارەشوێکی بە لێزمە و تۆفاندا، رەوانەمی شاخ کربوون. شاھۆ، کارمەندی نانیرەمی کشتوکال بوو. ئەو، نزیکەی ۳۰۰۰ بێناری ھەرەمەزی جوتیارانیشی لەگەل خۆی بربوو کە بۆ ئەو کاتەمی شوێش چەرمپارەییکی زیندەپنویست بوو.

__ نەمشو نەزۆی یان سەینی زوو؟

__ تۆ پاشتری نەزانی... لە کوێ نەیانینم؟

__ نەتوانی بچیتە گوندی هاوار و لای کەرمی سەمی مراو سۆراخیان بکەیت! نەگەر پتویست بکات خۆم لەگەل تێم!

__ پتویستم بە کەس نییە، منیش وەک تۆ شارەزام!

__ کەواتە نەمشو ئەبی بخۆه و بەیانی لەگەل سێندەنا، ملی رێگای شنوێ بگرە. لە ملەمی ھەلۆژە، کەمێ وریای خۆت بە، نەکا سەربازی رەبایەکانی شنوێ، بێنە سەر رێگاگە.

من، شیخ عەبدولاً ئێنا نەگەمەوه. ئەو ھەلەمەستی و نەملولام ماچ نەکات و مائناوایی نەکات. نەبی، تیشووی سەھەرم بۆ نەپچیتەوه و لە ژوورسەرمی نانەن... چرای دیووخان نەکوژیتەوه و نەوان ئەبی نەخۆنەوه و منیش بە هیوای بووسن سەعات خۆتەن رانەکشیم.

نەستم نەگوشریت... چاو ھەلەمەرم... شیخەلی نەلی: سەعات پێنج و نیو و وەختییەتی. تۆیشەبەرە لە پشتم نەبەستم و بێسرتە ھەرووکەمان لە دیووخان وەرە نەکوین و لەسەر نەستیگە یەکنوو شلپ ناو لە نەموچاومان وەرەنەمین. بەلای راستنا لەسەربانی تەویەکانەوه، سەرھۆژوور وەرێ نەکوین. بە بەر مالی ناوبەگنا تێنەپەڕین و چەند ھەنگاو ژوورتر لەسەر بەرزاییەک روو لە شار نەوستین.

__ چاوەروانی نامە و ھەوالت نەکەم. ھەرکات پێت باش بوو منیش تێم.

__ ھەوالت نەبێ، وەلێ بۆ ھاتن پەلە مەکە!

لەگەل شیخەلینا ناویزان نەبین و دوامچی مائناوایی بە یەک نەبەخشین. ئەو سەرھۆخوار، رۆو لە ھەلەبجە نەمەگەریت و منیش نامبازی ھەرازای شنوێ نەبم.

بەستەبەستی نەم رینگایەى مارناسا لە قەوبالای شەروێ نالاولە، شارەزەم و ھەندى ھەندى سەرھەمکەم.
کەسانیک کە لە گونددا لە نایک دەبن و گەورە دەبن، باخ و باخچە، گرد و قەپال، بێکچ و نوال، مە
و زەنویتر و زەنار، نەشکەوت و کونەبەردى ھەمەھەکیان دەبن بە شێکی نامیتەبەردى یان ھەمەریەکانى
ژیانیان.

منداڵانى گوندى، پێچەوانەى منداڵانى شار، سرووشت و رەگەزەکانى بە ھەموو جوانى و لۆقانى و
ھەندیک جارىش نەزوى و لێرەقییانە، دەبن بە شێک لە پێکھاتەى رۆحیان و ھەرچۆرە جێگەرکێشەکی
جوگرافیش لە سەرھەمەکانى ئواترى ژیاناندا، توانای سەرنەو و پاكتاوەکەرنى یەكجارەکی کارکەرنى
نەو رەگەزەکانیان لە بینای رۆحى و ئەقلى نەواندا نییە.

بە ھەم رینگاوە ئاوەزێک ھەمەوێ... تەمىکی سەپى ھەم بێرەجۆک لەژێر یەكەمین تیرۆزى نەم
بەیاننەدا، زیواناسا ھەمەسەنگ و سەرتاسەرى شارى تەنیو. لەژێر تارای نەو تەمەدا، شەقام و کۆلان
و مالبەمالى شار ھەمەین... نایک لە تەنیش قوربەتەچای ھەمەراو، دانیشتووە و تەسبیحە سەوێک
نەمەکیەکی بە ھەستەوێ و لێم ھەروانى...

— رۆلە، نەمجارە نەجەزەمەت کەى تەواو دەبێ؟

— نازانم.. رەنگە ھەرگیز تەواو نەبێ!

— چۆن شتى وا دەبێ؟، مەگەر نەجەتەو بۆ ھەسکەرى؟

— نا... نایکە گیان نەتر سەربازى تەواو؟

— چۆن؟ تەسریح بۆی؟

— نا... پەلە مەگەر با بچینە مالى ناواز و ھەموو شتیکت بۆ باس ھەمە. لەم سەرچامە ناتوانم
ھیچ بێم.

نەم گەفتوگۆیەى نێوان نایک و من، لەسەر شوێستەى یەکیک لە شەقامەکانى شارى سلێمانیا بوو.
رووخسارى نایک زەرد ھەلگەرا بوو، لێوانى ھەرزین و بە ناستەم ھەنگاوى ھەرزوا.. نایک ھەسەت،
بە مەزەنەمى من. ٦٢ سالى ھەبوو. لە مالى ناوازی خوشکەزەم گوتە:

— نایک! من مەترسی گرتەم لەسەر و دەبێ لە سەینتووە خۆم ھەستەم.

— خۆشەنەوێ چى؟ نەى ئوایی چى ھەمەیت؟

— دەبێ بچمە شاخ!

— یەنى ھەبیتە پێشەمەرگە؟!

— ناچارم... ھەنا ھەمەگەرن و گەرنیش لەسەر سیاسەت، بۆ کەسێک کە سەرباز بێت، بێ ھیچ
نانگایەکی نەتێک گولەبارن ھەمەیت!

— ئەي نابئ نەم سىياسەتە نەكەيت و رەنجى چەند سالى من و خويشت بەفېرۆ نەمەيت و
هەناسەسارىم نەكەيت؟

— نا. تازە كرېوومە و پاشگەزبوونەوى نىيە.

— بىست و چوار سالى من چاوەرووانى تۆم و شانزە سالى تۆ لەخوينيت. من بەتەما بووم لە ساىەي
تۆيا نەم چەند سالى ژيانم بەسەر بەرم.

— ناھيئەن... نايكە گيان ناھيئەن! هەموو ئەو كەسانەي دەگيرين و لەژير لينان و نەشكەنجەنا
دەيانكوژن. هەموو ئەوانەي لە شاخ و رۆژانە شەھيد دەبن. ئەوانە ھەر هەموويان بايك و باوكيكيان
ھەيە. ژن و مندايان ھەيە.. زۆرەيان مامۆستا و خوينەكاري زانكۆكان بوون... هەموويان كەسيك
و كەسانىكي خۆشەويستى خويان چاوەروانيان بوون. بەلام...

— بەلام چي؟ من ئەزانم نيتەر تۆ نايينمەوه!

— نازانم دەميينتەوه يان نا... من بريارى خۆم ناوه و ھاوړيكانيشم چاوەرېم نەكەن.

— ناخر من ئەزانم كە هيچتان بە هيچ نابئ و نيتوە ھەرھەتى نەم دەولەتە ناين... مەلامستەفا
بەو هەموو ھيزمەوه. پاشى ئەو هەموو كوشتوبەر و مالىويرانييە، سەرئەنجام ھەرھسى ھيئا و ھەكو
بەفرەمكى پار توايەوه!

— نيمە و بارزاني نووشتى جياوازين. ئەو پشتى بە بينگانە بەستبوو، نيمە بە خۆمان و بە خەلك.
ئەو كاريكى كرد و نيمە كاريكى ديكە نەكەين. شۆرشى ئەو كۆن بوو. نيمە شۆرشى نويمان
ھەلگيرساندووه!

ئەو شەو، تا بەرەيان لەگەڵ نايكە قسانمان كرد. من گوتم و ئەو نەيبيست. ئەو شەو، نايكە
بارتەقاي هەموو چركەكانى تەمەنى فرميسكى بەسەرنا باراندم. نەگەر بارانى فرميسكى نايكە
تيزابيش بايە، تويزالتيك لە كيووى وەرەي منيكي خوينەگەرم و بينەزموونى نە برپوشاند و ئلى نەرم
نەمكەرم.

بەيانى، مالتاواييم لە نايكەم كرد و نيتستاش پاش بىست و چوار سال لەو چركەساتە، وینەي نايكەم
لە ھزرا كال نەبووتەوه. كە لەوچ وەھەرکەوتم، يەكسەر چوومە مالى سەباحى ھەمەچاوەش. سەباح،
ھەم ھاوړى منالى و ھەميش ھاوړى زانكۆم بوو. ئەو نەندامىكي چالاكى يەكيك لە كۆميتهكانى
كۆمەلەي ماركسى _ لينينى كوردستان بوو لە شارى سليمانى و ريكخەري من بوو.

سەباح لە مالهو بوو و چاوەرېي نەكەرم. ئەو ناگابارى كەرم كە ناگابارى كۆميتهي ھەريتمەكانى
كرېووه و نامەيەكيشى وەرگرتووه كە من لەگەڵ خۆم. بۆ خوئاساندن بيبەم.

پاشنيوھەرۆ، لەگەڵ سەباح رۆشتينە مالتا كە گەرھى سەرھەقام. خاوەنمال، كورپكى گەنج بوو. بە

ناوی ھاوێی جەمال. پاشان بە جەمال نیموکرەت ناسرا. جەمال، کەریکاری کارگەیی جگەرە بوو. ئەو ھاوێی کۆمەڵە بوو و لە مایەکی کۆن و پەڕپووتنا نەزیا. من بە بێنیی جەمال گەلێک بۆخۆش بووم و لێنیا بووم کە کاری رێکخستنی کۆمەڵە لە شاربا. کەسانێک جێبەجێ نەکەن، لە چینی کەریکارن. سەباح، منی بە ھاوێی جەمال سپارد و خۆی رۆشت. من بوو رۆژ لە مایە جەمال مامەوێ و شوو و رۆژیکیش لە مایە باوکی، تا بتوانیت لە رێگایەکی باشەوێ بەگەیهنیتە مەفرەزمەکانی ناوچەیی قەرەباخ.

جەمال، لە ماوەی چوار رۆژنا کارمەکی بۆ مەیسەر نەکرا. ناخەر ئەو نەمە، نۆزینەو و پەیداکەرنی مەفرەزمەکانی کاریکی ناسان نەبوو. من کە لە هەولەکەکانی جەمال ناویمێد بووم، ناگاداری سەباحم کەرمەوێ کە مۆلەتم بەدەن تا من خۆم مشووری کاری خۆم بخۆم.

رۆژی دوایی، مایە جەمالم جێ هێشت و چۆمە لای قەدری حاجی حەمەشەریف کە نەوسات لە خەستەخانەیی سەربازیی سلێمانی سەرباز بوو. قەدر، هەم نەنەمە کۆمەڵە و هەمیش ھاوێی خۆم بوو. ئەو کە لە نەرمەخانەیی خەستەخانەیی سەربازیی کاری نەکرد، سەراوێیەکی باشی پەیداکەرنی هەوایی ئەو پێشمەرگەنە بوو کە بە برینداری نەست رۆژم نەکووتن یان شەهید نەبوون و تەرمەکانیان نەست نۆژم نەکووتن. نابینکەرنی نەرمەمان و پێوێستییەکانی کاری پزیشکی بۆ مەفرەزمەکانی شاخ، بەشێکی تر بوو لە نەرمەکانی قەدر و ھاوکارمەکانی.

بوو شوو لای قەدر مامەوێ و پاشان بە پشتیوانی پێناسەییەکی سەنەیکای نەنەزایارانی کشتوکال کە سالی پێشوو وەرەمگرتبوو، خۆم گەیانە هەلەبجە. نێستاش وا تەمۆژی بەهاریی لە رووخساری هەلەبجە نالۆو و لەژێر تینی هەتاوێا نەرمەوشیتەوێ. منیش هەروزی شەروێم لەبەرەمەمنا تخیل کەرمەوێ و لە پایینی مەهی هەلۆژەنا وەستاوم، گا لە شار و گا لە بەهەشتی هەرومان نەروانم.

چالەبەفرەکان دەسووتان!

لێرەمان. لە ھەمواری نیشانی ملای ھەلوژەنا، گەر پروو لە ھەورامان پراوەستیت، نەوا دەستی راستت ھاوچمکی توولەزنگایەکی پێچاوپیچ بۆ لوتکەیک سەرمەکویت کە بەسەر ھەروو ھاوینەھواری «قەمان» و «وەزگیل» نا ھەروانیت و دەستی چەپشت باسکەوباسک بەرھەو بوننی «ملای تاوێرە» سەرمەکویت.

لوتکی پشتی «قەمان». بەرزترین تروپکی چای شەرووی و پنی ئەلێن «بەفری میری»، نیست سەربازگەیک لەسەر ھەلتوقیو.

لە بەرزایی بەفری میرییو ھاووستە و بە ھەروو ناچارنا ھەلپوانە، تا چاو ھەتەر بکا، ناوچەکانی کوردستانی ھەروو دیوت لێو دیارن.

شەروو، دەستیک بە دەستی زنجیرە چای «بالانق» و ھەو و دەستەکی بیکەشی شانەشان و مەلەملە. شۆرەمیتو ھاو بەناری شارەزوورنا قوول پۆمچ و بە چەندین کەرتەشاخی گا رۆد و گا ھەموار. ھەگاتەر نامینی چیاکانی ھەورامان.

تو لێرەمان. بە گەرنی شەروویو، وەکو پنتیکی نەبێراو ھەلواسراییت. نەگەر کەمیک سەرت لە مێژووی نۆچمە ھەرجیتە یاو وەکو ھەندەت تەمەن ھەبیت کە بەشینی رووناو ھەکانی مێژووی نزیکت لە یەھویری خۆتە ھەلگرتیت، نیدی وێنە خۆتەواییەکانی جەنگ و پتەکانانی نێوان کورد و ناگیرکاران، کورد و کورد، سەراپای بینیت دەتەن...

«عاشوور» و «بابل»، کیلۆمەتریک نوور لە ھەلەجە، لوولە تۆپەکانیان پروو لە شەروویو. پەرچی خورمایی زەرەمپەر لە گەرنی چیا ئالو و لەگەڵ ھەنگی ھەر گولەتۆپکنا، نێمی مێرەمنال، توند ھەروو گوێمان بە لەپی دەستانمان ھەگرین و چاو لە بالای بەمەرگ ھوکمراوی شەروو ھەبێن.. لە پێشنا چەخماخەیک و پاشان دوو کەلێکی رەش خۆیان لە بیناییمان دەسوون.. دەستان ھەلەمکەری و گەرمی تەقینەرە گولە ھەگاتە بیسیاییمان.. گەرمەیک، نووان، سیان، دە و نێتر لە ژمارەن تەبەن...

— با گەر بکەین!

— چۆن؟

— نەم تۆپەیان لە کوێ نەت؟

_ باشه. به لَام لَسەر چی؟
 _ قاپینک موچه له بی!
 _ قهبولمه... رینک ناوه راسستی چاله به فرهکان.
 _ من دهلیم قوتهی مله ی تاویره!
 _ نۆرانت، چاله به فرهکانی گر یا.
 _ نۆرام، به لَام به فر ناسووتی!
 _ دهیینی که دهسووتی و نه مشهو هیزشیان بو دهکن و تهوێله و بیار هس دهگرن و تا نۆران راویان
 نهین!
 _ نیوه به پشتی حکومت و دهبابهکانی هیزش دهبن!
 _ نیوهش به پشتی چریک و توپی نۆران!
 _ درویه، کس چریکی نۆرانی نهیینوه!
 _ نهیینوه، به لَام دهیینن!
 _ نهگه هه موو نیاش بگرن، دهینه دهست حکومت و لهشکرهکی.
 _ نا بیننه قتل! کاکه دهلی: مامجه لال خۆی لیره و هیزی گه میان و قهراخیشی هیناوه، که هورامان
 گیرا، نهوسا بارهگای حیزب و مامجه لال دهچینه تهوێله و لهوێوه شهر لهگه حکومتا دهکین!
 _ نیوه جاشن... جاش! جاش ناتوانیت شهر لهگه حکومتا بکات!
 _ خۆتان هه جاشی نۆران و هه به توپی نهوان خه لکی هه له بجه دهکوژن... بوینن، شمش کس
 له مالهکن به توپی نیوه کوژران.. نه مشهو توپه که شتان دهگرن!
 لهگه «حه به بچکۆل» نا لیمان دهیته دهه قاله و گهوه که مان له بیر دهچینه وه. له ژیر بالی تاریکایی
 شهونا. لهشکری حیزب له چه نین لاوه له شنووی و هورامان وه دهبن.
 _ شهر تهواو بوو! مزگهوتی پاشا پرپه تی له لاشهی «مه لایی. تهرمی «عزیز نه تروشی» لهوێ
 کهوتوه! نهو بوو که هه موو رۆژیک توپیارانی شاری نه کرد، نیتر شار بیخه دهبی! وه ره با برۆین!
 حوسهینی هاو پریمه که به عه شته وه له هه له بجه و زۆر نییه باوکی به دهستی ژنیکی رۆله کوژراوی
 مه لایی، له نیو شارنا تیرۆر کراوه! لهگه حوسیننا به ره مزگهوت غار دههین. خه لکوخوا خه ریکی
 شۆرین و کفن کرینی تهرمه کانن. له جهستی خویناوی و جلوه رگی راویان را نه میتین. نیمه. به م
 سه رکه وتنه ی پشه مره گانی حیزب له خۆشین. حوسهین، له خۆشته و وا ههست دهکا تۆله ی باوک
 و که سوکاره کی که به دهستی مه لاییه کان تیرۆر کراون یان له شهرنا کوژراون، کراوته وه.
 (یا عه بابهلن گیتسکینک و شهکی

حیزی و مەلایی بکەیتۆ وە یەکی!

نەمە نزوولە ی ژنیک بوو کە وەک تیسکە ی تەنگ بە لاماننا تێپەری و کۆرەگەرەکی نەو شەو لە شەروێ کۆژرابوو.

نیستا من، بە نێو نەم نۆلەما و سەرەوخوار بەرەو «نەربەندی نەشکەوێ»، شۆر بەبەو، کە لەزاری نەربەندیش ناویو بووم، نیتەر گوندی «هاوار» و باخەکانی، نامیزم بۆ بەگرنەو، نۆلی نەشکەوێ، لە دەستپێکنا فراوان و وردە وردە تەنگ و تەنگتر، تا بە تەنگایی نەربەند بەگات و نیتەر لێرەما، هەروو بەر، تا چاو بەر بەگات، زەرەمە ی بەرز و سەخت و رژە و نێوانیان نەربەندەکی تەسک کە تاکەسوار بە زەحمەت لێی نەرباز دەبی...

پێچی بوو کەل لە قۆلایی ناسمان گیربوو، مالبەمالی هاوار ناگیرساو، غەلبە غەلبەتکم نیتە گۆی... تەقی سم و پەرمە ی کۆرژنی نەسپان لەویدی نەربەندەو... لە هەروو بەری نەربەند دەروانم... چاویم رەشکەوێشکە بەگات... لەبەن هەر تاوێرێک و لە پەنای هەر نارەوێنێکی نەستوورەو، مەقوتە ی کەسێک و بێسکە ی لولە ی تەنگێک دەبینم... نەربەند بەسەر یەکنە دەرووخت... بەراییی لەشکری نینگلیز بەگاتە نێو نەربەند و تەرزەگولەیان بەسەرنە دەباری... گۆیم لە نەرمەتی «شیخ رەشید و شیخ کەرم» ی کۆرانی شیخ مەحمودن کە سەرکرایەتی لەشکری عەبابەیلی و هەندێ لە پیاوانی هۆزەمکانی نەباری «عابیلە خانم»، ژ بە سوپای نینگلیز بەگەن... لە پێناوی خونا و نیشتمان و پاراستنی مāl و مۆلک و ژن و منداڵانماندا، غەزای کافران واجە! لە قۆلی نەو بەرەو، سە ی مۆراد و خالۆ توفیقی هاواری سەنگەریان گرتووە و ناکوکی لە بین نا (چونکە نەوان کاکەیی و ناموسمانن)، بەلکو لە نیشتمانی هاوارییان بەگەن...

گۆیم لە دەنگی شیخ نەولایە و نەرمەتیی: بکوژن غەزایە! نیتە تەنیا نین، وا لە قۆلی خورمالەو لەشکری مەحمودخانێ نۆلی و جافەسانی لەوێش هێرشیان کرد. سواری «سیخ»، یەک لە نوای یەک بەگلێن و جەنگاوەران بە خەنجەری رووتەو پەلاماریان دەمن. لاشە ی نینگلیزان، لە نەرمەکی نەربەندا کەلەکە دەبن و من خەمی نەربازبوون نامەگریت... پۆلێ سوێسکە لە تیخەشانی نەو بەری نەربەندەو فەجوق بەگەن و بیتاگا لە من، نوو مەتر نەواتر نەیشنەو، بە چوارەورنا هەلەمەروانم. جگە لە قاسپە ی کەوان و ویتەویتی سوێسکەکان، دەنگی نایەت... چاوەدوورینەکانی یانەوهریم، ویتە توژلێنیشتووەمکانی میژووی سالانی یەکم جەنگی جیهانییان دەخوێندەو! لە گەرووی نەربەند نەرباز دەبم و «هاوار»، مینا کێژۆلە یەکی شەرم، لەژێر تارای تەمێکی سپیدا، چاوەمکانی نەرمەوشین.

هەر بېروا و ناكا پېچى شاخ تەواوا!

زەمبەسۈر. ۈمكۈ نەو فەرشە مەخمەلىيەنەي لە فرگەي ولاتاندا بۇ پېشوازيى گەرەپپاوان و سەرەككەولەتان رادەخرىن. بە رەنگى ياقووتىيەو. لە نامىنى نەربەندەو نەپزىتە بەرايى ناوايى. چەندسە مەترىكم مابوو تا سلاو لە يەكەم مالى «هاوار» بگەم. لەپەر بە نەستى چەپدا بۇ نىو نەو چەمە چەرگەنەي بە بەرەم ناوايىدا نەپزىتە نەستەو و نواتر تىكەل بە بەرەواميى چەمى «تەويلە» نەپىت و پىچاوپىچ بەرەو گوندى «گرىانە» و پاشترىش لە نەراويكى بە لرفە و ھاژەدا. لە ھەناوى ۈمچەپۇكانكەوتوى «سىروان» دا ون نەپى. بامدايەو.

باختىكى بەھارى... باختىك لە نارگويز. نارھەنار. نارچوالە و ھەلوژە و ھەموو نارمەكانى تەرى باخچەي خوا! باختىك بە رەنگ و بۆن و تامى «نيسان» ھەو. لەسەر كانىيەبەھارمەيەك وچانم بۇ گەرت و تويشۈوم لى كەردەو. لەويەو. ھەندەي چلوپۇپى تىكچەرژاوى نەرختان بۈارى نەدا. جموجولى نىو ناوايىم ۈمبەر سەرەنج دا. نە نەوى و نە ھىچ گوندىكى بىكەي نەو نەقەرە. بۇ كەسانى لاپەرسەن و نەناسراو نەدەكرا شوينى لىنايى بن. مەفرەزەي جاشان. گوند بە گوند. لە شوين پىشەرگە نەگەرەن و راويان نەكرەن! پالم بە كەلەكەبەرىكەو دا و چاوم لە قەمى نەستورى سۈورەچنارىك بېرى و ۈمك نەوى لەويەدا كىتتىك بخوينمەو. لەژىر لىوانەو قسانم نەكرەو...

مەملەكەتى شىخ مەحمود و شۆرشى بارزانىيەكان. كۆمارى كوردستان و شۆرشى نەيلۈول... نەيلۈول و ناشبەتال و شكست و خۆو نەستەو نەدان... خەبات. خوين. ھەستان و گلەن و ديسانىش ھەستانىكى تە... شەن و كەوكرىنى خەرمانى نەم نەزمۈنە شكستخوارىوانە و گەرەن لە بوى بەرسقىكى قەناعەتەنەر. بۇ مەن نە كارىكى زىدە سەخت بوو و نە پىنويستىش بە خۆماندووكرىن و خۆسەغلەت كرىن ھەبوو! كۆمەلەي ماركسى - لىنىنى كوردستان. لە نەستۈور و بلاوكرەو نەپنىيەكانى خۇيدا و يەكيتىي نىشتمانىي كوردستانىش لە بلاقۇكى (يەكيتىي نىشتمانىي كوردستان بۇچى) دا. ھەموو مەسەلەكانىيان ۈمك ھىلكەي پاككرەو. نەرخۈاردى مەن و ھەزاران گەنجى خوينگەرمى ۈمك مەن نابوو! واتە نىمە كە لەژىر كاركرى نايەلۈژىي «م.ل» و لە چوارچىوئەي رىكخستنى پۇلايىنى كۆمەلەدا قالكرا بوين و خاراۋەرا بوين. جىگەي ھىچ جۆرە گومان و نەراۋكىيەكى فىكرى و سياسى لە ھەزماندا نەمبۈويەو!

تەۋايى شۆرشەكانى كورد، بە شۆرشى نەيلوليشەۋە؛ سرووشتى چىنايەتپان، شىۋە و سترەكتورى رىئەرايەتپەكەيان، ئايدىا و نامانچ و رىيازىيان. بازىنەى پەيۋەننىيە سىياسىيەكانىيان، ھۆى شىكست و ھەرسەكانىيان، لە تىۋر و فىكىرى كۆمەلەما، بە مۇتلەقى و كۆنكرىتى راقەكرابون و نەلتەرناتىقى شۆرشىگىنرەنەشپان بۇ نانرابوون!

* رىئەر و سەركرىھى شۆرشەكان؛ سەركخىل و پىاۋانى ئايىنى، نەربەك و كۆنەپەرست و بەشىك لە بورژۋاي نىشتەمانى، كە ويست و نامانچەكانىيان چ ھەك كەس و چ ھەك چىن، لەكەل نىۋەرۋكى شۆرشى كوردىا يەك ناگرنەۋە و بەيەك ناتەبان. واتە نەۋان ھىچپان شاسۋارى نەۋ مەيدانە نەبوون و پىنداۋىستىيە فىكىرى و سىياسى و كۆمەلەتپەكەكانى سەركەۋىتى شۆرشپان ىرك نەمكرىن. نەۋان ھەمىشە كەسانى نەفەسكورت و پارا و سازشكار بوونە. نەۋان، بەرژۋەندى خۇيان و چىنەكەيان پىش بەرژۋەندىيەكانى شۆرش ناناۋە و لە باروۋخە نالەبار و نژۋارەكاندا، چۆكىان ناناۋە و پىشتان لە مىللەت و نۆزمەكى كرىۋە!

* ىرككرىن بە نىۋەرۋكى چىنايتىي شۆرش و دىارىكرىنى ھىزى بىنچىنە و بزۋىنەر، چىنى سەركرە و رىئەر، ھىزە ھاۋپەيمانە كۆمەلەتپەكەكان لە فاكترە گىرنگەكانى سەركەۋىتىن كە لە شۆرشەكانى پىشۋونا بايەخپان پى نەراۋە، ياۋەكو پىنچەۋانە مامەلەيان لەتەكنا كراۋە.

* پىشتەبەستىن بە خۇ و بە جەماۋەر، خۆگرىيان بە ھىز و دىۋلەتە ناۋچەيەكەكان و مەمانەپىكرىيان، وايان كرىۋە كە شۆرشەكانى كورد، بىنە كارتى گەمەى سىياسىى نىۋان نەۋ دىۋلەتەنە و نەنجامىش بە ھەرس و ناشەتال بشكىتەۋە.

* نېۋانەبوون بە تىۋرى خەباتى پارتىزانى، نەبوونى تىۋرى زانستى شۆرش، بەھەند نەگىرتى «چاۋكى شۆرشىگىنرى» و قەبۇل نەكرىنى تىزەمەكانى شۆرشى جەماۋەرىى نىزىخايەن و پىراكتىزەنەكرىنى پىرانسىيەكانى «ماۋتسى تۇنخ» لەمەر شۆرشى رىزگارىى نىشتەمانى، لە خەسلەتە دىارەكانى شۆرشەكانى كورد بوون.

نوۋسىنەۋەى نەم سەرخەتە فىكىرى و سىياسىيە گىشتىيانەى كۆمەلە و يەكىتى، لە بەرپاكرىنەۋەى شۆرشى «نۆى»دا، نەشى يارمەتى خۋىنەرەننىك بىات كە نەۋ سات لەبەر ھەر ھۋىەك لىيان پىنناگا بوونە و نىستە پاشى چارەكە سەمەيك، بىرەننەنەۋەيان بۇ گەشىتن لە شۆرش و ۋەھمى شۆرش، نەشى يارمەتىدەر بن و مۇۋف بكارىت بەراۋرىك لە نىۋان تىۋرى نىۋجەمانەسەى شۆرش و نەۋ نەرنەنجامە پىراكتىكىيانەى كە لە پىرۋسەى «شۆرش» نەكەۋنەۋە، بىكات.

من نەۋى نەمى، پاشى نوۋسالان خەباتى ژىرەمىنى لە نىۋ رىزەمەكانى «كۆمەلەدا»، ھەننىك لە نانراۋەكانى لىنن و نوۋ كىتىى جىقارا و «چەپكىك لە ۋتەكانى ماۋ»م خۋىنەنەبوونەۋە و نىدى خۇم

بە «رامبۆ»یەکی لە شکانههاتوو نەزانی و چەنەسەد پێشەڕگەیکە کۆمەڵەشم بە کرۆکی لەشکری رزگاریی گەل نەبینی کە لە ماوێهەکی رێژخایەندا، جەنگی پارتیزانی لە شاخووە بۆ شار پەرە پێ نەن و نەجام، کۆماری «کۆرستانی سوور» نەمەزێنن!

بە کورتی، مەوای نەقل و تێرمان و بیرکرنەوێ سیاسی من، وەک خۆیندەواریکی سەرچۆ تازەمخۆکەوتووی نەروێشسیفەت، سنووری بەرنامە کال و کرچی کۆمەڵە و بەرکۆلی هەندێ کتیی سیاسی و نایدۆلۆژیی چەپنکی جیا لە گشت چەپە باوەکانی لێک، تێنەمەپەری.

من باس لە نەقل و ناوێز و کەمەزموونیی خۆم لێکەم و بە پەڕەیی ناستی تێگەشتن و ڕەکی کەسی لێکەدا هەڵنازێم. لێناشم زۆرەیی زۆری نەو خۆیندەوارانەیی کە جێگایان لە ریزەکانی کۆمەڵەدا گرتبوو و لەو رۆژگارە سەختانەدا نایەمۆی نەو بزوتنەوێ فیکری و سیاسی و چەکنارییەیان هەڵنەسووران و نالاهەلگەری شۆرش «نۆی» بوون، لە هەندێ کات و شۆنیشدا موعجیزەیان نەخولقاند، رەهە ناستی لێسۆزی لێ وەهەرنیی. بازەنێ تێگەشتنی تیوری و سیاسییان لە مەوایەکی یارکراوێا هاتوچۆی لێکرد!

— کلکی نەم بزنەپێهە بگرە و نەست لە نەستی چۆمەکە بەرەمە، پاشی سەعات و نیویکی تر، خۆش بڕۆیت، لە گوندی «گریانە»یت.

پیاویکی بەسالاچووی ریشسپی سەیلزلی بە نووکهلی جگەرە زەرەهەلاتوو، رێگای بواقوئاغی وەها نیشان نام. لالۆی هاواری، کە لەناکاو لە ژێلۆهەلەتۆقی، پاشی چۆنی و خۆشی و ماندوونەویکەرن، لێکۆلێنەوێهەکی وردی لە تەکنە کەرم... خەلکی کوێی؟ کوێی کێی؟ بۆچی نەچیتە گریانە؟ کێ نەناسی و نەچیتە مائی کێ؟ من نەمویست بە کۆرتەوێ لām لە کۆلی کەمەوێ. کەچی نەو زیاتری لەگەڵ ورد نەکرەمەوێ و لە قەسەکانم وەگومان بوو...

— برا، وەخوا حیحی لەوێ ناچیت تۆ خزم و کەسوکارێ لە گریانە ون. نەگەر بۆ لای جەماحەت نەچی، بۆچی راس نایەژێ! نوێشەو لەگرە ون و مەعلوم نیتسا وان لە گریانە.

پاشتر بۆم نەهەوت، کابرا نەویست تەم و مژی هەر گومانیک کە لەسەر کەسێکی نەناسراو، لە شۆنێکی وەهادا نرووست نەیت، لای خۆی بێهۆنیتەوێ. هاوار، تەنیا گوندی کاکەییانە لەو ناوچەیانە، کە کەمتر کەسانی نەفسنەزم و گزگیان تێدا هەلەمەوت و بە گشتی خەلکیکی نیشتمانپەرە و لێسۆز و وەفادار بوون.

لەسەر پەشتی پەرەراز و نیشوی بزنەپێ و هاوسەفەری چۆمەکە، نەو چۆمەیی لە شارەگوندی تەوێلەوێ. گۆران گوتەنێ(هەر نەروا و پێچی شاخ ناکا تەواو...)، بەرەو گریانە وەپێ کەوتە. ساتی نوایێچی شاخمان پێچایەوێ، لەگەڵ یەکم خانووی کەلوکۆمی بەراییی ناواییدا رووبەرەو

وہستاین. چۆمەكە دەستی لە دەستی من كەرمو و خێراتر لە ھەناوی ھەلچووی «سیروان» نا و ن بوو. من نیتیتەك بۆ كرد و چاوتەك بە سەرتاپای گونە چكۆلانەكەما گێرا. چەند چەككاریك، لە سەربانی مائێكى ئەوبەری چۆم، سەرنجیان بەندكەرم. ئەوانیش ھەر ھەموو لە منیان دەروانی. بیاڕ بوو ئەوان وریاتر بوون و دەمەك بوو منیان وەبەر چاوی نوورینەكانیان نابوو. ئەوان دەستیان بۆ من ڕانا.. من لە جێی خۆم ڕووام! تیغی گومانێك ھەزری نووكت كەرم.. نەكا ئەمانە مەفرەزى جاشان بن!

+ پورئ! ئەو چەككارانە پێشمەرگەن... یان؟

ژنێك كە سەتەشیری بە دەستووە بوو، دەھات بە پەيژمەكەما بۆ بەرھەیانەكە سەركەوت. ناوڕێكى لەسەرخۆی نایەو و گوتى:

بەلى پێشمەرگەن! بۆ لاى ئەوان دەچیت؟

ھەناسەيەكى پڕ لە خۆشى و بەخۆنازىنم ھەلکێشا و گوتم: بەلى!

بەسەر پڕدەنارینەكەما پەرمەو و بە چەند شەقاوان گەشتە لایان، سلاوم لى كەرن، دەستم گۆشین، ئەملاوام رامووسین، بەلام... بەلام بۆ من نامۆ و نەناسراو بوون.. چ كەسێكیان بەمن ناشنا نەبوو! بێسانەووە گومان و ترس!.. باشە پێشمەرگەن، نەى كى ئەلى پێشمەرگەى «قیامەى موھەت» *نەین؟!

— مامۆستا شېرز بياريت، مەندوويت یان؟!

— ڕاستە زۆر مەندووم.. بەلام كەسیشتان نانا؟

— من شەوكەتم! شەوكەتى حاجى مو شیرا! خۆ نێمە خەزەین و چەند رۆژیکیشە چاوەڕێتین!

* ئەو سەرمە پارتى بيموكراتى كوردستان، لە ژێر ناوى (سەركەریەتى كاتى) ھا كاری ئەكرد و وشە عەرمییەكەى لەسەر زمانان بوو.

تیشک لە چاوانیان بهاری!

وینەیەک که یانزە سالان پێش ئەو سات لەمالی خۆماندا لە «شەوکەت» م هەلگرتبوو، لە هەژمدا سەوز بوویم و شەوکەتی لەبەرانبەردا وەستاوی، پێ ناسانمەوه.

— ئەمە کاک نەحمەد گریانەیە/ فەرماندەیی مەفرەزە... کاک عەلی شامار/ لێرسراوی سیاسی... عومەر چاوجوان، حەمەیی حەمەسە عەبدی سۆسەکان، سەدێق، فەتاح، عەبدولکەریم، سەلاحی حاجی عەلی عەبابەیلێ، لکتۆر ناوات و مامۆستا شاھۆ، چوونەتە جەولەیی ناوچەیی شەمێزان و نێمەش نوو رۆژی تر دەچین... باش بوو فریا کەوتیت. شەوکەت بوو کە هەندێک لە پێشمەرگەکانی پێ ناسانم.

شەوکەت، نیگا بزۆزەمەکانی بەند کەرم... ئەستێ جلی مەرەزی شینکی، پووزەوانەیی تا بەرنەژنۆ هەلکێشراو، جامەمانیی نووی تازەشۆراو، ریش جوانتاشراوی پەرباخکراو، چەک و تەفاقی پێشمەرگایەتی تەواو... بە مەسنول دەچوو، مەسنولێکی شۆرشێ کۆن، نەک کۆنی بە نوێ نێوناخنکراو. شێوەی یەکم مەسنولێک کە من دیتم، لە روالەتدا هیچ جیاوازییەکی نیشان نەدام و بۆ فیکر و نیوهرۆک و هەلسوکەوتیش، پاشتر تێی گەیشتم!

پێشمەرگەکان، زۆربەیان رەینتەتوو، شەڕۆلە و چلکەن و پلکەن، رووخساریان مانوویتی لێ ئەتکا، کەچی تیشکێک لە چاوانیاندا بەلچەیی دەنا.

بۆ شیوخوارین، لەگەڵ نەحمەد گریانەیی و شەوکەت و نوو پێشمەرگەیی بیکە چوینە مالی نەحمەد. منیان بە نایک و باوکی نەحمەد ناساند... پێشمەرگەیی نوێ و لە هاوڕێیانی شارا من کەم بەخۆنا شکامەوه. چۆن مەزۆف لە چەند ساتێکدا دەبیتە پێشمەرگە؟ منێک نە چەم پێتە و نە هەورازێکم بێیوه و نە شتێک لە هونەری سەختی شەری پارتیزانی ئەزانم... (فێر ئەبم! فێر ئەبم و کەسانی لیکەش فێر ئەکەم.. نەگەر مەرگ مەوانام بەت، پەيامی خۆم، پەيامی شار و فەنتازیا ی نێو کتێبەکان ئەکەمە کەمە شۆرشگێڕانەیی خەباتی شاخ.. پەيامی شۆرشێ نوێ.. نوێ بە فیکر و تیور، بە شیواز و رێباز و هەلسوکەوت.. هەلسوکەوت لەگەڵ خۆمان و خەلکنا پەيامی شۆرشێ لەخەلکەوه بۆ خەلک، ئەبەمە بورغویەکی گچکی نایەمۆی خەباتی لەلایکبوونی حیزبی پێشڕەو لە بۆتەیی خەباتی چەکناری و سازنان و جۆشەدانی جەماوەردا خەباتی هۆشیارکرنەوهی خەلکی زەحمەتکێش و لەگۆڕنانی مۆتەکی ترس و ورەبەردان و خۆوەستەوهانی پاش هەرمس. لەنوێ را تۆوکرێنەوهی گەشیینی و هیوا و برۆابەخۆبوون....). من بە ئەم نانخوارینەوه، ناوا لەگەڵ خۆم دەوام!

بۇ خەوتن، رۇشتىنە مزگەوت و ئەوانى نىكەش ھاتنەو. لەو نىئوارەو و ھەتا ئەسلاڤ، نىدى جگە لە مزگەوت و بن ئەشكەوت و كۈنەكەلاوان، من مالىكى نىكەم نەبوو... ئاوا بە برىژاى شۇرشى برىژخاين، ئەستمان بەسەر مالى خوانا گرت و كرمانە مالى خۇمان!

ئەو شەو، من ميوانى خۇشەويستى كۆرى مزگەوت بووم. ئەوان پىرسىيان ئەكرد و منىش بەرسفم ئەنان.. كە ئەھاتە باسى خەباتى شار و كۆبۇنەو نەيتىيەكان و بابەتە تىورىيەكانى شۇرش، من وەكو مامۇستايەكى لەخۇرازى قسەم ئەكرد... لە چاوانى ھەنىكىياندا پەرۇشپەكى زۆرم بۇ وەرگرتنى بابەتەكان دەيىنى. عەلى شامار، نزيك بوويەو و گوتى: دەيى لە قسەكرىندا ئاگات لە خۇ بيت، ھەموو ئەوانەى لە دەورتى و چەكيان پىيە. رەنگە تاسەر نەتوان پىشەمەرگەيتى بكن. ھەرەھا شتى نىكەش زۆرن كە سبەينى بۇتيان باس ئەكەم.

پاشتر، من سەرى گۇلەى پىرسىارم بە ئەمەو گرت و نىدى باسەكە بۇ سەختى و نژواريى خەبات و ژيانى پىشەمەرگەيتى و كىشەكانى نىئوان يەكيتى و مەفرەزەكانى «ق.م» گۇررا.

شەوكت، بە توندى نژى رەفتار و ھەلسوكەوتى شەفرۇشانە و شۇرشتىكەرەنەى «ق.م» ئەوا. قسە و بۇچوونەكان، ھەمان بوون كە لە شار ئەكران و ئەندامانى كۆمەلە و يەكيتىيان پى گۇش ئەكران... جىياواى نىئوان شار و شاخ ئەو بوو كە لە شاردا، سىرووشتى ملانىكان تەنبا لە پەيىشا خۇى ئەنواند. واتە لەوئى ملانى فېكرى و سياسىيەكان، باجەكەى زۆر قورس نەبوو. كەچى لە شاخدا، ھەلۇيستەكان پىرى جەستەيان لەسەر رووبارى خوينى ئرووست ئەكرد و نوال و كەندەلانى ولاتيان لە تەرمى براكان سەرپىژ ئەكرد!

ئەو لافاوى خوينەى كە لە سالى ۱۹۷۰دا، بە بىپارىكى «بارزانى» بەرەست كرا، ئەو سالىك بوو خوينى تى زابووەو.

ھاوینى ۱۹۷۶، نىبراھىم عەزۇ و ھاوپىكانى، لە نىوچە كوستانىيەكانى كورستانى توركيا، بە دەستى ھىزەكانى «ق.م» كۆژرابوون و بەھارى ۱۹۷۷يش، ملازم ھەسەن خۇشناو و مەفرەزەكەى لە رىگای گەرەنەمياندا لە سورىاوە بۇ كورستان، لە كورستانى توركيا كۆژرابوون. واتە شۇرشى «نوى» و شەرى خويناوى براكان، پىكەو لەنايك بوونەو!

چ ئەو سات و چ پاشترىش كە ھەنئى لە سياسەتمەنار و بەرپىرسانى يەكيتىيى نىشتەمانى كورستان، بىرەورەيەكانى خۇيان نووسىيەو، بۇ گەرەن لە دوى ماكى تەقنەوئى ناكۆكيە خويناوىيەكان و ھەلەدان بۇ رىگەلنگرتىيان، باسيان لە ھەولى لىپراوانەى «يەكيتى» كرىووە بۇ بەرگرتن لە ئەگەرى ھەر دىوگەرتبۇونىك لە رىزەكانى بزوتنەوئى سياسى _ چەكنارىيە لە نۆژەن ھەستاوئى كورىدا:

* پاشى نامەزراننى (يەكيتىيى نىشتەمانى كورستان)، خۇدى مامجەلال نامەى بۇ مەلامستەفاى

رحمته نووسیوه و له بهرپاکړنه‌وهی شورش ناگاناری کړووه و ناوای هاوکاری و رینمایي لن کړووه.

* سالی ۱۹۷۶ له‌سوریا، کڅبونووه له‌گل نیدریس بارزانی کراوه و پښککه‌وتنکی له‌مې هاوکاری و هاوخته‌باتی له‌گلنا نیمزا کراوه که به «پښککه‌وتنی شام» ناو ده‌برئ. پاشتر له هموو بڼه و دانیشتنه‌کاندا، نه‌وه چهنپات دهکرایه‌وه که نیدریس بارزانی کوتوویه‌تی: (نیمه شورشیشمان پښ نه‌کړیت، نه‌وا شورشمان پښ ټنک ده‌دريته‌وه!)

نه‌و دوو په‌مرگرافه‌ی سرئ، ده‌ش شویټنکیان له هر کڅلینه‌وه و تویټینه‌وه‌یه‌کی شه‌ری براکاندا ده‌بیت. هر بڼه، ده‌شیا پروونوسی نه‌و نامه‌یه‌ی مامجه‌لال بڼ بارزانی و ده‌قی نه‌و کڅبونووه‌یه‌ی نیوان سرکره‌باتی تازهمه‌زراوی یه‌کیتی و نیدریس به‌رزانی بلاوکراپانه‌وه، به‌ناخوه، نه له گوڅار و بلاوکراوه سیاسیه‌کانی یه‌کیتی و نه له بیرهموهریه‌کانی چ که‌سینکا، (به تاییه‌ت نه‌وشیروان مسته‌فا)، بوونیان ه‌یه.

یه‌کیتی نیشتمانی کورستان، نه‌گر له روی سیاسی و مه‌دانیشه‌وه ه‌ولئ نه‌ته‌قینه‌وه‌ی نا‌کڅکیه‌کانی دایت، نه‌وا له روی فکر و تیور و سایکڅلڅیه‌وه، ره‌وایی دامه‌زاندنی خڅی و ده‌ستپنکړنه‌وه‌ی خه‌باتی سیاسی و چه‌کداریی پاش ه‌ره‌سی، له شکست و نا‌پرووختنی شورش نه‌یلوول و نه‌فیکرنه‌وه‌ی ته‌لاری فیکری و ریکخراوه‌یی پارتی و بنه‌مالئ بارزانی دمیڼی. دپاره کڅمه‌لئ مارکسی _ لینینی کورستانیش که داینه‌مؤی ه‌لسوورپنه‌ری فیکر و سیاست و دنیا‌بینی نه‌وئ روژتی «یه‌کیتی» بو، رڅلی گرنگی له تویرپزه‌کرنی خه‌ت فیکری و سیاسیه‌کاندا ده‌بینی.

من له بید و تیفکرینی نیستامه‌وه، بڼ رووناوه‌کانی نه‌و سرهمه و روژگاری نه‌مړوش، ناتوانم یه‌کلایه‌نه کڅشه و ده‌رکه‌وته‌کان بیڼم. نه‌و ده‌رختی خوینه‌ گولگرتووه‌ی له نوره‌خی شه‌ری براکاندا شین بووه، ریشه‌که‌ی له زه‌وینه‌ی میژوو، ه‌ره‌نگ، ه‌لومه‌رجی کڅمه‌لایتی میله‌تی نیمه‌ما چه‌قیوه، به‌لام که‌س و سرکره‌کان، رتیه‌ر و تویریه‌سته‌کان، ناستی دید و تیگه‌میشتیان بڼ شیکرنه‌وه و ته‌فسیرکرنی باروڅخی که‌شه‌کرنی کڅمه‌لایتی، سیاسی، سروشت و خه‌سه‌ته‌کانی کڅمه‌لگ، رڅلی گرنگ له ده‌رکه‌وتنی رووناوه‌کان و چاره‌نووسی ره‌وته سیاسیه‌کاندا ده‌بین.

نه‌و سرهمه، نه‌شته‌ری کینه و توله‌سه‌ندنه‌وه‌ی ټیرین، لیزانانه ساوهمران و ه‌زه‌کان بڼ پاونکرنی جوگرافای ده‌سه‌لات (لوتکه و گرد و ټوله‌ خویناویه‌کان)، ده‌گر ده‌خران. شمشیره‌ سیاسیه‌کانی نیو میحراه‌کانی فیکری ټوگما و سندوقی «نه‌شته‌رخان» ی خیل، له‌سره‌وه ناگایانه ه‌سان ده‌رانه‌وه و نیمه و نه‌وانی بیټاگا و خوینکه‌رم، له خواره‌وه ده‌مانوه‌شانن!

رۆزى ئوۋايى، ھەۋالى نىزىكبۇنەۋەي مەفرەزىيەكى «قىم» گە يىشت. ۋەسەر شاخ كەۋتەن ۋە سەنگەرمان گەرت. لەگەل «ئەلى شامار» نا گابەرىيەكمان كىرە ھەۋارى يەكتەرناسىن. ئەلى خەلگى خانەقەن بوو. ئەو سالىك بوو ھاتبۇۋە شاخ ۋە لە كادىرەكانى سەرھەتاي كۆمەلە بوو. ئەلى، لە ماۋەي ئەو سالىما، ناۋچەيەكى فراۋانى كوردستانى پىنۋا بوو.

ئەلى شامار، باسى كىشەكانى شۇرپىش ۋە گىرەتەكانى نىۋان كۆمەلە ۋە بىزۋوتنەۋەي سۇسىيالىستى كوردستانى بۇ كىرەم. ناكۆكىيەكان، تا رادەي پەكلىۋونەۋە ۋە ئىنان لە يەكەنى جىرپەرنەۋە ۋە لە ھەنئى ناۋچەش (ۋەكە دەشتى ھەۋلىز)، رىگەگەرتەن لە كادىرەكانى كۆمەلە ۋە بە كافەر نىۋىتەركىنىيان لە نىۋو جۈۋىتەراندا. ئەلى، لە سەۋاتىكەنا، ۋىنەكانى ھەزرى مەنە ھەق بە شۇرپىش سۈۋر، بىنكەي سۈۋر، پارتى پىشپەۋ، بەرەي نىشتەمانىيە بە «كۆمەلە» رەيەرىكراۋ، كەل كىرنەۋە!

بەو جلوبەرگەۋە، لە ھەمووشتىك ھەچووم، پىشمەرگە نەبى!

— کار و لىپىرسراۋىتى شوكت چىيە؟

— نەننامى لىژنەى ھەرىمە

— لىژنەى ھەرىم چىيە؟

— ھەموو كوردستان لە رووى نىبارى، سياسى، ھەلسوۋرانى كار و چالاكىي پىشمەرگانەۋە، نابەش

كراۋەتە چەند ھەرىمىك و ھەر ھەرىمىكىش ھەماندەكى ھەيە... نىمە سەر بە ھەرىمى يەكىن كە

ناۋچەكانى ھەورامان، شارھەزور، شارباژىر، شەمىران و بنارى «بەمۇ» ھەمىرە

— نى؟ نەى شوكت چۆن لىپىرسراۋىكە؟

— نەو، زىاتەر بە مەبەستى تىكەنانى رىزەكانى كۆمەلە، دىتە نىرە!

— چۆن؟

— لە ھەورامان پىشمەرگەى بزوتنەۋەى لى نىن... لە قەرەناخىش.. نىمە ھەموومان «كۆمەلە» ىن.

— نەى شارھەزور و شارباژىر؟

— لەۋى تىكلاۋىن و ھىزى ھەرىولامان ھەن.

— كى سەرۋكى لىژنەى ھەرىمە؟

— مەلەبەختىار!

— نەو نەننامى سەركىرايتىي كۆمەلەىە... وانىيە؟

— بەلى وايە!

— كەۋاتە كۆمەلە سەركىرايتىي ھەرىم ھەكات؟

— ھەيكات! بەلام نەۋە ھەمووشت نىيە.

— چۆن؟

— جارى زۆرت ماۋە... نواتر ھالىي ھەييت.

سەى شو و رۆژان جەۋلەى گونداۋگوند، بەرۋژ خۆجەشاربان و بەشە ھەرازبەرىن و نولاولۇل

پىشكىن، گەيانىنىيە گوندەكانى «چنار» و «مۆرىن» ى بنارى نەۋىيى چىاي «بالانېۋ»، لەۋىنا كە

رووبارى سىروان و بەنداۋى «نەربەندىخان»، ناۋچەى «نەۋرۇلى» لە ناۋچەكانى لاۋران، شەمىران.

چىا سەخت و رژىمەكانى زىناكۆ و بەمۇ چىا ھەكەنەۋە.

شو تا بىيان رىكرىن، بۆ مىنكى شارنشىنى ھەستوپى سېى، نەزمونىكى سەخت و تاقەتپروكىن

بوو. چۆنە و شەرۋالىكى نوورەنگ و چاكەتىكى كاوبۇيى لەبەرىنا، پەختىك فېشەكەن و بېرنەيىكى
 رىزىكە بۇقەد و بالايى مامناۋەندىيى من زۆر زىاد و قۇنناخى لە زەرى دەخشا، وىنەيكە بوو.
 لە ھەمووش دەچوۋ لە پېشمەرگە نەبىت... بەم وىنە شەمەرەيەۋە، لەگەل مەفرەزەكەنا خۇمان كەرد
 بە گوندى «سەرشاتە»ى تاۋگوزىدا و لەۋى لەگەل مەفرەزەيەكى نېكە كە «خەمەي خەمەسەيد _
 شاھۆ» و «خەمەناۋت»يان لەگەل بوو، يەكمان گرتەۋە.

نېمە، نەم سى كەسە، سى نەندامى كۆمەلە بوۋىن كە بە فرمانى «كۆمىتەي ھەرىمەكان»ى كۆمەلەي
 «ماركسى _ لىنىنى كوردستانى عىراق»، دەبوو پىكەۋە روو لە شاخ بىكەن، بەلام من لىيان نابىرا
 بووم.

نەۋان ھەر زوۋ كەۋتە ھەلپۇتتى زوۋخاۋى گرفت و كېتەيى نىۋان پېشمەرگەكان، فرمانەي
 مەفرەزەكان، نەقلىيەتى ەشايىرى و بوۋىنى مەفرەزەكانى ق م لە نىۋچەكەنا.

لە ماۋەي ھەفتەيەكەنا، تىگەيشتەم كە من لە نىيايەكەۋە بۇ نىيايەكى نېكە ھاتووم. لە نىياي تىۋر و
 وىناي رەنگاۋرەنگى شۇرشى نىۋ كىتبان، كۆبوۋنەۋە و قەسەۋباسى سەرمىزى خوارنەۋە، پىسكەپسكى
 نىۋ چاخانەكانى شار و خەباتى نەننى نىۋ كۈچە و شەقامانەۋە، بۇ نىياي واقىقى نالەبارى خەباتى
 نىۋ جوۋتیاران و ملانى نىۋان نەقلىيەتى ەشايىر و تىروانىنى رۇمانسىيانەي خويندەۋارانى شار بۇ
 شۇرشى سوور! جىاۋازىيەكان بىنراۋ و ھەستىپىكراۋ بوۋن.

كادر و نەندامانى كۆمەلە، ھەم لە روۋى چەك و تەقەمەنىيەۋە و ھەم بەرگ و پۇشاكيان، ھەژار و
 شۇرۇل يار بوۋن. كەچى نەۋ پېشمەرگانەي لەگەل «شەۋكەت» بوۋن و لە لە شارەزۋور و بنارى
 «سوۋرىن» ھەۋە سەركەۋتېۋون، تا بلىنى تەسەل و پۇشتە بوۋن. من ىۋاتر تىگەيشتەم كە لىپرسراۋانى
 كۆمەلە، لەمەپ ھەلسۈكەۋت لەگەل جەماۋەر و چۆنىيەتى پەيداكرىنى بىزىۋىنا، پابەندى فەرمائىشتەكانى
 ماۋتسى تۇنگەن. كەچى لە شارباۋىز و شارەزۋورنا، لەمىز بوۋ نەلقەي ھەلسۈكەۋت و مامەلەي
 شۇرشى كۆن و نۆي لىك گرىدراۋونەۋە... باج و سەرانە و گومرگ و مەرومالاتى دەۋلەت
 فروشتەن و پاشترىش كۆكرىنەۋەي رېژمىكە لە پارەي «قەرەبوۋكرىنەۋە»ى نىھاتە راگوزىراۋەكان،
 سەرچاۋەيەكى مەشى ناھات بوۋن كە زۆر نامەشروع نابەش دىكران و دەبوۋنە نامرازىك بۇ كرپىنى
 چەك و كۆكرىنەۋەي چەكدار. لەۋ رۇزگارەنا، پارەي زۆر لاي كام لىپرسراۋ بوۋايە، دەسلەت و
 ھىزىش لاي نەۋ چە دەبوۋنەۋە! ھەر زوۋ جىاۋازىي دەسلەتلى كالىرى سىياسى و ەسكەرى لە لايەك و
 لىپرسراۋى بزوۋتەۋە و كۆمەلە لە لايەكى نېكەۋە دەرگەۋتېۋون. ھەر زوۋ نەندامانى لىژنەي ھەرىمەلە
 سۇنگەي جىاۋازى رىكخراۋەمىيانەۋە، نامانە نەبوۋن فرمانى سەۋكى لىژنەي ھەرىمە و لىپرسراۋى
 لىيەكىتتى نىشتەمانىي كوردستان، ۋەكو خۇي جىيەجى بىكەن! كرپىنى چەك، كۆكرىنەۋەي پارە و

بابەشكرىنى. پېژەى بابەشانىنى پۈستەكان و بەخشىنەوى دەسلەت، نەو كىشە نەپراوانە بوون،
كە ملانىي نىوان (كۆمەلە _ بزوتنەوه _ خەتى گشتى)*يان قوول ئەكرىمەوه.

رووبەروو لەگەڵ جوتياراندا

— ھەموو خەلکی ناوایی کۆدەکەینەو. تۆ وەکو کارێکی سیاسى، لەمە شۆرشى نوێ، يەکیتیى نیشتمانی کوردستان و خیانەتەکانى «ق م»، قسەیان بۆ بکا! ئەمە پێشنیازى «شەوکەت» بوو بۆ من، کە لە پەناوہ پێى گوتم.

لەو سەرۆبەندەدا، کۆبوونەوہ لەگەڵ جوتياران و دانیشتوانى گوندەکاندا، تەنیا نامرازىکی خەباتى سیاسى بوو کە لە نامانەنبوونى رانیۆ، تەلەفزیۆن و دەگمەنىیى بلۆکراوہ و رۆژنامەدا، دەیتوانى کارىگەرىی راستەوخۆى ھەبێ. ئەمە شتوازیکیک بوو، زامەى میتۆدى خەباتى يەکیتیى نیشتمانى، لە رۆژگارى سەختى پاش ھەرسەدا.

کى مافى ھەيە کۆبوونەوہ بە گوندیان بکات؟! ئەم پرسە ھەمیشە مایەى ملانێى نێوان کاروانى سیاسى و ھەسکەرى بوو. ئەوى لە کۆبوونەوہکاندا قسان دەکا، وەکو دەمپراست و لێپرسراوى شۆرش لە ناوچەکاندا دەریکەوتیت و لە لای جەماوەرىش جینگای جۆریک ریزلێنان یان لێتەرسان دەبێ! من، بێ سێنوو، بێ ئەوہى نەقلم پێ بشکێت و پرسێک بە ھەلى شامارى لێپرسراوى سیاسى کۆمەلە بکەم، پێشنیازەکی «شەوکەت» م قەبۆل کرد. پاشتر ھەستم کرد ھەلى، لەو کارەى من لێکران بوو، وەلى چوون تەمەنى خەباتى شاخ ھێندە نەبوو، زۆرى بە روونا نەنامەوہ. ئەو پاشتر گوتى: ئەوہ يەکیکە لە سیاسەتەکانى «شەوکەت» کە دەیەوت ناکۆکی لە نێوانماندا درووست بکات.

گەورە و بچوکی گوندى «کانیکەوہ» ی شەمێران کۆبوونەوہ و من ھەستم بە قسان کرد. من لە ھەولێ نەوہا بووم کە ھەموو ھزر و ھۆشى خۆم بگوشم و ئەو بابەتانەى لە کتێباندا لەمە شۆرشى رزگارىی نیشتمانى نەزبەرم کەربوون، لەگەڵ واقعى شۆرشى لەنۆیژەن بەرپاکراوى کوردستاندا تێکەڵکەشیان بکەم... خەباتى رێژخایەنى لە گوندەوہ بۆشار و رۆلى گرنگ و بنچینەى جوتياران، وەکو چینی بزوونەر و دانەمۆى ھەلسۆرپنەرى شۆرش، ھاوپەیمانییەتى کرێکاران و جوتياران وەکو بنچینەى سەرکەوتنى بزوونەوہى رزگارىی نیشتمانى، سیاسەتى فاشیستانەى بەعس و پلانەکانى بۆ بە ھەربکرنى کوردستان و راگۆیژانێ زۆرەملى گوندەکانى کوردستان و کۆکرنەوہى خەلکەکەى لە ئوردووگای زۆرەملى تەلەنکراندا، پششەخۆبەستن و پشت لە ناگیرکارانکرین، بەشى سەرەکیى قسەکانى من بوون کە لە سەرھاتوہ پچر پچر و ناوون دەکووتە بەرگۆی و خۆش ھەستم پێ کرێبوون. ناخر ئەوہ يەکەم جارم بوو لە بەرھەم ناووردەى خەلکا قسان بکەم، جا با ئەو خەلکەش نەخویندەوار و لایى بێ! نێمەى رۆژھەلاتى، لە سۆنگەى ئاب و نەرىتى پەروەندەوہ، ئەو گرفتەمان

هەیه و بە ناسانی ناتوانین نەربەری پا و بۆچوونی خۆمان بین... ئێرانەنی پەرمە شەرم و کەمبەویی لەو بوارانەدا. کاریکی ناسان نییه. ئەو کارە. هەرچەندە ئەستەم بوو. سەد هیندەش خۆشی و بەخۆوەنازینی تێدا بوو. کە باس ھاتە سەر شۆڕشی ئەیلول. ئاشبەتال و دەوری سەرکەنایەتی پارتی و مەڵبەتی بارزانی، لەو کۆستە گەرمیە و ئەو مەینەتیەیی کوردی تێکەوتبوو. وەک دەرویشیکی تەکیەیی نایەقوڵوژی «م ل» قسەم دەکرد و بە مۆتەلەقی دنام لەسەر وشەکان نامەگرت و جەختە لەسەر دەکرێن. من لە ھەولێ نەوھا بووم کە ناوینەیی بالانۆمای سەرکەوتنی شۆڕش و نامەزرانەنی کۆمەڵگای سۆسیالیزمی پاشی پانانی ئەسەلاتی پزۆم و سەرکەوتنی یەکییتی نیشتمانی کوردستان. بەدەمە دەستی ئەو گوندییە ھەژارانەیی کە ھێشتا سیما و پەنگی باوکی پوچی کورد «بارزانی»یان لە ھەزرا مابوو!

وام ھەست دەکرد، ئەوان لەو قسانەیی من کە بۆنی خۆینی براکانیان لێ دەھات. تەواو قەلەس و بێتاقەت بوون. ئەوانی نەخویندھوار، وەلێ بەئەزمون و شاھینێ چارەنووسی چەندین شۆڕشی شکستخواربووی کورد، ترووسکی ھیوا لە چاوانیاندا کز و کزتر دەبوو. من لە ماوەی ئەسالی پێشمەرگەیی خۆما، تەنیا یەک جوتیارم نەبینی (بە لایەنگرانی یەکییتیشووە)، کە لە ئێلەو شەری «ق.م» و پاشتریش لایەنگانی بیکەیی نیو بزوتنەو چەکنارییەکیان پێ خۆش بێت. منیکی خویندھواری مێشک بە گیاکەلەیی نایەقوڵوژیا تەنراو. پاش پێنج سالان بەو قەناعەتە گەیشتم کە پەشەخەلکە لەمێژ بوو پێی گەیشتبوون. ئەوان پۆژگار لەو بوارەدا زەینی پۆشن کربوون و نێمەش، جالجالۆکی «م ل»ی بە سەفەت وەرگیراوی بە ھەلە پراکتیزەکراو، مێشکی شەتەک نابووین!

* بزوتنەوێ سوسیالیستی دیموکراتیی کوردستان، بێرۆکی نامەزرانەنی لە سالی ١٩٧٥ تا و پاش ھەرمەسی ئەیلول، لەلایەن ھەندێ کابر و سەرکەمەو، لە شاری ورمێ لە کوردستانی ئێران، باسی لێو کرابوو و پاشان لە سالی ١٩٧٦ تا بوونی خۆی ناشرکرا کرد و لەگەڵ کۆمەلەدا بوونە دوو لا بەالی نیو یەکییتی نیشتمانی کوردستان. ئەم رێکخراوە، کۆمەڵێک کابر و سەرکەمەو ناھاوناھەنگی نیو شۆڕشی ئەیلولی لە خۆ گرتبوو کە پەگ و پێشەیی سیاسیان لە کانێ ھەردوو بەلی (جەلالی – مەلایی) ناویان دەخوارەو. ئەم رێکخراوە، ھەر لەگەڵ لەنایکبوونیدا ماکی چەنگەرتبوونی خۆی ھەلگرتبوو.

* خەتی گشتی: مەوای نیوان کۆمەلە و بزوتنەو بوو. ئەو پانتاییە بوو کە کەسانی کۆنەجەلالیی لەخۆی دەگرت و راستەوخۆ لای مامجەلالەو سەرپەرشتی دەکرا... پاشتر بەلێکی بزوتنەو و خەتی گشتی یەک دەگرن و یەکییتی شۆڕشگێڕانی کوردستان، دروست دەکەن.

بهرای خویښ

سورین: که له نوورهوړا لئی بهروانیت، له شوهریهکی بهربینی کون و کهله بهر تینهکوټووی له تهی ناسمان چهقبو لهجیت. تو نهگر جاریک له سلیمانیهوه یو هلهجه سفر بکیت و له تختی شارهزووره به هستی چهپا سهیری نهو زنجیرهچیا بهکیت که له پشتی «نهمهناوا» وه هتا سنووری پنجوین ریژ بهیتوه، وهات دینه پیش چاوان که دیواریکی له بهرد و چیمهنتو هلهچنراوی زینه سختی بنگیان بیت. وطن که نیازی سفر و وهسرحیا هلهگه پانت هه بیت و جورتهی کهشفکرنی نهو دنیا پر نهفسوونهی «سورین» وهبر خوت نیی، نهوجا تن نهکیت که نهمه جیهانیکی پر میترک، نوال. میترکوزار، زهنویر، لیرهوار، کهند و کهندر و نهمه، نهشکوټی زینهناسی و پر پیچ و پهناۍ کانله تینا هلهقولاوه.

«نهمه می»، له نامیزی بهریهکی تنک و رژد و هلهموتلا خوتوه. شو لهو گوندها خوتین و لهگل سپندها رابووین. بهنیو نهمه سهرهوزور قهیتووله مان بهست. سی و یهک چهکنار و سی پشمرهگی بیچهک، هاورای سی پشمرهگی رینیشاندهری ناشارهای لیژنهۍ هریم که سی رڼو پیشتر له بناری سورینهوه، به نامی مهابختیار و شوکهتی حاجی موشیر و بهکری حاجی سفرهوه، به نیازی گه یانننی هیزمکی نیمه که له سی مفرزه پیک هاتبووین، یو رڼاواۍ بناری سورین و پاشتر سازبانی هیرشیکی فراوان یو سر بنکهکانی «ق.م» له «کانی خیاران» و نهمه بهری گوندی «نرلی». نهمه بنکانه نهکوټنه نیوی نهویوی بناری سورین و هورامانی کورستانی رڼو هلات. نهو سی پشمرهگیه، نهگر یانهمه یم یارمه تیم بنات، نهمهانه بوون:

— هوشیار حاجی مامندی

— نازاد توفیق

— حمهۍ حاجی نهمهۍ تازه دئی

لهگل نهو نامه رسمیهۍ که یو لیپرسراوی مفرزه مکان هاتبوو، نهو نامی منیشان لهگل بوو که له بهکری حاجی سفر و مهابهختیاروه نیژد رابووین. من تا نهو کات ناوی بهکرم نهیستبوو. وطن به ناوی مهابهختیار ناشنابووم. نامهکان، ویرای بهخیرهتنان، جویک هاندان و ورومه بهرنانیشان تینابوون.

نامهکۍ بهکری حاجی سفر سهرنجی راکیشام، به تاییهت که له کوتایینا نووسیووی (براتان... پ.م بهکری حاجی سفر).

بەكر. نەوسات نەندامى سەركىرايتىي يەكيتىي نىشتەمانىي كورستان. نەندامى سەركىرايتىي كۆمەلە و لىپىسراوى لى سىلتمانىي يەكيتىي بوو. ھەر لەو نامەيەوہ و ناوترىش بە درىژايى سالانى خەباتى شاخ. بەكرى حاجى سەفەر بۇ من جىگاي رىزى تاييەت و خۇشويستىن بوو. نىمزاى نامەكى مەلابەختىار(ھاورپىتان... مەلابەختىار)، نىمزاى نامەيەكى لىكەي وھىرھىنامەوہ كە لە ۲۱ى نۇقەمبەرى ۱۹۷۷ىا و بە بۇنەى سالومەگەرى لە سىنارھەنانى سى پىيەرەمكى كۆمەلە (شەھاب و جەغەر و نەنەر). بە ناوى كۆمىتەى ھەرىمەكانەوہ، بۇ كۆمىتەى رىكخستنى ھەلەبجەى نووسىبوو. من نەگەرچى نەندامى كۆمىتەى رىكخستنى ھەلەبجە نەبووم و لە رىكخستنەكانى سىلتمانىيا كارم ئەكرد، وەلى نامەكە، شەھىد نەنەر ھەمەنەمىنى ھاورپىم نىشانى نام.

نىستا بەيانىي رۇژىك لە رۇژانى مانگى حوزەيرانى سالى (۱۹۷۸ى) و چوارسەعاتانە نىمە بەرەو لوتكەى «مەلەخورد»ى سوورپىن سەرمەكەوين. لوندى بەرزى مەخورد لە بەرزايى ناسمان تىپەرپوہ، يان من واى دەمىنما لە دەستپىكى رىكرىنەوہ، مىزگ و نوالى بنار چرگەن و گياوگۇل تا چۆكان ھاتوون. بۇنى بەيان، (ئاخر بەيانىش بۇنى تاييەت بەخۇى ھەيە) ھەلۇمراو لە بۇنى بەيىوون و چنور و لۇ، نىوناخن بە ويتەى سويسكان و قاسپەى كەو، جىھانىك لە ھەنتازيات بۇ دەخولقىنىت كە ھەموو شتىكى تىنا دەيىنى. تەنيا ويتەى جەنگ و خويندەرتن نەبى.

ھەتا پتر بە بەژنى سورپىندا ھەلەمەزنىي، ئەو پارچەپارچە پۇشاك لە خۇى ئەكاتەوہ و سەنگ و مەمك و گەرىنى، رەوتوقوت، لەبەر تىشكى نىكات دەنىت!

نىمە لەبەرگەرىنى لوتكەما وچانمان بۇ گرتووە و لە ناكاوبا رىژنەى گوللەمان بەسەرىا ھەبارى، نىمەش ناناگا لە بۇسەى «ق م»، بەوپەرى شەلەژاويەوہ، بىنەريان لى ئەكەينە سەنگەر و سەنگەر نژ بە سەنگەر دەوہستى!

بارىكى دەروونىي شپىز و نانااسا... يەكەم جارە خۆم لە سەنگەرىا بىيىنەوہ و لە رەوى نىوہزەمى مەرگەما بوہستەم. ئەم رىگايەى نىمە، بەو شىوہيەى لە نامەكەما، «شەوگەت» نەخەشى بۇ كىتەشاپووين، دەبوو بى ھىچ گەرقىنك بەمانگەيەنيتە شوپىنى مەبەست. كەچى بۇ نىو جەرگەى ھىزەكانى «ق م»ى ھىناوين.

بىنەرەوہبەنەرد ھەلەكەشتىن.. چەند كەپك و قوتەيەك ئەگرىن و لىيان نەمەزىن. سى و يەك چەكدار و چوار بىچەكى نەشارەزا. لەسەر بەرزايەكى دەورەدەست و دەورەناوہەنانىي پىشت بە ھىزەكانى ئەولەت تەنراو، بەرانبەر ھىزىكى شارەزاى تىرەتەسەلى پىشت بە بىنكە و بارەگاي خۇى بەستوو لە خاكى نىزاننا، لە جەنگەن!

بە درىژايى بەھارەپۇژىنك، شەر بەرەوامە. شەرى نىوان دەو برا، لەو تروپكە بەرزانەما كە لە

مالى خوناۋە نزيكتىن تا ھەۋارگى شەيتان، ۋەك نەۋە ۋايە كە بىستىكىمان لە نزمىي بۇ شەرگە
 ھەست نەكەۋىت. ئىمە لە ھەۋشەي خونا، لە قوللە بەرزەكانى خونا، لە كەۋشەنى ھەرمى خونا،
 يەكتىر ھەكۋىن و خونا ھەستىكىمان لى ھەلناھىتى. پەيڧىكى رەھمەتەن بەگۋىتا ناچرىتىنى..
 نەۋەتەيەك ناكىشى و نەۋەرمۈي: لە ۋلاتى ۋىران و ناگىركراۋتان بىروان. ناۋىك لە مىژۋىي دور
 نا، نزيكتان بىھنەۋە و خەجالت بكىشن!

نەھمەگىرەنەيى، ەلى شامار، ھۋشيارخاجى مامەندى و من، لەبن رەكەرىنكىنا نانېشتۋىي و بە
 دورىي لە سەنگەرەكانى پىشەۋە ھەروانىن!
 _ پىكرام!

ھۋشيارە، نەۋىزى راستى لە نامىز گرتۋە و خۋىن لە بەشى خوارەۋىي پوزىي ڧىچقە ھەكات!
 ھەرانگى شەرۋالەكەي ھەلەمكىشىن. گوللەكە، پوزىي نەنگاۋتۋە، كەچى خۋىن بە لوزە لە بىرانى
 ھەلەمقۇلئ. ۋىرتى لى ھەروانىن و تىدەگىن كە گوللەي نەۋەرتى لە بەشى سەرەۋىي پوزىيەۋە
 ھەرچۋە و شاخۋىنەرى رانى لىرۋە. بىرىن ھەپتىچىن و تەۋىمى خۋىن سەر ھەكا....

_ نەمانەتى ئۆۋە و نەم كاسىتە، نەم كاسىتە، ۋەكو بۋانىيى بە كۈرەكەم بگەيەن. نەۋ تەنيا دور
 مانگى تەمەنە.. نەگەر ھەتۋان لاشەكەم بەرنە خۋارى و لەم چىايەم جى مەھىلئ!
 سەرى ھۋشيار لەسەر نەۋىزى خۋم نادەنىم. ھەست بە كاكۋلە زەرەكەيدا بىنىم و ھەلىم:
 بىرەنەكەت سوۋكە و لە خۇرا خۋت بىپىۋا ھەكىت!

_ مامۇستا! نەۋ ھەموو خۋىنە ھەبىنىت چۋن لرفە ھەكات؟ مەۋىنىك چەند ھىنە خۋىنى تىنايە؟!
 نەۋ ھۋشيارەي چەند ساتىك پىش ئىستا ھىزى جوانەگايەكى تىنا بوو، ۋا لە پەلۋىق ھەكەۋىت و بە
 ناستەم لىۋانى پى ھەبزوۋىن.. رەنگى نىت زەرد و زەرىت ھەبىت.. ھەموو ھىزى خۋى كۆۋەكەتەۋە
 و گەرەكەيە تەكان بىت، كەچى سەرى ھەكەۋىتەۋە نامىزى من. نەرم نەرم چاۋى بە چۋارەۋىيا
 ھەگىرئ.. لە قوللەي ناسمان رادەمىتىن.. لە چاۋانىدا ھەيان پىرسىيى نامەۋەم و رافەنەكراۋ ھەبىم..
 كى لە نەھىنى پىرسە قوللەكانى مەۋىنىكى لە لىۋارى مەركنا ھەستا ھەكات؟.. نەرى ھەشى مەۋى لەۋ
 نان و ساتەنا بىر لە چى بكاۋەۋە و ھەسرەت بۇ چى بخواۋ؟! پەيپىرىنىيان نەستەمە. ھەست لەسەر
 لى نادەنىم، ھەست بە تىرەي لىدانى ناكەم.. ئىستا چاۋەكانى مەۋەق ھەستاۋ نىدى زەمەن بۇ
 نەۋ كۋتايى ھات! نىدى كۆمەلە، كورد و شۇرشى نۆي، بۇ نەۋ ھىچ مانايەكەيان نەما!

تاقم و مەخزەنەكانى لى ھەكەيەنەۋە. بە جامەدانىيەكەي نايدەۋىش. لە يەككى ھەروانىن و پەيڧىك
 بۇ گوتن نىيە. پىشت لە تەرمى ۋشيار ھەكەم و لە ھەشى گولرەنگى شارەزۋىر رادەنىم كە ۋەك
 مەۋەرىكى رەنگىنى تا چاۋبىركات پانۋىقۇر لە بەرىنى سۋرىننا راخراۋە. رەبىايەكانى بەس

كە ۈمك قارچك لەسەر گرىۈلكەكانى بنار ھەلتۇقىون، ناوانو ھە دەستىرېژىك پىرۋزبايىمان لى ئەكەن.

+ ھەبى بىر لە پاشەكشە و ئاكشان بىكەينەۋە! نەحمەنگىرەنەيە پىشنىياز ئەكات.
_ مامۇستا، تۇ لەگەل پىشمرگەيەكنا بېرۋ و ھاپىيانى سەنگەرەكانى پىشەۋە ئاگانار بىكەرەۋە.. نىمە چاۋەرۋانى گەپانەۋەتان ئەكەين.

بە نەبويىدا مەلەمەلە سەردەكەوين و ئەگەينە يەكەم سەنگەرى پىشەۋە.
_ شەپكرىن لىرەنا كەلگىكى نىيە.. بېرىارە ئاگەپىن!

_ نىۋە لە شۆينى نىمەنا بەرگى بىكەن، كە نىمە ئوركەۋتىنەۋە، نەۋجا نىۋەش سەنگەرەكە چۆل بىكەن.. گەر وا ئەكەين، سوۋارى سەرمان ھەبى! غەفور دەرەشىشى ۋەھام پىن ئەلى.
لە بوۋىلىتى نىۋارەنا، مەخورد لەژىر بارانى ئاگرا ئادەگىرسى.. سەنگەر چۆل ئەكەين. ئەگەينەۋە شۆينى مەبەست و كەستىك نەماۋە. ھاپىيانان ئابەزىون و نىمەش پىنچ كەس بە تىرۋىكى مەخوردەۋە بەجى ماۋىن! چەكدارەكانى «ق م» سەردەكەوين. نىمە خۇمان حەشار دەمەين. ئەۋان تەۋاۋ نىزىكن و نىمە بىدەنگ و چىرە! ئەۋان گۇرانى سەركەۋتن دەچىن! نىمە لە بىرى دەرۋازىۋونداين. ئەۋان بەرەۋ بارەگاكانيان ئەكشىنەۋە و نىمەش لە تۈۋلەپى ئابەزىن ئەكەپىن.

نەمە تەرەكەى ھۆشيارە! پىشمرگەيەك وا ئەلى!
لە دەۋرى تەرمى بەجىماۋى ھۆشيار چىچكەمان كرىۋە.. بىر لە ئەۋ ئاكەينەۋە، بەلكو لە خۇمان و چارەنۋوسمان.

تەنبا يەك رىنگاى ئابەزىن ھەيە.. ھەمان رىنگاى بەيانى كە لىيەۋە سەركەۋتىن! پىشمرگەيەكى بىكە وا ئەلى.

بىزەپى دەبىنەنەۋە. دەست بە پىشۋىنى يەكتەرەۋە ئەكرىن و بەرەۋ بنار خۇر دەبىنەۋە.. ھەمىشە ئابەزىن لە سەركەۋتن سەختەرە!

كاترۇمىر سىيى بەيانىيە و شۆين ھەمان گۈندى ئوڭىنەيانىيە. كەس دەرگامان لى ئاكاتەۋە.. بە نىۋ نىبا دەسۋرەنەۋە و سوۋسەى ھاپىيانان ئاكەين! بە تۈپىزى خۇمان بە مالىكنا ئەكەين.

+ ئەگەر لىرە بىمىنەۋە، بەيانى جاش و سەرباز ئەتانگرن!
_ تەنبا چەند ئانىك و ھىچى تر.

ئان ۋەردەكرىن و مەتارەكانان پىرناۋ ئەكەين و لە گۈند دەرەكەوين.
لە نىۋ ئەم پەلەچنارەنا خۇمان حەشار دەمەين. مەن وا ئەلىم.
نىۋارەيە.. لە نىۋان چنارەنەۋە مەقۇتى ئەكەين.. باخچەيەك بەرەنەرمەنە و جەمەى دى لە چەكدار..

هاورپییانی خۆمانن.. پێک نەگەینەوه.

بەپیارمان ناوه که عەلی شامار، پێشمەرگەکانی هەریم و تۆ، لە شارەزوورەوه بپۆن بۆ لای لیژنەی
هەریم و نێمەش نەگەپێنەوه بۆ هەورامان! (بێسان نەحمەنگریانەییە، پاشی راویژکرین لەگەڵ
هاورپییانی نیکە، نەم بەپیارەیان ناوه).

— من پازیم و زۆریشم پێ خۆشە!

بوعاخوازی نەکەین. هێژمکە بەرهو هەورامان نەگەپێتەوه و نێمەش لەژێر بالی شەویا. رووهو
تەختایی شارەزوور، بە هیوای گەشتن بە بنکەکانی هەریم لە بناری سوورین، دانەکشیتین!

پیاویکی بەویقار، لئی له گۆل سەرپێژ کرم

که له بناری هه‌ورامانه‌وه به‌رهو پانتایی شاره‌زوور شۆپووبوینه‌وه، وریه‌تالی ڕووناوه‌کانی ڕۆژی پێشوو تانوپۆی بیر و ه‌زریان تەنبیووم. لاشی ڕاکشای بینه‌وای هوشیار، ماله‌کانی بینیمی ناگیر کربوو. ڕه‌نگه‌ که‌سێک بیژێ: چما کوژرانی که‌سێک ه‌ینده‌ تیفک‌رین و لیژامانی پێ نه‌و؟ چما نه‌و یه‌که‌م کوڕێکه‌ که‌ له‌ سه‌نگه‌ری کوڕیکوشتنا گلابیت و قه‌ل و نالان له‌ جه‌ستی وه‌ربووبن؟ به‌لێ، بۆ من نه‌و یه‌که‌م که‌سێک بوو که‌ له‌ نامیزما چاوه‌کانی بارانی پارانه‌وهم به‌سه‌رنا بیاریزن و منیش له‌و یینه‌سه‌لاتتر بم. من وه‌هام بیر نه‌که‌رمه‌وه که‌ نه‌و خوێنه‌ی له‌ برینی نه‌و ڕا نه‌چۆرا و گۆلیکه‌به‌هاری «سوورین»ی تیرخوین نه‌کرد، سالی پاشتر چیاپه‌ک له‌ نه‌فرت و نیاپه‌ک له‌ پک و کینه‌ی لێ شین بێ!

چ ڕۆژگارێکی سه‌خت بوو!

به‌عس، گونبه‌گوند و گربه‌گه‌ری ولاتی به‌ ڕه‌بایه‌ تەنی بوو.. له‌و ڕۆژهما، خۆمه‌رخستن و ناشکرا‌بوون قه‌ستی مه‌رگ بوون، به‌ تابه‌ت له‌ شارووزرا، مه‌رگیکی بێ نه‌ملانه‌ولا و مه‌سه‌وگه‌ر بوو. مه‌فره‌زه‌یه‌ک له‌ هه‌ر گونده‌یک، له‌ نیو هه‌ر نۆل و ده‌قه‌ریکنا ناشکرا‌بایه‌، ده‌یان کۆپته‌ر و هه‌زاران سه‌رباز و جاشی بۆ ده‌بارین.

له‌گه‌ڵ نووکه‌رتبوونی شه‌وگاریا، گه‌یشتی نه‌ گوندی مه‌به‌ست، بێ چرپه‌ و دزناسا خۆمان له‌ مالی «حه‌مه‌ی حاجی نه‌حه‌د» کوتا. نه‌و شه‌وه‌مان له‌وێ ڕۆژ کربوه‌ و ڕۆژه‌که‌یشی تا نیواری، له‌وێ خۆمان هه‌شار نا.

به‌یانیی ڕۆژی نواتر، له‌ گوندی «میری سوور» ه‌وه‌ به‌نیو نۆلیکی سه‌خت و ته‌نگنا هه‌لکشاین و پاش نیوسه‌عاتیک، نووکه‌لی به‌ ناسماندا هه‌لچوری هاورپیانمان بینی. کانی و ناویکی روون، له‌ به‌وری پێشمه‌رگه‌ چایان هم کربوو. که‌مێک ژوورتر چه‌ند نه‌شکه‌وت و بنه‌مه‌نیک که‌ له‌ یه‌کتیانیاندا کانیله‌یه‌ک هه‌له‌مه‌قولا و پلوسکی ناوه‌که‌ له‌و به‌رزه‌وه‌ بازره‌ نه‌بوویه‌ نیو چۆمه‌که‌، مه‌لابه‌ختیار نه‌م نه‌شکه‌وته‌ی کربوویه‌ بنکه‌ی خۆی.

مه‌لابه‌ختیار و به‌کری حاجی سه‌فه‌ر، دوو وینه‌ی ته‌واو جیاواز بوون له‌وه‌ی من له‌ ه‌زری خۆما وینام کربوون. یه‌که‌میان لای من، پیاویکی ٤٠ _ ٥٠ سه‌له‌ی سه‌روپیش بۆزی کوڕته‌بالای تیکسماو بوو، که‌چی له‌ راستیدا، گه‌نجیکی ٢٥ _ ٢٧ سه‌له‌ی بالابه‌رزی سمیلرشی ڕوخۆش و پیاکه‌وتوو بوو. وینه‌ی به‌کر لای من، گه‌نجیکی بالابه‌رزی ره‌قه‌له‌ی ٣٠ سه‌له‌ بوو، که‌چی پیاویکی میانه‌بالا و

میانه تەمەن، سەر و پێش ماش و برنج، رووخسار سووروسیپی بە ویقار و حورمەت بوو. بینینی ئەو، زۆری بلخۆش کەرم.

نامەی ھاوڕێیانی ھەورامان و چەک و کۆلەپشتەکی ھوشیارمان تەسلیم کرین. بە وردی باسی شەر و رووباو ھەمان بۆ گێڕانەو.

— نەمبوو بەو رێگایەدا ھا تان. بۆچی بە شارەزووردا نەھا ت؟

— نێو ئەو رێگایەتان بیا رێ کەربوو!

— شتی وا نابێ! نێو ھێرشتان بۆ سەر بنگەکانی «ق م» کەربوو و ھەموو نەخشەکان لە نێو تێک ناو!

— لە نامەکی کاک شەوگەتدا نەخشەگە و ھا کێشرا بوو.

بە ھەرحال، کارمەکی ھی شەوگەت بوو. نەویش وەک ھەموو جارێک خۆی لێ ھەرباز کرد! من کە ئەو ھێزە سەنگەسییەکی یەکیتم بێت کە زۆربەی لێرسراو و کایەر و پێشمەرگەکانی کۆمەلە بوون، نیدی زانیم خەبات و تێکۆشانی کۆمەلە و سەرکەرە و کارمەکانی، قارەمانیتیی رێبەرا نییە لە سێدارەدا و مەزگەزێنەرانی، چ بەرھەمێکیان ناو و پاشتریش لە گوندەکاندا بەو راستییە گەیشتم کە رەھوشت و ناکاری جوامێزانە و رەفتاری شۆڕشگێڕانە پێشمەرگەکانی کۆمەلە و گیانی لەخۆبۆرینیان لە ناست یەکتەر و لە ناست جوتیارانی ھەژاری ناوچەگە، چ مانایەکی قوول و پێڕۆزیان بە چەمک و مانای «پێشمەرگە» ناو و چلۆنیان لە بەرچاوی خەلک خۆشەویست کەربوون.

ماوەی نوو ھەفتەیک لەگەڵ ئەو ھێزە مامووە و گوندەگوندی شارباژێر گەڕاین کە بۆ من، ھەم ناوچەیکە نوو و ھەمیش نەزمونێکی نوو بوو لە بنیای واقعی ژبانی پێشمەرگانەدا. ئەو ھێزە، تەنیا ھێزێک بوو کە لە ناوچەکانی سوورین، شارەزوور، شلێر و شارباژێر مابوو یەو، تەواوی ھێزەکانی بیکە، پەوانە ناوچە سەرکراوەی کرابوون و لەوێرا بەرھە سەفەری «مەرگ» بۆ بابینان و ھەکاری نێررا بوون کە پاشتر کارساتی «ھەکاری» ی لێ کەوتەو.

لە ماوەی ئەو نووسن ھەفتەیان، گەلێک کاری وشیار و لاسۆز و خۆنگەرە کۆمەلەم بێت و پێیان ناشنا بوو کە ناخەم زۆربەی زۆریان شەھید بوون و گەمێکیان لەو گەرمی خۆینی خەباتی شاخ ھەربازیان بوو و بوونە شاھینی رۆژگاری پاشاگەردانی گەنەلستانی پاش راپەرین!

کاکلە ھیزی کۆمەلە، خۆندەھوار و نیمچەخۆندەھوار شارمەکان بوون کە لە نێو سیستەمی پەرورە و رەھتانیکی تیوریانە بە بیسپلندا، بووبوونە ناھێنەری پەوشتی نوو لە خەباتی چەکنارانە نێو جوتیاران و ھیزیکی بە تەنسیری نەوتۆ کە ھەم جەماوەر و ھەم ھێزەکانی بیکە نێو جولانەوگە

و ھەمیش دەوڵەت، حیساابیانی لەسەر ئەمکرد و بایەخیان پێ ئەدا. من، لە سەرھتای دەستیپێکنا، ھەستم بە جیاوازیی بەرچاوی نێوان کادر و پیشمەرگەیی کۆمەڵە لە لایەک و خەتی گشتی و بزوتنەوێی سۆسیالیست لە لایەکی بیکەو ئەمکرد. ناکۆکی و ملانیکان دیار بوون. پەقار و ناکارەکان جیاواز بوون. تێگەشتن و بۆچوونەکان لەمەر شۆرش و ھیواکانی نایندە، لێک دووور بوون.

پێزەمەکانی کۆمەڵە خورت و یەکگرتوو بوون و جۆرە پەیوەندییەکی پۆچی و فیکری پێکەوێی گری ئابوون. لە ھەلسووپانی کاری سیاسی و پیشمەرگانەدا، جۆریک لە ھاوھنگی و ھاوگریتی نیموکراسیانە ھەبوو. سەرپێچی و کەڵەمەکیشتییەکان کەمتر بوون. متمانە و پێز لە نێوان لێپرسراو و کادران و ئەندامانی کۆمەڵەدا، لە ناستیکنا بوون کە بە نامەیی لێپرسراویکی کۆمەڵە بۆ مەفرزە یان کادریک، نێوھەژکەکی وەکو خۆی جێبەجێ ئەمکرا و گەر پێویستی شێی کردبا، جەند شەوورپۆژیک بەرھەمەبەست، رێگەیی بۆ ئەبەرا.

ئەم کاکلەییە، لە ژینگەییکی ئەنراو بەھیزی زۆرەوێی عەشایەریدا ھەلسوکەوتی ئەمکرد کە بەشێکی زۆریان کۆنەلێپرسراو و کادری شۆرشی ئەیلوول و پێشەیان لە بەللی جەلالەتە ناوی ئەخوارەو. ملانی نێوان کۆمەڵە و بزوتنەوێی سۆسیالیست، کۆمەڵە و خەتی گشتی، لە شێوھگشتییەکییدا و سووربوون و جەختکرنی ئەرویشەکادریانی خۆینگەرم و مێشک بە تیور و ناخ بە ئەلسوزی ناخزەوێی کۆمەڵە و ھەولەدانیان بۆ خۆرتکرنی بزوتنەوێی فیکری – سیاسی – چەکناری لە نێو جۆلانەوێی نیشتمانیی کوردستاندا کە کەشێکی شۆرشگێرانی ئەنتی مەلایی/ جەلالی بخۆلەتێت، مانایەکی نوێ لە پراکتیکنا بە «شۆرشی نوێ» بێخەشیت، ھەلومەرجی خەبات و تیکۆشانی نوێ پۆژنیان سەخت و ئێوارتر کردبوو.

بەھیزی و بەلەستیی رژییم و لاوازیی ھیزمەکانی بزوتنەوێی لە سەرھتانا، بواری چەکرەنەوێی ھیز و ئەسەلاتی ئەمەدا و ئەمەش بە ناچاری و بە پێی پێناویستیەکانی نۆخەکە، کار و ھەلسووپانی پەراگەندە و نیمچەسەرەخۆی لە کەرت و مەفرزەکان ئەخواست. ئەم زەوینە نالەبار و ناستەنگە، ئەراوێژتە چەندین ئەسەلاتی ناوچەیی و ھەلسوکەوتی خۆبەخۆیی مەفرزە چکۆلەکانی یەکییتی بوو کە ھەر کادر و مەفرزەییەکی چۆنی وێستبا و چۆنی پێ باش با، وەھای ئەمکرد و ھەر گروپ و مەفرزەییەکی، حکومەتیکی ئەبیزەوێی چکۆلە بوو. ئەمەش زۆرجاران کاری زیانەخشی لێ ئەکەوتەو، بە تابیەت مەسەلەیی گرتن و سزادان و کوشتنی بێ ھیچ ناگاییکرنیکی کەسانی گومانلێکراو. تیروور و کوشتن، بێوونە کاری شۆرشگێرانی و جگە لە تیروورکرنی کەسانی سەرەپۆژیم، ئەوا ئەیان کەسی بیتاوانیش ئەکوژران. بەرناو مەوونی ئەم پڕۆسیسە لە چوار تا پێنج سالی سەرھتای بزوتنەوێی ئەمەدا، ئەیان قارەمانی پیاوکۆژی بەرھەم ھێنا کە لەزەتیان لە کوشتن و خۆنپۆژن ئەبەرا

بېرۋابوون بە زەبرى شۆرشگىنپانە و پەشەكۆزى. ۋەك مېتۆدىك بۇ خۇسەپاندىن و سەلماندى «خود»ى شۆرشگىنپ لە ناست «نەو»ى بېدا، نەۋىك كە بە زەبر تۆ دەسپىتەۋە و تۆش لە پىگای بەكاربرىنى (ھەموو نامرازەكان) ھە دەسلەتتى شۆرشگىنپانە شۆرش دەسلەمنى و دەسەپىنى. بوونە ماك و ھەۋىنى خولقاندىنى ئىارەھىەكى كوشندە كە پاشان پەۋتى بزوتتەۋە چەكدارىيەكەى بە ناقارىكى بېدا گۆزى!

ياخود بە بارىكى بېكەنا، پەنگە نەۋە خەۋى رېياز و پەگەزە فېكرىيەكانى بزوتتەۋەى چەكدارى بن كە لەچارچىۋەى نەۋە ياساينەى ھوكمىان بېكەن و دەيانبزووېن، بېنە نايىنەمۆى بەرھەمپىنانى زەبر و بەرھە سەرھەلدانى نەۋە «نەگەر» ھەمان بېنە كە ژيان و بەرھەۋامبوۋنى ھەر بزوتتەۋەىيەكى چەكدارانە، لەسەر كۈچكەكانى خەۋىن و زەبر و تۆقاندىن ۋەساتىت... نەمە بابەتىكە كە كۆلىنەۋەىيەكى قولتۇرى تېۋرى و مەيدانى گەرەكە.

کلۆترین کەسانیک نەو پارتیزانانەن، نەمەوبەیان لێیان نەقەومی!

شارەزور، سەر تاپای لە زەرەپەر گرتوو. چەند پەلەهەوریکی شاقەل نارنجی، نامێنیان لە «تانبەرۆ» هەلژەنیوه. «زەلم»، بە لوفە و گوژمی بەهاریی خۆیەوه، دەست لە نامینی «سوورین» بەرنامات و بە هۆرە و سۆزێکی نەروێشانەوه، لە «ئووناوان» نا نامبازی تانبەرۆ دەیت و لە جەستە و رۆحی یەکلیدا دەتوێنەوه. کە کەوانەی نەرخوانیی ناسمان لە ناست «گلەزەرە» نا رەنگی تیز و تۆختر دەیت. پلەیی وری نێمە زیاتر سەرەکەوێت. لەشمان سووکتر و هەنگاوەکانمان، گورجگوڵترمان هەلەمکرن.

هیزیکی پەنجاکەسی، بە نیازی پەڕینەوه بۆ هەورامان، لە بناری سوورینەوه سەرەوێتر دەبینەوه و یەکیین لە پانتایی شارەزوردا ریتگا دەبرین.

ڕووباری زەلم، لە گەرمی بەهاریکی تەرۆبڕنا، لە بواریشدا، جوانەگا تل دەبات. نۆزینەوهی بواری ماوەیهکی باش مانەوهی کرین. لەو بەری زەلم، بەشی زۆری هیزمە مألناواییان لە نێمە کرد و لە شارەزوردا بلاویمان لێ کرد و بزر بوون. مەلابەختیار و مەفرەمەکی، چەند شارەزا و چاوساغیک، عەلی شامار و من، گوندەبەگوندی شارەزور، بەرەو بناری هەورامان سەرکەوتین. تاریکپوونی بەیانی، گەیشتی نە گوندی «خەربانی» و بە پەلە و بی پشووان، نانمان کۆکەرەوه و ڕوومان لە ئۆلێکی چرگەن نا.

جێنیشتنی ئۆلەکە و هەولێان بۆ ئورکەوتنەوه لە سەربازگە و ڕەبایەکانی نەولت. کاریکی نەشیاو بوو. بە کەلکەرگرتن لە چەر و پیری نار و نەوهی ئۆلەکە، تا پاش نیوەڕۆمان لەوێ گوزەراند.

هونەری خۆخەشاردان یان نەوی پێشمەرگە پێی نەگوت «نیختیفا»، یەکیکە لە هونەرە هەرە گرنگەکانی شەهڕی پارتیزانی و نەمەش نەریکی زینەگرنگی فەرماندە پارتیزانەکانە کە لەسەر وریبێنی و بیرتیزی و شارەزایی وەستاوه. فەرماندە زرنک و لێهاتوو، نەوهی کە نەم هونەرە باش بەکاری نیت و بتوانیت شەوانە لە زۆترین جێگای جیاوازی نەریکەوێت و بە ڕۆژیش شوینونکی لە ئوژمن بکات. کلۆترین کەسانیک، نەو پارتیزانانەن کە نەمەوبەیان لێیان نەقەومی و نەریکە دەبن.

بۆ نەوسەرەمەیی دەسەلاتی پرتوانای بەس و لاوازی هیزی پارتیزانی کورد، تەنیا سووکەههوالی گوندییهک کە لە پێناوی چەند دیناریکنا، بە هیزمەکانی نەولتە بیا، بەس بوو بۆ نەوهی ئوچەنەنانی ژمارە پارتیزانەکان، کۆپتەر و سەمان نەو نەمەش سەرباز و جاش بەهاتیان و لە گەمارۆی مەرگیان خستیان! من، هەرگیز نەمەنی نەو حەوت پارتیزانە کۆمەلەم لە هەزرا کال نابیتەوه. کە گزنگی

بەيانىي رۇژىكى ھاۋىنى سالى ۱۹۷۷، لە گوندى «يىسەلمىن»ى بنارى شارەزور و لە كەنارى نەريايچى نەربەندىخانا، بە ھۆى خيانەتى يەككىك لە ھاۋرىكانى خۆيانەۋە، لە تەپكى ھىزمەكانى نەولەت كەوتن. نەو مەفرەزىيە «ئومەرى ھەمەسالەح» سەركرايەتى نەكرد و چەند پىشەمەرگىيەكى رىكخراۋى «رەنجەلمەن»ىشى تىنا بوون كە تازە لە «كۆمەلە» جىابووبوونەۋە، پاش چەند سەعات شەپ و بەرگرى، نەنجام ھەموويان شەھىد بوون.

چ بەيانىيەكى خويئارى بوو! من، لە نىوبازارنى شارى ھەلەبجە و لەگەل چەند ھاۋرىيەك، چاۋەرپىي بەلانىكەوتنى شەركەمان نەكرد. شەپ و بەرگرى تا چىشتىنگاۋ رىژەى ھەبوو. بنارى شارەزور بووكلەلى لى ھەلەستا. كۆپتەرەكان ناسمانى شارەزورىان تەنى بوو. لە نىۋەرپۇنا، ھىزمەكانى نەولەت بە سەركەوتوۋىي گەرانەۋە...

تانكىك لە پىشەۋە و نەمان نۆتۆمىيلى پىر لەسەرباز كە ھەلەلەى سەركەوتنىان نەكىشا، خۇيان بەنىۋو شاربا كۆرد. لە نىقايەكنا، سىنارەيەكيان نانابوو و لاشى «ھىدايەت»ىيان پىۋە ناۋىزان كىربوۋا نىقايەكى دىكە، سىخناخ بوو لە لاشى شەھىدەكانى تر. نۆتۆمىيلەكان بە نىۋو شاربا نەگەران و لاشى لەخۆنىشەلەلى پىشەمەرگەكانىان نىشانى خەلكى شار نەما و چاۋشكىنيان نەكردن! من، تا نەو ساتە بىمەنى ۋەھام، تەنيا لە فىلمى «گىقارا»نا دىتتوۋ.

رەقتارى فاشىستانەى بەعس و سىياسەتى زەبىر و تۆقاندنى لە شارەكاندا، ناگرى پەك و تۆلەى لە ناخى نىنسانى كۆردنا خۇش نەكرد و بە ناچارى لە كەمەندى مەقاۋمەتى چەككارانەى نەخست و مى رىكاي شاخى پى نەكرتەبەر.

مىرۋى كۆرد، لە نەنجامى زولم و سەمى بىۋىنە، سووكاتىپىنكرن، گرتن و نىعمەكەرنى. تەنيا و تەنيا لە سۆنگەى كۆربوونىدا، بە ناچارى نەكەوتە نىۋو سەنگەرى مەقاۋمەتى سىياسى و چەككارى، بى نەۋەى بوارى لە سىياسەتگەيشتنى ھەيىت، بى نەۋەى مەۋاي بىركىنەۋەى لە شۆرش و خەبات و سەرنەنجامەكانىانى بۆ بىرەخسىت... مىرۋى كۆرد، بى وىستى خۆى، فەى نەرايە نىۋو ناگرى ياخىيوون و كەلەۋەكىشى و تۆلەسەندەۋە... لەو بارولۇخ و ھەلومەرجانەدا، نەقل و تىفكرىن ھوكم ناكەن، بەلكو نەۋە ھەست، سۆز، وىژنان و كىريان كە ھىزى بىزۋىنەرن و پەرجەكرىارى نىنسانەكان نەخولقنىن.

زۆرجاران، حىزب و رىكخراۋەكان، سىياسەتى ناپلۇسىن و زەبىرنامىزى نەسلەلەتى نىۋەندى نىراق، بە فاكتەرىكى نىجابى لەقەلەم نەمەن و پىتيان وايە، نەم جۆرە سىياسەتى نەولەت لە ناست نۆپۇزسىۋوندا، ژمارەى لەشكرەكيان فرەتر و ھىزمەكيان پىر و خورتر نەكات. زۆر لە حىزبەكان، پىتيان وايە، ھەتا ژمارەى شەھىدەكان پتر بىت، لايەنگر و نۆستانى حىزب و بىزۋىتەۋەكە زىاتەر نەمەن. نەوان واى بۆ

ئەمچن كە ئەو ژمارەى شەهیدمكەنە رەواىى بە تىكۆشانى سىياسى و چەككارىيان ئەمات و پاشتر هەر ئەو خۆینە، یان راستتر بىنەمالەى خاومخۆینەكان، ئەبەنە پەردى پەرىنەوێ بزووتنەوێكە بۆ هەواری سەرکەوتن. هەر ئەمەشە كە رێگای گەشتن بە ئەسەلات هەموار ئەمات و شەریەیت بە شینواری میکانیزمی حوكمپانیی حیزب ئەمات. لەخۆرا نییە كە نىستاش پاشى ئەسالان لە سەرکەوتن/شكستى راپەڕین، حیزب خۆى بە (سەرچاوەى برێژترین رووبارى خۆینى شەهیدان) ئەناسینى و رەواى ئەسەلاتى خۆى لەو خۆینەوێ وەرەگریت! ئەو حیزبەى ئەیانەزار قوربانى لە نێو بزووتنەوێكەى خۆیناویدا نابیت، هەرگیز نامانە نییە كۆرسى ئەسەلات بۆ حیزبى بێكە چۆل بگات، كە ژمارەى قوربانىيەكانى كەمتر بن! بە كورتى: ئەو ئەسەلاتەى بە خۆین ئەسینریت، لەچێو و مەواىيەكى نووردا، تەنیا بە خۆین جێگۆرگى ئەمات!

* * *

لە گەل زەرەمى نێوارمان، لە نۆل وەرەكەوتین و بەرەو گوندى هاوار هەلەكشان. خەلكى هاوار، پێشوازییەكى گەرمیان لى كرىن. پاش پشووێكى كورت، مەلابەختیار كۆبوونەوێكەى بە خەلكى گوند كرد و سىياسەتى ئەوێ ئەمى شۆرش و یەكێتیی نیشتمانى بۆ باس كرىن. نانى نێوارمان لەوێ خوارد و پاشان بەرەو «گریانە» وەرێ كەوتین و لەگەل مەفرەمەكەى هەوراماندا یەكمان گرتەوێ.

هەفتەى یەكەم، مەلابەختیار سەرگەرمى كۆبوونەوێ سىياسى و فیکرى و كاری رێكخراوێ كۆمەلە و یەكێتیی بوو. لیژنەى ناوچەى هەلەبجەى یەكێتیی رێكخستەوێ كە نكتۆر رەزا «حەمەسەعیدە سوور» * لێپرسراوى بوو. شانەىكەى سەرەكیی بۆ رێكخستەنەكانى كۆمەلە رێكخست، كە ئەركى هەلسوورپانی كاری رێكخراوێ كۆمەلە بوو لە نێو ریزەكانى پێشمەرگە و جەماوەرى ناوچەى هەلەبجە و هەورامان و شارەزوردا.

ئێمە، ئەو رۆژانە پەرۆشى هەوالێكى باوەرپێكراوى ئەو هیزە گەورەى یەكێتیی بووین كە بەرەو هەكاری، بە نیازى گەشتن بە ناوچەى سێسنوورى نێوان نێراق، توركیا و سوریا رۆشتبوو. هەوالى ناژانەكانى نێوچەكە، كەم و زۆر باسیان لە شەرە خۆیناویيەكانى نێوان هیزەكەى یەكێتیی و هیزى «ق. م» لە سەر سنوور و لە قەلایى خاكى كوردستانى توركیاا كەربوو، بەلام نامە یان هەوالێكى نرۆست لە سەر كەرباوتیی یەكێتییەوێ كە ئەوكات لە بنارى قەندیل بوو. نەگەشتبوو.

نێوهرۆیەك، لە سەر كانیپەكەى «كۆیخاەلى»، لە گوندی گریانە، وەك هەموو نێوهرۆیەكەى بێكە خەرىكى خوارینى نان و چا بووین، كەسێكى خۆشڕەو لە نوور را ئەركەوت. ساتى بە نوورین

سەیریان کرد، ھەرزوو ناسییانەو و مەلابەختیار کوتی: ئەو «حاجی چاوشین»* حاجی، لە قەندیلەو ھاتبوو. ئەو نامەی مامجەلال و سەرکرانی و ریکخستی شاری بۆ مەلابەختیار ھێنابوو.

مەلا، یەک لە نوای یەک نامەکانی بمخویندەو و لەگەڵ خویندەو ھەر بێرێکنا، وینەی کارھسات و پێشھاتی چاوەروانەکراو لە سیمایدا ھەرمەکتوتن. پاش ناخوارن، مەلابەختیار بە کورتی نیوھەژکی نامەکانی بۆ باسکرین و بە ناراستەوخۆ لە شکستەکا، بۆ، بەلام لە نامەکی مامجەلالا کہ پاش چەند رۆژیک مەلابەختیار نیشانی نام، نووسرابوو کہ وێرای پیلانی «ق م» و ەشیرەتەکانی سەر بەو حیزبە لە ناوچەی ھەکاری، یەسان بەشیک لە ھیزەکی یەکی. بە سەرکرانی عەلی ەسکەری، خۆیان ھەرباز کرێوو و گەشتوونەتە شوینی مەبەست! دیارە راستیی مەسلەکہ بەو شێوھە نەبوو. ھیزیک کہ لە ۱۲۰۰ پێشمەرگە چەکنار و بێچەک پێک ھاتبوو و باشتەین سەرکەر و کادرە سیاسی و ەسکەرێھەکانی یەکی رێھەتییان ھەکرد، تەنیا ۸ کەسیان بە سەلامەتی ھەربازبووبوون و گەشتبوونەو بارەگاکی سەرکرانی لە قەندیل، سەرجمی ھیزەکا، یان بە ھستی «ق م» لیل کرابوون یان بە ناچاری تەسلیم بە ھولەتی نێراق بووبوونەو.

پاشان ھەرمەکت تەنیا سێ پێشمەرگە کہ ھەر سێکیان خەلکی ھەلبجە بوون، گەشتبوونە شوینی مەبەست و سنووری نیوان تورکیا و «سوریا» یان بەزاندبوو، ئەوانیش:

حوسین مەجید کۆکۆبی، نارا ەبدولقادر و ەمەھاواری بوون.

نەمکرا حەقیقەتی ئەو شکستە بۆ ھەموو پێشمەرگەکان باس بکری. ھەبوو راستیی چۆنیەتی رووناوھەکہ لە بازنیەکی تەنگنا بمینیتەو.

کارھساتی ھەکاری، بەو شێوھەکی ھەروێ نا، چەندین نامیلکە و نووسراوی لەسەر نووسراو. نەو شیروان مستەفا، ھەر سالی ۱۹۷۹ لە ئەنجامی گوێگرتنی لە گێرانیەو ئەو کەسانەکی کہ لە کارھساتەکا ھەرباز بووبوون، نامیلکەکی تایبەتی سەبارەت بە کارھساتی ھەکاری نووسی. ھەمی حاجی مەحمود، لە بەرگی یەکەمی (رۆژژمێری پێشمەرگەکا)، بە نووردریزی حیکایەتی ئەو مەرگەساتی گێراوھتەو. نەوسا، ئەو رووناوھە قسە و باستی زۆری لە سەر بوو، بۆچوونی فرەچەشن و جیاوازی لە خۆ گرتبوو. زۆر لەو سەرکەر و لێرسراوانە، بە وردی سەرنج و تێبینیەکانی خۆیان لەسەر وردینی رووناوھەکان تۆمار کرێبوون، ھەرگیز جۆرنەتی بلۆکرنەو یانیا نەکردا ئەو کارھساتە، ھەرواوتەتی زەمینەکا بوو کہ بێراییکی سیاسی ھەل و ناھەجی سەرکرانی یەکی خولقاندی و نەوسات و پاشتریش باجەکی گران لەسەر یەکی کەوت.

شەری کانیزەنان (گورزی تۆلە)

مەلابەختیار بەیانێک دەنووسیت و دەباتە دەست من و خەمناوت.

— دەبێ نەم بەیانە تایپ بکریت و بگاتە شاری سلێمانی. تا بەسەر رێکخستی شارەکاندا نابەش بکریت! تایپ، دەست دەکەویت؟! مەلابەختیار دەپرسیت.

— تایپێکی «شیخەلی» * هەیە کە لە ئەشکەوتیکنا شارەوانەتەوه و لێرەوه دوور نییە! ئەحمەد گریانەیی وەلام دەباتەوه.

خەمناوات و من. شوێن ئەحمەد گریانەیی ئەمەوین و بە چیاکانا هەلەمگەڕین. بارەنجیرەکیویەلەیهک، لەوێرە شەنگی خۆیدا، پەلک و گەلاکانی پەخش کردوون. چلۆپۆپی بارەنجیرەکە لا دەمین و ئەشکەوتیکنی چکۆلە زاری و لاڵەمکات. ئەحمەد، سندوقێکی کۆنی تەختە ئەمکاتەوه و تایپەکە هەریشت. سندوقێکی بیکە ئەمکاتەوه، هەندێ کتێب و کاغەز لەرەمکەون.

— نەمە تایپ و کاغەز و پێوستانەکان. من هیچی لێ نازانم و ئەگەر ئەمەوه لای براوەران. هەتا ئەمەوێتەر، بە چرکەچرک، لەگەڵ تایپکردنی بەیانەکە خەریک بووین. هەرچۆن بوو، چەند نۆسخەیکمان جێبەجێ کرد و گەڕاینەوه.

هەوایی کارەساتی هەکاری، بووێه پڕیشکی ناگر و گەری لە پووشی هەر چیا و نۆلێک بەرپا کە مەفرەزەکانی «ق م» ی تینا بوون. نیدی بۆ ئەوهی ناکۆکییەکە خۆیناویتر و گورزەکانی تۆلە کوشندە و کاریگەرتر بن. ئەبوو هەموو کەنالهکان بۆ رەواپێندانی شەڕەکە و مەگەر بخرین و پاساوی نایدۆلۆژی و سیاسیشی بۆ بنۆزیتەوه. ئەبوو ئەو مەسەلەیه لای هەموو پێشمەرگەیک و لای خەلکی کوردیش بکریته قەناعەتێکی گومانەلەنگەر کە:

بێ پاکتاوکردنی فیکەر و جەستە «ق م» و بنەمالە ی بارزانی، هیچ ئەرفەتیک بۆ رزگارکردنی کوردستان و سەرکەوتنی شۆڕشی نوێ نییە.

لەو سەرۆبەندەدا، تێرمەکانی شۆڕش، نۆهشۆڕش و شۆڕشی چەواشە کەوتنە سەرزاری کاروان و ئەندامانی کۆمەلە و یەکییتی و برهویان پەیدا کرد.

دەبێ ئەوهش بگوترێ کە کاروان و لێپرسراوانی کۆمەلە و یەکییتی تا بلێی لێزان و بەهەسلات بوون لەو بواردەدا و لە ماوەیهکی کورتدا، توانرا کاکلەمی هێزێک بنیات بنێت کە لەوێرە قەناعەتەوه و بێ هیچ گومان و نووبلییهک لە سەنگەری «شۆڕشی نوێ» دا، نۆ به «نۆهشۆڕش»، لە بەرەمکانی

كۆرۈنۈشىدا بىجەنگەن.

چەسپاندىنى نەم قەنەتە فېكرى و سىياسىيە لاي پىشمرگە و ھاورپىيانى كۆمەلە، بەشىكى رىشەكەي لە كانىلەي فېكرى چەپ و مانۇستىنا ئاۋى دىمخوارىمۇ و بەشەكەي بىكەي ھەندەك فاكىتەرى بەرچاۋى سىياسى دىمانبىزۋاند و جىگىرگىرنى كۆلەكە فېكرىيەكانىيان لە زمىنەي پىراكتىكى كارى سىياسى و چەكدارىنا، پتەوتر دىكرىن. ۋەك:

— تەفروتنىكەرنى ھىزىكى ھەزاركەسىيە يەككىتى لە سەفەرىكەنا كە نامانجە گىشتىيەكانى لە روالەت و راگەياندىنا، نامەزىرەننى بىكەي شۆرش لە باينان و ھىنانى چەك و پارە و پىناۋىستىيە لۇجىستىكىيەكانى شۆرش بون لە ۋلاتى سورىا و بىو مەبەستە روۋيان لە دىفەرى ھەكارى كرىبوو. — پاكىتاۋكرىنى ئو مەفرەزى يەككىتى لە سالى ۱۹۷۷دا لە دىفەرى باينان و بە دىستى ھىزمەكانى ق.م. كە لەنىۋ ئىۋاندا، نىبراھىم ەزۆ و ملازم ھەسەن خۇشناۋ. ئو كادر و لىپرسراۋى دىارى يەككىتى بون.

— بوۋنى بىكەكانى «ق.م» لە نىۋ خاكى نىزانى «شا»دا. لە كاتىكەنا ھەر پىشمرگەيەكە يەككىتى پىنى لەسەر خاكى نىزان نا با، دىگىرا و بەپىنى رىككەوتنامەي «نەلجەزىر»ى نىۋان نىزاق و نىزان. تەسلىم بە دىۋەلتى نىزاق دىكرىيەۋە و نىعمەم دىكرىا!

— ھەرسى شۆرشى نەيلۈل، كە بە ھەرس و شىكسىتى سەركىرايتىي پارتى و مالىباتى بارزانى دىخوئىندىرەنەۋە و راڧە دىكرىا.

نەم ھۆكار و فاكىترەنە، پالېشت بون بۆ تىپروانىنى ماركسىستانەي نەندامانى كۆمەلە، بۆ خەباتى چىنايتى و لەقەلمەنى چىنى فىۋنال و بورژۋاى كۆمپىرانۆر بە نژەشۆرش (بىارە كە سەركىرايتى پارتى و مالىباتى بارزانى لەم خانەنا پۆلىن دىكرىا و ۋەكو ھەلگىرى خەسەلەتەكانى فىۋنالېزىم دىخوئىندىرەنەۋە).

گوندى «كانىزەنان»، دىكەۋىتە ناۋچەي شەمىزان و لە بن شاخىكى بەرز و چرگەنە ھەلگورماۋە. لەو گوندىنا مەفرەزىيەكە ق.م بە لىپرسراۋىتىي «ەزىزى ھەمەسالەح» بۆ بىنىنى نىمە و بە ھەفرا ناخۋارىنى نىۋارە چاۋەپىمان دىكەن! ھىزمەكەي نىمە، ئو رۆژ رىگەي لە ھەورامانەۋە بۆ ناۋچەي شەمىزان بىرپەۋە و ئو رۆژىشە لە گوندىمەكانى «لاۋران» و «كانى سالار»، چاۋەپىنى ھەلگەۋتىنى نەم ھەرفەتەيە..

ەزىز، لە ەشەرتى «تاۋەگۈزى» بوو. نەم لەگەل قادىرى براگەۋەي، پىشمرگەي شۆرشى نەيلۈل بوو. پاش ھەرس و شىكسىتى شۆرش، نەمانىش ھاورپى سەنان و بگرە ھەزاران پىشمرگەي دى. لە نىزان مابوۋنەۋە. پاشى سەرھەلەنەۋەي بىزۋوتنەۋە چەكدارىيەكە و ۋەچىياكەۋتىنى مەفرەزەي چەكدار.

نەمانیش وەكو مەفرەزەى « ق م » ھاتبۆنەوہ ناوچەكانى سەرسنووڕ و لە ھەولێ كۆكرنەوہى ھێزنا بوون. نەم نوو براىە بەپێى خەسلەت و بابى ەشیرەتى خۆيان و ەشیرەتەكانى بىكەى ناوچەكە، پەيوەندىيى نۆستانەيان لەگەل ھەندێ لە مەفرەزە و پێشمەرگەكانى كۆمەلەنا ھەبوو. ساتى لە ھەموو كوردستاندا، خەنجەرى تۆلە لە رووى يەكکيانا ھەلکێشراو، ھێشتا لەم ناوچەيانا، ھەوای نۆستايەتييە ەشیرەتييەكە نە پسا بوو.

نەم نۆوارمە، ۲۷ / ۷ / ۹۷۸، ھەبى تالەمووى «موعاويە» بېسىت. چما ھەشنى بانىك و نوو ھەوا بىت؟! لە راستيشنا نە ھەشيا.

پیش چوونمان بۆ بێى کانیزەنان، نەخشەكە لە گوندی «كانى سالار» ساز کرابوو، کارەکان نابەش کرابوون. بپیارەكە وابوو كە ھەول بەریت خوینی تینا نەژیت و ھەموو چەكناوەكانیان دەستگیر بکړین! بەلام كەى چەكناوى كورد وا بەناسانى مل بە تەسليمبوون و خۆو دەستەودان ھەت؟! لاى كورد، چەكناان و خۆتەسليمكړن، لەدەستدانى پیاوھتى و ھەياچوونە و زۆرجاران لە نۆوان مەرگ و سەرشۆرنا، يەكەميان ھەلەمبژتیت!

لەنۆو گوندنا پێك گەيشتين. ماچوموچ و دەستگوشين بەرپوھچوون. بۆ ناخوارنى نۆوارە، مەلا بەختیار، ھەرەج تريفیي، غەفور ھەرشیشى و چەند پێشمەرگەيەك چوونە مائێك و نيمەش بەسەر مائەكانى بىكەنا نابەشینراين. پاش ناخوارن، جگە لە لێرسراوھەكان كە لە شوینی خۆيان مانەوہ، نيمە لەگەل پێشمەرگەكانى «ق، م» نا بۆ خەوتن و بۆ لێنیاكړنى نەوان چووينە سەربانىك.

نەوان، سووكەھەستىكان لە نيازى خراپى نيمە كړبووا! ھەنڤىكان لەسەر بانەكە راکشاوون. ھەنڤىكان نانیشتبوون و چەند كەسىكىشان بە ورياييەوہ لە لۆوارى بانەكەنا لەگەل نيمە دەوان. پەرلەى نۆوان نيمە و مەلابەختیار بۆ ساتەوھختى چەككړنى ەزیز، ھاوارێك بوو بە ناوى «كاك نارام»! ھاوار بېسترا.. كړكانى چەكى پێشوھخت نامانەكراو، كړى لە سەربانەكە بەرنا! پێشمەرگەكانى نيمە كە لەوێ بوون، لە چاوترووكانىكنا ھەرباز بوون، جگە لە «ھەمەناوات» كە فريانەكەوت و گوللەى چەكەكانى خۆمان ھەريوو لاقى بژا.

كارەكە بۆ نيمە بە سەركەوتووبى كۆتايى ھات! ەزیز بیل كرا. چەكناوەكانیان، ھەوتيان كۆژران، نووانیان ھەلاتن و نەوانى نیش بە بریندارى يان بە ساغى دەستگیر كران. گونڤىك لە نۆوارمەكنا، لە نووكەلى چەكى براكاننا رەش ھەلگەرا، لە خوینی براكاننا، سوور ناگیرسا. ھاوار و نالەى نەنگاوتەكان، تووك و نزاى ژنان، زووپە و قريشكەى مندا لانى ھەترەشچوو، بارە و قارەى مەر و بزى، ناسمانيان سەرزێژ كرد.

گونىمان بەجى ھېشت. عزيز و ئىلەكانى ھاپرى و جەستەي نەنگىتوراي ھەمەناواتمان لەگەل خۇ ھەلگرت و گەراينەوۋە گوندى كانى سالار.

لە و شەرھەنا. ھېچ ئىلەك نەكوزرا، بەلكو پىچەوانەي بۇچوونى ھەندى كەس (بەتايەت موھەمەدى حاجى مەھمود. بىروانە رۇژمىرى پىشەرگەيەك) كە نەو، نەوكات لە سەھەرى «ھەكارى» بوۋە و روۋناوھەكى لە نەمى خەلك وەرگرتوۋەتەو و بە ھەلە ئاپرۇتوۋەتەو. ئىلەكان، بىتجەك لە عزيز. ھەموۋيان رۇژى ئواتر ئازاد كران و بىرىندارمەكانىشيان تەسلىم بە كەسوكارىيان كرانەوۋە.

ساتى بەيان گزىنگى ئا. رووخسارى عزيزم بىت. عزيز، لە نەنجامى موقاۋمەت و خۇبەستەتوۋەنەنانى ئوتىن شەۋبا، ئوو ئىدانى لە نەست ئابوون. مەن و عزيز، ۱۴ سال پىش نەو كات، قوتايى سەر يەك مىزى قوتابخانە بوۋىن.

نەو ھەستە پاك و بىگەرەي ھاپرىيەتتى تەمەنى مىرەمنالىمان. تۇيۇلەلەقچىكى نەستورى لەسەر كەتتوۋ. بەلام بە مانەۋەي عزيز وەكەر ئىلەك بۇ ماۋەي سى مانگان لاي ئىمە. نەو ھەستە ورنە ورنە چىزى نەركىمەو و مەن لەو ماۋەيەنا ھەرگىز نەمتوانى بۇ چىركەيەكەش عزيز ئلكران بەكم. چارەنوۋسى عزيز و مەن، گىرەنەۋىيەكى رىژىرتى ھەيەكە پاشتر و لە كاتى خۇيدا ئىمىنوسمەوۋە. ھەمەناۋات، بە كەساسى لە بەرەستماندا ئىدىنالاڭد و كارىنكەمان پى نەمكرا. نەو ھەرىو لاقى بە خەستى بىرىنداربوۋبوون و چ ھىۋايەكى چاكبەنەۋەيان لەو چىا و كىۋانەنا و لەو ھەلومەرجەي نەوسانا، نەبوۋ.

مەلا بەختىار، بۇ تەگبىركرىن لە خالى ھەمەناۋات لە گەل فەرماندەي مەفرەزەكان و لىپىرسراۋە سىياسىيەكان و مەدا كۆيۈۋەوۋە..

ھەمەناۋات بۇ مەن، ھەم خوشكەزا و ھەم ھاپرىيە تەمەنم بوۋ. ئازارەكانى ھەمەناۋات، بۇ مەن سەختەر بوۋن! پاش راۋەرگرتن و تەگبىركرىن. جەكە لە ھەولەنان بۇ نارىنەۋەي بۇ شار. شىنكى ئىكەمان شەك نەمبەرد! نەبوۋ بە نەپنى و بەنىۋ ھىزى نەۋلەتەكە سەرگەرمى راگوزانى گونەكان بوۋ. بىگەيەنە گوندىكى نىزىكى شارى ھەلەبجە. خالەتى ھەمەناۋات و ھەنا نەبوۋ كە لە شارى ھەلەبجەنا و بە نەپنى چارەسەر بىكرىت.. نەو پىنۋىستى بە نەشتەرگەرى زۆر ورد و قورس ھەبوۋ كە تەنيا لە شارىكى وەكەر سلىمانى يان بەغدا، جىيەجى نەبوۋ. لەسەر پىشنىارى ھەموۋ لايەك و رازى بوۋنى خۇبى ھەمەناۋات، مەن نامەيەكم بە ئاۋى ھەمەناۋاتەو، بۇ «تۇفيق رەھىم» * فەرماندەي مەفرەزەي تايەتى جاشان و ھاپرىيە خۇمان نوۋسى!

لە نامەكەنا، وا نوۋسراۋوۋەكە ھەمەناۋات ھەۋلى تەسلىمبوۋەنەوۋە نەدات و لە شۇرەش مانىۋو و بىنەۋايە. نامەكە بە مىژۋىيەكى زۆر پىشتر لە رۇژى روۋانى شەرەكە نوۋسراۋوۋە. نەم نامەيە لە

گیرفانی ھەمەناوات ناخەرا، تا وەکو بواچەک، لە ئەگەری گرتنیدا لە لایەن ھەولەتەو، بە کاری بینیت و توفیق بتوانی ھاوێش ھەر وا شکایەو.

ھاوێشانی ریکخراوی شار نەیان تۆوانییوو ھەمە ناوات بۆ سلیمانی بگوازنەو. ھەمە ناوات، چوار رۆژان لە کانا ئینکی مائی «موحسین سەید قاسر» نا کە ھاوێشی کۆمەڵە و برینبێچ بوو لە گوندی «گوندە»، مابوو یەو و مەرگ تەنگی پێ ھەلچنیوو.

نامە کە فریای کەوت، توفیق ھەولێکی جەدی بۆ رزگارکردنی گیانی ھەمە ناوات نا و پاش نووسالان جاریکی تر گەرایەو نێو ھیزی پێشمەرگە.

راگويزانى گوندەكان/ چۆرپكرنى زەرياكە!

راگويزانى گوندەكانى سەرسنور بە قولايى ۲۰ كىلۇمەتر و بە زۆرەملن كۆكرىنەۋەى جوتياران لە نۆرەوگا زۆرەملىكاندا، سىياسەتتىكى ورپلانرىژى بەس بوو كە ناسەوار و نەنجامى گەلىك ترسانكىيان لى كەوتەۋە.

راگويزان، جگە لە ھەولان بۆ نابېكرنى ھىزى پىشمەرگە و نابلقەدانى بزوتتەۋە چەكنارىيەكە و چۆرپكرنى نەو زەريايەى كە ماسىيە بزىۋەكانى تىدا ھەژيان، نەوا پلاننىكى سىستەماتىك بوو بۆ:

– وىزانكرنى كوردستان و ناوھشانىنى بنچىنەى نابوورى كشتوكال و بەرھەمھىنان لە كوردستاندا.

– كۆنتۆلكرنى ھىزىكى زۆرى جوتياران كە بزوتتەۋە و ناينەمۇى خەباتى چەكنارى بوون.
– گوازتەۋەى ھىزىكى ناكتىقى بەرھەمھىن، بۆ ھىزىكى بىنكارى مشخۇر لە نۆرەوگا و شارەكاندا.

– جوتيارانى لە ھىزى شۆرەۋە كىرە ھىزىكى گەرەى پالېشت بۆ ھەولەت و فراوانكرنى رەھەندەكانى بيارەى جاشايەتى لە كوردستاندا.

– زىندووكرىنەۋەى بيارەى ھەمبەگايەتى و خىلەكى، لە بەرگىكى جيا و نوپتر نا.
ژيانى نۆرەوگاكان و بەزۆرەملن «مۆيىرنەكرن»ى كۆمەلگاي لائى، پەيوھنىيە كۆمەلەيتى، رۆحى و نەخلاقىيەكانى لە رەگەۋە ھەلگىشان و بە جۆرىكى ۋەھا شىۋاۋ رۆى نانەۋە كە كاركرە نەگىتقىفەكانى تا نىستاش لەسەر جەستەى كۆمەلگاي كورنى كار ەكەن.

نەو پرۆسەيە، بۆ نىمە رووناۋىكى چاۋەرۋاننەكراۋ نەبوو، بگرە تا رانەيەكىش خۆمان بۆ نامانە كرىبوو. بيارە كە خۆنامانەكرىنەكە بە ماناي بەرگى و موقاوھەت نەبوو. ناخر لەو سەرىمەى نەسەلاتى بەعسا، موقاوھەت و رىگرتن لەو پرۆسە زەبرنامىزە، كارىكى نەك ھەر ناسان نەبوو، بگرە مەحالىش بوو.

نىمە لە رووى ھەروونىيەۋە، خۆمان بۆ چۆنىيەتى ژيان و گوزەرانى بى خەلك و ناوھدانى نامانە كرىبوو. لە بارەى لۆجىستىكىيەۋە، خوارىن و نازوقەى پىويستمان لە كونەبەرد و نەشەكەوتاندا نەبار كرىبوون. شارىنەۋەى نەو پىويستىيانەش، ھەبوو زۆر نەپتى با و ھەموو پىشمەرگەيەك پىنى نەزانىيان!

نەو رۆزگارە، ھەلومەرجى خەباتى پارتىزانى ھىند سەخت و نژوار بوون، ھەمىشە ژمارەى نەو

پیشمەرگانی بە زری یان بە ناشکرا مألئاواییان لئەمکرین و مەچوونەو لای رژیم، لە ژمارەى نو
کەسانە زیاتر بوون کە پەيوەندییان پێوە مەکرین و مەبۆنە پیشمەرگە.

لە سەرەتای مانگی ئابی ١٩٧٨، رژیم هێرشێکی بەربلاری بۆ هەموو گوندەکانی ناوچەکە کرد و
گوند بە گوند و مالبەمالی تەقاندنەو و ناگری لئەبەران.

ئێمە، لە سەر لوتکەى چیاکانەو، لە بن ئەشکەوتاندا شاھیدی تراژیدیای نو و وێرانکارییە بووین و
شتێکی نووتۆشمان لە دەست نەهات.

خەلکی گوندەکان، بێ ئەوێ بەرگریەک نیشان بەن، مێگەلناسا مەخزێنرانە نیو زیلی سەربازییەو
و بۆ نۆردووکاگان مەبران.

بوژمن، نە هەر گوندەکان، بگرە تەواوی باخ و بیستان، پاو و مەزراکانیشی گر لئەبەران و زنا
و بەنەمان لە دووکەلنا خنکان.

نو روژانە، هەموو شت تەم و بۆنی دووکەلی گرتبوو.. کوردستان، تەم و بۆنی ترس و مەرگی
گرتبوو.

لەگەڵ تەقینەوێ هەر دینامیتیک و بەهەواناچوونی هەر خانوویەکان، بەریک لە کێوی و دەی ئێمە
هەرسێ دەهینا و بۆ نیو بۆلی بێهێوایی گلۆر مەبۆیەو.

لەگەڵ قریشکەى سووتانی هەر درختیک، کانیەک، بەریک، رووباریک، ئاسمانیک، سەگیک،
پشیلەیک، مەریک، مانگایەک، گوێرژێکنا، زریکە لە ناخی ئێمە هەلەستا! ئێمە سەمەنەر بووین
لە نۆزەخی بەعسا، دەسووتاین و ئەژیانەو!

نو روژانە، بەعس لە هەولێ سەپینەوێ ئێمە و ئێمەش لە هەولێ بێنەوێ یەکترا بووین.
شەویک، بە «عەزیز»ی دێل و دەستکەوتەو لە رووباری سێروان پەپینەو و بە بناری بالانبۆنا،
پێچەوانەى ناوهرۆی سێروان، بەرەو هەورامان گەپینەو.

رێگاگان بە سەرباز تەنرابوون و مەبۆ بە ژێر لوللەى چەکی ئەواندا و بە نەهینی مەرباز بێن. نو
رێگایەى کە جاران ماوێ شەویکی گەرەک بوو، ئەمجار بە سێ شوو چاوەروانی، لێی مەرباز بووین..
برسییەتى و تینۆیتی هەراسانیان کرین.. لە سێهەمین روژدا، تەنیا کۆلێک ورمەنانمان پێ مابوو کە
مەبۆ بە «بیالە» بەسەر هێزێکی پەنجا کەسینا نابەش بکری. لەو گەپانەوێمان، سێ پیشمەرگە بە
نەهینی مألئاواییان لئەکرین و بۆ شار گەپانەو.

کەیشینەو «گریانە»ى بنکەى سەرمەکیان... بەسەر هەواری خالیندا کەوتین! خانووەکان هێشتا
دەسووتان... ئاسەوارێک لە ژبان نەبوو! نە لەنگی مەوۆ، نە حەپەى سەگى، نە بارەى بەرخیک،
بەعس، هەموو شتێکی لووش نابوو! هیچ نەمابوو.. هەر هیچ!

هەزارپەز... مەلیک بۆ دەروێشانى شۆرش!

لە نێو باخەکانى گوندى «گریانه»دا بنەمان خست. نازووقەى تەقەتکراوى نێو کونەبەربانمان مەرھینا. مەفرەزەیک رەوانەى چەمى تەوێلە کرا، تا لەوێوە پەيوەندى بە شارەوێ بەکات و ھەندى کاروبار جێبەجێ بەکات.

رۆژى پاشتر، لەوێت بە ھێزى زۆرى سەرباز و جاش و کۆپتەرەوێ ھێرشى بۆ ھێتاین. شەر گەرم بوو. کۆپتەر گالەى پى کرین. ئەو بەستۆکە باخ و مەزرایەى پێشتر نەسووتابوون. ئەو رۆژە رەش ناگەرەن. شەرەکە تا لەمەوێتواری خایاند. نێمە چ زیانیگمان پى نەگەوت. ھەندىک قاجاخچى. قاترەکانیان لە دەست نان. خوێنى نێستەرەکان تێکەل بە ئارد و برنجى نێمە بوو.

پاش ئەو ھێرشە، بە ناچارى بنکەمان بۆ نەشکەوتى «هەزارپەز» گوازتەو. ھەزارپەز، نەشکەوتى زىدەگەرەى زارناچەرەو، ھەزار سەلە ھاژە و ھاوارى «سیروان» لەخواتەو، کەچى نە ئەم ئۆخژن لەکات و نە سیروانیش بۆ ساتىک پێدەنگ دەیت. سیروان، رێک لە بەرەمى ئەم نەشکەوتەدا دەیتە تیغى نووکەرتکەرنى ولاتىک! ئەمە، کورستانى ئىراق و ئەو بەرەش کورستانى ئێران! نەشکەوتەکە، لە بن شاخى ھەزاربەھەزارا ھەلکەوتەو... لەسەرى پا. زەرەمەیکى ئەستەم و رۆژ کە ھىچ رینگ و بزەنەیکى لەخۆ نەگرتەو. تۆ، رۆو لە نەشکەوت و پەشت لە سیروان بوستە، تۆلەپەیک بە دەستى راستا بە دە دەقیقان دەتباتەو گوندى «شینخان»ى کورستانى ئێران و بە لای چەپیشنا، بارىکەپەیکى پێچاوپێچ و پەرمەترسى بە کەنارى سیروانا، دەنگەپەیتە دەراوى گریانە. ھەزارپەز، ئەو ژوورى پانوپۆرە کە لەسەر ھەوشەیک و ھەستاون و ھەوشەکەش بە گابەرى فرەگەرە دەورى گیراوە. لەوێدا و لە سەختترین رۆژگارەکانى خەباتى شاخ و پەندەپى بەعسا، تۆ ھەست بە ئارامى و جۆرێک لە بەختەوێ لەکەیت و پەت وایە، جگە لە ھێزى خوێى کورد، ھىچ ھێزىک زەھەرت پى نابات.

ھەزارپەز، نەنەمالى گۆزەرانى ھاوینى سالى ١٩٧٨مان بوو.

لەوێ پا، مەفرەزەکان بۆ تەوێلە، بیارە، ھەلەبجە، شارەزور و ناوچەى نەورۆلى دەبزووان. نامانجى ھەلسوورپانى مەفرەزە و دەستە بچووکەکانى پێشمەرگە لەو ھەلومەرجەنا، زیاتر بۆ راپەندى کاروبارى رێکخراوێى کۆمەلە و یەکیتى، راگەیانندن و پرۆپاگەندە، نابینکەرنى خۆراک و پێویستى بەکانى ژيان و کۆکرنەوێ پارە لەو جوتیار و خاوەن مۆلکە راگۆیزراوانى گوندەکان بوو کە بەعس لە ئۆرەوگا زۆرەملێکاندا بەندى کەربوون.

بە عس. پاشی راگوێزانی گوندەکان و کۆکرنەوێی نانیشتووانیان لە نۆرەوگاگاندا. بە پارە ژێل «قەرەبوو»ی مەزرا. باخ. کانیاو و مۆلکەکانی بۆ ئەکرنەوێ. نەم سیاسەتە بە عس. جگە لە نامانجە سەرەکییەکی کە نابێتەقەنای بزووتنەوێی سیاسی — چەکناری کورد و ھەلۆشانەنێ ژێرخانی نابووێ کوردستان بوو. نەوێ کارکردنێکی نیجگار خراپی لەسەر ھەلۆشانەنێ و شێوانەنێ پەيوەننێیە کۆمەڵایەتیەکانی کۆمەڵگە کوردستان نانا و ناسەوارەکانی تا ھەنووکەش ماون و رۆلی نەگێتییان لە گۆرانکارە کۆمەڵایەتی و سیاسی و فەرھەنگیەکاندا ھەیە.

نێمە. وەکو یەکییتی نیشتمانی کوردستان، ریزە ٥٠٪ مان لەو پارەیی وەرەگرت. وەستەستی نەو پارەیی کارێکی ناسان نەبوو. ھەنێک جار مەفرەزەکان ئەکەوتنە بۆسە سەرباز و جاشان و قوربانیان بۆ ئەدا. ھەنێک لە جوتیار و خاوەن مۆلکەکان. بۆ خۆیان و بێ هیچ زۆرلێکرنێک. پارەکیان ئەنارد و ھەشبوو نامانە نەبوو. ١٠٠ بێناریش بە خواستی خۆی بەت. بەناچاری مەفرەزەکان ئەچوون و دیانەیان! کۆکرنەوێ نەو پارەیی سەرچاوەیەکی باشی ناھاتی نەو قوناغی بزووتنەوێکە بوو. یاخود تەنیا سەرچاوەیەکی بوو بۆ نابینکردنێ پێداویستیەکانی ژیانی پارتیزانی. لە چەک و تەقەمەنی. خۆراک و پۆشاک و پێداویستیەکانی بیکە پارتیزانەکان. لە سنووری کارکردنێ نێمە. پارەکە بە لێژنە کۆمەڵایەوێ و خەرج ئەکرا. رەنگە نێمە تەنیا ھێزێک بووبێتین کە لەو چەردە پارەیی ئەستمان کەوتبوو. بێ ٢٠٠٠ بێناریکمان بە مەلابەختیاردا. بۆ سەرکردایەتی یەکییتی نارێتتا لە ناوچەکانی تر. نەو پارەیی. وتی وتی و قسەبەسیکی زۆری لەسەر بوو! ھێلی سیاسی جیاواز و نێوھەندی ئەسەلاتی جیاواز لە بەشەکانی تری ھەریمی یەکن. بواری بۆ کاری ھەریکەس بۆخۆی و لاخستن و قاچانن رەخساندبوو.

مەلابەختیار. وەکو ئەندامی سەرکردایەتی و لێرسراوی لێژنە ھەریم. پاش نەوێ ھێزەکی ھەورامانی لە رووی سەربازی و سیاسییەوێ رێکخستەوێ. لەگەڵ مەفرەزەکی خۆیدا گەراپەوێ بناری سوورین و لەوێشەوێ بەرھەوێ بێکەکانی سەرکردایەتی یەکییتی رۆشیتبوو.

ھێزەکە لە رووی سەربازییەوێ. کرایە نوو کەرت و ھەلێژارنێ فەرماندەکانیشیان بە ئەنگان بوو!

* فەرەج تریفەیی فەرماندە کەرتی یەک و (غەفور نەرشیشی)یش جێگرمەکی.

* کەرتی نووی ھەورامان. ئەحمەدگریانەیی فەرماندە و ھەمەیی ھەمەسەعید «شاھۆ» جێگرمەکی.

فەرماندە مەفرەزەکان. نەگەر یادەوھریم بە ھاناموێ بیت

١_ مەحمودی حاجی فەرەج

٢_ مەلابرایم

٣_ سدیق گریانەیی

۴_ ئىسۋىزى ھەمى سان نەھەد.

نەركى ھەلسووراپنى رىكخستەنەكانى كۆمەلە و يەككىتى نىشتەمانى كورستان. پاش نەوھى تاھىر عوسمان «سەرگەوت» و ەملى شامار. وەكو نوو كاكى سەرەكى كۆمەلە لە نىۋچەكەنا. لەگەل مەلەبەختىار رۆيشتن. لە نەستۆى بەندە نران. بەو پىنە، مەن كرامە لىپرسراوى رىكخستنى كۆمەلە لە نىۋ ەزى پىشمەرگە و جەماوهرى ناوچەى ھەلەبجەنا، ھەروھەا راپەراندنى كارەكانى رىكخستنى يەككىتىش بە مەن سىپىررا. ھەمەسەيدە سوور «ئىكۆر رەزا»، لىپرسراوى نىۋچەى ھەلەبجە و ھەمى حاجى سايبىر و مەن نەنامانى لىژنەى نىۋچە بووين. بىارە بەكرى حاجى سەفەر نەنامى سەركرائىتى و لىپرسراوى لى سەلمانى يەككىتى بوو كە ناوچەكانى ھەلەبجە و پىنجوین و شارباۋىرى نەگرتەوھ. وىراى كورتىتى تەمەنى خەباتى مەن لە شاخنا. (نىستا مانكى ئاگوستى سالى ۱۹۷۸ھ تەمەنى پىشمەرگەيەتتى مەن تەنبا ۴مانگە)، نەركەكانم گران و فرەلايەن بوون.

رىكخستى پىشمەرگەكان لە نەلقەى رىكخستەن و رۆشنىرىنا، لە سۆنگەى بوونى ژمارەيك پىشمەرگەى خۆيىنەوار و نەنامى كۆمەلە، كارىكى نژوار نەبوو. ھەر كەرتىك راپەرىكى سىياسىمان بۆ ئانا و ھەر مەفرەزەيكىش ھەروھەا. بۆ خۆشم سەرپەشتىم نەكرىن و لە نىۋان ھەورامان و ناوچەى شارەزور و نەورۆلىنا ھاتۇچۇم نەكرد.

كارى زىنەگران، درووستكرىنى نەلقەى پەيوھندى نىۋان شار و شاخ بوو. پىرۆسەى راگويزان، نەريايەك سووتماك و بىتەنگى لە نىۋان نىمە و شارنا رۆتبووا تەۋىلە، باشتىن خالى پەيوھندى بوو. لەوئ نوو شانەى سەرەكى يەككىتى و نەلقەيكى بەرتەسكى كۆمەلە ھەبوو كە نەوانى بە ھەلەبجە و سەلمانىيە ھەبەستەو و نەبوو بىتە خالى پىكەوھگرىنانى نىمەش لەگەل سەركرائىتى نىۋخۆ. نەم كارە زۆر بە ناستەم جىتەجى نەكرا و ھەتا كۆتايى سال، بەرھەمىكى وھەى بە نەستەو نەنا! پاراستنى نەو قەۋارە رىكخراۋىيە بۆ نىمە لە ھەموو شت گرنكتر بوو. پەيوھندىيەكان زنجىرەى بوون. پاش وەبەرگورزەكەوتنى رىكخراۋى «شەروئى»ى كۆمەلە لە ھەلەبجە، نىدى شىرازەى رىكخستەنەكان و تىكچووبوون كە پەيداكىرنى مەمانە و گرتەوھيان ئاسان نەبوون. سالى ۱۹۷۷، گورزى بەس بەر تەلارى سەرەكى كۆمەلە لە ھەموو كورستانا كەوت و ھەلەبجەش زىانى زۆرى پى كەوت! نەو سالە، سەرچەمى نەنامانى رىكخراۋى ھەلەبجە نەستگىر كران و ھەستا نەنۆر و نەنۆر ھەمەنەمىن «ھىوا»، لە زىناننا شەھىد كران. رىكخراۋى قوتايىانى ھەلەبجە، بەشى ھەرە زۆريان گىران و ھوكم نران.

بە رىژاى چوار مانگان، نىمە نامەيكى سەركرائىتى نىۋخۆى كۆمەلەمان پى نەگەشت و ھىچ ئاگايەكىشمان لە سەركرائىتى كۆمەلە و «م.س»ى يەككىتى نەبوو. نەو ماوھىيە، نىمە لە مەملەكەتتىكى

بابراوا دەزیاین! لە بنیایە کنا هەلسوکە و تمان بەکرد، کە تەنیا خۆمان
دەمانناسی و بۆخۆمان یاسا کانیمان ناهێژان.
وێرای نژواری و سەختیی نەو بار و بۆخەیی نەوێ روژی، من نیستاش هەست بە لەززەت و خوشییەکانی
بەکم.

چا لە ھەمار ھەماندا ھەگەر

پارە و ناھات لە نەبوونی بازار و گیرخوارین لە گەمەکی تەنگی نابراوا، ھیچ نەرخکیان نییە!
پەیدا کردنی برنج و رۆن و بۆنکردنی گوشت، کاریکی زینە سەخت بوون کە خەونمان پێوە دەیتن.
ئەو رۆژگارە، کاری قەچەخچییەتی ئێوانی کوردستانی ئێران و ئێراق، لە سۆنگی ترسی ھەربوو
رژیم، کاریکی بەرمین و باو نەبوو. سیاسەتی بەسووتما کردنی خاک و قەدەغە کردنی ھاتوچۆ
لە نیوچە راگۆیزراوەکاندا، پەیدا کردنی خۆراکیان زینەسەخت کردبوون. ئەو نازووقییە پێش
راگۆیزانی گوندەکان، لە کۆنەبەرد و ئەشکەوتاندا نەبارمان کردبوو، ھەمات تەواو دەبوو! تەنیا
سەرچاوەی وزە لەشی ھەرگیز نائەساکاری پێشمەرگە، نان و چا بوو! بەیانی: نان و چا، نیومەرق:
چا و نان، ئێوارە: ھەربووکیان!

سالەح نەرمەشیشی قەسەخۆش دەیکوت: ھەر کەسێکمان شەھید بێین، (چامان بەسەر خاکی
کوردستاندا دەڕژێ نەک خۆین!

ھاوینی کوردستان، نەگەرچی بۆ خۆپارستنی پێشمەرگە پڕ مەترسییە، وەڵی بۆ ژیان و گوزەرمان
لەبارترین ھەرزە.

ھاوینان، تۆ پێویستت بە پێخەف و پێخۆر نییە، بێر لە لانە و بنەمەن ناکەیتەو، شەو و رۆژ وەکو
یەک دەتوانیت بە ڕینگانە بڕۆیت و بێر لە پۆشاکی نەستوور نەیت، خۆشتن و خۆپاک کردنەو
باشتر مەیسەر دەبن و لەشکری «نەسپی» لەبەردەم سیلاوی ئارەقەدا، دەبەزێ!

لە ئێوان ھەزارپەز و سیرواندا، مەوایەکی پڕ لە گەبەرد ھەیە. لە ئێوانی ئەم گەبەردانەدا، تا چۆکان لم
کەوتوو. ئێواران، سینەری چیا بەرز و چەرگەنەکە ئەو بەری سیروان، ئەم مەوایە نادەپۆشێ. ئێمە
لە ئێوان ئەو بەردانەدا، لە لم و تەنگەبەرد جێگای خەوتنمان چێ کردین و خەونمان بە کوردستانی
نازادەم دەبینی!

کازیوەی بەیانێک کە لە خەو رابووین، وەکو پێشە پارتیزانان دەورووبەر و چیاکە ئەو بەرمان لەژێر
نیگای دووربین نا.

ئەھا! ئەو دوو بزنەکتوین.. ئەو تان بە لوتکە «ما» کەو و لە ئێمە دەروان! ئەنگی فەتاح ئێناخییە
کە دووربینەکە بە ملیدا شۆڕ ئەکاتەو و دەست بۆ چەکەکی دەبا.

جا ئەو کۆشتیش، کێ نەتوانی لە سیروان ببا و بیکاتە ئەمە؟ پێشمەرگە یەک لەولاو وای
گوت.

— مامۆستا تەقە ئی بەگم!

_ لێی بکه! ئەگەر گۆشتەکیمان بە نسیب بیت.

من نەتوانم نەمبەری بکه! نەمیربۆینی وا دەلێ.

فەتاح سێپەهی لە یەکیکیان گرت. ئەم دەستی لەسەر پەلەپیتکە ناگرت و ئەو لەسەر زەردەماکەوه بە تەپاوتل تا روخی نەوبەری سیروان خۆر بویەوه! نەمیر، گوریسێکی لەگەڵ خۆی برد و وەکو ماسی، شەتاوی سیروانی شەق کرد. نەمیر، گوریسەکی لە ملی بزنەکتویی نیوہزیندوو بەست و بە مەلە، کربییەوه نەمبەر. ئەوجا لەمبەرەوه، سێ و چوار کەسێک سەری گوریسەکیان راکێشا و قوربانییەکیان بۆ مەملەکەتی برسییەکان، کێش کرد.

لە کەمتر لە نیو سەعاتدا، بزنی گوررا، پارچە کرا، کرایە بیست پشک و ھەر پشکی بۆ دوو پینشەرگە! گۆشت... گۆشت! دوو مانگ زیاتر دەبوو کە ھیچ کەسێک تام و بۆنی گۆشتی نەکرەبوو و جەیب، سەرۆپنکەیشی پاک کرد و لە تەنەکیەکی نیوہژەنگاویدا، کەللە و پاچەشیان لێ نا!

پروخساری فریشتەیی نایکم

مەبوو کارێک بۆ پێوهنگرتن لەگەڵ رێکخراوی شارنا بکەم.
 بەیانێی رۆژێکی ھاوین لەگەڵ سێتەمنا، ھاوێنی پێشمەرگەیک لە ھەزارپەرمووە و بە مەبەستی گوندی
 عەبابەیلێ کە ٥ کیلۆمەترێک لە شاری ھەلەبجەووە دوورە و نزیکترین گوندی ژیا نزیندووی نێوچەکە
 بوو، بەرێی کەوتین. نانی نیوھەرژمان گەیانندە سەر کانێیەکی گوندی ھاوار. کەلاوھکان، لە زەمیندا
 راست مەبوو نەووە و مەچوونەووە نۆخی جارانیان. چاخانەی بن نارگۆیزەکان جەمی بەھات و تەقەیی
 ناکوتانی پوولی نۆمێنە، تەلی خەیاڵی مەپساند... کانێی ژنان و کچۆلانی سەتەلەناو لەسەرشان،
 بە ناز و حیلکە، کارامز ناسا، بە سەلەووە بەرھە مأل مەبوو نەووە و لە کورپانی جوانخاسی سەر
 گۆیسەبانەیان مەروانی... قارە و بارەیی بزنی و مەپ و بۆرەیی مانگای تازەزاو، بۆ کەسانێک لەزەت
 لە ژیا نای گوند بێن. جوانترین تابلۆ و شاکارترین موزیک بوون!
 کە تۆیشوومان کرێنەووە و نانەرھەمان لە ناوی سازگاری کانێیەکە وەرنا و بە کاوھخۆ کەوتینە
 خواردنی نەوجا بە خونا ھاتەووە و ھەستم بە کارەساتی راگۆیزان کرد! لەگەڵ بێنیی ھەر
 نارگۆیزێکی لە تینوان زەرھەلگەراو،ا، گوریسی رقی نێمە، لە ناست بە عەسدا نەستوو و نەستوو رتر
 مەبوو.

کە نێمە گەیشتینە ترۆپکی شنووی، خۆرەکە سەرگەرمی کۆکرێنەووەی کەزی و پرچی زێڕینی بوو!
 زەرھەیی نێوارە ھەلەمکشا و نێمە نەرم نەرم شۆر مەبوو نەووە. ساتی گەیشتینە سەر «کانیەبەھارە»ی
 ژوو رناوایی، تالی رەش و سپی لێک ھاوێر نەمەکران. ھاوێرێکەم نارە مألێ خزمێکی خۆی و بۆ
 خۆشم بە چەند شەقاوان خۆم کرە میوانی مألێ شیخ عەبدوللا.
 پاشی پشوونان و نانخوارن، وەلامم بۆ کەمال شاکیر نارد کە ھاوێنی کۆمەلە و برینپێچی گوند
 بوو، تا بیت و یەکتەر بێنین و نامەیکەمان بۆ شار بگەینەت. کە قاسید ھاتەووە، تینگەیشتم کە بۆی
 نەلواوە یان نەویزراوە بیت! لە کەمال ناھومێد بووم. نامەکەم نایە شیخ و ناوێشانێ کە سێتەم لە شار
 پێ نا. نەو نامەکەم گەیانندبوو، وەلێ من وەلامەکەم ھەرگیز وەر نەگرتەووە!

— نایکت لێرھە!

— چۆن؟ لەکوێتە؟!

— نوو رۆژە لە مألێ نێمەھە و نەم نێوارھە چووھتە مألێ بابەگەرھت.

دەبوو چاوەڕێ بـم. چوون بە نیاز بووم رۆژی نواییش هەر لەو ناوێ وەمێنم، نەمکرا کەسێکی بیکە بە هاتنمان بزانیت.

کاتژمێر ۱۰ی نیواری، گوند کۆ و بێدەنگ! لە مالى شىخ وەنەرکەوتم. لەوێرا کە بۆ ناو گوند شۆڕدەمیتەو، هەر دەلىى بە «پتېلیکانەى نىو» نا نەمبەزیت! چەکی نەمترازاو لە دەستدا و پلە پلە بە کۆلانى تەسک و پتچاوپنچدا گەیشتمە «سەرەوز» و لەبن چنارەگەرەدا کورکەم کرد! دەنگى «تاقاقەکرە» بەک سامىکى تاییەتى بە شەوێکە دەبەخشی! بە کۆلانى پشتهویدا، بە پتێزکە و پتشمەرگەناسا، چوویمە سەربانى مالى بابەگەرە..... چلۆپۆپى چنارەگەرە، سەریاکى سەربانەکەى تەنیو، بوو جیگا راخراون و بوو ژن خەوتوون. لێیان دەروانم. بەتانییان بە خونا ناو و سەر و گەردنیان نانەپۆشیو. نایە زەمینەب و نایکەم! لە رووخسارى نایکەم رانمێنم.. لە نێوانى گەلای وەشنەکەوتوى نارچنارەگەرە، گۆرزەتیشکێک، تێکەل بە پرچ و سیمای نایکەم دەیت. نایکەم لەسەر خۆ، وەک فریشتە هەناسە دەیات، توێژالێک خەم لەسەر لیوانى کەوتوو... سەرم نزیک دەکەمەو و بۆنى هەناسەى دەکەم... ماندوویتیی رێگا، هەواری جەستەم جى دەهێلێ و هەست بە فرین دەکەم... بە ناستەم دەست لە نێو دەستی نایکەم دەنێم.. دەستی گەرم گەرمە.. نایکەم چاوانى هەلێنێ.. نیکاگانى لە چاوانمدا بەند دەبن و لیوانى پى نابزووین.

— نایکە گیان!

— کى... تۆ کىیت؟

— من... منم نایکە! ناھەقى نییە... جلی خاکی، جامەدانى، بستییک ریشى چلکەن.. چۆنم بناسیتەو؟

وێک شیتان پەلامارم دەیات، رووخسارم دەلیستەو... ئەو ماچم ناکات، دەیوێت هەلممژیت و بۆ یەکجارى لە زگیدا زیننانیم بکاتەو!

سەعاتیک، تەنیا سەعاتیک پتیکەو دەمێننەو و نیدی مالتاوايى لى دەکەم. لە یەک کاتژمێردا، نایکە یەک وشەى لەگەڵ نەوتم. ئەو، تەنیا لێمى دەروانى و ماچى دەکەرم.

بە رێگایەکی بیکەم، گەیشتمەو مالى شىخ.. نان و شەکر و چام پتچایەو و شوینی خۆشارنەووم بە شىخ گوت و ھاوێرکەم لە شوینی دیاریکراو چاوەڕێ بوو. دەمەوبەیان لە باخچەى بئارى شەرویدا، کۆلیتیکمان چى کرد.. زەویمان راخست و ھەوامان بە خۆماندا نا و دەمەونیوھەرۆ لە ترپەى پتێ «کاو» بە ناگا ھاتین. کاو خوارىنێکی نێجگار خۆش و دەبەى بەک بەفراوى بۆ ھینابووین.

نیواری، چنگمان لە بالای شەروێ گیرکرد و بە چەند سەعاتان سەرکەوتین. لەو بەرزى بەرزەو، پتیش نەوێ بە نۆلى «نەشکەوێ» نا رۆ بچین. ناوێرکەم لە شار نایەو.. ھەنێک لە ھاوێرکەکانى خۆم

هه‌مینێن که پاشی خوارننه‌وه‌یه‌کی خۆیان ناسایی، له‌ نێو پێخه‌فی نه‌رمنا، له‌ سه‌ربان خه‌وتبوون!
پاشتر و به‌ بریزایی رینگاکه، هه‌ر بیرم له‌ رووخساری فریشه‌یی نایکم و هه‌ناسه‌ گه‌رمه‌کانی
هه‌کریموه! نازانم له‌ چاوی خه‌لکانی بیکه‌نا، چه‌نده‌ نایکم جوان بوو؟! به‌لام بۆ من، جوانترین ژنی
نیا بوو.. بیا ره‌ هه‌موو که‌شیش نایکی خۆی هه‌روا هه‌مین... نایکی‌ک بوو له‌ فریشه‌!

لە ھەزارپەزەھە بۆ پەروینی

پەروینی، كانى و ئەستىزكىگە بە ئىتوقەنى چىايەكى زىنە زەبەند و چرگەنەھە كە بە چەنسىد مەترىك، مەرزى نىوان ھەريو بەشى كوردستان نەبەزىنى و لە نىو خاكى ھەورامانى بەشى نىراندا، نۆقرەى گرتووە! بەشى سەرھەى چىاكە، بە ناربەرەو، نارھەن، قەزوان و بە لالوك بە چرى ناپۇشراو. لە پەروینی بۆ خوارھەو، تا ھەگاتە «قەلاگا»، «شىخان» و پاينى شارۆچكەى «نەوسود»، بە باخى ھەنار و پەز رازاوتەو. كىلەباخىكەمان لە پەروینی كىرە بارھەگى خۆمان و ھەنەك پىنويستىي ژيانمان بۆ نابىن كىر. پەروینی، لەو ھەلومەرجەنا بۆ نىمە جىنگايەكى لەبار بوو، چونكە:

* ھەكەوتە نىو خاكى نىران و مەترسىي ھىزشى ھەولەتى نىراقى كەم ھەكرىھە.
* نىران لەسەر گىرگانى شۆپش رۆنىشتىبوو و نەگەرى پەلامارى چرىك و سەربازى نىرانى كەمتر بوو.

* لەو پەرا، بە سەعاتە پەنەك ھەگەيشىتتە نىو باخەكانى تەوئلە.
* پەيوەندىي لەگەل خەلگى گوندەكانى كوردستانى نىرانى لەو ناوچەينا بۆ مەيسەر ھەكرىن.
* شەوانە، ژمارەيەك لە خۆنىمەھاران و رۆشنىبىرانى چەپ و كۆرپەرەھەرى نىوچەكە ھەھاتنە لامان و باس و خواستمان لەمەر ناھاتووى شۆپش نىران و بزوتتەھەى كۆرد، لەگەل ھەكرىن.
* نۆستان و ھەورپىيانى خۆمان لە شارۆچكەى تەوئلەھە، شەونزىان ھەكرى و ھەوال و نامەيان بۆ ھەيتيان.

لە پەروينىدا، كەمىك كۆر و ھىزما تىكەوتەو و بوارى خۆپىكخستىن و جەمەولمان زىاتر بوو. لەو ماوھەينا، ژمارەى پىشمەرگە و پەيوەندىكرىنى كەسانى نۆي بە بىكەكەو لە زىابووندا بوون. تىكۆشەرانىك ھاتنە رىزەو كە پاشتر يان شەھىد بوون ياخود بە رىژايى تەمەنى بزوتتەھەكە مانەو و رۆلى بەرچاويان لە كارى رىكخراوھىي و پىشمەرگانەنا گىترا. بيارە كەسانىكىش ھەھاتن و پاش چەند رۆژان، لە سۆنگەى سەختىي بارۆتۆخەكەنا، جىيان ھەيتىشتىن و بۆ شارمەكان ھەگەرانەو. لە سەرھەتاي سىپتەمبەرى نەو سالەنا، نەخۆش كەوتەم و پاشان ھەريو گۆيەم تواناي بىستىنيان لە ھەست نا. نەبىستىن يەكەكە لە گىرقتە ھەرە جەندىيەكان كە تووشى كەسەنىكى پارتىزان بىت. قسە و باسى نىوان نىمە، واتە نەھەمەكرىانەيى و شاھۆ و مەن. لە نىو پىشمەرگەكاندا ھەبوو بە چەپ بىت. لە ژيانى پىشمەرگەنا، بىريارى ھاتوچۆ و جەمانى مەفرەزەكان، تەنيا لىپىسراوانى سىياسى و سەربازى ھەيدەن و پىشمەرگە چ مافىكى پەرسىنى نىيە: كەى ھەروىن؟، بۆ كۆئ ھەروىن؟، چەند كەس ھەروا و

بۇ چى و چۆن؟ مەن كە بېسايىم نەيدىيىست، نىدى دەبوو لەسەر پارچە كاغەزىك بۇم بنووسن. يان مەنبايەكى باش نوور بىكەينەو و بە دەنگى بەرز قىسم لەگەل بەكن! لە تەوئەو ھەندەك دەرمانيان بۇ نارىم، نازارەكەم سەرھوت، ھەلى گويەكانم ھەر كپ بوون.

لەو سەرۋىيەندەنا، مەحمۇدى حاجى فەرەج و مەفرەزەكەي ھاتە لاما و لە گەرانەوھياندا بۇ ناوچەي نەورۇلى و پشت بالانق، دەبوو رەگەليان كەوم. نەحمەد و شاھق پىنيان وابوو، بەو ھالەو. بۇ مەن زەحمەتە و تووشى كىتە و گرفت نىم، بەلام مەن جەختە لەسەر رۆيشتەن كەرد.

مەن، دەبوو ھەم مەفرەزەكانى نەو دەفەرە بەسەر بىكەمەو و ھەمىش ھەولەيكى پەيوەنگرتەن لەگەل كۆمىتەي شارى سەلەمانى بەم.

بەيانىيەك زوو، لە پەروينىيەو بەرەي كەوتىن.. سەرھەتا بۇ ھەزار پەز و لەوئەو. ھاورەوتى سەفرى سىروان. بۇ دەراوى گريانە و پاشان بەرەو «بۆيىن». نەو رىگايە، نە رىگاي ناسايە. بىگرە بىزەنەي و شوينەرەوتى نازەلى كىتويە. رىگاگە بە كەمەري چىايەكى سەختەو، ھەر دەلىي بە تەشۋى تاشراو. تروپكى چىكان، دەيان پەبايەي دەولەتيان لەسەر ھەلتوقىيەوون. شەو، لە نيوان رەبايەكانەو رۆشتىنە سەر كانىيەكەي «سەرۋەزەن»ى نىزىك گوندى سازان. لە كاتى ناوخوارىنەو، ھەبەر رىژنەي گولە براين. مەن، دەنگى چەكەكانم نە دەيىستەن، تەنيا گەري گولەكانم دەيتەن. تىرناو نەبووين و بە چىاكەنا ھەلزانين. لەگەل بەياندا، گەيشتىنە گوندەكانى «چنار»، «مۆريىن»، «تەوئەوھەل» و پاشان بۇ رۆخى سىروان نابەزين. پەرينەو لە رووبارى سىروان، كارىكى ترسناك بوو. دەبوو بە «كونگە» بپەرينەو..

نوو كونگەي فووتىكراو، لە پىتەشەو بە نارىك پىنكەو بەستراون. تۆ، خۆت رەوت دەكەيتەو. چەكەكەت لە مل دەكەيت، جەكانت بە شان و ملتەو دەبەستىت و دەچىتە نيوان نوو كونگەكە، كابراي مەلەوان لە ئاواو تۆ و كونگەكان لە باوھش دەگريت و بە مەلە پالتان پتەو دەنيت و دەتانگەيەنيتە رۆخى نەو بەر. چەند رۆژتىكان لەگەل مەفرەزەكانى كەرتى يەك، لە كۆنەنەشكەوتەكانى رۆخى سىروان بەسەر برد. لەو رۆژانەنا، كارى رىكخراوھىي پىتەمەرگەكانمان نەجام نا و پاشان لەگەل يەكەك لەمەفرەزەكان، نووبارە پەرينەو بۇ نىوچەي نەورۇلى و گوندەكانى «كەوتە»، «ھانەسورە»، «گونە»، «سەراو»، «پرىس» و «ترىفە»مان بەسەر كرىنەو. ھەر لەوئى راپۇرتىكى ھەمەلايەنم نووسى و بە ھۆى سەيىمۇھسىنى سەيد قانرەو كە ھاورپى كۆمەلە و بىرىنچى بوو لە گوندى گونە، بۇ كۆمىتەي كۆمەلەم لە شارى سەلەمانى نارە. مەفرەزەكان لە سۆنگەي نىش و كار و بۇ خۇپاراستەن و شوينونكى، بلاوھيان كەرد. نىمە كە ە پىتەمەرگە بووين، شەو لە گوندى ترىفە ماينەو. گوندى ترىفە، تەنيا دەھقىقە رىگا لە شارى ھەلەبجەو نوورە. مالى باوكى فەرەج ترىفەيى و ھەموو نەو

خۆی لە گونجەکه هاویشت. ئەو جاری لە ژێر جامەکانا بوو. تانگیکی بیکە پەیدا بوو! تانکەکه، بۆ چەند ھەقیقەتێک لەسەر جامەکه وەستا و پاشان بزوو. ئەو چەند ھەقیقەتێک ھێندە پۆزگاریک برێژ بوو! کە ھەرەج لە نەبیویدا ون بوو. مەلارەسۆل شوینی کەوت. من، رۆستم، عومەرچاوجوان، یەک لە ناوی یەک لە گونجەوێ ناویوی جامەکه بووین. لە کەناری نەوبەری جامەکهوێ، جۆگایەک نە زۆر قوول، بەرھە خوار دانەکش. لە کاتیکانا نێمە لە نێو جۆگاکانا پراکشابووین و لەسەر زک ھەخشاین. بوو ئیقای پێ لە سەرباز، بە لاماندا تێپەڕین. سەربازەکان، کە بۆ پراگۆیزانی جووتیارانی ئەو گوندانە ھەچوون، وەک نەوێ بۆ شایی بچن، گۆراننیاکان ھەمگوت و ھەلەلەیان ھەمکێشا! ئەوان ھێند ھەست بوون. ناوێکیان بۆ تەنیشتی خۆیان نەداوە، تا پاش چەند سەعاتێک جەنگی ھەستەویەخە، لاشە لە خۆنیشەلاڵی ئەم پینچ پینچەری بە بیاری بۆ شار بەرنەوێ! لەگەڵ ھەلاھاتی ھەتاوایا، نێمە ھەتاتین لە جامە مەرگ نەو تر ھەمگوتینەوێ و ھەر چەند مەتریک سەرکەوتن بە کەندریکی ھەستی چەپا و پاشان سەمەتریک بابەزین، ئیدی لە چەمی زیندەشەخەلی نێوانی ھەریوێ گوندی پریسی سەر و خوارا، ون ھەبووین.

کە ھەشتینە شوینی ھەبەست، سەرتاپامان لە قور و لیتە ھەلژەنرابوو. لەوێ بلاقەمان لێ کرد و ھەر یەک و لەژێر پەلەتووترێکیان جێگای گرت. بووکی گوندەکان، بەری ناسمانیان گرت. نالەیی بینامیت، گوێی کەر ھەکرد! کاروانی گوندی ھەبەستەلاتەکان، بەرھە نۆرەوگا زۆرەملێکان رێچکەیی بەست.

ئەو رۆژە بەشیکی زۆری گوندەکانی ناوچەیی نەورۆلییان راپێچ کرد، وەخت بوو نێمەشیان لەگەڵدا راگۆیزن.

لەگەڵ زەرەیی خۆراوانا، پووختاری نێمە ھەتات خۆینی تێ ھەزا و کانێی وری لە ئاماندا ھەتەقی. نێوارە کە نێمە خۆمان بە گوندی پریسا کرد، جاری جاش و سەربازان چەند سەد مەتریک لە ناوایی نەو تر ھەمگوتینەوێ.

ھەر ئەو شەوێ خۆمان گەیانەوێ «سیروان» و لە ھەشکەوتەکاندا وچانمان بۆ گرت. رۆژی نواتر، من لەگەڵ مەفرەزەیکە بەرھە ھەرامان گەراوەوێ.

چراۋگىك لە ئاسۇنا ئەگرا!

پايز بەجارىك ھات و بنەى لى خىست! كەزى و پىرچى ئار و ئەمەنان زىرەئەلگەپان.. زەرىتىكى ئالتونىي بە ياقوت نەخشىنراۋ. سەرما و سۆلە، ئەھات كۆيىستانى نىيائى نىمە ئاگىر بىكات. بەرگى پىشمەرگە و سىنوييان، كورد و تەنى شەپپىو بوو. لەژىر تىشكى ھەللەرزىيى خۇرى پايىزبا، گولنىك ئەھات ئەپشكوت.. گولنىك كە رۇژانە جۇبارى خويىنى گەلانى ئىزانى لە بن رۇ ئەگرا! ئەو شۇرشى گەلانى ئىزان بوو ئۇ بە سىستەمى پاشانىتى كە تا ئەھات لە ھەلچوندا بوو و ومخت بوو سەرتاسەرى ئىزان بىگىتەو. لە تارىكايى ئەو رۇژگارەى نىيائى نىمە، تەنيا چراۋگىك كە لە دورا را ئەگرا و جىنگاي ھومىدى نىمە و سەرچەمى بىزوتتەو ھى شۇرەشگىرپى نىچەكە بوو. مەشخەلى بىزوتتەو ھى جەماۋەرىي گەلانى ئىزان بوو.

ئەگەرچى تا كۆتايى پايىزى ئەو سالەش، لە كورستان جوولە و ئەنگىكى جەماۋەرىي بەرچاۋ نەبوو. بىسانىش خەلەك ئەھاتن گەۋەى ترسيان ئەپساند، لە خۇسازاندا بوون و بە نەپتى لە ھەموو سىنورەكانەو. سەرگەرمى پەيوەنكىرتن بوون لەگەل ھىزەكانى كۆمەلە و يەككىتىي نىشتەمانىي كورستان و نىمەش بەشى نىچكار زۆرى ھىۋاي خۇمان لەسەر ئەۋان ئاناۋو، شەو و رۇژان كارمان بۆمەكرىن و لە ھەموو ئاستىكىئا ھاۋكارىمان ئەكرىن.

شەۋانە، لە كىلەباخەكەدا. لە دەۋرى رادىۋو كە كۆرپان ئەبەست و گۆيمان بۇ ئىستەگەكانى لەندەن و مۇنتى كارلۇ رادەئىرا. ئىزان، گېرگانىكى گېرگرتو بوو، تا ئەھات كۆپەى بەنئەلەتر نەبوو. نىمە كە ژمارەمان ۲۰ تا ۳۰ پىشمەرگە نەبوو، بە كەمەرى ئەو چىا بەرزەو، ھەموو ھۆش و ھىزمان لاي ئەو شۇرەشە بوو. سەرگەۋىتى شۇرەش، ھەرەك پىشېنىمان ئەكرىد و لەسەر پىشكۇ چاۋەنۇرى بوۋىن، ئەك ھەر بارۋىۋى شۇرەش كورستانى نىمەى ئەگۇرى. بىگرە لە مەرىن و تىاچۋونىش، رىزگارى ئەكرىد!

مەن، ئىستاش پىم وايە: ئەگەر ئەو بىزوتتەو شۇرەشگىرپىيى ئىزان شىكىستى خوارىبا، بىزوتتەو ھى چەككارى لە كورستانى ئىراقدا، وپراى ئەو جەربەزەيى و خۇپاگىرپىيى ھىزەكانى كۆمەلە و يەككىتىش لەۋ سات و سەرمەدا، لە ئاست ئورمىنىكى ئېندەى ۋەكو بەسدا ئەيانتواند. بىسانىش بە تراژىيەيەكى خويىۋاي كۆتايى ئەھات!

هەناسەيەك لە نىوان ھەرس و شۆرشدا!

كۆمەلەى ماركسى _ لينىنى كوردستانى ئىراق، كە لە سالى ١٩٧٦دا و راستەوخۆ پاشى كارەساتى ھەرس، بېيارى لە نوژن ھەستىنكرىنەوى شۆرش و نارىنەشاخى ھەستى چەكنارى نا. نە بار و نۆخى بابەتى نامانە بوو و نە نۆخى خۆيى كۆمەلەش لە ئاست ھەلگرتنى وھا نەركىكى گراندا بوو. كۆمەلە. تەنیا لە رووى تيورەو ھەسەلەى شۆرشى ھەرس كرىبوو. لە بواری پراكتيكنا، كۆمەلە ھەيوست نمونەى شۆرشى چين يان كۆبا، لە واقعى كوردستانى پاش ھەرسدا پراكتيكە بكات. كۆمەلە، بەى ھەرسكرىن و بەراورىكرىن باری نابوو، كۆمەلەىتى و جيوپۆلىتيكى نەو ولاتانە و كوردستان لە لاىك و لەبەرچاوكرتنى قوناغ و سەرمە جياوازماكان لە لاىكى بىكەو، بە كرەو ھەريارىكى جىيەجى كرد، كە وىراى جەسوورى و چاوقايىمى رىكخراوئىكى نەناسراوى ھەك كۆمەلەى نەو سەرمەى ھەوانەو، نەوا لە سەرچلى شۆرشگىرەنەش بە دوور نەبوو! ھە بۆيە ھەش بگوتى: رووخاننى رۆمى پاشايتى نىزان بە پلەى يەكەم و ھەلگىرسانى جەنگى «ئىراق _ نىزان» بە پلەى دوو، نوو ھاكەترى زىھەنگى بەرھەمەوونى شۆرشى «نۆى» بوون! بەرھەمەوونىك كە تەنیا جەنگى دوو ھەمى كەنداو بە ناكامىكى گەياندا! ھەنا نەمىش ھەوويە نەلەقەيەكى بىكەى زنجيرە تىكشكاننەكانى بزوتنەوى چەكنارى مىللەتەكەمان! لێرەدا، ھەش نامازە ھەو بگوتى كە نەم بېيارە زىھەنگى كۆمەلە، ناشى بېيارىكى تەواو سەربەخۆى نۆخۆى نۆو رىزەكانى كۆمەلە يان سەركردايەتتەى بوويت! مەبەستم نەوھە بلىم: سەركردايىتى كۆمەلە لە نەجامى ھەلسەنگانن و ھەرسكرىن نۆخى نۆو رۆژى كوردستانى پاش ھەرسدا، سەربەخۆيانە و بى كاركرى را و بۆچوونى ھەروەى خۆى، نەو بېيارە مۆزوويەى نەكرىووتە چاوكى خەبات و تىكۆشانى كۆمەلە و بە نەركى پلەيەكى نەركە رىكخراوھى، فىكرى، سياسىيەكانى خۆى نانەناو!

بەرياكرىن شۆرش، بە گەرانەو بۆ چاوكى شۆرشگىرەنە، بزوتنى پارتىزانى، جەنگى بزواو، لە لانيو ھەمارۆبانى شارەكان، بەرەى نىشتەمانى و پارتى پىشپەوى كرىكاران، چەند سالىك بوو لە نووسين و كتيەكانى مامجەلالا توپىرپىزە كرابوون و نىدى بۆ خستەگەر و پراكتيكەكرىنان تەنیا بارونۆخىكى ھەكو «ھەرس»يان گەرمەك بوو.

مامجەلال، لە سەروپەندى رۆژگارى ھەرسدا لە شام ھەژيا، چ مامجەلال و چ سەركردە و كاندانى بالى «م.س»، لە بەرھەم ھەرسدا خۆيان بە بەرپرسىار نەھزانى! لە راستيشنا، چوون نەوان لە ھەسكا و نامەزراو ھەركەكانى شۆرشدا (٩٧٤ _ ٩٧٥)، چ لىپرسراوئىتى گرىگ و دىاريان نەبوو،

ئەگەر کورتییانە لە «هەرس» بنوارین، ئەوان بەرپرسیار نەبوون! دەشتی پرسیک لای خۆینەر بخولقێت و بیژێ: باشە ئەگەر مامجەلال و بالی مەکتەبی سیاسی لە بری بارزانی و سەرکرایتی پارتیی دیموکراتیی کوردستان. رێبەرایتیی ئەو قوناغەی شۆرشێ نەیلوولیان کربا، چ هەلۆستیکیان وەرەگرت و نەنجامی بزوتنەمەکە. جگە لە هەواری «هەرس». بە کوێی بیکە ئەگەشت؟!

دەشتی نەم پەرسە وەلامیکی مۆتەلق لە خۆ نەگرت و چەندین ئەگەر هەلبگرێ. ئەگەرەکان بەندن بە شتوازی تینگەشتن و خۆینەنەوهی کەسە جیاوازهکان بۆ چەمکی «شۆرش» و مەسەڵەکانی هەرووبەری.

هەرس، وەلامیک بوو بۆ بزوتنەوهیەکی سیاسی _ چەکناری کە لە ناستەکانی نیوخۆ، نیوچە و نیوہولەتیدا، قەوارە ناسایی خۆی بەزاندبوو! ئەو بزوتنەوه جەماوەرییە چەکنار _ سیاسییەکی کە زیاتر لە ۸۰٪ خەلکی کوردستانی باشووری لەژێر ئالای خۆیدا کۆرە کربوو، نیدی لەسەر ینگە و کۆلەکەکانی خۆی رانەوہستابوو.

لەو قوناغەدا، بزوتنەوهکە بپووە کارتیکی سیاسیی نیوچەیی و نیو ہولەتی، کە دەشتا لە ھەر سات و کاتینکا، لەسەر میزی سەوا سیاسییەکانی «جەنگی سارد» دا سازشی پێ بکری.

هەرس، ھەرسەسی سیاسەت بوو، ئەک فیکەر و ئایدۆلۆژیا! خەسلەتە تاییەتەکانی بزوتنەوهکە و میکانیزمی کارکردنی لە کایە سیاسییەکاندا، سرووشتی بەعس و تیروانیی شۆفینیانەیی بۆ نۆزی کورد، ھەلکەوتی جوگرافیای کوردستانی باشوور و کورتمەوانایی باری جیوپۆلیتیکی ئەو ولاتە، ھەرسیان کردە رووناویک کە رێگرتن لە روونەمانی، بۆ ھەر گروپ و سەرکرمیەکی بیکە، کاریکی زیندەسەخت یان مەحال بوو.

ھەرس، ئەگەر چی یەکیک بوو لە کارەساتە جەرگبەرەکانی میژووی بزوتنەوهی سیاسیی میلیتەتی نیمە و سەرپاکی کۆمەلگەیی کورد و ھیزە سیاسییەکانی لە راستەوہ بۆ چەپ ھەژاند. دیسانیش زەمینەیی نەزمونکردنی فیکەر و سیاسەتیکی بیکەیی لە کوردستاندا خۆش کرد! ئەو سەردەمە، زەمەنی ھەولنان بوو بۆ پراکتیزەکردنی فیکری چەپی مانۆیستی و جیغاریستی روشنییران و وەرەبورژوازیی کورد لە نیو پانتایی چینی نەمار و زەحمەتکێشی کورد نا. نەم تیور و فیکەرە کۆنە بە نوێ نیوزەھکراو و خواستراو، ئەگەر چی کۆمەلێک مژدەیی لەگەڵ خۆی ھەلگرتبوو. دیسانیش لە توندڕەوی و زەھر و نەویدی قەبولنەکردن سەرپێژ بوو! نەم بیرە، لە ناخ و کرۆکی شۆرشگیرانەیی خۆیدا و لەژێر پێچی نەبیرنای میکانیزمی کاری سیاسی و برووشمە رەنگینەکانیدا، خەونیکی بیکەشی بۆ چەپی کورد و ئەو بالەیی مەکتەبی سیاسی کە چەندسالان پێشتر لە زەمینەیی کاری سیاسی و چەکناریدا شکستی خواربوو، لەگەڵ خۆ ھینابوو، نەویش خەونی ھەلگرتنەوهی ئالای بزوتنەوهیەک بوو کە

زریانى ھەرس لە دەست بارزانى و پارتى ديموکراتىي کورستانى فراندبوو! بە باريكى دیکەنا، ئەمە زەمىنەى ھەولنانىک بوو بۆ جىگۆپکى سەرۆک و سىمبول و کارىزما لە نىو کۆمەلگە و بزوتنەوھکەيدا. ئەمە زەمىنەى سەوزبوونى خەونى بەرپاکرنەوھى شۆرشىکى «نۆی» بوو. بىن ئەوھى خەسلەتیکى «کۆن» لە خۆ بگریت... خەونى ھەلکەرنى ئالای «سور»ى شۆرش بوو. شۆرشىک بى بارزانى و پارتى ديموکراتىي کورستان! ئەم پەرۆسە خەوننامزە، لە بواری فیکەر، سیاسەت، پراکتیکى کارى شۆرشدا، چۆن بزوا؟ بە کوێ گەشت؟ چ ھەرنەجامیکى لى کەوتەوھ و تا چەند توانى ناھێنان و نوێکرنەوھ لە زەمىنە فیکرى، سیاسى، کۆمەلایەتییەکاندا بکات؟ ناخۆ ئەم سەرھەلەنان و بزوتنە، پەرۆسەیکى نۆی بوو؟ مەن بۆ ھەرخستنى روانىنى خۆم لەمەر ئەم پەرسانە، بە نیازم لە کۆتایى «نەزموون و یاد»نا، چەند بەشىکى تايبەتیا بۆ تەرخان بکەم و کاریان لەسەر بکەم. نىستا کە قەسە لەسەر بپاری چارەنووسسازى «کۆمەلە»یە لەمەر شۆرشى چەکارى و بەستەوھى ئەو بپارە بە ھەرھەى کۆمەلەوھ، دەش بلىن: مەرزەکانى ھەرھەى «کۆمەلە»، واتە نۆھەندىکى بپاری سیاسى لە ھەرھەى سەرکەرايەتیی کۆمەلە و ھەرھەى کورستاندا. لێرەشدا مەبەستم مەجەلال و سەرکەرايەتیی یەکیتى نىشتمانى کورستانى تازەرووستکراو بوو! بەلام ناخۆ مەجەلال، ھەرھەى کۆمەلە بوو، یاخود رەگەزى نۆھەزۆک و بپارەر لە کۆمەلەنا؟ بۆ ئەو سەرھەمە، وا ھەرمخرا کە مەجەلال لە ھەرھەى دەسلەلاتى کۆمەلە و تەنیا سکرەتەزى گشتى یەکیتى، بەلام رۆژگارەکانى ناھاتوو، شتىکى دیکەیان پى کوتین!

ھەرچۆن بى، کۆمەلە لە خەونى پەرۆسەى رووخاندنى «کۆن» و بنیاتنانى «نۆی»نا، لە خەونى پوچەلکەرنەوھى «نەفسانە»ى بارزانى باوک و بە «باوکەرن»ى «مام»نا، لە زەمىنەى واقىى خەباتى شاخ و شار و زیندان و قوربانیداندا، رەگەزى سەرھەمە و بنەھەتیی بزوتنەوھکە بوو. بى ئەم رەگەزە تازەکار و لە وزەلەتوولتوھ، نە مەجەلال و نە یەکیتى نىشتمانى کورستانىش لە ھەرھەى ولات، سەنگەرەکیان پى ىرووست ھەراپەوھ!

سەکرانییتی کاتیی پارتی «ق.م». تۆلە ئەکاتەو

پایزەمینوارەى رۆژیک لە رۆژەکانى مانگی ئۆکتۆبەرە. نان و چا نۆش کراون و هەوا بێت تاریک و تاریکتر دەبێت..

لە خوارى فیتوویەک دەبیستما پاسەوانەکە. بێتە ژوورەو و پێمان رادەگەیەنن. ئەحمەدگریانەیی. وەک کێچ ھەلەدەبەزێ و بەرەو ئەنگەکە دەچن. من پێم وایە. یەکنێک لە نۆستانى خۆمانە و لە «تەویڵ» وە نامە یان ھەوالتیکى پەلەى ھێناو. پاشى بە ئەقیقە، ئەحمەد دەگەرێتەو و شاھۆ و من بانگ ئەکاتە دەری.

— فەتاحى حاجى ئەو لە بوو!

— چى گوت؟

— قیامە. ھەموو ھیزی خۆیان ھێناوێتە «ناویسەر» و ئەمشەو بێتە گوندی «شۆشمى» و لەوێو ھێرشان بۆ بێنن!

کەوتینە خۆمان. کۆبوونەویەکی کورتمان بە پێشمەرگەکان کرد. پلانى بەرگریمان ناپۆت. نان و فیشەک و پەتوومان نابەش کەرن و وەسەر شاخ کەوتین. زنجیرەشاخێکی بەرز و چەرگەن. لە لوتکەو بۆ گەرمەن و لە گەرمەنەو بۆ تروپک، سەنگەرمان گرت. ئێمە کە ژمارەمان ۲۰ پێشمەرگە بوو، چوار لوتکەمان لێ گرتن. ئەحمەد کە فەرماندەى گەرت بوو، ئەمسەر و ئەوسەر، بە سەر سەنگەرەکاندا ئەگەر، رێنمایى ئەکەرن، وەری وەبەر ئەنان و نەینى شەوی نابەش ئەکرد.

— وریابن! لە خۆرا تەقە نەکن! ئەست بە فیشەکەو بگرن! ھەتا نەگەن بەر ھووتتان ئەست نەکەنەو! شەری شەو وەک ھى رۆژ نییە! لە شەو، پاش و پێش و راست و چەپ نییە. بووژمن لەژێر بالی تاریکیاندا، ئەشى لە ھەموو لایەکەو نزیک بێتەو و خۆی لە سەنگەرەکت باوئ! ئەگەر لە سەنگەرەکانى خۆمانەو تەقەتان لێ کرا، ئەو مانای ئەویە سەنگەرەکانمان گیراون و ئێو پاشەکشە بکن! شونى یەکگرتەو پاش تێکشکان، چەمى «ھاوار».

ئەحمەد، ئەم رێنمایانەى بە گوتى ئێمەمانا و بەرەو سەنگەریکی دیکە ھەلکش! چوار پێشمەرگە و «عەزیز»ى دێل و من لە سەنگەریکمان بووین! عەزیزمان لە نیوھەستمانا و ھەر یەکە و روومان لە لایەک کرد. لە سەنگەرى چاوەروانیدا و لەسەر زنجیرە شاخێک کە لەوێدا ولاتیک دەبێت بە نوو بەشەو، نامانە بووین... نامانە پێشوازیی لەشکری براکانمان! ئەو برايانەى کە ھاوتای بەس لێمان نەروانین! بیارە ئەوانیش ھەر وەھایان ئێمە دەبینن!

سەرمای پاییز و ترس و برسییەتی، لەرز لە ھەناوایا ھەچێن! مانگ، ھەمک چرایەکی ھەزاران «وات»ی بە ئاسمانەو ھەگرێی و لیزگەزەنگیانە لەبەریا ھەوێنە! کات ھەروا و ھەوان نایەن! مانگ بە کاوھەق ھەزوویت و سەرتەیک نایە! لە چاو ھەروانی کوشتنی ھەوی ھەنا، رۆحی خۆت ھەکوژیت! لە ھەزیز ھەروانم. ھەزیز، شانی لەسەر ھەریک ھەناو و لە گۆ فەکران ھەچووە! ھەوان ھەن، ھەتا کو تۆلەمی قوربانییەکانی خۆیان ھەگرێنەو! ھەوان، فەریادەس و رەزگارکەری «نەم»ن. ھەوان بێر لەو ھەناکەنەو کە بێلکوشتن لە شەریا ھەسانە و رۆحی ھەزیز لەسەر لەبە میزاجی نێمە ھەما ھەکات! مەن ھەنایام، ھەزیز بێر لە ھەو شت ھەکاتەو:

* فەرسەتی ھەریاز بوون.. ناخەر لە شەریا، شیرازەمی ھەموو شتەکان ھەسیت و ھەیل ھەو ھەیلە ھەرفەت بێنیتەو و ھەزایی خۆی بکەیتەو.

* کوشتن! ھەو ھەتە ھەشی ھەموو کەسێکی لە چەیان بێلکراو کە چ یاسا و رەسایەک، جگە لە یاسای وێژان، لە وێژا ھەواییان نێم، بیری لە بکاتەو.

— ھەزیز! بێر لە شتی خراپ ھەکووە!

— لە ھەزعی ھەھانا، ناكریت بێر لە شتی باش بکەووە.

— نا.. ھەگر بە گولەمی برا ھەرمەکانی خۆت بکوژیت، ھەنا مەن رەنگا ھەم کەسێکی ھەو کارە بکات!

ھەزیز، بە چاویکی پەر لە ھەواو، ھەوایەک کە لە پەژارەنا خەکاو، لێم ھەروانیت.

بەشیکی ھەو راکشاو و ھەشتا جگە لە سەرتەمی ھەوانی خۆمان، چەبەیک نایبسترت.

— مامۆستا! کە نەزیک بوونەو، بە قەستی کوشت؟

— نەگر بۆتان بکەیت، ھەوان ھەوان بێلکۆژ!

— خانین؟

— خانین، خۆفروش، کۆنەپەرست، بەکرێگیراوی شا، نەشۆرش و ھەموو شتیکی تەرش!

— ھەوان ناھێلن کورد سەربکەوێت؟

— ھەزیری ناھەتالکەر و ھەزیرەن. ھەوان شۆرشیان تێک نا و کوربەیان بە تەنیا بەجێ ھەشت. نێمە

شۆرشێ نوێ بەرپا ھەکەنەو و ھەوان لێمانی تێک ھەنا! سەرکەمەکانیان ھەلێن: نەگر نەتوانین

شۆرش بکەنەو، ھەوا ھەتوانین تێکی بەھەنەو!

— کە ھەوان ھەنە بکەن، خۆمان سەربکەوین؟

— خۆمان، کورد، کرێکاران و زەحمەتکێشان، شۆرشێ سوور سەربکەو!

— نێمە ھەموو زەحمەتکێش و ھەوانیش ناغا و ھەبەک و بۆرژوازی «کۆمەرەنۆر»ن.

— نېمە نەو شۆرەشگىزپانەين كە كۆتايى بە سەرەمى جەلالى و مەلایى نېنېن و نالای شۆرەشى كرىكاران ھەلەمكەين.

— مەگەر مامجەلال سەرۆكى نېمە نېيە؟

— نەو، سكرىتېرى يەكېتېي نېشتەمانىيە! نېمە كۆمەلەين. نېمە كەلەك لە ناوبانگى مامجەلال. لە نەروھى ولات وەرمەگرىنا لە كورستاندا، كۆمەلە ھەمەكارە و مامجەلال ھېچكارىيە! تەنانت پاسەوانەكانى مامجەلالىش نەندام و كاسرى كۆمەلەين. ھەموو بېريارە گرىنگەكان. بېريارى نېوھەندى كۆمەلەنا نەو، بېن رەزامەندىيى كۆمەلە، ناتوانى پەنجە لە ناو وەرمەياتا

شەرخەي ھەستېرېژىك. گورىسى گەتوگۆي مەن و پېشەمەرگەكەي پېچراند. سەيرى سەعاتەكەمەم كەرد. نە ھەقىقە لە نووى بەياني تېپەرى بوو. شەر گەرم بوو. مانگ لەسەر لا، شانى لەسەر باسكى ھەورامان ناابوو. مانگ نەھات بىخەيت و نېمەش خەوھەكيان ھەزپاندا

لە بىن بىرەخت و نېوان نەوھەنەو، تاپۆكان بە گەرى چەكەكانىانەو سەرەمكەوتن و لەژىر گەركانى چەكى نېمەنا پاشەكەشيەن ھەكەرد.

شەر ھەتا ھەمەوھەيان بىرژەي كېشا. لە سەعات شەشى بەيانيە، لە چەپ و راستەو ھەبەر گولە براين. سەنگەرھەكانى نېمە كەوتن. نېمە پاشەكەشەمان كەرد و ەزىزمان پېش خۆمان نا. ھەتاو كەوت و نېمە لە باخەكانى «ھاوار» نا، بە ماندوويى تويشوويمان لى كەردەو. چاوەرەيمان كەرد و كەس بيار نەبوو. ھاوېرەكانەمان سۆراغيان نەبوو.

ھەمەونيومەرۆژ، «ھەمەي ھەمەسەيد» و سى پېشەمەرگەمان نېتەو، بەلام ھەوالىك لە نەھەمەگريانەيى، شاھۆ و نەوانى بېكە نەبوو.

— مامۆستا! مەن چەماوچەم نەچەمە نەزىكى تەوئە و ھەوال وەرمەگرم.

— زۆر باشە... زوو بگەريو و نان و چا و جگەرە لە بېر نەكەيتا

ھەمە، رۆيشەت. «ق.م»، لەو بەرەزايانەوھى ناگير يان رەزگاريان كەربوون، نوورەتەقيان لى ھەكرين. نېوارە ناھات و ھەوالىك نەھات، ھەمەش گەرانەوھى نەبوو. بىرسىتى زۆرى پىن ھىناين. بۆ پەيناكەرىنى نان و بۆيوى، بېريارم نا بەرھەو گوندى «عەبابەيلى» بۆيىن. لە «ھاوار» ھەو بۆ گوندى عەبابەيلى كە نەزىكەرىن گوندى رانەكويزراو بوو، سى سەعات و نېو ھەين.

نېوھەشو، لە ھەركاى مالى «شېخ سەلاخى شېخ نېبراھىم» مان نا.

ھەركەيان ناوھەلا كەرد. پشوويمان نا و شيويمان خوارد و نان و چامان ھەلگەرت، بەلام نە كات مەوئاي ھەناين و نە نېمەش بېرسىتى نەوھەمان ھەبوو، بۆ شوينى خۆمان بگەريئەنەو. مەتارەكانەمان پەر ناو كەرن و بۆ نەشكەوتەكانى پەشت گوندى «نەلەمەر» پېشيان كەوتم.

لە سەرکەرگاندا. «کەرگە بندوور». تا بۆنی گەرمیە و لە ناوێکی را بیارە. نێمە کە پێنج چەکنار بووین و بیلێکمان لەگەڵنا بوو، دەبوو نیشک بگرین. دەستی عەزیزمان بەستن. «نەمیر»م کردە یەکم نیشکگر و بە وریایی لێی خەوتین!

بخەو و ناگات لە خۆ بیت! نەمە سرووشتی خەوی پارتیزانانە! تۆ، کە لە خەوێدا غافلگیر نەکریت، نیدی دەتوانی پەلەقارمێک بەکەیت.

— حەرەس! هاوارم کرد و دەنگ نەبوو!

— عەزیز! دەنگ و دەنگی نەبوو!

نیشکگر، خەتبوو! عەزیز، چەکی ئەوی بریبوو و دەریاز بوو بوو!

عەزیز دەتوانی بۆ کوێ بچیت؟! لە خۆم پرسى.

پشتەوهمان بە رەبایە تەنراوە. بەرمە، هەلبەجە. عەزیز بۆ هەلبەجە چوو. عەزیز، کە لە شەهێ «کانیژمان»نا، چەند خەمى بە دەستی نێمە کوژرابوون، چۆنە کە نێمەى بە زیندوویی جێ هێشتوو؟.

هەزرى خۆم گوێش و مەسەلەکم هێنا و برد.

من و عەزیز هاوێتی قوتابخانە بووین. ئەو ماوەیە عەزیز لای نێمە بیل بوو، ریزیکی زۆرم لێ گرتوو. من لە بنەمالەى «شیخانێ عەبابەیلن»م و عەزیزیش لە عەشیرەتى «تاوگۆزى»یە! عەزیز، نەبووشتوو خۆینی نێمە بە دەستی خۆی لە کاسەى ناکۆکی «سیاسى» نا. بگرە عەشایەرى بکات! عەزیز، نێمە دەکوژێ و تۆلەى خۆی دەکاتەوه! ئەو، ناپاستەوخۆ هەوال بە دەولەت دەبات و مەوای نەم نەشکەوتانە و شارى هەلبەجەش، بە ئۆتۆمبیل تەنیا دە حەقیقە.

— هەستەن با برۆین!

— دنیا رووناکە و هاکا خۆرکەوت! دەورووبەر بە رەبایە تەنراوە.

— لە نانیشتندا هیچ شانسیکمان نییە! هاکا کوپتەر و جاش پەیدا بوون.

لە ئەشکەوت و دەمر کەوتین و تولاوتۆل، بنبەرد و بنبەرد، بە چیاى شەروینا هەلگەراین. نێمە سەربازەکانمان دەیتن و ئەوان لە نێمە بیتاگا! ئێوارە، گەشتینەوه گوندی «گریانە»، پاشماوەى مەفرەزەمان بێت و «شاهۆ»یان لەگەڵ بوو. ئەوان لە خەمبار خەمبارتر بوون! چاوم گێرا، نەحمەد گریانەى بێار نەبوو. نەحمەد بێووه قوربانیی شەهێ براکان. «نار.بی.جی»یە تاقانەکەى «کەرت» و بێرى ١٥٠٠ بێنار کە بە نەحمەد بوون، دەست ئەوان کەوتبوون.

نەحمەد، بۆ بەخێوکردنى پێشمەرگەکان، ئەو هاوینە، لە شاخەکانى گریانە، بنیشتی کربوو. بەرمەى ئەو بنیشترکەنە، ١٥٠٠ بێنار بوو!

ماسىيەكان لە وشكايدا نەزىن!

ژيان و گوزەرانى نىمە لە ناوچەكانى ھەوراماندا كە سووتماك و راگويزراوبوون، لە چاو ناوچە ناوھانەكانى نىكەى كوردستاندا، سەخت و نژوار بوو. نەگەر قسەكەى «ماو» (ماسى و ناو)، نەرهەق بە شۆرش و جەماوەر بە ھەند بگىرن، ئەوا رژیەم لە ناوچە سنوورىيەكاندا، ناوھەكەى چۆرپەرب كرىبوو. «ماسى» يەكان لەویدا، لە نىزان مەرگ و ژياندا لە خەباتىكى سەختا بوون. خەبات بۆ خۆپاراستن، دەست لە نوژمن و ھشانن، پەيداكرىنى نان و جل و بەرگ، پەناگە و لانەى ژيان. نەو نەشكەوت و كۆنەبەردانەى كە رۆژگارنىكى تەمەنمان تىقا بەسەربىرن و بىوھخانى بىزخەر، پىخەف و چرا و رووناكايىمان بوون، شىاوى بەسەركىنەنەن...

« ھەزارپەز » و « كۆلىنەشت » لەسەر رۆخى رووبارى « سىروان »، نزیك گوندی گریانە. * نەشكەوتەكانى « مەرمانگان » و « كۆنەپىخوئى ». يەكەمیان نزیك ھەراوى گریانە و نووھمیان لە پىشتى گوندی « بۆيىن » ھوھەلەكۆتوون. كۆنەپىخوئى، ناھىتانى خۆمان بوو. لەم نەشكەوتەدا، سى رۆژان بى « خوئى »، ھەویرمان دەشتىلا و لەسەر بەرد نانمان دەبرژانن و لەگەڵ چای « پىشەكر » دا نۆشمان دەكرىن.

* كۆنەسووتاو، ھەكۆیتە پايىنى گوندی « مۆرىن » و لە نامىنى چىاى « بالانۆ » دا كە بەسەر رووبارى سىرواندا دەپوانى، لە جىگایەكى زىدە سەخت و ناسىنا ھەلەكۆتووە. نەم ناوھە « وھەمى » يانەى نەشكەوتەكان بەسەر زارى خەلك و دەسگا ھەلەكۆتەكانى رژیەشەوھە بوون، بى ئەوھى شوین و جىگاكانيان پى بزانن.

شەوانى زستانان، لەم نەشكەوتەدا ناگرمەن دەكرەوھە و وھكو مەزقە سەرھەتايىيەكان بە ھەورىدا رادەكشاين. بەيانیان كە لە خەو رادەبوون، لەبەر ھوكەل و دۆرنجى لەسەر رووخسارمان نىشتوو، بە ناستەم يەكترمان پى دەناسرايوھە زستانان، كارى خۆشتن و خۆپاككرىنەوھە نەستەم بوون. بە رىژاى مانگەكانى زستان، تەنیا جارێك يان ھوچار بە ناچارى ناومان گەرم نەكرد و لە كەنارى سىرواندا، لە نىو بەفر و بەستەلكا لەشمان دەشووشتن. رىشتاشين، بۆ نىمە كارىكى زەپە بوو. پىشەمەرگەى ھەورامان، تا سالەكانى « ۸۱ _ ۸۲ » ش بە پىنى رىژا دەناسرايوھە، پىچەوانەى پىشەمەرگەى ناوچەكانى نىكە كە لە نىو خەلكا نەزىان و دەستىيان بە خۆياندا دەھىنا.

نەسپ، ئەو دەعبايە بوو كە ھىندەى بەس نازارى دەيانا مانگى جارێك ھەموو جلكەكانمان لە تەنەكەيەك دەكرىن و لەسەر ناگر دەمانكۆلانن. بەو ھالەش لەشكرى نەسپ، بە زەحمەت تىك

دەشکا و پاشەکشینی دەکرد.

شەڕەنەسپن، کێبەرکێنی نێوان نەسپنکان و نەسپنژمارین، نەو یارییانە بوون کە هەنێک لە پێشمەرگەکان لە کاتی یینکاریدا خۆیان پێ سەرگەرم دەکردن!

مەفرەزەکان، دەچوونە گەڕان و دەهاتنەوه، دەچوونە شەڕ و دەهاتنەوه. هەمیشە لە گەڕانەوهدا، پێشمەرگەیک یان زیاتر کەمی دەهێنا. ئەوان دیکەوتنە بۆسە و شەهید دەبوون، لە دەستوەشاناندا لە نووژمن، دەنەنگیوران، بە دیل دەگیران، مانوو دەبوون و دەگەڕانەوه شارەکان و لاوانی سەرچل و خۆنگەرمی بیکە، جینگایان پێ دەکردنەوه.

مەفرەزەیک دەڕۆیشت و ئەوی بیکە لە ئەشکەوتنا دەمایەوه! لەوتێدا بواری خۆندنەوه و خۆتێرکردن هەبوو، کۆبوونەوه و سیمناڕ دەگێڕدان و پێشمەرگەیی خاوەن باوەڕ و بە دیسپلن بەرەم دەهێنران.

کۆمەلە گەنجێک، ئێل پڕهیا و دەروێشی تەکیبەیی فیکر و سیاسەتێک، ئەگەر حەماسەت و هەستی شۆڕشگێڕیی نانەقلانی لێ وەدەرنێتی، ئەوا هێشتا لە رۆخی بنیای فیکر و سیاسەتدا تازەکار و هیچی لێ حالی نەدەبوون! کۆمەلە گەنجێک، لەنێو ئێلێ ئار و بەرێی چیا، تەنیا خۆیان و چەکەکانیان و بڕواکانیان بوون! ئەوان، تەنیا هێزێک دەیزووون کە سەرچاوەکەیی سەتەمی بەعس بوو. سیاسەتی ئابڵۆسینەرانی بەعس، ئەو چاڵاخییە بوو کە کانیی هێزێکی رۆحیی لە جەستە و ئەقڵی ئەو نینسانانەدا دەتەقاند و دەبویە ناینەمۆی هەلسوڕاننێیان و وەجەزەیی دەخستن. فیکر و تیۆری «کۆمەلە» کە نامێتی ئەم هێزە رۆحییە دەبوو، نایدۆلۆژیای دەکردە مەزەب و هەلگرانیشی بە سۆفیی خەلووتکێشی کونجی تەکیبەیی حیزب، بزوتنەوه، سەرکردەیک کە نەبێنیوویان و نە دەشیانناسی.

کۆمەلە سۆفییەکی قەلەندەر، توندڕەو، مێشک بە زەبر و خۆین و توندوتیژی سیخناخراوی لە نەشقی شۆڕش و خەلکدا تەواوە کە لە هەر لەزەتێکی جەستەیی بێتەری و لە ژێر گورزی نازاری برسێتەتی، ماندوویتی و قەیرانی رۆحییا دەبزووان و لە هەناوی تاریکایییدا لە خۆزێکی نزاو دەگەڕان، نەگە لە شکاننەهاتوومەکانی ئەو بزوتنەوهیە بوون کە نیستایە «هەوار»ێک گەیشتووه.

سالوهرگره ران و به زانننی سنوور!

له ټولنوومانگي سالی ۱۹۷۸ ډا. جزړه گورانکارییهک له شتواری گوزهرانی نینهما و له کشانی بازنی نویوزسیوننی نیتراقنا ودهمرکهوت.

[illegible]

من. شهماه خروشاوهمکاني تاران و نهو رووباري خوينه لرفه کړووم همينين. گورپهپانه کاني به غدا و شارهمکاني ديکي نتر اقم هماته پيشچاو. من پيم وايو: نهوي له نيران همگوزهرئ. برهنگ يان زوو. نهشي له نيزاقيش روو بنات... ههستانه وه و سه رکهوتني بزووتنه وهي شوړشکيزانه له ولاته حياوازمکاني نتوجه کيما. هست کار له به ککي بکن. نتران. نوورکه به کي که وره به له زهر ياي

رۆژھەلاتى و تەقەنەھى بوركانى ئەو نوورگەيەش، ئەشنى سەرپاي رۆژھەلات بەژىنى. پىسانى «مورى معاويه»نى نىوان حىزبى شىوعى ئىراق و بەعسىيەكان و بە بىنەستگەيشتىنى (بەرەى نىشتەمانىي و پىشكەموتووخوانى نىوانىيان. ھاوزەمانى كەپەسەننى شۇرشى ئىران بوو. حىزبى شىوعى كە لە سالى ۱۹۷۳ ھە ھاوپەيىمانى بەعس بوون و لە رووخسار و فيكرى «سەدام»دا «كاسترو»نى ئىراقىيان ئەيىنى. باجى ساويلەكىي و بىسەرىي خۇيان و خۇگرىندانەھيان بە «سۇڧىيەت» ھە ھا! پاشەكشەي نارىكخراوى «حشە» لە بەرەى بەعس و ھەولدىيان بۇ پىستى خۇدەربازكرىن. لە نىمچە ئاشبەتالىكى سىياسى و رىكخراوھىيەى مەچوو. كۆمەلەى ماركسى _ لىنىنىي كورستان. لە رىنگاى «كاك نارام» ھە، ھەر لە سەروەندى ئەستىكى بزووتنە ھەككارىيەكە، پەيوەندىيان لەگەل حىزبى شىوعى گرتبوو. و ناوايان لى كرىبوون كە لە ھاوپەيىمانىيەتى بەعس پاشەكشەيە ھە لە خەباتى ھەككارىيانا ھاوكارىيە كۆمەلە و يەككىتىي نىشتەمانىي كورستان بكن. يارە «حشە» ئەوى رۆژى كالتەي بە ئەقلى كۆمەلە ھاتبوو... ئەوانىيان بە مىنالەرتكە و سەرچلى سىياسى لە قەلەم نابوو.

نەجمەين مامۇ. يەكەم كادى حشە بوو كە لە ناوچەى ھەرامانەو رووى لە بىكەي نىمە، لە «پەروينى» كرد. ئەو بىرىنچىكى سەرپىش سىي بوو كە بە ھاتنى نىمەى لىخۇش كرد. نەجمەين. ماوھى مانگىك لاي نىمە مايەو و پاشى ھىرشەكەى «ق م» بۇ سەر پەروينى، ئەويش پەردەوازە بوو. لام واىە گەرابوويەو تەويلە و لەوى خۇى حشار نابوو. نىمە پاشتر ئەومان نەيىنيەو. لە مانگى نۇقامبەردا، كاد و ئەندامانى حشە روويان لە ناوچە جىاوازەكانى كورستان كرد و كۆمەلە و يەككىتىي نىشتەمانىي كورستان پىشوازيان لى كرىن. تۇڧىقى حاجى، سەمىلى حاجى، عەبەى مامە و نوو ئەندامى بىكەى حشە، ھاتنە بىكەكانى نىمە، لەگەلماندا و لە ئەشكەوتەكاندا مەھوانەو، لەگەل مەفرەزەكاندا جەولەيان ئەكرد و كاروبارى خۇيانىيان جىيەجى ئەكرد.

يەككىتىي نىشتەمانىي كورستان، لە چەند رووانگەو لە وجوبى «حشە»ى ئەروانى:

* ھىزى نۇپۇزسىۋنى ھەككار لە كورستاندا، بۇ ھشارخستە سەر رۆژى ئىراق، بەھىز تر ئەيىت.

* پىنگەى بزووتنەھى ھەككارى كورستان، لاي سۇڧىيەت و ولاتانى كامپى سۇسيالىستى بە ھىز ئەبن و ئەشنى سۇڧىيەت بۇ خاترى حشە، پەيوەندىيەكانى خۇى لەگەل ئىراقدا بىسنىت و پىرۆزە نابوورى و سەربازىيەكانى لە ئىراقدا را بگىرت.. (يارە لە مەياندا ھەموولايەك بە ھەلەدا چووبوون).

* پىشتىوانىي حىزبە كۆمۇنىستەكانى ولاتانى ھەرەب و نىيا مەھوگەر بكات.

* حشە، بىيە پارسەنگى ھىزى يەككىتى و رابكىشرىتە نىو بازەنى مەملەتىي نىوان يەككىتى و پارتى.

بە قازانجی یەکمەیان.

لەمەشیاندا، حشع تا بۆی لوا رۆلی ناوېژیوانی بینی و هیویست هاوکیشەیی پەیوەندییەکانی خۆی
لەگەڵ هەربوو لانا تەرازوو بکات! پاشانیش کە برکی مەحالیی بەرھەوامبوونی نەم سیاسەتی لە
کورستاندا کرد، بە ناچاری یاخود ناچار کرا کە بەرھە « جود» نژ بە یەکییتی ھەلبژێریت و بێتە
بەشینک لە مەملەتیی خۆیناویی نێوان براکان!

خەۋىيىن، لەژىر كورتاندا!

ھەلىشانى ھەرگى شارھزور و نەمبەر و نەمبەركرىنى روبارى «زەلم» و بازىزىنى جۇگەكانى «ھەلىن» و «رىشىن»، لە شەۋانى باراناۋى و رەھىلى زىستاندا، نىۋەمىرۋىيان ھەكرىن. شەۋان، رىكرىن و رۇژانىش خۇجەشاردان و ھەللەرزىنى بن شەخەلى توۋتپكان، پىشەى نەۋ ھىزە بوو كە ھىۋىست لە ھەورامانەۋە بۇ سوۋرىن يان بە پىچەۋانەۋە، گەشت بىكات.

بەرمەيانى رۇژىك لە رۇژانى مانگى يەنىۋەرىي سالى ۱۹۷۹. پاش نەۋەى شەۋورۇژىكمان لە شارھزوردا گوزھراندا، لە وىرانەگوندى «عامورە» نا پىشتىنى پىشۋانمان لى شل كىرد. باران بە لىزەمە ھەبارى و ناسمان ورونى نەمەدا. يەك و نوو، لىزە و لەۋى، لەبەر باراندا خەۋتېۋىن... ھەبىن خەۋمان بە چىيەۋە بىتېت؟

— ھەتۋانېت ھەستىت و سەيرىك بىكەيت؟

— سەيرى چى؟

— نەگەر بىرست تىدا ماۋە، ۋەرە!

يەكەك لە پىشەمەرگەكان خۇى خزانەبۋە نىۋە كولانەقەلىكى نىۋەپروخاۋا يەكەكى بىكەم بىت، كورتانى قورۋىي گۈندىرۋىژىكى بە خۇدا نابوۋا!

لە گۈندەكانى بناردا، تەنبا خانۋەيەك بۇ نەۋا و پەناگا بە پىۋە نەمابوۋا! رۇژگارمان لەگەل باراندا بەسەر بردا! چ كەسىك ھىندەى نىمە ھاپۋى باران و بەفر و «با» نەبوۋ. بە رىژاىي شەش مانگان، نىمە و بەفر و باران، كۆمەلىك ناشقى جوان بوۋىن كە بى يەكەدى ھەلمان نەمكرد. كە ۋلات، تەمومزى لە خۇى ھەپچا، نىمە لە نىباى مۇنا ھەكەۋىنە سەما و چ باكمان بە بەس نەبوۋا!

ھەمەۋىنۋارە، بە وىرانەگونەكاندا، پروۋە بنارى «كانى سىف» ھەلكشاين و بۇ بىتنى «كەرت» مەكانى بىكەى ھەرىمى يەك، گەشىنە گۈندى «سىامىۋە».

لەۋىتا بۇ يەكەمجار، ھەمەى حاجى مەحمۇمان بىنى كە لە سەفرى «ھەكارى» گەپابوۋىۋە و نەننامى لىژنەى ھەرىم بوۋا!

دنيایەك، لە ھەورامان بەرینتر!

زستانی سالی ١٩٧٩، سەخت و ئژوار و بەفراوی، ولات پارچەبەك بوو لە بەستەلەك. پێشتر، باسم لە جێپێشتنی كۆنەبەرد و ئەشكەوتەكانی ھەورامان و سەفەری بناری شارەزوور و كۆنەمەكانی شارباژێر كرد.

چەند رۆژێكمان لە كۆنەمەكانی «سیامێو»، «خەرنووك»، «كۆلێتان» و «چەوتان» گوزەراندن و پاشان لە رینگای «نۆلەسوور» ھوێر بۆ بەری شارباژێر پەڕینەو.

ئەو سەفەرە، بۆ نێمە شكاندنێ بازنەبەك بوو لە نابەران و تەریكی و ھەنگاوێك بوو بۆ خۆناسین و پەڕین بە دنیایەكی فراوانتر لە بزوتن و ھەلسووپانی كاری سیاسی و پێشمەرگایەتی و تێگەیشتن لە پێكھاتە هێزی پێشمەرگە هەریمی یەك و خۆپێشنەوی بیر و ھەلسووكەوت و رەفتاری لێرسراوانی ھەریم و كارە سیاسییەكان و چۆنیەتی مامەلەیان لە گەڵ یەكێ و لەگەڵ جەماوەرەدا. زیاتریش، ھەلسەنگاندن و بە نەجام گەیاندنێ جۆریك لە خۆربوونەو و بەراوردكردنێ تیور و پراكتیك بوو لە ھەلسووپانی كاری «شۆڕشی نوێ» نا و چەكەرەكردنێ نوێ نینگەرائی و ئاوازیكێنەتی كە دەھاتن تاوێ گومانیان لەسەر توانستی پراكتیكەكردنێ «تیور» لە دنیای «واقیع»ی شۆڕشنا ھەلدەنا.

ھەریمی یەك، ھەم وەكو ھیز و ھەم وەك رووبەر و ھەلەكەوتی جوگرافیای نێوچەكە، نەستوونێكی خورت و زینەمەگەری راگرتنی قەوارە یەكێتیی نیشتمانی كوردستان بوو. وەكو ھیز، بەشیكی زۆری كادر و نەندامانی كۆمەلە و پێشمەرگە جەربەزمەكانی لەوێنا كۆبووبوونەو. وەكو رووبەر و ھەلەكەوتی جوگرافیا، لە چیا «بەمۆ» وە تا ئەمگاتە ھەورامان، چیا سوورین، بناری پێنجوین، بەشێك لە شارباژێر و ھەموو پانتایی شارەزووری ئەكرتەو. سنووری ئەم ھەریمە، بەریژایی رۆژھەلات، خوارووی رۆژھەلات و باكوری رۆژئاوای لەگەڵ كوردستانی رۆژھەلاتدا یەك ئەكرتەو و راستەوخۆ ھەروازە مەلانی و تێكەڵچوونی خۆیناوی نیوان ھیزمەكانی «ق. م» و یەكێتیی بوو.

سەركرانی تێی ھەریم، كۆمیتە یەكێ سێ كەسی بوو لە:

* ھەمە حاجی مەحمود، كە وەكو پالەوانێكی سەرگەوتوو لە كارەساتی «ھەكاری» ھەرباز و گەرابوو ھوێر نێوچەكە. ھەمە، كە پێش چوونی بۆ ھەكاری، لەسەر میلاكی كۆمەلە لە قەلەم ھەرا و یەكێك بوو لە نەندامانی یەكەم دەستە چەكدار لە كوردستانی پاش ھەرسنا، نێستا ئیدی لە سۆنگە كێشە و مەلانی مەسلەلاتنا، وەكو «خەتی گشتی» كاری ئەكرت و راستەوخۆ پەيوەندی

لەگەل مامجەلالدا ھەبوو.

* رەھبى خەلىفە سەئىد. نامۇزاي ھەمە و كادرى بە قەۋلى ھامىدى حاجى خالىد. «سۆسىيال
عەشاير»ى كۆمەلە بوو.

* شەۋكەتى حاجى موشىر، كادرى سەركىنايتى بزووتنەۋى سۆسىيالىستى كوردستان، لىپىرسراۋىكى
لىزان. عەشايرىكى زىرەك، ورد و نىيائىدە و پسپۇر لە گەمەى ملانىتى نەسەلاتى نىۋ ھەرىم و ھىزى
پىشمەرگەدا.

نەم سىيانە، سىنكوچكەى نەسەلاتى سۆسىيال عەشايرى ھەمىشە ناكۆكى ھەرىم بوون و نىمەش بە نىيائى
خەون و فەنتازىي شۆرەشكىرانى خۆمانەۋە، پلۇپوشى سووتاۋى نىۋ ناگىرانى ناكۆكىيەكانيان!
كادىرانى سىياسىي كۆمەلە، وىراى سەختى و نىۋارى سىرووشى خەباتى چەكدارى، نازار و مەينەتتەكى
زۇريان لەمەست كادىرە عەسكەرىيەكان بە گشتى و سۆسىيال عەشايرەكان بە تايەتتەى نەچىژا. ھەولەن
بۇ نۆزىنەۋى شىۋازىكى گونجاۋ بۇ مامەلەكرىن لەگەل رەگەزە ناتەباكانى ھىزى سىياسى و چەكدارى
شۆرەشى «نۆى»دا، كارىكى ناسان نەبوو. كرۆكى گرەقەكانى نىۋانمان، واتە نىۋانى كادىرانى كۆمەلە
و كادىرانى (بزووتنەۋە و خەتى گشتى) لەلايەك و پاشانىش كادىرانى سىياسى و عەسكەرىيە خەتى
كۆمەلە، جىاۋازىيىد و پروانىنمان بوو بۇ پىنكەتەى ھىزى پىشمەرگە، چۆنىيەتتەى نابەشكرىنى
نەسەلات، ھەلسوكەوت و مامەلەكرىن لەگەل جەماۋەرىدا، كۆكرىنەۋەى ناھات و پىتاك و چۆنىيەتتەى
سەرفكرىنيان... ھتە. نىمەى كۆمەلەى پابەندى تىۋرى خەباتى شۆرەشكىرانەى لە جىقارا و ماۋتسى
تۆنگ نىلھام ۋەرگەرتوو و گۆشكرائو، مەسەلەى چىروپىرى و كەم و پوختىيەى ھىزى پىشمەرگەمان لە پلەى
يەكنا دانا و نوژنى سەرسەختى كۆكرىنەۋەى عەشاير و زىندوكرىنەۋەى خىلەكايتى و لەشكرى
زۆر و بۆر بووين. نىمە پىنمان ۋابوو: شۆرەشى نۆى، نەبى تەنبا لە تىۋر و نەقى بلاءوكرائوكاندا
«نۆى» نەيتت. بەلكو نەم پىرۆسەى نوپكارىيە، تەۋى ھەموو رەگەز و كۆلەكە و نىگەكانى شۆرەش
بگىرتەۋە! نىمە پىنمان ۋابوو: نەستىنكرىنەۋەى خەباتى چەكدارى و رۆلى كۆمەلەى ماركسى _
لىنىنىي كوردستان لە نامانەكرىن و ۋەگەرخستنى مەفرەزە سەرتايىيەكانى «بانگەشەى بزووتنەۋەى
چەكدار»يدا، سەرتاى قۇناغىكى نوپىيە بۇ بەزانەن و يەكجارەكى جىيەيتىشتى قۇناغى شۆرەشى
نەلىل. بە «نىۋەرۆك و شىۋاز»ەۋە!

سەركىنايتى يەككىتى نىشتىمانىي كوردستان بە گشتى (نەگەر بەشىك لە سەركىرەكانى كۆمەلەى
لى نەراۋىن) و مامجەلال بە تايەتتەى. لايەنگرى بىرۆكەى (كۆكرىنەۋەى ھەرچەندەى ھىزى
پىشمەرگە بوون و نەمەش بۇ نەۋان گىرنگىرىن سەرمایە بوو بۇ راستكرىنەۋەى تاى تەرازوۋى
ھىزەكانى يەككىتى لە ناست ھىزە نەيارەكانىدا، بەتايەت پاشى ھەرسى ھەكارى و بچوۋىكەۋەى

قەوارەى ھیزمەکانى یەکییتی نیشتمانى کورستان لە بەرانبەر ھیزمەکانى بیکەدا. نەم کۆکرنەوہى ھیز و برنەسەرنى چەندایتیہ، ھەمیشە لەسەر حیسابى چۆنایتی ھیز و ریکخستن ھەکوئەوہ. نەگەرچى لە قوناغەکانى ئواترەدا، یەکییتی توانى ھیزی خورت و بەیسپلین و پتەو بنیات بنیت و کۆنترۆلى سنوورى ناوچەکانى خەزى بکات و لە ھیزمەکانى بیکەى یباریزیت، بە تايەت ھیزمەکانى پارتى لیموکراتى کورستان، یسانیش نەو ھیزە لە نەقل و رۆشنییریى سیاسى بئەرى بوو و رۆبۆت ناسا رەفتارى ھەکرد.

وێرەى نەو نۆخەش، نێمە لە ھەولێ تۆخکرنەوہى نەو بازنە فیکرى و سیاسى و نەخلاقیانەدا بووین کە ھیزی کۆمەلەى بە عەشایەر ئابلوقەراویان لە سەرجمەى ھیزمەکانى یەکییتی جیانەکرمەوہ. ھیشتا کۆمەلە و ھیزە بەیسپلین و پوختەکەى، ناینەمۆى بزوینەرى سیاسى و چەکنارى بزووتنەوہکە بوون. ھیشتا کۆمەلە، وێرەى چەکەرەکرنى تۆوى ھەندێ ناکۆکیى فیکرى و شەخسى، وەکو یەک جەستەى یەگرتوو ھەھاتە پێشچاو کە وەنازارکەوتنى نەنامینکى، سەرتاپای جەستەکەى ھەینایە ژان! نێمە، نەگەرچى بە ئوو ناراستەدا ھەلگری بارى قورسى نەرکەکانى نەوئى رۆژنى خەبات بووین (یەکییتی و کۆمەلە)، بەلام تا رادەى ھەمارگیریەکی شیتانە، لە ھەولێ خورتکرنى ریکخستن و فیکرى کۆمەلەدا بووین و کارەکانى یەکیتیشمان ھەخستە خەزەت گەشەپێنانى کۆمەلە و ریکخستەکانى. نێمە سوور بووین لەسەر نەوہى کۆمەلە ھەیت بە ناھاریکنا بیریت کە لە نایینەدا، بیئە ھیزی جیاکەرەوہى نینوان ئوو قوتابخانە تەقلیدیەکەى نێو بزووتنەوہى رزگاربخواری کورستان و ناھامیش «جەلالیزم» پێش «مەلاییزم» رەت بکاتەو! من، لە سۆنگەى ھەولناکەدا بۆ پراکتیزەکرنى نەو چەمک و بۆچوونانە چ لە نێو ھیزی پێشمەرگە و چ لە نێو جەماوەرى نێوچەکەدا، گەلیک جارەن لە خەزى مامجەلالەوہ گەم لێ کراوہ و سەرکۆنە کراوہ.

نەو رۆژگارە، بەکرى حاجى سەفەر نەنامى سەرکریانیتی کۆمەلە و یەکییتی و لێپرسراوى لقی سلیمانى یەکییتی بوو. نەو چەند کۆبوونەوہیەکی بەمەبەستى ریکخستەوہى لێژنە جیاوازەکانى یەکییتی، لە سنوورى لقی سلیمانیدا سازنا. لکتۆر رەزا کە لێپرسراوى لێژنەى ناوچەى ھەلەبجە بوو، ئوو مانگیک پێشتر بە ھەستى ھیزمەکانى ق.م بیل و نەعام کرابوو! من، وێرەى لێپرسراویتی کارەکانى ریکخستنى کۆمەلە لە سنوورى ھەریەمەکەدا، نەوا نەرکى بەرئۆھەربەرنى کارەکانى لێژنەى ناوچەى ھەلەبجەشیان لە شانم بار کرد و تا گەرانەوہى تایەر عوسمان «م.سەرکەوت»، بە کاروبارى ریکخستنى یەکیتیشدا رابەگەیشتم..

کێشەى نۆرگانە سیاسییەکانى یەکییتی لە سنوورى ھەریەمەکەدا لەگەڵ کادر و لێپرسراوہ عەسکەرییەکاندا، جگە لە کۆکرنەوہى پارە و چۆنیەتى سەرفەکرنى، نەوا چۆنیەتى چارەسەرکرنى گرفت و کێشە

کۆمەلاییتییهکانی نیو جەماوەریش خالی گەرمی ملانی و ناکوکییهکان بوو. کارە عەسکەرییهکان، دەیانویست دەسلاتی مۆتلەقی خۆیان لە ھەموو بوارەکاندا پراکتیزە بکەن. زۆر جارەکان ھەر کێشەیهی کە کارێکی سیاسی چارەسەری نەکرد، ئەوان ھەلیان دەوێشان دەوێ و بە باریکی تر لە لایان ئەکەوێوە کە مۆرکی بەرژووەندی خزمایەتی و عەشیرەتگەری پێوە بوو. کێشەیهکی دیکە، دەستپێوەرانی کارانی عەسکەری و فرماندەری گەرت و مەفرەزەکان بوو لە کاری رێکخراوێکی یەکیەتی و ھەندەک جارەکان ھەر کە کارێکی عەسکەری، ھێڵێکی رێکخستنی تاییەت بەخۆی لە نیو جەماوەردا دروست نەکرد و نامانە نەبوو بە زنجیرەیی رێکخستنی «کۆمەلە» یان «یەکیەتی» یەوێ بێستەت. نەم ھێلە تاییەتەکان لە زۆر ھالەت و بواردا، بۆ مەبەستی تاییەت و ناپەرھەش بە کار دەھێنران و ھەندەک کاریان پێ نەنجام دەرا کە زیانیان لە قازانجیان زیاتر بوون.

گەڕایینەو ھەورامان. دوو مانگی جەنیوەری و فەبرواریمان لەو کۆنەبەرمانە ناوی بنگەمان لێ نابوون، گۆزەرانن... لەگەڵ خۆرتیوونی باسکی راپەرینی گەلانی ئێراندا، ھێزەکی ئێمەش دەھات خۆرت و تۆکمەتر دەبوو. ھەندیک لە ئەندامانی کۆمەلە لە شارەو پەنجەرەکاندا کرد و لە نیو ھێزەکاندا شوێنیان گرت و گورچیک بەرچاویان بە بزوتنی فیکری و سیاسی کۆمەلە دا. تا ئەو رۆژەش، ھێزی ھەورامان شانەشانی ھێزی قەرەباخ، قەمەزێ بنگە کۆمەلە بوو کە خەتی گشتی و بزوتنەو بۆ دەرمانیشت دەست نەدەکووتن.

لەو سەفەرەیی بناری سوورین و شارباژێردا، ھەندیک قایرۆسی ملانی و دەستەگەری دەناو ھێزەکی کۆمەلە کەوتبوون کە پاشتر تەشەنەیان کرد و کێشە و سەرئێشەیان بۆ دروست کرد.

بەهاری پێشوخەخت

لە ناخی «فیثیریوەری» نا. گڕکانیک هەلپژا. گڕهاوێژی ئەو گڕکانە، شەخەستەمی چەننێن سالان کەلەکەبوی سەر پەر و بالی رچیوی بۆ نازانی هەلفریوی کۆمەلانی خەلکی نێرانی تواندووە. لەسەر سنووری بێتارامیدا، ئەمێ چاوەرووانیی ئێمە لە مەنگەنەراو، لەژێر تیشکی خۆری ئەو بەهارە پێشوخەخت نا، رەوییەو.

ئێمە: رۆحشەکەتی جەستەماندوو، بێهیزی بێست لێپراوی مەزنەهیوای لێقاییمی چاو لە سەرابی سەرکەوتن بێو، لەسەر بالی پڕژەگەری ئەو گڕکانە، وەسەما کەوتین! لە بێکاو و بێرەمەنان، وەسەرکەوتین. لە زاناران نابەزین و بە بالی گڕنۆلکانا سەرکەوتین. بۆ یەکەمجار، بە تۆولەپێیەکی بێچاوپێچا قەیتولەمان بەست و بۆ شارۆچکەیک، سالتیک بوو من خەونم پێوە نەهیت، وەرێ کەوتین... نەوسود، کە تاجی سپیی هەورامانی بە شکۆییەو لەسەرنابوو، تا پشیتنە لە باخی هەناری هیشتا گۆلنەکرتوونا، هەلکیشا بوو، چاوەریمان بوو.

مەیدانی نەوسود، جەمەت! خەلکی شار. ئاپورمیان لێ نابین، لە نامیزیان گرتین. نەهیت و نەناسراو، ماچارانیان گرتین. ئەو سنوورە بەزۆلم رۆنراوەی سالانیک بوو لێکی هەلاویربەوین، لە پەلکەزێرینە نازانیدا سەپایەو... هیشتا پشوویمان نەبابوو، سەرکەوت «تایەر عوسمان»، وەسەر سەکۆیک کەوت و کەوتە خۆتەمان! قسە، بۆ کەرن زۆر بوون. خۆتەخوینی ئێمە، پاشی پیرۆزبایی سەرکەوتن و شیکرینەوێ مانای گەورە ئەو رابوونە خویناویەیی خەلکی نێران، قسەکانی بۆ روونکرنەوێ پلان و بەرنامە و ئامانجەکانی شۆرشێ نوێ و یەکییتی نیشتمانی کورستان، گوازتنەو. ئەو، بەشێکی زۆری لێدوانەکانی بۆ ریسواکرن و هەڵتەکاندنێ قیادە موقەت و بنەمالە بارزانی تەرخان کەرن. دیارە ئەگەر منیش بام، هەر وەهەم نەکرد!

— بەخێر بێن سەر چاوی ئێمە! ئێمە کورد بە یەک چاو سەیر نەکەین. ئێمە هەموو پێشمەرگە کورستان، وەکو پێشمەرگە نەهین و چ جیاوازیەک لە نێوانتاندا ناکەین. ئێمە پێمان خۆش نییە و رێگا نەهین ئەو نووبەرەکی و شەری براکوژیە نێوانتان، لە نێو ئێمە نووبارە بینەو... پێشمەرگە، هەر پێشمەرگە!

ئەمە پەرچەکرناری کەسێک بوو، بە ناوی «ناغای جەلالی» کە لە بری کۆمیتە شۆرشێ نێران لە نەوسود، بەخێری هێناین.

رۆژ و شەوێکمان لە نەوسود، لەنێو نامیزی گەرم و والی خەلکانا، بەسەر برین. لەسەر خوانی

رازاوھى مالانى نانبدە و دلوا، خۆشتەين خوارنمان خوارد. بە جلى چلكن و سەرورپىشى پلكن و پېر لە «نەسپى»و، بۇ يەكەمجار، لە پاكترين و نەرمونۆلترين پىخەفنا خەوتىن! پىم وانىيە، شتاقمان، نەو شەوھە خەونىكى بىتەيت. ناخە نەو شتەنەى شەوانى بىكە، لەين نەشكەوتان و بەزگى برسى و ھەلگوشراومانەو، خەونمان پتوھە دەيتەن، نەو رۆژە بوونە حەقىقەت.

لە نەوسونى نابراوى سەرسنورەو، نەتەمتوانى وىناى رووناوھەكانى شارگەلى گەورەى وھكو كرماشان و سەنە و مەھاباد بەكەيت. بيارە خالىيوون لەوھى لە تاران و شارە زىدەمگەورەكانى بىكەى نىراننا، چ نەگوزەرا، كارىكى ناسان نەبوو. لەوينا، جگە لە بەيەكناھاتنى خەلك و شەوق و خۆشپىيەكى بىنەندازە، شتەيكى بىكە بۇ سەرنج تىھاويزتن نەبوو. چەند گەنجىكى خۆينەكارمان بىتن كە بلأوكراوھى چرىكە فەيدايەكانيان پى بوو. چرىكەكان، نەوئ دەمى، بەھىزترين رىكخراوى چەپى نىرانى بوون كە مېژوويەك لە تىكۆشانىان نژ بە رژیى شا ھەبوو. لەو دەستپىك و گەرمادگەرمىيەنا، ھەوالىك لە حەيزب و رىكخراوى كوردى نەبوو كۆمەلەى زەحمەتگىشان، جارى خۆى نەناساندبوو. حەيزبى نىموكراتى كوردستانى نىزانىش، تازە بنە و بارگەى لە ھەندەرانەو، بۇ كوردستان نەگوازتنەو، مەن، چاوم بۇ نەو ھاوړنەانە نەگپرا، كە پىش سەركەوتنى شۆپش و لەژىر تارىكايى چەترى شەونا، خۆيان نەگەيانە كىلەباخ و نەشكەوتەكانى نىمە. مامۇستا جەلال، ھەمەزە، مامۇستا ھەمەرشىد، ھۆشەن نۆتەشەى و براكەى، كۆى بىكەش؟ نازانم! ھىند نەزانم ژمارەيان لە پەنجەى بوودەست تىنەنەپەرىن.

رۆژى نواتر، لە شارى پاو، ھەنەيكىانمان بىتنەو، ھاوړنى بىكەشمان پەيداكرىن. تىكۆشەرانىكى بىكەمان ناسىن كە سالانىكى زۆرى پاشترىش، بە ھاوړى و ھاوخەبات ماينەو. نوینەرانى شارى «پاو» گەيشتن و بۇ سەربانى شار، بانگەپشتیان كرىن. كەژاوھى پىشمەرگە وەرپ كەوت. بىست تا سى نۆتۆمۆيىل، سەريان لەووى يەك نا و بە كەنارى «سەروان»نا، بەرھو «نەوناوان» ناژۆتن. لە پرىى نەوناوان پەرىنەو.. شەقامى قىرپىژ، پشەتۆينىكى رەشى تا چاو ھەتەركات برىژى لە گەرىنى گەرنۆلكان و گەرىنەى كۆساران ئالو بوو. كە لە گەرىنەى «كەليان» سەركەوتىن، نىدى تەنيا نەو شەيەرە فۆلكۆرە دەيتوانى وەسفى جوانى شار بەكات:

سەراو چوون ھەولى مەسكەن چوون پاو

نىژى بەھەشتە، وە پرووى نىياو!

نەشراف و پىاوماقولا نە ھەرھەى شار و خەلگى گونەھەكانى نەزىك، لەسەرپىگا، بۇ بەخىرەيتانمان چاوەرپى بوون

— بژى كۆمەلەى ماركسىي — لىنىنىي كوردستان... با بژى!

— سەگباب! باسی مارکس و لینین و ئەو شتانه مەگە... شۆرشى ئىسلامە... ئىسلام! ئەو پىشمەرگەيەكى كۆمەلە بوو كە لە حالەتى شاگەشكەبووندا، دروشمى ئەمە و «مامۇستا سەرگەوت» یش ئەمكوتى ئەكرد!

كەمال شاكىر، لە شارى پاوه نوتقى نا. ئاخاوتنەكانى ئەمىش، شتىكى لەوەكى تايەر عوسمان زياتر نەبوو، هيند نەبى، ئەم بەلای «ق.م» نا ناوېرى ئەمەيەو و سەرۆپۆتە لاكى ئەكوتانەو.

كۆمىتەى شارى پاوه، بۆ قاوەلتىيى نيوەرۆژ، بۆ ميوانسەراى شارىيان برىين و ژەمىكى شايانەيان پىن ناين! پاشتر لەگەل كۆمىتەى شار دانىشتىن و هەندىك پلانى هاوكارىمان ئاڤژتن.

خەلكى شار، «هەندىك خويندەوارى لىن ئەمراوى»، باسكىيان لە مەسەلى كورد و چارەنووسى كوردستان، لە رێڤەوى ئەو شۆرشە مەزنەدا ئەكرد. سەرى زمان و بنى زمانى پياوانى «كۆمىتەى نىنقىلابى شار»، لە باسى نىمام و ئىسلام تۆى بوون! مامۇستا و خويندەوارەكان، پىتيان وابوو، كە ئەندامانى «كۆمىتە»، هەمان ئەو ساواككيانەن كە سالانىك هاوكارىيى رۆژىمى شايان كوردو و نىستا گىڤى بەرژەوهندىيان گۆڤىو. رووناوەكانى مانگەكانى ئاهاتوو، دروستىيى ئەم بۆچوونەيان سەلماند. پاوه، تەنيا شارىكى كوردستانى رۆژەلات بوو كە لە هىچ سەردەم و هەلومەرجىكى رۆژانى سەرەلەنانى شۆرش و تەقىنەوى ناكۆكىيەكانى نىوان كورد و كۆمارى ئىسلامىنا، بە هيزمەكانى كورد رزگار نەكرا و بۆ رۆژىكىش ئەسەلاتى كوردى تىنا جىگىر نەبوو!

((رژیمی شای نیران، ۱۲ تیکۆشەری کورد لە سێدارە نەیات!))

نەمە ھەوالتیک بوو، کە من پێش ۱۱سالی لە رووخاندنی رژیمی شا، لە گۆقاری «رزگاری» نا
خوێننبووومەو! بەھەمنی ھەمەشایەکی لەو، کە ناوی لە نیو لیستەکانا ھاتبوو، بە بریتایی ئەو
سالانە، لە یاموھەرمینا خەوتبوو!

((بەھەمن بەگ، قارەمانیکی بیژنە بوو، ئەو ھەموو سەختی لە ھەورامانەو، نژ بە شا، شۆرش بەرپا بکات!
ناخەگەم، پێش یاخیبوون، ھەستگیر کرا...)). کاک عەینەبەینی براگەرەم، کە ئەوسات لێرسراویکی
نیاری بالی جەلالی بوو لە ھەلەبجە، وای ھەگیرایەو.

بەھەمن بەگی ڕەحمەتی، پورزای نێمە بوو، ئەو رووناو، لە مێشکی نێمە میڕمەندالدا، وێنە
جۆراوجۆری ھەمەلەکان و بەھەمن بەگ، نەیات بیژنە نمونە بالی نێمە.

نێمە «شیخ عەبدوللا، شیخ ئەمجد و من»، ھەر سێمان ھاوزا و نامۆزا بووین و لە سەرۆبەندی ۱۱ی
نازاری ھەفتاندا، ھەفتەسالا ن بووین، بە خەیاڵ، پلانی شۆرشیان بۆ کوردستانی ئێران ناھێژت و
خۆمان ھەموو سێ سەرکەوتی شۆرشەکە وێنا ھەکرد.

— من بێرەوێک و ھەمانچەیکە ھەیە! شیخ عەبدوللا، وای ھەگوت.

— منیش ھەمانچەیکە ھەیە و لە نیوھەفتەکاندا ھەفتەکانمان چەک ناھێژت! ئەمجد بوو، بە بێرەو
خۆنازینەو.

— کوردستانی نێمە رزگار بوو و نیستا نۆرە کوردستانی ئێران! منیش کە ھەمانچە و بێرەو
نەبوو، قەسە زەم بۆ کرد، زۆر بوو!

من، کە لە گەل چەند پێشەوەرگە لە چاخانەکاندا نانیشتبووین، ئەو وێنانە لە یاموھەرمینا ھەژیانەو و
تیکەل بە واقع ھەبوونەو...

ھەبێ مانی بەھەمن بەگ لە کوێنا بیت؟ ئێن و نوو کۆرەمکی ماون و لێرەن... ھەبێ نیستا ھیچ کەس
لەوان لەخۆشتەر نەبیت!

مالەکیانم دیتەو، لە ھەرگام نا، ھەرکەیان کرەو، سلاوم کرد و خۆم پێناساند... ژنیکی
خوێنسارد و کۆپیکی بە مەزەندە تەمەن بیستسالە، بەخێریان ھێنام... چ خوشییەکم لە روخساریاندا
نەبین! پرسیاری پوورھەفتە و خزانەیان کرد، منیش ھەوالتیک نەتۆم لا نەبوو! وێنەیکە گورە
بەھەمن بەگ، بە بەرگ و کلۆمشکی بەگزانیەو، سەرنجی راکێشام، ھەمان وێنە بوو کە ۱۱ سال
پێشتەر، لە گۆقاری رزگاریا دیتبووم.

ئوۋ پۇژان لە پاۋە ماينەۋە. كەمال شاكىر و ئوۋ كەسى بىكە . بۇ پەيۋەننىگرتن لەگەل رىكخراۋى چرىكى فېدائىي، سەفەرى كرماشانىان كرد. پاۋەمان جېنېشت و روومان لە گوندەكانى جوانپۇ كرد. لە ماۋەى ئوۋ ھەفتەما، گوندەگونىمان بەسەر كرىنەۋە! نىمە، ھىند تامەزىۋى نىۋ خەلك و ناۋەمانى بوۋىن، بە خۇمان با، ئەو گوند و شارۋچكانەمان بەجى نەۋەھىشتن! لە كۇتايى فېيرىۋەرىنا، بەرەو سنوور و بنكەكانى خۇمان گەراينەۋە.

فېيرىۋەرىي ۱۹۷۹، بۇ شۇپشى كوردستانى نىراق، بوۋىە خالى وەرچەرخان و ھىلى جياكەرەۋەى نىۋان ئوۋ قۇناغ.. قۇناغى نىزانى شا و قۇناغى نىرانىك، سەرپىژ لە ھىز و تواناى شۇپش و گۇران! نىرانىك، جارى چارەنۋوسە سىياسىيەكەى، بۇ نىمە و بۇ خۇشيان، ناىيار بوو.

تالێ لە رۆحی فەریوی «نارام»، لە جەستە «نازاهەورامی» نا هەلنیشتبوو!

سەرەتای مانگی مارس ۱۹۷۹یە. گولیکەکی بەهار لە ناخ و دەروونی نێمە، گولجاریکی رەنگارەنگیان نەخشانووه. کەژ و کۆی هەورامان، جاری یەکلەت سپی و خالخالیان تێ نەکووتوو! نێمە بە بەهاری شۆرشێ گەلانی نێران، سەرمەست و دەروونکەیلین. لە چاوانی نێمە، پزێسکی هیوا و گەشیینی بلاچە دەمن. جەستە و ناخی نێمە لە وزە و جوولە لیوانلیون. نێمە، ئیدی توانای دانیشتن و خۆکڕێنمان نەماوه. کونەئەشکەوت و کێڵەباخەکانی «پەروینی»، لە خۆیانمان ناگرن و بە جەستە و رۆحمان تەنگن. نێمە دەیتت بجوولێن!

+ دەلێ چی، سەفەریک بۆ سەرکرایتی بکەین؟

پێشنیازی تایەر عوسمان «سەرکەوت» بوو. چ پێشنیازیکی بەجێ بوو! نێمە، پاشی گەرانهوی م.بەختیار لە مانگی تەموزی سالی پێشوونا، ئیدی چ سەرکەمەیک یاخود لێرسراویکی سیاسی لەخۆمان بالاترمان نەلیتوو. سەفەر بۆ سەرکرایتی و بینینی مامجەلال و سەرکەمەکانی کۆمەلە و یەکییتی نیشتمانیی کوردستان، بۆ من خەونیکی پڕ مانا بوو.

سەفەر بۆ سەرکرایتی، پێچەوانەی سەفەر و گەرانهکانی بیکەمان لە شارەزور و شارباژێرنا، کۆڵەپشت و تۆیشووی گەرەک نەبوو. رینگاکانی کوردستانی رۆژەلات، شار بە شار تا دەگەیتە سەردهشت، ناوێلا و بێلەمەر بوون. ماشینی «ئووکابینە»، لە «نەوسوود» هەو بۆ «پاوه»، لەوێرا بۆ کرماشان و سنە، چەندین شووڕۆژ، پیاوێری بۆ دەگێڕاینەوه.

چەند رۆژیکی بۆ نەوڕۆژ ماوو. وەرێ کەوتین. نەو پێشمەرگانی لەو سەفەرمان هاورێمان بوون: قارحەمەشەریف «لەکتۆرقار»، حەمەعلی فەتاح، شەریف کەشکۆل، لەتیی حەمە مەلاسابیر، کەریمی حەمە مەلاسابیر، موحەمەد حەمەکەریم و رەنگە کەسانی بیکەشمان لەگەڵ بوو بن و من لە بیرم کربن.

سەفەر، هەتا شاری کامیاران، بێگرفت و کێشە بوو. لە کامیارانەوه بۆ شاری سنە، دەبوو رینگایەکی کۆیستانیی چەپەک بگرین. زۆزانانی کوردستان، لە سالانی هات و پڕ سەرماوسۆلە، تا کۆتایی مانگی مارس و نیوهراسی ئاپریلیش، بەستەلەک و رێبەنەن. دەموئێوارەیهکی رەنگ، ناسمانی ساو، زەوین شەختە و رینگە سەخت. زەردە ئێوارە، لەسەر نووندی کۆساران، بۆ ساتنیکیش بەند نابیت. ئۆتۆمبیلێکی لاندروفری مۆیلکۆنی شەقوش، پێچاوپێچ بە گەرەنە کۆیوێکنا سەرکەوت.

و نێمەی سەرنیشینانیشی، بێ لە ئێمان، نازای لەشمان رچیوون...

+ مەسئولەکان لە پیشەوێ پالیاڤان لێ ناوێتووە و ناگیاڤان لە نێمە نێه... خۆیاڤان دەلێن: مەسئولی کۆمەلە، دەیت لە هەمووشتیک و لە هەموو شوێنیکنا لە ناوێتووە، لە مەرگ و شەهیدبوونا نەیت!

_ مەگەر هەروا نەبوونە؟ لێرسراو یاڤان کارێکی کۆمەلەت بینووە، لە خەوێ، لە خوارینا، لە پشووێنا، لە هەلبژارینی چەک و جلی بەرگی جوانا، پێش پێشمەرگە کەوتیت؟!

+ راستە هەتا نیتا هەر وا بوون، بەلام نیتا و لەم سەفەرا وەهانین. لە پیشەوێ و بێخەم لێی نانیشتوون و نێمەش وەکو گونی سەگ دەلەرزین! هەتا نیتا نۆتۆمبیل و شار و شتی وەها نەبوون. لێ گەرێ و ئارامت بێ، بزانە لەمەوێ چۆن دەگۆڕین!

بوو پێشمەرگە، لە بەشی ناوێتووەی مەشینەکە، گلهیی و گازنە لە من و تەبەر عوسمان بکەن و نوقلانی بۆ رەفتار و هەلسوکهوتی ناییندەمان لێ دەمن. من، ناوێکیان لێ دەمەوێ و دەلێن:

نەم شەرەنۆتۆمبیلە، پاش و پێشی زەمەریرە و بەر و ناوی نێه! نەگەر بێوا ناکن، کێتان دەیهویت، با بێتە جێگاکی من. بۆ ناها تووش، رەنگە راست بکەن، بەلام جارێ وەختە و حوکمی پێشووەخت مەمن!

مەشینەکە، پارچەیک بوو لە شەختە، نەگەر لەسەر پۆشتن بەرەوام باین، نێمەش دەبووێ پارچەیک لە نەو.

لە نیوێشەوێ، گونێکی سەرپێگامان کردە هەوار. کام گوند بوو، ناوی چی بوو؟ نازانم! بەسەر سێ مائێدا نابەش بووین و وەک هەمیشە بووێ مێوانی ناوێخت.

بۆ بەیاڤانی بەرەو شاری «سەنە» وەرێ کەوتین و دەموونۆتواری لە شار بووین. شار، تەنیا ناوێک و رووخساریک و وێنەیک، کە پێشمەرگە شەیاڤان بوو!

من، کە لە شاخ بووم، هەمیشە وێنەیک شارم لە هەزرا بوو. من، پێم وابوو، شاخی سەر بەست و بوور لە چنگی رەشی بەعسیان، پێگەیکە بۆ پەرینەو بەرەو شاری نازاد و رزگارکراو. نێمە لەشارا پەرەمەبووی کەللەرەقی لەشار یاخی و وەشاخ کەوتوو، هەمیشە بە هیواڤی چاوانی شار دەژیاڤان!

شاری سەنە! مەلەبەندی میران و مەستوورە نەردەلان، بەفرێکی نەستوور بارگرانی کردووە. نازانم بۆ هەرساتێ ناوی مەستوورەم بە هەزرا تێپەر بکات، چامە بە نیوێبانگەکی حەزەرەتی «نالی» م وەبیر دێتووە...

((مەستوورە کە حەسناو نەبێ بە حیسابێ هاتە خەوم نەمشو بە چ نازیک و عێتابی)).

شوێن و کات، بۆ من گرنگیەکی زیندەگرنگیان هەیه. من، کە دەچمە شوێنیک یاخود پێنیا گوزەر

كەم. كاتى ئىستى تىن مەپرىنم و لە زەمەنە تۆزلىنىشتوۋەكەنى مېژوۋا بەگىرسىمەۋە. من، چىڭزىكى كەمۈنە لە ئوببارە خولقاندەۋەي روۋداۋە تىيەپيۋەكان لە ھزىدا، بەبەم. رەنگە يەككىك لە ھاندەرەكان، بۇ گىرپانەۋە و تۆماركىرنى چىركەساتەكانى «نەزمون و ياد»، ھەر نەم پىرۋىسى چىڭزىكىرنە يىت.

سەن، كە جارى نازناۋى «خويناۋىي» لەخۇ نەگرتىۋو، لە ئىۋارمەكى رچىۋا ژاۋەي دەھات. شەقامەكان، پىر لە مەۋقە ئىل لە ھىۋا سەرپىژمەكان، بە روۋداۋەكانى ئايىننە ئاۋس بوۋن... گۈيسۋانەكان، بە ھىشۋى گۈلەكانى شۆرش شانكران بوۋن. ھەموو شىتەك و ھەموو شوپىنەك بۇنى نازانى و شۆرشىان گرتىۋو. شۆرش و نازانىيەك، ھىچكەس نەيدەزنى سنوورىيان لە كۈتدەيە و بە چ سنوورىك بەگەن!

شەۋمان لە مەكۇ ياخۇد مەلبەندى گروپىكى لايەنگرانى كۆمەلەي شۆرشگىرپى زەحمەتكىشەنى كورستانى ئىراندا كە جارى بە ناۋى كۆمەلە خۇيان نەناساندېۋو، رۆژكەۋە.

نەۋ شەۋە، خۇمانم ۋەك چەپكەگۈلەكە كىۋىلەيەك دەھاتە پىشچاۋ كە پەپۈلە شەيناكانى شۆرش لىي ۋروكاۋون و پىرسەماچى سىياسەت و شۆرشگىرپىيان بەسەرنە بەباراند. كچان و كۋانى پىر لە وزە و سىخناخ بە تىۋرەكانى ماركس و لىنىن و ماۋتسى تۈنگ. بارانى پىرسىيان چۆپىر نەدەۋو! نەۋان لە كىتىئاندا شۆرشىان دەيتەۋە و نىمەش لە كۈرەي بەنئەلەي شۆرشىنا، لە كۈنەبەرد و بىن نەشكەۋتاندا، سەرگەرمى خۇيىننەۋەي كىتىيان بوۋىن! نەۋان، جلكى خاكى لەبەر و جامەدانى لەمل بوۋن و نەستىرەي سوورىيان لەسەر كاسكىتەكانيان نەخشاند بوۋ.

لىۋارەكان، پىشەنگاي پۆستەرەكانى لىنىن، ماۋ، جىقارا و شەھىد ھەمەھوسەينى كىرىمى بوۋن. ھەمەھوسىنى كىرىمى، يەككىك بوۋ لە نامەزىنەرانى كۆمەلەي شۆرشگىرپى زەحمەتكىشەنى كورستانى نىران. رۆژانى پاشتر، ساتى كۆمەلە خۇي ناساند، بۇ نىمەي كۆمەلەي رەنجەدەرانى كورستان، بوۋىە «كۆمەلەي نامۇزامان» و لە سەرھتا و دەستىنكى خەباتى ئاشكراياندا، نىمە ھاۋكار و پىشتىۋانىكى پىرمانايان بوۋىن.

رۆژى ۋايى، ھەر لەۋى «نازادەۋرامى» مان لىت. نازادەۋرامى، كەمتەمەنتىرەن نەننامى سەركرائىتىنى كۆمەلەي رەنجەدەران بوۋ. نەۋ، كە لە كارەساتى «ھەكارى» نا، لەلايەن ھىزەكانى «ق م» ۋە بەنىل گىرابوۋ، پاش سالىك زىننانى، لەگەل «شىخەلى» نا، لە زىننان ھەلاتبوۋن.

نازاد، گەنجىكى رۆشنىيىر، بەنەزمون، نوۋسەر، ھونەرەند و دەستپەنگىن، روۋخۇش و رەۋشەتەرز كە لە يەكەم لىدارمانەۋە ھۆگرى يەككى بوۋىن و پاشترىش و پىراي كىشە و گرقتەكانى نىۋ نەروۋنى كۆمەلە و يەككىتى، تەنبا شەھىدبوۋنى نەۋ، لىكى جۈنا كىرىنەۋە، من كاك نارام نەيتىۋو، ۋەلى

هېندىيان باسى ھەلسوكەوت و رەشتەرزىيى كاك نارامى ئەفسانەيان، بۇ نېمە كرىبوو. زۆرجاران
ئەمگوت: ھېچ ئور ئىيە، بەشىك لە رۇجى بەرزەفېرى كاك نارام، لە جەستى نەم نازاد ھەورامىيەدا
ھىلانەي چى كرىيىت! ئاخىر نازاد ھەر بە فرىشتە ئەچو، نەك بە سەركرىي نەم سەرمە!
نەو رۇژە، نېمە لە گروپەكەي خۇمان جىابووينەو. مەن و لەتيفى جەمەي مەلا ساير، بەرەو بانە و
سەرمەشت وەرئى كەوتىن و مامۇستا تايەر و برانەرانى ئىكەش، بەرەو مەھاباد بۇ ئىتنى شىخەلى
رۇيشتن.

لە سەرمەشتەو، بە ئۆتۆمىل ئەچىتە گوندى «يىئوران». لە يىئورانەو، بە ئۆلىكى بەرگرتووى
پىچاوپىچنا، بە سى سەعاتان پىانەرئى، ئەگىتە «خېرى نىوزەنگ»ى بارمەگەنى سەركىياتىيى
يەكىتى و كۆمەلە.

ئىستا لەتيف و مەن، لە «خېرى نىوزەنگ»ىن و وختىش ئىرەنگەنىئوارەيەكى رۇژى ۲۰ مەرسى
سالى ۱۹۷۹ يە.

نەورۆزی پەرتبۆن!

نیوزەنگ، تەووبی نێوان رۆژەلات و باشووری کوردستانە. نێمە، لە جۆگایەک پەڕینەوه و مەرزیکى
هەستکریمان بەزاند. بازیک و نیدی تۆ، لە ولاتیکەوه، هەچیتە ولاتیکى ئى! مەملەکتى سەرکریانیتى
یەکتى نیشتمانى کوردستان، لە هەركەى قاچاخچییانەوه لێى وه ژوور ئەکەوت! مەبەستم، نووکانى
«نەحمەساروخ» و بازاریکە، کە شامەمارى نابووری نیوچەکەیه! لە دنیاى سەرکریانیتى، هەبوو
رۆو لە مەقەرەیک بەکەین، هەم سەرکەردە و هەم پێشمەرگەکانیش بناسین. لە یەكەم پێشمەرگەیک توشى
هاتین، سۆراغى مەقەرى مەلابەختیارمان کرد و پێى گوتین: بارەگای نەو، لە گوندى «شینى» یە...
شینى، نیوسەعاتیک بە پێیان بوو. لە نیوزەنگەوه گەشتینە «زەلێ» و لەوێرا، توولەپێشەکمان
گرت کە نەستى راستمان زنجیرەچیاىەک و نەستى چەپمان چۆمیکى خوێ و بەلووزەو بوون.
شینى، تەنیا گوندیکى رانەگۆیزراو کە لە بنارى «مامەندە» نا، مینا هەلۆیهکى مانوو، هەلێشتبوو. کە
لە باسکى بەرانەرى گوندەوه، ناکشاین، نووکەلێ نەم نووکەلکێشى مالهەکان، هاوتەریب هەلەمەکان
و لە گەردنى مامەندەمان لێک نەتالان و پاشان بەتاسەوه، رووخسارى بەمژناپۆشراوى پیرەچیايان
رانەمووسى.

بە کۆلەنەبەفرى پێچاوپێچنا، بەرەو بارەگای مەلابەختیار سەرکەوتین. بارەگا، خانوویەکی لە بەرد و
قوێر درووستکراوى نوو ژوور و هەیوانیک بوو. کە وەرژوور کەوتین، مەلابەختیار و پێشمەرگەکان، بە
ماچ و رامووسان، پێشوازییان لێ کرین و بەختریان هێناین. لەسەر سفەرى پێشمەرگانە نانیشتین و
سەر و قاپ نۆکاویان لەبەردەم ناين. پاش شیوکرین، دەرگەباومان نالشت کرین. پاشتر، کۆبوونەوهى
رۆشنیری هەفتانە نەستى پى کرد. لە بارەگاكانى کۆمەڵەمان، لە هەر شوێنیکى کوردستاندا، کە
نۆخەکە رێگای بابا، هەفتانە کۆبوونەوى نەلقە رۆشنیریەکانى پێشمەرگە، بەرێوه هەچوون. تێمای
کۆبوونەوهەکان، بابەتى تیورى و شیکرنەوهى نەزمونى شۆرشى گەلان، هونەرى شەرى پارتیزانى،
خەسلەتە تایبەتییەکانى شۆرش لە کوردستان و هیزە بنچینەییەکانى شۆرش، بابەتە فەلسەفییەکان
بە زمانى سادە، بەرنامە و میتۆلى کارى کۆمەڵە و میکانیزمى پێکەوهکردنەى خەباتى نەتەوانى و
چینایى لە کوردستاندا، کۆمەڵە و یەکتى نیشتمانى کوردستان، یەکتى و هیزە سیاسییەکانى یەکى
کوردستان، ناکۆکیەکانى نێو نەروونى بزوتنەوهى رزگارخوایى کوردستان و ژۆر بابەتى یەکى
تایبەت بە ژيان و هەلسۆکەوتى پێشمەرگە بوون.

نەو رۆژگارە، خەمى گەورەى سەرکەردە و کارمەکانى کۆمەڵە، سازمانى کاکلەى هیزى و

بەناگا و خاوەندىسپىلن بوو كە بىيىتە ناوكى ھىزى پىشمەرگەى كوردستان و كۆمەلەش لە بۆتەى نەو خەباتە سەختەدا، بىيىتە پارتى پىشپەوى كرىكاران و رەنجەرانى كوردستان! نەو نىۋارمىيە و لە يەكەم پشوويماندا، لە بارمگای مەلابەختيار، چەند پىشمەرگە و كارىكى كۆمەلەمان ناسين، كە ھەندىكىيان پاشتر شەھىد بوون (ھاوپى كاومەخمورى و ھاوپى جەبار)، و ھەندىكىشيان ژيانيان بۆ نووسرا و نىستاش لىپرسراون (مەلاياسىنى ھەلەبجەيى). كە پاشتر خۆى گوازتەو بۆ سنوورى ھەلەبجە و ھورامان و لە پڕۆسەى خەباتى سياسى و پىشمەرگانەدا، بوو بە كارىكى وريا و لىوھشاو.

پىشمەرگەيەكمان بە ناوى (سەلام خانەقىنى)، لەوێ بىت كە لە چاوانىدا، زرنكى و كرەمى نەروھشان. نەو، پاسەوانى تايەتەى «مەلا» و لە كەسە متمانەپىكراوھكانى بوو. نەو، ھاتوچۆى شارى نەكرد و يەكێك بوو لەوانەى نەيارانى شۆرشى تىرۆر نەكرىن. نەو، پاشتر لەگەڵ بەسەا گرىى نابوو و ھەولێ تىرۆركرنى مەلابەختيارى نابوو. نەو، وەكوو ناپاك، نەىعام كرا!

رۆژى ١ى نەورۆز «٢١ى مارس»، رۆژىكى بىكە بوو لە نووكەرتبەونى تەلارى چەكنارىي و رىكخراوھىيەيەكيتى نىشتەمانى كوردستاندا. بەيانىي نەو رۆژە، لەگەڵ ھەولێ جىابوونەوھى بزوتنەو سۆسيالىستى كوردستان و گوازتنەوھى بارەگاكانيان لەمەرى چۆمەو بۆ نەو بەرى، و ھەناگاھاتىن. نەو شەو، نەكۆر مەحمود عوسمان و رەسوڵ مامەند و لاى نەكرانىيان، بارەگاكانى خۆيان لە «شىنى» وە بۆ كوندى «گۆرەشىر» گواستەو و جارى جىابوونەوھيان دا!

نەم رووناو، لە نۆخىكنايە، ھىشتا يەكيتى و تەلارە چەكنارى و رىكخراوھىيەكەى زامەكانى ھەكارىيان سارپۆ نەكرىون و ناسەوارى نەو گورزە خۆيناوېيە بە جەستەيانەوھى بيارە.

بزوتنەوھى سۆسيالىستى كوردستان (پىشتر سۆسيال نىموكراتى كوردستان)، لا بەلێكى سياسى و چەكنارىيە سەنگى نۆو يەكيتى نىشتەمانى و لەگەڵ كۆمەلە و «خەتى گشتى» دا، نەمچە بەرھى يەكيتى نىشتەمانى كوردستانيان پىك نەھىنا.

بزوتنەوھى، لە سالى ١٩٧٦ى و پاش نەوھى كۆمەلەى ماركسى _ لىنىيى كوردستان، يەكەم مەفرەھى چەكنارى رەوانەى شاخ كرد، نوویش كادر و نەندامانى خۆى نارنە شاخ و وەكو لاى نەنكى نۆو «يەكيتى»، ھەلسووړانى سياسى و چەكنارىي خۆى بە ناشرى راگەياندا.

ئاوړنکی تیږپه له میژووی بزووتنه‌وهی سۆسیالیستی کورستان:

بیروکەیی نامەزارانننی بزووتنه‌وه، بۆ چەند رۆژنیک پاش ھەرھسی بزووتنه‌وهی ئەیلوول ھەگەریتەوه. مانگی نیسانی سالی ١٩٧٥، ١٧٠١ ئاوی ئاویوبوونی زۆربەیی سەرانی شۆرشی ئەیلوول و مانەویان لە نێزان، بەشیک لە سەرکرە و کارەکان، لە شاری ورمی کۆمەنەوه و لەسەر نامەزارانننی ریکخراویکی سیاسی ریک ھەگەون. ھەنیک لەوان:

١ _ رەسول مامەند ٢ _ عەلی عەسکەری ٣ _ عەلی ھەزار ٤ _ کارنۆ گەلالی ٥ _ جەمال ناغا ٦ _ کەمال موختەدین ٧ _ نکتور خالید سەعید و کەسانی نیش. ((بەروانە ریتاز، قەنیل بەغای ھەژاند، بەشی یەکەم)).

نەم کۆبوونەویە، وا پێ ھەچن، تەنیا مەکزی رەسکانننی بیروکەیی نامەزارانن بووین، چونکە چ ھەگەمیتننکی نووسراو نییە کە نامازە بۆ ئەو بکات، لەوینا بەرنامە و تەلاری ریکخراویکی سیاسی ئارێژرایت.

یەکم راکەیانننی سیاسی ئەو گروپە، بە نێوی (بزووتنه‌وهی سۆسیالیستی دیموکراتی کورستان)، لە ١٦ی ئاگۆستی ١٩٧٦ نا ھەرچوو و خوالێخۆشبوو سەینا سەلح یوسفی ریتەریان بوو.

نامەزینەرانی (بزووتنه‌وه)، تیکەلەیک بوون لەو کارە سیاسی و عەسکەریانە کە پێشینەیی خەبات و تیکۆشانیان لە نێو ھەربو بانی پارتیی دیموکراتیی کورستاندا ھەبوو!

بە واتایەکی بیکە، گروپیک لە کار و ھەلسووڕاوانی نێو بانی «س» ی پارتی کە بەشیکیان لە سالانی ١٩٧٠ _ ١٩٧٤، جۆرێک لە بەرپرسیان لە شۆرشی ئەیلوولدا ھەبوو.

گروپی نوو، ئەو کار و لێپرسراوانە بوون کە بە ئرێژایی تەمەنی بزووتنه‌وهی ئەیلوول، بۆ سەرکرانیتیی پارتی و ریتازی بارزانی و ھەقار بوون. ھەرھسی بزووتنه‌وهی ئەیلوول، ھەنەمک گومانای لای نەم گروپە دروست کرد و تووشی راپسکان و تیرامانی کەرن.

ھەرھس، کە سەرکرانیتیی پارتی و مالباتی بارزانی ئاوارەیی ئەویو سنوور کرد، ھەرفەتیک بۆ ریشالبوون و ھەنیکجاریش پسانننی ئەو گورپە نەستوو ریکری، سیاسی و رۆحییە رەخساند کە سالانیک بوو، سەمان کار و لێپرسراوی بە سەرکرانیتیی پارتییەوه، شەتەک نابوون!

ھەرھس، ھەییەت و توانستی مالباتی بارزانی و سەرکرانیتیی پارتیی لە چاوی ئەو گروپەما بچوک کەرنەوه و بواری ئەو بۆ رەخسانن کە بێ ئەوان و نوور لەوان، کەمیک بەخۆنا یینەوه و بە روالەتیش بێ، لە ییدیک بیکەوه، بۆ حیزب، بزووتنه‌وه و جەماوەر بێوان و بێر لە نامەزارانننی

رېځخاويکي سياسي نهوتو بکڼه، که له روي تير و بهرنامه سياسي، جوړه جياوازيهکي لهگل پارتيا هبيت و هاوتاي باروڅخي سياسي و روښنيري کورستاني پاش هرهس. څو بگونحنننن.

نەم گرووپە، لە ھەولێ ئۆبېرېزەکرێنی توپەیی و ناڕەزاییەکانی ھۆیاندا بوون، لەمەر سیاسەتی پارێزگاری و ملدانی بۆ ئەمەری واقیعی ھەرمس و چوونە ژێر بارباری بەرئەنجامەکانی ریککەوتننامەیی ئەلجەزائیر. ئەمان، سەرچەمی کارەساتەکیان لە نەستۆ و ئۆبالی سەرکراوێتی و مالباتی بارزانی ئەمان. ئەوان، ھۆیان بە لایەنگری موقاومەت و ئیریزھێندانی بزوتنەوێکە ئەمانساند. بەشێک لە ھەولەکانی ئەم گرووپە و کەسانی بیکەش (بکتۆر مەحمود عوسمان و سامی عەبدولپەھمان..ھتد)، ئەچیتە خانەیی ھۆلەدان بۆ ھۆنەربازکرێن لە ژێر بارباری لێپرسراوێتی ھەرمس و ھۆپاکژکرێنەو لە ھەر ھەلە و ھەلوێستیکێ سیاسی و چەکنارانی نالۆژیک و نەگونجایی بزوتنەوێ نیلۆول کە ئەرئەنجامی نەریتی و خراپیان لێ کەوتنەو. ئەمان، بارێ گلاوی شۆڕشیان لە نەستۆی بارزانی و مالباتەکی ئەمان و ھەکو لێپرسراوی پلەیکێ شکستەکیان ئەمانساندن. ئەم گرووپە، لەم بۆچوون و تیروانییاندا، لەگەڵ کۆمەڵە و یەکییتی نیشتمانیدا یەکیان ئەگرتەو. رۆژگاری ھەرمس، بۆ بەشێک لە لێپرسراوەکانی بزوتنەوێ نیلۆول، رۆژگاری پێستنامالێن و کارژھەڵدان و ئەنگ و رەنگگۆڕین بوو!

هەندەك بۆچوونی بێتەلگە ھەن، وای بۆ ھەچن، كە گرووپى سەر بەبائى «م س»ى نىو بزوتنەو، ھەر لەسەرھتاي كارھو، پرسیان بە مامجەلال و ھەستەى نامەزینەى يەكیتى كرەبیت و رەزامەندیە نووانیان بۆ نامەزناننى وھا رێكخراویك وەرگرتیبت. تەنیا شتیك نەم بۆچوونە پشتراست بكانەو، سات و وەختى ھەرچوونی بزوتنەوھە لە يەكیتى و پێكھاتەكەیتى. پاشى كارھساتى ھەكارى.

کارهساتی ههکاری، بۆ یهکێتی نیشتمانی کوردستان، گورزێکی کوشنده و شکستێکی سیاسی و چهکناری بوو. ههنتیک له سهڕکهره یار و جهر بهزهکانی بزووتنهوه «بالی م س»، به نهستی هیزهکانی پارتی، بیل کران و پاشان نیعدام کران. لهناوچوونی نهم سهڕکهره و کادرانه، هاوسهنگیی هیزی له نێو بزووتنهوهها لاسهنگ کرد. بزووتنهوهی پاش ههرهسی ههکاری، زۆرینهی کادر و سهڕکهرهکانی، به رهچهلهکی سیاسی، لهچوونهوه سهڕ بالی مهلالی له بزووتنهوهی نهیلوولبا. نهم بزووتنهوهیه، نهگهرچی هیشتا مهوابیهکی فیکری و سیاسیی له نێوان خۆی و پارتیدا نهبینی، لهگهڵ یهکێتی و کۆمهلهشدا، زهمینهی فیکری و سیاسیی هاوبهشی نێوانیان، دهات کهلێنی ههراوتری تی نهکوت. دهبن بایم: نهگهر کارهساتی ههکاری بهو جۆره نهبایه و رێبهرانی بزووتنهوه و یهکێتی، ((عهلی عهسکهری، لکتور خالید، شتم حوسین باباشخنی نئزبی)) و کادرانی بیکهش مابان، مهسهلهی

جیابوونەوی بزووتنەوه. وها نەمکەوتەوه و ئەگەریش رووی نابا، نەو کارکردی لەسەر ریزەکانی
یەکنیتی نەمبوو!

نەو سەرکەرە و کادرانەي بزووتنەوه که نالای جیابوونەویان هەڵکرد و بەکرەمەش جێبەجیان
کرد. شتاقیان سەر بە بالی (م س)ی نیو بزووتنەوه نەبوون:

رەسول مامەند، تایەری عەلیی والی بەگ، سەیدکاگە، قادەرەزیز، حاجیی حاجی برایم، مەلانیسیح،
حەمەرەحیم، عەدیل مورا، عەننان موفتی و لە کۆمیتەي نامانەي پارتی دیموکراتی کوردستانیش.

بکتۆر مەحمود و قادەرەباری. نەم دوو بالە، پاشتر یەک دەگرن و

حیزبی سۆسیالیستی دیموکراتی کوردستان، درووست دەکن.

كىشەكانى پىش لووگەرتىبون (جىاوازى لە فېكر و تېروانىندا!)

— كۆمەلە و بزوتتەنە، ھەك نوو بالى سەرھەكى نىو يەكيتى نىشتەمانى كورستان، بىد و تېروانىنىان لەمەر شۆرش و بزوتتەنە چەككارى، جىا و نوورلەيەك بوون.
كۆمەلە، پىي و ابوو شۆرشى رىزخايەن، پىويستى بە ھىزىكى كاكلى كەم و پوخت ھەيە. نەم ھىزە چەككارە، لە بەرھوامى پىرۆسى بزوتتەنەكە، بە كارەمخۆ، لە پروى چۇنايتى و چەنايتىيە، گەشە ئەمكەت و ئەيتە ناوكى لەشكرىكى گەلى شۆرشكىر كە پىتەپى قۇناغە جىاوازمەكانى شەپى رزگارى نىشتەمانى، ئەيتە ھەيىنى رەمساننى زەمىنى شۆرشىكى سەرتاسەرى لە نىراقنا و بزوتتەنەكە بە نامانجى خۇى ئەگەينىتت. كۆمەلە، بەم مېتۆە كارى ئەمكەد و ھىزى بىنچىنەيشى، كەسانى خۇينەھوار و رۆشنىرى شارەكان بوون كە لە بوارى سىياسى و چەككارىنا، رۆلى رىيەرايتىيان ئەيىنى.

سەركرائىتى بزوتتەنە، تىگەيشتىيان بۆ ھىزى چەككار، لەم روانگەيەو بوو: (كۆكرنەو ھەرچى و ھەرچۆن ئەمكەيت، كۆو ەك! تا ئەيتە ھىزىكى قەبە و فشار بۆ رۆتەم ئەيتەيت و ناچارى ئەمكەيت، پاشەكشى بىكات و ئەمكەيەك بۆ نانوستانەن و گەتوگۆ والا بىكات). بەشى زۆرىنى ھىزەكانى بزوتتەنە، لە كۆكرنەو ە چەككارانى ەشپەتەكانا بوو، كە لە رۆزگارە ناستەنگەكانا، بە كۆمەلە تەسلىم بە رۆتەم ئەبوونەو و سەنگەريان چۆل ئەمكەد. كۆمەلە، نۆبەرى نەم بۆچوونەى بزوتتەنە بوو. مەمەلەل، بە جۆرىك لەگەل نەم مېتۆەى ەشامەت كۆوەكرىنا بوو. مەمەلەل، لە سالانى ئواترىا و كاتىك ئەستى ئاوەلاتر و فشارى كۆمەلەى لەسەر كەمەتربوو، ھەر نەو كارەى كرد كە سەرانى بزوتتەنە لە سەرھەتانا ئەيانكەد.

— ئابەشاننى پۆست لە ئەسگا سەركرائىتىيەكانى يەكيتىنا، كىشەيەكى بىكەى نىوان كۆمەلە و بزوتتەنە بوو.

سەركرەد و لىپرسراوەكانى كۆمەلە، زۆربەيان لە بزوتتەنەو ئەيلوولنا، شوپىن و پىنگە و جىتگايەكى لىاريان ئەبوو. ئەوان، تىكۆشەرائىك بوون، لە بزوتتەنەيەكى نوينا و لە ماو ەى نووسى سالىكنا، لە سۆنگەى تەوانا و جەربەزەمى و لىھاتوووى خۇيانەو، بەناوى بوون و لە بزوتتەنەكە و لەنىو جەماو ەرىشنا وەكو سەركرەى مەيانى، ناسران.

سەركرەكانى بزوتتەنە، بە پىي پىشىنە و ئاوبانىكى خۇيان، رىيەرانى كۆمەلەيان بە سادە و

كەمنەزمون و منالومەزم، چاویلەكەرن.
كۆمەلە، كە سەرچاوەی لەنۆژەن دەستپێكەرنەوێ خەباتی چەككاری بوو، سەركرەكانی، بە
بابەشكرینی پەنجا بە پەنجای پۆستە گەرنەكانی نیو یەكیتی لەگەڵ بزوتنەوێ، رازی نە دەبوون
و لەمەشیاندا، لەسەر ھەق بوون. بزوتنەوێ، نەگەرچی خەشاماتیکی لە دەور بوو، بەلام لە رووی
چۆنایەتیوێ، ھاوتای كۆمەلە و رێكخستن و ھیزەكانی نەبووستان!

— مامجەلال، سكرتیری یەكیتی نیشتمانی و لە لوتكەي ھەرمی دەسلەلتا رۆ نیشتبوو. چۆنیەتی
مامەلەكەرنی مامجەلال لەگەڵ لایەنەكانی نیو یەكیتی، رۆلی گەرنی لە پێشھات و گۆرانكارییە
نیوخۆییەكاندا دەبینی. پاش كارەساتی ھەكاری و لەنیوچوونی بەشێك لەو كادەرانە بزوتنەوێ
(عەلی عەسكەری، ئكتۆر خالید و «شیخ حوسەین»...) كە كۆلەكەي فێكر و دەسلەلتای مامجەلال بوون
لە نیو بزوتنەوێ، نیدی مامجەلال، ھەم بەلای كۆمەلە نایەمشكاند و ھەمیش لە ھەولێ گەشەپێتان
و بەھیزكەرنی (خەتی گشتی/پان) بوو. نەوھشمان لەبەر بیت كە مامجەلال، لە سەرھەتای ھەفتاكاندا،
دەستپێشكەر و نامەزێنەری كۆمەلە بوو.

— ئالوگۆرەكانی كوردستان و نیوچەكە: سەرگەوتنی شۆرشی گەلانی نیران، ھەستانەوێ بزوتنەوێ
سیاسی و چەككاری لە رۆژھەلاتی كوردستان، لەبەر یەكەلەوھشان (بەرە پێشكەوتووخوازمەكەي نیوان
بەعس و حشە) و رۆلەشاخكەرنی نەندامانی حشە، ژیانەوێ و خورتبوونەوێ پارتی دیموكراتی
كوردستان و پووجەلەبوونەوێ خەونێك لەمەر نیفلیجیوونی پارتی و مالباتی بارزانی لە قەیرانی
ھەرمەسدا، نەو فاكەتەرە گەرنەكانە بوون كە رۆلی كاربێریان لەسەر نوخی نەوێ رۆژی بزوتنەوێكە
بانا و زەوینەي مەملەتێكانیان بەرینتر كرد.

— بریژمەكیشانی شەری نیوان یەكیتی و پارتی...
نەو بەلای بزوتنەوێ، كە پاشی كارەساتی ھەكاری مابوونەوێ، نەگەرچی بەشێك لە سەركرەكانیان بە
دەستی «ق م» نەندام كرابوون، دێسانیش نەو شەرییان بە شەری خۆیان نەندام. بەلانیەكەوتن
و بریژمەكیشانی شەری نیوخۆ، یەكێك لە بیانووەكانی بزوتنەوێ بوو، تا لە تەلاری یەكیتی بەرچن
و خۆ لە بازەنەي شەرمەكە نەراون. كەچی نەوان بەو ھەلوێستیان، نەركایەكی دیکەي خۆیانوویان
كرەوێ و بەلای برینەكەیان بڵێنتر كرد!
نەمانە فاكەتەرە گەرنەكانی جیابوونەوێ بەلای بزوتنەوێ و كەرتبوونی یەكیتی بوون، لە رۆژگار و

سەرمەيىكنا كە سەنگەرى سىياسى و چەككارىي يەككىتى و بزوتنەۋەي كورد، جارى تۆكەمە و بەمىز نەبون.

نەگەر قولتەر رۇبچىن، نەشى بلىين: ھۆكارى بنەرمى. لە مېژوۋى پەرتبۈۋى بزوتنەۋەي كوردنا، پىكەۋەنە سازان و ھەلنەكرىنى كەسەكان، نەسكەوت و بەرژەۋەننىيەكان، نەسەلات و پۇستەكانى. پىشىنە و باكگراۋەنى سەركرە و كادىرەكان، جىاۋازىي فېكر و تىپۋاننىيەكان كەمتر رۇلىان لە پىرۇسەي پەرتبۈۋەننا ھەبوۋە!

جىابۈۋەنەۋەي بزوتنەۋە، لە لۆزىكى خەباتى شاخنا، قىبۇل نەمەكرا. سەنگەرەكان نەيانەتۋەنى بە ناشتى پىكەۋە ھەلبەكن. بەرمى شەرى نىتوخۇ فارۋانتەر و تىشەكانى ئاپاچىن خۇيناۋىتر بوۋن. ھاۋىرئ و ھاۋسەنگەرە شۇرپىشگىرەكانى رۇژى پىشۋو. لەگەل زەنگى شۋومى جىابۈۋەنەۋەنا، بوۋن بە: ناشۇرپىشگىر، كافەر، لاسەر، شۇقار و گەجەرۈگۈجەرى نىۋ بزوتنەۋەي كوردنايتى!

مەخابن! نىمە و نەۋان، بلىنگىزى پەخشاننى نەۋ تۆمەت و پاساۋە نامەنتىقىيەنەي جىابۈۋەنەۋەي خۇيناۋى بوۋىن. نىمە، ھەموۋمان لە ھەمبەر بەزاننن و رووشاننى حورمەتى يەككىتى، لەلايەن بزوتنەۋەۋە، لە لوتكەي «مامەندە» رۇد و سەختەر بوۋىن.

بیداری سکرتیرہکان!

له «شینى» وه بۆ «زهلج» و به ههوارژيكا، هاوړپى مه لابهختيار. بۆ «نيوزهنگ» و بيدارى ههړبوو سكرتيز (مامجه لال و نهوشيروان مستهفا)، سه رهكهوين. يه كه م روژى به هاره و نه م دهقهه، هيشتا سپى وهك چۆپى شير، جارى كوستان خالى رهش تى نهكهوتوه، جارى بهر بيخه م بوخۆى لى نهكهوتوه!

سهرم پر پر له خهيال و وينه‌ي مامج‌لال و مال و باره‌گاي نه‌و. من، پيشتړ، ته‌مهن بواړي بينيني چ سه‌رؤكيني بزوتنه‌وي كورنۍ بؤ نه‌ره‌خساندېووم. يان سرووشت و خسه‌لتي بزوتنه‌وه‌ك، بتاييت بزوتنه‌وي نه‌يلوول، نه‌و دهره‌فتمې بؤ كه‌مكس ره‌خسانېوو. ناخر زؤر كه‌مبون نه‌وانه‌ي به بريځايي ۱۴سال له ته‌مهنې بزوتنه‌وي چه‌كناري نه‌يلوولدا. شانسي بيداري مه‌لاسته‌فاي بارزانيان پي برابوو. من، ساتي ميرمنال بووم، مامج‌لام جاريك له هله‌بجه، له دووره‌وه بيتوو. سالي ۱۹۶۵، ساتي له‌گه‌ل هاوپتيكانيدا، له نيران گه‌رانوه و له‌گه‌ل بارزاني و سه‌ركرداييتي شوپشنا ناشتوبونه‌وه. پاشتر، له رؤڅگاري نووكه‌رتبون و جه‌لالې و مه‌لايينا، من چوون كاكم جه‌لالې بوو، وهكو سيمبوليكي پيروز له مامج‌لام به‌رواني. رؤڅگار رؤشت و من هراشتر. سه‌رتاي هه‌فتاكان و كړوگالي خوښنه‌وه و ختووكه‌داني سياست، نيدې من، له ميانه‌ي نووسين و كتيه‌به‌كاني مامج‌لاله‌وه، كه‌ومه نيو نياي فيكري ماوتسي تونغ و شوپشي ريترخايه‌ن. نيستا، من به ريگاوهم بؤ بيداري سه‌ركرده‌يك، كه سالانيكه له نووتويي كتيه‌به‌كانيه‌وه، خوني بينيني، بؤ من. خونتيكي گوره‌يه!

من، پيشمه‌رگه، كاري كؤمه‌له و گهنجيني خونگه‌رم كه پيم وايه سه‌ركرده‌كان، له‌گه‌ل هه‌لومه‌رج و قوناغه نوټيه‌كاندا، كارځي فيكر، بيركړنه‌وه، هه‌لسوكه‌وت و مامه‌له‌ي خويان له‌گه‌ل رووباوه‌كاندا فرې دهن و له سه‌ره‌مې نوټ و شوپشي نوټا، له‌نؤڅه‌ن له‌ايك دهنه‌وه!

من، پٽم وابوو، ههرمسی نهیلوول و زهرهپه‌پی خۆدی بارزانی، نه‌سپێکی سه‌ره‌میه‌کی نوێ، رێیازیکی نوێ و له‌ایک‌بوونی «ماو»یکی نوێی کوریه‌یه‌! نیستا من بۆ ماڵ و میباری «مانق»ی کورد به‌ریگاوه‌م!

له مله‌ی شاخوه نامگه‌رین. خپښتوزمگ، ټولیکه له نیوانی سی شاخا. سی کورته‌شاخ له نامینی «مامه‌نده»ا، دهستان له کهمری یه‌کدی وهره‌تیاوه و نامیزیان بۆ کومه‌لنیک سرکره والا کړیوه که له‌ویوه جاره‌نوسی بزوتنه‌وی مطالعه‌تک بریار به‌ریت.

نیست، یہ دامننی کرتہ شاخانہ وہ، سی تا جوار خانو ہمینرین کہ زیاتر بہ کتہ باخ ہمین۔ لہ

بەرگەمى ھەرىكەت ھەم كۆختانەدا، چادىرىك يان ئووان ھەلدران.
ئىتە لە نابەزىندا، بەرھەم لای راست لا ئەمەين و لەبەر كۆختىنكا ئەمەستىن كە ئووان تاولى سىپى
لەبەرگەمەندايە. نۆرە بارھەگای مامجەلالە. خىمەكان، شۆينى پىشمەرگەى پاسەوان و خوارىنسازكرىن.
مامجەلال. ھەم نەرىتى ھەمىشەى، ئىتە بەرگەمگا و بەخىرمان ئەھىنىت، لەنامىزمان ئەگىرىت. ماچمان
ئەمكات و بۆ ژوررەھە ھەرموومان لى ئەمكات. ژوررىكى ئاسايى سىنەچوار، ھەرشىك و چەند پەتوويەك
راخراون، بەرگەيەك و پەنجەريەكى بە ئايلون گىراو، مىزىكى چكۆلە چەند رۆژنامە و پەرمكاخەزى
لەسەرن.... مامجەلال، بەرگى خاكىي لەبەريايە، كۆلۆي لەسەريايە و جامەبانى نا. نەو پۆشتە و
رەشتاشراو، بە ئووان چاوى بۆز و تەشكبارەھە بەرانبەرمان ئانىشتوو و لە پەسا پرسىارمان لى
ئەمكات و ئەھوىت لە زارى ئىتەھە، لە ئۆخى شۆرش و يەككىتى لە ئاوجەي ھەلەبجە و ھەرماماندا،
بەگات.

من، لەسەرخۆ ھەلام ئەمەھەم و باسى رىكخستەن، ژمارە و ھەمى مەفرەزەكان، جەماوەر و پەيەمەندىيەكان،
گرفت و كەيشەكانى بۆ ئەمگەم، مامجەلال، ھەين و بەتاسەھە گويم بۆ رانەھىزى... پاشان بە پشووويەكى
رەيزەھە، قسانمان بۆ ئەمكات و ئۆخى ئىراق، ئىزان و بزووتنەھەى شۆرشگىرپى ئاوجەكەمان
بۆ شىدەمكاتەھە... نەو بە جۆرىك گەشەينە، تروپكى سەركەتەنت لە ئاوينەيەكى رۆشنا، نىشان
ئەمكات!

پىشمەرگەيەك، لەسەر سىنەيەكى چكۆلە چامان لە «كۆپ»ى فافۇندا بۆ ئەھىنىت.
چا ئەخۆينەھە و مائىناوایى لە مامجەلال ئەمگەين و بە ھەمرازەكەى ئەوبەريە، بۆ بارھەگای سكرتەرى
كۆمەلە سەركەمەين. لە سەردانماندا بۆ لای ئەوشىروان، تەنباين و مەلەبەختىارمان لەگەل نىيە!
ئەوشىروان ناويەك، من لە كۆتايى شەستەكانەھە و لە كۆفارى «رەزگارى»يەھە ئەيناسم، نەو
سەرنووسەر و سەرجاھەى فەكر و تەمەي سىياسىي كۆفارەكە بوو. من، ئاوى ھەر كەسەك ئەيىستەم،
وینەيەك لە شىو و رووخسارى نەو، لە ھەزەمدا وینا ئەمگەم.... پىاويكى ميانەبالاى سووروسىپى
تەكسەمراو لە ژوررىكنا ئانىشتوو... رووگەش و ئەمبەخەندە، كاسكىتەيكى خاكىي بە وینەي جىقارا و
ئەستەرى سوورى پىنجگۆشە نەخشىنراو لەسەرنراو! ئىوارەكانى ژوررەكە، بە پلاكات و پۆستەرى
رەيەرانى بزووتنەھەى كرىكارانى نىيا، ئاپۆشراون....

— بەخىر بىن! ھەرموون!

— ئەچىنە لای كاك ئەوشىروان!

— پىشمەرگەى كەين؟... لە كۆپە ھاتوون؟

— پىشمەرگەى كۆمەلەين... لە ئاوجەي ھەرمامانەھە....

پیشمەرگە پاسبەوان، وەرور کەوت و یەکسەر وەنەر کەوتەو و فەرەووی لێ کرین...
 سلەوامان کرد. بەخیزی هێناین و نەستی گووشین. پیاویکی بالابەری نەسمەری نالگۆشت،
 چوارمشی لەپشت میزکی زۆر نزم و چکۆلەو، بەرانبەرمان نانیشتەو و بۆ ساتیک بە کاخەمکانی
 سەر میزکەو خۆی خەریک کرد و پاشان لەگەڵ نێمە، نەستی بە گفتوگۆ کرد. پەرپووتی ژوورەکە
 سەرنجی راکێشام. نیوارەکان رووت و هیچ پۆستەریان پێوە نەبوون. نیوارەکانی ژوورەکە بە
 وشکەکەلەک درووست کرابوون. لە رووی ناووە سواخ نەرابوون. بەلام بە نایلۆن رووپۆش
 کرابوون. «با»ی سارد مەهاتە ژوورێ و نایلۆنەکانی پف نەکرین. ژوورەکە، بە پۆزی رووناک،
 تاریک و چرا هەلکرایو!

نەوشیرون، وەکوو سکرتیری کۆمەلە، کەمتر هەوالی کارەکانی کۆمەلەی لێ پرسین و زیاتر بەوێ
 هەوالی ریکخستنی یەکتی و نۆخی پارتیزانان و ژمارەیان کەوتبوو. نێمە وەکوو پێویست، وێنەیهکی
 گشتیی باروونخەمان نیشان نا. نەو، پێچەوانەی مامجەلال، رووگەش و مەمبەزە نەبوو، بگرە
 تارانیهکیش مۆن و توورە بەیاری نەکەوت. ساتێ نەو، رووی پرسیاری لەمەر ڕاکرینی بیلێکی
 «ق-م»ی، لای نێمە تێ کرین، ریتی مەریپنەکەیی توورنامیز بوو....

— نەمبوو لە دەستان هەلیت!

— لە شەپا هەلات!

— چەند لاتان مایەو!

— زیاتر لە دوو مانگا لە نەبوونی بارەگا و زیندان و ڕاکەرەکی پیشمەرگە، بیلەرگرتن ئاسان
 نییە... جگە لەوێ کە پێوەندیان لەگەڵ سەرکرانی تێدا پچرا بوو، خۆشان نەمانهتوانی بپاریکی
 لێ بدەین!

— بپاری سەرکرانی نەهویست. نێو هەتانتوانی سزای بدەن! بەلام نێو بێرتان لە مەسەلەی
 خێل و تایفەکەیی کرێمەتەو... نێو ترسێک!

راستیەکە، نێمە نە ترسێک بووین و نە حیسابمان بۆ خێل و عەشرەت نەکرد. نێمە نەو
 خۆنەمەوانەیی کۆمەلە بووین، کە هەموو شتێکمان بە شۆرش بەخشی بوو... نێمە بە هیوای
 سەرەبازکرین نەبووین. ناخ نەو رۆژگارە سەخت و نێوانە، جگە لە شەهیدبوون، هیوای ژانیان
 تێدا نەهێنرا.

من و لەتێف، بە نیوەلشکاوێ مائناوایمان کرد و بۆ «شین» گەڕاینەو...

لە رێگانا، من بێدەنگ و قسەکانی نەوشیروانم وەها تەفسیر نەکرین: (ئەوان بە ئێوان و چاوان بە
 چاوان)، نەمە لۆژیکی خەباتی شاخ بوو. نەو، تۆ نەکوژی، بێت نەکات و نێعمات نەکات، ئەمێ تۆ بۆ

نایکەیت؟! تۆ، لە جەنگەلی پێر پرناندا، نەتووت وکرو «عیسا» رەفتار بکەیت!، بیارە کە کەوت
نەکن!

من، لە ھەلویستی خۆم ژێوان نەبووم. من، لە نیوان بەرباشی دەستھارێکدا، رۆحم بەھات ھەپرون
دەبوو! نێمە و ئەوان، چ تاوانیکمان نەبوو! نێمە، ھەموومان لەو نۆزەخی کوریکوشتنەدا، گوناھ
بووین.

پاش یەکم بیدار و لە ماوەی ئەسالی خەباتی شاخدا، ھیانجار سکرتری کۆمەلەم بینی. ھیانجار
قسەوباسمان کرد، لەسەر سفرھێک نانمان خوارد، لە بارھگای ئەویدا رۆژم کربوھ و ھەرگیز بەو
تۆن و ریتە نەیسووانم و رووی لێ گرژ نەکریم. بەلام یەکم بیدار و ژوان، زۆر شت لای مەرف
بەجێ دیلێ. ئەو وێنانە لە یەکم پەیفیندا ھەنخشین، سەپنەھیان ئاسان نییە. مەرف، پێشنەوی
ھەرشتیک بیت، پێکھاتەیکی پێچەلێنچە لە ھەست و سۆز. ساتێ لەخۆرا سۆزت بپروشین و ھەست
برینار بکەن، بە ناپوھ و نێھەکی نژ بەخۆت بەسەرا بسەپنن، ئیدی ناچار بە پەرچەکرنا و
نژھەلویست دەیت. ئەوێ کە من، لە درێژایی بگروھبەردە و مەملانێکانی ھەناوی کۆمەلەدا، لە
سەنگەری ئەو بەری رێباز و نۆرینی فیکری و سیاسیی نووشیروان کەوتم، دەشت «بەشتیک» ی باریکی
ریشەکە لە کەناری ئەو یەکم بیدارمان چەقی بیت! دەلێم بەشتیکی گچکە، ھەنا خوێ نووشیروان
خاوەنی نۆرین و نیاپینیکی تایبەت بوو لەمە کۆمەلە، شۆرش، بزوتنەوی کۆمۆنیستی و بیارە
و ھەركۆتە جیھانییەکان کە لەگەڵ بۆچوون و تێگەشتنی بەشتیکی کادرازی ئەوێ رۆژی کۆمەلەدا
یەك نەمەکووتن و سەروکاریان لەگەڵ کێشە و گرتە تیوری و فکرییەکانی کۆمەلەدا ھەبوو!

نووشیروان، کەسێکی بەنەزمون و سیاسییەکی مۆنەوەر بوو. ئەو سیاسەتمەناریک بوو، خاوەن
فیکر و نیاپینی و بەرنامە ی کاری سیاسیی تایبەت بەخۆی. ئەو، بە درێژایی ئەو سالانە خەباتی
شاخ، بە پشوویەکی درێژووە، کاری بۆ جێکەوتنی نۆرینەکانی خۆی ئەکرد. نووشیروان مستەفا،
لە گفتوگۆ و دیالۆگدا، کەسیکی کەمبوو، قسەلەپوو، ھەنمەک جاریش توند و رووشکێن بوو. ئەو،
سەرکەریەکی خاکی، بێغیز و دەعیە بوو. لەژێرنا سادە، لە جلۆبەرگ و پۆشاکدا لە سادە سادەتر
و نەم خەسەلەتەنەیشی تا رۆژگاری نیستا و ھورانی دەسلەت و ھەركۆتە فیرەمەنەکانیش، ھەر
و ھەك خۆیان و زۆر نەگۆراون. ئەو سەرکەردە و لێرسراوانە لە کە شاخ و لەو ھەلومەرجە سەختە
ژیانی پێشمەرگانیدا، شیتی جوانترین شتە جوانەکان بوون... جوانترین «کلاشینکۆف» ھەمانچە
سیمس، لانکەرۆزەر، شال و کلاشی ھەورامان، ئاتازی نیوماڵ»، لە رۆژگاری ئازادی و ھورانی
دەسلەلاتی پاش راپەریندا، بوون بە خۆرە ی گەندەلی و تا سەرئێسک دەسگاکانی دەسلەلاتیان نیفلیج
کرد.

مەلەبەختىار پىرسىيىرى كىرد: مەيلى تان لەگەل كاك نەوشىروان چۆن بوو؟
_ باش نەبوو... پىياۋىكى زۆر تووپەيە! ھەر لەخۇرا و لەسەر كىشەيەك كە تۆ ناگانارەيت. خۇي لى
قەلس كىرىن.
_ كۆيى مەھنەت و لەيلى مەگىر... نەو ھەروايە!
ھەستەم كىرد. نەوانىش نانۇويان پىكەو ناكولى!
نەو شەھىشان لە «شىننى» بە پۇز كىرد و بەيلى، بە كۆلىك رۇژنامە و بلاوكرادى يەككىتى و
كۆمەلەو، پىگامان بۇ «سەرىشت» گىرە بەر. لە سەرىشتەو، ھارپى چەند پىشمەرگە تىر. بەرەو
«بانە» و پاشان «مەريوان» پۇششتىن.

شەرى نىزلى

ھەۋالى ھىرش بۇ «نىزلى» ۋە شەرى نىزان ھىزەمكىنى يەككىتى ۋە ق.م. لە ناۋچەى ھەۋامان، زارەۋار لە نىتو خەلگى مەريواندا ھەلەمفەرى ۋە نەنىشتەۋە! رۇژنامەكانى «كەپھان» ۋە «نىتلاعات»ى نىزانى. بە مانىشتى بىار ۋە مەركەۋتو. ھەۋالى جەنگى خويناوۋى «نەفرانى تالەبانى» ۋە «بارزانى»يان لە ناۋچەى «ھەۋامانات» بىلاۋكەرىبوۋە.

نىزلى، شارەپتەكى گەرە لە نىتو بلى شاخاۋى ھەۋاماندا ھەلەنىشتوۋە ۋە پىشتەر مولكى جافرسولتانى لەۋن بوۋە ۋە تانە رۇژگارەش، ئەۋلاخانى كورپى سان، كۆشك ۋە سەرايەكى لەۋى ھەبو. نوازنى «خان»، لە شىخانى عەبابەلى، يە ۋە كچى شىخ كەرىمە، كە نەبىتە پورى نىمە. نىمە گەشىتىنە مەريوان ۋە ھەۋالى كۇتايىھاتنى شەر گەشت. بەلام جارى ھەمو ھىزەمكىنى يەككىتى ھەر لە نىزلى ۋە ناۋچەى ھەۋاماندا بوون.

لە مەريوانەۋە سۈرى ماشىنىك بوۋىن ۋە بەرەۋ نىزلى رۇشىتىن. لە رىگانا، يەككىك لەۋ كادرانەى لەگەلماندا بو، چۆنىيەتى نەستىپىكرىن ۋە پاساۋى شەرەكى بۇ باس كرېن...

چەندىرۇژىك پىشتەر، مەفرەمەكانى «ق.م.» لەسەر رىگەى مەريوان _ نىزلى، چەند كەسىكى سەر بە «كۆمەلەى جووتياران» نەگرن ۋە دىيانەنە پاسگەى نىزلى ۋە زىندانىان نەگن. كۆمەلەى شۇرپىگىرى زەمەتكىشانى كوردستانى نىزان، كە ھىزى چەكناريان بە نىتو «كۆمەلەى جووتياران»ۋە ھەلەمسوۋا، ھانا بۇ يەككىتى ۋە كۆمەلەى ماركسىي _ لىنىنىي ئاقۇزا نەبەن ۋە ناۋاى يارمەتتىيان لى نەگن. ھىزەمكىنى يەككىتى، بە ھانەى كۆمەلەۋە نەچن ۋە نىلەكانىيان رزگار نەگن ۋە لە نەجامى شەرپىكى خويناوۋى شەۋرۇژىدا، نىزلى ۋە ناۋچەى ھەۋامان لە ھىزەمكىنى «ق.م.» پاك نەگنەۋە!

چىياكانى نەۋرى نىزلى، لوتكەيان لە بلى ناسمان سىمۋە. رىگاكە، بە نەربەنىكى تەنگ ۋە رۇندا بە نىتو نەربەندى نىزلى، خۇى لە گەروۋى چىياكان نەخزىنى ۋە نەگاتە ھەناۋى نىزلى.

نىزلى، لە پىشمەرگەى يەككىتى جەمى نەھات. ژمارەى ھىز ۋە چۆنايتتىيان ۋە نامەبۈۋىنى بەشىكى زۇرى كادىرە عىسكەرىيەكان ۋە نوۋ نەننامى سەركىرائىتى يەككىتى (سالار عەزىز ۋە بەكرى حاجى سەفەر). ھۆكارى شەرەمەكان لەۋ پاساۋە نەۋلاتر نەبەرد.

شەرەكە پىشتەر پلانى بۇ ناپۇژرابو. ھىزەمكىنى يەككىتى، ۋىراى جىبابوۋنەۋەى بزوۋتەۋە لە سەرەۋە، شەرەمەكان لە خوارەۋە، پىكرا ۋە بەيەكگرتوۋى نەجام نا. ھىزەمكىنى ھەرىمى يەكى شارەۋور (جەمى حاجى مەحمۇد ۋە شەۋكەتى حاجى موشىر)، ھەرىمى نوۋ، ھەرىمى سى، ۋە چوار (جەمالى عەلى باپىز،

نەنومەری مەجیدسولتان. عوسمانی قادرمونەمەر و زۆر کاری بیکەش کە پاش نەم شەرە. بەرە
بزووتنەو و یەکیتیان لێک ھەلوارد.

بۆلێ. لە سەر درێژایی سنووری نێوان رۆژھەلات و باشووری کوردستان، تەنیا پێگەیەکی «ق م»
بوو کە لەوێ را مەفرەزمەکانیان دانەبەزینە نێوچەکانی شارەزور، شارباژێر، ھەلەبجە و ھەوارمان
و لەمەریکیشی بۆ ھاتوچۆی ھێزمەکانی نێمە، لە نێوان ناوچەکانی ھەلەبجە و پێنجوین، بە دیوی
رۆژھەلاتنا دروست کرابوو. پاشی گرتنی بۆلێ، ھێزمەکانی «ق م» بۆ قولایی گونەھەکانی
ھەوارمانی رۆژھەلات و بەشینکیشیان بۆ ناوچەی «باومجانی» و «بەرۆلە» پاشەکشەیان کرد. لەو
شەرمەدا، ھەندیک کادر و پێشمەرگە «ق م» بەئیل گیران و ھوانەیی سەرکرایتیی یەکییتی کران
کە پاشتر لەگەڵ «حامیدی حاجی خالید و علی شێخ» کە لەسەرەمی «ھەکاری» یەوہ ئیل بوون،
نالۆگۆریان پێ کران.

ھێزمەکانی بۆلەمیان کرد. نێمە لەگەڵ ھێزمەکانی ھەرمی یەکدا، گەڕاینەوہ مەریوان و پاشان بەرە
شارباژێر رویشتین.

بزووتنەوهی چەکلاری، سیاسەتمەناری نەخوێندەوار بەرەم دەهینیت!

هەریمی یەک، یەکیەک لە هەریمە بەهێزمەکانی یەکییتی و پانتایی مەملانیتی نێوان کۆمەڵە و بزووتنەوه. کۆمەڵە و لێپرسراوەکانی نەرمەوهی کۆمەڵە بوو. هەریم، هیشتا هەر لیژنەیی هەریم بەرپەرەوهی دەبرد و فرماندەییکی بیاریکراوی نەبوو. شەوکهتی حاجی موشیر، حەمەیی حاجی مەحمود و رەووفی خەلیفەسەعید لە پیشبەرکێتی وەرگرتنی دەسەلاتی هەریمدا، لە مەلانییهکی سەختنا بوون.

جیابوونەوهی بزووتنەوه و نەوهی که شەوکهتی حاجی موشیر لای نەوان گیرسایەوه، مەلانییهکی خاوەرەوه و رێگای بۆ حەمەیی حاجی مەحمود هەموار کرد. کارانی کۆمەڵە، لە نێوان شەوکهت و حەمەدا، هەمیشە لایەنگری حەمە بوون و نەمیان پێ شایستە و شیاوتر بوو. حەمەیی حاجی مەحمود، لە بیدی کارانی کۆمەڵەوه، کارنێکی عەسەکه‌ریی چالاک و بەتوانابوو، کەسێکی نەرم و لەسەرخۆ که مامەڵە و هەلسۆکه‌وت لەگەڵیدا هاسان و بێگرفتەر بوو. بێسانیش کەسایەتییهکی عەشایەر و نەرمکەوتووێ ناوچەکه بوو. خەسڵەتی عەشایەریی حەمە، بە ناچاری هەندەک کاری پێ نەکرد و کەسانێکی وای لە دەور کۆنەکرەوه که لە ژێر چەتری دەسەلاتی نەویدا، کاری ناشایستە و خراپیان نەجام دەدا. هەرچەند مەملانیتی نێوان نێمەیی کۆمەڵە و حەمە توندتر نەبوو، دەرفەت بۆ کەسانی پۆخڵەوات و بێکەلک زیاتر نەرمخسا و کاری بێسەرۆبەر و راوڕوتکرین زیتەر نەبوون.

نەوهی که گرتەکانی نێوان کارانی کۆمەڵە و «حەمە»ی قوولتر نەکرەوه، نەوێبوو که:

— هێزی پیشمەرگەیی هەموامان وەکو بەشێک لە هەریمی یەک، سەرپاکی کار و پیشمەرگەکانی کۆمەڵە بوون و «حەمە»ش که جاری فرماندەیی هەریم نەبوو، لەهەولێ ترووستکرینی پێگە و چاوی «خەتی گشتی» نا بوو.

— لە شارەزووردا، کۆمەلێک کاری بیار و لێوێشاهەیی کۆمەڵە هەبوون، که وەکو پێویست بواریان پێ نەدەدا و کەسانی بیکەیی ناشایستە بەسەر نەواندا پیش نەخران.

— لە سەرەمی کۆکرەوهی پارەیی ئۆرەوگا زۆرمەلێکاندا، بە تورەکه پارە کۆنەکرایەوه و سەرەفکرین و بەخشینەوێیان روون و ناشکرا نەبوو. من، که چەند مانگ پاشتر بوومە رابەری سیاسیی هەریم و لە نزیکەوه لەگەڵ حەمەدا، که فرماندەیی هەریم بوو، کارم نەکرد، دەتوانم بڵێم تا ئەو کاتە و نەو سەرەمه، خوێی حەمە لە هەرچۆرە گوماننێکی «پارە» بەوور بوو. نەوه کەسانی دەوری نەو بوون که بێحیساب پارەیان کۆوه نەکرد و نەویش لە ناستیاندا خەمسارد و کەمەرخەم بوو. حەمە، نامادە

نەبوو سزای نەو پێشمەرگە و فرماندەیی مەفرەزانە ببات کە کارەکان لە نەروە و رێکخستەکانی شار لە ناوێوە، لێیان ناپازی بوون و راپۆرتیان لەسەر دەنووسین. یاخود کەسانیک کە لە سۆنگەی پیاوکۆژی و کێشەی عەشاییرینا، روویان لە شاخ دەکرد و بۆ مەرامی تایبەتی خۆیان دەبوونە پێشمەرگە!

وێرە ئۆخی گرژیی نێوان کارانی کۆمەڵە و حەمەیی حاجی مەحمود، چ نەو کات و چ ساتیکیش بوو بە فرماندەیی هەرێم. هێشتا «حەمە» لە کەسانی بیکە زیاتر گیانی هاوکاری و دیالۆگی تێدا بوو. نەو زۆر هێمنانە گوێی دەگرت و گرتەکانی لەگەڵ کاراندا. تا نەو جینگایەیی کارەکان زۆریان پێ نەگرتایە. چارەسەر دەکردن. حەمەیی حاجی مەحمود، هەلگری خەونیکێ گەورە بوو. نەو، تا نەو سەردەمە، کە من پێم وەنەبوو تاکە کتییەکێ لەسەر سیاسەت یان ژبانی کەسە ناوێار و دەسەلاتدارەکانی دنیا خۆیندیتەو. هەمیشە لە وەهەمی بەپالەوانبووندا نەژیا. نەو کە چەخویندەوارییەکی هەبوو یان هەر نەیبوو، کەچی پاشتر گۆفاری نەرمەکرد و وتار و لێکۆڵینەوێ دەنووسین! نەو جارێک لە مەریوان بە منی گوت: زێمە دەتوانین «تایپ و پۆنیۆ» یەک بکڕین و وەکو سەرکرانی، بەیان و بلۆکراوە نەرمەکەین! زێمە چیمان لەوان کەمتەرە؟!)

ئۆخی بزووئەوێ چەکناری و پەرتبوونی هێزەکان. دەستتێوەردانی ولاتانی نیقیمی و جەنگی نێران/ نێراق و زۆرفاکنەری بیکەیی تایبەت بە پێکەتەیی کۆمەڵگەیی کوردستان. زەمینەیی لەباری خولقاندنی چەندین «پالەوان»ی نەخویندەوار بوون کە پاشتر لە ئۆخێکی وێرانتردا، دەبنە سیاسەتمەناری نەخویندەوار و چارەنووسی سیاسی میلیتەیک، لە دەستی خۆیان دەنێن! نەم بۆچوونەیی من، تەنیا لەمۆری «حەمە» ناسووپیتەو و سەروکاری لەگەڵ بونیایی نەقڵ و ئاوەزی سیاسی بەشتیکی زۆری دەسەلاتدارانی نیستای کوردستاندا هەیه کە ئۆخ و هەلومەرجی نەوسای شاخ، لەسەر تەختی نیستای سیاسەت جیگیرێ کردوون و تاجی فرمانڕوایی لەسەر ناوێ. نەم نێلێتە سیاسییە نەقڵشاخاویە نەخویندەوارە، سەرنەجام لە شاردا. بێسەرۆبەرتین و گەندەلترین سیستەمی نییاری پێ لە فەوزا دەخولقێنن و حکومەتی ناامۆهسگایی بەریوە دەبن.

جىابوونەۋەى بزووتنەۋە و ئابەشبوۋنى ھىزى يەككىتى نىشتىمانى كورستان

جىابوونەۋەى «بزووتنەۋە» و ئەرچوۋنى لە چوارچىۋەى يەككىتى نىشتىمانى كورستان، تەلارى رىكخراۋەى و چەكئارىى يەككىتى ئووكەرت كەرد. پاشى كارمەساتى «ھەكارى»، نەمە كوشنەترىن كورز بوو كە بىناى يەككىتى شەق كەرد و سەنگەرىكى لىكەى خويناۋىى لەسەر جەستەى بزووتنەۋەكە ھەلەكەند!

نەم رووناۋە، پارسەنگى تەرازوۋى ھىزمەكانى لەسەر جوگرافىاى شۆرشى «نۆى» لەنگ كەرد. لە ھەمراۋان، قەرەناخ، گەرميان و ئىقەرى كەركووك، لە سۆنگەى نەبوۋنى ھىز و رىكخستىنى «بزووتنەۋە» نا، شتىك روۋى نەما و كاربانەۋەىك نەبوو. لە شارەزورنا، شەۋكەتى حاجى موشىر و چەند كەسىك، ئالائى «سۆسىالىستىان» ھەلەكەرد و جارى جىابوونەۋەيان نا، نەمانە، چوون كەمىنە بوون و پۇل و كاكرىكىيان نەبوو، ھەر زوۋ باياننايەۋە و گەرانەۋە سەنگەرمەكانى يەككىتى. لە شارباۋىز، ئۆلج، بەرى كۆيە، خۆشناۋەتى و ھەولەز، ھىزى «بزووتنەۋە»، بەھىز و بەرچاۋ بوون. لە ھەندىك ناۋچەما، كۆنترۆلى تەۋاۋيان كەرد و كىشى جىدىيان بۇ يەككىتى دروست كەرد. نەخشەى رىزبەنىيى ھىزمەكان و ھاۋپەيمانىيەتى و ئوژمانىيەتەكان گۇرانيان بەسەرنا ھات. پارتى لىمۇكراتى كورستان، سۆسىالىست و پاسۇك نەھاتن ئاكوكتىيەكانى خۇيان بەلانا نەخشىن و لىك نەزىك نەبوونەۋە. «خەشە»، ھەكو سىياسەتى ھەمىشەى خۇى، لە نىۋەندە جۇلانئى نەكەرد. نەمە سىياسەتتىكى باش بوو، نەگەر بۇى راگىرايا!

پاشى ئووكەرتبوون، كەرنەۋەى پەنجەرە خويناۋىيەكان، زەمەنىكى گەرەك بوو. سەرەتا، شەرى راگەياننن و زەمىنەخۆشكرن بۇ زەبەر و خوینەرژن! لەو ناۋچانەما، كە ھىزمەكان تىكلاۋ بوون، كىچەلگىتران و يەكتر تەنگەتاۋكرن و پاشانىش راۋەبوونان و چەككرن سەريان ھەلەنا! لە ھەرىمى يەكنا، لە نەنجامى تاكتىكى سەنگەرگۇرپىنى «شەۋكەت» نا، ھەمەى حاجى مەحمۇد بن پەكەر مایەۋە و مەيدانى بۇ چۆل بوو. زۆرى نەبەرد، لە رىكخستەۋەى ھەرىمەكاننا، «ھەمە» كرايە فەرماندەى ھەرىم، رەۋفى خەلىفەسەئىد بە جىگەر و منىش بە راۋەرى سىياسى ھەرىمى يەك! نەبىن نەۋەش بلىم: لەو زەمان و ھەلومەرجەما، بۇ نەۋ پۇستە، كەسىك لە «ھەمە»، شایستەتر و بەتواناتر نەبوو.

كورىستانى رۇژھەلات و سىياسەتى يەككىتىي نىشتىمانىي كورىستان!

بزووتنەۋەي سىياسى و جەماۋەرى لە كورىستانى رۇژھەلاتدا، ئەھمەتتەن بەرىنتر ئەبۇن و سەرچەمى چىن و تۈيۈە كۆمەلەيتىيەكانىيان لە خۇيان ئەگرت. بزووتنەۋەي جوتياران، لە ناۋچەكانى سەنە و مەريوان، لە ژىر كاركرى سىياسەتى رايىكالانەي ئەۋى رۇژىي كۆمەلەي زەمەتكىشاندا، ياخود ۋەكو چوارچىۋە و فۇرمىك بۇ مېتۇدى خەباتى ئەۋ رىكخراۋە، ھەستەنەۋەيەكى بەرچاۋى بە خۆۋە نى. نىۋەۋكى بەرنامەي ئەم بزووتنەۋەيە، بەشىكى ۋەلامانەۋە بوۋ بە خواستەكانى جوتياران و زەمەتكىشانى كورىستان و رىگرتن لە ھەۋلى ئەرمەگ و خاۋەنمۇلكەكان، كە لە بۇشايى ئەسەلاتى ناۋەندى لە كورىستاندا، ئوبارە ئەستىيان بەسەر زەۋىيەكاندا ئەگرتەۋە و زولمىيان لە ھەژاران و ئەمارانى كورىستان ئەگرت.

بزووتنەۋەي شۇرەشكىپانەي خەلكى كورىستان، بزووتنەۋەي سىياسىي مېللەتەك بوۋ، لە كاۋە و ئاقارە جياۋازەكاندا، لە ھەۋلى ئاساندن و ساغرىنەۋەي ئاسنامەي نىتتىكى بەشىك لە ئەتەۋەيەك بوۋ، كە مېژۋى سىياسىي رۇژھەلاتى نىۋەۋەست و رۋىۋەسىياسىيەكانى نىۋەچەكە، پىگاي شىكلىگرتنى ئەنابوۋ.

شۇرەشكى گەلانى ئىران، لە كورەي گىرگرتۋىي خۇيدا، ئەسەلاتىكى سىياسىي ئەھۋاۋىت، كە لە فۇرمە نىسلاۋىيەكەيدا، ھەلگىرى خەسەلەتەكانى فېكرى پاننىرانىزم و سەرۋەرىي ئەتەۋەي فارس بوۋ لە ئىراندا!

رۇژىمى تازەۋەسەپىكەۋتۋىي كۆمارى نىسلاۋى، ھېچ بەرنامە و پلاننىكى بۇ چارەسەرى كىشەي كورد و ئەتەۋەكانى بېكەي ئىران پىن ئەبوۋ.

لە كورىستاندا، ئەھمەتتەن رىكخراۋە، كۆمەلە و گروپى سىياسى لە نىۋە بزووتنەۋەيەكى فراۋانى جەماۋەرىدا، بە بېد و بەرنامەي جياۋازەۋە كارىيان ئەگرت و ھەلەسۋەۋە. كۆمەلەي شۇرەشكىپى زەمەتكىشان و حېزبى نىمۇكرات، ئوۋ ھىزى بەسەنگ و بەرچاۋى نىۋە ئەم بزووتنەۋەيە بوۋن.

حېزبى نىمۇكرات، مېژۋىيەكى لە مېژىنەي لە كورىستاندا ھەبوۋ كە لەسەر سەرۋەرىيەكانى كۆمارى مەھاباد و پىنشەۋە قازى مۇھەمەد كارى ئەگرت. كۆمەلە، ھىزىكى تازەمەركەۋتۋىي نىۋە ھەناۋى بزووتنەۋەي چەپ و زەمەتكىشان بوۋ لە كورىستاندا و نىلىتەك لە رۇشنىرانى كورد رىيەراقتىيان ئەگرت و ھەلىيانسۋەۋەند.

خەلكى كورېستان، نە چاۋەرۋانىيەى لە شۆرشى ئىران ھەيۋو، لە سۇنگەى فېكر ۋە سىياسەتى نىسلايىستە بالانەستەكانى ئىراندا، نەھات كال ۋە كالتر ھەيۋويەۋە. ھەرزوۋ ناكۇكىيەكان تەقىنەۋە ۋە خەنەكانى خەلك بۇ چۆنىيەتى نابەشكرىنى نەسەلات ۋە ھوكمرانى لە كورېستان ۋە ئىراندا، پوۋچەل بوۋنەۋە. كۆمىتەكانى شۆرشى نىسلاى لە كورېستاندا، بوۋنە لەمپەرى بەرھەمەتتى شىۋازىك لە ھوكمرانىى خەلك ۋە فۆرمۇلەكرىنى ئۆرگانەكانى نەسەلاتىكى ھەلبۇزىرراۋ ۋە ئىمۇكراتىك لە كورېستاندا.

كۆمەلە. بۇ بەرگرتن بە سىياسەتى كۆنەپەرستانەى نىسلايىيەكان لە كورېستاندا. چەننىن شىۋازى نوئى ۋە شارستانىيانەى بۇ خەبات ۋە تىككوشانى كۆمەلانى خەلك ناھىتا!

رېئىۋانى ھەزاران كەسى، لە شارى «سەنە»ۋە بۇ «مەريۋان» چۆلكرىنى شار ۋە دروستكرىنى ئۆرۋوگا لە سەر رۆخى «زىريار»، ياخيۋونىكى شارستانىيانە بوۋ كە گۆر ۋە تىنكى بەھىزى بە بزۋوتنەۋەى خەلك نا ۋە كۆمەلەشى لە فۆرمى «يەككىتى جووتياران» نا، كىرە ھىزىكى خۇشەۋىستى كۆمەلانى خەلك. بىارمەك كە بۇ نىمە تەۋاۋ نوئى بوۋ ۋە سەرنجى راکىشاپوۋىن. بەشبارىى فراۋانى ژنان بوۋ لە بزۋوتنەۋەى چەپى كورېستانى رۆژھەلاتنا ۋە لە رېزەكانى كۆمەلە. بە بارىكى بىكەنا نەبىت بگوترىت كە كۆمەلە لە بەرنامە ۋە كارى رىكخراۋمىي خۇيدا، گىرگىيەكى زۆرى بە كىشەى ژنان ۋە رۆلى گىرگى ژنان لە بزۋوتنەۋەى كۆمەلەىتىنا نابوۋ.

يەككىتى نىشتەمانى كورېستان ۋە لە نىۋىدا كۆمەلەى رەنجەران. ھىۋايەكى گەۋرەى بە بزۋوتنەۋەى كورد لە رۆژھەلاتنا ھەيۋو. پەيۋەندىيەكان چەكەل ھىزىى ئىمۇكرات ۋە چەكەل كۆمەلەى شۆرشگىز، پىش روۋخانى رۆمى شا ۋە سەركەۋتى شۆرش، لە چۈرچىۋەى ھاۋكارى ۋە بەھنگەۋەھاتىنا نامەزراۋون.

لە سەرھەى ۋەشاخكەۋتى مەفرەزە سەرھەيەكانى كۆمەلەى «م ل»ى كورېستان. كاران ۋە لايەنگرانى كۆمەلەى زەھمەتكىشان، ھاۋكارى ۋە يارمەتپان بۇ نەۋ مەفرەزانە جىنەجى نەكرە ۋە لە رۆژگارە سەختەكاندا، بە نەنگ خۋاست ۋە پىۋىستىيەكانى سەركىزىتىيە يەككىتىيەۋە نەھاتن. يەككىتى، كە ھەيۋو نەركاكانى سەۋرى لى ناخراۋون، ھاۋپىيانى كۆمەلە، بە كىلە سىحراۋەيەكانى خۇيان، نەركەكانيان نەترازانن ۋە نەگىشتە قەنىل ۋە بنارى مامندە. ھەنەك لەۋان، كارى رىنەرايتىي كۆمەلە بوۋن كە بۇ نىمە نەناسراۋ بوۋن. خانەى موعىنى، تىككۆشەرى ناسراۋ، كارىكى رابەرى كۆمەلە بوۋ كە لەسالى ۱۹۷۸ نا، لە ناۋچەى ماۋەت، بە نەستى بەس، لەكەل چەند پىشمەرگى يەككىتىنا شەھىد بوۋ.

ھەربوگ «كۆمەلە» ، لە ھەربوگ دىۋى كوردستان، لە مەۋايەكى زەمەنى لىنگىزىكا نامەزراپوون و ھىلە فىكرى و سىياسىيەكانىيان، لە زۆر بواردا يەكيان نەگرتەۋە! كۆمەلەى رەنجەھران، لەو سات و زەماندا، ھىزى بالانەستى ناو يەكىتى و ھەمەكارە بوو. ئىدى ناسايى بوو كە ناستى پەيوەندى و ھاۋكارىيەكان لەگەل كۆمەلەى زەحمەتگىشاندا، بەرزتر و تۆكمەتر بوون تا لەگەل برايانى حىزبى ئىموكراتىدا. نەم ناشكاننەۋەيەش، زۆرجاران كىشەى لەگەل حىزبى ئىموكراتىدا بۆ درووست نەكرىن.

شەر، لە نىۋان خەلكى كورد و كۆمىتە و پاسدارانى كۆمارى نىسلا مىندا، ھەلگىرسا! شەر لە مەريوان، سنە و شارى پاۋە و پاشتر ھەموو كوردستانى گرتەۋە. بەشىكى زۆرى ھىزمەكانى يەكىتى و بەتايىبەت كاسر و مەفرەزمەكانى كۆمەلەى رەنجەھران، روويان لە كوردستانى رۆژھەلات كورد. مەفرەزمەكانى ھەورامان، بەشىكىان لە مەريوان و بەشىكىان لە ناۋچەى پاۋە، بەشارى شەرەمەكانىيان كورد.

لە مەريوان، پىشەمەرگەيەكى ھەورامان بە ناۋى «عەلى خەر» شەھىد بوو. مەن، لە ھەورامان مامەۋە و لەگەل نەو مەفرەزمەندا، كە غەفور نەرەشىشى، لىپىرسراۋى بوو، ھاۋكارى ھىزمەكانى حىزبى ئىموكراتمان لە شەرى «پاۋە»دا كورد. نەو شەرى گەر ھەلە و كەمتەرخەمىي حىزبى ئىموكرات نەبا، «چەمزان» بە ئىل نەگىرا! لەو شەرىندا، پىشەمەرگەيەكى تەمەن ھەژدە سالى ھىزى يەكىتى بە ناۋى «كەرىمى ھەمەى مەلا سابىر» شەھىد بوو! لە ناۋچەكانى ئىكەش، كادىرانى ۋەكو (عەلى شىنە، ھەمە نەگرەيى، نەۋەرى مەجىد سولتان) و زۆرى ئىكەش شەھىد بوون.

لە گەرمەى شەر و پىنكەنان و پىنكەنەلرژانى خوينەكاندا، برووسكى پىرۋىزبايى مامجەلال بۆ نايەتولە خوينى و جەختكرىنى لەسەر پىشتىۋانىيەيەكىتىي نىشتەمانىي كوردستان بۆ شۆرشى نىسلا مىنى ئىزان، ھەموۋمانى توشى «شۆك» كودا! ئىنە، كە مەلەنەزانانى نىۋو گۆمى سىياسەت بووين، لەبەرىم خەلكى رۆژھەلاتدا شەرمەن نەكرد و پاساۋىكەمان پى نەبوو! يەكىتى، ۋىزراي پىشتىۋانكرىنى شىلگىرەنەى لە بزوتنەۋەى شۆرشگىرەنەى خەلكى كورد لە رۆژھەلاتدا، ئىسانىش نە نەكرا كۆمارى نىسلا مىنى ئىزان، لە چوارچىۋەى سىياسەتى خۆى ۋەھەرنى! نەبىت نەو راستىيەش بلىم كە نەو بەلئىنەى يەكىتى و مامجەلال بۆ كۆمارى نىسلا مىنى، ھەركىز لە روۋى پراكىتىكى سىياسىيەۋە جىيەجى نەكرا، يەكىتى ھەركىز پىشتى لە ھىزە سىياسىيەكان و خەلكى رۆژھەلات نەكرد. نەمە، لە كاتىنكا پارتى ئىموكراتى كوردستانى ئىراق، نەك ھەر ھاۋكار و پىشتىۋانىيە ھىزە سىياسىيەكانى

رۇڭھەلات نەبۇن، بىگرە لە زۆر كات و بواربا، ھاوكارى كۆمارى نىسلامى و نژ بە ھىزە سىياسىيەكانى نەو بەشەى كورستان ھەلەمسووران! ئىلى شىنكى سەير نىيە كە لە پروسەى دانوستاندى خەلكى كورد و كۆمارى نىسلامىي ئىراندا، باخوازىي ھەشتىرگەيى ھىزە سىياسىيەكانى كورستان، خالى ھەشتەمى، ناواكارىيەك بوو لەمەر دەركرنى پارتى ئىموكراتى كورستان لە ئىران و كورستاندا. نەمە لە كاتىكدا، يەكىتىي نىشتەمانىي كورستان، رۆلىكى ئاكتىفى لەو پروسەى دانوستاندىن و گفتۇگۆيانەما ھەبوو. من، نىستا و لە ساتەومختى نووسىنەوھى نەم ئىراندا، تالەمەزوويەكىش بە يەكىتىيەوھم نابەستىت، ئىسانىش نووسىنەوھى نەم حەقىقەتانەى مېژووى سىياسىي بزوئەوھى كورستان، راستىيەكن ئاكرى خۆمانىيان لى نەبان بىكەين، ياخود ئاومەزوو تۆماريان بىكەين!

چاشە پارتىزانەكان!

پۇڭ و مانگان تى ئىپەن و تەمەنى پىشمەرگەيتى مىش ھەلەكشىت. نەزمونى من لە ژيانى پارتىزانى: مەفرەزەكرىن بۇ ناوشار، خۆشارىنەو، كارى پىكخستن و پەيوەندىگرتن لەگەل ھىلەكانى پىكخستن. لەگەل زەمەندا ھەلەمەند دەبى. رووخانىنى رۇنمى شاي نىزان و والا بوونى سنوور، پارسەنگى بەشىك لە كىشەي راگويزانى گونەكانى بۇ راستكرىنەو و ھەوارىكى بۇ پشووگان، بۇ چى كرەين.

نەم ھاوينە، بارەگاكانمان لە چەمى «نەوسود» و بەرزايەكانى «پەروينى» لە ھەورامان، ھەراوى چنار و مۇرىين، لە بنارى «بالانىو» و رۇخى «سىروان» دا پىكخستەو، پىكخستەكانى كۆمەلە، لە ھەلەبجە، تەويلە، شارەزور و نۆردوگاكان پتەوتر و بەربلوتر بوون. نەم ھاوينە، نۆمىدىك لە ناخى خەلكنا ژايەو و ژمارەي پىشمەرگە زيانى كرد. سەركەوتنى شۆرشى نىزان و نەو فەوزايەي لە بەرايىدا ھاتە گۆرئ، بوارى ھەستگەيشتن بە چەك و تەقەمەنى بۇ پەخسانلىن. نىدى مەفرەزەكان، لەچاو جاراند، پۆشتە و تىروەسەلتر بوون. لە ماوەي چەند مانگى نەم نۆخە نوئيەما، دىيان ھاوپىي كۆمەلە روويان لە شاخ كرد و لە مەفرەزەكاندا و لە ناوچە جياكانى سنوورى ھەريما، جىگاي خۇيان كرت و گور و تىنىكى باشيان پى ناين. چەند كارى وەكو سەيوان و سەيفەين ھاوارى، فەرەح زۆراب «سامان» و ھەلا ياسىنى ھەمەي ھەسەن مووانى لە بارەگاكانى سەركرنايتىيەو، گوازەنەو بۇ ھەريمى يەك و بوونە كەرسەتەيەكى باشى پىكخستن. ديارە ھەر لەم سال و چەند مانگەي تىپەرين، چەندىن كەر و پىشمەرگەشمان شەھىد بوون و بەيەكجارى جىيان ھىشتىن... نەھەد گريانەي، فەرەج تريفەي، ھوسەينى مەجىدى مەلاھامىد، ەلى نەلىنى، كەرىمى ھەمەي مەلاسابىر، ەلىيەخە لە ھەورامان و لىكتور زەزا. ھاوار و چەندىن پىشمەرگەي لىكەش لە شارەزور و بەري سوورىن!

نىستاش بىرمە... لىرەنگەنيوارەيەكى مانگى يەنيوھرى، لە «كونەسووتاو» دا، سەرما تا سەر نىسك رۆچوو. فەرەج تريفەي ھەستەم لىكرى و ھەچىنە بن گابەرىك...

+ نەو چەكەي خۆت بىدە بە من و نەم ھەمانچەيەي من لاي تۆ يىت!

— نەي نەوھەكى خۆت؟!

+ چەكەكەي خۆم ھەم بە رۆستەم. نىمە بۇ ھەننىك كار، ھەچىنە ھەلەبجە.

— تەنھا تۆ و رۆستەم؟!

+ كارمەك قەرەبالەغىي پى ناويت. مەموبەيان مەگەينەمە لاتان.
 ئەوان پۇيشتىن. نىمە، نان و چامان ساز كرد و شيومان كرد. پاشتر لە دەورى ناگريك كۆبوينەمە
 و شەوگاران بەمەم قەسەبەسەمە نووكرت كرد.
 + پۇستەم بەتەنيا ھاتووتەمە و بريندارە! نوپاسەوانى ئەم شەمە. ھاواری كرد.

پۇستەم، مەستى لە مى ھەلپنچا بوو، بىنەيز و برستلپراو، لە بەرمەم كونسووتاون، دانىشت و پالى
 بە گابەريكەمە نا...
 + ھەر كە گەيشتەنە كۆرستانەكەي «شىخ سەمىل»، بە مەستپىژى گولە ناگريان دايىن. كاك فەرەج،
 لە جىتا كەوت و مەنىش مەستم نوو گولەي وئ كەوتن! تەواو... كاك فەرەج شەھىد بوو! تەرم و
 چەكەكەيشى مەست جاشەكان كەوتن... بۆسەيەكەي گەورە و ورنچنراو بوو!

ھاوينەشەمەيەكەي ئەم سەلە، حوسەين و عەلى مەلپىنى، پاش نەنجامەنى كاريك، ھەلەبجە جى مەھىلن
 و بەرمەم چيا مەگەپنەمە. ھەر شەمەيەك لە ھەلەبجە، كاريكى پىشمەرگانە نەنجام درابا، جاشەكان
 وەخۆ مەكەوتن و بە نۆتۆمىل فرىاي پىگاكانى مەرمەي شار مەكەوتن. ئەوان، شارەزاي ناوچەكە
 و پىگاكانى ھاتوچۆي پىشمەرگە بوون. تۆ كە پىشمەرگەيت و پاش مەستووشاننىك شار بەجى
 مەھىلەيت، ورياو مەست لەسەر ماشەي چەك، تا مەرمەي شار و چەند كىلۆمەترىش نەولاتر، بە
 كوركەكورك و نەسپايى پى مەكەيت.

كە مەست لە بنارى چيا گىر مەيەيت، نىدى ناھىكەت پىدا نىتەمە و پشووئەكەي بۆ مەمەيت. مەفەرەزەي
 جاشان، لەو پۆزگارەدا، شەپى پارتىزانىيان مەكرد. لە شوپىنكەنا بۆسەيان مەنايەمە، تۆي پىشمەرگە،
 چاومەپت نەمەكرد. حوسەين و عەلى مەلپىنى، لەگەل گزنگى ئەم بەيانەدا، لوتكەي شەروئ مەبەزىنن
 و بە نۆلى «ئەشكەمەل» نا نامەكشىن. ئەوان، لە زارى مەرمەند و مەرمەكەم و گوندى ھاوار وەبەر
 چاوى نوورپىنەكانىيان مەننن. گوندى ويران، مەنگى ويرانەي لى نىت و جۆلەيەك ناينن. ئەوان،
 وەك نوو نەسپى مانەمە، بە ھەنكەھەنك، زەويەسور شەق مەكەن و مەگەنە باخەكانى كەوانەي
 ناوايى. ئەوان، نىدى سى سەعاتان پى، لە ھەلەبجەمە نوورن. ھاوار، بىكەي كاتىي پىشمەرگە و لانەي
 ھەوانەمەي پاش مانەمەبوونىكى تاقەتپرووكتە. لىزەدا، ئەوان لە بۆسەي جاشان مەكەن! پىك لە
 نىو باخەكاندا و لەژىر لى ھەر مەختىكەمە، چەكەك گە مەوائى. ئەوان، پاشى بەرگريەكەي بىنەمە.
 نابلوقە مەريىن. جاشەكان لە پشتمە سواری كۆلى حوسەين مەم. حوسەين بە زىنەمەي خۆي
 بە مەستەمە ناات. حوسەين شەھىد مەيەيت و عەلى بە بريندارى لىل مەكرىت. جاشەكان، تەرمى

خوسەين و علىى نەنگىتوراۋ، ۋەكۈ ئوو نىچىر، بە ئيارى بۇ بەس نەبەنەۋە! خوسەينى ھاۋپنى
مناللىى من و ھاۋپنىەكى زىنچالاكى كۆمەلە شەھىد بوۋ! علىى نەلنىى، لە موسل ئىنعنام كرا!

لە چەلى شەھىد فونانى سولتانىدا

پايىز. بە جوانى تايىەتى خۇيەۋە نىت و نەم نەقەرە ناگىر نەكات. مەن، لەگەل مەفرەزەيەكى خۇماندا و ھارۋىنى ھىزىكى تازەكارى كۆمەلەي شۆرشگىرى زەحمەتكىشان، گوند، كىو، مەزرا و باخچەكانى ناۋچەي مەريوان تەي نەكەين. شەۋانە نەچىنە گوندەكان و نەمەۋەيان بۇ شاخەكان ھەيپىنى لى نەكەين.

نەۋان شەرەزەي ناۋچە و نىمە لىزانانى شەرى پارتىزانى. نۇخى ھەريوۋ دىۋى كورستان، لە ھەريوۋ تەرازوۋى ھىزەۋە زۆر جىاۋاز بوو. لە دىۋى رۇژەلات، جاپى نەۋلەت، ھىز و نەسەلاتىكى نەۋتۋى نەبوو، جاپى ژمارەي جاشان لە مەريوان، نىجگار كەم بوو. نەۋلەت و جاشەكانى، نە بە رۇژ و نە بە شەۋ، پەركىشىنى لە شار نەچۋونىان نەكەرد. براۋەرانى كۆمەلە، گەرەكان بوو، نىزەندىرى ھونەرى شەرى پارتىزانى نىۋ كىتبان، لەسەر زەۋىن جىنەجى بەكەن! ساتى بە نىۋ چەكەن و لىرەۋاردا نەۋرۋىشتىن، نەبوو نەۋاكەس. ھەزگەرىك بە شۆيىن خۇيدا رابكىشىت، تا شۆيىنكانمان كۆيەر بىنەۋە! نىمە، پىتمان ۋابوو، نەۋە كارىكى ناپىۋىستە و ھەقىش نىيە بە رۇژا گوندەكان چۆل بەكەين، لە كاتىكدا، ھىزى نەۋلەت ناكارىت لە شەرەكان نەۋر بىكەۋىتەۋە! نەۋان بۇ رۇژگار و نۇخىكى تر خۇيان رانەھىتن.

شەۋ لە گوندى نەلمانەي زىنى كاك فوناد بوۋىن. نەمەۋ، چەل رۇژ بەسەر شەھىبەۋىنى كاك فوناندا تى نەپەرىت. بىنەمالەي مۇستەۋاى سولتانى. خەلكى گوند و گوندەكانى نەۋرەۋەر، ھىزى پىشەمەركى كۆمەلە و مەفرەزەكەي نىمە، بۇ گۇرستان نەچىن. نىمە، لەسەر مەزەرى شەھىد فواد و نەۋ براى نەۋ، خەمبار و لىل پە لە ھىۋا نەۋەستىن. فونانى مۇستەۋا سولتانى كە لە نىۋ خەلەكە بە «كاك فواد» ناسراۋو، يەكەنك لە نامەزىنەرانى كۆمەلەي شۆرشگىر و تىۋرىستە بەتواناكانى بوو. نەۋ، ۋەكو سەركەدە و سكرتېرى رىكخراۋەكە و رەيەرىكى جەۋاۋەرىي نەناسرا. مەن، كاك فواد جارىك لە مەريوان و لە مالى شىخ عوسمانى خالىدى يىتبوو. كاك فواد، لە فېكر، شەرەزەي، تەۋانست، كاراكتەرى كەسائىتى خۇيدا، بە كاك نارام نەچۋىنرا! سەركەدەيەك، لە ماۋىەكى زۆر كەمى خەباتى ناشكرى نىۋ جەۋىتارەن و زەحمەتكىشانى كورستاندا، بوۋىە سىمبۇل و كارىزماي نىۋ بزوۋتەنەۋى چەپ و ھەمەۋ لايەك جىسابىيان لەسەر نەكەرد.

مەخابەن! نەۋىش ۋەكو كاك نارام، قەدەر ژيانىكى رىۋىزى لە خەباتدا بۇ نەۋۋوسى و بە شىۋەيەكى چاۋرەۋانەكراۋ شەھىد بوۋا! شەھىبەۋىنى ناۋادەي كاك فواد و كاك نارام، مۇركى نەگىتتىقى خۇيان

لەسەر چارەنۋوسى بزووتتەۋى چېپ. لە ھەربوۋىيى كورستاندا نانا و ئاۋەرۋەكەيان بە لايەكى
يىكەما برد!

گويمان بۇ وتارى كۆمەلە و بىنەمالەي مۇستەفا سولتانی رادىرا. سرووېمكەنى «شەھيدان» و
«ئىنتەرنىسيۇنال» مان چىرىن. من. بە ئاۋى كۆمەلەي رەنجەھرانى كورستان و يەكيتىي نىشتەمانى
كورستانەۋە، وتارم خويىندەۋە.

ئىتە، چەند رۆژىكى يىكەش، لە گوند و چىاكەنى مەريواندا، لەگەل ھىزمەكى كۆمەلە مایىنەۋە.
مەفرەزەمان بۇ شارى مەريوان كرد و بۆسەمان بۇ جاشان، لەسەر رىگەكان نايەۋە. ئىتە لە ئەۋان
و ئەۋان لە ئىتە، زۆر شت فېر بووين. لەو رۆژگارەدا، تىكۆشەرانىكەم ناسىن، كە زۆرەيان گيانىيان
بەخت كرد و ئەۋانەشيان ماۋن، ئىستاش بەيالى ئە ورۆژگارەنى خەبات، نۇساتىيەتەيمان ماۋە.

گنجەل لە بلەکی!

پاشای نزیکی مانگیك، ئێمە گەڕاينەوه شارباژێر و پاشتر گەيشتینەوه بنكهكانی هەورامان. لە مانگی سێتەمبەرنا، بەشێکی زۆری هێزمەکی هەریمی یەك لە گوندی بلەکی بناری سورکیو بووین.

بلەکی، گوندیکی گەوهی بەربلای جێگرتوو لە کوردستانی سەرسنوور و بەهەشتیکی بە ڕەز و باخ رازاوه، بووێته چەقی کۆبوونەوهی هێزمەکانی کوردستانی رۆژھەلات و باشوور و پرسی کاروانی قاچاخچییانی نێوان هەروو بەش. کۆمەڵێک «قۆخ» لە دەورووبەری بلەکی هەلکەوتوون و خاوەنەکانیان خاوەنپەز و مەربارن.

لە یەكک لەو قۆخانەدا، هێزێکی سۆسیالیست و پاسۆک، پێکەوه بنكهیەکیان دانابوو. عوسمانی قانرمنەوهر، وەکو فرماندەری هەریمی سۆسیالیست، سەرپەرشتیی بنكهکەیی ئەکرد. ھاوژمان هێزێکی هەریمی سێنی یەکیشتیش، بە فرماندەیی بەکری حاجی سەفەر لەوێ بوو. نازاد هەورامی و بەکری حاجی سەفەر، کە لەسەر کرانییەوه ھاوێنە خوار، لەگەڵ ھەمی حاجی مەحمودنا، یەکیان گرتەوه و بۆ چارەسەری نوێ کێشه و گرفتانی لەگەڵ هێزمەکانی سۆسیالیست ئەهاتنە گۆڕی. کۆبوونەویان کرد.

پێچەوانەی بۆچوونەکانی ھەمی حاجی مەحمود (بەروانە رۆژژمێری پێشمەرگە یەك، موخەمەد حاجی مەحمود، ل ٢٧٥)، نازاد هەورامی و بەکری حاجی سەفەر، نژی لێنان و چەککرنی سۆسیالیست بوون و ھەمە، بۆ پاکتاوکردنی نیوچەکە و رامالینی ھەر لەمەریک، پێی لەسەر چەککرنیان ناھەرت. من، پابەری سیاسیی ھەریم بووم و لە نزیکەوه ناگاناری گفتوگۆ و را و بۆچوونەکان بووم. شەرەمە رووی نا. هێزمەکی سۆسیالیست و پاسۆک، جگە لە خوێی عوسمان و چەند چەکناریک، ھەموویان بیل کران. نوێ دیلانە نەك ھەر سووکایتییان پێ نەکرا، بگرە نازاد و بەکر، لە ڕوویان ھەلنەھات سەیریان بکەن و قسەیان لەگەڵدا بکەن. ناخەر لەنیو ئەواندا، ژمارەیک نەفسەری پاسۆک ھەبوون کە کەسانی پاک و شۆڕشگێڕ و ئۆسۆز بوون، جگە لەوێ ھەموویان ئۆست و ناسراو بوون.

ھەموو چەککراوەکان لەبەرەم مژگەوتی بلەکیئا و ھەستابوون. بەکر، نازاد ھەورامی و ھەمە، بەنەمیان تەکلیف کرد، بچم و قسەیان لەگەڵدا بکەم. من، زۆر بە شەرەمە قسەم بۆ کردن و پێم گوتن: ئەوان نازن، بۆ ھەر لایەک بیانەوێت، ئەتوانن بۆقن و ناوچەکە جێ بپێن!

لەگەڵ سەرھەڵدانێ کێشهکانی نێوان یەکیتی و سۆسیالیست، ناکۆکی و کێشهکانی نێوان کاروانی کۆمەلە و ھەمی حاجی مەحمود ئەهاتن قوولتر ھەبوونەوه!

مانگرتن لە خەری نیوزەنگ!

کێشە و ھەلایەک لەنیوان کادرانی کۆمەڵە و پیشمەرگەکانی ھەمەئەحاجی مەحمودنا، لە گوندەکانی ناوچەی سەرەشت، لە سەرۆبەندی گفتوگۆ و نانوستاننێ نۆینەرانی خەلکی کوردی رۆژھەلات و شانێکی کۆماری ئیسلامیدا، کە بە بەشاریی مامجەلال و بەشیک لە ڕێھەرائی یەکتیی نیشتمانی کوردستان بەرپووە بچوو، ھاتە گۆڕی و کار بە چەککرن و پەلاماران گەشت. کادرەکانی کۆمەڵە لە ھەریەکە یەک، ھاتنەوێ بارەگاکانی سەرکرایتی و بارەگایەکی بچوکیان نانا و مانیان لە کارکرن گرت.

نەندامانی ناوھندی کۆمەڵە بەتایبەت سالار عزیز، ملازم عومەر، فازیل کەریم، نازادھەورامی و مەلەبەختیار ناکوکی و پشتگیرییان لە ھەلۆیست و ناواکانی کادرەکان ھەکرد و لە ھەولێ نەوھا بوون کێشەکان بە شێوەیەک چارەسەر بکەن لە بەرژھەندی کۆمەڵە بەشکێتووە و سنووریک بۆ لووتبەرزێ و لەخۆباییوونی ھەمە و پیشمەرگەکانی نابێت. مامجەلال، نەوشیروان موستەفا و سەرکەرەکانی خەتی گشتی، ھەیانویست ھەم ئێی ھەمە رابگرن و ھەم کادرانی کۆمەڵە رازی بکەن و کێشەکە لە ناستیکدا رابگرن کە کاردانەوێ سەلیبی لەسەر ئۆخی یەکتیی نەیت. مامجەلال ھاتە بارەگای نێمە و بە ھاوڕێیەتی ملازم عومەر و نازادھەورامی لەگەڵماندا کۆبوویووە... قسەوباسەکان ڕێژھیان کێشا و نێمە لە بیدیکەوێ لە شۆرش و کێشەکانمان ھەورانی و مامجەلالیش جۆریکی بیکەئەبیین. شۆرشێ «سور»ی نیو ڕووپەری کتێبان خولای خەباتی نێمە بوو. مامجەلالیش شۆرشێ ڕەنگاوپەنگی گەرەم بوو. بۆ نێمە، مۆرالی و نەخلاقێ شۆرشگیرانە پڕەنسیپ بوون و بۆ نەویش ھێز و کۆکرنەوێ لەشکر.....

((من شۆرش ھەکم. شۆرش تەنیا بە ئێوێ خۆینەوار بە ناکام ناگات. من پێستم بە ھێز و لەشکر ھەبە و جووتیاران و ھەشیرەتەکانیش، ھێزی بێچینەیی شۆرش. شۆرش نەوێ نێمە لە کتێباندا نەخشەئێ بۆ کێشراوێ. بەلکو نەوێ ھەق ڕووستی ھەکا. نەم پۆخەوات و کەموکۆپیانێ نێو لەسەر ھێزی پیشمەرگە بە گشتی و کاکە ھەمە و پیشمەرگەکانی بەتایبەت باسی ھەکن و پێتان قەبوڵ ناکێن. لەنیو ھێزەکانی کۆمەڵەنا و لای لێرسراوھەکانی کۆمەڵەش ھەن.....)). مام. جەختی لەسەر نەوێ ھەکرەوێ کە نزی و ڕاوپووت، بەرەلایی و پەتی پڕەنسیپ پساندن، بیارەھەکی ناسایین و لە شۆرشدا سەر ھەلەمەن و ھەیت بە نەقل و ھیکمەت مامەلەیان لەتەکا بکێت و بێبەر بکێن. نەو قسانەئێ مامجەلال، تەلەزمینکی لە کێوی نایدۆلۆژیای نێمە نەمرووشاند. نێمە پێمان وابوو، گەندەلی

کە سەری هەلدا، ئیدی تەشەنە ئەمکات و دەبیتە مۆریانەیی جەستەیی شۆرش. کەللەشەقیی ئیمە لە رووی مامجەلالدا، مامجەلالی تورپە کرد. ئەو بە توورەبوون و بیزارییەوه، مەقەرەمکی بەجی هینشتین، ئیمە لە بوی نەچووینە نەرەوه. ملازم عومەر گوتی: ئێوه دەبیت لە بوی بچن و بلی ناشت بکەنەوه و ناوای لێبوورینی لێ بکەن. ئیمە گوتمان: با بپروات! ئیمە کۆمەلە دەناسین نەک یەکیکتی!

پاش چەند کۆبوونەوهی نێوان ئیمەیی کاروانی مانگرتوو و هەنمک لە سەرکەرەمکانی کۆمەلە و دانیشتنی ئەوان لەگەڵ مام و مەکتەبی سیاسیی و پاشتر قەسەوباسی ئەوان لەگەڵ حەمەیی حاجی مەحمود، رینگچارمەیک بۆ کێشەکه بێنرایەوه و بە ئەنجامدانی هەنمک ئالوگۆر لە چۆنییەتی بابەشکرنەوهی لێپرسراویتی و گوازتنەوهی هەنمک و هینانی هەنمکی تر، کارەمکان پازی بوون و بپاری گەرانهوه بۆ سنووری هەریمی یەک و دەستبەکاربۆنەوه ترا.

مانگەکانی زستانی ئەو سەلەمان، لە شارباژێر، شارەزوور و هورامان تێپەڕاندن. هیزی پێشمەرگە، وێپرای نژواری نۆخەکه و قوڵیی گەرفەکانی نێوخۆ، ئەمات خورتن و بەهێزتر دەبوو. ئەندامانی کۆمەلە لە شارەکانەوه ئەهاتنە شاخ و گوپ و هیزکی نوێیان بە رێکخستن ئەمان. ئەو زستانە، گەرچی تێکۆشان و هەلسووڕان نێ بە بەعس لە برههنا بوون، بێسانش باشترین کارەمکانی کۆمەلە بە تاییەت لە شارەزوور و قەرباخ شەهید دەبوون. هەر لەو مانگانەدا، سیراون تالەبانی حەسەن خاوی و حاجی چاوشین و مەفرەزمەیک، لە شارەزووری بناری قەراخدا، لە بۆسە کەوتن و شەهید بوون. شەهیدبوونی سیروان و ئەو کارانە، بۆشاییەکی گورەمیان لە ناوچەکانا درووست کرد و پێکرنەوهی زەمەنکی زۆری گەرەک بوو.

جىڭگۇرېكى بۇ ھەرىمى سى

يەكېنك لەم پېتىنىياز و رېڭاچارانەي بۇ ھېۋر كىرەنەۋەي تەڭرەكەنى نىۋان كادرانى كۆمەلە و ھەمەي حاجى مەھمۇد. لە لايەن سەر كىرەي تېيەۋە جېيەجى كرا. گوزاتنەۋەي مەن بوو بۇ ھەرىمى سى و نارىنى «ناسۇي شىخ نوۋرى» بوو ۋەكە لىپىرسراۋى كۆمەلە و رابەرى سىياسىي ھەرىم. بۇ ھەرىمى يەك. ناسۇ. نەندامى سەر كىرەي تېيى ناۋخۇي كۆمەلە و يەكېنك بوو لەم كادرانەي سەر كىرەي تېيى كە ھاۋزەمانى ھەستىگىر كىرنى رېيەرانى كۆمەلە، زىننانى و ھوكم رابوو. لە ھاۋىنى ۱۹۷۹، لە سەرۋەندى كۆمەتەي سەم بەسەر «بەكر» نا، لىپوۋرنى گشتى. سەر كىرەكەنى كۆمەلەشى كرتەۋە. نەۋان پاش نازاكرىننان ھاتنە شاخ و لە نىۋ مەلانىكەنى ھەروۋنى كۆمەلە ۋەكە «گروۋپى زىننان» شوئىنان گرت. بە بارىكى تىرا. گەشتىنى نەم پۇلە كادەي رېيەرايىنى كۆمەلە بۇ شاخ، خۇيىكى نوئى بە ھەمەكەنى رىكخستىنى كۆمەلە بەخشى و ۋەيەكى بەرچاۋى ۋەبەر كۆمەلە نا كە لەم ھەلومەرجى نەۋى پۇژىتا كار كىرى خۇي ھەبوو. نەگەرچى نەم ھاۋرېيەنەي كۆمەلە سالانىك بو لە خەباتى پراكىكى رىكخستىن نابرابوۋ و ئركىرن و تىگەيشتىننان بۇ خەسلەتە تايەتەكەنى خەباتى شاخ و نەم پۇخە نژۋارە ناسان نەبوو، دىسانىش تەكانىكىان بە پۇخەكە نا و بە كاۋەخۇ لە مەلانىكەنى ھەروۋنى كۆمەلە نا، بوۋنە لايەنى بەسەنگ و رۇلىشتان لەسەر چارەنۋوسى كۆمەلە ۋازى كرد. لە كىرەنەۋەي ۋەيەنەي روۋناۋەكەنى نىۋ يەكەمىن كۆنفرەنسى كۆمەلە نا، ھەۋل ھەمەم رۇلى نەم گروۋپە زەق بىكەمەۋە و ۋەستايى و لىزانىيان لە گەمەي مەلانىتا بىرخىتم.

نەگەرچى مەن ھاكتەرى كىرنى قوۋل كىرەنەۋەي ناكۆكىيەكەنى ھەرىمى يەك نەبوۋم و ناستى پەيۋەندى و مەمەلەي مەن لەگەل ھەمە نا، گىرۇيەكى نەۋتۇي تىنا نەبوو، دىسانىش مەن ۋەكە لىپىرسراۋى سىياسىي ھەرىم و لىپىرسراۋى كۆمەلە، بەرپىسارېيى نىدارەكىرنى كىشەكەنم لە نەستۇ بوو. مەن، لە سۇنگەي بوۋنى ھەندەك لىپىرسراۋى پۇخلەۋاتى نىۋ ھەرىمەكە كە «ھەمە» ھەستى لەپىشت ھەمان لە لايەك و ھەندەك كادەي زىنەتۋەنرۇي كۆمەلەش لە لايەكى ترمەۋ، گەلىك مانەۋو بوۋبوۋم و بىپارى گواستەۋەم بۇ ھەرىمى سى، پى خۇش بوو.

مەن، پىچەۋانەي زۇر كادە و لىپىرسراۋى بىكە، كە لە جىڭگۇرېكىرەننا، چەند پىشەمەركەيان لەگەل خۇيان ھەگواستەۋە، تەنبا خۇم و چەكەكەم و جاننا چكۆلەكەم، ھەرىمەن گواستەۋە! سەۋۋرى كار كىرن و ھەلسوۋرەنى ھەرىمى سى، پىنجوئىن، ھەشتى شلىز، شاربازىز، چوارتا و

ھەندەك شۈبھى بىكەشى نەگەرتەۋە. ھەرىمى يەك ۋە ھەرىمى سى. ھاۋسنىۋور ۋە ھەندىجارىش تىنگىلاۋ بوۋن. بىرلىككەننى سىنىۋورى نەسەلات ۋە كاركرىن. ھەمىشە ماىيە كىشە ۋە گەرتى نىۋان بوۋ ھەرىم بوۋن.

بەكرى حاجى سەفەر، فەرماندە ھەرىمى سى بوۋ. ئەۋ، نەۋمە ھەم نەننامى سەركىرنايتىي كۆمەلە ۋە ھەمىش نەننامى كۆمىتەي سەركىرنايتىي يەككىتىي نىشتەمانىي كوردستان بوۋ. مەن، پىچەۋانەي ھەندىك كارى بىكەي كۆمەلە، پىم ۋابوۋ كاركرىن لەگەل بەكرى، گەلىك ناسان ۋە بىككىشە ۋە گەرت بوۋ. ئەۋ پىۋاۋىكى لەسەرخۇ ۋە نىان ۋە نامەزراۋ بوۋ. بەكرى، ۋەكو پىۋىست ۋە زىاترىش رىزى لە كارانى كۆمەلە ۋە يەككىتى نەگەرتى ۋە ھاۋكارىي نەگەرتى. پىچەۋانەي ھەندەك كارى كۆمەلە، كە نەۋبەنە لىپىرسراۋى چەككارى ۋە كارى رىكخەستىيان ۋە لا نەنا، نىدى پىيان ۋە بوۋ ھەركىز كارى سىياسى نەۋبەنە، بەكرى ھەمىشە جەختى لەسەر كارى رىكخەستى ۋە سىياسى نەگەرتەۋە ۋە گەنگىي بە كارەكان نەنا. مەن، ساتى ۋەكو راپەرى سىياسىي ھەرىم كارم نەگەرتى، ئەۋ ۋەكو ھاۋكارىكى خۇي مامەلەي لەتەكنا نەگەرتى ۋە لە ھەر كارىكى گەۋرە ۋە بچوۋكنا پەرسى پىن نەگەرتى ۋە پەي ۋەر نەگەرتى. نەمە جەگە لەۋەي ھەمىشە لىلى خۇي بۇ نەگەرتەۋە ۋە ھەموۋ نىگەرانىيەكانى خۇي بۇ باس نەگەرتى. جىۋاۋزىي تەمەن، ھەركىز نەۋبەيە لەمپەرىك لە دروۋستىۋونى مەمانە ۋە ھاۋپىيەتتەيەكى سەرىپىز لە راستگۇيى كە تا كۆتايى ئەۋ تەمەنەي خەبات ۋە پۇژانى پاشترىش بەرەۋام بوۋ.

ئەۋ كارى ۋە لىپىرسراۋانەي ئەۋ سەردەمە لە ھەرىمى سىنا كارىيان نەگەرتى، تا ئەۋ جىنگايەي يانەۋەرىم بە ھاناۋە يىت: جەمالى جەمەي خۋاكەرەم، ۋەھاب، سەلاخى مۇھەندىس، جەمەي تەيىب، ەلى چۋارتايى، سەربارى جەمەين ناغاي بارى، تايەرى حاجى ەزىز، جەمەۋەلى، كاكەبرا، شۇرەش نىسماعىل، جەمال جەلال، مامۇستا كەمال، لالۋەۋەرحەمان، مامۇستا جەمال، ەبىۋلكەرىم، شىخ حوسەينەسۋور ۋە زۇرى تىرىش.... ژمارەيەكى زۇر كەم لەۋ كارانە، پۇژگارى سەختى چىا قەۋەرى ژيانى بۇ نوۋسىن ۋە بوۋنە شاھىتى ئەم رۇژگارەي ەۋاي راپەرىن ۋە نەۋرانى نەسەلاتى كوردى.

لە سىنىۋورى ھەلسۋورپانى ھەرىمى سىنا، جەگە لە پەۋبەۋەۋەۋەۋەي ھىزەكانى نەۋلەت، ھەمىشە نەگەرى پىنگاھەلپۇژان لەگەل ھىزەكانى پارتى ۋە سۇسىالىستىا ھەۋو. مەفرەزەكانى پارتى لە سۋورىنەۋە، جاروبار بۇ ناۋچەي شلىز ۋە چىاي «تالىيەر» نەۋمان نەگەرتى ۋە خۇيان نەگەيانە گۈنەكانى «بەھانە» ۋە «نەرمەيانە» ۋە ھەندەكجارىش بنارى سۋورىكتو. سۇسىالىست، لە شارباۋىر ۋە ناۋچەكانى بىكەش ھەۋو. بە رىژايى ئەۋ سالانە سىياسەتى يەككىتى بەرانەۋر سۇسىالىست. (سىياسەتى نە شەر نە ناشتى!) بوۋ. ۋاتە ھەركىز نۇختىكى ناساكاۋ نەۋو. ھىچ پەيمان ۋە رىكەۋەتتىكى بىرۋاپىكرۋاۋ بوۋنە نەۋو. كارىك ياكۋەد فەرماندەي كەرت يان مەفرەزەيەك، نەيتۋانى گۈلەزىك

بنیتەوه و نیدی لەسەر کیشەیهکی سادە. بەکرا شەڕیک بەرپا بییت و دەیان پێشمەرگەیی تیدا
بکوژرێن. سۆسیالیست، لە هەرجێگایەک هیزی خۆیان بپیاوێ و هەستیان کربا سەنگێکیان هەیە،
نیدی ئەوانیش سڵیان لە گێچەلنەوه نەمکرد و لە هیچ نەمپڕینگانەوه.
لە کۆکردنەوهی هیزنا بۆ نژادیتیکرینی یەکییتی و هەنجارێش یەکییتی بۆ لاوازکردنی ئەوان، کەسانی
سەر بەرژێم بەکۆتێ نێو هیزمەکانەوه. لە نێو یەکیتینا، چاودێرییەکە توند هەبوو، رێکخراوەکانی
شار لەو بوارەدا، واتە لە نرخاندنی ئەو کەسانەی روویان لە مەفرەزەکان بەکرد، زۆر چالاک بوون.

سۆسیالیست و مام ناراس و ناسۆی قومی

من، زۆربەیی کات لەگەڵ وهاب و کەرتەکیدە بەگەرام و هەلسوکەوتم بەکرد. وهاب، نەگەرچی بە کارئێکی عەسکەریی توندو بەزەبر ناوی پۆشتیوو، بیسانیش پیاویکی نازا، بزێو، وریا و پەشتبەرز بوو.

ئێمە لە گوندی «پارەزان» بووین و هەوالی کەرتێکی سۆسیالیستمان وەرگرت کە «ناسۆی قومی»یان لەگەڵدا و لە گوندێکی نەورو بەری «چوارتا»ن. وهاب گوتی: «نەروین و چەکیان نەمەین. ناسۆی قومی سەر بە موخابەرەتە و بە پێی هەوالی رێکخستەکانی ناوشار، ئەوەت بۆ ئەستوێشان و نازاوەی نارێوو».

نۆل بە نۆل و شاخ بەشاخ، وەرێ کەوتین و نیوێشەو گەشتینە گوندی تایەن. لەنێو گوندە نابەش بووین، پشوویمان نا و شیومان خوارد، پێخەفمان هەلگرت و بۆ مانی خۆمان. لەو پۆژگارانەدا، زۆربەیی کارەساتەکان لە مزگەوتەدا نەهێمان. سۆسیالیست، پێش ئێمە لە مزگەوتەدا جێگایان گرتبوو. سلاومان کرد و پێمان گوتن: نەمشەو ئەمانەوێت پێکەوێ بەخوین و هەندەک قەسەوباسیش لەسەر چۆنیەتی رێکخستنی کاروبارەکانمان بکەین. ئێمە پلانی خۆمان ناابوو. ئەوان نزیکەی ۲۰ چەکنار و ئێمەش بە ژمارە هەر هیندە بەبووین. مام ناراس و عەبەللا هەمزە لێرسراویان بوون. وهاب و من، مام ناراسمان خستە نێوانی خۆمان و پێشمەرگەکانی بیکەش، هەر کەس و کاری خۆی پێ سپێردرابوو. پاشای کەمێک گفتوگۆ و قەسەوباس، نیلی پەرەلی «یا ئەللا»، بووێ ئەستێنکی پەلامار و زۆرانبازی. ئەو پێشمەرگانە پێش چەند چەرکە بەک پێکەوێ قسانیان ئەکردن و بە یەکتربینیان گەشاو بوون. ژانیان کەوتنە سەر پەلەپێنکەیی چەکی یەکتەر. کارەکی زۆری نەخایاند و تەقەیی تێدا نەکرا و خۆینی تێدا نەپژا. هەموویانمان چەک کرد و ئەستی «ناسۆ»مان لە پشتهوە شەتەک نا. لە جێنا، جگە لە ناسۆی قومی و نوورەکووپە، ئەوانی بیکەمان نازاد کردن. هەر ئەوشەو بەرەو شارباژێر و پاشان «بەلەکی»ی نووبووی بناری سوورکێو، بە نیل و ئەستەگەوتەو پۆشتین.

لە بەلەکی، پاش چەند پۆژتیک، بە فرمانی سەرکرنا ئێتی یەکتی، چەکەکان بۆ سۆسیالیست گەڕێنדרانەوێ. ناسۆی قومی کە هیچ گومانیک لەوێ نەبوو، باوەڕپێکراوی موخابەرەتە، نوێش نازا کرا و لەگەڵ کالتری پێ نەگوترا! ناسۆ، یەکسەر گەڕایەوێ شار و وەکو نێترین فرمانەمی جاش، بووێ بکوژی ئەیان پێشمەرگە و خەلگی بێگونا. ئەیانگوت: ئەو رۆژە مام ناراس و مەفرەزمەکی بێچەک بەگەڕێنەوێ بارەگاکیان لە بەلەکی، هەردوو رەحمەتی عوسمانی قادر مەنەوێر و مام هێرش سەرگەرمی

گفتوگۇ ۋە مشتومۇر ھېچن ۋە باس لە ھۆكارى كېشە ۋە گىرەتەكانى نىۋان يەككىتى ۋە سۆسىيالىست دەكەن. عوسمان دەلىت: يەككىتى پاۋانخۋاز ۋە شەپەرۋشە ۋە ھېچ گروپ ۋە لايەنكىكى پىن قەبوول ناكىرىن ۋە شەپ لەگەل ناسمانىشدا دەكات. مام ھىرش دەمىتت: ۋا نىيە ۋە نىۋە خۇتان پۇخلەۋاتىن ۋە ھىزەكانتەن پىن لە كەسانى گومانلىكراۋ ۋە ۋاپۇتەكەر.... دەنگەدەنگى نەمان تا دىت ھەلەكەشەت ۋە لە پىر مام ناراس ۋە كۆمەلەكەي خۇيان بە ژۇوردا دەكەن ۋە... عوسمان دەلىت: نەۋە چىيە؟ نەي چەكەكانتەن كۋان؟ ناراس دەلىت: ۋەھاب چەكى كىرىن! عوسمان قوشۇقى دەمىت ۋە دەلىت: نەمەش خەتەي نىمەيە ھەي مام...! مام ھىرش ۋە عوسمان. ھاپىنى خۇشەۋىستى يەككى بۈۈن ۋە پاشتر، ھەرىكە لە كات ۋە شۈينى جىيانا كۆژران.

خەۋنى چەك ۋ جەخانە

مەفرەزە ۋ ھىزەكانى يەككىتى، ھەر لە ھەستىيەكەۋە، خەۋنىيان بە گەيشتىنى چەك ۋ جەخانەۋە ھەيىنى ۋ نەھاتەنەيى خەۋنەكەش، ھەمىشە لە ئۆبالى ھىزەكانى «ق م» بوو كە ھەقىرى بايىنانيان تەنى بوو. سالى ۱۹۷۷، ساتى مامجەلال ۋ نەۋشىروان مۇستەفا، لەگەل مەفرەزەكانىياندا، لە سورىاۋە نەمىيىۋى سەۋۋر بوۋبوۋن، ھەندەك چەكى سوۋك ۋ ئارىيىجىيان لەگەل خۇيان ھىتابوۋ. سەفەرى ھەكارى، لە سالى ۱۹۷۸ ئا كە بە كارەسات بۇ يەككىتى شكايەۋە، پۋالەتەكەي بەۋاقىيەكرىنى نەۋ خەۋنە بوو. كۆمارى نىسلامى تازەۋەسەركارەكەۋتوۋ، ئاسمانەپرىنىكى لە شامەۋە بۇ تاران، بۇ يەككىتى رۇنا ۋ تەنيا بۇ يەكجار، كۆمەلىك چەك ۋ تەقەمەنىي بۇ گۋاستەۋە. نەۋ بېرە چەكە، بەشىكى خۇيان ھەستىيان بە سەربا گرت ۋ بەشىكى گەيشتە كورستان ۋ لە گۋندى «كانىزەرد» نەبار كرا. نىمە ھىزىكى ھەرىمى سى بوۋىن كە لە مزگەۋتەكەي كانىزەرد، ھەم بۇ پارىزگارىي چەكەكان ۋ ھەم بۇ پارىزگارىي بىكەكانى سەركرايىتى، بارەگامان ئاناۋو. مەفرەزەي ھەرىمەكان ھەھاتە سەركرايىتى ۋ بە كاخەزى مامجەلال ياخود مەكتەبى عسكەرى، بەشەچەكى خۇيان ۋەرىمگرت. نەۋ رۇۋانە، بۇ يەكەمجار، رۇم بەفرۆكەي «سىخۇ» بارەگاكانى سەركرايىتى لە «نىۋزەنگ ۋ تۋزەلە» بۇمىياران كرىن، بەشىك لە بارەگاكەن بەركەۋتن ۋ چەند پىشمەرگە شەھىد ۋ برىنار بوۋن. ھەنگۋى ھىزى ھەكۋەت ھەبوۋ. ھەۋلەت لەناۋچەي قەلانى ھىزى مۇل ئاۋو. ھەبوۋ ھىزەكان ۋ ھەمىنن ۋ لە نەگەرى ھىزى ئوژمندا بەرگى لە سەركرايىتى بىكەن. نىمە چەننىن شەۋ لەسەر ئوۋندى «مامەندە» ماينەۋە ۋ نىشكەمان گرت ۋ شەۋە سارەكانمان بە رۇۋ گەياننن.

یسان ھەریمی یەک و ھورامان

من، لەگەڵ ھیزەمکی ھەریمی سینا جاری لە بارەگاکی سەرکرایتی بووم کە بەشێک لە کارەگانی ھەریمی یەک، ھاتە سەرکرایتی و ناویان لە نۆمەندی کۆمەڵە کەربوو کە دەبێت من بگەڕێمەوە سنووری ھورامان و ھەریمی یەک. ئەوان، جەختیان لە سەر پێویستی بوونی من بۆ راپەرینی کاری پێکخراوی و بەرپەرینی نیش و کاری کۆمەڵە و یەکییتی، وێرای بوونی ناسۆی شیخ نووری وەکو لێرسراوی کۆمەڵە و راپەری سیاسی ھەریم، نەبوشەھاب وەکو لێرسراوی لقی سلێمانی یەکییتی نیشتمانی کوردستان، کەربوو.

ھەمی حاجی مەحمود، وەکو فرمانمە ھەریم، لەگەڵ ھیزیکی گەورە ھەریمی یەکا، بۆ ھاوکاریکرنی ھیزەگانی یەکییتی لە سنووری دەشتی ھولیز و خۆشناوەتی. ھاوشانی ھیزیکی سەرکرایتی بەسەرپرشتی مەلابەختیار چوو بوونە ناوچەگانی بالەکاکی، خۆشناوەتی و دەشتی ھولیز و سەرگەرمی پاکتاوکردنی ھیزەگانی پارتی و جێگیرکردنی ھیزەگانی یەکییتی بوون کە گرفت و کێشە جێبێیان لەگەڵ ھیزەگانی سۆسیالیست و پارتی ھەبوو. دروستتر بێم: ھیزەگانی یەکییتی و ھەندەک لە لێرسراوەکانیان، لەبەردەم ھیزە نەیارەگانی یەکییتیدا لە پاشەکشینا بوون. گەرانی ھەمی ئەو ھیزە بۆ سەرکرایتی، پاشی بەجێھانانی نەڕەکانیان و بوونی بەشێکی زۆر لە کارە سیاسی و عەسکەرییەکانی ھەریمی یەک لەوێدا، مەسەلە گەرانی ھەمی بۆ ھەریمی یەک، کردە راستییەک و نیدی بەپێی فرمانی ناومەندی کۆمەڵە، من مائناوایم لە فرمانمە ھەریمی سێ و کارەکانیان کرد و خۆم بۆ سەفەری ھورامان نامادە کرد.

پۆژیک لە پۆژەگانی مانگی ناگۆستی، فەیسەلی مەلاعەلی (کاکەشیخ)، لەتیی ھەمی مەلاساگیر، نوو پێشمەرگە و من، نیستریکمان بەکرێ گرت و ھەندەک چەک و تەقەمەنیمان لێ بار کرد. مائناواییمان لە نیوزەنگ کرد و ملی پێگای سەفەریکی چەند پۆژیمان گرت.

ھاوینە سەفەری ناوچە کوێستانییەگانی پۆژەلات، لە ھەرلایەک دەست پێ بەکیت و بە ھەر ناچار و ناوچە یەکا گوزەر بەکیت، لە گەشتی نیو ئەو باخچانە بەھەشت دەچیت کە خۆنا لە قورئاندا بۆ موسلمانانی وەسف کەربوون.

ئەراوی «تۆزە» جێ دەھێلێت و لە گوندی «کانی زەرد» ھەتا دەرووبەری «نەشکۆلان» نووسەعات و نیو پیاھێرێ، تۆ پێ دەکیت و تیرپۆژیک لە خۆری ھاوینت پێ ناکەوێت. تۆ،

كەرىم شىنخ ەلى. نەمىرتايەر. ھەمە ەلى فەتاح. شىنخ ەلى سەيىنقار. فەلاحى ھەمەبۇر.... نەمانە كانرە
سەرمككەكانى پىنكخستىن ياخود پىنشمەرگەى بزيو بوون و پۇلىيان ھەبوو. زۇر كانرى ەسكەرىش
ھەبوون كە شانەشانى كارەكانى خۇيان كارى پىنكخستىنشىيان نەنجام ەھا و نەمىش ھەم لايەنى
باش و ھەمىش خەراپى ھەبوو.

پايىزى دەستلىكەربان

پايىزى سالى ۱۹۸۰، بۇ نېمە، رۇڭگارنىكى پېر كىشە و گرفت بوو. ھەرىمى يەك بېوۋە نوو بەرەي نۇ بەيەك و مەوئاي نىوانيان دەھات فراوانتر دەبوو. وپراي قۇلبوونەوئى ناكۇكىيەكانمان لەگەل سۇسيالىست و بەردەوامىي شەرى خۇنناوئى لەگەل پارتىدا، قورسايى كىشەي نىوان كۆمەلە و ھەمە حاجى مەحمۇيىش، بېستى لى بېيووين.

ئاسۇي شىخ نوورى رابەرى سياسىي ھەرىم و لىپرسراوى كۆمەلە، نەبوشەھاب لىپرسراوى لق. بەشى گەرەي ھەرىميان لەگەل بوو، لايەننىكى كىشەكە بوون و ھەمەش لەگەل بەشىكى دىكى ھەرىم، نوو ھىزى نەياري يەككىتى كە ھەرىووكلا بەجيا بۇ سەركرنايتىي يەككىتى بەرپوۋە بوون.

سەركرنايتى، ئەو ھىزەي بانگەيشت كرىبوو تا كىشەكە بە لايەكنا بخات و دەرىچەيەك بۇ دەرباز بوون لەم گىزاۋە سياسىيە بېيىنتەۋە.

ئەم گرفت و كىشانە، ھاوزەمانى لەشكەركىشىي پارتى بوو بۇ دەقەرى بارەككانى سەركرنايتىي كۆمەلە و يەككىتىي نىشتەمانىي كورستان.

نېمە، ھىزى يەككىتىي ھەرىمى يەكى لە «ھەمە» مانگرتوو. زۆرىنەي ھىزەكە بووين و لە بەرزاىيەكانى پىشتى نۇكان و گۆرەشئىر بەرانبەر لەشكرى پارتى سەنگەرمان گرتبوو و لە نوالە چەرگەنەكاننا بنە و بارگەمان خىستبوون. ھەمەي حاجى مەحمۇد و مەفرەزەكەي لە گوندى شىتى ھەليانابوو. رۇژنىك لەو رۇژەپايىزىيەنەي نېمە لە سەنگەرى چاۋەرۋوانىي شەرى براكاننا لەسەر پىشكۇي چاۋەرۋوانى ئەمانگوزەراندا، پۇلىك فۇكەي ئەۋلەتى ئىراق، بەسەر نېمەنا مەرزى ئاسمانى ئىرانىان بەزاند و جارى دەستپىنكرنى شەرىكىيان نا كە پاشتر ھەشت سالانى خاياند و گەرەتەرىن ترايىدياي نىنسانى و گۆرەنكارىي ھەمەلايەنەي لە ولات و نىۋچەكەنا خولقاند.

ئەو جەنگە مۇركى خۇي بە چارەنوۋسى ھەموولايەكەۋە نا و ھەموو ھاۋكىشە سياسىي، سەربازى، ئابۋورى و كۆمەلايتىيەكانى لاسەنگ كرد و ھەموو پىشپىنى و ھىسابەتەكانى ھەلۋەشاننەۋە. جەنگى ئىراق/ئىران، لە مەوئاي كورتخايەننا، دەركاي رەھمەتەك بوو لە بزۋوتتەۋەي سياسىي/چەككارىي كورستان كرايەۋە و لە تەمەنى دىرۇخايەنىشىنا، پرىك بوو لە مەرگ و كوردى بەرەو نۆزەخەكانى ئەنقال پەراندەۋە.

پارتى، تەۋاۋى ھىزەكانى خۇي ھىتابوونە سەرى جاسووسان و پىشتى نۇلەتوو و ناۋچەي قەلاتوۋكانىيان گرتبوو. مەسەۋبارزانى و ژمارەيەكى ئىبارى لىپرسراۋانى پارتى ھاتبوونە گوندى نۇلەتوو و مىۋانى

«سۆسیالیست» بوون. چاوەڕێی شەڕێک بووین نەگەر ڕووی نابا، ھەبویە شەڕی «سەر»کان و کارەساتێک ھەقوما. لەژێر کار و پەرۆشیی حیزبی شیوعی و بەشێک لە سۆسیالیست و ھێزە سیاسییەکانی کوردستانی ئێران، پارتی ھێزەکانی خۆی کێشانەو و ھاوژمانیش نێراق ھێرشێکی گەورەیی بۆ سەر بەرزاییەکانی مامەندە و گوندی شینێ ھەست پێ کرد. ھێزەکانی پارتی کە بۆ ناگیرکردنی سەرکرناینتیی یەکییتی ھاتبوون، لەو بەرھە شەھیدی شەڕی خۆیناوییی نێوان ھولەتی نێراق و یەکییتی بوون. ھێزەکانی نێراق شکان، ھێزەکانی پارتی کێشانەو و پەرۆشی لێکۆڵینەو و ناگاییکردنی کار و لێپرسراوەکانی ھەریە یەک لە سەرھەستی لێژنەییکی تایبەتی مەکتەبی سیاسی کەوتە گەر.

ھەموو کار و ھەماندەکانی ھێزە بە (کۆمەلە و ناکۆمەلە) و ھەمی حاجی مەحمود و رەوفی خەلیفە سەعیدی نامۆزا و جێگریشییەو، لێکۆڵینەویان لەتکەا کرا. لێکۆڵینەوکان چەندڕۆژێکیان خایاند و نەجام بەشی زۆری کارانی کۆمەلە و یەکییتی سزای ھەلپەساردن بران و سزاکە رەوف و ھەمی گرتەو.... ھەموو رەوف لە سەرکرناینتی بێنیتەو، ھەمی حاجی مەحمود، ھەستەرباری ھەماندەیی ھەریە بیت و لەگەڵ مەفرەزەیکەا بگەریتەو سنووری ھەریە یەک و چاوەڕووانی ھاتنەو مامجەلال بکات کە لە ھەرھەو کوردستان بوو، مەلابەختیار بۆ سەرپەرشتی و یەکشستەو شێرازەیی ھەریە بە لەگەڵ ھێزەکان بەجێتە ناوچەکانی سنووری ھەریە یەک.

زۆری نەبرد، رەوفی خەلیفە سەعید سەنگەری گۆڕی و خۆی گەیانە گوندی گۆڕەشێر و نەم کارەیی لەسەر میلاکی کۆمەلە جێگری ھەرمەندەیی ھەریە بوو، بوو بە «سۆسیالیست»! سەرکرناینتی یەکییتی نیشتمانی کوردستان، بەیانێکی تایبەتی لەسەر نەجامی لێکۆڵینەوکان ھەرکرد و ناگاناری خەلکی ناوچەکەیی کرد کە چیتەر «ھەمە» بۆی نییە وەک ھەرمەندەیی ھەریە ھەفتار و ھەلسووکەوت بکات.

ھەمی حاجی مەحمود، زەنگی جیابوونەو لێنا و لەگەڵ چەند مەفرەزەیکەا پەیوەندییان کرد بە سۆسیالیستەو.

نەم جیابوونەو، زیانیکی گەورە بوو لە یەکییتی و کۆمەلە کەوت و لە ناھامانەیی مامجەلالا و مەکوڕیی سەرکرناینتی کۆمەلە و پێداگرتنیان لە ناست مەکتەبی سیاسی و بزووتنەو و خەتی گشتینا، نەجام بە جێگایەک گەشت، نەگەر توندڕوویی نێمی کارانی کۆمەلە و لووتبەرزیی و خۆبەھەموشتزانینی «ھەمە» نەبویەن. ھەشیا کار بەو جێگایە نەگەشتبا.

لە ناخی نێمی کۆمەلە، ناگرتیک لە لێسۆزی و بورکانیک لە «نایدیولۆژیا»ی نێو کتێیان نێلەیی ھەفتا و لە خەیاڵی «ھەمە»شنا، نەفسانەیی غرور و خەونی بەسەرکەربوون جۆشیان ھەخوارد.

ئاخر ھەممەي حاجی مەحمودیش، پاش نەربازبوون و گەڕاننەوی لە کارەساتی ھەکاری، ھەندەکجاران وەکوو سەرکرە سەرکەوتووکانی «گریگ»ی کۆن رەفتاری نەکرد. ئەو نەگەرچی کەسێکی ئازا و بەتوانا و پڕھیمەت بوو، بێسانش ھەموو سەرکەرمەکی یەکییتی بە سەرکەرمەي خۆي نەمەزانی. ئێمەي کۆمەلە، ھەمیشە لە پێکھاتە و ستراکتوری یەکییتی و میکانیزمی کارکردنی سەرکەرمەي یەکییتی بەگومان بووین و لەو نەترساین کە گەشەکردنی ئەو پێکھاتەيە، لە ئاییندا کۆمەلە بێچیتەو، ھەربۆیە ئێمەش زیاتر پابەندی کۆمەلە و سەرکەرمەکانی کۆمەلە بووین و ھیندەمان حیساب بۆ سەرکەرمەکانی بزووئەو و خەتی گشتی نەنەکرد، مەگەر کەسانێکیان کە خۆیان خەسلەتەکانی سەرکەرمەیان ھەلگرتبوو.

خەسلەتی بزووئەو ي چەکناری وەھا بوو، کەسێک کە سالانیک ھاوێ، ھاوسەنگەر و فەرماندەي ھیزی تۆیە، نەبیتە فەرماندەي ھیزی نەیار و سەنگەرت لێ نەگرت، لێی نەکوژیت و لیت نەکوژیت! ھەمە، ھیزی سۆسیالیستی لە شارەزووردا بووژاندەو، بەلام ھەرگیز نەیتوانی چۆک بە ھیزی کۆمەلە و یەکییتی ناببات. نەگەرچی شەڕەکان خەست و خۆناوی بوون، بێسانیش کۆنترۆلی شارەزوور و ھەوارمان و شارباژێر لەبەست نەران و پێچەوانەي بۆچوونەکانی (رۆژژمێری پێشمەرگەيەک/ھەممەي حاجی مەحمود) کە وای نیشان دەبات، تا ئەو زەمەنەي ئەو فەرماندەي ھەریمی یەکییتی بوو، یەکییتی نیشتمانی ھەمەکارە بوو و کە ئەو بووئە «سۆسیالیست»، نیدی تەرازووی ھیز وەرگەراو. من، نیشتمەش پێم وایە، بێچینەي ھیزی بزۆی ھەریمی یەک ھەر لە نەستینکی کارەو، کارە سیاسی و عەسکەرییەکانی کۆمەلە بوون و نەمەش کەمکردنەو ي دەور و سەنگی ھێچ کەسێکی بیکە نییە، بەلام ھەوارمان، شارەزوور، قەرەناخ و گەرمیان بێکەي ھیز و توانستی نایدۆلۆژیایەک بوون کە لەو رۆژگارە سەختانەدا، بەرھەمەینێ تیکۆشەرانیک بوون، ترس و ماندووبوونیان نەنەناسی و لە روانگەي فیکری نۆو کتێبانەو، بەگژ ھەر یارمەکی نەرمەو ي خۆیاندا نەچوون و «مەحال»یان نەپێچایەو.

نەوشىروان مستەفا لە نۆلى گەلالە!

لە گوندىكى شارباژىر بووين. كەسك نامەيەكى هتيا و نايە دەستى مەلابەختيار. مەلا، نامەكەى كرىووە و لەگەل خويندەنەويدا، رووخسارى خوينى تى بەزا و لە نىوچەوانيدا رووناويك دەخويندرايوە. ئەو، چەند كەسكەمانى بانگ كرده لاو و لە كاتىكنا جۆرىك لە حەپسان لە چاوانيدا دەبينرا گوتى: كاك نەوشىروان بە نەينى و بن ناگانارى نيمە هاتووئە خوارووە و لەگەل يەك پيشمەرگەدا گەيشتووئە نۆلى گەلال. ئەو، بۆ كاروبارى تاييەتى خۆى هاتوو و كەسى ناگانار نەكربوو. ناوچەكە تەنيا يەك مەفرەزەى نيمەى لىقە و بيار نيبە ناخۆ مەفرەزەكە لەگەل ئەوان يان نا! هيزىكى سۆسياليسىتىش بە بەرپرسيارىيتى مولاژم تايەرى عەلى والى، قانجەبارى و رهوفى خەليفەسەعيد لە سەركرنايەتیی خۆيانەووە هاتووئە خوارووە و لەگەل حەمەى حاجى مەحمود يەكيان گرتووئەووە و لەو ناوچەيان.

گوند بە گوند و يەكوچان لەژىر لىزمەى باراندا، بەرەو رەزەل و لەويووە بۆ نۆلى گەلال و گوندەكانى بەرخ و بيوەك وەرچ كەوتين. نيمە گەيشتين و ئەوێ نەمبوو روو بنات، رووى نابوو... هيزمەكان پىكنا هەلبژابوون. شەوى پىشتەر، هيزمەكانى يەكيتى، مەفرەزەيەكى سۆسياليسىتان لە گوندى بيوەك چەك كرىو... رۆژى نايى، هيزمەكان لە نۆلى گەلال و دەوروبەرى «قەلاى سرووچك» لەكۆ يەكنى را چووبوون و نەوشىروان لەگەل حەمەى حاجى سابير و نوو پيشمەرگە نابرابوون وچووبوونە گوندى قەويلە و مالى «حاجى عەلى»يان كرىوويە پەناگای خۆيان.

ليارە، نەوشىروان نە پلانپىژى شەرمەكەى كرىووە و نە سەركرنايتى، ئەو سات و دەختىكى نالەبارى بۆ هاتنەخوارووە و گەيشتن بۆ ئەو ناوچەيەى هەلبژارابوو.

نەوشىروان، بەمەبەستى ناشتى و چارەسەركرنى بارە ئالۆز و گرژمەكە، نامەيەك بۆ ملاژم تايە رەنووسى... خوى ئەو نامەيە هيزمەكانى سۆسياليسىت بۆ پەناگاگە كىش ئەكات و نەوشىروان لە نايى سۆسياليسىت و حەمەى حاجى مەحمود ئەخات!

دەستگىركرنى نەوشىروان، لە گەمەى خوينايوى سياستى ئەو پۆژى كورستاندا و لەو قەيرانەى حەمەى حاجى مەحمودى تى كەوتبوو، نوو «ناس»ى نايە دەست حەمە و لە ھەر نانووستاندن و گفتوگۆيەكنا، دەھات مەرجەكانى خۆى بسەپىنيت.

هيزمەكانى قەرەناخ، شارباژىر، ھەرىمى سى، چوار و بەشيك لە ھەرىمى يەك و ھەورامان بە نامادەبوونى مەلابەختيار، سالارەزىز، نازانەھورامى، جەمالى عەلى باپير، مستەفاچاوپرەش، بەكرى حاجى سەفەر

ۋە زۆر كاتىر ۋە لىتېرسراۋى لىكەش لە شارباۋىز كۆيۈنەۋە ۋە لە ھەۋلى ئەۋەلە بوۈن كە فشار بۇ سۆسىيالىست بېيىتن ۋە كىشەكە بەلانا بىخەن. لەۋلاشەۋە. حىزبى شىۋە، جەمال ئاغا، كاۋە شىخ لەتىف ۋە كەسانى لىكەش لە ھەۋلىلا بوۈن. ھەمەى حاجى مەحمۇد ئاۋاى ھەمۇ چەكەكانى ھەرىمى يەكى ئەكرەد ۋە ھەمۇ يەكىتى. ھىسك لە ئاۋچەكەنا بە رەسمى بىناسىت ۋە ھەۋل ئەلا كىشەى بۇ ئروست بىكات. ھىزەكانى يەكىتى، لەبەر پاراستنى گىيانى نەۋشىروان، پېركىشى شەپ ۋە پەلامارىيان نەئەكرەد ۋە ھەمەى حاجى مەحمۇد گوتەنى: (پۇجى كۆمەلە لە ئەست ئەۋاندا بوۋا). سۆسىيالىست، نەۋشىروانىيان لەگەل خۇيان بىرە شاخى سوۋرىن ۋە ئەۋ باروۋخەى نەۋۋىيەى ئىتەى تىندا نەۋىيان، مانگىك زىياترى خايناند.

لە بارەگاكانى بىنارى نەۋىيەى چىاي بالانېق بوۋىن، مەفرەزەكە لە شارباۋىزەۋە ھات ۋە ھەۋالى نەربازبوۋنى نەۋشىروانى بۇ ھىتايىن.

ئەۋ ھىزەى ھەۋرامان كە لە بىنارى بالانېق بوۋىن، لەگەل مەفرەزەكەنا، ئىۋارەكە لە چىاۋە بەرەۋ شارەزور ناگەراين. ھىزىكى پەنجا تا شەست كەسى نەۋۋىن ۋە نەۋۋە ھەمۇ تەختايى شارەزور بىنەۋەى لەگەل سۆسىيالىست بەيەكە بىمىن، بېرىن ۋە بگەينە شارباۋىز. لەۋىر چەترى تارىكىنا. جادەى قىر نەۋرىن ۋە ئور لە گوند ۋە ئاۋەاننىەكانى شارەزور. ئەگەينە «كۆلكنىيەكان». ھەمانشەۋ لە رەۋبارى «زەلم» نەپەينەۋە ۋە لە گوندى «ئۇلاش» ئۆقرە ئەگرىن. تارىكەۋۋىنى بەيانى، رەۋفى خەلىفە سەئىد ۋە پىنچ چەكنا، بىنكاگا لە بوۋنى ئىتە بىتە گوند ۋە نەچنە مالى ھەمە ئۇلاشى. ھەمە، كە ئەننام ۋە كاترى جەماۋەرىي كۆمەلە ۋە خرمى نىزىكى ھەمەى حاجى مەحمۇد بوۋ. ئىدى راستەۋخۇ مالاكەى بىكەى سۆسىيالىست بوۋ.

كاتىران ۋە لىتېرسراۋە ەسكەرىيەكانى ئىتە، سىخناخ لە توۋپەى ۋە گىيانى تۆلەسەننەۋە، پىتيان ۋابوۋ نىچىرىكى زىمچەۋرىان بەرەست كەۋتوۋە ۋە ئاكرىت لە ئەستى بىمەن. چۈرەۋەرى گوند ۋە مالى ھەمەئۇلاشى گىرا ۋە چاۋەروۋانى فەرمانىيان ئەكرەد. ئىتە كۆيۈنەۋە ۋە نەۋۋە بېرىك بىمىن. جگە لە فەرەيدون ھەمەسالەح ۋە مەن، ھەمۇيان رايان ۋابوۋ ھەۋل بىمىن بە بىليان بگرىن ۋە ئەگەر سەرەۋىيان كەرد بىيانكۆزىن مەن ۋە فەرەيدون ئۇ بوۋىن. مەن پىم ۋابوۋ چىيەكە خۈينەكان نۆى نەكەينەۋە ۋە ئازادبوۋنى نەۋشىروان بگەينە خالى پىنكەتەن ۋە ئاشتىۋەنەۋە ۋە ئۇخەكە سەختەر ۋە ئۇۋارتەر نەكەين. لە بەرانبەر سوۋرەۋىنى بەشىك لە كاترەكان لەسەر شەپ ۋە خۈينەرۋىتن. مەن گوتە: لەبەرەم سەركرايتى ۋە كاك نەۋشىرواندا، بەرپەسىيەى كارەكە لە نەستق ئەكرە ۋە ئەلەم مەن ئۇى لىتەنىيان بوۋم. ئىدى ئاگانارمان كەرن كە گوندەكە بەجى بېيىتن ۋە ئىيانىيان نەپارىزىن. ئەۋان بە ترس ۋە لەرز ۋە ۋىيەكى زۆرەۋە لە گوند نەۋچوۋن. خەلكى گوندىش ھەۋلىستەكەى ئىتەيان پىن

خۆش بوو. ناوا دەستمان بە خۆینی رهوف و نهو پێنچ چهکناره سوور نهبوو. رهوف پاش چەند
 پۆژیک و هەر له شارەزوور و له نزیک نهو جینگایه، کهوته بۆسهی جاشهکان و بهناخوه شهید بوو!
 به بریزایی سالانی شاخ و شەری یەکترکوشتن، من یەک جووتیاریشم نهیت، به کوشتنی کورد و
 سەرکهوتنی لایەنکی کوریکوژ لـخۆش بیت.
 نێمه گەشتینه شاربازێر، نهوشیروان گهرایهوه سەرکرنایتی، هیزهکانی یهکیتی بلایهیان لی کرد و
 لـخۆیکی نه شەر نه ناشتی له نیوان نێمه و سۆسیالستنا دروست بوو.

شیرازهی هیز و پێکخستنهکانی ههریمی یەک پێک خرایهوه و مهلابهختیار نزیکهی دوو مانگیک له
 ناوچهکه مایهوه. من، وهکو لیپرسرای سیاسی کۆمهله و یهکیتیش بهسەر ناوچهکهنا پانهگیشتم
 و پێیهکم له هههرامان و نهویدیم له شارەزوور و شاربازێر بوو. جاری کهرتهکانی پێکخستنی
 کۆمهله نانههزینرابوون. نۆرگانی پێکخستنی کۆمهله له ناوچهکهنا، شانیهکی سهرهکی بوو که بۆ
 خوارهوه شۆڕهههوهوه و له سهر ئ پـا، پهیههنبیی لهگهڵ کۆمیتهی ناوهندی کۆمهله ههبوو.
 نێمه جگه له سههرهشتيکرنی رێکخستنهکانی رههوه و ناو هیزی پێشمههرگه، له شار و شاروچکه
 و نۆردوگا زۆرهملیکانیشنا هیلێ پێکخستنی چالاکمان ههبوون و نهوان پۆلی گرنگیان له کار و
 خهباتی نێمهنا دهگیرا.

كۆنفرەنسى يەكەمى كۆمەلەي پەنجەرانى كورستانى نىراق / نايارى ۱۹۸۱

لە ھەورامانەو بۇ نىوزەنگ و نامادەبوون لە كۆنفرەنسى كۆمەلەي. لانىكەم ھەفتەيەك پىگابرىنى گەرەك بوو. نوينەرانى كۆنفرەنسىمان بە پىي نەو مەرجانى «ناوەند» ديارى كرىبوون. نامادەكرىبوون. مەرجى بەشارىيكرىن لە كۆنفرەنسىدا، بۇ نەنامانى كۆمەلەي نىو ھىزى پىشمەرگە. سى سال نەنامبوون و تەسلىمەنبوونەو بوو بە پۈژىم.

نوینەرانى كۆمەلە، كۆمەل كۆمەل ئەھاتن ئەگەشتە نىوزەنگ و نوینەرانى شارەكانىش بە ئەمامكەو نامادەبوون و مالىمۇس كە كۆستانىكى زىمەسەخت و جوانى پشت گوندى كانىزەردى ناوچەى سەرەشت و نزىك بارەگاكانى سەركرائىتى ھەلگەوتبوو، بوو ھەوارى كۆبوونەوكانى يەكەمىن كۆنفرەنسى كۆمەلە كە لەوينا بۇ يەكەمجار و بە ناشكرا نىزىكەى ۱۸۵نەندام و نوینەرى كۆمەلە بە خەون و بىد و گرفت و كىشە فىكرى ، سياسى، پىخراوھى و شەخسىيەكانىيەو رووبەروو ئانىشتن و بۇ سى ياخود چوار پۈژ سەرگەرمى لىتووان و مشتومر و شەنوگەوكرىنى مېژوو، فىكر، سياسەت، بەرنامە، پىكخستن، راگەيانن، كاروبارى چەكانىرى كۆمەلە و يەكەيتى، بازنى پەيوەنسىيە پىخراوھى و نىشتەمانىيەكان، كىشە و گرفته ناوخىيەكان، مەلانى و ناكۆكىيە ناوەكىيە پىخراوھى و شەخسىيەكان بوون.

لە كۆنفرەنسىدا، مېژوو نامەزەنن و خەباتى كۆمەلەيان گىراپەو و باسيان لە ھەولەكانى سەرەتا و نەو گرووپانەيان كرد كە بە يەكگرتنىان لەھەناوى بالى مەكتەبى سياسى پارتىدا و لە سالى ۱۹۷۰دا، كۆمەلەي ماركسى-لېنىنىيان

نامەزەندوو. ئەم گىراپەو پەسەيە، ھەر يەك لە مامجەلال، نەوشىروان مستەفا و شەھابى شىخ نووردى بە لىپرسراوى گروپىك لەو گرووپانە ناوېر كرد و ئەوانى بە نامەزىنەرانى كۆمەلە ناساند. كۆمەلە، لە ھەلومەرجى خەباتى نەپنى و سەختى شارنا و لە ھەناوى خۇينا كۆمەلەك ناكۆكى و مەلانى ھەلگەرتبوو كە لەسەرەتاي ھەفتاكاندا، تا ناستى نەرجوون و جىابوونەو گروپىكى بچووك لە كۆمەلە ھەلگەشبوو. نەو گرووپە تىگەشتن و تەفسىريان بۇ كۆمەلە و پاشەپۇژى خەباتى ئەم پىخراو لەو پوانەگىەو بوو كە كۆمەلە پەرچەكرارى شەكستخوارنى سياسەتى جەلالىزە لە واقىعى سياسى بزوئەو كورستاندا و پاشان نەپتە نارىكى نەفسووناوى بۇ زىندوكرىنەو جەلالىزم لە شىو و ناوەرۆكىكى بىكە. ئەم گرووپە خۇشيان بە ناكەمىك نەگەشتن و ھىچيان لى

سەوز نەبوو.

کۆمەلە لەسەر ھەر بنەما و بۆ ھەر مەبەستێک نامەزێنرابێت، پێشھات و رووناوەکانی سالانی ھەفتاکان و ھەرمسی بزوتنەوی چەکناری کورد، زەمینەیکە لەباریان بۆ گەشەکردنی فیکری و ڕێکخراوەیی کۆمەلە سازاند، زەمینەیکە، کۆمەلە تێیدا بووێە یارمەیکە فیکری و سیاسیی نوێ لە کوردستاندا و ید و نیاپینییکە سیاسی و فیکری و ھەای خولقاند کە بە سەرھتاکانی خۆی نامۆ بوو. کۆمەلە، ھەات بیتی ھێزێکی سیاسی و فیکری نوێخواز و بیتی ھێزێکی ھێزێکی خۆی و پیاویستییکە ھەرھەنگی ھەر سەرھەمی خەبات. کۆمەلە، لەسەرھتای سەرھتاکاندا، فیکر و بەرنامەیی ناروون و تەمومژاوی بوو. ناو، بەرنامە و سنووری کارکردنی یار نەبوو... ناوی سەرھتای کۆمەلە (کۆمەلەیی مارکسی – لینینی / بیروباوەری ماوتسی تونف) بوو.

کۆنفرەنس، پاشگری نێزاقی لە کوردستان کردووە و ناوی کۆمەلەیی کرد بە (کۆمەلەیی رەنجەھەرائی کوردستان) و نەمیش ھەللائی لی کەوتەو.

کۆنفرەنس، نەگەرچی پاشی مشتومڕ و بێتەو بەرھەیک زۆر، ھەندەک لە سەرھتە گشتییکە فیکری و سیاسییەکانی کۆمەلەیی نەخشانن و جێگری کەرن، بەلام ناپشتی بەرنامەیکە تیرۆتەسەل و ھەمەلایەنی کۆمەلە، بۆ کۆنفرەنسی بووھەم بەجێھێلرا.

ھەر سێ گروپەیکە کۆمەلە (گروپی زیننان، کۆمیتەیی ھەریمەکان «خەتی شەھیدانام» و گروپی نەوشیروان مستەفا)، لە ھەولێ بە فیکرکردن و بە سیاسیکردنی ناکۆکییکەکاندا بوون. لە راستیدا گرفت و کێشەیی فیکری و سیاسی زۆر بوون و کێشە و ملانیی ھەسەلاتیش لەمێژ بوو سەریان ھەلدا بوو.

کۆمیتەیی ھەریمەکان، بە ھیوا بوون، کۆنفرەنس ھەلەسەنگاندنێکی ورد بۆ قوناغی ناوھەراستی ھەفتاکان و ھەلویستی سەرکراپتیی کۆمەلە و ھەولێ شکستخواربووی ھەوان بۆ جێھێشتنی کوردستان و پاشان ھەستگیرکردنیان لەلایەن رژیمی شا و تەسلیمکردنەو ھیان بە بەعس، رووناوەکانی ناو زیننان، نەبەمکردنی شەھاب و جەعفەر و نەنوەر، ھەلویستی سەرکەمکانی بیکە لە زینناندا و چۆنییەتی بەرپوھچوونی پڕۆسەیی ناگاییکردنەکان بکات و ھەموو ئالۆزی و ناچارمەکان ناشرکرا بکات. کەسەکان و خاوەن را و بۆچوونەکان نامادە بوون، بەلام ھەرگیز زاتی ھەو ھیان نەکرد و نەپینیەکانی ھەر قوناغە ناسک و نژواریان ھەر بە نەپن و مەتەل ھێشتەو.

لە گێرانی ھەوێ میژووی کۆمەلە، جیابوونەوێ ڕێکخراوی رەنجەھەرائی (١٩٧٥-١٩٧٦)، بایەخ و گرنگیی پێ نەراو ھەکو پتویست تیشکی لەسەر نەخرا. ھەرچوونی رەنجەھەرائی لە کۆمەلە، بنەما و ھۆکاری فیکری و سیاسیی ھەبوو. نەگەرچی کارمەکانیان لێوھشاوو و بەتوانا نەبوون و بە

گرتنی کەسی یەكەمیان «نیپراھیم حەسەن»، گورزێکی کوشندەیان لە خۆیان و لە پێکخستەکانی کۆمەڵە وەشان و سەمان و کائەر و نەندامی کۆمەڵەیان بەگرت و نیعدامکردن نا، بێسانیش چەند مەفرەزەکیان نارە شاخ و ئەوانیش ھەرزوو سەریان تینا چوو! پێکخراوی رەنجەرمان. کێشەیان لەگەڵ قەوارەیی یەکییتی نیشتمانی کورستان و سەر بەخۆیی کۆمەڵەمان ھەبوو.

کێشە فیکرییەکانی کۆمەڵە و کۆنفرەنس:

- ناوی کۆمەڵە: کۆمەڵەی رەنجەرانی کورستان یاخود کورستانی نێراق!*
- ستراتیژی کۆمەڵە و بەرنامەی لانیکەم و لانیزۆری کۆمەڵە.
- پۆلێنکردنی ناکۆکیەکان (ناکۆکیی سەرھکی و ناکۆکیی لاوەکی).
- سەر بەخۆیی کۆمەڵە و قەوارەیی یەکییتی و بازەنی پەيوەندییە نیشتمانییەکان.
- کالکرنەوێ یانخود تۆخکردنەوێ پرەنسیپە فیکرییەکانی مارکسیزم/لینینیزم لە بەرنامەی کاری سیاسی و پێکخراوێی کۆمەڵەمان.

گرووپی نووشیروان و گرووپی زینان، جەختیان لەسەر کورستانیوونی ناوی کۆمەڵە ئەکرد و لایەنگری قرتاندنی پاشگری «نێراق» بوون. بەشێک لەو گرووپی خۆیان بە میراتگری کۆمیتەی ھەرمەکان و خەتی «نارام» ھەزانی، لایەنگری (کۆمەڵەی رەنجەرانی کورستان - نێراق) بوون و نەمەش دەلالەت و مەغزای فیکری و سیاسیی خۆی ھەبوو. ئەمان جەختیان لەسەر قۆلکرنەوێ فیکری مارکسیزم، پاراستنی سەر بەخۆیی کۆمەڵە و نەتواندنەوێ لە بۆتەی یەکییتیدا و درێژپێدانی سەر خەتە فیکری و سیاسییە سەرھکییەکانی پێیازی «نارام» ئەکرد و پێیان وابوو بازەنی پەيوەندییەکانی کۆمەڵە، لە کایەیی بزوتنەوێ نیشتمانی، دەبێت سنووری یەکییتی بێزینیت و واوتر بکشینت. گرووپی زینان، پێی وابوو، ناکۆکی سەرھکیی کۆمەڵە و بزوتنەوێ کورد، دەبێت لەگەڵ نێمپریالیزم سەرھکی بیت و لەگەڵ بەعسدا ناسەرھکی!

نووشیروان، پێی وابوو ناکۆکی لەگەڵ پارتی و مالباتی بەرزانییە سەرھکییە و ئەوان لەبەرەیی نژەشۆرشنا وەستاو!

کۆنفرەنس، مەکوێ تۆیریزمکردنی ناکۆکییە فیکری و سیاسییەکانی ھەروونی کۆمەڵە بوو کە پاشتر، پێیاز و پێچکەیی نەشیان و نادرۆست بۆ چارەسەرکردنیان پراکتیزەکران و چەندسال پاشتر، بزەماریان لە تابووتی کۆمەڵەمان و لە پێچینکی میژوونا ناشتیان.

• ئاڭكۆيىيە شەخسىيەكان (مەملەتتى ئىسەلات)

كۆمەلە، مېژوويەكى ۱۳ سالى لى خەباتى فېكرى، سىياسى، رېڭخراوى و سەلىشى لەخەباتى سەختى چەكدايى تى پەراندىبوو. پروپاۋە سىياسىيەكانى سالىنى ھەفتاكانى كوردستان، بەناچارىي ئالوگۇرېكى چارەنوسسازى لى ھەرمى ئىسەلاتى كۆمەلە كرىبوو. مامجەلال و نەوشىروان، لى سەرمتاي ھەفتاكاندا و پاش نامەزارىنى كۆمەلە، كوردستانيان جى ھېشتىبوو. لى سالى ۱۹۷۵ ئا، ھەموو سەكرىياتى كۆمەلە كوردستان جى ئىھىلن و پاشتر لەلايەن پۇيمى شاي ئىرانەۋە تەسلىم بە ئىلەتى ئىراق ئىكرىنەۋە و سى لى سەركرىمەكان (شەھابى شىخ نوورى، جەغفەر عەبدولواھىد و نەنۋەر زۆراب) لى سىندارە ئىدرىن و ئىبنە سىمبۇلى خۇراگى و بەرخۇدان و پروسەي (كەمژيان و كەلژيان)، ئىكەنە نەرىت و سەرمەشقى خەباتى كۆمەلە، ئىندامانى ئىكەي سەركرىياتى كە گىان ئىرباز ئىكەن، چوارسالان لى زىنداندا ئىگوزىرىنن و پاشتر بەر لىئورىنىكى «سەنام» ئىكەن و ئىنەۋە شاخ. لى ماۋەي ئانامانى سەركرىياتى كۆمەلە، زەمىنەي ئىركەوتنى شەھىندارام و كۆمىتى ھەرىمەكان ئىرەخسىت و ئىمان لى ئىۋارتىن ئۇخى كۆمەلە ھەلوۋەرجى سەختى كوردستاندا رېيەرايتى كۆمەلە و ھىزەچەككارەكانى ئىكەن و بەكرەۋە ئىسەلاتى بالاي كۆمەلە بە ئىستەۋە ئىكەن. كۇنفرەنس، پانتايىيەك بوو بۇ خەباتى مامجەلال، نەوشىروان و گروپى زىندان بۇ ۋەركرىتەۋەي ئىسەلاتىكى مۇتلەق كە پۇژگارى پىشتىرى كوردستان لى زەۋت كرىبوون و ۋاۋەترىش، لاۋازكرىنى پىنگى ئىسەلاتى نەۋ گەنجانەي كە لى ئۇخىكى ئاناسايى كۆمەلە و بە ھەۋلى خۇيان ھەم ئىسەلاتيان ۋەركرىتەۋەي ھەمىش كۆمەلەك پەرنسىپى فېكرىيان لى سەر پاشخانى فېكرى «ئارام» لىئو رىزەكانى كۆمەلە، جىگىر كرىبوو.

ئازابوون و ھاتنەشاخى گروپى زىندان بە كۆمەلە، جۇرىك مەترسى لى سەر ئىسەلاتى ئەۋانە ئرووست كرىبوو كە ئانسانەي فېكرى (ئارام)يان لى گىرفان ئابوو، ئىمانىش بە پىئى سەرھەكانى گەمەي ئىسەلات، سەرسەختانە خەباتيان ئىكرد و ئاڭكۆيان لى رىباز و بۇچوون و پىنگى خۇيان ئىكرد.

سالارەزىز، مەلابەختىار و فازىل كەرىم بە پىشتىۋانىي چەندىن سەركرىە و ئىمان كاسرى كۆمەلە، لى ھەۋلى نەگەرانەۋەي بەقەۋلى شەھىندارام (كۆمەلەي عەھدى بايىد) بوون! ئىمان، جەۋەي مەملەنىكەيان ۋەئىستەۋە كرىبوو.

ئىلكرىنى نەوشىروان مەستەفا لەلايەن ھىزەكانى سۇسالىستەۋە، يەككە بوو لى كىشە سەختەكان و لى بەرگى ئاڭكۆيىيە شەخسىيەكاندا نىشان ئىدرا، كورتىيەكەي، سالار و مەلابەختىار كە لى سەروپەئىمان،

لېڧىر سىراۋىتىنى ھىزمەكانى يەككىتايان لە شارباژىر لە ھىستىا بۈۋە، بە جۆرىك مامەلەيان لەتەك كېشە و روۋىا ھەمەكاندا كىرۈۋە كە بەرھەلەنۈۋىرىن و نىعمەمكىرنى نەۋشىروان، سەربىكىشەن!
نەم مەسەلەيە، كەسانىكى ماستاۋچى ھەيانۈرۈۋىژاند و ھەچۈنە بىنكىشەي نەۋشىروان و پەيان ھەنا. نەم كېشەيە، نىۋەزۈزىكى خايناند و ۋىزىپاى بۈۋىنى چەنەين بەلگەي نۇ بەم بۆچۈنە ناراستە، نىسانىش نەۋشىروان نامادە نەبۈۋى بىسەلمىنىت.

ۋتارىكى فازىل كەرىم، لەمەر نۇپۇرتۇنىزىم، كە ۋا لىك ھەرايەۋە لە ئانامامىي نەۋشىرواندا نۇ بە نەۋشىروان نوۋسرايىت، نان و ناۋى لى كرىين بە نۇپۇرتۇنىزىم و ھەلەيكە لى كەۋتەۋە، نەۋسەرى ديار نەبۈۋى.

كىشەكان، لەسەروبەندى ھەلېژارنىدا، بە جىگايەك گەيشەن كە كارمەكانى كۆنفرەنسى بۇ نوۋ رۇژ ۋاخشەت.

نەۋشىروان، جەختى لەسەر نەۋە ھەمەكە كە نەۋ لە كۆمىتەيەكى سەركىرايىتى كۆمەلە كار ناكات كە سالار و فازىل كەرىمى تىنا بن! ھەر كەسەك ھەنگ بە نەۋان ھەنات با ھەنگ بە نەۋشىروان ھەنات!

ھەۋلى نىيازپاكان و نىيازچاكان و پىرۋسەي ئاشتەۋايى و چاكوۋازىي نۇخەكە كەۋتە گەر، ۋەلى لەو كۆبۈۋنەۋەلە كە ھەندە ھەۋرېيى ملازم عومەر، ئازانەۋەرامى، بەكرى حاجى سەفەر و لېڧىر سىراۋانى بىكەش ئانامەبۈۋم، نەۋشىروان، لە رايەكانى خۇي پاشەكشەي كەرد و ئانامامىي نەۋەي نىشان نا كە لە بەشى نوۋەمى پىرۋسەي ھەلېژارنىدا، كارىك بىكات ھەۋكېشەكە ھەۋتا بىكاتەۋە، فازىل كەرىم، سالار ەزىز و ملازم عومەر و سەركىرەكانى بىكەش كە

ھەنگى پىۋىستىيان لە ھەلېژارنىدا نەھىتابۈۋى، بۇ جارى نوۋەمىش كە ھەلېژارنى كرايەۋە، نەۋان خۇيان ھەلنەبۇارد و نىدى

نەتۈنرا سەركىرايىتىيەكى شىاۋ لە پىۋى ژمارە و چۆنايتىيەۋە بۇ كۆمەلە ھەلېژىررىت.
لەو جۆرە كۆنفرەنسانەنا، ھىنەمى پەيۋەننىيە تاييەتەكان و مەھسۇبىيەت پۇل لە پىرۋسەي ھەلېژارنى و يەكلاكرنەۋەيدا ھەگىرېن، نىۋەھىنە زانايى و لىۋەشاۋەيى و تۈۋانكان گىرنىيان نىيە، ھەنا چۆن ھەيىت كەسەيكى ۋەكو لىكتۇر كەمال خۇشناۋ كە لەو كۆنفرەسەنا

ۋەكو نەندامى كۆمەلە خۇي ئاساند و ئانامامىي نىشان نا كە خۇي بۇ كارۋبارى كۆمەلە تەرخان بىكات، لوتكى ھەنگەكان بە ھەست نىنىت و كەسانىكى ۋەكو سالارەزىز، ئازانەۋەرامى و مولازم عومەر ھەنگى پىۋىستىيان پى نەرىت.

کەسانیکى زۆر لە ھەربوو گروپى زیننان و «ک. ھەرمەکان» کە پێشتر سیفەتى نەنامى سەرکرايتى کۆمەلەيان ھەبوو، لەم کۆنفرەنسەدا ھەلا نران. کۆنفرەنس، لە ھواری سیاسى و رێکخراوھیدا کۆمەلەیک بریاری ھەرگرت، بەلام ھەلویست بەرانبەر پارتى و سۆسیالیست، ھىچ نەرمیەکی لەخۆ نەگرت. لە ھواری رێکخراوھیدا، رێکخستەکانى کۆمەلە لەسەر بنچینەى کەرت، پۆل، شانەى سەرھەکی و شانە، رێکخراوە. کەرتى رێکخستەکان لەسەر بنچینەى سنوورى نىداریى قەزاکان نانران و راستەوخۆ پەيوەندیان لەگەڵ ناوەندى کۆمەلە ھەبوو. لێرەسراویتیى کەرتى رێکخستنى ھەلەبجە کە سنووریکى تارامیەک فراوانى ھەبوو، بە من سپێردرا.

* لە یاد و یادھەرییەکانى یەكەمین کۆنفرەنسى کۆمەلەدا کە نیستا ۲۶ سالیان پێچاوەتووە، جێگای سەرئەجە باس لەو بەکەم کە بەشیک لەو مەسەلە فیکرییانەى نوسا مشتومریان لەسەر بوو، بە نانقەست و بۆ موزایەدە و پششتشکاننى گروپى نىار ھەررۆژنران، بۆ نموونە: ئالەھلگران و تویرستانى کورستانىبونى کۆمەلە و ئەوێ کە مەسەلەى کورد یەك مەسەلە یە و ناكریت پارچە بكریت، لە رۆژگارى نیستانا، لە عەرھبان ئىراقچىترن، ھەنەیک لەوان، کە كتیانیان لەسەر یەكئۆزى مەسەلەى کورد ھەنووسى، نیستا نەنامى پەرلەمانى ئىراق و نەگەر شتىكى زیاتریان بەھنن، بىزاشە ھەپۆشن و ەگالیش لەسەر ھەنن! لە ھەلومەرجى شاخدا، نەگەر ئىراقى بايت یاخود کورستانى، شتىكت نەبوو بیدۆرینیت، ھەروەھا کوریش ھىچى نەھەوێراند، وەلى نیستا ئىراقىبون، ھەتکاتە گەرەترین سەرمايەدار و کورستانىبونیش خونا ھەزانى چت بەسەر یتى.... لە ھەلومەرجى پاش پاپەیندا، بىنینى سیاسەت لە بىدى کورستانىبونووە ھەکرا کورد بە ھەوارىک بگەيەنیت، کەچى سیاسەتمەدارانى کوردى بۆ دەسەلات و سەرمايە مەروو، بە خوینى کورد و بۆ بەرژوھەننى خۆیان، ئىراقىکیان ھروست کردووە، کە ۸۵ سال بوو خەنمان بە رووخاندنییووە ھەینى....

* * *

کۆنفرەنس، وێرای گەرت و کیشە و مەلانىکانى، بۆ من نەزمونیکى نوێى زینھەرنگ بوو. لە کۆنفرەنسدا رۆبەرپو لەگەڵ سەرکرە و کارھەکانى سەرئاسەرى کورستان ناخاوتین و گوێ و تینیکى بەرچاومان بەیەكدى نا. کۆنفرەنس ھىز و بەرچاوپروونى پێ بەخشین و ھیلەکانى خەبات و مەلانى فیکرى و سیاسى زەھتر کردووە.

لە کۆنفرەنسدا، ئاستى فیکرى و سیاسى و کارھەکتەرى کەسایەتییى کار و سەرکرەمکانم یرک کرین و تیگەیشتم کە ویناکرەکانى من، لە ھەرھە، بۆ زۆر یارەدە و کەس و سەرکرە لە جێگای خۆیاندا

نه‌هه‌وون.

من. نه‌هه‌وون پښتو و له پاییزی ۱۹۷۹ ل. له‌سهره‌بندی کښه‌کاني هره‌ی یه‌ک و همه‌ی حاجی مه‌موند، له نانښتنکی تاییه‌ت به‌و کښانه له‌گل مامجه‌لانا، هه‌موو وینه په‌نگینه‌کاني هه‌متازای شورشی نیوکښتانه‌م نړاندن و درکم کرد که گورن و نویخوازیی جارې‌دراوه‌کاني شورشی نوی، جگه له ورینه‌ی شورشی‌گړانه شتیکی لیکه نین و نه‌و پارچه‌هه‌وون‌ی بزوتنه‌وه‌ی سیاسی شه‌سته‌کاني کورستان، قه‌یرانه‌کاني له قورمیکي نوینا درې‌ژه‌یان هه‌یه. نه‌وسات نامه‌یه‌کم بق «عومه‌رحمه‌ساله‌ج» که نه‌ننامی یه‌کڼک له کورمیکه‌کاني کومه‌له بوو له شاری سلیمانی نووسی و نیگه‌رانیه‌کاني خوم له‌مه‌ر جیاوازیی‌کاني شار و شاخ و کښه و گرفت و بی‌هه‌واییه‌کان بق روون کرښه‌وه... (هیچ وهرچه‌رخان و نابړانیک له‌نیوان کون و نوینا نابینم. مامجه‌لالی شه‌سته‌کان و هه‌فتاکان، له نیوهر‌وکنا یه‌کښیان جن نه‌هیشته‌وه! کومه‌له هه‌موشت و هه‌مه‌کاره نییه. نه‌وی له‌نیو رېکڅسته‌کاني شاربا باسه، لیره پیچه‌وانه‌ی نه‌وی، هه‌مان کونه‌حمام و هه‌مان تاسه! من تا سر نیسک بی‌هه‌وایم و چ ناسویه‌ک بق نویخوازی نابینم. بی‌سانیش هر به‌روام به‌م و رېگایه‌کی گرتومه، به زین‌ه‌وویی نایگورم. وهک وه‌فایه‌ک بق خوینی نه‌و هاورپانه‌ی له شاخ و شار ونم کړن. تا شه‌هیدوبون به‌ست له شاخ به‌رنانه‌م!). من نامه‌که‌م به‌م مانا و نیوهر‌وک نه‌وسی بوو. ویرای نه‌و قه‌یرانه فیکری و نه‌روونیی پاش سالیکی له‌خباتی شاخ تیی که‌وتوبوم. بی‌سانیش پیم وایوو، هیشتا بواریک بق هه‌ول و کوشان ماوه و ریزه‌کاني کومه‌له سه‌بان کار و نه‌ننامی به‌توانا و ته‌نروستیان تینا‌هه‌ن که بی‌نه‌ه‌وینی گورن‌کاریه‌کان و ناسنامه و فیکر و رېنازی کومه‌له خورت بکن و له ته‌وومی جه‌الیزمی بپاریزن، کومه‌له بیته‌ه‌زیکی سه‌ره‌خوی نویخواز له نیوان هه‌روو قوتا‌خانه ته‌قلیبیه‌که‌ی بزوتنه‌وه‌ی سیاسی کورستاندا.

مانگه‌کاني هه‌وین و پاییزی سالی ۱۹۸۱، خوینی براکانیان لن به‌چورا. به‌ره‌ی شه‌ره‌کان ده‌هاتن فراوانتر ده‌وون. له گړانه‌وه‌ی حیکایه‌تی نه‌و زه‌مه‌نه خوینلیتکاوه مانده‌ووم. وینه‌گرتنی ورینه‌ی ساته‌وه‌ختی گیانه‌هرچوون و کورانه‌وه‌ی دواترووسکایی ژبان له پووخساری براکاندا، نیستاش. پاشی بیست و نه‌هه‌نده سالان له ناخوهره ده‌مه‌ژینن و هه‌ست به‌کرانه‌وه‌ی ویرژان ده‌که‌م.... هیچ پاساویک بق رژانی نه‌و لافاوی خوینه نابینمه‌وه، جگه له بالانه‌ستی کولتوریکی خوینتی‌زاوی سیاسی نه‌بیته که زه‌مه‌نی گورن‌کاریه کولتوری و کومه‌لایتییه‌کان هیشتا به‌شی وهرچه‌رخانیکیان نه‌مکرد و په‌گه‌ز و فاکتوره فیکری، سیاسی و کومه‌لایتییه‌کاني نه‌و بزوتنه‌وه چه‌کاریه، که له پرژه‌ی نویکرښه‌وه‌نا ته‌نیا رواله‌ت و خوازاو بوون و هیچ زه‌وینه و به‌مایه‌کی مانیدان نه‌بوو.

نانوستاندن، بیا لۆگ و یەکتەر قەبولکردن لە پێناوی نامانجیکی هاوبەشنا، مانایەکیان نەبوو. لە سەرماندا، هەستی خۆسەپاندن و ئەوی تر زەلیلکردن، بێهۆمی هەولدان بۆ کردنەوهی گەرفنچکی میژوو، نەرژنەوهی میژوو بە هەزی سەرۆکانیک کە هەستیان بە کەمایسی ئەروونی و سیاسی نەکرد، نەجۆشا. بانگەشەیی «کۆمەلە» بۆ فیکری نوێ، پیاوێز نوێ، بنیایەک و بیدایەکی نوێ بۆ خەبات و شۆرش، بە کەرەستە و نامرازی کۆن و لەسەر زەوینەیهکی وێرانی کۆلتووری و کۆمەڵایەتی سیخناخ بە پک و کینەیی ئەو سەرکرانەیی گەرفنچکی «شەستەکان» دەیزوواندن، مەحەل بوو بە خالێکی کورسەخواز بگات.

کۆمەلە، بۆ ئەوهی بیتوانیا وەکو هێزێکی نوێی کاریگەر لە پانتایی بزوتنەوهکەما روۆی بەرەهەمداری هەبیت، پێویستی بە کۆمەڵیک سەرکردەیی بەتوانا هەبوو کە پشتیان بە خۆیان و هێزی کۆمەلە بەستبا و توانست و هەمیهتی خۆیان لە سێتەری مامجەلانا نەیتبا. سەرکرانێک پێویست بوون کە بتوانن سنوورەکانی نیوان خۆیان و مامجەلال، کۆمەلە و یەکتێتی نیشتمانی، توخ بکەنەوه و پێکا نەنەن یەکتێتی لە گەڵ زەهەندا و لەسەر خۆ، کۆمەلە حەپەلووش بگات. سەرکرانێک وێرانی نامانجی نێو کۆیی کۆمەلە و یەکتێتی، نەبوو هەمیشە جیاوازییەکان بیهێنن و بیانپاریزن. کۆمەلە نەگەرچی لە هەناوی بالی مەکتەبی سیاسی و فیکری جەلالیزمدا لەناک بووبوو، بەلام لە سەرەمی پێڕایەتی «نارام»دا، وەرچەر خانێکی فیکری و سیاسی بەرچاوی بریوو. کۆمەلە، «کۆمەلەیی عەهەدی باید»ی جێ هێشتبوو. بە ناخەوه، پاش شەهیدبوونی نارام، کەس نەیتوانی ئەو نالایە بڵند رابگریت، ئەوانەشی بۆ ماوهیهکی کورت لە هەولێ جێنیشینی نارامدا بوون، شتاقیان شۆڕەسوارێ ئەو مەیدانە و سەرکردەیی ئەو نەرکانە نەبوون. نێمە نازانین ئەگەر نارام شەهید نەبووبا، کار چلۆن دەرگوزەرا و چارەنووسی کۆمەلە بە کوێ نەگەشت؟! بەلام هەموو ئەو نەکو مینتانهی لە نارام بەجێمان، شتیکی پێچەوانەیی لۆخی نێستامان پێ نەلێن! کەس نەیتوانی درێژە بە کاری فیکری و سیاسی نارام بدات. کەس وەکو نارام بیرتیژ و بالا بەرز نەبوو، گەرەمی ئەو لە ژیان و فیکر و بینینیدا بوو بۆ شتەکان، نەک لە شەهیدبوونیدا. شەهیدبوون، نارامی کردە رەمز، بەلام تەنیا رەمز و هیچی تر، رەمزێک کە هەمیشە نیارانی لە هەولێ شتواندیندا بوون!

وینە گەرلێنیشتوووەکان

«من له وینەکان ماندووم و ئەوان دەست له نێخەم ناکەنەوه!»

* «بەوه» کانی و باخکی پایینی گوندی «مۆردین»ی بناری چپای «بالانبۆ» و کەناری پروباری «سیروان»ە. لەوێدا. کێڵەباختەکان ئاوەدان کرابوونەوه و بوووتە بنگەیهکی سەرھکی ئارامگرتەمان لە ناوچەی ھەلەبجە. لە ھەورامان، شارەزور و شارباژێرەو دەگەڕێنەوه و لەوێدا پشوو دەدەین و خۆمان سازدەدەینەوه. لەسەر بانی کێڵەباخ دانیشتوووم و سەرگەرمی نووسینی راپۆرتیکم بۆ رێکخستنی شار. من، کە بە ھەرمیی لێرسراوی چەکناری ھێژەکە نیم، بێسانیش لە نەبوونی ھەرماندەھیکێ یاریکراو بۆ ھەرێم و نووری نەندامانی لێژنەی ھەرێم، ھەرماندەھیکرت و ھەفرەزەکان، بۆ ھەرکارێک پرس بە من دەکن.

پێشمەرگەیک بێت و دەلێت: دەچینە راوھەماسی و دینامیت دەتەقین!

— برۆن و ناگاناری خۆتان بن!

ھەفرەزەیک بە کەرەستەی ماسیکوشتنەوه قەیتوولە دەبەستن و بەرھو سیروان دادەگەڕێن. کەسیکی بیکە بێت و دەلێت: مامۆستا منیش دەھوێت لەگەڵیاندا بڕۆم.

— تۆ بوینی ھاتوویت بۆ پێشمەرگاکتی و پێشم وا نییە مەلەوان بیت!

+ مەلەوان کە نیم، بەلام با بوینی ھاتبم، چ قەیدی ھەیە؟

— تۆ مەرۆ بابە گیان، لێرە وەمینی و چاوەروان بیت چاکترە....

ئەو نوور دەکوێتەوه و منیش سەرگەرمی کاری خۆم.

دەنگی دینامیت سیروان و بالانبۆ دەھەژێنێت. سەرھەلدەبێم و چاوم لێیە پێشمەرگەکان نامبازی شەپۆلەکان ھەبن و ماسییەکان دەگرنەوه.

پێشمەرگەیک لە رۆخی سیروانەوه ھاوار دەکات و ھیچ تێ ناکەین. ئەو نزیکتر دەییتەوه و بە

دەنگێکی شیناوەوه دەلێت: رێبوار خنکا! فریا کەن!

نێمە بە راکرێن دادەگەڕێن و بە ١٠ دەقیقەیک دەگەینە لایان. تەرمی رێبواریان لە بن گابەریینکا ناواو و زیاتر لە بیست ماسی کە. ھێچیان لە ٢٠ کیلو کەمتر نابن. لەو نێویدا کەوتوون.

— من گوتم با رێبوار نەیت! ئەو تەنیا یەک رۆژە بوووتە پێشمەرگە!

+ خۆی ھات... ھەر کە ئەو ھەموو ماسییەکی بینی سەرناو کەوتن، یەکسەر خۆی فرێدایە ناو ئاوەکە

و شەپۆلەکان گێژیان نا و بەھەزارحەل گرتەمانەوه. لە تەرمی رێبوارم پروانی، دەمی کەفی سپیی

چەراندبوو، نیوچەوانی بەر گاشەبەرمانی سیروان کەوتوو و برزی بریبوو.. ئەو گەنج ١٧ساڵە

پىش نىوسەعات لەگەل مەن دەوا و ھىزى جوانەگايەكى تىدا بوو. ئىدى تەوا! نوو ئىستىريان ھىنا و تەرمى پىيواريان لەيەكىنكيان بار کرد و ئەوى يەكەش چەند ماسىيەكيان بە نابەللى لى نا و بەرەو بىنكە ھەلگەراين. پىيوار قوتايىيەكى خەلكى تەوئلە و لە خىزانىكى كۆمۇنىست بوو. نامايەكم نووسى بۇ مالى باوكى پىيوار و ھووناوھەكم بۇ ھوون كىرنەوھ و ھەر ئەو ئىتوارىيە بە مەفرەزەيەكنا نارىمە شار. چەند ناخۆشە ھەوالى وھا جەرگىر بۇ دايكوباوكىك بىئىرىت... (سەينى ئۆتۆمىيلىك بەيئەنە بنارى بالانېق و نىمە لەگەل تەرمى پىيوارنا چاوەرىتەنن. تەكايە بە نەينى وھرن و ناگادار بن!) مەفرەزەكە پۇيشت و مەيش لەگەل مەفرەزەيەكى تر، تەرمى پىيوارمان بىرە ناو گوندى مۆرىين و لەبەرەركى مالىكى نىمچەویراننا نامان نا و ناگرمەن كىرەوھ. پايىزىكى ىرەنگوخت، ھەوا ساردە و لەسەرخۇ باران ھەبارى. مەركى پىيوار، ماسىخوارىنى بىرەرىنەوھ، بەلام بىرسىيەتى مەرك و شەھىدبوون ناناسىت.

— بىرسىمانە! ھەچىن و ماسىيەك ھەينىن!

سى پىشمەرگە پۇيشتن و پاشى نىوسەعاتىك بە ماسىيەكەوھ ھاتنەوھ كە مەن كەمتر ماسىي وھا گەورەم دىتەو. ماسىيان پارچەکرد و ھاویشتيانە نىو پۆلەوى وشكەنارىەروو. پىشمەرگە نەگرچى ھەمىشە لەگەل مەرك و خۆين ناشنايە، كەچى پى ھەچو تەرمى پىيوار لە تارىكەشەوئىكى پايىزنا، ترس و ھەيەتى خۆى ھەيىت. ھەستەم نەمكرد، پىشمەرگەكان ھەيانەوئىت بەجەوت ئىشك بگرن و بە تەنيا زاتيان نەمكرد. ئەوانە ھەموو پىشمەرگەى جوامىر و چاوەنترس بوون، كەچى لەبەرەم لاشەى سارد و پۇچى ھەلفەپووى پىيوارنا، لىيان ھەرزىن. شەومان بەرئى كەرد و بەيانى لەگەل تەرمى پىيوارنا نامبازى ھەلى بالانېق بووین و لە بنارى نەویدونا، چاوەرئى كەسوکارى پىيوار بووین.

ئۆتۆمىيل گەيشت و مامۇستايەك كە براى پىيوار بوو لەگەل چەنكەسى تر نابەزىن، باوھشمان بە يەكنىدا كەرد و بە كەسەرەوھ ھووناوھەكمەن بۇ باس كىرن. ئەوان بە وردى لەتەرمى پىيواريان ھووانى و پىرسىارى بىرىنى نىوچاويان كەرد! مەن دلىنام كىرن كە ھووناوھەكە ھەر نەوھە كە بۇيانم باس كىرەو و خۆيشيان ھەتوانن پاشتر لىكۆلەنەوھ بەكن. مالىناوایىمان لە پۇچى پىيوار كەرد. ئەوان بەرەو شار پۇيشتن و نىمەش بۇ مۆرىين گەراينەوھ.

* گوندى «ناوگىران» لە گەرمای ھاویننا ھەلەمقەرچىت و نىمەش لەژىر پىژنەى گولەى براكاننا ناخمان بۆتە بوركان و دىكى بەرگى و تۆلەسەننەوھمان جۆش ھەخوات. ئەوان لە گوندى

«بیرەشکە» وە، لەژێر چەتری گولەبەرژۆی ھەلچووبا، لەپەسا ھێرش بێژن و نێمەش بە کەرەمتووی گولە بروینەیان بھکەن. ھیزی پارتی و سۆسیالیست بۆ یەكەمجار و پێکرا لە ھەولێ ناگیرکردنی قەلای «ناوگریان» نا و نێمەش، ھەموو ھیزی شارەزوور و ھەورامان، سەرەختانە ناکۆکی لە گونینک بھکەن کە ھێشتا مولکی کەسمان نییە!

پاستیەکی نێمە لە ھەولێ سڕینەوێ سەرورەییەکانی یەکترباين و کێشەکە ھیندە لە دەوری میژوو دەسووڕێتەوە. ھیندە سەرورکاری لەگەڵ خاک و جوگرافیا نییە.

خەلکی ناوگریان خۆیان لە مالهەکانیان پەستاوە و لە رۆژنە و دەلاقەکانیان ھەوێ لە شەری خۆیانوی براکان ھەروان و چاوپێن تا قوربانیکان بە خاک بستیێرن.

لە خەندەقی بەرەم ناوایی ھەرباز ھەبم و لەگەڵ نوو پێشمەرگەکان، بە ژێر ناربیەکاندا، سەرھەخوار، بۆ بەسەرکردنەوێ سەنگەرەکان ھەروم. پێشمەرگەیک بەرھەروومان بێت و غەفوردەرەشیشی لەکۆڵ ناوێ. لەگەڵ ھەوان بۆ ناو ناوایی بھکەپێمەوێ. لە پێشمەرگە لە غەفوردەرەوانم. خەلتانی خۆینە. ھەچینە مالتیک و لەسەر سەکۆیک غەفوردەرەنێن. بکتۆر بێت و برین تیمار بھکات. چەند گولە نیوزگیان بریوێ. ئەو خۆینێزی ناوھکی ھەبە و بکتۆر ھەلێت ھەوشی ئەو مەترسیارە.

یەكسەر نامە بۆ شار ھەنووسم و ناوای یارمەتی و ناوھەمان بھکەم. کاترۆمێریک نابات، بکتۆر و ھەمان بھگەن. لە پێکخستنی شارەوێ کەسانیک نامادە ھەبێ کە لە ھەموو بۆخە نێوارەکاندا و ھەو نامبولانس نامادە ھەبوون. کاوێ، ھەمەئێ حاجی ھەمەشەریف و ھەمەئێ ھەمەئێ علی شاکە و کەسانی تریش. ھەنگی غەفوردەرە بێت زەرد و زەرێتر ھەلەمگەریت و بکتۆر ھەستەوھستانە. لە چاوەکانی غەفوردەرەوانم، ھەست لە نیو ھەستی ھەنێم و ھەمەئێت لێخۆشی بھمەوێ....

ئەو سەیرم بھکات و چاوەکانی زۆر شتم پێ ھەلێن. ئەو زۆر ھەبوو لە سەرکردایێتی گەرابووەوێ و ماوێ ھەلەسارینی تەواو کەربوو. ئەو بە نیگا سارەکانی پێی بھگوتم: زۆلمیان لێ کردم، ھەموو ئەو شتانە ترووستکراو بوون، مەن پاکترین کەسێکم کە بە ناخەوێ لە شەری نیاراند، وا بھکوژم. ھێشتا غەفوردەرەکیانی ھەرنەچووو کە تەرمی ھەیدەری حاجی عوسمانیان گەیانە لامان. غەفوردەرەماندە کەرت و پێشمەرگە سەرھەتای سالی ١٩٧٧ بوو. ئەو لێزانترین، نازاترین و قەسەخۆشترین کەسێک بوو کە مەن زۆر ھۆگری بووم. گەلێکمان یانگاری تال و شیرین پێکەوێ ھەبوو، ناخەکم لەبەر ھەستماندا گیانی سپارد. ھەیدەر، گەنجیکی نازا و بەئەمەک و جوامیر بوو. ئەو سێ سالی زیاتر بوو پێشمەرگە بوو. رۆژی نوێر تەرمی ھەرووکیان بۆ ھەلەبجە نێرێرانەوێ.

نیازی حاجی نازیزە، گولەبەک وە سەرلێ کەوتبوو. ئەو چانسی ھەبوو، ژیا بۆ ئەوێ نوای پاپەرین لە قونای نوێی شەری ھەسلەلتا، بکوژرێت.

شەر تەواو بوو. قەلای ناوگربان نەگیرا و ئەوان تینک شکان. ئەوانیش ۷ تەرمیان لێ بەجێما و چەننێن بریندار و تەرمی نیکەشیان لەگەڵ خۆیان برینەوه. ئەوانیش خۆشەویستیان زۆر ھەبوون کە فرمیسکیان بۆ برێژن. نەم وێنە خۆیناوییە گەرلێنیشتوانە، ھەمیشە بە شەییەکی نارستانی یان ھوھرێیەکانم زیندوو دەبنەوه.

ئێوارەییەکی زستانی ۱۹۸۲، لە گوندی «سواری»ی شارەزور، بەسەر مالاڵنا نابەش دەبین و بیوھخانیک بۆ خەوتن دیاری دەکەین.

بەرودوا، لە بیوھخانی تایەن کۆرە دەبین. لە ڕووخساری پێشمەرگەکاندا خەمێک دەبینم. شتیک ڕوویاوه و لە منی دەشێرنەوه. کەسێک کۆژراوه و لە نلی مندا و لای ئەوانیش جێگایەکی تایبەتی ھەیە. دەپرسم چی بووه؟ چیتان ییستووه؟

ھەموویان لەیەک ھەرواژن و نیگای خەماوییان بۆ لای من دەکوژنەوه و نواجار بە ئەوکی پڕ گریانەوه دەبێژن:

+ ھەمەتوفیق شەھید بووه!

تەزوویەک سەرتاپام تەبی ئەکات و بۆ ساتیک دەخەپەسێم. لە ساتیکنا ھەموو یان ھوھرێیەکانی منداڵیم بە ھزرنا گوزەر دەکەن. ھەمەتوفیق، ھەر ئەو مێرەمنداڵیە کە لەسەرھتای ئەم کتێبەدا، چیرۆکی ماچکرنی گوجیلەسەگەم لێ گیراوتەوه. ھەمەتوفیقی پورزا و ھاوریی منداڵی و پێشمەرگاییم، لە ھەڵبەجە ئەکەوتە بۆسەییەکی ناچار ھوھ و لەبەر ھەم مائی گەلاوێژی خوشکیا شەھید دەیت. ئەو لێپرسراوی ئەستەگەیی من بوو. پاشتر شاھزادای کرد ییگوزینەوه بۆ لای ئەو تا بێتە جێگری ھەرماندەیی کەرت. ئەو بە کاریک دەچیتە ناوچەی ھەڵبەجە و پاش شەڕیک لەگەڵ سەربازانی ئەولەتی ئێراقدا، ناچار دەیت لەگەڵ قادری حاجی ھەمەشەریف «د.قادر» نا بچیتە ناوشار و لەوێ بکەونە بۆسەییەکەوه کە پاشتر ھەرکەوت «عەزیزی ھەمەسالەح» و چەند چەکناریکی تر، کارەکیان نەنجام ناوه.

من، لە کتێبی «گێڕانەوی یان ھوھرێیەکان» نا، چیرۆکی «حاجی یەکلای»م بلأوکرێوەتەوه کە نوو پالەوانە سەرھکییەکی «د.قادر و ھەمەتوفیق» ن.

کە بەخۆمنا ھاتەوه و لەژێر قورسایێ تراوماکەدا خۆم راپسکاند، ئەوجا وەکو پیشەیی ھەموو جارتیکم، ئەستم بە قسان کرد و نلی ھاوڕیکانیم نایەوه و جەختم لەسەر شەھیدبوونی ھەموومان کرد، بۆم ڕوون کەرنەوه کە ڕیژایی ئەم خەباتە بەشی کۆژرانی ھەموومان ئەکات!

شەپۆلەکان، خوین دەپۆشن!

گونەمکە دەکویتە پۆخی زەریاچەى نەربەندیخان و خانووەکان لە نێو ناوایا، قاچیان ناکوتیوە. نێوانی نێمە و گوندی پاشتر، سەعاتەتێک دەیت. نوو بەلەم لە پۆخی نەوبەری زەریاچەکەوہ بۆ لای نێمە سەول لێ دەمن، بە نووربین دەیانپروام، هەریوک بەلەم، پەن لە چەکنار!

— مەفرەزمەکی «ق م» نا! کەسێک هاوار دەکات.

+ سەنگەر بگرن و چاوپێ بن! من دەلێم.

نەوان هەست بە بوونی نێمە ناکەن. نێمە هەرگیز نەهاتووینەتە نێرە.

+ تەقیان لێ مەکن! هەول بەمن با خۆیان بە دەستەوہ دەمن. نەوان لە ناوایا و نێمە لە وشکاییا، بێ خوینپۆشن باشتەر!

ژمارەیان ٢٠ چەکناریک دەبوو. کە تەواو نزیک بوونەوہ، نیدی بواری پاشەکشەیان نەما. نەوان دەستیان بەرزکربوہ و هاواریان کرد: تەقە مەکن، تەسلیم دەبین! کەچی بە دەستپێژوہ لەبەلەمەکان نابەزین و سەنگەریان گرت. یەکم دەستپێژی نەوان سەربار هەورامی بوویە قوربانی و نیدی پۆخی زەریاچەکە سوور هەلگەرا. نەحمەدی حوسین، فەرماندەى لێزان و شارەزای نەوان بوو. نوو نەگرچی لەوێنا کوژرا. بەلام ناوێری پۆخەکەى کردە سەنگەر و لەگەڵ چەند لە هاوپیانی تا تاریک داهاات شەریان کرد. هیزمەکەى قەرەناخ کە لە گوندەکەى بیکە بوون، پاش سەعاتیک گەیشتن. نوو پێشمەرگەى قەرەناخیش کوژران.

+ مامۆستا گیان نامەوێت بمرم! فریام کەون کوژرام! نەمە دەنگی منالترین پێشمەرگە بوو بە ناوی «رێیوار» و خەلکی هەورامان بوو. رێیوار، سێ گولەى وێ کەوتبوون. کە من توانیم بگمە لای رێیوار، نوو دەمێک بوو نوو نۆزەخەى جێ هێشتبوو. دەنگی پێ ترسی رێیوار، بۆ هەمیشە لە پۆخما زایەلەى نێ! بە هەزاران «رێیوار» کە هێشتا تەمەنى میرمنالێیان تێنەپەراننبوو، بوونە قوربانی شەرى خێلە سیاسییەکان.

بەلەمەکان، بە مانوویی سنگی زەریاچەکەیان شەق دەکرد. تریفەى مانگ خۆی لە پووخسارى ساری «سەربار» و «رێیوار» و نوو پێشمەرگەى قەرەناخ هەلەمسوو. لەولاتریش، لە نامینی گوندەکانا، وەدەشەپۆلەکان یارییان بە کاکۆلى خویناویى براوژمەکان دەکرد.

زەرە لە خوینيان ئالاً بوو

لەسەر چەمەلەغی تراکتۆرەکەوه لە ناسۆی گریهکەم دەروانی. گری «سۆیەمیش» هیشتا تەمىكى پاییزی لە خۆی پىچابوو. ژن و منال بە چاوانى هەترەشچوویانەوه، لە کاروانى سەفەرى نىمەيان دەروانى. بارى دوو تراکتۆر نەنگاوتە و کۆژراومان هەلگرتوو و مألناوایى لە گوندىكى قژوپۆپ خویناوى ئەکەين. تراکتۆرەکەى بەرەممان عەرەبانەیک پانەکیشتى سیخناخ لە لاشەى براکان. مامناراس، لەژێر خۆلى رۆخى تانجەرۆنا بەجیما. ئەو، پىش ئەوهى بیهن، نىگایەکی لە من گرت، نىگایەک پارانەوهى تینا نەبوو!

نىگام لەسەر تابووتى تراکتۆرەکە بەند دەبى. رىچکەى خوینى ئەمچکیتە سەر زهوين و تراکتۆرەکەى نىمە تايەمالى ئەکات. تیشکى زەرەپەر لە ئلۆپى یاقووتى خوینەکان ئەنالى و لە نىگای مندا سەز ئەبیت. ئەرمختى خوینەکان، هەرگیز لە رۆحما وشک نابن. لە گوندى «ئالان»، بارەکوژراو نادەگرين تا خەلکوخا بیانناژن. کاروانى خوینەکان لە رۆیشتن بەرەمماوە و من بریارى نابران و تەرەبوون ئەمەم.

عەزیزى حەمەسەلەح، ئەست لە ئىخەمان بەرنا!

کات. هیشتا زستانى ساردى سالى «١٩٨٢» ه. شارەزور. لەژێر بەفرىكى رچىونا ئەبرىسکیت. نىمە. کاترەمىر عى بەيانى، جانەى نىوان هەلەبجە و سىروان ئەبرين و بۆ «بەکراوا» ئەپەینەوه. لە بەکراوا فراڤين ئەمخوين و پاشان بەرهو «گورگەچيا» ئەروين. هەموو هیزى هەرىمى يەک و بە سەرپەرشتى هەرسى نەننامانى لیژنەى هەرىم (شەوکەتى حاجى موشیر، حامیدى حاجى خالید و حاکم عومەر عەزین). لەو شارەزووه وەر بووبووين.

لە گوندى گورگەچيا، پسکەپسک و ئەنگىكى ناناىلى لە نىو هیزمەکا پەیدا بوو...

+ نىستا عەزیزى حەمەسەلەح و سى چەکنار پەيوەندىيان پتووە ئەکەن!

— چۆن؟ کى ئەلێت؟

+ کاک حامید! ئەو نامەى مۆرکراوى بۆ نارووه و بە ناوى هەرىمەوه لىبۆرىنى بۆ ئەرکىروه و نىستا نەم هیزە چاوەرپێه!

کادر و فەرمانەکانى کۆمەلە کەوتنەخۆ و بەیەکناهاتن. من گوتەم با لەگەڵ حامید قسە بکەم و بزەنم مەسەلەکە چىيە. من، ئلنابووم کە حامید سەرگوزشتەى عەزیز باش ئەزانیت و ناگادارە کە عەزیز

چەند رۆژیکە لە پارتی جیا بووئەتووە و هاتووئە هەلبەجە و لە پەنای موخابەرات و توفیقی ڕەحمیدا
کە نامر مەفرەزە جاشان و کۆنەهاوڕینی هەموومانە، پشووێ ناوێ. عزیز لە شارنا، بوو کائیری حیزبی
دیموکراتی کوردستانی ئێرانی تیرۆر کربوو کە گواهی دەستیان لە کوشتنی قانری برابردا هەبوو.
هەروەها حەمەتوفیق، بە پیتی زانیاریەکانی پێکخستنی شار، لە بۆسە نوێ کۆژراوە.

+ کاک حامید نەم هەوالێ ڕاستە؟

— بەلێ درووستە و هاکا پەیدا بوون!

+ تۆ ئەزانیت عزیز چیی کربوو؟

— بەلێ ئەزانم، بەلام من ڕای سەرکردایەتییەم وەرگرتوو!

+ ڕای هەرکەست وەرگرتیت نێمە وەک کۆمەڵە قبوڵ ناکەین! جگە لەوە تۆ خۆت نەنامی کۆمەڵەیت
و منیش لێرسراوی کۆمەڵەم، نەئەمبوو نەمەسەلەیه لەگەڵ من باس بکەیت؟

— دەی برا تازە کریاگە و دەعم ناگە.. دەشی بیومەسەر!

+ پێم وا نێمە بۆت بچیتە سەر.

— با بزانین...

کۆبونەوێهەکی سەرپێیمان لەگەڵ فرماندەری کەرت و مەفرەزەکانی کۆمەڵەمان نەجام نا و بپارمان
نا هەر کە عزیز گەشت چەک بکەیت. قسەمان لەگەڵ شوکەت کرد نەویش ڕای لێ بوو. شوکەتی
یەکنیتی. هاوڕای نێمە، نژی هەلوێستی حامیدی کۆمەڵە و هستا و هاوکارمان بوو. لە نوورەو، تاپۆی
سێ چەکنار دەرکەوتن. خۆیان بوون، عزیز لە پێشەو و بوو چەکناری تر لە ناوێ. حامید
بەرەوپێریان چوو، بەختی هێنان. سەرنجی چەکەکی شانی عزیزم نا، هەمان چەکەکی خۆم بوو
کە سێ ساڵ پێش ئەو کات، ئێوارەیک نابووم بەفرەج تریفیی و لەناوشاری هەلبەجە کەوتە بۆسە
جاشەکانی توفیق و شەهید بوو. ئەو چەکە لە سەرمانا مولکی عزیز خۆی بوو. کە ساڵی ١٩٧٨
چەک کرا، مەلا بەختیار بەخشییە من. ئەو نێستا عزیز لە جاشانی بەیاری وەرگرتووئەتووە و
لەشانی کربوو!

ئێوارە و پاشی نانخوارن، عزیز بێ گرفت چەک کرا، بەلام لە هەرێمدا کێشە درووست بوو.
حامید، خۆی توڕە کرد و لەگەڵ هەندەک پێشمەرگە گوندەکی بەجێ هێشت و هەر ئەو شەو
پەڕپەو ئەو بەری ئاو.

نێمە چوینە گوندی «کاگرەل» و لە مالتیکنا دەستمان بە لێکۆڵینەووە لەگەڵ ئەو چەکنارە کرد کە
لەگەڵ عزیزنا موخابەرات نارەبووی. ئەو ناوی «یوسف» بوو، خەزنی نزیک توفیق و یەکنێک لە
جاشە هارەکان بوو کە بەپیتی لانیانانی خۆی لە پڕۆسە شەهیدکردنی بەشیکی زۆری کائیر و

پیشمەرگەکانی ناوچەیی ھەلەبجەنا بەشداریی کربوو.
نەو ھەمووشتنکی برکاند و پاشترکە لە ژبانی خۆی بێھوا بوو. لە ژوورەکانا و لە نێوھەندی ھەمووماندا.
پەلاماری چەکیکی نا. نەو. ویستی لە دواساتەکانی ژیانیدا. ھەرچی پێی دھکری بکوژیت!
ھەر نەو شەو لەگەڵ مەفرزەھەکانا. نێررایە نزیکێ شارۆچکەیی سیروان و بە سزای خۆی
گەیشت.

دەمەوبەیان. نێمەش لە ناو پەرنەو و لە یەکنێک لە گوندەکانی بناری شارەزور بە حامید گەیشتینەو.
لەوئ بۆ بیاریکرنی چارەنووسی عەزیز. کۆبوونەوھەیک بەسترا و حامید رازی نەبوو من بەشداری
لە کۆبوونەوھەیک بەکم. من. لەگەڵ فەرماندە عسکەرییەکانی کۆمەڵە قسەم کرد و گوتم: پێشنیازی من
نەوھە. نێمە عەزیز بێھینە سەرکرنایتی و بپارەکە بۆ سەرکرنایتی کۆمەڵە و یەکییتی بەجێ بھێلن.
نەوان لە کۆبوونەوھەیک بە ناوی خۆیانەو بۆچوونەکی منیان خستبوو ڕوو.
نەو کرایە بپار و نێمە عەزیزمان نەناوەو حامید و خۆمان نەرکی گەیانندی نەومان بۆ سەرکرنایتی.
لە نەستۆ گرت.

لەگەڵ عەزیزنا بەرەو نێوزەنگ!

لەگەڵ مەفرزەھەکی خۆمانا و چەند پیشمەرگەیی تریش. لە شارەزورەو بەرەو شارباژێر بەرێ
کەوتین. لە شارباژێر. لەگەڵ «نەبوشەھاب» نا کە نەوسات لێنرسراوی لقی سلێمانی یەکییتی بوو.
یەکمان گرتەو. نەویش بۆ سەرکرنایتی بەرێو بوو.

نەوسالە. کۆیستانانی ھەربوو دیوی کوردستان. زیندەسەخت و بەفراوی بوون. لە گوندی «بێژوئ».
بەفر ھەفتەھەکی ڕاگرتین و شەوانمان لە مزگەوتە زیندەگەرەکی گوندنا رۆژ دھکرنەو. شەوێک
بوو پیشمەرگەیی دھستەکی خۆم ھاتن و گوتیان: تۆ مۆلەتمان پێ بدە. نێمە عەزیز دھکوژین و دھچین
تەسلیم بە دھولەت دھبینەو!

+ کاری وھەا کاری نێمە نییە. نێمە چ کێشەھەکی تایبەتمان لەگەڵ عەزیز نییە و نەو کاری سەرکرنایتی.
با نەوان بپاری خۆیان بھمن.

_ نەوان نازانی دھکەن. عەزیز عەشرەت و کەسوکاری زۆرن. کاک حامید پێش نێمە دھگاتە سەرکرنایتی
و مەسەلەکە بە جۆریکی تر دھشکیتەو.

+ چۆن دھشکیتەو. با وا بێت. من نەرکی خۆم بەجێ دھهینم و پاشتریش بابزاین چى دھبیت. بەلام
کاری وا کاری نامەرانە! نێو دھبیت وھکو ئینسانێک رێزی لێ بگرن و بپارێش ھەرچی بوو.
پاشان نەو جێھەجی بکەن.

— ئەي خوينى ھەمەتۇڭ؟

+ شۇڭش لەخوينى نەو و ھەموو شەھىدەكانى تىرىش بەرپرسىيارە. سەركرنايتى ئەيىت تۆلەي خوينەكان بستىننىتەو و سزاي تاوانباران بەت!

بەيانىيەك نامبازى «ھۆمل» بووين و لەگەل بەفر و شەختەنا كەوتىنە ملانى. نىوەرۇڭ. تروپكى ھۆملەن بەرزەفت كرد و بۇ «ئەسپەمىزە» ناگەراين. چ ناگەراينكى سەخت و پېر فەلاكت بوو! رۇڭى نواتر، بۇ نەرمەناوئ، قەلەمەشە و پاشان گوندى بىئوران.

لە گوندى بىئوران، نامەيكى مامجەلالم پىن گەشت، كورتىيەكەي نەمە بوو:

(براي تىككۇشەر مامۇستا پشكۇ

سلوى گەرم

ناگانارت ئەكەم كە پاراستنى گيانى عەزىزى ھەمەسالەح لە نەستلى تۆبايە و ھەرچى زووتر و بە سەلامەتى بىگەيەننە لامان.

ھەربىزىت بۇ براتان

نەمزاى مامجەلال)

نەنگەنئوارمەك گەشتىنە بەردەم بارەگاي مامجەلال. عەزىزمان بە پىشمەرگەكانى مام سپارد. مەن، چوومە لاي مامجەلال و ھەموو باسەكەم بۇ گىترايەو. مام فەرمانى نا عەزىز بىيەن بۇ لاي عەلى شامار كە نەوسات لىپرسراوى زىندان بوو.

رۇڭى پاشتر، چوومە نىوھندى كۆمەلە و راپۇرتى تاييەتى خۇمان و راپۇرتى سەركرنايتى ناوخۇى كۆمەلەم پىن نان. ناوھندى كۆمەلە بەلىنيان نا، وەكو پىنوئىست مامەلە لەگەل كىشەكەنا بكن و لە مەكتەبى سىياسىي يەككىتىش لايەنگرى لە بۇچوونەكانى نىمە بكن.

عەزىز، تەنيا نوو رۇڭ لە زىندان مايەو و پاشان لەسەر ناواى تايەرى عەلىي والى بەگ، بوويە ميوانى سۇسيالىست!

نىمە پاش چەند رۇڭىك بە لىشكاوى سەركرنايتىمان جى ھىشت و بۇ ناوچەى خۇمان گەراينەو. عەزىز، نەو زستانە لە سەركرنايتى مايەو و پاشان كرايە فەرمانمەى كەرتى يەككىتى. لاي ھامىدى حاجى خالىد.

نەم ھەلوئىستەى سەركرنايتى يەككىتى، ھىند نادرۇست و نارھوا بوو، بەشىكى زۇرى پىشمەرگە و كانرانى كۆمەلەى زوپىر كرد. نوو كەرتەكەى ھەورامان بە لىپرسراويتى شافۇ و مەحمۇدى حاجى فەرەج، مانيان گرت و بريارى نەوھيان نا كە ھىچ چالاككىيەك نەنجام نەمەن تا «م س» لەو بېريارە

پاشگەز نەيىتەو!

پاکتاکو کرنی لهشکری
نیسلامی کورستان و نیعام کرنی عزیزا

که شهری نیران و نیراق هستی پی کرد. نیران له ههولی نهوئا بوو کورستان بکاته بازارپنکی بهرمین بۆ کر نهوئی نوکانی سیاسی و چهکناری. هه ر شینخ، مه لا و حاجیهک پرووی بهکره نیران. پاش نهوئی دهمانهندی یهکیتی وه بهگرت، به چهنین بار چهک و پاروهه بهگه رایوهه کورستان. نهوان پاره و چهکان بهبهخشنهوه و چهکناریان بهکری بهگرتن.

حاجی شیخ قادر یهک لهوان بوو که لهشکری نسلامی بنیات ناو له ماوهیهکی کورتنا چهکناریکی زوری کو کریموه و دهاتن مهترسی بو سهر دهسلاتی یهکیتیتی دروست بکن. لهشکری نیسلامی، له ناوچهکانی شارباژیر، دۆلی جافهتی و خالخالان و دهوروبهری کهرکووک، هیزهکانیان دهگهراڼ و ومخت بوو دهورونه هیزنک کوئترؤلکرینان ناسان نهیت.

يەكيتى بېرىرى نا، لە يەك كاتتا و بە پەلامارىكى خىرا و چى، ھەموو «لاک» پاكتاو بکات.
 كۆتايى بەھارى ۱۹۸۲، ھەموو ھىزمكان لە شارباڤير و نۆلى جافەتى كۆبوونەوه و لە كاتى
 بېيارايتراوا، لە نۆلى حاجى مامەند و ناوچەى سەرگەلو، پەلاماردان و پاش كوشتارىك، زۆربەيان
 بەئيل گيران و چەك و جەخانەيان دەست يەكيتى كەوتن. لە نيو نوو پيشمەرگانەى يەكيتيدا، كە لەو
 شەرنە بوونە قوربانى، سەلاحى موھەندىس، كارىكى زىدەزرىنگ و بەتوانا بوو.

پاش شهرمکه، له گوندی پارهمان بووین. ملازم عومەر، شهوکتی حاجی مو شیر، حامید و مفرزه مکی به عزیزیشهوه، به کری حاجی سهفر و زور لیتپرساو و کاری نیکهش. نو پوژده پیتشمه رگه مکه له سرکرنایتیهوه گه یشت و نامه کی پی بوو که فرمانی نیعدامکرنی عزیز یی همه ساله حی تینا نووسرابوو. بیار بوو مامجه لال و سرکرنایتی له ژیر فشاری رنیکه خستنه کان و ناوهندی کومه لدا، بپیارمه کیان نابوو و فرمانتیکیان به نیمزای مامجه لال دهرکربوو. عزیز که به همانچه مکه کوه و چند چه کنار له دهری، له نیوهندی گوندنا وهستابوو، چه کی لی وهرگیرا و له گهل مفرزه مکه کنا بق نیعدام نثریرا!

چهنروژد پاش نيعدامكرنى عزيز، برازاكانى كه لاي پارتى بوون، برايهكى «شاهو» يان له گوندى زمهقى تيروركرد. نهو برايهى شاهو، جووتيارىكى بينگونه بوو. تاوانى نهو، تهنيا نهو بوو كه نيوبراى شاهو بوو. نيستا كه به ۲۴ سالان بهسه نهو رووناوهنا دهگوزهرت، دهبنى بليم نه شاهو و نه هيج لئيرسراويك، هوكارى نيعدامكرنى عزيز بوون. نهو تهنيا نه نعامنكى ناسابى كرېموهكانى

خوبى عەزىز بوو كە بەو چارەنۋوسى گەياند. نەو ياساكانى بزوئەنەۋى چەكلارى و شۆرپى شاخ بوون كە بېياري تۆلەسەندەنەۋە و نىعمامكرنى بكوژانيان دىنا. من، وەكو لە شۆيىنى بىكەي نەم كىتەپەنا باسەم كرىۋە. عەزىز. ھارپى قوتابخانەم بوو. من. لە ناخەۋە مەرگى نەوم پىن خۆش نەبوو. بەلام نەو كەسانىكى كۈشتىۋون كە خۆشەۋىستى من و كەسانى بىكە بوون. نەو روۋباۋە و دىيان روۋباۋى ھارۋىنەي، بەرھەمى بارى ناناسايى مىللەت و ولاتى نىمەن. كوپكى عەزىزى ھەمەسالەج. چەندجاران بە نىمەيل پەيۋەندى لەگەل من گرتوۋە و ناۋاي نەۋەي لىن كرىۋوم كە ورىنەكانى ھەقىقەتى نىعمامكرنى باۋكى بنووسم. لىرەنا پىنى دىلەيم: نەمە ھىكايەتى كۈژرانى باۋكت بوو. باۋكى تۆش، قوربانىيەكى بارۋىۋخى ناناسايى بزوئەنەۋى سىياسى مىللەتى كورد بوو. نەگەر ئۇخى كوردستان نەۋە نەبايە كە بوو، يارە چارەنۋوسى باۋكى تۆ و ھەزاران باۋكى بىكەش. وھە نەمەكەوتەنەۋە!

كەسانىكى بىكەش. لىرەو لەۋى گەيى نەۋەيان لىن كرىۋوم كە من لە نووسىندا، ھەنەيك كەس بە «شەھىد» ناۋىتر ناكەم. من، مەگەر بە ھەلە و لە بىئاگاينا، دىنا پىشگرى «شەھىد»م بۆ ناۋى ھىچ پىشەرگەيەك بەكار نەبرىۋە كە لە شەرى براكاندا كۈژرايىت. نەۋان، دىتۋان قوربانىيە بىنگوناھەكانى شەرى نىۋخۇ و سىياسەتى چەۋتى حىزبەكانىان بىن. شەھىد، لە چەمكە نەتەۋەيەكەيدا، كەسكە لە پىتۋاۋى نامانجى بەرزى نەتەۋەكەيدا گىيانى بىبەخشىت. نەۋانەي لە شەرى نىۋخۇدا بوۋنە قوربانى، گىيانلەدەستانىان چ سەروكارىكى لەگەل نامانچ و ستراتىژى ئۆزى نەتەۋەيى كوردنا نىيە. نەۋان تەنيا قوربانىيانى بەرژەۋەندىيەكانى حىزب و سەركرىمى خۇيانن.

خۇسازدان بۇ كۆنفرەنسى نوومى كۆمەلە!

بەپتى بىر يارى كۆنفرەنسى يەك، نەبوو كۆمەلە نوومىن كۆنفرەنسى خۇ، لە ھاۋىنى ۱۹۸۲دا بېستىت.

بەسەركىنەۋى پۇل ۋە شانەكانى پىكخستن، سازدانى كۆبۈنەۋى بەرەمۋام لەگەل نەندامانى پۇل ۋە شانەسەرەكىەكان ۋە پىكخستەكانى ناۋشار ۋە شارۋچكە ۋە نۇرەوگا زۆرەملىكان، نەركىك بوو نەبوو لە ماۋى نوو مانگاندا جىتەجى بىكەم. ھەلەبجە بەتايىت ۋە نەھرى نەروبەرى بە گشتى. مەلەندى بەھىزى پىكخستى كۆمەلە بوون. نىمە كە بوارى بەستى كۆنفرەنسى ناۋچەيىمان نەبوو يان بىر يارىكى ۋەھا لە نۆمەندەۋە نەراۋو، نەركى ھەلەبژارنى نوۋنەرانى كۆنفرەنسىش (لە ناۋ ھىزى پىشمەرگە)، لە نەستى نەندامانى كەرت ۋە من بوو.

لە بالادىستى ھىزەكانى بەس ۋە زۆرى نەيارانى سىياسى خۇمان، راپەراندى نەو نەركانە، مانەو بوون ۋە سەرچىيەكى زۆريان گەرەك بوو. نەۋى كارەكى كەمىك ناسان نەكرد ۋە لەمپەرەكانى جۈۋلە ۋە بزۈتنى نىمەيان ھەلەكەرت، لىھاتوۋى كادرانى كۆمەلە ۋە بزۈۋى ۋە چاۋنەترسى نەو مەفرەزىيە بوو كە كۆيان لە ھىچ ناستەگىيەك نەمەكروە. لەشارى ھەلەبجە، ۋىپراى پتەۋى پىكخستن، كۆمەلىك خىزان ھەبوون كە بە ھەقتە نالەدى نىمەيان نەدا ۋە لە مالى نەواندا، لە نىۋ مەنال ۋە خىزانى نەواندا، كۆبۈنەۋەكانمان ساز نەدان ۋە نەركەكانمان راپەراندەن ۋە مەترسى گەرەمان بۇ سەر ژيانى نەوان نروست نەكرد.

مالى نىسماعىلى حاجى نەورەحمان، ھەمەى حاجى ھەمەشەرىف، فەرەنگى ھەمەمىنى نەلەى شاكە، ەلىى ھەمەبۇر، كەمالى شۇفىر، ەبىۋلاى موھەنىس، فەرەبىۋن ەبىۋلا، نەنۋەر ۋە ەلىى حاجى مىرزا توفىق ۋە ەلىى مەلاھسەن ۋە زۆر بىنەمالەى بىكەش كە لە رۆژە سەختەكاندا، نەو رۆژانەى بەس لەسەر ۋىنەبەك يان كۈتەبەيانىك خەلكى نىعدام نەكرد ۋە مالى بە شۇفل ژىراۋزور نەكرد، لەو رۆژانەدا مالەكانى نەوان، بىكەى نەپنى پىشمەرگەى كۆمەلە بوون.

بۇ سازدانى پىشكارەكانى كۆنفرەنس، لەگەل مەلاياسىن، سامان، لەتىفى ھەمەى مەلاساىر ۋە نوو پىشمەرگە، سى رۆژ لە مالى نىسماعىل مەنەۋە ۋە ۋىپراى كارەكانى ناۋ شارى ھەلەبجە، رۆژىك لەگەل نوو نوۋنەرى پىكخستى سىلمانى بۇ تاۋتۈيكرىنى بەرنامەى كۆنفرەنس ۋە گىتوگۇ لەسەر كىتە فەكرىيەكانى كۆمەلە ۋە نەو مەسەلەنى كە مایەى مەملەتى نىۋ پىكخستەكان بوون ۋە لە كۆنفرەنسدا نەبوونە تەۋەرى لىۋان ۋە لىكۆلەنەۋە، نانىشتىن ۋە سەرنج ۋە بۇچۈنەكانمان نالوگۇر كرىن.

تۇفيق پەھىم «حاكم كامهران»، پېشنيازى سەنگەرگۆپىن ئەمكەت!

من. لە چەند جىڭايەكى ئەم نووسىنەما باسما لە «تۇفيق» كرىوۋە. ئەۋىش لە ئوۋ پەۋانگەۋە:
+ ئەۋ. يەككىك لەۋ حەۋت تىكۆشەرە بوۋ كە لە سالى ۱۹۷۶. يەكەم مەفرەزەي پەۋپاگەنەمى
چەكنارىي كۆمەلەيان لە كورىستاندا ئروۋست كەرد. مەخابن، ئەۋ لە ئۇخىكى نايارنا خىانەتى كەرد
ۋ بوۋيە نامە مەفرەزەي جاشان.

+ تۇفيق. ھاورىي زىنەنزىكى من بوۋ. ئىمە، كۆمەلىك گەنجى خوينەمۋار بوۋىن كە پاشى پۇژگارى
ھەرمەس، ھەمىشە پىكرا ھەلسوكەۋتمان ئەمكەرد ۋ چاۋمان لە ناسۇي خەباتى كۆمەلە ۋ شۇرشى ئوۋ
بەريۋو. تۇفيق ۋ مەفرەزەمكى، ئەگەرچى سەرسەختانە شەرى پىشەمەرگەيان ئەمكەرد، بىسانىش لە
ئاستى پەيۋەندىي ھاورىيەتىدا، بۇ ھىچ كاريك ئەستى بەرۋىي ئىمەۋە نەمەن. من، لەسەرەتانا، باسى
رۆلى «تۇفيق» م لە پەزگاركرىنى «خەمەئاۋات» ى بەرىندارنا كرىوۋە ۋ ئىمە ۋەكو خىزان بە گىيانى
«خەمەئاۋات»، قەرزبارى ئەۋىن.

بەكرى حاجى سەفەر. لە گوندى پارەزان ۋ لە مالى خۇيدا، پىي گوتە:
تۇفيق پەيۋەندىي بە سەركرنايتىيەۋە كرىوۋە ۋ ئاۋاي كرىوۋە كە خۇي ۋ مەفرەزەمكى ۋ ژمارەيەك
لە خەزما ۋ ەشیرەتەكەي نامانەن پەيۋەندى بە يەككىتەيەۋە بەكن. بە مەرجىك يەككىتى لە پەۋرۋو
بەۋریت، ھىزىكى سەربەخۇيان لە ئاۋچەي ھەلەبجە بۇ ئروۋست بىكات ۋ ئەۋانىش ھەۋو ئاۋايەكى
يەككىتى جىنەجى ئەمكەن. مامجەلال نامەي بۇ من ئارۋوۋە ۋ ئاۋاي كرىوۋە كەسىك بچىت ۋ لە
شۋىنىك تۇفيق بىيىنىت ۋ كارەكەي لەگەل بېرىنىتەۋە. تۇ ئەۋانىت ئەۋ كارە بەكەيت؟
ۋەلامى من ئەۋى بوۋ. من ئەمزانى ئەگەر مەسەلەكە پىلان ۋ تەپكەش بىت، تۇفيق كارى ۋ لەگەل من
ئاكات.

ئىۋارەيەك، لەگەل مەلایاسىن، خەكىمى مەلەسالەح. فەرمىيۋىن عەبۇلا. د. قانەر ۋ مەفرەزەيەك پىشەمەرگە.
چوۋىنە ئاۋشارى ھەلەبجە. لە ئوۋ مالىدا شۋىنمان بۇ پىشەمەرگەكان پەيدا كەرد ۋ خۇمان پۇششىنە
مالى عەبۇلاي بەرۋىي مەزىزا خەسەنى ئەۋرۆلى «عەبۇلاي مەۋەندىس» كە ھەم زاۋاي «د. قانەر» ۋ
ھەمىش كەسى يىارى ئىۋ ەشیرەتەي ئەۋرۆلى، واتە لە خۇي ەشیرەتەكى تۇفيق بوۋ. لە ئىۋەرۋژنا،
تۇفيق لەگەل يەك چەكنارنا ھات ۋ پىنكەۋە نانمان خۋارد ۋ ئەستمان بە قسان كەرد. من، بەناۋى
يەككىتەيەۋە. ھەۋو ئاۋكارىيەكانى ئەۋم سەلمانەن ۋ بەلەنم پىن نا كە مامجەلال ۋ سەركرنايتىيەيەككىتى
بە پىشنيازمەكانى ئەۋ پازىن ۋ لە بەرانەنارنا ئەبىت ئەۋىش كاريك بىكات كە پىشتەر لەۋ ئاۋچەيەما

نەکرابیت. نەو گوتی: من نەتوانم هەموو مەقەرێ نەمن، یاخود مۆنەزمەمی بە عس بگرم یا ن هەموویان بکوژم و نەوجا شار بەجێ بهێلم. نێمە لەسەر نەمە پێک هاتین و مائناواییمان لە یەکدی کرد. نەو رویشت و نێمە چاوەرووانی چەتری شەومان نەکرد. نیواری کە تاریک ناها، نێمە نامانەمی لەشارنەرچوون بووین و لە هەموولایەکی شارمۆه بوو بە نەستێژ!

مالی عەبنولا. لە شوینیکیا بوو، نزیک مەقەرێ جاشان و نێمە کەمێک سەغەت بووین. لە چاوەرووانیدا، نەوی نێمە بە تەپکەمی تێدەگەیشتین، وها نەرنەچوو. تەقە نەما و نێمەش شارمان جێ هێشت.

من، نەنجامی گفتوگۆکەم بۆ سەرکرایتی نارەمۆه و چاوەرپی نەنجامانی کارەکهان نەکرد. توفیق هەرگیز کارەکهی نەکرد. توفیق، مەتانی بە چەند لێرسراویکی کۆمەڵە نەبوو. نەو پیتی وا بوو بەجۆریک تۆلەمی لێ نەکەنەوه و لەناوی نەبن.

كۆنفرەنسى نوومى كۆمەلە

هاۋىنى ۱۹۸۲. لە «خېرى نىوزەنگ» و لە ھۆلى «شەھىد شىھاب» نا، كارمەكانى نوومىن كۆنفرەنسى كۆمەلە. ئەستىيان پىن كىرد. وىراي جىئەجىكرىنى كارە رۇتىنىيەكانى كۆنفرەنس، گىتوگۇ و لىدوانى تىروتنەسەل لەسەر بەرنامەي كارى كۆمەلە، سىياسەتى ناوخۇ و پەيوەندىيە نىشتەمانىيەكان، ھەلسەنگەندىنى سىروشتى چىنايتى و جىگە و پىنگەي ھىزە سىياسىيەكانى كوردستان، پىرۇگرام و پەيرەو و بەرپوۋە چوون.

ناۋى كۆمەلە وەكو «كۆمەلەي رەنجەھرانى كوردستان» جىگىر كرا و مەيلى نەتەۋايتى و نىشتەمانى، لەسەر حىسابى كالكرىنەۋەي ناسنامەي چىنايتىي كۆمەلە، تۇخ كرانبەو و پاش كۆنفرەنسىش، نارمى «چەكوش و ناس» بە بلاوكراۋەكانى كۆمەلەۋە ھەلگىران. پىرۇسەي ھەلبىزارىنى نەندامانى سەركىرايتىي كۆمەلە، وەكو كۆنفرەنسى يەك، زۆر خەست و ئىزار نەبوو، بەلام لىدوان و مشتومر لەسەر ناسنامە و بەرنامەي كۆمەلە توند و چىر بوون. پىشتىر، فەرمىدون ەبىدولقار، نامىلكەيەكى لەسەر «كوردستانىيەۋى كۆمەلە» چاپ كىرىبوو. ئەو لە وىدا جەختى لەسەر يەكەسەلەيى كىشەي كورد كىرىبوو. ئەو، لەو بىد و گۆشەنىگايەۋە، درووستكرىنى پارتىكى بۇ ھەموو رەنجەھرانى كوردستان، بە نەركى كۆمەلە نانابوو. ئەو تىز و بۆچوونانە، بەپىي ھەلومەرجى ئەۋى رۇژىنى كوردستان و بزوتتەۋەكى، نەك ھەر ئالۋىك نەھاتنە پىشچاۋ، بەلكە بە بۆچوونى نىمە، نامومكن و ئاپراكىتىكى بوون. ئەۋەي كە نىمەيان بە «ئىراقى» يان «ئىراقچى» تۆمەتبار ئەكرد، جگە لە بىيانۋى خەستكرىنەۋەي مەللانىكان ھىچى بىكە نەبوو. نىمە، جەختەمان لەسەر ئەۋە ئەكرد كە كىشەي پارچەكانى كوردستان، نەگەر لە بنچىنەشنا، كىشەي گەل و نىشتەمانىكى پارچەكراۋ بىت، بىسانىش لە روۋى پراكىتىكىيەۋە، ئاگىنە و نامرازى خۇيان گەرەكە. نىمە جەختەمان لەسەر پارتى رەنجەھرانى كوردستان. ئىراق ئەكرد و پىمان وابوو، درووستكرىنى خىزىكى پانكوردستانى، نەبىت بۇ زەمەن و ئاينىندەي بزوتتەۋەي سىياسىي پارچەكانى بىكەي كوردستان، بەجىن بىئىلرەيت. سالارەزىز، نامىلكەيەكى لە ۋەلامى تىزمەكانى «فەرمىدون» نا نووسىبوو.

نەم نوو بىد و بۆچوونە ئۆبەيەكە، لە كۆنفرەنسدا، بوونە مايەي مشتومر و لىدوانى قول. كۆنفرەنس، ئەسگايەكى نوۋى بە ناۋى «ئەسگاي ناۋەندى رىكخەست» نامەزاند كە نازاۋەورامى و قادىرى حاجى ەلى كارىان تىدا ئەكرد. ھەموو رىكخەستەكانى كۆمەلە بۇ چوار رىكخراۋ نابەش كران و پاش كۆنفرەنس لىپىرسراۋيان بۇ بىارى كرا.

سالار عزیز، لەم کۆنفرەنسەشدا، خۆی بۆ سەرکردایەتی کۆمەڵە هەلەبژارد و خۆی بۆ بەرپەرەبەرنی مەملەتیی تیوریی نێو کۆمەڵە نامانە کرد.

کۆنفرەنس، لیژنەیەکی بۆ لێپرسینەوە و بەواناچوونی نەو سکالایانە دروست کرد کە لەسەر کارانی کۆمەڵە، لە ناوچە جیاوازمەکانەوە هاتبوون. نازانەمورامی، لێپرسراوی لیژنەکە و جەبار فەرمان و منیش نەنام بووین. «حەمە عەتییە» یەکێک لەو کارانە بوو کە راپۆرت و سکالای لەسەر هاتبوون. تۆمەتەکان هێند گەورە و گران نەبوون، نیشانیش نەنجامی لێکۆڵینەوە، «حەمە» ی بۆ ماوەیەک هەڵپەسارد.

پاش کۆنفرەنس، نێومندی کۆمەڵە دەیویست هەندەک نالۆگەر لە لێپرسراوەکانی کۆمەڵە بکات و جێگۆرکێیان پێ بکات.

نێومند، پێشنیازیان کرد، من کەرتی پێکخستنی هەلەبجە بەجێ بهێڵم و لێپرسراویتی رێکخراوی چواری کۆمەڵە لە نەستۆ بگرم. من نامانەیی بەجێهێشتنی کەرتی پێکخستنی نیشان دا، بەلام پۆستی رێکخراوم رەت کرد. مەملەتی و کێشە و گرتەکانی نێو دەروونی کۆمەڵە ماندوویان کردبووم. هەستم ئەکرد، پێویستم بە پشووێ و نۆخیکە تا بە نارامی بیر بکەمەوە. بەرەوامیی شەری ناوێ و نەبوونی چ ناسۆیک بۆ بەربازبوون لەو گێژاوە مەترسینارە، تین و تاوی بەرەوامییان لاواز کردبووم. یەکێتی، بە کۆمەڵەشەوە، سیاسەتێکی مژاوییان بەرپەرە دەبرد. شەری نێوان یەکێتی و هێزەکان نەگەرچی کەمێ هێور بووبوو، نیشانیش هیچ بنەمایەکی پتەو بۆ بەرەوامیی نەو نارامییە نەبوو. هەموو چوونەسەرێکی نەگەری سەرکەوتنی موافاقەزات، ناستی شەری و پێکدانەکانی هەلەکشاند.

«مەسەلەی کورد یەک مەسەلەیە!»، دەهات سیاسەتی یەکێتی بەرەو هەلدێر و دوور لە لۆژیکێ سیاسی هەناژووت!

نەم درووشمە، هەروا سادە نەبوو. نەمە رێگاخۆشکردن بوو. بۆ هاوڕێمانیێتی یەکێتی و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و پاشان شەڕکردن لەگەڵ هێزەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران کە دەهاتن لە کوردستاندا پێشڕەویان ئەکرد و ناکامیش لە هاوکێشەی شەری ئێران- ئێراقدا، بە ناپاستەمۆخو ئەکەوتینە بەرەو ئەوێتی ئێراق.

نێومند، «هەلۆی نەحمە ئەکورد» ی بۆ لێپرسراوی کەرتی هەلەبجە بیاری کرد. هەلۆ، تازە لە شارەوه هاتبوو شەخ. من، هەلۆم لەگەڵ خۆم بڕە ناوچەکانی هەریەمی یەک و هەموو کار و پێکخستەکانی کۆمەڵەم پێ ناساندن و لەوێم جێگیر کرد. من، پاشی هاتوچۆ و گەرانیێک کە نزیکەی مانگێکی

خایاند، لەگەڵ مەفرەزەمەکی خۆمدا گەرامەووە نیتوزەنک و لە بارەگای شیخەعلی کە خۆی بە کاریک چووبوووە ناوچەیی سلیمانی، بنەم لێ خست.

ئەو پۆزگارانەم لەگەڵ براوەرانێ سەرکرنایەتی و هەندەک کات و ھەورێی خۆم گوزەراندن. عومەر ھەمەسەلەح و تانیای خیزانی تازە ھاتبوون و کچێکی سێسەلەیان بە ناوی «کۆردە» ھەبوو. فەرھیدون عەبدوللا و سەباحی موھەندیس کە کاتری کۆمەڵەبوون و لە ئەنجامی شالۆی بەعسدا بۆ سەر کۆمیتەکانی شاری سلیمانی، ھاتبوونە شاخ، پێکەووە بووین. ئەوان ھەرزوو، نۆخی ناھاسایی و نوور لە چاوەروانییەکانیان، ناھۆمیدی کەرن و بە بەرھە ئارازییانی نیتو کۆمەڵەو پەییوھست بوون. ھەمەئاوات، مامەھەمە، فەرھیدون عەبدوللا، کەریمی حاجی علی، سەرۆکی علی حاجی فەرەج، عەریف کەریم، نەبەزی شیخ جەمال، ھەمەسەلیم و کەسانی بیکەش لەو بارەگایەدا بووین.

هیزی پشتیوان، سەرلێشێواویی سیاسەت!

هیزی پشتیوان. نازناوی ئەو هیزە یەکییتی نیشتمانی کوردستان بوو کە لە سێتاماوی ١٩٨٢. بۆ پشتگیریکرانی هیزەکانی «حەکا» ناویوی سنوور کرابوو. هیزەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران، لە هیزشێکی بەرفراواندا، تەنگی بە هیزەکانی «حەکا» و مەکتەبی سیاسییەکی هەڵچنیوو. بەپێی گێڕاوەی نەوشیروان مستەفا «نووسەری پەنجەکان یەکتەر دەشکێنن». د. قاسملو هانای بۆ یەکییتی نیشتمانی و «حشع» بریبوو. یارە «حشع» و ریبینتر و لە مەترسیی بۆخە کەیشتبوو. حشع نەچوو بوو ژیر ئەو بارە سیاسییە گرانە و خۆی لە جەنگێکی بیناکام نەهاوێژتوو. یەکییتی نیشتمانی کوردستان، ئەو هیزە سیاسییە سەرچەڵە بوو کە کورتییانە و بەپێی رۆژگار سیاسەتی ئەکرد. تاکتیکە سیاسییەکانی یەکییتی، هەمیشە کورتیان لەمێنا و ناکامی خراپیان لێ ئەکووتەو. شەرکردن لەگەڵ ئێران، بە هەر پاساوێک، بۆ یەکییتی و سیاسەتی ئەو رۆژگارە، هیچ لۆژیک و ئەقڵێکی تێدا نەبوو. هەر هیزێکی سیاسیی لەو سەردەمدا، بەری بە هیزی ئێران گرتبا، لەبەر خۆی بۆ جۆرێک لە سازش لەگەڵ ئێراقدا نامانە بەکات. حەکا، یارمەتی و کۆمەکی لە ئێراق وەرەگرت و بەو حالەشەو، لەبەرەم هیزشی ئێراندا خۆی پێ نەههگیرا.

نێمە بە ئاشکرا و بێ پێچ و پەنا، ئێرانی ئەو سیاسەتی یەکییتی بووین و پێمان وابوو بە زیانیکی سیاسیی گەورە دەشکێتەو. مەلابەختیار، کە ئەندامی سەرکرایی یەکییتی بوو و لە قۆڵێکیشەو سەرپرشتیی بەرەکی ئەکرد، یەسان لە کۆبوونەویدا، ئەنگی بە بریارەکانە نابوو و پاشتریش بە نووسین نەرەزایی خۆی بە «م س» گەیانە بوو.

شەرەکان، لەهاتن سەختتر و خۆیناویتر لەبەر. ناسۆیەک بۆ سەرکەوتن یار نەبوو. ئێران، لەهات زنجیرەچیاکانی ئەگرتن و نەرەزایی کەر و فەرماندە عەسکەرییەکانیش لە هەلکشاندا بوو. ئەو تەنیا ژەنرال بەفر بوو کە شمشیری سپیی هەلکێشا و ستۆپێکی بە لەشکری ئێران کرد.

لەو شەرەکاندا، نزیکەی «١٧» پێشەرگە یەکییتی کۆژران و لەناو ئەواندا، هاوڕێیەکی زیدەنازیزی منیش بە ناوی «فەیسەلی مەلاەلی» کاکەشین» کە فەرماندە کەرتیکی هەورامان بوو.

یەکییتی، نەمبە لە ژێر چەتری چ پاساوێکدا، ئێرانی بەکات و ئەکر لەنێوان ئێرانی و هاوکارییدا، بێلایەنی هەلبژاربا. ئەو سیاسەت، خەندەقێکی قوڵی لە نێوان ریزبەندی «ئێران و جود» و یەکیتییدا هەلکەند و پاشتر رەواری خۆینی تێ زان. ئەم سیاسەت، پاش سالتیک بە ناچاری، سازشی

نیوان بەعس و یەکییتی مەخولقییت.

پاش تەواوبوونی شەڕ و لەسەرتای سالی ١٩٨٣. یەکییتی نۆرگانەکانی خۆی نوێ کردنەوە و بەرپۆهبرنی کاری نییاری، سیاسی، کۆمەلاییتی و عسکەریی خۆی لە فۆرمی «مەلەبەند» نا رێک خستەنەوە و هەموو کوردستانی کردە ٤ یەکەیی نییاری و هەر مەلەبەندیکیش نەندامینکی کۆمیتەی سەرکرانییتی یەکییتی، لێپرسراوی بوو.

لێره قیى بهفر

زستانی سالی ١٩٨٣، له سارد ساریتر بوو. کۆیستان و گهرمینی کورستان شهخته بهند بوون. جولان و بزوتن له شاخهکاندا قهستی سهر بوون. نیمه‌ی پێشمهرگه، نهگهرچی نهزمونی چه‌نین سالی ژیاى زستانانمان له چیا و ههری کورستاندا هه‌بوو، یسانش هیچ سالیگ بى قوربانیاى بهفر نه‌مگوزهری. ملازم تایه‌ری عه‌لى والى بهگ، کاوه‌ی شیخ له‌تیی حه‌فید و چه‌ند پێشمهرگه‌یه‌ک، له شاخی قه‌نبیل و به‌ ڕیگاوه به‌رهو نێران، ڕه‌قه‌لاتن و له بهفرنا گیانیان سپارد.

من زستانه‌ ڕۆژێکی سالی ١٩٧٩م له‌بیره که له چه‌وتان و کۆلیتانه‌وه، به‌ نیازی ناوچه‌ی مه‌ریوان، به‌ چیا هه‌لگه‌راین. نه‌و ڕۆژانه، پله‌ی گه‌رما ڕه‌نگه ١٠ تا ١٥ی ژیرسفر بوو بیت. نیمه‌ هه‌بوو له جۆگایه‌ک به‌هه‌ینه‌وه که بهفر له‌سه‌ر ڕۆخه‌کانی بالاژه‌لامیک که‌وتیوو. «فه‌ره‌اد». که‌میک کورته‌بالا و قه‌له‌و بوو. بازه‌کی کورته‌ی هه‌تا و له ناوه‌که‌دا نوقم بوو. فه‌ره‌امان ڕاکتشیاه ده‌ری و له ساتینکا هه‌موو بالای بوو به‌ چلووه، ناگرمان کره‌وه و نزیک به‌ چاره‌که‌سه‌عاتیکه‌ی خایاند تا شه‌خته‌ی ڕیشی ڕه‌ژێی توایه‌وه و ناھیک به‌ به‌رنا هاته‌وه. چیا وه‌ک ناوینه‌ لووس بوو. ڕچه‌شکاندن، ڕه‌نجی فه‌ره‌ادی گه‌رمه‌ک بوو. که‌میک له‌ پێشه‌وه و به‌ نێزه‌ی چه‌که‌که‌ی شوێنپێکانی هه‌له‌مه‌کن. هه‌بوو به‌ نه‌زمون و شاره‌زاییه‌وه پێه‌کانت وه‌کو‌یزیت. من. له هه‌نگاوێکه‌دا هه‌له‌تیرام و وه‌ک نه‌وانه‌ی له ولاتانی نه‌وروپا، به‌فرخه‌لیسکینه‌ مه‌کن، سه‌ره‌نگری بووم و به‌ره‌و چه‌م ناخزام. هه‌رچه‌م مه‌کرد و مه‌کو‌شا، شتی که‌م بۆ خۆگرتنه‌وه شک نه‌مه‌برد. هاوڕێکانم، له‌سه‌ره‌وه نه‌ب‌له‌ق ما‌بوون و لێیان مه‌روانیم که ناخۆ که‌ی له زه‌ره‌مایه‌که‌وه بازه‌ به‌م و به‌ جێیان مه‌هه‌تلم. مه‌خه‌لیسکیم و خه‌یراییم زیاتر مه‌بیت و کۆنترۆلم نامینیت، و‌ر‌ده‌ و‌ر‌ده‌ خه‌ریکه‌م و‌ر‌ده‌ به‌ره‌مه‌م و خۆم ته‌سلیمی لێره‌قیى بهفر مه‌که‌م. به‌ره‌هه‌رووی به‌ناره‌به‌روویه‌ک مه‌مه‌وه، هه‌ره‌وو قاجم جووت مه‌که‌م و به‌و خه‌یراییه‌، خۆم به‌ ناره‌به‌رووا مه‌کیشم. په‌رچه‌کرنا‌ری پێکه‌نا‌نه‌که، به‌ ده‌وری ناره‌به‌رووا مه‌سو‌وپینیت و له‌نگه‌ر مه‌که‌م. نازاریک له هه‌ناوه‌دا مه‌که‌رۆزیت. سه‌رم گێژ له‌خوات و چاو‌م ڕه‌شه‌که‌وپێشه‌که مه‌بینیت. قه‌مه‌ریک به‌و خاله مه‌مینمه‌وه و پاشان پشوو‌م وه‌به‌ر نیته‌وه. له هاو‌ڕێکانم مه‌روانم، وه‌کو زنجیره‌خالیکه‌ی ڕه‌ش به ناو‌قه‌ی چیاکه‌وه به‌ی‌ارن. نه‌وان پش‌تی‌نه‌کانیان له‌یه‌ک‌تر گری مه‌من و بۆ منی مه‌هوان و نزیکه‌ی ١٠٠ مه‌تری که‌ هه‌له‌مه‌کیشن.

يادىك لە نۆلپار!

لە سەرھەتاي سالى ۱۹۷۸وھ كە شارم بەجى ھىشت و تا نەوسات كە پىنج سالان تى ھەپرىن. چ خوارنەھىيەكى نەلکھولم نەخواربىوويەوھ و لە ھەركوئىش كارم كرىبوو. رىنگام بە كانر و پىشمەرگەكان نەبابوو. مەشروب بخۇنەوھ.

نيوارھىيەكى بەفراوى، لىئىرى سەيد مەجىد پىتى گوتم: نەمشەو بەتەنيا وەرە بۆ مەقەرى كاك سالار. بۆخۇمان لەگەل كاك نازاھەورامى و كاك قانرى حاجى عەليبا نادەنىشن و قسەوباس نەكەين. سالارەزىز، چووبووھ خوارمەوھ و مەقەركەى جى ھىشتبوو.

شەو، لەوئى كۆبوووينەوھ. لىئىر گوتى: من نەچمە لاي مامجەلال. كارىكم ھەيە و زوو نىمەوھ، بزانم شتىكىش لەگەل خۇم نەھىنم.

لىئىر رۆيشت و زۆرى نەبرد بە بوتلىك ويسكىي «نۆلپار» ھوھ، گەرايەوھ. كۆشتى قاورمە لە تەنەكەنا و لە شارمەوھ ھاتبوو. ويسكىي نۆلپار، پەنجەى ناسكى نازاھەورامى لەسەر ژىي گىتار، گۆرانى عەلى مەردان و نەنگى بەسۆزى زۆرنەزىمى قانرى حاجى عەلى. قسەى تامبار و بەكاوھخۆى لىئىرى سەيد مەجىد و فەنتازيا و تىرامانەكانى من لە ناينىندە و چارەنووس، لە نىئو نلى شەختەبەندى «نۆزەنگ» نا، رەگەزمەكانى نىيايەكى سوريال بوون. من، ئەو شەو، بارئەقاي ھەموو ژيان، لەزەتم لە خوارنەوھ برد.

«قانرى حاجى عەلى»، كەسىكى وريين، ھىمن و رىژنار بوو كە زۆر زوو نەتوانى خۇشت بوئ. لە شويىنى بىكەنا، باسەم لە «نازاد» كرىوھ و لە بەرگى نوومى «نەزمون و یاد» نا. نىمە تەمەنىك پىكەوھ نەھىن.

لیقەومان لە بەفردا

+ بەم بەفر و شەختەبەندانە سەرمان تێنا دەچن. با مانگیکی بیکە لیترە وەمێنین و ئەوجا بەرمو شارباژێر برۆین.

— نێمە دەیت برۆین. ماوەی نێوان نێوزەنگ و شارباژێر، لە کەشی ناساییدا، چوار رۆژ ڕیگا دەیت. نێمە بەم زستانە و بەکاوەخۆ. با دە رۆژانمان پێ بجیت.

+ نوو هەفته نابیت ملازم تایەر و شیخ کاو و هاوڕێکانی لە بەفرنا تێنا چوون، بەفر وەکو ناگر و ناو، نامانی نییه!

— ڕێکەرن لە بەفر و شەختەدا. هونەری خۆی هەیە، جگە لەوە نێمە بە ناوچەیکە تێنەپەڕین پەر لە گوند و ناوەدانێ، تۆ. نەگەر هەرگیز پاشنیوهروان و مەرنکتر نەکویتە ڕیگا. نیدی شەوت بەسەرنا نایەت و تووشی گێچەلی بەفر نابیت.

قەسەباسمان لەسەر سەفەری نێو بەفر و گەرانەو بە ناوچەیی شارباژێرە.

مالوخالێکمان بۆپێچانەو نییه. بەیانیهک زوو، خۆمان و چەکەکانمان، لەستەیهکی توانزە کەسی مالناوایی لە ناوژەنگ دەکەین و بە ڕەحەیی شکاوی کاروانی قاچاخچیاندا، بەرمو گوندی «بێتوران»ی ناوچەیی سەردەشت دەجمێنین.

کاترەمێر یەکی پاشنیوهرۆی رۆژێکی وەیشوووە و بەفراوی، لە چاخانهکەیی «بێتوران»دا نانیشتووین و لە پەنجەرەکانەو، لەو بەفرە دەروانین کە لە پەسا دەباریت. بەفری چەند رۆژەکووتوو نادەپۆشیت و ولات ئەکاتە پارچەیکە لە زیو.

+ خالەگیان! لیترەو بە گوندی «قەلەرەشە» چەند سەعات دەیت.

— ڕیگاگە هەر دووسەعاتان دەیت. بەلام بەم بەفر و زریانە چوارسەعاتان دەخایەنیت.

+ نێستا وەرێ بکەوین، سەعات پێنج ئەکەینە مەنزل!

— نەگەر لەسەرخۆ و پێشمەرگانه برۆن، لەنا زووتریش ئەکەن.

+ فەرموون با بجمێنین!

من، لە چاخانهکە وەمەر ئەکەوم و ئەوانیش بە نابەللی نوم ئەکەون. پێشمەرگەیک پێش ئەکەویت و نێمەش ڕیز ئەبەستین و بە سپیایی جادەکەدا کە نیدی شوینەواری جادەیی لی ئەماوە. گوندی بێتوران لە پێچی باخەکاندا جێ ئەهێلێن و پێچاوپێچ شوین تارمایی ڕیگاگە ئەکەوین. چەند لە گوندی نوور

ئەمكەوينە، بەفر بارىن قورستر ھىيت، چەشكاننن ئەستەمتر. ھەيەت و شگۈيى پەرتسى بەفر بالەستەر.

لە بەفر، لەژىر گەرىطولى زىياندا، تاپۇى شوين و شەكان لە مەوای راستەقىنەى خۇيان نزيكتر دىنە پىنشاۋ. نىمە ھەرقىن و زمانى سىيى زىيانەكە ھەمانلىستىتە ھە و ھەمانكەتە ۱۲ پىاۋەبەفرىنە. لە بەفر، كەسنىك ناتوانىت تا نوامەنزل لە پىنشەو ھەروات و چەشكىن بىت، بەلكو ھىيت كەسى پىنشەنگ پاش مانووبوون، بوەستىت و رىگا بۇ كەسى نووم چۆل بىكات و خۇى بىيتە نواكەس و نىدى ناوا، ھىيت كەسەكان جىگۈرەكى بىكەن.

كات ھەلەكەشيت، نىمە لە نىۋارە نزيك ھەيىنە ھە و ھەرو تىشكى چراكان خۇمان ھەكوتىن. نىمە ھەپرستمان لى ھەراۋە و چراكانى كوند، سەرابى تىشكىن و پىيان ناگەين. لە بوولۇلى نىۋارەدا، بەفر و زىيان زۇرمان پى ھەيىنن و نىين لەژىر قورسايى بەفرىا كەسىرە ھەيىن و ھىزى جمان و تەكانمان بە جۇرىك لاۋازە، لەتر ھەيىن و ھەنگاۋىك بۇ پىنشەو ھە و نوو شەقاۋان ھەكشىنە نواۋە. ھەمەرى ھەمەسالەج، لەرەى لای ناۋە و ھەمكى قاچى بە جۇرىك كەز بوۋە، تواناى رۇيشتنى نەماۋە. مام ھەسو، لە ھەموومان بە كەپرە. نەو پىش ھەكەۋىت، ھەمو ھەستى يەكتر ھەكرىن و يەك نەۋىدى پەلكىش ھەكات. نىمە، ھەملانى لەگەل بەفر و ھەركە ھەكەين و خۇشەۋىستىي ژيان ھەمانزۋىن و لە ھەلمانا تارمايى مەين و ھەقبوونە كەل ھەيىتە. ھەسەر كەرد ھەكەين و نىدى نىمە تا نىۋەھەمان لە بەفرىا نوقم بوۋە. ھەبى تەقە بىكەين و خەلكى كوند بە ھەنامانە ھەيىن. رەژنە كەللەيەك، ھەوالى پەرىشانەلەيمان بە كوند ھەگەيەنىت. لە كوندە ھەلەمان ھەپرەتە. لە كوندە، چراكان بە كەركە ھەلەكەپرەن و تىشكى ھە چرايەك، ترووسكەى ژيان لە ھەناۋى رەچىۋى نىمە ھەلەكەكات. نىمە لە نىۋە بەفرىا كەوتوۋىن و تواناى يەك ھەنگاۋىشمان نەماۋە. پىاۋانى كوند بە نىستەرە ھەكەن و نىمەى نىۋە ھەمەرىۋە، ھەكو بارەشەختە، لە پەشتى نىستەرەكان بار ھەكەن و بۇ كوند ھەكەپرەين. لە مەلەكاندا، ژنانى كوندى، بە سەلىقەى خۇيان، تىمارى قاچ و ھەستى سەرمابەروو و كەسىرەبوومان ھەكەن. نەوان، نانمان ھەمەنى و لەپەسا چاى گەرمەمان ھەرخوارد ھەمەن و پاشتر لە پىخەفى پاك و كەرمە ھەمانخەۋىنن.

رەزى پاشتر، يەككى ھەيىنە ھە و نەوان بە چاۋى پەر گەيى و گازندە ھە لە مەن ھەروانن. مەن ھەلەيم: ھەقى خۇتەنە، ھەخت بو ھەموومان ھەمەلەيىن، نەۋىش لە سۇنگەى باش بىرەنە كەرنە ھەى مەندا بو. رەزىكى بىكە لە ھەمان كوند ھەيىنە ھە و پاشان ھەچىنە كوندى «نەسەمىزە».

رەزى پاشتر، ھەمەل قاچاخچيان ھەكەين و «ھەمەل» ھەزەينن. «بىتەۋىش» و «نەشكان» و بە چەنەرۇز و بە ھەچان ھەگەينە ناۋچەى بانە و كوندى

بلەكی.

لە نێوان «قوڤ» مەگانی بلەكینا، لەسەر جۆگەناوێك، بە ریز دەرۆین. شۆخەكچێك، لەو پەرییانی نێو
شیرەمەگانی «گۆران». سەتلیك ناو لە سەرشان، بەرەو ڕوومان دێت. چۆراوگە ناو، بەسەر شانوملی
ڕووتی گولناسانا مەچۆریتەو و مەمكۆلەیی نیوڕووتی یێمەمەكان. لە ژێر كراسی تەنكەو، وەك
ئووەستێرە مەجریوینن. كەچ مەگاتە ناستی من و من سەر ناخەم. لە پشتهو، گویم لێئە كەسیكیان
نەلێت: وای! بە ڕووشی خۆی لەبەر كەروو «لابس بون هەوم» من، ناوڕ دەمەمەو و لێی تووڕە
نەبم... شەرم ناكەیت! ئێمە پێشمەرگەین یاخود جاش؟ تەریق ناییتەو؟
ئەو نەلێت: شتیکی خراپم نەگوتوو، راستییەكەیی نەلیم.

مەسەلەیی ژن و سێكس، تا ئەو كاتەش، لای ئێمە زۆر بە سەختی گیرابوو. من، بەشەحالی خۆم، لە
ماوەی مەسەلەیی ژبانی شاخا، هەرگیز دەستم بەر دەستی هیچ ژنیك نەكەوت. ئەزانم، لێڕسراوانیکیش
هەبوون. هیچ مەرفەتێكیان لە دەست نەدنا. من، لە لێڕسراوم بیستوو، گوتوویتی: لە شارەزوو هەروە
تا قەرەناخ، لە هەر یێمەكدا، «ژنیكم» هەسا! وەخوا من بێ ژن هەلناكەم. بەلام، ئەوانە مەگەن
بوون. ئێمەیی كۆمەلە، لە مەسەلەیی «سێكس» یش، وەكو زۆر مەسەلەیی لێك، سەقام گەیشتبووین.
چەپانننی سێكس، لەتەمەنی هەرزەكاریدا، دەشیت كاركەری خراپ لەسەر باری دەررونی مەوۆف
نابینیت و لە تەمەنی سەرۆتەرا، گری و گەرفنچكی دەررونی بۆ ڕووست بکات. خۆیننەوێ
شیرەتیکی من، كە بیست سالیك پاش ئەو زەمەنە نووسیومە، دەشیت جۆریك لە نازاری ئەم چەپانن
و لە ئەشق یێرەییوونەیی لێ بێت:

گازندەیی نێوانی خۆمان بێ،

نەدەبوو هێندەم زات لە بەرنیی،

جوانەگای توانستم، لە گێرەیی سەرابی شۆڕشدا بپرووكن!

تۆ وات كرد تا شەوقی یێنیم

بۆ ئەشق و

بۆ ژن و

بۆ جوانی،

لە لوللەیی تەنگدا بختن!

(كۆپلەیهك لە شیرەیی «ژنباران»، دیوانی بە تیرۆژێك لە نیكای تۆ...)

پارەزان، گونینک بۆ پشووبان و مالتیک بۆ بیرکرنەوه

پاشا نەروژان، شەکت و برستلیتپراو، گەشتینە گوندی «پارەزان» و پرومان لە مالی بەکری حاجی سەفەر کرد. مالی پیاویک کە لە ھەر شوینیک مال و بارەگای ھەبووینت، نیوھاننیک بۆ پیتشەرگە و پێواران گەرم کرپوو. نەوان، خیزاننیک گەورە و مالتیک نانبدە و دەست و لئاوێ لا بوون کە لە نەماری و دەستکورتیی نەوێ ڕۆژی «یەکی» نا، لەسەر گیرفانی خویان و کەسوکاریان، لە سالتیکنا، سەمان کەسیان ھەمواندنەوه و بەرپیان ھەکردن. کافەخان، ھەوار، چنار و نیگار خیزان و کچانی بەکر بوون کە ھاندوویتییان نەمناسی و ھەموو فرەزە لە مالدا ھەلمسورپان و سەفریان ھەرازاننەوه.

قائری حاجی ھەمەشەریف «د.قائەر» کە ھەرپنی نکتۆر ھەزار مەرف، نەخۆشخانەکیان لە گوندنا ناوھەمان کرپوو، ژووڕیکی چکۆلەیی لە نزیک نەخۆشخانەکەوه، بە نێمە بەخشی.

ژووڕمان کردە بارەگا و پاخەر و پیتخەف و قاپوقاچاخمان پەیدا کردن.

بەکری حاجی سەفەر، سالارەزیز، شیخەلی و من لەگەڵ ٤٠ تا ٥٠ پیتشەرگەیک، لەوێ نەزایان و ھێچ کارنیک سیاسیمان وەرناگرتوو. ھەر لەو سەرۆبەنەمان، مەلەبەندی یەک نامەزرا و بارەگای لە گوندی حاجی مامەند ناوا. مەلەبەختیار لێپرسراوی مەلەبەند و بەکری حاجی سەفەرش بوو یە لێپرسراوی ەسکەری.

من نەم بە بارەگا و نەو براوەرانەیش لە گەلمنا بوون، خوش بوو. لە پارەزاندا، خوومان بە خۆیندەنەوھەیک چپ و پەرەو گرت. سالارەزیز، کتیتخانەیک تا پانەیک باشی ھەبوو، نێمەش کۆمەلیک کتیتیمان لە شارەو بۆ ھات. پارەزانمان کردە مەلەبەندی خۆیندەنەوھ و بەخۆناچوونەوھ فیکری و ڕۆشنیری و نەمەیی. خۆیندەنەوھ نەمییاتی مارکسیزم و نانراوھکانی «لینین» مان سەرلەنۆی تاووتو کرینەوه. لەو واقعەیی بزوتنەوھ چەکناری کورستان و نەو فەوزایەیی ھێزە سیاسییەکانی تی کەوتبوون، تیور و پراکتیک، بۆ نێمە پتک نەمھاتنەوھ و تا دەھات کەلێن و کەلەبەرە فیکری و سیاسییەکان ھەرۆتر دەبوون.

بنکەکانی نێمە لەپارەزاندا، لانە و نالەدی نەو تیکۆشەر و پیتشەرگە بوو کە کتیشی فکرییان لەگەڵ کۆمەلە ھەبوو. کەسانیک ھەبوون، چەند سالان پیتشەرگە بوون، برۆیان بە کۆمەلە لەق بپوو، نەیان دەویست شاخ بەجی بپێلن و تەسلیم بە دەولەت بینەوه، لای نێمە، لانەیک ناراھمان

نەبەینیەوه. مەفرەزمەکی من. لە هەندیک کاتدا، بەشیکیان نەنامی کۆمەلە نەبوون و بێرواشیان بەو رێتارە نەبوو. نەسانیش کەسانی چەپ، لێسۆز و تێکۆشەر بوون و لە هەموو شەڕیکنا، وەک هەر پێشمەرگەیک نامانەیان هەبوو. حاجی نەنۆمەر. کەسێک بوو لەو تێکۆشەرانی کە سالانیک، پێشمەرگەیک لێوئەشاور و چەپنکی بانچەپ، لە پارەزان و ناوچەکانی دیکەش، لەگەڵ نێمە پێشمەرگە بوو. کەمالی نەرویش عارف، مامۆستایەک بوو کە من لە سالی ۱۹۷۶، لە سلێمانی ناسیم. نەوسات زیاتر لە بیرى پاسۆکەوه نزیک بوو، نواتر کەوتبووه ریزمەکانی کۆمەلە و بێووه پێشمەرگە. نەویش. هەرزوو گومان و لێراوکێن فیکری لا نەرووست بوو و بە جێی هێشتین.

بەکرەموحەمد، ناسراو بە نەکتۆرنەبەز. پێشمەرگەیک وریا و چەپنکی هەلسوورپاو بوو کە چەند سالنیک لەگەڵ نێمە، چ لە پارەزان و چ لە شوێنەکانی دیکە، پێشمەرگە بوو، پاشتر بوو یە کانی یاری نێو رەوتی کۆمۆنیست و پاشتریش، حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری. لەو پێشمەرگانەى لە پارەزان پێکەوه بووین. مامەحمە (حمەى حاجى حمەکریمی گێلنەرمەیی)، عەبدولی حاجى حمەشەریف، جەزای مام غەریب، ناسۆ رەحیم (حمەى نەورەحیم)، کەریمی حاجى عەلى، نەبەزى شیخ جەمال و زۆری دیکەش.

جێگیربوون و بوونی مالتیک بۆ ژيان و پشووێدان، بۆ مێنیک کە سالانیک بوو لە مالا و مزگەوتاندا نەمەوامەوه و سێژمە لە نەرگای جیوتیارانمان ئەما، لە رۆوی نەروونیەوه کارکرینکی پۆزەتیفی هەبوو...

- + پوورئ گیان میوان رانەگرن؟
- _ فەرموون باوکهکەم، مالتی خۆتانە!
- _ جا میوانیش رانەگرن، چی بکەین!
- _ هەرچیمان هەیه هی نێوہیه، نێمە خاوەنمال نین!
- _ پیاومان لە مال نیه!
- + پیاومان ناوێت، نێمە برای تۆین!
- _ حاشا، من برای نەرزەمکەرم نین!
- + پوورئ گیان! بۆ هەموو ژمەتیک نان و ماست؟
- _ یەک رۆژ ژمەتێری بکەن، ژمەى دوویم کەلەشێرتان بۆ نەکوژمەوه!
- + نەم هەموو نەرگەتان بۆ کێشاور، نایە گیان!
- _ بخۆن نایکتان کوێر بیت، کەمن بێم! ناخۆ چەند سالە، نایکی خۆتان نەبێوه!

+ پێخەفیکمان دەمنی؟

_ نادەى نافەرت، پێخەفى باشیان بۆ یێنە!

_ پێخەفى پێشمەرگە، لەسەر کولانەى مەشەکانە، خۆتان بڕۆن بێن!

چەند گوناه بوون، ئەو خێزانە جووتیارانەى نەیان دەتوانى ژمەیک بە تەنیا و بۆخۆیان پێکەوه نانێک بخۆن، پاش مەندوبوونى پۆژانە، پێکەوه رابکشین و وەنەوزیک بێن. چ سەخت بوون ئەو زستانەشوانەى لە مەرگەى مالاومان دەا و لە شیرینخویدا، تازەزاویەکمان لە نامیزی نۆبووک مەرمکیشا و بۆ تاقیکرنەوهى مەترسیی پێگا، وەپیش خۆمانمان دەخست. من، هەمیشە لە توانا و حەوسە و خۆراگریی خەلکی گوندەکانى کوردستان سەرسام بووم. ئەو خەلکە چ وزە و توانایەکیان هەبوو!

قوناغى ناساکان و جێگیربوون لە بارەگانا، ئەو نازارە نەروونیاوەیان کەم کەرنەوه.

بەفر دیت نۆتۆتەوه و شاخ و کێوان خالخال مەن، کانێیە بەهەرە ناوژیم مەن و مەفرى شارباژێر بە گۆلومول مەخەلێ. مەفرەمى هێزە جیاوازمەکان بە ناوچەکان دین و مەچن. جارى پێککەوتنێکی قەرچۆک لە نێواندا هەیه. هێزى پارتى و سۆسیالیست لە شارباژێران و حیزبى شیوعى بارەگایان لە گوندی حاجى مامەند، بە تەنیش بەرەگای مەلەندى یەکیتییهوه، داناوه. بڕینەکان پەتروکەیان نەبەستووه و چەقوى دەستی هەر لاساریک، ئەکارت هەلیانێنا تەوه.

نەبوونی پێککەوتنێکی ستراتیژی و بەرنامەیهکی کارى هاوبەش لە نێوان هێزەکاندا، نەگەرى تێهەلچوونەوه و یەکتەرپاچین بەهێز نەکەن.

لە شارەزورەوه، تێکەهەلچوون لەگەڵ سۆسیالیست ڕوو دەبات. لە شاباژێر، لە بۆسەیهکی هەلەبا، جەزای عەلى کاتب، بە دەستی هێزەکانى یەکیتى ئەکۆزێت، پارتى، لە «کۆپانان»، مەفرەمیهکی یەکیتى مەخاتە بۆسەوه و هێمانکۆزێت. ئێمە، چەنجاران لەگەڵ مەلابەختیار کۆبوونەوه ئەکەین و لە هەولێ نەوهاین

ناگەرکە سەرتاسەر نەگرتەوه و سنووردار بکەیت. مەلابەختیار هەول دەبات و بواجار بە ئەنجامێک ناگات. ناوێران و کەسانێتى ناوچەکە ئەنێرێن بۆ لای پارتى، بەلکو ناوچەکە چۆل بکەن. تا بە چارەسەریک نەکەن. نووربەکەنەوه... یێنەنجامە!

یەکیتى، هێز کۆ ئەکاتەوه و لە شەپێکی خوێناویى نوورپۆژەنا، هەموویان ناویوی سنوور ئەکات. لەو شەپەنا، ئێمە بەشاربێمان تێنا نەکرد و بە نیگەرانییهوه لە شەپى براکانمان نەروانى. ئەم شەپە،

ھەموو كوردستان دىتەنەت و لە «قەرقا و پىشتاشان» بە قەسابخانەى براكان، كۆتايى دىتە
لە حاجى مامەند، بە ھەولەى ھەموولايەك و ھىكمەتى مەلابەختىار و ناوەزى بەھادىن نوورى، ھىزىبى
شىوعى، بىن خوينەرتەن، بۆ قەرەناخ ھەپەنەو.

پايز دىتە و شەرى نىزان/نىزاق، لە كوردستاندا كەپە دەستىنەت. شارباژىر، لە نىوان ناگرى شەپا
دەسووتەت و ھىزى يەكەتە و مەختە لە مەنگەنە بدەت. ھەولەت، گوندەكان تۆپياران دىكەت و چەندىن
پىشمەرگە و ھاوالتى دىكوژىن. رەوشەكە لە رووى سىياسىيەو نالۆزە و يەكەتە لە نەنجامى
سىياسەتەكانى خۆيدا، دىكەوتە نۆخەكى تۆرەو.

ھەر نەو ھاوینە، كۆمەلە، كۆنفرەنسە ناوچەيەكان، بۆ خۆسازان بۆ كۆنفرەنسە سىنەم، دىبەستەت.
مەن، نامەيەكم لە جەمال تەھىرەو پەن دىكەت. نامەيەك پەن لەھاندان بۆ بەگەركەوتەو و ھەلەنانى ھەر
ناكۆكەيەك و بەگەرمى بەشدارىكرەن لە كۆنفرەنسە.

نەمە، بە ھەموو قورسايەكمانەو، دىمانەوتە بەشدارى لە كۆنفرەنسە بىكەن. مەن، بابەتەك دىنووسم
لەمە «كىشەى كورد لە نىوان واقع و خەيالدا»، لە كۆنفرەنسە دىبەتە جىنگاى مشتومر و زۆرتەن
دىكەت و ھەو نوینەرى ھەلەبارە بۆ كۆنفرەنس. ھەردەكرەم.

شەرى نىوان ھىزەكان بەرەوام و خوينەويە. تىرۆر دىكەتە شارەكان و ھەندىك لە كانر و
كۆنفرەنسەراوانى پارتى، لە سەلمانىدا تىرۆر دىكرەن. يەكەتە، لە «دىكەت شۆرشى نىزاق» ھەو،
بىنگونەھى خۆى لەو كارانە رادەگەيەنەت و پەردەپۆشيان دىكەت. نۆخەكە مەترسىيارە و نەمە زياتر
بىتەوا و نىگەران دىبەن.

مفاوەزات، نەروازمەیک بۆ نەربازبوون

لە سەرەتای پاییزدا، لەژێر تۆپبارانی ئیتراق و پیشڕەویی هیزی ئێراندا، بەرەو «چنگیان» و پاشان نۆلی جافەتی ڕۆیشتین. ئەو ئێ دەم، مەلابەختیاریش دەستی لە لیپرسراویتی مەلبەند بەرنا و بەکری حاجی سەفەر جینگای گرتەو.

ماوەیک بوو، نەنگوباسی مفاوەزات بەسەر زارانەو بوو. نەنگۆ، بوویە حەقیقەت و وەفای یەکیتی، لە خۆشناوەتیەو، بەرەو بەغنا بەری کەوت!

نێمە، پەڕینەو بۆ قەرەناخ و بنکەیکمان لەو ئێ نانا.

مفاوەزات، نەرمکی بۆ چوونە شار و بە کەسوکارشانبوونەو، لێ کرینەو.

مفاوەزات، بۆ نێمە پشووئانێکی جەستەیی بوو، نەروازمەیک بوو بۆ نەربازبوون لە قەیرانیکی سیاسی کە یەکییتی تێی کەوتبو!

من و خۆینەر، لە مفاوەزاتدا پشووێک دەمین و لە بەرگی نوومی «نەزمون و یاد»دا، لەو ئێ را پێک نەگەینەو و چەندسالیکی دیکەش پێکەو دەمین.

فەرھەنگی ناوھەکان:

* ھیدایەت، پێشمەرگە یەکی کۆمەڵە بوو کە تەنیا نوو رۆژ پێش ئەو رووباو، بە مەبەستی تیرۆر کرنی ھاوکارێکی بە عەس بە ناوی (ئەحمەدی موراخان)، لە بازاری ھەلەبجە ناڕنجۆکی تەقاندووە. ئەم کارە بوو یە ھۆی کوشتنی کەسێکی بێتاوان بە نێوی (ئەھمەم شیخ فەرەج) کە کارمەندی ئەسکای کشتوکال بوو. کەچی خۆی تاوانبارە کە سەلامەت نەرجوو.

* ھەمەسە عیدەسوور «ئەکتۆر ھەزا»، لە پێشمەرگەکانی یەکەمین مەفرەزی سەرھتای شۆرش، کاری کۆمەڵە، لێرسراوی لێژنەی ناوچی یەکییتی نیشتمانی کوردستان، سالی ١٩٧٨ بە دەستی ھێزەکانی «ق م»، لە بناری سوورین، بەئیل گیرا و پاشان نەئامیان کرد.

* حاجی چاوشین، کاری کۆمەڵە، تەبەری تایبەتی نێوان سەرکرایەتی و ھەرمەکان و ریکخستنی شار، لە سۆنگە گورجوگۆلی و توانای ریکابڕینی لە رابەئەئیدنا، بە «کۆپتەری شۆرش» ناسرا بوو. سالی ١٩٧٩ لە گەل سێروان تالەبانی فەرماندە ھەرمی پینج و چەند کار و پێشمەرگە یەکی تر، لە بناری قەرەباخ بە دەستی جاشەکانی «ھەمەخانی حاجی نارا» شەھید بوون.

* شێخەلی: «ئەحمود عەبدولەھمان / خولە کەشکۆل»، کاری پێشکۆتووی کۆمەڵە، لێرسراوی یەکەمین مەفرەزی چەکنار لە ئەستێنکی بزووتنەوێ چەکنارانە پاش ھەرسنا، ئەندامی سەرکرایەتی کۆمەڵە، لە سالی ١٩٧٨ لە ھەکاری بەئیل ئەگیریت و لە سالی ١٩٧٩ لە زیندان ھەلەئیت، لە سالی ١٩٨٥ تا سالی ١٩٨٨، وەکو یەکیک لە سەرکرایەکانی ئالای شۆرش، لە زیندانی یەکییتی نیشتمانی کوردستاندا زیندانی دەئیت و پاشتر ئازادی ئەکن، سالی ١٩٨٩ وەکو پەنا بەر دەچیتە ولاتی سوید، سالی ١٩٩٦ ئەگەریتەوێ نێو ریزەکانی یەکییتی و دەئیتە جێگری لێرسراوی مەکتەبی پەيوەندییە نیشتمانیەکانی یەکییتی نیشتمانی کوردستان، لێرسراوی ئەزگای شەھیدان و پاشتر خانەئشین ئەکریت.

* فەرەج تریفەیی: ئەندام و فەرماندە مەفرەزی کۆمەڵە، جوتیارێکی خویندەواری خەلکی گوندی «تریفە» نزیك ھەلەبجە بوو. لە سالی ١٩٧٧ تا بوو بە پێشمەرگە و لە کۆتایی ١٩٧٨، لە بۆسە یەکی جاشاندا، لە نێو شاری ھەلەبجە شەھید بوو. شەھید فەرەج پیاویکی ئازا، بەوفا و لێھاتوو بوو. توانست و شێوێ ھەلکەوتنی ئەندامەکانی لەشی، خەسەلتی پارتیزانیکی زرنگیان پێ بەخشیوو.

* غەفور ئەرەشیشی: ئەندامی کۆمەڵە، فەرماندە مەفرەزە، بەورە و پیاوی رۆژی تەنگانە، قسەخۆش

و حازر بەنەم. ئەو جوتيار بوو، لە پيشمەرگەكانى سالى ۱۹۷۶ بوو. ئەو لەريزەكانى يەكيتىيا، تا پەلەي فرماندەي كەرت سەرگەوت. لە سالى ۱۹۸۱دا و لەشەرىكى نىوان يەكيتى و پارتىيا، لە گوندى ناوگربان كوزرا..

غەفور ھەميشە دەيگوت: كورد كاتىك سەرمەكەويت، كە تۆ كچىكى خەلكى گوندى «بۆين» بيبىيت، پانتۆلىكى چارلستۆنى لە پىندا بىت و بە ھەربى گۆرانى بليت. بۆين، گوندىكى ئورمەست، چەپەك، كەمناو و ئواكەوتوو بوو. ئەو، ئەوھى بە مەحال ئەزانى. لەم سالانەنا، براڤەرىك گوتى: من، بۆينى لە گەرەمكى «نەكالا»ى ستۆكھۆلم، لە مالى ژنىكى بۆينى بووم. من گوتم: تەوا! ئاواتەكەي غەفور، جىيەجى بوو!

* مەحمۇدى حاجى ڤەرەج

ئەننامى كۆمەلە، فرماندەي مەفرەزە، كەرت، تىپى يەكيتى نىشتەمانى كورستان لە ھەورامان و سنوورى ھەرىنى يەك. كەسكى نازا و بيار لە ناوچەي ھەلەبجە. ئەو لە ەشیرەتى كۆكۆيە و بنەمالە و خیلەكەي بە گشتى لە رۆژانى ئووگەرتیبوونى بزوتنەوھى كوردنا، لەگەل بالى مەكتەبى سیاسىا بوون و ھەيان گەنجیان لەو پىناوھەنا كوزران. مەحمود، ھاوڕێى نزىك و خۆشەويستى سەرمەى مندالى و پيشمەرگایىتى من بوو. ئەو سالى ۱۹۸۴دا، لە خۆشناوھتى شەھید بوو!

* ھەمەئاوات شىخ سلىق: خەلكى شارى ھەلەبجە، ھەرچووى پەيمانگای تەندرووستى لە بەغدا، ئەننامى پارتى ديموكراتى كورستان/ بالى مەكتەبى سیاسى لە ھەفتاكاندا. پاش ھەرس، بووھت ئەننامى كۆمەلەي ماركسى _ لينىنى كورستان. سەرھەتای سالى ۱۹۷۸ بووھت پيشمەرگە لە ھەورامان. پاش بەناچارى تەسلىمكردنەوھى، سالى ۱۹۸۰ جارىكى تر ھاتەوھ نۆو ريزى ھىزى پيشمەرگە، بەلام لاقەكانى بە جۆرىك سەھەت بيوون كە ھەرگىز نەيتوانى كارى ناسايى پيشمەرگایىتى بكات و لە نەخۆشخانەي سەركرنايتى كارى ئەكەرد. لە سالى ۱۹۸۴دا، لە سەروەندى موفاوھزاتى يەكيتى/ بەعسدا، بە رەزامەندى سەركردايەتى و لەبەر خراپى بارى تەندرووستى، لە شار مايەوھ.

كە ئالای شۆرش درووست بوو، ئەو يەكىك بوو لە كانرە سەرمەكەيەكانى ناوشار. لە سالى ۱۹۸۵دا، جارىكى تر ھاتەوھ ھەروھ و لە گوندى (زىوئ)ى كورستانى ئىزان نىشتەجى بوو و ئەننامى نەلقى ناوھندى ئالای شۆرش بوو.

لە سالى ۱۹۹۱دا، بە تەنيا و پيش تىكلابوونى «ئالا» و حيزبى زەحمەتگىشان، ئەم پەيوھندىي كرىوھ بە زەحمەتگىشانەوھ. سالى ۱۹۹۱چووھت سوید و ھەكو پەنا بەر لەوئ ژياوھ. ئىستا ئەننامى سەركرنايتىي حيزبى زەحمەتگىشانە.

* توفیق رحیم / توفیقی رعنا/ حاکم کامەران

سالی ١٩٧٥ پەيوەنسی کرێووە بە ریزەکانی کۆمەڵەی مارکسی _ لینینی کوردستانەووە.
سالی ١٩٧٦ یەکیەک بوووە لەو حەوت کەسە کە یەکمەم مەفرەزی چەکناریان لە کوردستاندا درووست
کرد و جاری هەستانەووی بزوتنەووی چەکناریان نا.

سالی ١٩٧٧ لە هەلومەرجێکی نادیارنا تەسلیم بە رژێم بویەووە. لەسەرھاتنا وەکو بیلێک لەقەڵەمیان
نا و نوومانتێک لە زینداندا مایەووە و پاشان وا نەرکەوت کە پێش گرتەکە ی پەيوەنسی لەگەڵ
مۆخابەرەتتا هەبوو و بەبیلگیرانەکە ی جۆزێک لە رێکەوت بوووە.

توفیق. لە یەکمەم رۆژی گیران یان تەسلیمبوونەویدا، بەپێی ئەو زانیاریانە ی نەست ئێمە نەکووتن،
ناوی نەنۆر حەمەنەمینی نابوو کە نەوکات لێپرسراوی کۆمیتە ی کۆمەڵە بوو لە شاری هەلەبجە.
نەنۆر. لە یەکمەم ساتەکانی گرتیندا تێکەوت و ناوی ئەننامانی کۆمیتەکە ی خستەپروو و زۆربەیان
نەستگیر کران. نەنۆر، پاش رۆژێک لە هەلویستی خۆی پەشیمان بوویەووە و نەکوێی لە زانیاریەکانی
خۆی کرد..

نەنۆر، یەکیەک بوو لەو پالەوانانە کە بە درێژایی ئەشکەنجەکانی بیوتنە ی بەعس، لە گرتووخانەکانی
سلێمانی و هەینە ی کەرکوکنا، خۆی راگرت و هەتا حوکمی نیعمامیان نا و نیعمامیشیان کرد لەسەر
هەلویستی جەسوورانە ی خۆی سوور بوو. نەنۆر، یەکیەک بوو لە قارەمانە کەموینەکانی کۆمەڵە
لە زیندانی موسڵا و نمونە ی وەرەرز ی خۆراگری بوو. نامەکانی نەنۆر کە لە زیندانەووە
نووسیوونی، پاشتر وەکو نامە ی قارەمانێکی خۆراگر، لە بلاوکراوەکانی ئەو سەرھمی کۆمەڵەنا،
بلاو کرانەووە.

توفیق، نەگەرچی ناوی زۆربە ی ئەننامانی کۆمەڵە ی لە شاری هەلەبجە و شارەزوور و هەورامان نەزانی،
وەڵێ جگە لە نەنۆر، کەسێ ییکە ی بە گرت نەنا. توفیق، جگە لەوێ کە هاوێتی کۆمەڵە بوو، هاوێتی
زێنەخۆشەوێستی مەبوو..

توفیق، بوویە فەرماندە ی مەفرەزی نیستخبارات و لە شەری پێشمەرگەنا درێغی نەمکرد، کەچی
لە ناستی هاوێتیە ی و خزمایەتیدا، چەندی بۆ کرابا، کارناسانی بۆ نەهاوێتیانە ی کۆمەڵە و ئەو
پێشمەرگانە نەمکرد کە رۆژانێک هاوێتی ئەو بووبوون! ساتی توفیق لە شاخ بوو و حاکمی یەکمەم
مەفرەزی چەکنار بوو، مەفرەزیەکی کۆمەڵە، ناموزایەکی توفیقیا بە تۆمەتی بە بەعس خزمەتکرین،
نیعمام کرد. زۆربە ی بۆچوونەکان لەسەر ئەو رێک بوون کە کوشتنی ئەو ناموزایە ی (کە ئەو بە
بیئاوانی نەزانی)، ھۆکاری سەرھمی تەسلیمبوونەووی ئەو بووێت.

توفیق، لەسالی ١٩٨٧ نا و لە گەرمە ی خۆپیشانانە خۆیناوییەکانی شاری هەلەبجەنا، رۆلی جوامێرانە ی

ئۆز بە ھیزەکانی بەعس بینی و پاش شکستھێنانی راپەرینەکش، ھاتە ئێران و پەيوەندی کرد بە ریزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانەو. نیتستاش ھەر پیشمەرگەیی ئەر حیزبەییە و لە ھەولێر نەژی.

نەحمەتگریانەیی: نەندامی کۆمەڵەی رەنجەرانی کوردستان و لە پیشمەرگەکانی سەرھتای بزوتنەو ھەمەسەگریانەیکە. نەحمەت جوتیارێکی گوندی گریانە بوو، ژن و منالێ ھەبوو، پیاویکی نازا و بە ھیمەت و کۆری تەنگانە بوو. پیاویکی ھێمن و لەسەرخۆ و بەنیاردە، شارەزا و خەمخۆری ھەموو مەفرەزەکان بوو. وەکو باوکی رۆحیی ھەموو پیشمەرگەکان ھەمبەینرا. لە سیبەری ئەرنا، ھەستمان بە ورە و خۆراگری ئەکرد. بە ناخووە تەمەنی زۆر کورت بوو. ئەر، لە پاییزی ١٩٧٨، بوویە قوربانیی شەری نیوخۆ و بەناسانی جێی ھێشتین!

موحەممەدسەعیدنەحمەد «شاھۆ»: ھەرچووی نامانمیی کشتوکال لە سلێمانی، نەندام و کاردی کۆمەڵە، لە مانگی سێی ١٩٧٨ لە گەڵ ھەمەئاوات پێکەو و چەند رۆژێک پیش من ھاتنە شاخ. شاھۆ، لە ھاتنیدا بێی ٣٥٠٠ لێناری کۆمەڵەی ھەرمەزبێ کشتوکالی ھێناوە شاخ کە بۆ ئەر سەرھەمی بزوتنەو، چەرھەپارمەیکێ زۆر بوو. زۆر کەلێنی پێ کرەو. شاھۆ، وەکو ھەموومان، کۆمەڵەیکێ ئەمارگیربوو. کەسێکی نازا بوو، بەلام کەمێک ئەمارکرۆ و یەکنەند. من بە پێی تیگەیشتنی ئەر سەرھەم لە شۆرش و رۆلی کۆمەڵە، ھەمیشە پشتگیری شاھۆ بووم لە پیشکەوتن و جێگەوتنیدا. پێم خۆش بوو، ئەر بێتە ھەرمەزەکانی لێناری پیشمەرگە و ھەولم بۆ ئەو. ھەتا سەرھتای ھەشتاکانیشت کاردی کۆمەڵە بوو، جێگای لێخۆشی.

شاھۆ و من، لە سالانی سەرھتانا، ھەمیشە پێکەو بووین. سالانی پاشتر، لە سۆنگەیی گرفت و کێشەکانی ئێو کۆمەڵە، لێک نابراین.

شاھۆ، نیتستاش ھەر لە کوردستان نەژی و پاشی راپەرین، چەندین پلەیی جیاوازی لە ھەسلاتی حکومەتی ھەرێم «نیاردەیی سلێمانی» نا وەرگرتوو.

مەلایریم: نەندامی کۆمەڵە و ھەرمەزەیی مەفرەز بوو. تەمەنی پیشمەرگەیی کورت بوو. لە سالێ ١٩٧٩، لە شەڕێک لەگەڵ جاشەکاندا، لە شارەزور شەھید بوو.

سەدێق گریانەیی: پیشمەرگەیکێ وریابوو. پیش بە پیشمەرگەبوونی، کاری قاچاخچیەتی ئەکرد. لەو بوارەدا، بۆ پەیدا کردنی خۆراک و پێویستی سەلمان لێ وەر ئەگرت. پاش کۆژانی نەحمەتگریانەیی، بە چەند مانگ تەسلیم بە رژێم بوویەو.

— تاهیر عوسمان «م، سەرکەوت»: ھەرچووی خانەیی مامۆستایان، نەندام و کاردی سەرھتای کۆمەڵە.

سالى ۱۹۷۶ ھاتبويە شاخ و ومكو كادى كۆمەلە و يەككىتى كارى ئەمكرد. كەسكى بەرە و خۇراگر بوو. ماومەك لىپرسراوى نىوچەي ھەلەبجەي يەككىتى نىشتەمانى كورستان بوو. پاشان لە دەسگای نىوھندى نارايى يەككىتى كارى ئەمكرد. سالى ۱۹۸۵ لە گەرمەي كىشەكانى ھەروونى كۆمەلە و يەككىتىدا و پاش زىندانكرىنى نىمە، رىزەكانى يەككىتى جىن ھىشتىن و رۆيشە نەروپا، نىشتاش لە ولاتى سوید نەژى.

ەلى شامار: كرىكارىكى ناوچەي خانقەن بوو. سالى ۱۹۷۷ ھاتبويە شاخ، نەندام و كادى كۆمەلە بوو، خۇراگر و نازابوو، رابەرى سىياسى بىنكەي ھەورامانى كۆمەلە بوو. پاشتر بويە لىپرسراوى زىندانى نىوھندى لە سەركىزائىتى يەككىتى. بە برىژايى نەو سالى سەختانە لە رىزەكانى يەككىتىدا مايەوہ. پاش رابەرىن، قايمقامى خانقەن بوو. نەو بەرىژايى بىست و پىنج سالى ھەركىز سۆرانىيەكى ھەروست و پوخت فېر نەبوو! كەسكى لىسۆز و پاك و لە خۇبورلوو بوو. لىسۆزى ھەمەي سان نەحمەد «لىسۆزى رەيس»:

خەلكى تەوئەلە، سالى ۱۹۷۸ ھاتە شاخ و بويە پىشمەرگە لە ھەورامان. تەمەنى پىشمەرگەيتى لىسۆز كورت بوو. كۆتايى سالى ۱۹۷۹ گەرايەوہ ژىر نەستى رۆژىم. نىشتاش بەرپەوہەرى شارەوانىي تەوئەلەيە.

وہستا نەنۆەر، «نەنۆەر ەبەلوپەحمان»:

كادى سەرھەتايى كۆمەلەي رەنجەرەمانى كورستان و لىپرسراوى كۆمىتەي ھەلەبجە. ساتى نىبراھىم ھەسەنى لىپرسراوى رىكخراوى «رەنجەرەمان» لە رىگەي گەرانەوہىدا لە شاخوہ بۆ شار، نەستىگر كرا. وەستانەنۆەر بەگرت نا. وەستانەنۆەر لە زىندانەكانى بەعسا، بويە پالەوانىكى نەفسانەيى لە خۇراگرتندا. وەك نەيانگىرپايەوہ، ھەموو سەريان قازقاژ كرئوہ و شارەزەرەوالايان تى بەرناوہ. وەستا نەنۆەر، تا نواھەناسەي لەبەرىم لىرندەيى بەعسا ھەرسى نەھىتا!

نەنۆەر ھەمەنەمىن «ھىوا»: گەنجىكى جوانخاس و پىياكەوتوو. لە ھەفتاكاندا بۆ خوئىنن چووبويە ولاتى سوريا و لەوئ پەيوەندى بە كۆمەلە و يەككىتىيەوہ كرئبوو. پاشى نەستىگركرىنى وەستانەنۆەر. نەنۆەر لىپرسراوى كۆمىتەي شىروئ بوو. سالى ۱۹۷۷، بەعس، نەنۆەرى نەستىگركرى. نەنۆەرىش نەموونەي خۇراگرىي نىو زىندانەكانى بەعس بوو. نامەكانى كە لە زىندانەوہ نووسىبوونى، لەسەر زاران بوون. سالى ۱۹۷۸ لە زىندانى موصل شەھىد كرا.

كەمال شاكىر: خەلكى ھەلەبجە، برىنپىچ، كادى لىارى حىزبى شىوعىي نىراق/ قىيادەي مەركەزى، نەندام و كادى كۆمەلە لە نىوھەراستى ھەفتاكاندا. كەمال، سالى ۱۹۷۹، لەگەل مالىونالىدا ھاتنە شاخ، كەسكى خوئىندەوار و ھۆشار بوو. سەرھەتا لە لىژنەي نىوچەي ھەلەبجە كارى ئەمكرد، پاشان

چووێ بەنگەکانی سەرکرنایتی و لە دەسگاکانی نەویدا دەست بەکار بوو. دواتر بوو بە جیگری فرماندەیی تێپ و پاشان سەرتیپ لە ناوچەی شارەزور و ھەورامان. پاشای راپەرین، نەننامی مەلەبەندی شارەزوری یەکییتی بوو یان جیگری فرماندەیی مەلەبەند. نیستا لە کوردستان نەژی و نەننامی فرماندەیی ھیزی یەکیتی.

* مەلارەسول، رەسولی ھەمەیی سەلیم، خەلکی گوندی پریس، لە ەشرەتی نەورۆلی، ھەرچووی نامادەیی پیشەسازی، نەننامی چالاک و ھۆشیاری کۆمەلە، کاسریکی شارەزا و لێھاتووی نیو جەماوەر بوو.

لە سەرھەتای ھەشتاکانی سەدەیی پیشوونا، بە دەستی جاشەکان شەھید بوو.
* عومەر چاوچوان و رۆستەم: بوو برا و دوو گەنجی جوانخاس و دوو پیشمەرگەیی کرە و چاونەترس بوون. نەوانیش لە ەشرەتی نەورۆلی بوون. نەم بوو باریە بە نوای یەکنا و لە ماوھەیی کورتدا، لە سالی ٩٨٤ _ ٩٨٥ شەھید بوون.

* حوسەین مەجیدەلاحامید: نەننامی کۆمەلە و فرماندەیی کەرت، گەنجیکی نازا و جوامیر، بەرێز و پەوشتەرز، زەنگ و کەندوو. ئەو، لەو پیشمەرگانە بوو کە لە «ھەکاری» ناویدی سەنوری سوریا بوو. لە سوریاوە، بە تورکیانا بۆ کوردستان گەریاوە. ئەو ھاوڕێی مندالی و خەباتی مەن بوو. سالی ١٩٧٩، لە گوندی ھاوار شەھید بوو.

* شێخەلی سەیدقادر نامۆزا و ھاوژام بوو. شێخەلی، سالی ١٩٧٩ بوو بە پیشمەرگە و ماوھەیی سالیکی لەگەڵ نێمەنا بوو. ئەو، ھەرزوو تووشی جیاوازیی فیکر و تیروانین لەگەڵ کۆمەلەنا ھات و پەيوەندیی بە ریزمەکانی کۆمەلەیی زەحمەتکێشانێ کوردستانی ئێرانەو کرد و تا سالی ١٩٨٤ پیشمەرگەیی ئەو حیزبە بوو. پاشتر لە شەریکی نێوان کۆمەلە و حیزبی لیموکراتی کوردستانی ئێراندا، بە بریناری، لە ناوچەی «نەوسود»، لە سەنگەرێکنا سووتا بوو.

* شێخ کەمالی شێخ پەشید: کەسایەتیکی ناوبار و ھەرکەوتووی ناوچەی ھەلەبجە، پیاویکی نیشتمانپەرور و بە ریزبازیی بزووئەوھەیی سیاسیی کورد، لایەنگری شۆرش و بارزانی بوو. ئەو، پیاویکی بەدەسلات و خاوەندیوھخان و نانبدە بوو. شێخ کەمال، لە سەرھەتای بەرپاویونی شۆرشێ نەیلولنا، لە ناوچەی ھەلەبجە، پۆلی بەرچاوی ھەبوو. ئەو، لە سەرھەتای جەلالی و مەلایینا، ساتی ھەموو ناوچەی ھەلەبجە کەوتە ژێر کۆنترۆلی جەلالیەکان. ھەرگیز پەشتی لە بارزانی نەکرد.

سالی ١٩٨١. ساتی من. بۆ چارەسەری نەخۆشی. لە تاران بووم، هێزێکی یەکییتی چووبوونە عەبابەیلێ و شێخ کەمالیان گرتبوو و لەگەڵ خۆیان هێتابوویانە شارەزوور. پاش نوو پۆژ. سەرۆکھۆزمەکانی ناوچەکە ڕۆشتبوون و نازانیان کربوو. من، کە ھەوالەکم بیست، زۆری پێن لێگران بووم، ناخ شێخ کەمال. جگە لەوێ کەمێک لایەنگری پارتی بوو، نیدی دیووخانەکی مائی پێشمەرگەیی ھەموولایەک بوو. لە سەرکریانیتی، مامجەلال، مەسەلەکی لەگەڵدا باس کردم. من گوتم: کاریکی خراپیان کربوو، نەمبوو سووکاییتی بە شێخ کەمال بکەن. ئەو شیایوی ڕیزگرتنە. مامجەلال، گوتی: ئەو کەمێک نژی نێمە، بەلام من فەرمانم داوە نازانی بکەن. ئامۆزاکانم. تا نەم سالانەیی نواییش، لە من زویر بوون. ئەوان لایان وا بوو، من ناگاناری ئەو مەسەلەیی بووم، لە کاتیگنا من لە ھەرھەوی کوردستان بووم و چ ناگایەکم لێی نەبوو.

*سوارەیی سیخ: ئەو لەشکرە ھیندییە بەریتانیای گەرە بوو کە لە جەنگی جیھانیی یەکمەدا، بۆ ناگیرکردنی نێراق ھێنرابوو.

* ئەمیربۆینی: گەنجیکی ھەشتەسالان. سالی ١٩٧٨ پێشمەرگە بوو، نازا، بزێو و سەرھۆ. پاشتر تەسلیم بوویەو و لە شاردا. لە ئەنجامی سەرھۆیییدا، دەستێکی لە دەست نا. ئەو، نیستا لە ولاتی سوید پەناوە.

* فەتاح نیناخی: گەنجیکی نازا و پیاکووتوو، لە ھەشتەتی نیناخی، لە سالی ١٩٧٧ ھە پێشمەرگە بوو. لە ھەشتاکاندا تەسلیم بوویەو و پاشان کوژرا.

* فەتاحی حاجی ئەو: فەتاحی حاجی عەبدولای ھەورامی، لە بنەمالەییکی نیشتمانپەرور و نانیشتووی «تەوێل»، نەندامی ڕێکخستنی یەکییتی نیشتمانی کوردستان بوو.

* موحەمەد نەحمەد «حەمەچکۆل»، ھاورپی منداڵی من، لە خیزانیکی شۆڕشگیر، عەلیی برای، قارەمان و لە شەھیدەکانی سەرھەتای شۆڕشی ئەیلوول بوو. لە کۆتایی شەستەکاندا، ئەوان بە خیزانەو «مەلایی» و نێمەیش «جەلالی» بووین.

* حەمەعەلی فەتاح: پێشمەرگەییکی وریا، نازا و ڕۆحسووک، قەسەخۆش و لەبەردلان، چەندمانگان

پیشمەرگەیی ھەورامان و پاشتر خۆی گوازتمووە بۆ سەرکرنایتی. ئە و لە ساڵی ١٩٨٠. لە ناوچەی کۆیە شەھید بوو.

* جەمالی علی باپیر: کادری کۆمەڵە و ھەرماندی ھەریمی چواری یەکییتی نیشتمانی کوردستان. جەمال، ھەرماندیەکی لیوھشاوھ و چالاکی ھیزی پیشمەرگەیی یەکییتی بوو. بە ناخوھە لە نەنجامی شەری نیوخۆ و لە تیکەڵچوونیکنا لەگەڵ شیرکۆی شێخەلی سەرکردەیی سۆسیالیستنا. ھەروەکیان پێکەوھ بوونە قوربانی. جەمال و شیرکۆ، دوو ھاوڕێ و دوو لێرسراوی سەر بە دوو گرووپی برا نووژمنەکان بوون. لۆژیکێ شەری براکان خۆینیانی تیکلاو کرد.

* علی شێخ: خەڵکی شاری سنە و بە میزمننالی ھاتبووھ ناوچەی ھەلەبجە و بە جووتیاری خۆی پێگەیاننبوو. ئەو، لەسەرھتای شۆرشێ نەیلوولنا، لەگەڵ شێخ ھەمەنەمینی شێخ عەبدولانا، پیشمەرگە بووھ، لە پیشمەرگە سەرھتاییەکانی یەكەم دەستەیی چەکناری کۆمەڵە بووھ، لە ساڵی ١٩٧٨. لە ھەکاری بیل ھەکریت و ماوھێ سالتیک لای پارتنی زیندانی دەبیت. ئەو، لە ساڵی ١٩٧٩. لە ناوچەی سەقز، لە شەرمەکانی دژ بە پاسداران و کۆنەپرستانێ ناوچەکە، شەھید کرا.

* سەیفەمین ھاواری: کادریکی زیرەک و بەھیمەتی کۆمەڵە بوو. ئەو ساڵی ١٩٧٨، بیووھ پیشمەرگە و پاشتر کادریکی جەماوھریی ناوچەی شارەزوور بوو. سەیفەمین، بە دەستی تایەر مۆریاسی و کەسێکی بیکە کە ھەروەکیان پیشمەرگەیی یەکییتی بوون و پەيوەندیان بە موخابەرەتەوھ کربوو. لەگەڵ کادریکی بیکە بە ناوی جەلیل «سوارە»، نزیک زەراھین، شەھید کران.

* سەیوان علی رەزا ھاواری: کادریکی زیرەکی کۆمەڵە و جێگری ھەرماندی کەرت لە ھەریمی یەك. ئەو، لە سۆنگەیی نالەباریی تەندرووستیینا، ساڵی ١٩٨١، گەیشتە ئەوروپا و پاشان لە روسیا، خۆیندنی بەرزی خۆیند و نیستاش لە ولاتی سوید ھژی.

* فاتیح شێخ ھەیدەر:

لەم گێرپانەوھییەنا، باسێک لە فاتیح نەکراوھ. فاتیح، گەنجێکی جوانخاس، پۆشنبیر، شاعیر و نەننامی کۆمەڵەیی مارکسی-لینینی کوردستان بوو. مەن ساڵی ١٩٧٥ و پاشی ھەرمەس، فاتیح ماسی و لە نزیکەوھ ھۆگری بووم. مەن، لە زانکۆ ھەمخۆیند و ئەو کرێکاریی ھەکرد. نێمە، پۆژانە یەکترمان ھەبیت و قسە و باسمان لەسەر کۆمەڵە و چارەنووسی ناویندە ھەمگۆرینەوھ. فاتیح، شیعری ھەنووسین و سەلیقەییکی نەھیبیی جوانی ھەبوو. پۆژیک فاتیح، نامەییکی مامۆستا ھێمنی نیشان نام کە وەلامی نامەییکی خۆی بوو لەمە پ ھەلسەنگاننێکی پەھنەیی لیوانی «تاریک و پوون» ی ھێمن.

ھىمەن، پەسنى ۋە يېنىنى فاتىھى بابو ۋە پەخىنەكانى سەلماندىن. فاتىھ، چەنمانگان پاشى ۋە شاخكەوتنى يەكەم مەفرەزەي كۆمەلە، پەيۋەننى پۈتۈرگەن ۋە بوۋىە پۈشمەرگە. تەمەنى پۈشمەرگە يېنىنى فاتىھ كەم بوۋ. ئەو، بەرەبەيانىك، لە ئابلۇقەي ھىزىكى بەسسا، بۇ گۈنلىكى شارەزور، بوۋىە يەكەمىن شەھىدى پۈشمەرگەي كۆمەلە ۋە شۇرەي «نەي».

ئەزموون و یاد

بەرکی دووهم

۱۹۸۸ - ۱۹۸۳

ئالای شۈرۈش و حیکایەتەکانی زیندان

پیشکۆ ئەجمەدین

پیشکشە بە:
عەلیی مامە حەمە.
نەو پیشمەرگە زیندانییە لە دۆزەخی نەنفالدا، جیی
نەهیشتم!

ئەوێ بیرەوهریی نەبیّت، نە خودای بیردەکەوێتەو و نە
تاریکایی خودایی.

(نۆرەان پاموک، ئە رۆمانی ((من ناوم سوورە)) (دا)

پیتاچوونەوهی بەرگی یەكەم

بەرگی یەكەمی نەزمون و یاد که له مانگەشەویکی نیسانی ١٩٧٨ نا، حیکایەتەکانی خۆی دەست پێ کرد. خۆتەری بە کۆلانی خۆیناوییهکانی سەرەمێک له میژووی کارساتە مەینەتبارەکانی نێمەدا پەلکێش کرد و توشی جۆریک له حەپەسان و شۆک و پاشتریش نیکەرانیی کردن. له کۆتایی سالی ١٩٨٣ نا پشووێهکی پێ نان و بەرفەتێکی بۆ منیش سازان تا هەناسەیهکی ناسووبەیی هەلمژم. گۆی له تریه‌ی لی خۆم و تەپەیی پێی گەڕانی خۆتەر و ریتمی ناراستەیی خۆیندەوه‌کانیان بگرم. نەزمون و یاد، خۆشەختانە، ناوێکی جیدی لێ درایەوه. بە ناراستەیی جیاوازا خۆتەریاوه. هەلسەنگاندن و لێکۆلینەوهی قوول و بەپیزی لەسەر کران، کەلێن و کەمایسی و غەفەتەکانی دەستیشان کران.

گێڕانەوه‌کانی بەرگی یەكەم، زیندووکرنەوهی ڕووناوگەلیک و خۆیندەوهی ئالوگۆرە سیاسی و فیکری و ڕیکخراوێه‌کانی نێو نەروون و نەروەیی کۆمەڵەیی رەنجەمران و یەکیه‌تی نیشتمان‌یی کورستان و سەرەمێکی سەختی بزوتنەوهی سیاسی و چەکناریی کورن له بید و تینگەیشتنی تاییه‌تی منەوه، دەشیت کەسانی بیکەش خۆیندەوه و ڕا و بۆچوونی خۆیان‌یان له بید و گۆشەنیگای خۆیانەوه هەبن. هەر کەشیش له بینین و تیفکیرنی خۆیدا بۆ شت و دیارەکان نازادە.

نێمە، له ماوه‌ی ٢٥ تا ٣٠ سالی ڕابردوونا، میژوویە‌کمان بەرەم هێنا و هەرکەسینکیشمان، هیندەیی قورسی ڕۆلی خۆی، پشکێکی له خولقاندنی ئەو میژووه‌دا، بە چاک و خراپییەوه پێ دەبڕیت. نەوساش، نەقلەکان و کاراکتەرە بزێوه‌کان، بۆ تینگەیشتنی دیارەکان و خولقاندنی ڕووناوگەکان، جیاواز بوون. هەر بۆیه، نیشتاش جیاوازیی خۆیندەوه‌کانمان بۆ ڕابردو و پێشەتەکانی، کاریکی ناساییه و بگره‌ یەكەمگی و هاویدییان. دەشیت ئالوژیک و نادرۆست بن.

من، له سۆنگەیی خۆیندەوه‌کەم بۆ ئەو بابەت و نووسیانەیی لەسەر بەرگی یەكەم نووسران. ئەو کورتەنامانەیی بۆم نێردران. ئەو زەنگانەیی له هاوێی و هاوکارەکانی ئەو پڕۆژیمەوه بۆم لێ دران. ناوڕێناوهم له هەندیک ڕووناو، ڕۆل و ماندووبوونی تیکۆشەرانیکی که یادەوه‌ییم بۆ تیشک لەسەر خستیان، بە هانامەوه نەهاتبوو. بە ئەرکی ئەخلاق و پڕەنسیپی نووسینی خۆم ئەزانم.

* چوونەشاخی من و دەستپێکی ژيانی پێشمەرگەیتیم، هاوژمانی کارساتی هەکاری بوو. هیچ ڕووناویک هیندەیی کارساتی هەکاری، لەسەر هیزی سیاسی، چەکناری و ڕیکخراوێه‌یی یەکیه‌تی کاریگەر نەبوو.

ئەو سەرکریه، کابر و پێشمەرگانەیی ئەو هاوینە شوومه، له ناوچه جیاوازه‌کاندا هەلەسووران و

ھەلىكى ھەھاناسايان بۇ خورتكرنەۋەي يەككىتى و باركرنەۋەي بارە گلاۋەكە دىنا، دىشيت پىشكىكى گەۋرەيان لە سەرۋەرىيەكانى نەۋ مىژۋوۋە بەر بىكەۋىت. ناۋەيتنانى كەسەكان، دىشيت لە غەزەتم بخت و نەۋانم پۇلى تەۋاۋى نەۋ سەركرە. كابر و پىشەمەرگانە بىرخىنم و ناۋى ھەمۋەيان تۆمار بىكەم، بەلام تەۋاۋى نەۋ كەسانەي لەۋ پۇژگارە ناستەنگەلا لە شاخ و شاربلا، لە پىزەمەكانى كۆمەلە و يەككىتىدا تىنەككۆشىن، لەم بازىنەي بەرزىرخانەندا جىگايان دىشيتەۋە.

* مەن لە سالانى كۆتايى نىۋەي دوۋمى ھەفتاكانى سەمەي پىشۋونا، بەشى زۇرى كار و ھەلسۋورانى پىشەمەرگەيتى و پىكخراۋەمىم لە ناۋچەكانى ھەۋرامان، شاربزۋور و شاربازىرىا بوۋن. نەۋ پۇژگارە. چ بۇ نەجامدانى كارى پىشەمەرگانە و چ بۇ سەرپەرشتى و ھەلسۋوراندىنى نەركە پىكخراۋەمىيەكانى كۆمەلە، سەخت و پىر مەترسى بوۋن.

لە بەرگى يەكەمدا، باسەم لە ھەۋل و ھىممەتى زۇرىك لەۋ كابر و نەندام و پىشەمەرگانەي كۆمەلە كرىۋە كە پۇلى گرنگ و بەرچاۋيان لە ھەستانەۋە و خورتكرنەۋەي پىكخستە گورزبەركەۋتۋەمەكانى كۆمەلە ھەمۋەي و ئىستا بوۋنەتە «سەربازى ۋىن». نەۋ گەنجە خۋىنگرم و چاۋنەترس و شىردلانەي لە شاربلا و لە ھەزاي پىر ترس و تۆقاندىنى بەسەدا، پۇژ و شەۋيان بۇ سازدانەۋەي پىكخستەكان و ھاۋكارىكرىنى پارتىزانەكانى كۆمەلە لەسەر يەك نابوۋن، گەلەك بوۋن. مەن لەم بەشى «نەزمون و ياد» نا و ھىنەي چاۋى ياندەۋەرىيەكان ھەتەر بىكات، ھەۋل دىمەم بە «فلاش باك» و لە سات و شوۋىنى شىۋاۋا بەسەريان بىكەۋە و تۆزى زەمەن، لەسەر نەرك و ماندوۋبوۋنى نەۋان كەسان بىتەككىنم.

* نەلبوۋمى ۋىنەكان كە لە پاشكۆي بەرگى يەكەمدا نانراۋە، ناۋى ھەندەك لە كەسەكان بە ھەلە نوۋسراۋن، ناۋى لىۋورنىيان لى دىكەم.

ۋىنەي ژمارە «۳»، يەكەم كەسى لاي چەپ، «ھەمەئاۋات» نىيە و «نىبراھىمى شىخ ساحتىب»ى ەبابەيلىيە.

ۋىنەي ژمارە «۷»، كەسى سىنەمى لاي چەپ «فەرەج زۇراب» سامان» نىيە و شەھىد سەيفەدىن ھاۋارىيە.

* لە پىرەۋى گىرپانەۋەكانى بەرگى يەكەمدا و لە ھەندەك جىگانا، دىشيت مىژۋوۋە ياخود شوۋىنى پروۋاۋىك، ناۋى كەسىك، پەلە و ناستى بەرپرسىارتىنى بەرپرسىك بە ھەلە نوۋسراۋن، ھىچ مەبەستىكىيان لە پىشەۋە نىيە و تەنھا نوۋرىي زەمەن و لىلىي بىننەكانى كە ئالوگۇرپان بە ناۋ، شوۋىن و پروۋاۋەكان كرىۋون.

* دىبى نەۋەش بلىم كە ھەندەك بابەت و پروۋاۋ، بروۋسكەناسا لە گىرپانەۋەكانى مەندا نەركەۋتۋون

و ورىنەكانىانم لە سىيەرى نىرەكاندا، بۆ خوینەرى بەناگا بە جىن ھىشتوون، ھەندىكى بىكەش.
زیاتر لە گەورەیی خۆیان تیشکیان لەسەر نراون. ئەمەیان دەشتى کەلینىک بىت و من پاشتر برکم
کریبىت.

* * *

له نوروژهی بهرگی نووهمدا

له پښه کی بهرگی به که ما، جه ختم له سر نهوه کړېوو که نووسینه وه یاده وریه کانی من، هملیک نیه بۆ نووسینه وه میژووی کومه له ی پهنجهرانی کورستان و به کیتی نشتمانی کورستان. نووسینه که، له سونگه میژووی نووسین و خسلته تاییه ته کانی خویه وه، له هواری زانستی میژوونووسیندا، جی ناکه ویت. بۆ بهرگی نووهمیش، له شیت هه مان بۆچوون دروست بیت، نه میس نووسینه وه میژووی «نالای شورش» نیه، به لکه گیرانه وه یاده وریه کانی من له بازنی ململانیکانی نیو نوروژی کومه له ی پهنجهرانی کورستان و پۆلی سرکره و کاره دیارمکانی نیو په وته جیا و بڼه به که کانی، له ناژوواندنې ململانیکاندا، به ناراسته و ناقارنکی نه خواراونا و پاشتر خولقاندنی بۆخنکی پیکخواوی و سیاسي، که به ناچاری، به ره نامه زراندنې «نالای شورش» و جیا بونه وه سهری کیشا!

نووسینه وه میژووی نالای شورش، پرۆسه یه کی پتچهلپچ و فره لایه ن و ناراسته یه، لیکولینه وه و توپژینه وه یه کی قول و فراوانی گهر که، کۆکرینه وه ی زانیاری و فاکتی زیاتری پښه و بۆ نه جمانی وها کارنک، گهر که کورت و پاژه جیا وازمکانی میژووی نه و پرۆسه یه کۆ بکرینه وه که له شاخ و شار و نه وروپانا خولقنراوان و پاشتر له چوارچینه وه کارنکی ناکاکیماندا نابریژینه وه. من، ته نها نه و حیکایه تانه ی «نالای شورش» ده گپرمه وه که خۆم له دروستکریناندا، به هاوکاری هاوړیکانم، پۆلم له خولقاندننیا ناکا گتراه، له نیویاندا ژیاوم، نازار و نه شکه نجه م لئ بینوون و پوچیان برینار کړووم!

پاساوی نه م کاره شیم، نه ویه که من له ورینه کانی کار و هه لسووپانی کارانی پیکخته کانی نیوشار، ناگانار نیم و نازانم له ماوه ی حوت سال کار و خباتی پیکخواوی نه واند، کارمکان چلون به پتوه چوونه و کین نه و کارانه ی چاک و خراب، پیکخته کانیان پتیه ی کړوون! پاش په لاماری به کیتی و زیندانیکرنی نیمه، نیدی نیوه ندی کار و هه لسووپانی «نالای شورش» ده که ویت نه ویدی سنور و گوندی «زیوه» ده بیت مه کوی پتیه ریکرنی چالاکیه سیاسی و پیکخواوی به کانی نه م پیکخواوه، من، له زیندانان و نور له «زیوه» و پروناوه کانی، مافی نه ویم نیه حیکایه ته کانی نه وان بخولقینم و بیاننوسمه وه. نه، نه، نه شت نه رکی کاران و تیکوشه راننکی بیکه بیت که له ویدا ژیاون و خویان خولقنهری پروناوه کان!

حیکایه ته کانی زیندان، ناتوان گتراه وه هه موو حیکایه ته کان بن. کتینک، هر چه ندیش قه به و گران بیت، توانای هه لگرتنی هه گبه ی نازار، نیکه رانی، خه م و له پراوکیته کانی زیندانیه کی نیه و

ئاتوانىت حىكايەتى مەينەتى ۋە مەرگەساتەكانى، بۇ نىۋە بگىرئەتەۋە!
تۆكە «حىكايەتەكانى زىندان» دەخوئىنئەتەۋە، ئەۋالى فېكر، سىياسەت ۋە ھەلوئىست مەبە، چۈنكە نەۋ
بابەتەنە نىستا لە لۆچىكى مېژوۋنا خەۋتوۋن. بەلكە شوئىنئىنئى تىرپەى لىلى مەن بگەۋە، لە ساتەۋەختى
ۋىنەگرتنى پىرۇسەى تىكشكانندى «كېرىا»ى نىنسانەكان ۋە ئاژىنكرنى پىرۇحيان! تۆ. لە بازىنى
بەھاكانى ئازالى ۋە شۇرشنا، لە كىرەى يىنەھاكرنى نىنسان بىروانە!
تۆ بىينە، چۈن پىك ۋە كىنەى ئايدۇلۇگى كۆير ۋە ئابىنا، ھەمۇو سىنورەكانى مۇرالى خەبات ۋە
سىياسەت دەسپىتەۋە ۋە چۈن ھەۋپى ۋە ھاۋخەباتى خۆت، لە تىكشكانندى ۋە زەلىلكرنى تۆ لەزەت
دەبا ۋە سەركەۋتنى خۆى، لە كىزگلكرىنى تۆبا دەيىنئىت!
مەن، لە نوۋسىنەۋەى ۋىنەكاندا، لە ۋىنەگرتەۋەى كاراكتەر ۋە رەقتار ۋە ھەلسوۋكەۋتى كەسەكاندا كە
پارچەيەك بوۋن لە خۇدى خۆم ۋە لە ھەۋلى ۋىرانكرنى پىرۇحمان بوۋن، ئازارنىكى زۆرم كىشاۋە.
زىندوۋكرىنەۋەى پىرۇداۋەكان پاشى ۲۵سالان، نىگەرانىيان كىرەۋم ۋە دەيان شەۋ كىنگلىيان پىرۇداۋم ۋە
لەژىر مۆتەكەى ئەۋاندا، شەۋانم بە پىرۇزان گەيانندوۋن، بەلام ھەرگىز ھىلىك لە پىك ۋە كىنە نەيتۋانىۋە
لە چىنىنى حىكايەتەكاندا، جىنگايەك بۇ خۆى بگاتەۋە!
مەن، قەسەكرىن لەسەر حىكايەتەكان بە ئاپىنۋىست ئەزانم، ھەمۇو خۆت بۇ نىۋە گەلەرىى ۋىنەكان
ۋەژوۋر كەۋە، ئىلنىام ۋىنەيەك ئەستى زەيىت ئەگرىت ۋە ئەيىتە چىراۋگىك بۇ پىرۇشكرىنەۋەى ناخى
تارىكى زىندانەكان، لەۋىدا لە پىرۇج كىلۋلى زىندانىيەكان بىروانە!

پ. نەجمەيىن
ئاپرىلى ۲۰۱۰ سۈيد

مفاوەزات شتیکی بۆ گوتن پێ نییه

نیواریهک له نیواریانی مانگی نۆفامبەر، له «نۆله‌رووت» هه‌وه، هاوپی هیزیک، وه‌رێ کەوتین و له‌گه‌ل بوولێنا، له‌ تەنیشته «باخی به‌ختیاری» یه‌وه رێگای «سلیمانی» تاسلوجه‌مان پ‌سکه‌پ‌سک و پ‌یشمه‌رگانه‌ به‌ری و بۆ «کۆسه‌ی چه‌م» په‌رینه‌وه.

له‌ کۆسه‌ی چه‌م، پ‌شوو‌مان نا و پ‌اشی ناخوارین، به‌ره‌و هه‌زارمێرد هه‌لگه‌پ‌این و نییدی ناویوی گون‌مه‌کانی قه‌ره‌باخ بووین. له‌وێ را، گوند به‌ گوندی گه‌یانین و پ‌اشی دوو پ‌وژان له‌ گوندی «سێوسێنان»، بنه‌مان لێ خسته و بنکه‌یه‌که‌مان ناوه‌مان کرده‌وه.

به‌سته‌ی نوینه‌رائیتی یه‌کیتی به‌ مامجه‌لالیشه‌وه له‌ به‌غان و نێمه‌ش له‌ گوێقولاغی هه‌ر س‌رته و هه‌واییکی مفاوه‌زاتدا رۆژمه‌کان به‌سه‌ر ده‌به‌ین.

من له‌سه‌ر مفاوه‌زات و وره‌که‌رییه‌کانی نه‌و بابته و مه‌سه‌لانه‌ی له‌سه‌ر میزی گ‌فتوگۆی نیوان به‌عس و یه‌کیتیدا، مشتوم‌ر و قسه‌ و باسیان له‌سه‌ر ک‌راون، شتیکه‌م بۆ گوتن پ‌ێ نییه. من و زۆریکه‌ له‌و هاو‌پ‌یانیه‌ی له‌گه‌ل نێمه‌ بوون، نه‌ک هه‌ر به‌ گ‌فتوگۆ له‌گه‌ل به‌عسا ب‌ل‌خۆش و هیوانار نه‌بووین، ب‌گ‌ره ب‌ێ پ‌یچوپه‌ناش ن‌ژ بووین.

مفاوه‌زات، د‌انووستانه‌ی نیوان دوو ه‌یزی نه‌یار و ن‌ژه بۆ پ‌یکه‌ه‌تان له‌سه‌ر چاره‌سه‌ری ک‌یشه و گ‌ر‌ف‌ته‌که‌لیک و سازاندنی زه‌وینه‌یه‌ک بۆ بال‌ده‌سته‌بوونی دیالۆک و له‌گ‌و‌پ‌ن‌انی زه‌هر و توندوتیژی، به‌ره‌م و نه‌جامه‌که‌یشی بۆ هه‌ر لایه‌کیان له‌سه‌ر ته‌رازووی ه‌یز و نه‌زموون و ل‌یزانی گه‌مه‌که‌ره‌که‌مان وه‌ستاون. به‌عس، نه‌گه‌رچی دوو سا‌ل بوو، جه‌نگی له‌گه‌ل ن‌یزاندا هه‌ل‌گیرساندبوو، بیسانیش ه‌یز و توانای خ‌ۆی له‌ به‌سته‌ نه‌ابوو، له‌ حاله‌تی‌که‌ نه‌بوو که‌ ک‌ورد یاخود یه‌کیتی مه‌رجه‌کانی خ‌ۆی به‌سه‌پ‌ن‌یت. نه‌مه‌ ج‌گه‌ له‌وه‌ی له‌ پ‌رانسییه‌کانی ف‌یک‌ر و پ‌روانینی به‌عسا بۆ ک‌ورد و ن‌ۆزه‌که‌ی، شتیکه‌ به‌ ناوی دیالۆک و د‌انووستاندن بۆ چاره‌سه‌ری نه‌و ک‌یشه‌یه‌ نه‌بوو. «مامه‌ عه‌له‌پ‌ه‌ش» له‌ کۆبوونه‌وه‌یه‌که‌ گ‌وت‌بووی: (ن‌یوه‌ ی‌ێژن، ده‌کرێ له‌ ق‌وونی ن‌یره‌که‌ر هه‌نگوین نه‌ره‌پ‌ن‌ن؟ سا وه‌خوا له‌ ق‌وونی به‌عسیشدا مافی ک‌ورد نه‌رنایه‌ت!)

یه‌ک‌یتی ن‌یشت‌مانی ک‌ورستان، له‌ نه‌جامی سیاسه‌ته‌ ک‌ور‌ت‌بی‌نه‌کانی له‌مه‌ر ن‌یزان، بر‌ێژه‌ک‌یشانی شه‌ری خ‌ویناوی له‌گه‌ل «ج‌ود» و به‌رته‌س‌ک‌بوونه‌وه‌ی ناوچه‌کانی حه‌وانه‌وه‌ی، مفاوه‌زات بۆ نه‌و، کار‌یکی ناچاری و ج‌ۆریکه‌ بوو له‌ مان‌ق‌ری سیاسی، جا نه‌و مان‌ق‌ره‌ چ‌ۆن گ‌وزه‌را و چه‌ند له‌سه‌ر یه‌ک‌یتی ک‌ه‌وت، قسه‌وباس‌یکی ب‌یکه‌ هه‌له‌مه‌کرێ.

مفاوهزاتی سالی ۱۹۸۳ی نیوان یه کیتی و به عس، نه گهر بۆخ و هه لومهرجی نه وی پۆژنی کورستان و نیراق و بزوتنه وه سیاسی چه کنارییه کی لئ وه مرنیتی، گه ویک بوو لهو زنجیره گفتوگو و دانوستاندنه ی نیوان سه رکربایتیی بزوتنه وه ی کورد و حکومه ته کانی نیراق. له دریزایی سه ره لهانی نه م بزوتنه وه چه کنارییه نا. لای سه رکربایتیی سیاسی کورد، مفاوهزات و گفتوگو له گه ل حکومه تی نیراقدا، هه میشه ستراتیژ بووه نه ک تاکتیک. بزوتنه وه ی پزگاریخوازی گه لی کورد له کورستانی نیراقدا، له پاش تیکشکاندن حوکمدارنیتی مه لیک مه محومه وه، ئیدی بزوتنه وه یه ک بووه له پیناوی «مانه وه» نا نه ک «پزگاربوون»!

باسکرین له میکانیزمی به پروه چوونی مفاوهزاتی ۱۹۸۳-۱۹۸۴ که زیاتر له سالتیکی خایاند و بهیان بانیشتن و گفتوگوی نیوان وه فدی یه کیتی و به عسی گهرمک بوو، بۆ من که نه نه نامی وه فدی بووم و نه له نزیکه وه ناگاباری باسوخواست و دانوستاندنه کان بووم، کاریکی نه شیاهه.

خوینهرانی تامه زرۆی روواوه کانی نهو پۆژگاره ی کورستان و تاسه باری زانیی ورینه ی نهو باس و بابته نه ی که جینگای مشتومر و لیدوانی به عس و سه رکربه کانی یه کیتی بوون، به توانن بۆ کیتی (خولانه وه له ناو بازنه نا «بیوی ناوه وه ی روواوه کانی کورستانی عیراق ۱۹۸۴-۱۹۸۸»)

ی نهو شیروان مسته فا نه مین به گه پینه وه.

نهو شیروان مسته فا، که سی نووه می نیو یه کیتی نیشتمانیی کورستان و به شاربووی چالاک ی به شیک له نانیشتنه کانی نیوان وه فمه کانی یه کیتی و به عس بووه. نهو، لهو کتییه نا، زۆریک لهو بابته و به کۆمینتانه ی بلوکربوونه ته وه و خوینهری زیرمک و کۆلهری به ناوهر، به توانن کاریان له سه ر بکه ن و بیانقۆژن.

مفاوهزات، زمه نه نیک بوو بۆ پشووبان و به شارشابهوونه وه. کۆمیه ته کانی کارپێکخستن و هه ماهه نگ ی، له نیوان به عس و یه کیتییه نا، له شاره کاندان دروست بوون. کاری نه م کۆمیه تانه، جۆرکرنی شینوازی هاتوچۆی پێشمه رگه بوو بۆ شاره کان و چاره سه رکرنی نهو کیشه ی و گه رفته نه بوون که له نیوان هیزی پێشمه رگه و به و له ته نا به خولقان.

مفاوهزات، نه له به ستینکنا و نه له به رهوامی خۆیدا، پێکنا هه لپژان و شه ری نیوان هیزی پێشمه رگه و مه فره ی جاشانی به نپ کرىن. له شاره کاندان و له سه ر پێگای نیوان شاره کاندان، مه فره ی جاشان به ناگاباری به سگا موخابه راتیه کانی به عس، بۆ سه یان بۆ کادر و پێشمه رگه کانی یه کیتی به نامه وه، که م نه بون نهو پێشمه رگانه ی له پۆژگاری مفاوهزاتدا شه هید بوون.

به دریزایی نوابه ومانگی سالی ۱۹۸۳ و سالی ۱۹۸۴، هاتوچۆی وه فدی یه کیتی بۆ به غنا و وه فدی به و له تی نیراق له ناستیکی به رزنا بۆ «سورناش» دریزه یان هه بوو، به لام وا پێ به چوو، خاله ناکوکه کان و جیاوازییه کانی بید و تیگه یشتنی هه ربوولا، له سه ر چۆنییه تی گه یشتن به پێکاچاره یه ک

بۇ سەرکەوتنى مفاۋەزات، ھىند زۆر بوون كە ناسۋىيەكى پۇشنيان لى نەمكەوتنەۋە.
 لە زمەنى مفاۋەزاتدا، نەگەرچى يەككىتى بە جۇرىك، لە ھەۋلى ئاشتىوونەۋما بوو لەگەل «جود» بە
 گشتى و «حشە» بە تايىەتى. بەلام نەۋ ھەۋلانە نەزۆك نەرچوون و ھىچ بەرھەمىكىان لى نەمكەوتنەۋە.
 جود، مەسەلەى مفاۋەزاتى لە بوارى راگەيانندن و پىرپاگەندەما، ۋەكو كارتىك بۇ ئىزائىتى يەككىتى
 بەكار نەبرد و جەنگى راگەيانندن، ھاۋشانى پىككادان و شەر، لىرە و لەۋى رىزەۋى ھەبوو. خەلكى
 كورستان و بەتايىەت لايەنگرانى يەككىتى، بە مفاۋەزات نەخۇش بوون. نەۋرۆزى سالى ۱۹۸۴ى
 سورىناش و كۆبونەۋەى نەمان ھەزار خەلك و كۆيگرتىيان لە ۋتارى مامجەلال لەمەر مفاۋەزات و
 چاۋەرۋاننىيەكانى. نىشانەى مانەۋوبوونى خەلك لە شەر و سامەى تىگەشتىيان بوو بۇ سياست
 و ئۆزى كورد!

ۋلاتانى براۋسى، نىزان و سورىا لە سياستى يەككىتى و پىرۋسى مفاۋەزاتى لەگەل بەس، توۋرە و
 نىگەران بوون. نىزان، سالىك زياتر لە سۈنگەى سياستى يەككىتى. نەرھەق بە بزۋوتنەۋەى كورد
 لە پۇژھەلاتدا و پىشتىگىرىكىنى بۇ ھىزەكانى «حەكا»، پەيۋەننىيەكانى لەگەل يەككىتى نالۆز و
 نۆزىنكارانە بوون. سورىا، كە لانگەى نامەزاندنى يەككىتى نىشتەمانى كورستان بوو، لە مفاۋەزات
 قەلس و نىگەران بوو.

توركيا، جۈۋلە نىپلۇماسىيەكانى لەگەل نىراقنا چىتر كىرنەۋە و لە ھەۋلى نەۋما بوو كە مفاۋەزات
 بە ھەۋارىك نەگات، كورد پىشۋىيەكى پىنا بىتەۋە و بە كەچەماڧىك بگات.
 مفاۋەزات، نەرىچەيەكى بۇ نىمە كىرنەۋە تا ناكۆكىيەكان و گىرەكانى نەروونى كۆمەلە و مەملەنىكان،
 بە ناسانى، بۇ نىۋ رىزەكانى پىكستەكانى نىۋشار بگۆزىنەۋە و كاريان لەسەر بگەين.
 نواكۆنفرەنسى كۆمەلەى پەنجەرانى كورستان، لە سەرۋەندى مفاۋەزاتدا بەرپۋە چوو، لە
 ھەلۋەرجىكنا وىزى كىشە و ناكۆكىيە لەنارابوۋەكانى نەروونى كۆمەلە و نىشكالاتەكانى سياستى
 يەككىتى، نەۋا مفاۋەزاتىش بۇ خىزى ۋەكو گەرەتەرىن قەيرانى سياسىي يەككىتى، ناستى مەملەنىكانى
 بالتر نەبرد.

سالى ۱۹۸۴ و لە پۇژگارى مفاۋەزاتدا، كىشەى خۆنىكاران لە زانكۆكانى ھەۋلىر و مۇسل، لەسەر
 مەسەلەى پۇشنى بەرگى «جەشى شەبى»، لەگەل نەسگكانى بەسسا تەقىيەۋە، لە سلىمانى،
 خۇپىشانان بروسى بوو، شەر و پىككادان لە نىۋان خۇپىشاننەران و جەشى شەبىسا كوشتارىان
 لى كەۋتەۋە، ھىزى پىشمەرگەى يەككىتى، پىشتى خۇپىشاننەرانىان گىرت و ژمارەيك جەشى شەبىيان
 كوشت، بەس، بۇ كەمكىرنەۋەى شىكۆى يەككىتى، ھەمىشە كىشە و ھەلەى نەنايەۋە، ھەر لە بەرۋامىي
 مفاۋەزاتدا، بەس نەۋىست رىزە بە ترس و تۆقاندن بنات، لەۋ رۆژاندا ژمارەيك سەربازى

هەلاتووی لە شاری سلێمانیا گولەباران کەرن.

خوێنکارانی زانکۆکان، هیوایان بە یەکییتی بوو تا تەوقی بەرگی «جەیشی شەعبی» پۆشینیان لە مل نامالێت. نوێنەرانی خوێنکاران ھاتنە سورباش و لەگەڵ سەرکرایتیی یەکییتی گفتوگۆیان کرد. یەکییتی، نەیتوانی کارێکیان لەو بوارەدا بۆ بکات.

مفاوەزات و توێژالێک لە حشع

حیزبی شیوعیی نێراق، ھەک ھەر حیزبکی دیکە، میژوویەک لە مەملانێی ناوھکی و توێژال و تەلەزم لێکەوتنەو تێپەرانبوو. خەباتی شاخ و کاریگەریی ڕووناو و پێشھاتەکانی ئەو ڕۆژگارە ڕۆلیان لە خەستەرنەوھێ کێشە فیکری و سیاسییەکانی ھەروونی «حشع» نا وازی کرد و ناکوکییەکانی نێوان نێقلیمی کوردستانی حیزب و کۆمیتەیی نێوھندی نالۆزتر کەرن.

سەرھتا، عەبدولای مەلەفەرەج «مەلەعلی» کە کارێکی نێرین و ماندووی ئەو حیزبە بوو، لەگەڵ توفیقی حاجی و چەند کادر و پێشمەرگەیکە تر، پەيوەندییان بە یەکییتی نیشتمانی کوردستانەو کرد و ھاتنە شار.

توفیق، ھاوسەفری شێخەعلی و لەگەڵ چەند پێشمەرگەیکە، لەنێوان بووکان و سلێمانیا، لە بۆسە جاشان کەوتن. توفیق و پێشمەرگەیکە بە ناوی (ھێرش علی)، شەھید بوون.

مەلەعلی، بە ھەولێ بەھادین نووری (بە پێی گێڕانەوھێ بەھادین نووری بۆ من، لە دیارێکنا لە ولاتی سوید)، پاش چەند ڕۆژێک گەڕایەوھ شاخی «سوورین» و پەيوەندی بە حیزبەوھ کردەوھ.

بەھادین نووری، کە خۆی لە نەنجامی ناکوکییەکانی لەگەڵ سیاسەتی رەسمیی حشع، ماوھیک لە نەستبەسەریی لە ناوچەیی بادینان بەسەر بربوو، ھەک خۆی بۆی گێرامەوھ، بە تەنیا لە بادینان ھەلاتوو و خۆی گەیانندبووھوھ ناوچەیی ھەورامان و لە ھاوینی ١٩٨٤، لە حشع جیابوویوھ و ڕەوتێکی سیاسی و ڕێکخراوھیی نوێی نامەزاند. مەلەبەختیار و من، لەگەڵ چەند کارێکی یەکییتی، لە سورباشەو و چووینە گوندی «تەکییە»، سەردانی بەھادین نووریمان کرد و بەختیمان ھێنا. «تایپ و ڕۆنیۆ» یەکمان بە یاری بۆ برد.

كۆنفرەنسى سىنى كۆمەلەي رەنجدەرانى كورستان، ھاۋىنى ۱۹۸۴، مېرگەپان

لېرەنا، لە تەختايى مېرگەپاندا ۋە رېك لەو شۆيەنا كە پېرەمەگروون قامەتى بلىندى خۇي كىرەتە قەلغانى پاراستن ۋە زىنارەكانى بە چارى تىژ ۋە نىيالىيەمى خۇيانەۋە لە ھەموو رېۋاۋەكان ھەروانن ۋە ھەبە شايەتى مېژۋى نېمە. ساباتىكى ھىندە نرىژ ۋە پانوپۇر كە جىنگاي نانىشتن ۋە ھەۋانەي سىتسەد كەسىك ھەراھەم بىكات، چى كراۋە.

لەسەر «كانىستو»، چەند خىتە ھەلراۋن. ۲۸۷ نۆتەر ۱۱ مىۋان ۋە چاۋىتەر ۋە ھىيان پىشمەرگە، پۇل پۇل، بە ئۆتۈمىل لىكەنە ھەۋارى كۆنفرەنس، ئەم ساباتە بۇ سى رۇژان ھەيىتە گۇرەپانى ئالۆزترىن ۋە توندوتىژترىن قەسەۋباس ۋە مشتومرەكانى ۋاھەمىن ۋەلى چارەنوسسازترىن كۆنفرەنسى كۆمەلە. لېرەنا، كرمى ئاكۇكىەكان گەرەتر ھەب، بېر ۋە بۇچۈنە ئاكۇكەكان نۇ بەيەك ھەۋەستەنەۋە، ھارپىكان شىشىرى ئاپاچىنى فېكر ۋە بىننە جىۋاۋەكان ساۋ ھەمەن، نرىژ ۋە قەلشتەكان ھەراۋتر ھەب ۋە ھەستەكان بۇ يەكتەرەبەران ۋە مائىۋاۋىيەكرن زەۋىنەسازى لىكەن.

ۋەرىنەي رېۋاۋەكان، رېۋەپروۋىۋەۋەكان، ھەلۋىستەكان ۋە بېيارەكانى نۆۋ ئەم كۆنفرەنسە، بۇ چارەنوسى بىارە ۋە ھەركەۋەكانى پاشتر ۋە سەرچەمى چارەنوسى پىكەتە ۋە سىياسەتى كۆمەلە ۋە يەكىتتى نىشتەمانى ۋە كارەكتەرەكانىيان، ھىند گرىنگ ۋە كارېر بۈۋن، مۇركى خۇيان بە سەرچەمى رېۋى فېكرى ۋە سىياسىي ئەم بزوۋتەۋەيەۋە نا ۋە بەشىكى گرىنگ ۋە كىشەكانى ئەم رۇژگارەي يەكىتتى (نىستا مانكى ئاگۇستى ۲۰۰۹ يە ۋە كىشەي كۇمپانىي ۋەلى ۋە لىستى گۇرپان، سترەكتۇرى يەكىتتى ھەژانەۋە)، لەۋىپرا سەرچاۋە لىكەن.

نېۋەرۋى يەكەمى كار ۋە نانىشتەكان، ۋتارى مىۋانان ۋە راپۇرتى گىشتى ناۋەندى كۆمەلە ۋە ھەلېزارىنى لىژنەي سەرپەرشتىكرن ۋە بەرپەۋەرىنى كارنامەي كۆنفرەنس بوۋ.

ۋتارى مەجەلال، چروپ ۋە سەرپاي نۇخە سىياسىيەكەي لەخۇ گرىتۋو، ئەۋ جەختى لەسەر بەرەۋامىي مفاۋەزات ۋە گۈشىنى تا ۋاچۇر كىرە ۋە ھازەمانىش خىستەكەي پىرۋەسەيكى ئاشتەۋايى نىۋان ھىزە سىياسىيە نۇرەكانى كورستانى، ۋەكو پىشنىيازىكى زۇرگرىنگ خىستەپروۋ، لىكتۇر قاسمۇلى رەحمەتى ۋە نىبراھىمى غەلىزادە، لە بىدى خۇيانەۋە، نۇخى سىياسىيەكەيان شەنوكەۋ كىرە ۋە پاشان مائىۋاۋىيان كىرە. مەجەلال، ھەموو رۇژكە لە كۆنفرەنسدا مايەۋە ۋە لەسەر ۋەرىنەي شەكان بۇچۈن ۋە شىكرەنەۋەي خۇي نا، بەشىكى قەسەكانى مەجەلال لەسەر بەرنامەي لايەنى ۋەۋى كۆمەلە ۋە مەسەلەي دىموكراتىي شۇرپىگىر بوۋ كە نۇ ۋەستايەۋە، ئەۋ، لەۋ رۋانگەيەۋە مافى قەسەكرىنى لەسەر

سیاسەت و ستراژیی کۆمەڵە، بە خۆی پەروادەییی کە ئەو لە نامەزینەرانی کۆمەڵە بوو، خۆی وازی لە کۆمەڵە نەهێناوە و کۆمەڵەش بە هیچ بێاریک ئەوی دەرئەکڕیوە. ئەو، بەو نەرگومینتانه، پووبەپووی ئەو کادرانەی کۆمەڵە دابووێوە کە پێیان وای بوو، مامجەلال لە دەرئەوێ کۆمەڵەییە و بۆی نییە لە وریبەتیی سیاسەت و سەرختە فیکرییەکانی کۆمەڵەدا قسە بکات!

مامجەلال، لە هەڵسەنگاندنی هێزی پێشمەرگەیی یەکییتی، بێهێوایی خۆی لەو هێزە خستە پوو. بە شەهخۆر و تالانچی ناوییری کەرن. ئەو، نمونەیی شەری «بیتواتە»ی هێنایەو و هەموو لێپرسراوەکانی بە نز، لەقەڵەم نان. ئەو، بە شیعەر ناوێرەکی شاعیری عەرەب، موزەفەر ئەواب، ناماژەیی بەو لێپرسراوانە کرد و گوتی: (هیچ کامێکتانی لێ نابوێرم...)، ئەمە لەشکری ھۆلاکۆییە ئەک لەشکری پزگاریی کوردستان! من، بە چاوانی خۆم، «سەلاجە و موحەمەد»م بە کۆلی مەسنولەو بێنیو! من، ئەم لەشکرەم ھەیە، بۆیە ناچارم برێژە بە مفاوھزات بێم!

كۆنفرەنسنىڭ تىزى له تونىوتىزى!

له رۆزى دوومى كارمەكانى كۆنفرەنسدا، ساباتەكە بۇنى خويىنى گرتىو، رووخسارمەكان كىنە و پىكان لى ھىبارىن و تۇنى ھىنگى سەركىرە و كارمەكان. ترس و نىگەرانىيان ھەبەخشىيەو. نەوشىروان مستەفا و گروپى زىننان، پىشومەخت بىريارىيان نابوو كە لەم كۆنفرەنسەدا، كىشە فىكرى و رىكخراوھىيەكانى ھىروونى كۆمەلە، بەلانا بىخەن و تەرازووى ھىزى ھەسلەتەش، بە جۆرىك بە لای خۇياندا سەنگدار بىكەن كە پاش كۆنفرەنس. لە مەيدانى پىراكتىكىدا، ھىنگى جىاواز و ئۆپۇزىسىۋنى ناو كۆمەلە، خەفە بىكەن و سىياسەتى رەسمىي لە كۆنفرەنسدا ناپىژراو و پەسەنكراوى كۆمەلە، بچەسىپىنن و سەپىنن.

پىناچوونەوھى بەرنامەى كۆمەلەى لە كۆنفرەنسى پىشووئا پەسەنكراو، كرايە چەقى مشتومر و نەمىش كىشەى «ھەلوئىست»ى بۇ نىو جەرگەى مەملەنىكان كىش كىرد و فەزائى لىندوانەكانى بە جۆرىك بارگاوى كىرد. ومەخت بوو ھەر لەوئىدا بە بىنبەست و نابىران بىگەين و كارمەساتى لى بىكەوئەو! «ھەلوئىست» چى بوو؟

لىكۆلىنەوھەكى پەنخەكرانەى فىكرى و سىياسى، لەمەر بەرنامەى كۆمەلە و بە قەلەمى مەلابەخىار نووسراو و بە نەئىنى چاپكراو، چەند مانگىك پىش وادەى كۆنفرەنس، بە نىو رىزەمەكانى كۆمەلەدا، لە شار و شاخدا، لە تەواوى كورستاندا، بىلاوكرايوويەوھە ياخود بىلاومان كرىبوويەو! نەم نامىلكەيە، كۆبەندى بىد و تىپروانىنەكانى نىمەى لەمەر فىكر و تاكتىك و ستراتىژى كۆمەلە، لە خۇ گرتىو.

گروى نەوشىروان مستەفا و زىننان، فەزائى كۆنفرەنسىيان كىرە دانگائى لىكۆلىنەوھە و ھەولنان بۇ ئاشكراكرىنى نووسەرى لىكۆلىنەوھە و نەو كارانەى كۆمەلە كە بەرپىسارىبوون لە پەخشكرىن و بىلاوكرىنەوھى لە رىزەمەكانى رىكخستىندا!

چەند كارىك تۆمەتباركران، لە شوئىنەكانى خۇيان ھەرىتىران و لەسەر سەكۆى بەرپىوھىرنى كۆنفرەنسدا، لە تەنىشت يەككىيەوھە، ھەك تاوانباران، ھەستىتىران و بە پىرسىار و لىكۆلىنەوھە، بە گىروگاز ھىتىران! كارمەكان، نەگەر يادەوھىم يارمەتىم بىتات، حاجى مەمق، خەلىل ھەۋكى، ھىندى، سىلىق رەنجەر، كالگەرەش و مەھدى كاوانى بوون.

ھەنگە خۇئاوويەكان، فەزائى كۆنفرەنس تەى ھەكەن و ھەيژن:

— ھەق وايە، كۆنفرەنس لە كۆمەلە ھەريان بىكات و پاشان دانگائى ھىزىيان بۇ نابىرەت!

— نەمە جۇرىكە لە خىيانەت ۋە ئەبىت تونىتتىن سزا بىرىن!

— وئەنى ئەو شەھىدانە ئەيىنى كە لە پىشتىسى لىژنەى بەرئۆمبىرىنەۋە ھەلۋاسراۋن! ھەقە ھەر يەككىيان لە نىۋان ئوو وئەنا ھەلۋاسرىت!

ۋاي خۇباي مەن! چى قوماۋە؟ باشتىن ۋە مەندۋوتىن كادىرانى نىمە، تەنھا لە سۇنگى خويىنەنەۋە ۋە بىلۋىرىنەۋە نامىلىكەيەكنا، سەركىرە ۋە ئەسەلەتەى ئەسەلاتى كۆمەلەكەيان، بەنىازن نىعمامى شۇرشىگىرانەيان بىكەن! پەخىشكىرنى نامىلىكەيەك كە بىيىنىكى بىكە ۋە تىگەشتىنكى جىاۋازى بۇ فىكر ۋە سىياسەتى كۆمەلە لە خۇگرتوۋە، خۇنەمە بانگەشەى ئاشبەتال ۋە خۇۋەمستەۋەمانى نەكرىۋە، بە بالاي مفاۋەزاتنا ھەلەنەۋە، ناۋاي كۆمەت ۋە ھەلگەرانەۋەى نەكرىۋە، ئالاي جىابوۋەنەۋەى ھەلەنەكرىۋە، سوۋكايتى بە ھىچ سەركىرە ۋە كادىرنى كۆمەلە ۋە يەككىتى نەكرىۋە! نەمە چ مىتۇد ۋە مىكانىزىمىكە بۇ پىشتىشكانەنى بۇچۈنە لىكەنەچۈمەكان ۋە خويىناۋىكرىنى مەلەنەكان؟

كىشەكان تا دىن ئالۇزىر ئەمىن، بارۋەتتى زەمىر ھەلەمەشەت، ۋەروژانەنى نىعمامكرىنى ۋەرياي ۋەھاب، بە ۋەرمەنى سىكرىتېرى كۆمەلە ۋە بە نەپنى جىيەجىكرىنى بە ئەستى جەبار ۋەرمەن، ۋەزاي كۆبۈنەۋەمەكان زىاتىر لىل ئەمەت.

ئىقتىدار ھەزار مەرف ۋە ناۋاتى شىخ جەناب ۋە چەند كادىرى تىر، رەخەمەن ناراستەى نەۋشىروان كىرد ۋە ناۋاي ۋەرونىكرىنەۋەى ھۇكار ۋە چۆنىيەتتى نىعمامكرىنى «ۋەرياي» يان لى كىرد ۋە بە شەھىرۋەرياي، ناۋايان بىرد. ئەۋان، جەختىيان لەسەر ئەۋە كىرەۋە كە بۇ پىكىراۋىكى ماركسىست لىنىنىستى ۋەك كۆمەلە، كادىرى نەكرە ۋە تاۋانىكى گەۋرەيە، بىن ئاگايىكرىن، بە نەپنى كادىرنى خۇي نىعمام بىكات! نەۋشىروان، ۋەك سىكرىتېرى كۆمەلە ۋە بەرپىرسى يەكەم، ئەچىتە سەر سەكۋى قەسەكرىن ۋە ۋەرمەن ئەمەتەۋە:

— بەلى كۈشتۈۋەمانە! ئەۋ شەھىد نىيە، بەلكە خايىنە! ئەۋ، نامە ۋە نەپنى كۆمەلە ۋە شۇرشى بە نەييارانى نىمە ئاۋە. ۋەرياي، ئەگەر زىنەۋە بىيىتەۋە، جارىكى بىكەش نىعمامى ئەمەتەۋە! مەن، ۋەرياي چەند رۇژىك پىش بىزىكرىنەكەي، لە گۈندى «حاجى مەمەند» بىت ۋە بۇ يەكەمجار ناسىم. ۋەرياي، باسى ئەۋەى بۇ كىرەم كە لە ئاۋەندى كۆمەلەۋە ئاۋاكرەۋە ۋە بەۋ مەبەستەش لە شارەۋە ھاتوۋە. ئەۋ گۈتۈ: ئاۋىرەم بىچم! ئاۋاي ھەندەك نامەى ئاۋەندى كۆمەلەم لى ئەمەك كە پىشتىر بۇيان ئاۋىرەم. ئەۋ ئامانە بۇ مەن گىرەن ۋە پەيۋەندىيان بە چارەۋەسەۋە ھەي! ئاخىر خۇ مەن خەلەم بۇ باۋەك نەكۈشتۈۋە.. مەن، خەلەم بۇ كۆمەلە ۋە شۇرش كۈشتۈۋە ۋە تەنھا بەلكەيەكىشەم، نامەكان!

مەن، نىستە كە ئەمە يادەۋەرىيەنە ئەگىرەۋە، كۆپىي تەۋاي ئەۋ ئامانەم ئەستە كەۋتۈۋە ۋە لە ئارەكىشى خۇمە پاراستۈۋەمەن. نامەكان، بە مۇرى سەركىرەيىتى نىۋوخۇي كۆمەلەۋە ئاۋەسراۋن ۋە بەشىكىيان

فەرمانی نیعدامکرینی هەندەمک لە ئەیارانی یەکییتی نیشتمانی کوردستانیان لە نێو شاری سلێمانیدا تێنایە کە وریا جێهێجێ کرێوون. یاخود لە پێگای کوریاوە جێهێجێ کران.

نەوسات. یەکییتی نیشتمانی. بە فەرمیی، بێناگایی خۆی لە تیزۆرکردنی ئەو کەسانە دەرپەری. نێمە و لەنێو نێمەشدا. مەلابەختیار. لە سەرووبەندی پەڕینەوهی شەپری براکان. لە شاخووە بۆ شار. بە ناشکرا نیگەرانی و ناپەزایی خۆمان لەمەر ئەو بیارمەیه دەرپەری. سالی ١٩٨٣. ساتنیک مەلابەختیار بە نامێری بێتەل. لەسەر ئەم مەسەلەیه. لەگەڵ مامجەلال قەسەي ئەکرد و ناپەزایی دەرپەری. من لە تەنیشتییهوه وەستابوووم. مامجەلال بێناي ئەکرێوه کە ئەو وەک سکریتیری گشتیی یەکییتی. ناگای لەوه نێمە و ئەگەر ساتنیکش ئەوه بە بەلگەوه دەرپەریوە کە ئەم کاری تیرۆرانه. کاری یەکیتییه. ئەوا جانتاکەي هەڵمەگرت و کوردستان بەجێ ئەهێلێت. قەسەي مامجەلال. چەند درووستە و چەند گومان هەڵمەگرت. ئەوه تەنها کەسێکی وەک نەوشیروان مستەفا. ئەگەر بەلگەیهکی نووسراوی لا بێت. ئەتوانیت تیشکی لەسەر بنیت و ساغی بکاتەوه! ئەم هەلۆیستەي نێمە. لە نێو یەکییتی و کۆمەڵەها و لە بید و تیروانینی سەرکوبایەتییهوه بۆ پێگە و شوێنی نێمە (بەتایبەت پێگەي مەلابەختیار). لەسەرمان کەوت و لە کۆنفرەنسدا و پاشتریش. باجەکیمان نا!

من. بۆلۆکێنەوهی نامەکان لەم کتێبه‌ها. بە کاریکی زینە و ناپۆیست دەزانم. بەلام ئەگەر کەسێک نەکوێیان لێ بکات. ئەوجا ئەکوێنێتەکان بێنە پەیی.

ساباتەکه. هەرا و ژاوه‌ژاوی تی ئەکوێت. فەزاكه بە جۆریک بژوار و تەنگەلەنه. دەلێی هاكا تەقییه‌وه! پشوووانێک بۆ خاوەرێنەوهی بۆخە گرژمە پێشێناز ئەکرێت.

لەو سەرووبەندەها. نەوشیروان زلەیه‌ک لە کاریک بە ناوی «گۆزان» ئەت و لە کۆنفرەنسی وەمەر ئەنێت. مەلابەختیار. بە تورپیی و حەماسەتەوه. بە نەوشیروان دەلێ: تۆ مافی ئەوەت نێمە زلە لە کار بەدیت و لە کۆنفرەنسی وەمەر نیت! حەمەتوفیق (کاری دەرکەوتووێ کۆمەڵە و زاوای نەوشیروان مستەفا). لەگەڵ مەلابەختیاربا لێیان ئەیتە هەرا و پەلاماری مەلابەختیار ئەت! ئەستیان ناگاتە یەکیی و لێک جوبا ئەکرێنەوه... لەم حالەته ناچۆرەها. کۆبوونەوه ئەست پێ ئەکاتەوه.

مەلابەختیار. ئەچیتە سەر سەکۆی قەسەکردن. نەوشیروان لە بەشی نواوهی ساباتەکه‌ها نانیشتوووه. من. لە پیزی بەردەم ریزه‌که‌ي نەوشیرواندا. لەسەر کورسییه‌ک نانیشتوووم و بە نیگەرانییه‌وه گۆی لە مەلابەختیار ئەگرم.

مەلابەختیار: هەق نێمە فەزای کۆنفرەنسەکه بەم ئالۆزی و توندوتیژییه‌ به‌رێوه‌ بجیت... هەره‌شه‌کردن و کاربەرکردن لە کۆنفرەنس. لە کەس قەبوول ناکەین... چاسوورکردنەوه و تۆقاندن نامانترسێن...

ئىمە كە شۇر شىمان دەست پىن كىرەۋە و لە پرووى بەعسنا وەستايىنەۋە. بەعسمان لە پىلاۋەكانمان نزمتر
 دەيىنى.. ئىستاش ھەرەشە و گورەشە. نە لە «تۆ» و نە لە ھىچ كەسنىك قەبۇل ئەكەين!
 نەوشىروان، لەجىنگاي خۇيەۋە: تۆ تەگەتولت كىرەۋە!
 مەلابەختىار: ھەر من نا.. تۆ و ئەم كاك فەرمىدونەش تەكتولتان كىرەۋە و تەكتولتان ھەيە..
 نەوشىروان، لەبەرخۇيەۋە: ھەقە ئەوانەي: «ھەلۋىست» يان بىلەۋ كىرەۋەتەۋە، لە تەنىشت وىنەي نەو
 شەھىدانەۋە ھەلبواسرىن!

شىخ ناراي شىخ موحەمەد، ئەننامى كۆنفرەنس و لە تەنىشتى مەۋە: لۇقەنتەخانەمان ئاناۋە!
 مەلابەختىار: بۇچى كۆنفرەنس، مەسەلى ئىنعامكىرنى شەھىشەھاب يەكلا ئاكاكەۋە، ھەموو
 نەئىيىكان لاي ئەم كاك «فەرمىدون» مە!
 كاكەبە، لە كارانى زىندان، دەيەۋىت قەسە بىكات..
 مەلابەختىار: تۆ دەمت ئاخە! تۆ لە زىنداندا ئىعترافت كىرەۋە!
 مەلابەختىار، سەكۈكى جى ھىشت و لە ساباتەكە ۋەنەر كەوت..
 نەوشىروان لەبەرخۇيەۋە گوتى: مەرج بى ئەم دىركەت لەژىرپى نەربەيتم!

بەسۋاي مەلابەختىار، بەشىكى نوپنەرانى كۆنفرەنس، بەروىۋا، چوونە نەروە. لە كۆزى ۲۸۷ نوپنەرى
 بەشاربۇو، ۱۲۷ ئەننام كۆنفرەنسىيان بەجى ھىشت و پىرۇتستۇق ئۇخەكەيان كىرد. ھەمەي عەتتە،
 سەۋىيىست و ھەشتەمىن نوپنەر بوو كە بە خىرايەكى زۇر، لە بەشى پىشتەۋەي ساباتەكەۋە، بەرو
 نەركاكە تاۋى نا و لەبەرنەركاكە، لىۋانىك ئاۋى نۇش كىرد و بە ھەمان خىرايى، بۇ شوپنى خۇي
 گەرايەۋە و نوپنەرانى ئەبلىق كىرد. ھەمە، ئەمچۇرە كىلەۋ كىرنەسەرخەلكەي ھەبوو.
 بىارە كە ئىمە زۆرىنە نەبوۋىن، بەلام كەمىنەيەكى بەھىز بوۋىن. كارمەكانى كۆنفرەنس وەستا. لە
 نەروەي ساباتەكە، كارمەكان، كۆمەل كۆمەل ئانىشتن و قەسەۋاسيان كىرد. نەوشىروان، مەركەپانى
 بەرو سۇرناش بەجى ھىشت!

چەنەكەسنىك گوتيان: ھەق ۋايە ئىمەش لىرە بىرۋىن..
 مام رۇستەم: ھەر سەيارەيەك لىرە بىرۋات، بە فىشەك تايەكانى ئەتەقنىم!
 مەحمۇدى حاجى فەرەج: ھەر كەسنىك تەقە لە سەيارەي ئىمە بىكات. مەن بە فىشەك مەشكى ئەتەقنىم!
 ئاۋا ژەنرالەكانىشمان بەسەر دوو بەرەنا ئابەش بوۋىۋىن!
 ئىمە، چەند كارىنىك لەگەل مەلابەختىار، لە خىتەيەكنا كۆۋە بوۋىن و لە ھەۋلى ئۆزىنەۋەي
 نەرىچەيەكنا بوۋىن بۇ نەرباز بوۋىن لە تەنگرەكە. ملازم عومەر، ئازا ھەۋرامى، بەكرى حاجى سەفەر،
 مەستەفاچاۋرەش، قانرى حاجى ەلى، لىترى سەيد مەجىد و بەشىك لە نوپنەرە ئەمامكارمەكانى شار.

لە نیکەرانىی نۆخەکەدا، لە ھاتوچۆیکى بێپساندا بوون.
نەم تەنگژە و کێشەکێشەى نێو کۆنفرەنس، بێ بەشاریکرنى بوو لە پێھەرانى ڕەوتەکەى نێمە
ئەگوزەران، ئەوانیش: سالار عزیز و مامۆستا جەعفەر بوون.

ئەوان.. تا کۆنفرەنسى یەکەمى کۆمەلە، ئەندامى سەرکرنائىتى کۆمەلە و مەکتەبى سیاسى یەکیتى
بوون. م. جەعفەر، پاش ئەو کۆنفرەنسە، کوردستانى جێ ھێشت و لە ئەلمانیا نیشتمەجى بوو، بەلام
لە نۆخەکە خەمسارد و نابراو نەبوو. سالار عزیز، لە گەرمەى مفاوھزاتدا (لە راستیدا نژی گەتوگۆزى
بەعس و یەکیتى بوو)، لە ڕێگای بەغداوە و بە کەلکۆھرگرتن لە کەشى مفاوھزات، لەگەڵ ھاوسەر و
منالەکەیدا، چوونە ئەوروپا و لە سوید گیرسانەو. ئەوانىنى من لەگەڵ شالاردا، شەویکی سەرھەتای
سالى ١٩٨٤ بوو، لە مالى براىەکی ئەو، لە سلیمانى. ئەوشو، ھەندەک قسەوباسمان کەرن و
ئوابریارى خۆی پێ گوتین:

من ناتوانم لەم نۆخەدا بژیم. من نەچە ئەوروپا، بە ھیواى ئەوێ مفاوھزات بە لایەکنا بکەوێت..
ئەگەر سەرى گرت و ئەنجامىکی ھەبوو، ئەوا من ناگەریمەو و ئەوسات قسەیکەم ھەیت، ئەگەریش
فەشەلى ھێنا و شەر ھەستى پێ کرەو، ئەوا من لە ئێرانەو یاخود لە سوریاو، ئەگەمەو لاتان و
رێژە بە کارى خۆمان ئەدەین..

کارەکان، پەیتا پەیتا ھەتاتە خێمەکە و ڕا و بۆچوونى خۆیان ئەخستە ڕوو، ھەندیکیان پێیان وابوو،
نەمە فرسەتە و ھەلوێستۆھرگرتنى کاربەر و یەکجارەکی بۆ جێھێشتنى کۆنفرەنس، کۆنفرەنسەکە
شکست پێ ھەینیت و ئەوجا نۆخىکی لیکە نیتەپێشەو کە ھەشت بە قازانجى ڕەوتەکەى نێمە
بکەوێتەو.

زۆرینەى نێمە، بە ھاوکاری و ڕێنمایى و ھەولێ ئەو براھەرانی کە پێشتر باسم کەرن و پەرۆشى
پاراستنى یەکیتى ریزەکانى کۆمەلە بوون، ئەوانالى نۆزینەوێ ڕێگەچارەى پێکگەشتەو و
پێکەوھەلکەرن بووین. نێمە و ھەموو ئەو ھاوڕێیانەى ھەلوێستمان وەرگرتبوو، وێرای چەندین
کاری لیکەش لە ناستى سەرکرنائىتى و لە خوارووی ڕێکخستنىشا، جگە لە ڕەوتى نازارى بە
کۆمەلەک سەرختى فیکرى و سیاسى جیاواز لە نووبالەکەى لیکەى نێو کۆمەلە، شتێکی تر نەبووین.
واتە، نێمە ھیچ نامانەھکارییەکان بۆ نابران و جێھێشتنى کۆمەلە و یەکیتى نەکرەبوو و پلانێکی
وھاش لە بەرنامەى نێمەدا نەبوو. نێمە، ھەول و کوشانمان بۆ مەملەتیەکی ھێمن و دیموکراتییانە
بوو لە ھەروونى کۆمەلەدا، کە زەوینەى چەسپین و جێکەوتنى نۆزینەکانمان بڕەخستینیت. ترسى
لاسەنگەبوونى ھەسلات لە نۆمەندى بیریارى کۆمەلەدا، وەک ئەوێ لەم کۆنفرەنسەدا، نەوشیروان و
کرووبەکەى لیکە، بۆ تێنھکۆشان، ترسێکی بێنراو بوو و نیکەرانى ئەکرین، دیسانیش وھای

لې نەمكرىن، دەستبەربارى كۆمەلە و مېژوۋى كۆمەلە بېيىن. نابەرسانە مامەلە لەگەل نۆخە چارەنوو سىزەكە بېكەين و ھەلۋىستى بانچەپى و منالانە ھەربىگرىن.

ورد و ئىشتى. نۆخەكە و چۆنىيەتى گىزۋوۋى مەلەننىكان. بە مامجەلال ئەگەشتىنە ھە و لە سوورناشەۋە. چاۋىزىپى كىشەكان و نەگەرمەكانى ئەمكرد. مامجەلال، گەراپەۋە مېرگەپان و لەگەل نەۋشېروان مستەفا و مەلەبەختىار و بەشىك لە سەركىرمەكانى كۆمەلەنا نەۋوستانەن و گەتۈگۈزى كرد. نۆخەكە مەترسىدار بوو و نەگەرى قوۋلۋوۋەنەۋى كىشەكان و لىكەۋتەنەۋى نەرنەنجامى خراپى ھەبوو. بەتەنگەۋەھاتنى مامجەلال بۇ پاراستنى يەكپىزىپى يەكپىزىپى و پەرۋىشى بەشىكى زۆرى كادىرانى ھەربىر پەۋتە ناكۆكەكە بۇ گەشتىن بە رېگەچارەيەك بۇ نەربازبوۋىن لە تەنگۈمەكە. زەۋىنەنى جۈزىرىك لە لىكەگەشتىن و بەرچاۋروۋىيان ساز كرد.

نېۋار، پاشى شىۋىكرىن، ئەستەيەك لە نەندامانى كۆنى سەركىرايتى و كادىرەكان. بۇ دانىشتىن و گەتۈگۈزى لەگەل نەۋشېروان مستەفا و سەرانى گىرۋەپەكەى تر. ساز كرا.. نازا ھەۋرامى. ملازم عومەر. بەكرى حاجى سەفەر. ئىلېرى سەمىد مەجىد. قادىرى حاجى عەلى. مستەفا چاۋپەش. عومەر فەتاح و خەسەرەخاڭ (بە ۋەناپۇشاۋى). مامۇستا موحسىن و مەن (نەشەن كەسانى بىكەشمان لەگەل بوۋىن و مەن لە بېرەم كىرىن). ئەم ئەستەيە. بۇ ماۋەى كاترۇمىرىك زىاتەر. لەۋىز ساباتەكەنا. لەگەل نەۋشېروان مستەفا و فەرەيىدون عەبدولقادىر و رەنگە كەسانى بىكەشى لې بوۋىن. دانىشتىن و گەتۈگۈمان كرد. ناكامى گەتۈگۈكەن. بە ناكارىكى باشا رۆيشت. نەۋشېروان مستەفا. بۇ بەيانى و لە ئەستىپىكى دانىشتىنەۋى كۆنفرەنسنا. بارە گىز و نالۋەكە خاۋ بىكاتەۋە. كەشىكى ھېمەن بىخاۋىننىتەۋە. مەسەلەى ناگەيىكرىن و سوكايتىپىنكرىن «ھەلۋىست». ئاۋا بىخىرت و بىرئىتە ئەست سەركىرايتى نۆنى كۆمەلە و ھېچ مېتۈپىكى زىر و توندوتىزنامىز. نەھەق بەۋ مەسەلەيە بەكار نەبىرت.

رۆزى سىنھەم، بەرپەۋەبىرنى كارەكان. رېچكەى ناسايى خۇى ۋەركىتەۋە. چەند لىژنەيەك بۇ ئوببارەنوو سىنەۋەى بەرنامەى كۆمەلە و نەخشەننى نەۋ بېرگە و ئەستەۋاژانەى كە پاش بىنەۋەبەرىيەكى زۆر لەسەريان رېك كەۋتەۋوۋىن، سازكران. ھەنەك لە كارەكان (حاجى ئومىد، خەمەناۋات، شىنخ نارا، كاكەلەپەش. لىكتۇر ھەۋار و لىكتۇر خەسان). بە نۆرە قەسىيان لەسەر ئاۋەشنىۋوسى بەرنامە كرد و رايانگەيانەن: نەۋان، لە بەرگەۋە بۇ بەرگ. بەرنامەكەيان قىۋول نىيە!

ئەقى پىرۋەۋەى مەۋەزاتىش. بۇ خۇى بابەتىكى لىكەى پىر گىچەل و ناكۆكى بوو. لەۋ پىرۋەمەنا، پەرمەكرافىك ھەبوو كە نىمەى بە نىراقچى تۆمەتباركران. دىۋى بوۋىن و كورستانچىيەكانىش لەگەل بوۋىن. ماناى تىنكەستەكە بە كوردى ۋەھا بوو: كورستانى نىراق. بەشىكى لە جىيانەھەتۋى خاكى نىراقە و گەلەكەشى بەشىكى لە جىيانەھەتۋى گەلى نىراقە!

ئوڭكارى بەرنامى كۆنفرەنس. پىرسى ھەلۋارنىۋە سەركىرايىتى كۆمەلە بوو. نەم پىرسىيە. لە
مىژوۋى كۆنفرەنسەكانى كۆمەلە، ھەرگىز بى كىشە و گىرەت، بە نەنجام نەگەيشتىبوو. كۆنفرەنس.
بىرپارى نا، سىستىمى رىژەي ۵۱% كۆى نەنگەكان. بۇ بوون بە نەننامى سەركىرايىتى. لەبەرچاۋ
بىگىرەت. لىرەنا، تەنھا ژمارىيەكى كەمى كاندىدەكان، نەنگى پىتويستىيان ھىنا و نەنگەكانى مەلەبەختىيار.
لەژىر نەو رىژەيەۋە بوو. نەنگەكان، نەمىيان نىشان ناين كە كۆمەلە بووتە نوو بەرەي جىاۋاز و
پىرسى نەنگەكانەكە. ھىزى فراكسىيۋەكانەمان پى نەلىت!

بارەكە، بىسانەۋە ئالۋزە! ھەنەك لە سەركىرە بەسەنگەكانى كۆمەلە كە بەرژەۋەنىيى كۆمەلە و
نۆخە سىياسىيەكەيان لەبەرچاۋ نەگىران بوون و پىنان وا بوو، نەم مىتۋەي ھەلۋارنى و
نەنجامەكەي، خىزەت بە كۆمەلە ناكات و كىشەكان قوۋلتىر نەكاتەۋە. ملازم عومەر و نازادەھەرامى.
گوتيان: نەم نەنگەكانە بىۋىژدانىيەكى گەۋرەيە و نوۋنەرانى كۆنفرەنس، ناتوان چارەنوۋسى كۆمەلە
بىيىن.. ملازم عومەر، ۋەك پىرۋىتسىت، ساباتەكەي جى ھىشت!

ھەۋلەكان بۇ نەربازبوون لە تەنگزەكە چىر كرانەۋە. نەنگە توۋرەكان، ناۋاي ھەلۋارنىۋەيان نەگىرە
و نەشاريان بۇ كۆنفرەنس ھىنا!

نەۋشىروان، ھەستى كىرە، كارەكە بەو شىۋەيە بە نەنجام ناكات و لەگەل ملدانى بۇ نوۋبارەھەلۋارنىۋەي
سەركىرايىتى، پىشنىيازى نەۋشى كىرە، سىستىمى ۵۱%، ۋەلا بىرەيت و تەنھا ژمارەي نەنگەكان لە
سەرۋە بۇ خوارەۋە، ھەتا ژمارەي پىتويست لە نەننامانى سەركىرايىتى ھەلەبىژىرەيتىن. جىساب
بىكرىن. ھەلۋارنى كۆتايى ھات و نەننامانى نەسلىي كۆمىتەي سەركىرايىتى ھەلۋىرەران!
سەركىرە ھەلۋىرەرانەكان:

نەۋشىروان مستەفا

ملازم عومەر عەبىدوللا

فەھىدون عەبىدولقادر

نازادەھەرامى

كۆسەرەت رەسول

جەبارفەرمان

مەلەبەختىيار

كۆمىتەي سەركىرايىتى، پىتويستى بە چەند نەننامىكى يەنەك ھەبوو.
نەۋشىروان مستەفا، نەم كىرانەي كاندىد كىرن و خۇيشى ھەلىسەنگاندىن و پەسنى نان:

حەسەن کۆیستانی
 عومەر فەتاح (بەمامکەر)
 خەسرەو خال (بەمامکەر)
 بلیز نەحمەد شوکری (بەمامکەر)
 قانری حاجی عەلی
 حەمەتوفیق

دوو دواکانییدی لیستەکە، ئەو هەلینەسەنگانن.

من، لەلایەن ھاورێانی خۆمانەو، کاندید کرام و کەمال شاکیڕ، نەڕکی ھەلسەنگاننەکەمی لە نەستق گرت. من، چەند نەنگیکی زیاترم گەرەک بوو، تا ئەو پۆستە وەرگرم.. لە ناخەو پێم خۆش بوو کە سەرئەکەوتم!

لە بەردەم کۆنفرەنسدا، مەلابەختیار، سویندی بە گۆڕی کاک ئارام خوارد کە چیدی ئەو ناچیتەو کۆمیتە سەرکرایتی کۆمەلە، ئەو، نەگەرچی لە پراکتیکدا، وەھای کرد و تەنیا لە یەکەم کۆبوونەوی سەرکرایتیدا، بەشاریی کرد، نیسان نەمبوو ئەو سویندە بخوات و پاشتر نژی خۆی بەکاری بەنن! ئەو، لە فەزایەکی ھەروونی خراپ و ھەلچوون و توورەبووندا، ھەلەیکە گەرەمی کرد. نەمە وینەکانی کۆنفرەنس بوون، ئەو وینانەیی بۆ سالانگی زۆر، پەنگ و ھێلکارییەکانیان، لە ھەری ھاورێ نیارەکاندا، کال نەبوونەو و لە پێشھات و پروپاوەکانی سالانی ئواتریدا، نەکتیفانە نەخشیان ھەبوو!

بەشیک لەم وینانە، نیگاری لاسەنگبوونی ھاوکیشتەیی نەسلاتی گروپەکانی نیو کۆمەلەن، تیکچوونی ھاوسەنگیی نیوان پێگە و نەسلاتی فراکسیۆنەکان، بە ناچاری سەر بۆ میتۆد و رێنیزی لیکەیی مەملانێ نەکیشتی و ھەندەک بیارە و ھەرکەوتی حیسابیۆنەکراو نەخولقینن.

ھونەری راگرتنی بالانس، لە مەملانێ سیاسی و رێکخراوھیییدا، ھونەریکە، سەرکەری زانا و بەنەزموون پێویستیەتی. نەوشیروان، نیویست یاخود نەیزانی ئەو بالانسە رابگریت، نیدی پرۆسەکە ئاراستەیکە لیکەیی وەرگرت و پێش ھەر لایەک، خۆی کۆمەلە لێ زەرەمەند بوو.

کۆنفرەنس بە نەنجامیکی چاوپاواننەکراو، کۆتایی ھات. نێمە گەڕاینەو و سورداش و چەند رۆژنیک ماینەو، چەند کۆبوونەوی خۆمانەمان چێ کرین. پاشی شکست، تاوتوویی نۆخەکەمان کربو. کۆبوونەوکان، لە بارەگای مەلابەختیار، شێخەلی و شەوکیش لە مائی ملازم عومەر، سازدان، ھەبوو چاوەڕێی کۆبوونەوی سەرکرایتی ھەلئێردراو بکەین، تا بزانی پۆست و کارەکانی کۆمەلە و یەکییتی چۆن نابەش نەکرین.

مىۋانى مامجەلالىن

مالى مەجەلال، لە سەروبەندى مفاۋەزاتدا، لە سورداش، لە يەككىك لەو خانوۋانغا بوو كە ئەۋلەت پىشتەر ئروۋستى كرىبوون. رۆژىك، ئلىرى سەيدىمەجىد، پىنى راگەياندىن كە بۇ ئىۋارى، شىخەلى. موحسەن ەلى نەكەر، خۇى و من مىۋانى مامجەلالىن. نىمە تىگەيشتىن كە مىۋاندارىيەكە، بۇ نەۋىيە مامجەلال را و بۇچۈۋنى نىمە لەسەر پروۋاۋەكانى نىۋ كۆنفرەنس و نەنجامەكانى بزانىت و لە ئىدى نىمەۋە، مەزەندەى نايىندەى كىشە و گىرغەكانى نىۋ كۆمەلە بكات، نەم مىۋاندارىيە، دىشنى جۆرىك لە ئىلانەۋەى نىمەش بىت وەكو كانرانى دەرگەوتۋى نىۋ رەۋىتىكى كۆمەلە كە بە جۆرىك لە كۆنفرەنسدا، شكىستى خوارد بوۋ!

باخچەكەى مالى مامجەلال، پاراۋە و ئلرەقەن بوو. لە نىۋەندى چىمەنىكى پاراۋى بەرەۋەنەقدا، مىزىك پارىنراۋەۋە و چەند كورسى لە دىۋرى ئانراۋىون. مىزەكە، لە مەزە و خوارىنى مگىزەنەر تىرى بوو، دىۋ قاپ وىسكىى زۆر باشى لەسەر بوون و لەژىر مىزەكەشدا، چەند قاپى بىكە كەۋتەۋىون. مامجەلال، خۇنىاسا و بە رېزىكى زۆرەۋە، بەخىرى ەنناين، پىك تى كران، قسەۋباس لە ئۇخى مفاۋەزات و رەۋت پروۋاۋەكانەۋە رېچكەى گىرت و لە ئۇخى كۆمەلە و پروۋاۋەكانى كۆنفرەنس و نەنجامەكانىدا، چەقى بەست.

مامجەلال، جەختى كرىۋە كە نەۋ، لە ەۋلى راگىرتنى بالانسى نىۋ لايەنەكانى يەككىتى و رەۋتەكانى نىۋ كۆمەلە ەمىت، بابەشكرىنى پۇستەكانىش، بە جۆرىك ەمىن كە ەمەۋ لايەنەكان پىنى قايل بن و لەم قۇناغە ناسكەدا، ەمەۋلايەك لە ەۋلى خورەكرىنى رىزەكانى كۆمەلە و گەشەپىنانى يەككىتىدا بىن.. با ئاكۆكىيەكان و مەلانىكان، بە ئاراستەيەكەدا بچن، ەم جىاۋازىيەكان و ەم يەككىتىمان بپارىزىن.

مامجەلال، ەم خۇى قسانى دىكرىن و ەم را و بۇچۈۋنى نىمەى دىپرسى. نىمە، دىۋور زۆر نەخۇنىۋە و ەناكا بىن.. پاشى خوارىنەۋە و قسەكرىن، ئىدى بۇ سەر خوانى ئىۋارەمان گۋاستەۋە و خوارىنىكى بەتامان خوارد.

پۆستهکانی یەکییتی و کۆمەلە دابەش نەکرین و نەسگای نوێ دادەمەزرین!

نیتمە هێشتا لە سوورداشین، هەفتەیک تێدەپەریت و کۆبوونەوهکانی سەرکرناییتی کۆمەلە و پاشانیش سەرکرناییتی یەکییتی نەست پێ نەکن.

نیتمە بێیارمان وابوو، لە ھەر نەسگایەکی کارمان پێ بسپێرن، بە مەرجێک بوار و ھەلی کارکرێمان بۆ بڕەخسێت و بە کاروانی نەرھووی پھوتی خۆمان شەتەک نەدرێن، کار بکەین، مەلابەختیار، پێی وا بوو، نەگەر نەسگای ڕاگەیاننێ کۆمەلەی پێ بسپێرن یاخود بە لێپراسراوی مەلەبەندی یەک یان نووی یەکییتی نابنن، بێ گرفت ڕازی نەبیت و نەگەڕیش نا، ئەوا بێ کار و مەسئولییتی فەرھمی نەمێنیتەوه.

دابەشکرنی پۆستەکان بە جۆریک کەوتەوه، مەلابەختیار، شوێنێکی ئاواخوازی پێ ڕەوا نەبینرا، سەرکرناییتی نووی کۆمەلە، کە گرووپی نەوشیروانی تیا بالانەست بوو، پۆستە گەرنەکانی بە شێوەیەک دابەش کەربوو، کە زەمێنە بۆ لاوازکرنی پھوتی نیتمە و ھەر نووزەھێکی بیکە نەرھووی تیروانیی ئەوان، بڕەخسینیت.

نەسگا نوێەکانی کۆمەلە، نەسگای ڕێکخستن و نەسگای ڕۆشنایی بوون و چوار ڕێکخراوەکی کۆمەلەش، ئالوگۆریان تیا کرابوون.

فەریدوون عەبدولقادر، لێپراسراوی نەسگای ناوەندی ڕێکخستن و ھەر یەک لە عومەر فەتاح، لێرنەحمەد شوکری، ھەمەتوفیق، ھەسەن کوێستانی و موحسین عەلی نەکبەر ئەندامی ئەو نەسگایە بوون.

نازادەھورامی، لێپراسراوی نەسگای ڕۆشنایی کۆمەلە و ڕێکەوت عوسمان، نکتۆرخەسرەوخال و من، ئەندامانی نەسگاکە بووین. من، بێیارمەکم بە خۆشحالییەوه قبوڵ کرد و پێم وابوو کارکەن لە نەسگایەکی ڕۆشنایی، بە سەرپەرشتیی نازادەھورامی، نەرفەتیک لە بوارێ نووسین و کارکەندا بۆ من نەرخسینیت. من، کە ھۆگری ھاورتییەتی نازادەھورامی بووم و وام نەبینی، ئەو پیاو، لێوانلیوھ لە ھەستی جوان و بێنیی مەزھەبستانە، کەسێکی واقیعی و سەرکەمەکی ڕۆشنایەر.

شیخەعلی، لێپراسراوی ڕێکخراوی نووی کۆمەلەی پێ سپێردا و قبوڵی کرد. ئاسۆی شیخ نووی، شاخەوان عەباس و عەبدولمەزاق، ھەر کام بە لێپراسراوی ڕێکخراوی کۆمەلە دانران.

جەبار فەرمان بۆ لێپراسراوی مەلەبەندی یەک، قادری حاجی عەلی بۆ مەلەبەندی نوو، کۆسەرەت ڕەسوڵ

بۇ مەنبەندى سى و ناراي شىخ جەلال «خەتى گشتى» بۇ لىپىرسراۋىتى مەنبەندى چوار نانران.

مەكتەبى عەسكەرى. رېك خرايەۋە و ملازم عومەر. ۋەكو پىشتەر لىپىرسراۋى بوو. چەند كارى عەسكەرىش. بۇ ھاۋكارىكرنى نانرابوون. ئەسكەكانى نارايى. راگەياننن و ئەسكە كۆمەلەيتىيەكانى يەككىتىش. لە نوپرا نانرانەۋە و فراوانتر كران.

بىارە ئىدى بە شىنەيىش. سەركىرايتىيى نوپى كۆمەلە. گۆرانكارى و ئالوگۆرېكى بەرچاۋى لە تەلارى رېكخراۋەيى كۆمەلەلە كىرد. لىپىرسراۋى كەرتەكان و پۆلەكانى رېكخستىن. جىگۆرېكىيان پىر كران. لانران. نىزم و بەرز كرانەۋە. ئەم ئالوگۆرانە. تەلار و پىكەتەي ھىزى چەككارى يەككىتىش گرتەۋە. فەرماندە و سەرتىپەكان ئالوگۆريان پىر كران. لە پىزمەكانى خوارەۋەي رېكخستىن. لە شاخ و لە شارمەكاندا. نىگەرەننىك لاي ھاۋرېيانى كۆمەلە درووست بوو. لىپىرسراۋە نوپىيەكان. لە تەلارى رېكخستىن و لە پىكەتەي ئەسكەكانى مەنبەنمەكان و تىپەكاندا. كەۋتە نەپەرەندى ئەۋ كابر و ھاۋرېيانەي كۆمەلە. كە پىيان ۋابوو. لەگەل سىياسەتى گشتىي كۆمەلەلە ناكۆكن و لە كۆنفرەنسدا. را و بۇچوونى جىاۋازيان ھەبوۋە و لەسەر ئەۋ مەسەلەنەي پىشتەر باسەم لىۋە كرەن. ھەلوپىستىان ۋەرگرتەۋە.

ئەۋ ھاۋرېيانەي. لەسەر مەسەلەي «ھەلوپىست» لە كۆنفرەنسدا تۆمەتبار كرابوون. ئەسكەكانى ناۋمەندى رېكخستىن كۆمەلە. لىۋنەيەكى بۇ لىكۆلىنەۋە و سزانانىان درووست كىرد. يەك يەك بانگران. لىكۆلىنەۋەميان لەتەكەلە كرا و بە جۆرېكىش سوكايتىيان پىر كرا. ئەۋان. لە رەۋشىكى خراپە نەژيان.

پاش كۆبوۋنەۋەي سەركىرايتىيى كۆمەلە. رەۋشەكە باش نەمگوزەرا و نىمەش. نەبوو كارىك بىكەين.

کۆبوونه‌وه‌یه‌کی گرنګ و چاره‌نووساز

مه‌لابه‌ختیار، پێشینیازی کۆبوونه‌وه‌یه‌کی تایبه‌تی کرد، کۆبوونه‌وه‌یه‌ک لێپراوانه قسه‌وباسه‌کانمان چڕ بکاته‌وه و پلانیکی بۆ کارکردن و نه‌خشه‌یه‌ک بۆ به‌رچوون له‌ قه‌یرانه‌که نابڕیژیت.

له‌ سوورداش و له‌ باره‌گای شینخه‌لی، مه‌لابه‌ختیار، ملازم عومه‌ر، نازانه‌هورامی، شینخه‌لی، م. موحسین و من نانیشتین و بۆ کاتژمێریکی زیاتر، شه‌نوکه‌وی نۆخه‌که‌مان کرد، هه‌موو نه‌گه‌ره‌کانمان خسته‌ به‌ر باس و کۆلینه‌وه.

بۆچوونی نازاد هه‌ورامی و ملازم عومه‌ر، جه‌ختکردن بوو له‌سه‌ر کارکردن له‌ چوارچێوه‌ی کۆمه‌له‌ و یه‌کێتیا و هه‌ولدان بۆ یه‌کخستنی هه‌موو تواناکان، بۆ چاره‌سه‌ری قه‌یرانه‌که و پشته‌ستن به‌ نیاوۆک و قه‌ناعه‌تێنکردنی نه‌وشیروان وه‌کو که‌سی یه‌که‌می ناوه‌ندی کۆمه‌له‌ و برانه‌رانی بیکه‌ش، تا نۆخه‌که هه‌من بکریته‌وه و پێگا له‌ به‌رهمه‌بموونی نه‌و کار و کرده‌وانه‌ بگیریته‌ که ده‌شتی بینه‌ مایه‌ی زیاتر ئالۆزبوونی کێشه‌کان و لێره‌نجانندی هاوڕێانی کۆمه‌له‌ و که‌نارخستیان.

ئێمه‌، مه‌لابه‌ختیار، شینخه‌لی، م. موحسین و من، پێمان وا بوو، کێشه‌که زۆر له‌وه ئالۆزتره‌ و سه‌رکرایه‌تی کۆمه‌له‌ و نه‌وشیروان، بێباکانه‌ و لێپراوانه پاکسازیی ریزه‌کانی کۆمه‌له‌ ده‌که‌ن. ده‌بیت بیر له‌ شینواز و پێگاچاره‌ی بیکه‌ بکینه‌وه. ساتی ئێمه‌ به‌ کۆمه‌ل، له‌سه‌ر میتۆد و میکانیزمیکی کارکردن رێک نه‌که‌وتین، ملازم عومه‌ر و نازانه‌هورامی ماله‌ئاواییان کرد و ئێمه‌یان به‌ ته‌نیا به‌جێ هه‌شت! نه‌وان، جیاوازه‌ر نۆخه‌که‌یان ده‌بینی. هه‌نده‌ک له‌ هاوڕێانی ئێمه‌، هه‌لۆیستی نه‌رمی ملازم عومه‌ر و نازانه‌هورامیان وه‌ها لێک ده‌نایه‌وه که قه‌یران و کێشه‌کان، هه‌شتا پێگه‌ی نه‌وانیان لاواز نه‌کردوه‌ و نۆخه‌که بۆ نه‌وان مه‌ترسیی نییه‌، به‌لام پروڤاوه‌کانی سالی پاشتر و هه‌لۆیستی نه‌وان له‌مه‌ر مامه‌له‌ی زه‌هرنامیزی یه‌کێتیی به‌رانه‌ر ئالای شۆرش، نه‌و بۆچوونی به‌تال کردوه‌!

ئێمه‌، سه‌ره‌له‌نۆی ده‌ستمان به‌ گفتوگو کرده‌وه‌ و نه‌جام به‌وه گه‌یشتم:

* په‌یوه‌ندیی هاوڕێانه‌ی نێو کۆمه‌له‌، به‌ جێگا‌یه‌ک گه‌یشتوه‌، که‌لێن و قه‌له‌شته‌کانی گه‌وره‌ و فراوانن، مه‌واکان، پڕ ناگرینه‌وه‌ و نه‌لڤه‌ لێکچراوه‌کان، لێک هه‌لنایه‌نکریته‌وه‌!

* به‌رنامه‌ی کۆمه‌له‌ و نه‌وی له‌ کۆنفره‌نسا په‌سه‌ند کرا، خه‌سڵه‌ت و سیماکانی رێکخراویکی مارکسیست لینیستی تیدا نه‌ماوه‌ و کۆمه‌له‌ دیت جیاوازیه‌کانی خۆی له‌ نێو یه‌کێتیا بزر ده‌کات.

* بێناکامیی مفاوه‌زات و بیه‌وه‌یی شه‌ری نیوخوا، ده‌بیت له‌ بیدیکی بیکه‌وه‌ بخوینریته‌وه‌ و هه‌ول به‌ده‌ریته‌، ده‌روویکی نوێیان لێ بکریته‌وه‌.

* زیندووکریته‌وه‌ی نوسوول و خه‌سڵه‌ته‌ به‌نه‌رمه‌تی و په‌سه‌نه‌کانی نێو کۆمه‌له‌، بێنۆستیان به‌ شینوازیکی

يېڭى خۇپىكخستىنەۋە و ئوبارەھۇشياركىرنەۋەى ھارپىيانى كۆمەلە ھەيە. نېمە، نەم چوار كادىرى كۆمەلە. لە سوورداش و لە ژورىكى بارەگاي شىخەلىدا، بەستمان لە نىۋەستى يەككى نا و پەيمانمان بۇ جىيەجىكرىنى ترساناكتىرىن و پېمەسئولىتتىرىن بېرىار نا. نېمە، نەم چوار كەسە، گاڭىكمان بۇ بەستىنكى پىرۆسەيەك ھاۋىشت كە پاشتر كارەساتىكى گەۋرەى بۇ خۇمان و بۇ خەلكى يېكەش. لىن كەۋتەۋە!

نەم كۆبۈنەۋەيە، نەم ھەنگاۋە، پاشتر بۇ ھەۋارىكى سىياسىي و پىكخراۋىيى بىرىن كە بە تۈپزى، ناۋى «ئالاي شۇپش»ى لىن نرا.

نەگەر نەم كۆبۈنەۋەيە نەبا، نەگەر نەم چوار كەسە، تەۋاۋى نىيا و سىياسەتمان لە ئوۋتۈيى نەۋ نەگەر و بۇچوۋانەى خۇماندا، نەيىنبا، نەگەر وىيىنتر و بە نەفەسىكى ئىزىترەۋە لە قەيرانەكەمان رۋانىيا، نەگەر كەمىكى يېكە پشتمان بە زەمەن بەستبا و پەۋتى رۋىۋاۋەكانمان بە ئايىنەيەكى نىزىك سىپارىبا، نەم ھەلۋىست و ھەنگاۋەى نېمە، سەرى بۇ ئروۋستېۋىنى «ئالاي شۇپش» نەمكىشا!

نېرە، نەم ژورەى بارەگاي شىخەلى، مەكۋى تروۋكانىنى گەرا فېكرى، سىياسى و پىكخراۋىيەكانى رەۋىتىك بوۋ كە خۇشمان، نەۋسات، بەرچاۋرۋون نەۋۋىن و لە ئاكام و چارەنۋوسى بىن ئاگا بوۋىن.

نەگەر نېمە، نەۋ بىد و تېرۋانىنەمان بۇ كىشەكان نەۋاۋە و نەۋ بېرىارەمان ۋەرنەگىرتايە، نەگەر مەلەبەختىار، ۋەكو سەركىرەيەكى بىار لە رەۋتەكەنا، لە يەكىتى و كۆمەلەشدا، كاربېرانە بەشىكى گەۋرەى كار و چالاكىيەكانى لە نۇخە نۆيىەكەنا، لە نەستۋى خۇي نەنايە، نەشبا، لىرەۋ لەۋى، چەند نەندام و كادىرىك، كۆمەلەيان جى ھىشتبا، بۇ ئەروۋپا رۇشتبان، نەلقى چكۆلەيان لە كۆمەلە ئابېرىبا، بەلام ھەركىز پىكخراۋىك بەناۋى «ئالاي شۇپش»، بەۋ سەنگ و قورسايىيەى خۇيەۋە، ئانەمەزرا.

من، نىستا كە بە بىيىكى رەخنەگرانەۋە، لە رۋىۋاۋەكانى نەۋى پۇژى و لە پىرۆسەى «ئالاي» نەۋانم و نەيانخوۋىنەۋە، پىش ھەر كەس و لايەنىك، رەخنە لە بىد و ئاۋەزى خۇم، بۇ بىنىن و لىكناۋەى سىياسەت دىگىرم.

نەۋ رۋىۋانەى ۋەمەركەۋتن و نەۋ سىياسەتانەى پاشتر لە ئاكامى بىيركىرنەۋەى نېمە كەۋتەۋە، نېمە بە تەنھا لىيان بەرپىسىار نەۋۋىن، نېمە، تەنھا لايەنىكى ھاۋكىشەكە و فاكتەرىك بوۋىن، لە خۇلقانىنى رۋىۋاۋەكاندا.

سەركىتېرى كۆمەلە، بەسگاي پىكخستىن، كادىرىك لە پىكخراۋ و كەرتەكاندا، ھەندىك لە ژمەرئەكانى كۆمەلە كە فاكتەرەكانى رك و تۆلەسەننەۋە، دىمانبىزۋاندىن، زىاتىر لەۋەى كە لۇژىكى كىشەكان

بیین. ھەر ھەموویان لایەنی بەسەنگ بوون، لە ئاژووانننی کێشە و ململانێکاندا، بەرھە ھەڵبێری نووکەرتبوون و لێکناپان.

لە ھەموو کوردستاندا و بە تایبەت لە ھەفرەمکانی ھەولێر (کە حاجی مەمۆ، وەکو کانیکی ییزی کۆمەڵە و لێپرسراوی سەرەکیی ڕەوتی ئێمە لەوێ، ھەلسووڕانی جیدی و نەپساوی ھەبوو، سیاسەتی پاکسازییەکان، بۆ ڕەھوونان و تەنگیپەلچینی کادەمکان، بە ئاستیک گەیشتبوو کە ھەندیک لە کانی سەر بە ڕەوتی ئێمە، پەنایان بۆ بارەگاکانی سەرکرایتی ھێنابوو، یاخود پەنایان بۆ ناوچەکانی ھەسلاتی «حشە» ڕەببوو

بەربەرەکانی کۆبوونەوه:

- * نێمه و نهو کارانهی بیکه که کار و لێپرسراویتیمان وەرگرتووه، له کارهکانی خۆماندا بهرهمام بین. مهلابهختیار، برباری نا، مال و بارهگای خۆی، له سوورباشهوه، بۆ «زپگوتی»، بگوتیتوه.
- * کهوتنهگه بۆ بهسهركرینهوهی هاوڕێیانی کۆمهله له ههموو دهقه و ناوچهکاندا.
- * ڕیکخستنهوهی ڕیکخستنهکانی ناوشار، له ناوچهی ههولێر حاجی مهمو و له سلێمانیش، له پلهی یهکهما مهلابهختیار و پاشانش شیخهملی و من، کارهکان ههلسووڕنین.
- * مهلابهختیار، پهیوهندی لهگهڵ ڕیکخستنهکانی نهروپا، بهتایبهت سالارهزیز و م.جههفه بگرت، بهو پێییهی نهو، چهندمانگ پێشتر سهفهری بۆ نهروپا کردبوو، ههموو ڕیکخستنهکانی کۆمهله و یهکیتی بیهیون.
- * نووسین و بلاوکرینهوهی بلاوکراوهیهکی نهینی به ناوی «نمانامهی تیوری»، بۆ دانانی بهرنامهیهکی تیوری هۆشنگرینهوهی هاوڕێیانی کۆمهله و له نوێرا ژياندهوهی پهرههسییه فیکرییهکانی مارکسیزم و بیراسهتکرینهوهی بزوتنهوهی ڕزگاربخواری کورد و میژووی شۆڕشهکانی کوردستان.
- ناوا، لهژێر کارکردی بهرتهسکبوونهوهی فهزای نازایی بۆچوون و رانهربهرین له ڕیزهکانی کۆمهلهدا، نێمه خهڕیکین رهوتیکی فیکری و سیاسیی ڕێک دهخین، بێ نهوهی خۆمان برکی پێ بکهین، چهند ههنگاوێک له ڕیکخراوبوون نزیک دهکویهوه و ههڕگیزیش پێشبینی نهوه ناکهین، که نهم پرۆسهیه، بۆ شوێنێکی نالێخووازان دهبات. له ناناگایی ههڕیهکیک له نێمه، خاڵێک یاخود نامانجیک ههبوو. نهم نامانجێش، رهنگه نهوه بووینت، نهگهڕ به تۆکهیهی خۆمان ڕێک بخهینهوه. بهرکهوتنی بالی چوارهم له یهکیتیدا، بیهته نهمری واقع و نهمهش نهروازهیهک بیت بۆ تێپهڕاننێ قهیرانهکه. نێمه، ههڕگیز نهم بۆچوونهمان، به ناشکرا و له نیوان خۆماندا، باس نهکردبوو، نيسانیش وا ههست دهکهم، به جۆرتیک، کارمان بۆ نهم نامانجه دهکرد.
- نهگهڕ، کارکردن بۆ جیاپوونهوه له کۆمهله و مالتاوايیکرن له یهکیتی نیشتمانی، لهو دۆخ و ههلوهرجه، لای ههندمک کاسری چهپهرووی ڕیزهکانی خوارهوه، ناگیتنايهک بووینت، نهوا نهم بیهۆکهیه، ههڕگیز به هزری نێمه بێشاربووانی نهم کۆبوونهوهیه، گوزهری نهکردبوو!

سەفەریک بەرەو سەرەتای یاموهرییەکان

نیستا، پۆژیکە لە پۆژانی کۆتایی پاییزی ١٩٨٤. نیتمە، لە دوو نۆتۆمیلتی لانکەرۆزەریا، لە سلێمانییەوه بۆ گوندی «عەبابەیلن»، بە پێگاوهین. شێخەلی و پێشمەرگەکانی دەستەکە، حەمەناوات، شێخ نارای شێخ موحەممەد، مەن و ھەنمەک لە پێشمەرگەکانی دەستەکەم، تەختایی شارەزور شەق ھەکەین و بە ئلی لیوانرێژ لە حەسەرەت، بەرەو زیدی خۆمانی ھەناژووین.

نێوھێ خۆینەرانی بەرگی یەکەمی «نەزمون و یاد»، نەگەر دەستپێکی گێژانەوھەکانتان لە یاد مایەت، مەن، لەو سەرەتای دەستپێکەدا، لە مانگەشەویکی تیشکباری لیوانلیو لە بۆنی قەرسیل و ناوھنیای تازەھەلچووبا، ھاوڕێی شێخەلی ھاوژا و نامۆزام، یاریی بە خەرمانی مانگ ھەکەین و نەرم و لەسەرخۆ، ئل لە پۆشنایی تژی، لە پێنھشتی ھەلەبجەو، بەرەو عەبابەیلن بەرێوھین.

نەو گەنجە بالابەرزە، گەنەرەنگە، برۆنەستورە، بە دوو چاوی ھەنگوینییەوھە کە بە زەریا ھەچوون و بە ئلیکەوھە کە جگە لە نەفین و خۆشەویستی، شتیکی بیکە لەویدا جینگای نەبوو، چەند کاترۆمێریکە لە نیو گۆرپیکنا، لە ھەمان گۆرستاندا کە نیتمە، شەش ساڵ پێش نیستا، پێکەوھ گۆرەکانمان بەسەرھەکرنەوھ، بە جەستەیی خۆیناوییەوھ، پاکشاوھ!

بۆینن، لە سوورباش، لە کابینەکە ئکتۆرسەردار تالەبانی، دانیشتبووین و کەسیک ھەوالەکەیی بۆ ھێناین.. شێخەلی، لە سەنگەرپیکنا، لە بەرزاییەکانی «پەروینی»ی نزیک شارۆچکەیی «نەوسود»، لە پەلاماریکی ھێزەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، بۆ سەر ھێزەکانی کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران، بریندار بوو و پاشتر سەنگەرھەکیان سووتاندوو و ھەویش بە زامباری، جەستەیی بووھتە سووتماکا! وای چ ھەوالێکی سەخت بوو!

ملازم عومەر، لێی گێژابووھەوھە کە مەن بچمە مائی نەو، تا لەوێ چەند ساتیک بۆ پرسە و سەرھخۆشی بابینشین.

لە مائی ملازم عومەر، دانیشتین و نۆست و ھاوڕێکان ھاتن و بۆ رێزگرتن لە گیانی ھەلفریوی شێخەلی و ئلدا نەوھێ مەن، چەند ساتیکمان بەرێ کرین.. پاشتر، دوو نۆتۆمیلتیان بۆ ساز کرین و لە سوورباشوھ، نەم سەفەرمان رێک خست!

بواجار، کە بە بیداری شێخەلی گەیشتم، چەند مانگیک پێش نەم ھەوالە بوو. پۆژیک لە سلێمانی و لە مائی «خالۆخالید»م، شێخەلی ھات و نانی نیوھەرمان پێکرا خوارد. نەو، تەندرووستیی باش نەبوو، باسی نەوھێ بۆ کردم کە بڕیارە براھمانی کۆمەلە، بۆ چارەسەری نازاریک کە لە بڕبڕەیی

پشتىنا سەرى ھەلئابوو. بىنئىرنە ئەورۇپا.

شىخەلى. لە ھەوالى نىمە و كىشەكانى نىو كۆمەلى رەنجەھران و يەككىتى پەرسى. مەن. ورد و
 رشتى نۆخەكە و بەرنامەى خۇمانم بۇ باس كرد. ئەو گوتى: نۆخەكەتان باش نىيە و نىوہ لەبەرىم
 مەترسىيەكى گەرەھان!

گوتم: بۇ ۋەھاي دەينى؟

گوتى: ئەوہى نىوہ دەيلن. لە يەككىتىنا جى ناكەوت و سەرناگريت.. نىوہ كەمنەزمونن و لە
 مامجەلال و نەوشىروانى نابەنەوہ.. دەيت زۆر وريا بىنا

باران. نەم بەسەر شارەزوردا دەباريت. لە پەنجەرەى نۆتۆمىلەكەوہ. بۆنى خاكى بارانپەرژىنكراو.
 خانەكانى ھەست لىوانلىو دەكات. نەمە. پەن دەجىت بارانى پەلە بيت. بارانى ژيان تىگەرپانى نانەوتلە
 كە پاشى چەند مانگى دىكە. كۆرپە دەيت. ھەراش دەيت و بە نەم شەباوہ. كەرويشكە دەكات. بەلام
 نىدى ھەركىز مەلەگل شىخەلىيا. لەژىر تريفەى مانگەشەويكنا. بە نىو گياوگۆلى تا چۆكان ھاتووى
 دەشتى ھەلەبجەما. بە سەمايەكى شىتانەوہ. بە لىكى پەر لە ھىواى شۆرپشەوہ. بەرەو «عەبابەلى»
 ھەلئافرىن و لە «ناوشەخس» نا وچانىكى بۇ ناگرين. گۆرە بىنازمەكانى ھاورپىيانى تەمەنى مەندالىمان.
 بەسەر ناكەينەوہ.

ۋاى شىخەلى! مەركى تۆ. بەشىكى زىندووى بووونى مەن ويران كرد. نىستا ئەوى دەينىتەوہ.
 تەنيا وىتەكانى نىو نەلبوومى يادەورىيەكانن.. وىتە رەنگىنەكانى ژيانى مەندالىمان.. بەيانيان. دەھاتمە
 بەرمالتان. بە دەستە لاۋازمەكانى مەندالىمەوہ. پالەكم بە نەركا ژەنگاۋىيەكەتانەوہ دەنا. ۋەژوور
 دەكەوتم.. چ مالىك بوو؟ تەنيا ژوورىك و پىشتىرىكى تارىك بە ساپىتەى زۆر نەزم و رۆژنەيەكى
 نايلىق تىگىراۋەوہ. ناۋى مالى «مامق قانر» مان لى نابوو. نىوہ. باۋك و دايك و نوو خوشك و
 نوو برا. لەو خانوۋە پەرىوتەنا ژىانتان دەكرد كە شىۋاى گوزەرانى نىنسان نەبوو.. نا نەبوو.. كە
 مەن دەھاتم. تۆ جارى لە نىو پىخەونا. را نەبووبوويت.. دايك. دەيگوت: عەلى ھەستە.. عەلى نىوەرۋىيە
 و «زەينەين» بە جىت دىلى.. تۆ. بە نابەلى ھەلدەسايە. نووجاران خۆت دەكىشايەوہ. شلەيك
 ناوت لە رەوخسارت ۋەر دەنا. شەروالى بە پىنەماپۇشراۋت ھەلدەكىشا. پاروۋىيەك نانى وشكت. بە
 چايەكەوہ دەخوارد. كىتەبەكانت لە بنەھەنگل دەنان. پىلاۋە لاستىيەكە رەۋامەكانت لە پەن دەكرن و لە
 مال دەردەپەرىن. لە پىشتى نانەۋاكەى «شىخ» «ساحىب» ھوہ. بە تاشەبەردەكاندا. ھەلدەگەرپاين. بۆنى
 نانى گەرمى تەنۋور. ناۋى لە دەمان دەھىنا. بە ھەنگاۋى مەندالانە و بە بى پالتۆ و لەژىر باراندا. بە
 بەر مالى «شىخ برايم» و «شىخ حامىد» نا سەر دەكەوتىن. لەتيف و سەلاح. ۋەگەلمان دەكەوتم.
 سەلاح دەيگوت: نەمشەو كەتەى خەرمان بوو. نوو كەتەيچم پەن بريا.. نىمە بە رىژىيانى رەنگاى

قوتابخانە، بیرمان لە کەتە خەڕەکان ئەکرەمە و ناواتمان بۆ کەتە ئەخواست و نیرەییان بە سەلاح
 ئەبرد. ھەمەسالە شیخ موحەمەد، لە چەمەمە سەرئەمکەوت، شاھزی مامۆ ھەیر پێمان ئەگەشتەو،
 ھەمەڕەشی ھۆمەر ئەگەشت. ھەموومان پێکەو، ھەندیک پۆشتە و ھەندیکیشمان پەریووت و
 جلۆبەرگ پیناوی، خۆمان بە ھەوشە قوتابخانەمان، ئەکرد... زەنگی ریزبوون لێمان... ئێمە ھەمیشە
 ئەستەسپیمان بێر ئەکرد یا خود ھەر نەمانبوو، نینۆکمان ئەرژ و پشتمەستان چلکەن و قەلەشاو...
 مامۆستا شیخ ھەمەتوفیق، بە راستەکەمی ئەستەسپەو، زێرە لە پشتمەستان ھەلەمەستان... پۆلی
 سارد و تەزیوی ئەرسخویندن... مامۆستا «کەمال کورد»، ئەو مامۆستایە ھیندە چوار زەلامان
 ئەبوو، بە زەبری تەف و مەشتەکۆل، ریزمانی کوردی فێر ئەکردین... مامۆستا ھاجی، ئە فەلسە لە ھەر
 قوتابیەک ئەسەند کە رۆژی پێشوو، لە مەزگەوت نەبووین و لە پشتمەستایەو، نوێژی بە جەماعت
 ئەکرین. ئێمە نە نوێژمان کەربوو، نە ئەفەسەکەیشمان پێ بوو، ئیدی ئەستەکانمان لەژێر ئاردا
 ھەیانزێراند... چەند گوناه بوون ئەستەکانمان!

بە بەرەم گوندی «گەرمنازی» نا رەت ئەبین. ئەمبۆلانسێک بە خیراییەکی زۆرەو بەرەو ڕوومان
 ھەیانزێرەو. ئەمە ڕەنگە ھەمان ئەمبۆلانس بیت کە سێ ساڵ پێش ئەم چەرخەساتە و لە رۆژیکی مانگی
 یونی ١٩٨١ نا، بە خیراییەکی زیاترەو، بە بەرەم ئەم گوندەمان تێپەڕین... گەنجیکی گەرمەنکی
 چاوبەرۆ قەترانی جەستە لە خۆپنەشەلال، لەوێنا ڕاکشینراو، ئەستەکانی بە کەلەچە، بە لیواری ئەو
 تەختی لەسەری کەوتوو، شەتەک ئاروان، دوو جاش و دوو سەربازی ھیزی تاییەت، لە چوارەموری
 نانیشتوون و نیشکی ئەگرن. گەنجی ئەنگێرەوای بیل، لە نیوانی ناگایی و زیندەخوونا، وێنەکانی
 چەند رۆژ پێشتر، وێنا ئەکاتەو... فەرماندە مەفرەزەکە ئەلی: تەنیا چوار پێشمەرگە، ھێمن تۆ...
 سیانی بیکەش، «جیایان ئەکاتەو»... ئەچینە ھەلەبجە... ئەم ئێوارە بەرێ ئەکەوین، خۆتان ساز ئەن،
 نان ھەلگرن و مەتارەکانتان پڕناو بکەن... وێنەکان، ھەندیکجار ڕوون و ناوناوێش تەلخ و تاریک،
 لە ھەزری «ھێمن» نا بە یەکلە ئەن... ھێمن لە پێشەو، ماسوولەکانی پتەو مینا ماسوولەکی جەستە
 پلنگ، چاوەکانی تیژ و دووربین، ئەلی بەھیز و لیوانلیو لە خۆشەویستی خاک و خەلک، لە نامینی
 بالانقوو، نامەگەڕین و بەرەو «کۆلەبۆز» و «کانیشیخ»، بە وریایی پێشمەرگەو ئەروێن.
 قسەنەکی کانیشیخ، ئەبیتە ئەو نۆزمەخی خوا لە قورئاندا باسی لێو ئەکات. چەکەکان، گەرمەنەریز
 و بالایی ئەم پلنگانە گەرمەن، ھێمن، ھەست ئەکات ھەروەو لاقی سەن و ھەلی ناگرن. ھاوێژکانی
 لەژێر ناگەرباراندا، پاشەکشە ئەکەن و جەستە «ھێمن» یان، پێ ئەرباز ناگرت.

جاشەکان نزیک ئەبنەو، ھێمن، ھاوار ئەکات، تەقە مەکەن! خۆم و ئەستەو ئەمە... جاشان بێنە
 پێش. ھێمن، فیشەکی پێ نەماو، ئەست بۆ ئارنچۆکەکی ئەبات، ئەلەکەکی ڕاکەشتی و ھاوای ئەبات.

گرى نارنجۆك، عەرشى ناسمان نەلەرزىنى. «بژى كۆمەلى پەنجەمرانى كورستان!» ھىمن، ھاوار
 ھەكات و ھاوارى پر لە وردى نەو، عالەمىك بە خەبەر ىنى. سەرلەنۆى، گولەلى مەرگ ھەبارىن. ھىمن،
 ھەست ھەكات، جەستەى بىتھەست و بەنج بوو. ھىمن لەخۆ ھەجىت.. چاوى پەشكەوپىشكە ھەكات..
 ساپىتەى ژوورەكە، ھەسوورەت.. ىكتۆر و برىنچەكەكان ھەناسىتەو. نەخۆشخانەى ھەلەجە..
 پەشەى سالتەى سەرھەكجاش و بەرپۆھەرى ناسايش، ھەيانەوێت، قەسەى لى نەربەنن.. ھىچ نابىستم.
 ۋەرنە پىشتەر.. نزىكتەر ھەنەو... ھىمن، ناوچاوييان بە تف سواخ ھەتات.. ھىمن، نىدى كەر و لالە.
 نە ھىچ ھەبىستى و نە قسان ھەكات!
 نىستا، لەم نەمبولانسەنا، بە ھەستشەتەكراوى، راکشاو.

لەژىر نەم رىزەمارچنارە شوخ و بەرھونەقەنا، لە نىو ناوېرىكى بالازەلامنا، لە پشت تووتېر كە چەر و
 شەخەلەكانەو، كە پەلەكولەبەرپۆزەھىكى ھىشتا كولنەگرتو، لە جەھەكانىان جيا ھەكاتەو، لولەى چەند
 چەكىك چاۋەرپى نەم نەمبولانسە ھەكەن. فەرماندەكانىان ھەلەت: نامانە بىنا باش سىرە لە تايەكانى
 بگرن.. تەنھا تايەكان و بەس.. نەمبولانس، ۋەك نەوھى سووسەى نەمانى كرەبىت، بە خىرايى گولە
 تىنەپەرپىت و ناگرى چەكى ھاۋرپىكانى ھىمن، ناگرپىزىنى ھەكەن.. ھەك ھەستمان بىشكى، نەريوھەلا
 فەرماندەكانىان واى گوت. ھىمن، ھەستى بە چەزەى گولەھەك لە جەستەينا كرد.. بزەھەك ۋەسەر
 لىۋانى كەوت و لەبەر خۆيەو گوتى: چ خەم! با «دە»ش لە بانى «نۆ» بىت.

ھىمن، لە نەخۆشخانەى سەربازى سىلمانى، لە خوارىن مان ھەكرىت و پاش چەند پۆزان، لە سۆنگەى
 سەختى زامەكانى و برسىتىدا، گيان بە ھىوا و نامانجەكانى ھەسپىرتىدا
 مزگەوت جەمەى ئى. تازىيەكاران، ھەستە ھەستە، ىن و ھەرقىن، من، بە پىۋە و لە رىزى لای خوارەو،
 لەنىو ناموزاكان و كەسوكارنا، ۋەستاوم، ناموزاكان، جارى لە من لالووتن و وىنەى ھەستگىركىرنى
 نووسال پىشتى «مامۆكەمال»يان لە لايەن يەكيتىيەو، لە ھەزرىا كال نەبووتەو!
 لە مزگەوت ھەرىچەم و لەسەر سەكۆى بەرھەم نووكانى «عوسمانى مەلاعەلى» ھەوھستم. نووكانى
 «جەبار» سەرنجەم بۆلای خۆى كىش ھەكات.

جەبار، لە نىۋەندى نووكانەكەينا ۋەستاو و منالان، يەك و نوو، ىن و شىرىنى ھەكەن. جەبار
 ھەگوت: ھەركەسىك لە پۆلى سىنى ناۋەندى ھەرىچىت، نىدى ھەتا ھەبىتە «مامۆستا»، من لىرە،
 لەم ھەقتەردەنا، لاپەرھەكى بۆ ھەكەمەو و ھەتوانىت بە قەرز شت بىات و پاشان كە بوو يە مامۆستا،
 قەرزەكانم بناتەو! نەو لاپەرھە، تا چەند سالىش ھەر ھەما و سىنى نەمبوو يەو. كەبابخانەكە
 نەماو.. مامۆكەمال، نوو چارەكەمىنار ھەتاتە من و شىخەلى.. نوو نەفەر كەباب ناوا ھەكەين و بە
 نىشتىيەكى بىتۆنەو، بە سماق و توورەو، نۆشان ھەكەين.. من ھەمەو، ھەست و ھەم بىشۆم..

شیخەلی، دەستم بەکریت و دەلێت: با دەستمان نەشۆین.. با بۆن و تامی کەبابەکە، ماومێک بمینیتەوه، ناخر نێمە مانگی چەند جار دەتوانین کەباب بخۆین؟ قسەکی راست بوو، منیش وھام کرد!

لە ئووکانەکان دەروانم.. ئووکانی ئەرەحمەانی رەزییە، رەشەیی بابە، مەلاعەلی، قەسابخانەکی شیخ جەلال و ئەولاتر ئووکانی حاجی ھەمەسالەحی عارف و پاشتر حاجی ھەمەتوفیقی برای.. لەوسەری پڕمەکی بەرەم کانیی ژنانەوه، ئووکانی حاجی ھەمەسالەیی سۆفی بوو. نەم گوندەیی نێمە، شارەنێک بوو، بێوا بکەن، شارۆچکەیک بوو بۆ خۆی.. نە تا دوازرە ئووکەن. ئوو چاخانە، ئوو سەرتاشخانە، گەرماویکی نێجگار گەرە و جوان.. شەوانی رەمەزان و نۆمێنە و «بیسستیەک» و ھەلاوبگرەیی خەپە، رەحمیم، مەحمودی سەید قادر، شیخ ھوسەینی مامۆ ھەسەن، کەمالی نەھمەیی خەرامان، فونانی لالۆ نەنەر و قادری مام رەمەزان.. چاخانەکە، بە ئووبەش نابەش کرابوو.. بەشی خواروھەیی، تاییەتی شیخان بوو، بەشەکی لیکەیی، جینگای نانیشتنی چینی خواروھەیی گوند بوو. گالته و جەفەنگ و تەشەلەکرەن بە مامۆرەمەزانی پیر و بەگۆلمەزپاھاتوو، تا پارشیوان، ریزەیان ھەبوو.

پری خواروھە، «سەرھەوز» و ئووکانەکان بە بەری ئووبەرھەو ھەبەستیتەوه.. لەسەر نەم پڕە، جەنگی مەغلۆبە ڕووی نا.. من، چوار پینج سالان بووم.. زۆرینەیی خەلکی ئاواپی و ھەنمەک مائەشیخانیش، بەرەیی حیزبی شیوعی بوون. شیوعیەکان، ھەر ڕۆژی پیشتەر، کوتەک و تەیاخیان ساز کربوون و لە ئووکانەکاندا نامانیمان کربوون.. تەلاری «نەقابە» پڕ کرابوو لە خرکەبەرد. جەنگ بەرپا بوو.. خەلکی گوند لە گۆیەکدی ڕاچوون.. تیلۆ و کوتەکی پینشومخت نامانمکراو، لە ئووکانەکان دەریژن.. لە سەربانی نەقابەوه، «سەرھەوز» بەرەمباران کرا.. پاچ و چەق و مقەست بوونە نامرازی شەپ.. دەست و سەر شکان، گۆچکە بێرەن.. ژنان، ھیزی بزێوی شەپکە بوون.. نەختەرەخانی ژنی مامۆ ھەیدەر و باجی عاسمی ژنی سەیفقار، گالەیان کرد.. نەم باجی عاسمە، پیاویک بوو بۆ خۆی، بە شەرۆال و ھەمانچەوه، چەنجارم بینییوو.. نایکم و ژنانی لیکە، چوارھەوری مامۆشین کەمالیان گرتبوو، ھەیانویست ھەمانچەکی لێ بێسەن تا قەتلی نەکات.. ھەمانچەکیان لێ سەند.. مامۆشین کەمال، خۆی گەیانە تەلارەکی خۆی و مائی شیوعیەکانی نایە بەر گولەیی بێرەو.. قیامەت ھەستا.. پۆلیس، لە ھەلەبجەوه گەشتن. ژنانی شیوعی، پۆلیسیان بەرەباران کرد و سەری چەند پۆلیس، خۆیناوی بوون.. نێمەیی منداڵ، ھەگریان و ھەمانزورپاند. ئوچار، ئوخەکە کۆنترۆل کرا.. وینەیی مامۆھەیدەر کە سەرۆچاوی پێچرابوو و بە سواری نەسپکەوه، بۆ ھەلەبجەیان دەبرد، لە زەمینما کال نەبووتەوه!

نیوارە. تازیە چۆل کرا و بۆ مالی مامۆکەمال سەرکەوتین. ساتن لە مزگەوت وەدەر کەوتین. نیگایەکم لە باخەکی مامۆقەر گرت. من و شیخەعلی، لەم باخەدا گەورە بووین و تەمەنی منداڵیی خۆمانمان، لێرەدا تێپەrand. بەھاران، لەنیو گژوگیا و گولالەسوورەدا تا کەمەر هاتوو. ڕاکەراکەمان کرد. گولمان چنن. تۆلەکە و گۆزروانە و ترشۆکەمان ھەلکەندن و مامۆژن «توبا». بۆمانی سوورکەرنەو. ھاوینان، لەژێر نارەنجیرمەشەکی پشت کاننیکەکی «باخچە»، خۆلەپەتی و ھەمامۆلکێمان کردن. ھەنارمان پرنن، ھەناری «مەلەسی» و «ھەمەسالەخانە»مان گۆومکرن و لە گێونیمان نان. ھەناری ترشمان ناکوتین و بە بیار مەنجەلی وھوقلپەکەوتوو پووبەنارەو. کورکەمان کرد. لەسەر ھەنجیر و ھەلووژە وھشەر هاتین، یەکییمان گەوزاند و ھەر زووش ناشت بووینەو. پاییزان، وھک قەلەموون. لەسەر پشتی «پیکاب»ی لە ھەناریارکراو. سوار بووین و پوشتینە سلیمانی و لە گەراجی «نەسحابەسی»، پاش فرۆشتنی فەرمەھەنارەکان، نان و کەبابێکی نۆشان خوارد. وای شیخەعلی! نیتسا تۆ لە یانمۆرییەکانی مندا، ھەموو سەرمەکانت بەزانوون و لە ترۆپکی جوانیی خۆتدا، ھەمبۆین.

بە نوو پلە، بۆ سەرپرەمکە سەرمەکوین. لای چەپی ئەم پردە. کاننێ ژنان و لەسەر بانی کاننیش. مالی بابەگەورە، ھەمان مالێک کە من شەش سال پێشتر و لەژێر تریفی مانگی ھاوینەشەویکنا، بە پسکەپسک، سەرکەوتە سەربان و بە پووخساری فریشتەناسای نایکم. شاد بووم. ناوڕێک لە لای راستی پرەمکە ھەمەو، ناوی کاننیکە، بە ھەمان گۆر و لرفی جارانییەو. سەرموخواز بازەرە ھەب و لە بەردە گەورە سەوز و سوورەکانی بناغە و بێچینی گەرمادە ھەلەپژێ. ئەم نیوھادیوارە لە قسڵ و بەرد ترووستکراو چەندسالان خۆراکەدا بەر زەبری لافاو کە کەلەمۆکێشی لەگەڵ زەمەندا ھەکا، کاننێ یانمۆرییەکان ھەتەقێن و وینە پەنگینەکانی منداڵیی من، لە ھەزردا زینوو ھەکوئەو. وینەکان، پالپالێن ھەکن و ئەم وینە، لە نوای ئەوی دی، خۆی ھەناسیتێتەو.

نایکم. بوخچەیکی سورمە گولگولیی لە بێھەنگل ناو، من بە ھەنگاوی منداڵانە خۆمەو. لە نوای ھەرۆم. گەرمادە، لە ژن ژاوەی ئی و جووڕنەیکی بەتال بۆ ئێمە نەماوتەو. نایکم. جەکانم لەبەر نادەکنیت و خۆشی ھەروا ھەکا. لە سەکزی ژووری سارەو، نادەبەزین و چەند ھەنگاوێک، نیدی ھەم و ھالو. بۆنی سابون و نارەق، ھەنگ و ھەرای ژنان لە خۆیانمان ھەپچن و ھەچینە نیو نیاپی پەنننیکەکانی ھەمادی ژنان. تەختی ھەمامە، بەرپرژە، ساف و لووس وھک شووشە، گەرم وھکو پەنگر. بەردە ناخوومکان، زیو لە ژێرپێم ھەلەستین. لەگەڵ باجی نەفیھە، ھەبە ھاوچوون. جووڕنەکان، لەسەر ھێلکی بازەیی نابەش بوون، لە بەردەم ھەر نانەیکیشیان، زیاتر

لە ژنیکی نانیشتوون و منداڵیک یان زیاتریان لە نامیزی خۆیاندا نانیشانووه و بەلفکە و سابوون خەریکیان. بەلوعەکان، تەنھا ناوی گەرم نەپژێننە نێو جووپنەکان و بۆ ناوی سارد، ژنان بە سەتل، ئاو لە نەنباری ساریهوه بێنن. سەر و ڕووخسارم، کەف نایاندەپۆشیت و چاوه‌کانم نەکزیهوه و بە دەستانم دەیانپروینم. ژنەکان، بە نێو گەرماو مەکا بێن و لەمچن و لەشولاری ڕووتیان، لە نێوانی پەنجەکانمەوه، شەپۆل دەهەن و لە قوولایی ھەزرمدا دەخەون. ژنەکان، بە جەستەیی ڕەنگاو ڕەنگیانەوه، بە بالایی کەلەگەت و مامناو مەندی و چکۆلەیانەوه، بە مەمکۆلەیی تازەخۆگرتوو، توند و مکو بەرد، یاخود پینگەیشتووی بە شیوہی ھەنار و ھەندیکیش سیس و ناچەکیو بە وێنەیی لڤکەکانی دەستیان. ژنان، نەجۆلێن و شۆخەکانیان، جامۆلکە یەکیان بە نێو ڕانیانەوه گرتووہ.. ئەم وێنانە، دەیان پرسیاری شەرمێون لە ھەزری منداڵانەیی مندا دەخەوین و تەنھا تەمەنی پاشتر و لە شوێن و زەمەنی جیاترنا، ھەرامەکانیان لە خەو ڕا دەبن!

لە دیوھەخانەیی مامەشیخ کەمال نەدەنیشین. نیتسا نووساڵیک دەبن، مامەشیخ کەمال بە ڕەحەمت چووہ. پوورەفاتمە، وەکو جێنیشین و گەورەیی بنەمالە، لەسەر کورسییەکی مامەکەمال نانیشتووہ و نێمەش لەسەر کورسی یاخود لەسەر مافوور، لە دیوھەخانەیی..

لە پەنجەرەیی دیوھەخانەوه، لە سەکۆ و ھەوزەکە دەروانم.. تیشکی گۆپەکان، لەسەر سینگی ھەوزەکە چینی دەکەن و چەپکە تیشکیک بە ڕەنگی پەلکەزێپنە، بەرھو نیکاکانی من بەرھواژ دەبنەوه و لەگەڵ ڕەنگی ئالتوونیی گەلاکاندا ئاویتە دەبن.. مامۆکەمال، لەسەر کورسییەکی و لە کەناری ھەوزەکە نانیشتووہ.. نێمە بێن و سلاوی لێ دەکەین.. مامۆستا شاھۆ و پێشمەرگەیک و من، نەدەنیشین و پێشمەرگەکانی بیکەش، لە دەوری تەلار نابەش دەکەین..

— من، لە سەرکراپتیی بووم.. مامجەلال، سلاوی لێ دەکەیت، گەییشتی ھەبوو.. ئەو، چاوەڕێی ھاوکاریی زیاتری نێوھەمکات.. ڕاپۆرتەکان لەسەر نێوھەم و ھەلوێستی نێوھەم لە ناست پێشمەرگەکانی یەکیٹی، باش ناڵین و باش ناووسرین!

— من، ڕەئیفیم نەکرێوہ.. نێوھەم خۆتان باش دەزانن.. ھەندەک لە مەسنول و پێشمەرگەکانی نێوھەم، بێر لە ھەزەعی نێمە ناگەنەوه.. ئەوان، بە ڕۆژی نیوھەم ڕۆژێک نێوھەم.. ناخەر نێوھەم نەتەنەوت حکومەت، ئەم ناواییە وێران بکات.. منیش قەلەس دەبم و قەسە دەکەم.. ھەندەک لە خەلکی ئاواپی، کۆنەقینیان ھەیە و لە ڕینگای نێوھەم جێھەجێ دەکەن و گێچەل بۆ من دەنێنەوه.. نێوھەم بە قەسەیی مەنڵومەزم دەکەن! نەوشەوہ، قەسەبەاسمان زۆر کرێن. مامۆکەمال زویر بوو، من نیکەراتر بووم و لە ناخوہ، بەو جۆرە گفتووگۆیە کە بە ناچاری، لەگەڵ مامدا دەمکرد، بێتاقەت بووم.

ڕۆژی بواتر، مەنڵاوی دەکەین، عەبابەیی جێ دەھێلین و بەرھو سوورباش دەگەڕێنەوه.

«كانيتوو»

بنگەيەك بۇ دەسگاي پۇشنىيرى و دەستىيىكىك بۇ ناشنابوونى نووسين

پىگايەك، لە پىشتى شارۋچكى «دوكان» دە، بەلای راستنا، بە بالای زىدەكەلەگەتى چىايەكنا سەرمەكەويت و لە سەر پانتايى نووندى چىاكە، ماۋەيەك بە نىو زئاراندنا، پىچاوپىچ دەكشى و پاشان بەرەو نۆلىكى ئىچكار قولۇ نامەكشى. لەسەر نووندى قەرەسەرد، رابوۋستە و تا چاۋ ھەتەر بىكات ھەلرۋانە، بە ناقارىكنا، ھەموو ولاتى كۆيە و بە لايەكى يىكەنا، ھەموو بەھەشتى پىشەر و بەولاترنا، نۆلى جافەتى و نوورتىش مەلبەندى سىلمانىت لىۋە ديارە، بەس، ۋەكو خۇناى زەمانە، دەستى بە نىرەش را گەيشتوۋە و چەندىن رەبايەى ھەلتوقاندوۋە.

ئىمە، كەرىم عوسمان، كامەرانى براى، ناسۇرەجىم، مەن و چەند پىشمەرگەى يىكە، لە پىكايىكى دوكانىيەنا، بە بالای چىاكەنا، شۆرەبىيەۋە و بە مەبەستى گەيشتن بە كانيتوو و سازنانى بنگە و بارەگاي دەسگاي پۇشنىيرى كۆمەلە، بە رېۋەين، نازانەھەرامى و پىشمەرگەكان، پىشتەر گەيشتوۋن، خاسەرەخال و رېكەوت عوسمان و كانرەكانى تر، پاشتر دەگەن.

نەم پىگايە، بە نىوشارۋچكى «بىگەرد» نا تىدەپەرىت و دەكاتە شارەنى «مەرگە». مەرگە، گوندىكى نىزىن و سەوز و ناۋبار، لە بنارى چىاي «ناسۇس» نا ھەلەكەوتوۋە و شەر لە گەل شەنگى خۇيدا دەكات.

مەرگە، چەند بىنگە و بارەگاي يەكيتى لى نامەزاون، جادەكە، پىچاوپىچ بە نۆلى «مەرگە» نا، بە نىو چرگەن و رەزاندا، بەرەو «ناۋەژى» ھەلدەكشى، نەوشىروان مستەفا، لەمىژە، بارەگا و مالى خۇى لىزە ناناون، كەمى ژوۋرتر لە ناۋەژى، دەسگاي نارايى يەكيتى لى چى كراۋە و پاشترىش «سىروانە»، دەپتە ھەۋارى مامجەلال و مەكتەبى عەسكەرى.

لە چەند مانگىكنا و لە ناھومىدىى مفاۋەزاتنا، نەم نۆلە دەپتە سەنتەرى رېيەرىكىرنى يەكيتى نىشتەمانى كورستان.

جادەكە، لە نىو رەز و باخاننى كانيتوۋنا، خۇى بە سەختى گاشەبەرىكەكانى بنارى ناسۇسا دەكىشتىت و دەكۆزىتەۋە!

لە ناۋەھەۋارى بنارنا و لە نىو رەز و باخاندا، لە نامىزى ناسۇسا، خانوومان بۇ مال و بارەگا چى كرىن، بارەگاي دەسگاي پۇشنىيرى، مالى نازانەھەرامى لە تەنىشتىيەۋە، نەولاتر ھۆلىكى گەۋرە و چەند ژوۋر بۇ خولى پىگەيانىنى كانرانى كۆمەلە و ھەۋانەۋەى پىشمەرگە، ميوانخانە، توالت و

گەرماۋ. سەرۋىتر چەند ژورىك بۇ ئەۋ كادىرانى خىزاندار بوۋى. لە ماۋىيەكى كەمنا. كۆمەلگەيەكى كچكەمان بىيات نا بوۋ.

نەركى ئەسگاي پۇشنىرىيى كۆمەلە. نامامكەرن و چاپكىرنى گۇقارى «كۆمەلە» و نووسىن و ۋەركىزپانى بابەتى تىۋرى بوۋ. لەمەپ ئەۋ مەسلەنەنى لەگەل شۇرپ و شۇرپىگىزى. پەيوەننىيان ھەبوۋ. پاشترىش سازنانى خولىك بۇ بەرزكىرنەۋەى توانستى تىۋرىيانى كادىرانى كۆمەلە كە لە سەرجمى بەشەكانى رېكخستىن. لە ناۋچە جياكانەۋە ئەھاتىن و مانكىكى ئەخايند.

سەرگىرە و كادىرە بالاكانى كۆمەلە. لە بۋار و بابەتى جيانا. ئەرسىيان ئەۋتەنەۋە. لەۋانىش. ئەۋشېرون مستەفا. مامجەلال. نازانەۋورامى. ھەمەتۇفيق. فەرەيدون ھەبۇلقەر. كاكەنەمىن. رېكەۋت ھوسمان. خەسرەۋخال. مەن و كەسانى لىكەش. مەن. بە چەند بەش. مېژۋى بزوۋتەۋەى نىۋنەتەۋەىيى كرىكارانم. لەۋ خولەى پەرۋەرەمكەرنى كادىرانى كۆمەلەنا. بە كادىرەكان گوتەۋە.

مەن. بۇ يەكەمجار. نامىلەكەيەك لەمەپ «بزوۋتەۋەى كرىكارى و رېيىژىنەزم» نووسى و ۋەكو پاشكۇزى گۇقارى كۆمەلە بىلۋەكرايەۋە. پاشتر لەگەل كارى ۋەركىزپان خەرىك بوۋم. ئەۋ زىستانەمان لە «كانىيتۋ» بەرپى كەرد. سەرھەتاي سالى ۱۹۸۵. نىدى گورىسى مفاۋەزات ئەھات رېرپى ئەبوۋ. بەرۋە پسان ئەرۋىشت. لە ھەنەك ناۋچەنا. ۋەشەپ ئەستى پى كەرد و كوشتنى مامەپىشەى بە ۋانا ھات. ھىزەكانى يەككىتى. لە شەپكى كىۋىپ و بەرنامەپىژكراۋنا. ھەموۋ بەرزايەكانى «چەرماۋەند» و سەربازگەى «شەمەل»ەى پاككەرنەۋە. نۆلى مەرگە و بىنارى ناسۇس. نامانجى تۇپپارانى سەختى ھىزەكانى ئەۋلەت بوۋ. نىمە. بۇ خۇپاراستىن. سەنگەر و ھەشاركەمان بزوۋست كەرن و ئىكۋرەسەرەۋخال. ھەر كۈن و ھەشاركەيەكى بەناۋى كادىرەكەۋە ناۋ نابوۋ. بەتايىت ئەۋانەى كە كەمىك نابوۋىر بوۋى و شەۋانەش كۈنەكانى خۇيان جى ئەمەشەشت!

سەرھەتاي ئەۋ سالا. لە تۇپپارانىكنا. «ھەمەى فەرەج»ەى ھەلەبجەى كە تىكۋشەرىكى نىزىنى بزوۋتەۋەى چەكنارىيى كورد بوۋ. بىرىنار بوۋ. ئىكۋرەكان بە نامىزى زۇر سەرھەتايى. لە نىۋ باخەكانى كانىتۋا لاقىكىيان بېيەۋە و مەن شاھىدى پروسەى ژاننامىزى ئەۋ نەشتەرگەرىيە بوۋم. شىركۋ بىكەس. پاشتر. شىعەرىكى بە ناۋى «گۇرەۋى» بۇ ئەۋ لاق لەمستانەى ھەمەى فەرەج نووسى.

شەپ گەرم دەپ. تىشكى مفاۋەزات. ۋىزپاى ئەۋەى پراۋپەرە لە بىتەۋايى. جارى نوۋزەيەكى نى. بەشىكى ئەۋ كادىر و پىشەمەرگانەى كە ھىۋايەكى گەۋرەيان لەسەر مفاۋەزات ھەلچىبۋ. لىزە و لەۋى. بە پۇل ئەمگەرەنەۋە لاي بەس و ھەندىكىشيان. ھەر بەۋ گۈپ و تىنەى شاخ و پىشەمەرگەيتى. لە سەنگەرى بەسەۋە. نژايتى شۇرپىيان ئەمكەرد. ھەر ئەۋ رۇژگارەنە. ھەندىك لە كادىرانى رەۋتى نىمە

که مملانی نیو کۆمه له ماندووی کرێبوون و ناسۆیهکیان بۆ چارهسەری کێشهکان نەهێنیهوه. له رهشبینی و بێهواویدا، له ڕێگی ئێرانوه، ڕوویان له ئوروپا کرد. یهکێتی نیشتمانی کوردستان له قهیرانیکی قوڵدا نهژی، مفاوضات ههچی لێ سهوز ناییت. په یوهنسیهکان لهگهڵ ئێران و سوریا، خراپن. پرۆژهی ناستهونهوهی گشتی لهگهڵ «جود» به ناکامیک نهگهیشتهوه، نیوخوی یهکێتی «به تایهت له نیو ڕێکخستنی کۆمهله» شپرز و ئالۆزه، کارانی کۆمهلهی ناپازی له سیاسهتەکانی کۆمهله و یهکێتی، سهركۆنه و سهركهوت دهکڕن، تهنگیان پێ ههڵدهچن، نازوگوزیان پێ دهکن. ههڵیاندهسپێرن و بنچاویان دهخن، زویریان دهکن و دهیانپهنجین!

کارانی کورت و پۆلهکان، کاره عهسکهریهکان، نامه بۆ ئیمه دهنوسن، ئینه بارهگاكانمان، سکاڵا دهکن و ناوای ڕینمایی دهکن.

کۆمهله و یهکێتی، لهو تهنگڕهیه، لهبری نهوهی له ههولی جێههڵکردنی سیاسهتێکی نهقلانیدا بن بۆ یهکخستنهوهی ڕیزهکانی کۆمهله و به نهقل و لۆژیکیک کار بکه که کێشهکانی نیوخۆ چارهسەر بکه. به ئاراستهی نوواندن زهبریکێ دوولانه ههڵدهسوورن، زهبریک بۆ به هیزهکانی دهوڵت که ههم به عس به مفاوضاتیکی بهرههمنار ناچار بکات و ههمیش به جود و ئێرانی نیشان بنات که هیشتا یهکێتی خاوهنی ههمان هیز و توانستی پێش مفاوضاته. ئاراستهیهکی بیهکی نهم سیاسهت زهبرنامهیه، ڕووی له پاکسازی ڕێکخستنهکانی کۆمهله بوو له ههر ڕهگهز و دهنگیک که له دهرهوهی سیاسهتی ڕهسمی کۆمهلهی پاش کۆنفرهسی سێ بوون.

مهمودی حاجی فرهج، سهرتیپیکی جوامیر و بزێوی یهکێتییه له ناوچهی ههلهبجه. نهو، پاش تیپهپانندی کێشه و قهیرانیکی لهگهڵ یهکێتی و زیندانیکرانی لهلایه جبار فرهمانهوه، نهمشهوه له کانیتهو میوانی ئیمهیه و بهریاره لهگهڵ نهو هیزه گهرهیهی که نهوشیروان ڕیهرایتی دهکات، بچینه دهقهری ههولێر و خۆشناوته.

مهمود، سکاڵا دهکات و زووخاوی کێشه و مملانیکان ههڵدهپێژیت..

— ئیوه ههچتان لهدهست نایهت و ناتوان ههچ بگۆرن! من لهمه زیاتر خۆم پێ پاناگیریت! من که لهم سهفهره ئیمهوه، دهیئت ئیوه ههمووشیکتان یهکلا کرهیتتهوه!

— کێ دهلیت تۆ لهم سهفهره دهگهڕیتتهوه؟

— با.. دهگهڕیمهوه.. نهو گوللهیهی بهریاره من بکوژیت، جاری دروست نهکراوه! ئیوه شتیک بکه و من ناوچهی ههلهبجه کۆنترۆڵ دهکهم. ئیوه نازان من چیم به کاک نهوشیروان وت!

__ لە کوئ؟ چیت کوت؟
__ لە کۆبوونەوهکە «گولان»، ئەو هەوالی جموجۆل و کارمکانی نێوێ پرستی..
__ ئی..
__ جەلال کولکنی، کوتی ئەو براھمانە، فیکری نیراچی بڵاومکەنەوه، پێشمەرگە نەروخینن! نەگەر
تۆ فرمان بھمیت، من هەموویان چەک ھەکم! منیش کوتم: ئەوانە جگە لەوێ ھاوێزی منن، باشتەری
کارەکانی کۆمەڵەن، ھەتا من بھینم، پیاو نییە ئەو کارانە چەک بکات!
__ کاک مەحمود! کێشەکە کوشتن و چەککەرن نییە.. نێمە کێشە فیکری و سیاسییەمان ھەیە و بھیت
پشوویمان درێژ بێت.
__ من کێشە فیکر و سیاسەت نازانم.. من قبوڵ ناکەم ئەو نێمە خوینمان بۆ پرتوو و بۆی
ماندوو بووین، خەلکی تر بیخوات! با بگەرێمەوه، ئەوسا ھەزانم چی ھەکم!
مەحمود پزێشت و جاریکی لیکە نەگەراییەوه. مەحمود، لە شەڕیکی گەرەدا، لە ناوچەی خوشناوھتی،
تەنھا یەک گولە نیوچەوانی سمییوو! پێ ھەچیت ئەو گولە یە بووینت کە تاییەت بۆ کوشتنی ئەو
درووست کرا بیت!

ھەۋلىك بۇ لىنگەيشتىن

كىشەكانى نەروونى كۆمەلە نەھاتىن ئالغۇزىتىر نەبوون، تارمايىيى ترسىك لە مەلەكانى كۆمەلە ۋە يەككىتىدا نەركەتتەبوو، تا نۇخى پىكخستەنەكان كرۇزىتر نەبوو، ھەۋل ۋە چالاكىيەكانى نىمەش بۇ مەقۇمەتى ھەزاي پەر لە ھەزاي نەو نۇخى سەركىزىتىيى نوپى كۆمەلە نەيخولقاند، نەچۈنە سەرى. نازاد ھەۋرامى ۋە ملازم عومەر، ھەمىشە سەركەرمى ۋە توۋىژ بوون لەگەل نەۋشىروان ۋە مامجەلال ۋە ھەۋلى خاۋكىرنەۋەي كرۇيەكان ۋە نۆزىنەۋەي پىنگەچارەيەكانا بوون. نەۋان پىشنىيازى نارىنى ۋە ھىنىكىيان بۇ قەرەناخ، بۇ گىفتوگۇكرىن لەگەل مەلەبەختىيارا. بۇ ناۋەندى كۆمەلە ۋە مامجەلال كرەبوو.

نازاد ھەۋرامى، ھامىدى حاجى خالىد، مام رۇستەم، ۋەھاب، م. موحسىن ۋە من، ئىۋارەيەك چۈيىنە بارمەكاي نەۋشىروان مستەفا لە ئاۋەژى ۋە شەۋمان لەۋى رۇژ كرەۋە. نەۋ شەۋە قىسمان لەسەر رەۋشەكە كرە، ھەم گۇيىمان لە نەۋشىروان كرت ۋە ھەمىش سەرنج ۋە تىيىنىيەكانى خۇمانمان باس كرەن. رۇژى پاشتر، لە ئاۋەژىۋە بەرى كەۋتىن ۋە نوو شەۋ پاشتر لە جەنەي سىلغمانى _ تاسلوۋجە، بۇ بەرى بازىيان پەرىنەۋە، نىمە ۋە ھىزەكە، گۇنناۋگۇند، بەرەۋ گۇندى قازانقايە جەمان كە بىرپار بوو مەلەبەختىار لەۋى بىيىن ۋە قىسەۋباسى لەگەل بىكەين.

لە پىنگانا ۋە لەگەل ھامىد قىسەۋباسىكى زۇرمان كرە، من، نۇخەكەم لە نىدى خۇمانەۋە، بۇ ھامىد باس كرە ۋە تىشكەم خستە سەر كىشە ۋە گرەتەكانى كۆمەلە ۋە مەترسىيەكانى بەرەۋامبوونى بارە ئالغۇزەكە. ھامىد گوتى: ھەر چىيەكى نىۋە نەيلىن نرووستە ۋە من نەيسەلمىنىم. بەلام تۇ نەزانى ۋەزەى من چىيە، من، كۇشەك مالىۋمىنال ۋە شەرتەم ھارە كۇلۇ، كۇلۇ شەھىم بۇ يەككىتى ئاگە! نەم ھەشاماتە بە يەككىتى بەختو نەكرىت نەك بە نىۋە، نەۋ راسىتى نەكرە. پاش چەنەسالان، نەم بۇچۈنەي ھامىد، لاي من بوۋىە ھىلگارىي نەم ۋىنە شىعەرييە:

((لە شەپرى نىۋە «با» ۋە پەپوۋلاند، من لە سەنگەرى «با» دا دەۋەستم

با ھەموو ھەقىقەتەكانىش لەسەر بالى پەپوۋلە بن!

ئەي نايىنى:

كۇلى كلفەت

كۇلى شەھىد

كۇلى ئۇن ۋ

كۆل دۈڭمەن بە كۆلمەۋەن!!

لە گۈندى قازانقايە. لە بىۋەخانى مالىكى نانبدە ۋ خانەماندا، لەگەل مەلەبەختىار كۆبۈۋىنەۋە، چەند كادىرى كەرتى رېڭخستى بازىيان، لەۋانىش ئاۋاتى شىخ جەناب نامادە بوۋن. قسەۋباسەكان رىژەيان كىشا، بەلام خالىك بۇ پىڭگەيشتىن ۋ لىڭگەيشتىن نەبوۋ. مەلەبەختىار ناخۋازىيەكى تايەتتى بۇ گەرەنەۋە ۋ دەستبەكاربۈۋەنەۋە لە كۆمىتە سەركىرايتتى نەبوۋ، بەلام جەختى لەسەر بەرەۋامبۈۋىنى ھەلەكان بۇ سېنەۋەنى ئەۋەزا ئالۋزەي كە نىمە پىمان ۋا بوۋ. بالى بالادەستى نىۋ سەركىرايتتى كۆمەلە، بە مەبەست ۋ پلان خولقاندېۋى، نەكرد.

دۈۋى رۇژىك لە بازىيان ۋ قەرەناخ مايىنەۋە ۋ پاشان مەلەگەل مەفرەزەيەك، بۇ بەسەركىرەۋەنى كادىرانى رەۋتەكە ۋ رېڭخستەۋەيان، بەرەۋ ناۋچەي ھەلەبجە، بە رې كەۋتم. لە ھەلەبجە، بە نەپتى، بەشىك لە كادىرەكانم لىتن ۋ قسەۋباسمان لەسەر ئۇخە نۆيەكە ۋ نەگەرەكانى ئايىنە كرن.

رېڭخستەكانى كۆمەلە لە ھەلەبجە، بەھىز ۋ ئاكتىف بوۋن. ھەلەبجە، ھەمىشە لانكى بىزۋوتتەۋەنى چەپ ۋ ياخىيۈۋن بوۋە. لە سالى ۱۹۶۱ ۋ دەستىنكى بىزۋوتتەۋەنى نەلۈۋىلا، يەككىك لە مەفرەزە سەرەكىيەكان، بە لىپرسراۋىتتى «مامۇستا شىخ جەمەنەمىنى شىخ ئەۋلا»، لە دەقەرى ھەلەبجە ۋ چىاي شىروئ بوۋ. سالى ۱۹۷۶، يەكەمىن دەستەي چەككارى كۆمەلە، بە سەرپەرشتى «شىخ ەلى»، لە ھەلەبجەۋە ۋەشاخ كەۋتن.

نۆلى جافەتى، بەنگەى سەرکرایتیی یەکییتی نیشتمانى کوردستان

هاوینی ١٩٨٥، بارەگاانى سەرکرایتیی کۆمەڵە و یەکییتی، بەرونا. بۆ نۆلى جافەتییان گواستەو. بەسگای ناوهندى راگەیانن و رۆشنیری کۆمەڵە، لە باخەکانى «هەلەن»نا، تاوان هەلنا و هاوسى بەسگای ریکخستنى کۆمەڵە بووین کە فەرەیدون عەبدولقادر سەرپەرشتى بەکرد و نەنامەکانیشى عومەرفەتاح، حەسن کویتەمانى، م.موحسین و لىلى نەحمەشوکرى بوون. مامجەلال لە یاخسەر جەنگەر و نەوشیروان لە بەرگەلوو و بەسگاانى بیکەش لە نیوان بەرگەلوو و سەرگەلوو و یاخسەمەرنا، بارەگایان نامەزانن.

نەو هاوینە، مەلابەختیار لە قەرەناخ، شێخ عەلى لە گوندى قەمچۆغە و مەن لە هەلەن، سێکوچکەبەگمان بۆ بەرپەرمانى کارەگمانان ڕووست کەربوو. حەیدەر موحەمەد کە پێشمەرگەبەگى بە تەمەن مەندالى مەفرەزەگەى شێخەلى بوو، پۆستەریکی گورجگۆلى نیوانمان بوو. نازانەورامى، هەمیشە بەیگوت: رۆژیک لەنیوان نەم مەفرانەنا، نەم حەیدەر بەگرن و گیرفانەکانى بێشکنن، هەموو سەرۆتەتان ناشکرا بەینت و کارەسات بەقەوم!

نازاد و مەن، جگە لە سەرکردە و بەنگرەمى، پەيوەندىبەگى رۆحیمان پێکەو هەبوو. نەو پیاویک بوو، نەبەگرا هیچشتى لى وەشیریت. نەو، جگە لە بەرژەوهندى کۆمەڵە و شۆرش، بیری لە شتیکی بیکە نەبەگەرەو.

ساتى کێشەکان. بەرەو نوورپێانی لێکناپان بەزروان، مەن لەسەر ناوای مەلابەختیار، نەم بیالۆگەم لەژێر چاڕەمەگى خۆیدا، لەگەڵ ساز کرد...

— کاک نازاد، تۆ نۆخەکە چۆن بەینی؟

— زۆر خراپ!

— مەنیش بەزانم زۆر خراپە، بەلام چى بەکەین؟

— هەرچىبەگى بەکەین. ناییت بەتێلێن کار بەرەو جیاپوونەو بەروات!

— هیچ بەرفەتێکیان بۆ نەهێشتوونەتەو! تۆ ناگات لە نۆخی ریکخستەکانە؟ تۆ بەزانیت چى بە هاوڕێکانمان بەکەن؟

— بەلى ناگام لێتە.. بەلى بەزانم کارکرین لەم فەزایەنا و لەم سەرکرایتییەنا زۆر سەختە، بەلام بێسانیش نووکەرتەبون کارەساتە.. بۆ هەموومان کارەساتە!

كۆبۈنەۋەي فراۋانى گۈندى سىۋىسىنان

لە ئاۋەرەستى ھاۋىنى ۱۹۸۵-يىلى، كۆبۈنەۋەيەكى فراۋان و زۆر نەپىئەن بۇ بەشىك لە كادىرە سەرەككەكانى رەۋتەكە، لە گۈندى سىۋىسىنانى قەرەخاخ، ساز نا، نەمە، يەكەمىن كۆبۈنەۋەي نىمە بوو، بۇ خۇسازان و شۇكىنگرتنى رەۋتىكى سىياسى- فېكرى لە نىۋو كۆمەلەنا، تا بە شىۋازىكى تر و لە ئاستىكى ترنا، مەللانىكە بەرپۈە بىيات و پېرەۋىك بۇ ئايىنەمى رەۋتەكە بېيىنەتەۋە. كۆبۈنەۋەكە، بە نەپتى و لە مالى عىمانەنەمەنا كە ئەۋسەت لىپىرسراۋى كەرتىكى رېكخستنى كۆمەلە بوو لە گەرميان، بەرپۈە چوو.

مەلەبەختىار، شىخەلى، م. موھسىن، ئاسۋەلى، رەۋناك شىخ جەناب، عىماد ئەھمەد، ئەھمەدنىزامەدىن و نۆپىنەرتىكى ئەمامەكار لە رېكخستەكانى شەرەۋە، پىشكۇنەجمەدىن و رەنگە بوو تا سى كادىرى بېكەشى لى بوۋىن، بەلام لىنىيەم كە ژمارەمان لە ژمارەي پەنجەكانى بوو ئەمستان تىنەنەپەرى. لەر كۆبۈنەۋەيە، ئەۋى ۋەرچەرخانى گىرەك بوو، ئانانى كۆمىتەيەك بوو ۋەكە ئەلقەي ئاۋەندى، بۇ سەرپەرىشتىكرىنى كاروبارى رەۋتەكە و ۋەكە ئەستەيەكىش بۇ نوۋىسىن و چاپ و بلاۋكرەنەۋەي كۇفارىكى تىۋرىي تايەت بە بابەتە فېكرى و سىياسىيەكان. لە كۆبۈنەۋەكەنا، لەسەر ئاۋى كۇفارىكە رېك نەكەۋتىن، بەلام كار و بابەتەكانمان بىارى كرىن و ئابەشمان كرىن. ئەننامانى ئەلقەي ئاۋەندى ئەمانە بوۋىن:

مەلەبەختىار، م. موھسىن، شىخەلى، پىشكۇنەجمەدىن و حاجى مەمۇ (كاكەباس كە خۇي نەيتۋانىبوو ئامانەي كۆبۈنەۋەكە بېيت)

لم يعد الصمت ممكنا

چىتر بىتەنگى مومكن نىيە

ئاۋىشەكانى بلاۋكرەۋەيەكە، م. جەغەر و سالار غەزىز، ۋەكە بوو رېيەرى بىارى رەۋتەكە و بە ھاۋكارىي بەشىك لە كادىرانى كۆمەلە، لە ئەۋرەۋەي ۋلات بلاۋى ئەكەنەۋە و جارى جىبابوۋەۋە لە كۆمەلە و يەككىتىي نىشتمانى كوردستان ئەمەن. راگەيانەننى ئەم بلاۋكرەۋەيە و ئاۋەندى ئەم ھەلۋىستە، لە زەمەنىكەنايە، نىمە لە ھەۋلى ئۆزىنەۋەي چارەسەرىكەكان بۇ كىشەكان لەنىۋ تەلارى يەككىتىيا و لە خراپترىن ھالدا، لە ھەۋلى ئەۋمانىن ۋەكە رېكخراۋى چوارەم لەنىۋ يەككىتىيا و بىن ئەۋەي مالى يەككىتى بەجى بېلىن، بە ئامانچىك بگەين.

نەم بلاوکراویە، نیمەى تووشى سەرسورمان کرد و یەکیتمیشى لەبەرەم ترسینکى چاوپراونکراویا،
هێشتەوێ. سەرکردایەتیی یەکیتمى و کۆمەڵە، وەخۆکەوتن و بارەمکە گرژتر بوو. م. جەعفەر و سالارەزیز،
ماوەیک پاش راگەیانننى نەم هەلویستە، گەرانهوێ نێران و لە سنوور نزیک کەوتنەوێ.
زمانى تێکستەکە زبەر و تێماکەى بۆ یەکیتمى، جەرگێر بوو. نەم تێکستە، هەموو نەو سیاسەتە
نەشیوانەى یەکیتمى بەسەر کربوونەوێ کە لە سالانى رابریوونا، یەکیتمى، جێبەجێی کربوون. شەپى
نیوخۆ، مفاوەزات، تیرۆرى شارەمکان، گوماندرۆستکردن لەمەر شەهیدکردنى کاک نارام، فەزای
تۆقاندنى نێو ریزەمکانى یەکیتمى و کۆمەڵە، پەگەزە سەرەکییەکانى نەم بلاوکراویە بوون.

پروبو پروو لەگەڵ مامجەلالا

م. موحسین، لایەری سەیدمەجید و من، رۆژانە پێکەوه بووین و ھەمیشەش لە چارەنووسی نۆخەکە، قسانمان ھەکردن و بیرمان لێ ھەکردووە.

لایەر گوتی: مامجەلال ھەموویت م. موحسین و تۆ ببینیت و لەمەر نەم نۆخی نیستا و کێشەکانی نێو کۆمەڵە و یەکێتی قەسەتان لەگەڵ بکات.

لە ھەلەننەو و گەشتینە بەرگەلوو. مامجەلال لە مانی نەرسەلان بایز بوو کە نەوسات لایەرسراوی ھەسکای راگەیانندی یەکێتی بوو.

مامجەلال، لایەر، م. موحسین و من، لەژێر خێمەیکەکانمان نانیشتین. مامجەلال پرووی پرسیاری لە نێمە...

— ھەتوانن وینەیکە نەم نۆخەم بەدەن و سەرئەجەکانتان لەمەر قوولبوونەوی کێشەکان باس بکەن؟

م. موحسین و من، بە نۆرە قەسەمان کرد و من گوتم:

پێم وایە، ھێشتا چارەسەر بۆ کێشەکان ھەیە و نەگەر جەنابتان ھەول بەدەن و لەگەڵ کاک نەوشیروان قەسە بکەن، پێگاکان بۆ ھەرباز بوون نانەخراون!

مام گوتی: کاک نەوشیروان چی بکات؟

— کاک نەوشیروان ھەتوانیت زۆر شت بکات... نەم ھەزایەیی نێو کۆمەڵە ناوہ لاتر بکات، ھەست لە تەنگبەتھەلچنین و بنچاوخستنی کارمەکان، بە تاییبەت لە ناوچەکانی ھەولێر، ھەلبەگرن و سوکايتییان پێ نەکەن!

مام گوتی: نووکەرتبوون لە کۆمەڵەما پروو ھەتات؟ نێوہ نانیام بکەن! ھەیت یان نا؟

من گوتم: پێشمەرگە نەخویندھوار و ھەشایەرەکانی ناو یەکێتی، ساتن جۆریک ناھەقیان بەرانبەر ھەکریت یاخود سووکايتییان پێ ھەکریت، ھەچنەوہ لای ھەولەت و ھەبەن بە جاش. پێشمەرگە و کارمەکانی کۆمەڵە، ساتن زۆریان بۆ ھەتەنریت، بێر لە جیابوونەوہ و ھەرچوون لە یەکێتی ھەکنەوہ! نەگەر نۆخی ناوخرۆی کۆمەڵە چاک بکەیت، پێم وا نییە جیابوونەوہ پروو بەدات!

مامجەلال گوتی: من ھەرچیم پێ بکەیت لەگەڵ کاکنەوہ، ھەیکەم و ھەول ھەم چارەسەریک بەدۆزینەوہ، بەلام نێوہ ورتەر قەسەم بۆ بکەن! نیستا مامۆستا جەعفەر و کاک سالار ھاتوونەتوہ نێزان و نالای جیابوونەوہیان ھەلکەربووە... مەلابەختیار، مانی گرتووە و لە تەکیبە نالای نژايتیی

نژاتیى بانچەپ

جگە لە جیاوازییەکانی تیروانیی پەوتی نێمە، بۆ فیکەر و ئەبای سیاسیی کۆمەڵە و یەکتیتی. ئەوا لە شارمەکانی کوردستانیشدا، شەپۆلێکی بزوتنەوێی چەپ سەری ھەڵدابوو. درێژمەکشانی شەپۆ نێزان — نێراق و بڵاوبوونەوێ سەمان خوێندەوار، وەک سەربازی ھەلاتوو لە گوندەکاندا، جموجولێکی فیکری و سیاسیی لە نێو ھیزی پێشمەرگە و ناوچە پرگارکراوەکاندا، خولقاندبوو. نەم بۆخە، بە یەکانگیربوونی لەگەڵ قەیرانەکانی خوێی یەکتیتیدا، ھیندە تر، کێشەکانی بۆ یەکتیتی و کۆمەڵە خەست دەکرەو.

ناوەندی کۆمەڵە، بێپاری نا، زنجیرەنووسینێک لەمە پەرختنی ماھییەت و نامانجەکانی بزوتنەوێی چەپ «یاخود بانچەپ، وەک نەوێ کۆمەڵە ھەیییی»، لە گۆڤاری کۆمەڵە، بڵاو بکرتەو. چاپ و بڵاوکردنەوێ گۆڤاری کۆمەڵە، ئەرکی ھەسگای ناوەندی پۆشنییری کۆمەڵە بوو کە مەن لەویدا نەنام بووم.

سەرکردە و کارە خاوەنقەڵەمەکانی کۆمەڵە، لەوانیش نەوشیروان مستەفا، فەرھادیون عەبدولقادر، نازانەھورامی، نەرسەلان باییز، خەسرەوخاڵ، رێکەوت عوسمان و کادراڤی لیکەش، وتار و لێکۆلینەوھیان لەو بوارەدا نووسین و بڵاویان کردنەو.

مەلابەختیار، بۆ بەرپەرچدانەوێ نەو وتار و بۆچوونانە، بە نەینی کتییێکی نووسی و لەژێر ناوی (نژاتیکرینی بانچەپ یان بزوتنەوێ کۆمۆنیستی؟) نا، بڵاوی کردەو. نەم کتییە مەلابەختیار، ھیندە تر سەرکرنایتیی بالەھستی کۆمەڵە شەژان و نیکەراڤی کرنا

لە ھەسگای پۆشنییری کۆمەڵە، نێمە کۆمەڵێک کار بووین، وێپرای جیاوازیی فیکەر و بۆچوونمان، وەک خیزانێک کارمان دەکرد و لە فەزایەکی پەرپێز و خۆشەویستی ناژانە. نازانەھورامی، تەنیا نەنامی ناوەند و لێرسراوی ھەسگا نەبوو. بگرە فریشتەبەک بوو کە بە خەمی ھەموومان پرا ھەگەشت و ھاوسەنگی پەیمەندییەکانی پراھەرت. د. خەسرەوخاڵ و مەن، لە سەرھاتنا، لە یەک خێمەدا نەژان، پیاویکی خۆشقسە و ھەمبەنوکتە و ریزنار بوو. کتیی لیکەش لەوێ بوو؟ رێکەوت و خیزانەکە، ھەلکەوت عەبدوللا و گەلاوێژی ھاوسەری، خیزانی شاسواری کە پێکھاتبوو لە سیامەند و مەھدیەیی ھاوسەری، شتۆی خوشکی کە پاشان ھەیتە ھاوسەری نازانەھورامی و قەدەر تەمەنێکی کورت بە ژیاڤی ھاوسەرییان، رەوا ھەیینت! فاروقی شاسواری براگچەکیان، نەم خیزانە بەشتیکی کاری چاپ و چاپخانە چکۆلەکی ھەسگایان، لە نەستۆی خۆیان نابوو. کەریم عوسمان کە سالی

پیشتر لە ولاتی نەمساوه گەرابوووه کوردستان، کامەرانی برای کەریم که پیشمەرگه‌یه‌کی نێرین و جوامیز بوو، وهستا فه‌رمان و سه‌ربه‌ست هه‌ورامی، خاله‌حه‌مه که که‌مه‌مه‌ن و خالی هه‌موومان بوو، ناسۆر مه‌حیم، هه‌یم، کرمانج مه‌مه‌نوویری توفیق، نامانج، هه‌قال، سه‌لاح شینخ سلیق، سامال، یاسین، به‌ه‌ابین حاجی به‌کر، لکتۆرنه‌ریمان، نو‌مید و چهند پیشمەرگه‌ی بیکه‌ش، هه‌نگه‌سا کاریان به‌کرد. له باره‌گای مام‌ج‌ه‌لالنا

نەزموونی فەلەستینیەکان لە بەرچاو دەرکەن!

لە یاخسەر، بە نێو قەمە چیاو و لەسەر کانی ناویکی سازگار. مامجەلال، مأل و بارهگای خۆی چن کرین. م. موحسین و من. چەنجاریک سەرانی مامجەلالمان کرد و گفتوگۆمان لەمەر کێشەکان کرد. لە یەکیک لەو دیدارەکاندا، مامجەلال باسی لە نەزموونی خۆی لە مەملەتی و دوو کەرتیوونی بزوتنەوێی سیاسی کوردستاندا کرد و نەزموونی کارساتباری نێو پراستی شەستەکانی وەکۆ نمۆنە هێناوە. نابێ ئەو نەزمۆنە دووپات بێتەوە.. دەبێ هەول بدەین، هیچکەس و گروپێک، مالی یەکیتی بە چن نەهێڵێت.. چەترەکه فراوان دەرکەن و کەلەک لە نەزموونی بزوتنەوێی پزگاریخوایی فەلەستین وەرەگرین.. یەک هێزی پیشمەرگ و چەند پێکخراوی سیاسی.. من، بیر لەمە دەرکەمەو!

ئەو بۆچوونە مامجەلال، نێمە لەخۆش کرد و نەروویەکی بۆ بەربازبوون لە تەنگژەکه ئی کرینەو. من، بە نامە ئەم هەلۆیستە مامجەلال بە مەلابەختیار گەیاند.

من، پێم وا بوو. ئەمە بۆچوونێکی پراگماتیکی گونجاو بوو، بەلام لە زەویە کوردستان و یەکیتی نیشتمانی کوردستاندا، چەندە دەرکە بە کرەمو جێبەجێ بکەیت، ئەمەیان جێگای نیکەوانیی نێمە بوو.

نێمە، لە دەرەوکی زۆرنا دەرایی و م. موحسین زیاتر رهشبین بوو. دیارە، منیش کەمتر نیکەوان و رهشبین نەبووم، بەلام کەسێک بووم، زیاتر لەسەر هەست و سۆز کارم دەرکرد، پاشکەزبوونەو و دەرستەرباربوونی برادەرەکانم پێ قووت نەدەچوو. هیچ شتێک لەو کارساتتر نییە، کە دەرستێشخەران و هەلسوڕاوانی رهوتنکی سیاسی، لە دەرستێکی کارنا، نووێل و نیکەوان بن و بەرچاو و نێیەکیان نەبێت.

م. موحسین، نەیتوانی چیی تر لە دەرەوکی بژێن و زۆری نەبرد، خۆی ساخ کرەو و لە رهوتەکه و نەنامتی نەلقە ناوێندی، پاشکەشی کرد! هەندەک لە کادەرەکان، ئەم هەلۆیستە نوویان، بە ترسنۆکی لەقەلم نا و پێیان وا بوو، لە چرکەساتی چارەنووسسازان، جێی هێشتووین. نازادەهەرامی، ملازم عومەر، لێز و من، لە هەرکەسێکی لیکە زیاتر، لە م. موحسین نزیک بووین و ناگاداری نۆخی نەروونی و سیاسی ئەو بووین، بۆیە مەسەله که هێندە سەرکاری لەگەڵ قەناعەتی فیکری و سیاسی نەوێا هەبوو، هێندە پەيوەندی لەگەڵ ترسنۆکیا نەبوو!

مەلابەختیار بۆ ئێران و شیخەلی بۆ ھولیرا!

سەرمتای پاییز، مەلابەختیار، گەیشتە ئۆلی جافەتی و پاش گەفتوگۆ لەگەڵ مامجەلال و سەرکرداییتی کۆمەڵە، بریاری نابوو، بۆ بینینی سالارەزیز و م.جەعفەر و ئەو کاروانە تر کە ھەنێکیان لە نەورپاوە گەرابوونەو و ھەنێکی تریشیان. لە سۆنگی چەربوونەو ھەملائیگاندا، کوردستانیان جێ ھێشتبوو، سەفەری ئێران بکات.

شیخەلیش، ھەمانکات، بە نەینی و بە کەلکۆەرگرتن لە پێناسەییکی ئێراقیی خۆی، بۆ بەسەرکردنەو ھەملائی کاروانی رھوتەکە، بە ھاوکاریی رھوف چاوجوان «ماموستا عادل»، سەفەری ھولیری کردبوو. رھوف، یەکیک لە کارە ھەلسوورادەکانی رھوتەکە بوو کە لە پێکھاتنی شاری سلێمانیدا، رۆلی بەرچاوی ھەبوو.

لە سەرگەڵو، لەگەڵ مەلابەختیار و بە نامادەیی م.موحسین و لێژ، پاشتریش ئوقۆلی، قسەمان کرد و پلانمان وابوو، کە مەلا، ھولێ جییدی لەگەڵ ئەو براوانە بەتات تا بگەڕێنەو نەورپا و کێشەکە بەرھە ھەلگیرێ لێکدابران نەبەن و نێمەش نەخەن بەرھە ھەلگیرێ نەگەری جیابوونەو. سەفەری مەلابەختیار، شتیکی لە ئۆخەکە نەگۆری، نانیشتن و گەفتوگاکانیان، لە سۆنگی تێگەیشتنی جیاوازیانەو بۆ بەلانیگەوتنی ھەملائیگان، بەشونێک نەگەیشتبوو.

مەلابەختیار گێڕایەو: زۆرم ھولێ لەگەڵ نان، مەترسییەکانی ئۆخەکە و ھەلومەرجەکەم بۆ باس کردن و را و بۆچوونی کارەکانی ئێرەشم پێ گەیاندن... گوتم، ھێشتا دەرھەتی چارەسەر لە نێو تەلاری یەکیتیدا ماو، نەگەر جیاییبەو، راستەوخۆ ئەکەوینە بەرھە «جود» و ھەمێنە بەشیک لە شەری ناوخۆ کە یەکیک لە کێشەکانی ئێمە، ئێرانییەکانی شەری ناوخۆ و نایبەکانی ناستبوونەو. ئێمە، نامیلکەبەکمان لەسەر «بێھووبەیی مفاوہات، شەری نێوان یەکیتی و جود، شەری بێھووبەیی کۆمەڵە و بێموکرات» نووسیو! ئەوان، تەواو پێچەوانە ئێمە بێر ئەکەنەو و پێیان وایە، یەکیتی لە قەیراندا و ئێستا کاتی یەکلەکردنەو. ئەوان پێشینیازیان بۆ کرد، سەرکرداییتی پارتی بێنم یاخود نامە بۆ ئیدریس بارزانی بنووسم، بەلام نەکرد.

سالارەزیز، پاشتر بۆی گێڕامەو، کە مەلابەختیار، ئێر جیابوونەو نەبوو و لەگەڵ ئێمە ھاوێش و ھاوێر بوو، بەلام لەسەر کات و ساتەکە، لەگەڵ ئێمە نەبوو!

م. جەعفەر، پاش ئەم سەفەری مەلابەختیار، زۆر لە ئێران نەمایەو و گەرایەو نەورپا. ئەو، سالانی نوێتر، بۆی باس کرد کە ئۆخەکی لە نزیکەو بێنێو، تێگەیشتوو، پێرۆسەکە بەو کەرەسە و بەو بێنێنە جیاوازیانەو، بە شونێک ناگات و بێھیوا بوو.

نیمە و کۆمەلەى شۆرشگىرى زەحمەتگىشانى ئىران

كۆمەلەى رەنجەرەن و كۆمەلەى زەحمەتگىشانى كوردستانى ئىران، لە دەستىنكى كار و خەباتەتە، پەيوەندىيەكى تونوتۇلغان لە ھەموو ئەو بواراندا ھەبوو كە پتيويستان بە ھاوکاری و ھاوخەباتى ھەبوون. من، لە بەرگی يەكەمى «نەزمون و یاد»دا، قەسە و باسم لەمەر پەيوەندىيەكان، لە سەرەمە جياكاندا كرىبوو.

ئىستا كە كىشەكانى نیمە لە ھەروونی كۆمەلەدا، بەھاتن ئالۆزتر دەبوون، ھاوڕێيانى كۆمەلەى زەحمەتگىشان، لە نزىكەو لىيان بەناگا بوون و ھەولیان دەدا، ھەم كۆمەك بە نیمە بكەن و ھەم سەرنج و تىيىنيەكانى خۆيان بە نیمە بدەن.

كۆمەلەى زەحمەتگىشان، كە ئەوسات رېكخراوى كوردستانى حيزبى كۆمونيستى ئىران بوو، نوینەرى رەوتى ماركسىزمى شۆرشگىر بوو لە نۆچەكەدا، فيكر و رېيازى ئەوان، كاركرى لەسەر رەوتە چەپەكانى كوردستانى ئىراق ئاناو. ئەوان خۆشيان، بەشىكى ئەرك و كارى خۆيان بۆ ھەستانەوێ بزووتنەوێ چەپ لە كوردستاندا، تەرخان كرىبوو.

نیمە كە ئالەلگى گەشەپندانى خەسەت و پەرنەسپە ماركسىستەكانى نۆو كۆمەلە بووین و بەشىكى ئاكۆكيەكانمان لەگەل سەركرانیتي كۆمەلەدا، لەم بازەیدا، دەيىنرا، پەيوەندىيە نزيكمان لەگەل كۆمەلەى زەحمەتگىشاندا، كارىكى ئاساىي، بەلام زۆر نەينى بوو.

نیمە، چەنجاران، سەرنانى مەكتەبى سياسىي حيزب و كۆمىتەى ئاوەندىيە كۆمەلەمان كرىبوو، كىشەكانمان لەتەك ئەواندا، تاوتوێ كرىبوون.

لە سەرنانىكى مەلابەختيار و من، بۆ ئۆرەوگاى كۆمەلە لە گوندى «مالوومە»، لەسەر مێزى ئانخوارىن، لەگەل ئەندامانى مەكتەبى سياسىي كۆبووینەو، بەلام چ قەسەيكى تاييەتمان لەمەر كىشەى خۆمان، لەگەل ئەوان باس نەكرد. پاشتر، بە تاييەت، لەگەل عەبۇللاى موھتەدى «سكرتىرى كۆمىتە ئاوەندى»، لە مالى ئەو، كۆبووینەو و وريىنەى ئۆخەكەمان باس كرد. ئەو نەيشاردەو، كە بە چاوى پەر ھىواو، لە رەوتى نیمە ھەروانى و بىسانىش نىگەرانیيەكانى خۆى پەنھان نەكرد. ئەو، پنى وا بوو كە ھەيت زۆر وريا و وريكار بىن، دەنا تووشى بەلایەك دىين. ئەو، ئامادىيە بۆ ھەموو ھاوکاریيەك «لە سنوورى توانای خۆياندا و زۆر بە نەينى»، نیشان دا. يارمەتيەكانى كۆمەلە بۆ نیمە، لە سەرمەئى كاردا، تەنیا بواری پتەوايستىيەكانى چاپ و چاپخانەى گرتەو كە من زۆر بە نەينى، پنى را ھەگەيشتم.

پاییزی نەستلیکبەریان

پاییز، لە نێو جوانییە سێحراویيەکی خۆیدا، بۆنی کارساتیکی بۆ نێمە ھەلگرتبوو! لەگەڵ کەزەبای نێواران و خەزانی پرچی پەزان و پەنگگۆرینی وینەکانی سرووشتی کۆیستاناندا، پەنگی نەخشەپێگای نێمە بۆ چارەسەکردنی کێشەکان و نەربازبوون لە تەنگژەکە، بێ ویست و نازەزووی نێمە، نەهات تەلخ و مژاوی دەبوو.

سۆران مەحمود، کانیکی کۆمەلە و سالانی پیشتر، لە نەستەیی تایبەتی سالارەزیزدا، پێشمەرگە بوو، لەسەر سنوور و لە پێگای گەرانەومیدا لە نێزان، کۆمەلێک نامەیی لێ نەگیریت و خۆیشی زیندانیی نەکریت.

نامەکان، پێ دەچوو بۆکراوەشیان لە نێونا بوو بیت، بۆ نێمە ھاتبوون، نیدی مامجەلال و مەکتەبی سیاسی، شپرز و نیکەران نەکات و بەو بڕیارە نەگەن کە نەبیت کێشەکە لەگەڵ مەلابەختیار و نێمەدا، یەکلای بکەنەو.

مەلابەختیار، بێتووە نۆلی جافەتی. رۆژی ١٢ی نۆفامەری ١٩٨٥، لە یاخسەمەر و لە بارەگای تایبەتی مامجەلال، شێخەلی و مەلابەختیار، لەگەڵ بەشیک لە مەکتەبی سیاسی یەکییتی و سەرکرانییتی کۆمەلە، کۆ دەبنەو.

مامجەلال، نەوشیروان مستەفا، فەرەیدون عەبدولقادر، ملازم عومەر، نازانەھەورامی و پەنگە کەسی دیکەشی لێ بوو بیت، لەگەڵ مەلابەختیار و شێخەلیدا، بۆ پێککەوتن لەسەر پێگاچارەیک، کە ھەمان نەو پێگاچارەییە بوو، پێشتر مامجەلال، ناماژەیی پێ کرەبوو، پێک نین. کورتەیی پێککەوتنەکە:

((پەوتی نێمە، لە برێژەیی مەملەتیکانی خۆیدا لە دەروونی کۆمەلەدا و لە ناست سیاسەتی سەرورەیی سەرکرانییتی کۆمەلەدا، دەروویەک بۆ پێککەوتن و بەرنامەبوونی ژبانی پێکخراوەیی نابینیتووە و ھەموو ھەولەکەکان بە بنەست گەشتوون، بۆ پاراستنی یەکرێزی و یەکپارچەیی تەلاری یەکییتی نیشتمانی کوردستان و پێگرتن لە ھەر نووکەرتبوون و جیابوونەویەک کە زیان بە بزووئەوێکە بگەیەنیت. نەکریت وەک پەوتیکی سەرەخۆ خۆی پێک بھات، بەرنامەیک بۆ خۆی نا بنیت و ناوێک بۆ خۆی ھەڵبژێریت و وەک بالی چوارەم، لە چوارچێوەی یەکییتیدا، پاش پێککەوتن لەسەر پلاتفۆرمێکی سیاسی، برێژە بە خەبات و تێکۆشانی خۆی بەتات. واتە، سەرەخۆیی پێکخراوەیی خۆی و یەکییتی ھیزی پێشمەرگەیی یەکییتی پاریزیت. نێمە، پێویستمان بە زەمەنێکی یەکمانگی

ھەييت. تا كۆنفرەنسنىك بېھستىن و ھەموو ئەو كارانەي كە بۇ پرىكخستەنەھەي رەھتەي پەيويستەن. نەجاميان بەھەين. يەكيتىي نىشتەمانىي كوردستان، ھاوکارىيمان بەكات و گەرت و كىشەمان بۇ رەويست نەكات))

نەھە. ئەو پرىككەوتنە زارەككەيە بوو كە لە نەوان يەكيتىي نىشتەمانى و نوینەرانى نەمەنا، لەو پەژدەنا و لە بارەگای مامجەلالنا، لەسەرى پەنك ھاتبەوون. لەوھەنا، كە نەم پرىككەوتنە، لەسەر كاخەز نەنووسراپوو. كەس و ھەچلایەك واژۆي خۆي لەسەر ناھەناپوو. پرىككەوتنەي وەھا گەنگ و چارەنووسساز، بە نەكۆمەنت نەكرابوو، كە نەزمونى و نەشارەزايى نوینەرانى رەھتەي نەمە و لیزانى و شارەزايى مامجەلال و سەركرەمەكانى يەكيتى، نەنوینەت! پەيمان و پرىككەوتنەي سىياسىي زارەكەي و نەنووسراو، نەھشەت لە ھەر سات و شوینەكنا، لێي ژيوان بېيەوھە و نەكۆلي لى بەكەيت.

پەژۆي پاشتر، پەشمەرگەيەك ھاتە ھەلەن و نامەيەكەي مەلابەختيارى بۆن ھەنا. مەلابەختيار، لە نامەكەنا نەھت: لەگەل «م.س»، پرىككەوتەويين و پلانەكەمان بۇ يەكلاكرنەھەي كىشەكان ناھە. تۆ لەگەل پەشمەرگەكان، وەرەن بۇ گەندى مالومە و لە بارەگای شەخەھەي يەكتر نەبين!

نازائەھەورامى، بەنەھە، سەھەحى شەخ سەنيق، ناسۆرەھەيم، كامەران عوسمان، بەھەينى ھەجى بەكر و چەند پەشمەرگەي نەسگا، پاش نەھەي مەن مائەناوييم لە براھەرانى نەكەي نەسگا كەرد، بەرەھە مالومە رەويشتەين.

نەختەي ناھەسي بوو. سەركرەھە و لێرسراوھەكان، لە ھاتەچۆ و جەمەولنا بوون، رەويخسارەكان شەواو و نەگەكان زۆر شەي چاوەرەواننەكراويان نەكرەكاند. گەندى مالومە، لە پەشمەرگە و كەرە ەسكەريەكان، جەھە نەھەت.

كەر و لێرسراوھەكانى رەھتەي نەمە، لەھەي و لە چاوەرەوانى ھەنگاوى ناھەنەنا، چاوەرەي بوون. لەگەل مەلابەختيار، لێري سەھەمەجەيد، شەخەھەي و نازائەھەورامى ناھەشتەين. نازاد، خەمبار و پەشۆكاو بوو. ئەو پەي و بوو، نەھە نوایەن نەبار و ناساتى مائەناويە لەگەل نەمەنا. لێري، كە نەھەندى و ھەرئەھەتيەكەي چەنەسالانى لەگەل مەلابەختيار ناھەبوو، ياخود ھەك ھەنەك لە براھەرەكان نەھەنگوت، «مەخزەھەي نەسارەي مەلابەختيار» بوو، رەھەمەندى مامجەلالى ھەرگەرتەو و بەريارى ناھەو لەگەل نەمەنا، بۇ ناوچەي قەرەناخ بېرەيتەھە.

كاتمان كەم و كارەكان نەجگار زۆر بوون. نەمە نەھەو ناگەلارى لێرسراوان و كەلارنى خۆمان، لە ھەموو نەھەرەكاندا بەكەين و پرىكخستەنەكانى ناوشارەش لە پەشەھەتە نوینەكە، ناگەلار بەكەينەھە.

نامەكان نەنووسران و بەھەموو ناھەركەنا رەھەنا نەكران. ئەو سەرتەپ و كەرە سىياسى و ەسكەريەكانى لەو ناھە نەزەك بوون، لە نەستەنەي كارنا ناگەلاركرەنەھە، لەوانەش(جەمالى ھەھەي

خواکهرم، جلالی همه‌ی محه، باب‌تاهیر، ناراسی همه‌لاو، نه‌ب‌ز «محمودی جگر»، فریون بینجوتنی و زوری بیکه‌ش، تا وه‌خو کهن و خویان ساز بکن.

جه‌مالی همه‌ی خواکهرم و من، دوو سن پوژیک پیشت، به نه‌ینی و له‌گل چند پیشمه‌رگی تاییت و جیگای متمان‌نا، ماشینکمان برد و له‌هراوی نولیکی که‌وانه‌ی نوریوگای «کۆمه‌له‌» نا، نریک گوندی مالوومه، چند کلاشینکوف و «بی‌ک‌ی سی» یکمان بار کرن و برمانه باره‌گاک‌ی جه‌مال له‌گوندی «بالخ»، نیستا، نازانم ناخو، نه‌و چه‌کانه، کۆمه‌ک بوون و له‌کۆمه‌له‌مان وهرگرتن، یاخود چه‌کی تیپه‌ک‌ی «جه‌مال» بوون و لای نه‌وان نانرابوون.. نازانم!

نیواری، مالئاواییمان له‌نازانه‌ورامی و هه‌موو نه‌و پیشمه‌رگ و کارانه کرد که به‌شیکیان، له‌لئا، له‌گه‌لمان بوون و به‌پتی لۆژیکی سیاست و دۆخه تاییه‌ت‌که، ده‌بوو له‌سه‌رکرایتی و مه‌ینن، بۆ شارباژیر وهری که‌وتین.

له‌شارباژیر، له‌گوندی «گورگه‌هر»، بارگه‌مان لێ خست و به‌نیاز بووین، چند بنکه‌یه‌کی بچوک له‌شارباژیر نامه‌زرتین و پاشان به‌ره و قهره‌ناخ، بۆ سازکرنی ته‌ناره‌کی کۆنفره‌نسێک، برۆین. که‌ نیمه‌ شارباژیرمان جێ هیت و له‌ژیر بالی تاریکیدا، له‌جاده‌ی نیوان سلیمانـی عه‌ربه‌ت په‌رینه‌وه، هیزیکی گه‌وره‌ی یه‌کی‌تیش به‌فه‌رمانده‌ی شه‌وه‌کتی حاجی موشر و هاو‌پیتی ده‌سته‌یه‌ک له‌کارانی بالا، له‌وانیش (مام پۆسته‌م، سامان گه‌رمیانی، وه‌هاب، حامیدی حاجی خالید و شیخ جه‌عفر)، هه‌مانکات په‌رینه‌وه، یه‌کتی، نیمه‌ی لئا کره‌بوو که‌ هاتنی نه‌و هیزه‌ بۆ ناوچه‌ی قهره‌ناخ و سپارنی فه‌رمانده‌یه‌ک‌ی به‌ «شه‌وه‌کت»، بۆ نه‌وه‌یه، جه‌بارفه‌رمان که‌ لێرسراوی مه‌لنه‌ندی یه‌که و نه‌یاری پله‌یه‌کی ره‌وتی نیمه‌یه، نه‌و ماوه‌یه چ کیشیه‌کمان بۆ ساز نه‌کات و تا نه‌وه‌کاته‌ی نیمه‌ کاره‌کمان جینه‌جێ نه‌کین، جه‌بار هه‌چکاره‌ نه‌یت و «شه‌وه‌کت» که‌ کۆمه‌له‌ نییه و له‌گل نیمه‌نا کیشیه‌کی نییه، هه‌مه‌کار و لێرسراو نه‌یت.

هیزه‌ک‌ی یه‌کتی و لێرسراوه‌کانی، مه‌یانویست جوړیک له‌لنیایی و خاته‌رجه‌می به‌ نیمه‌ بیه‌خشن، به‌لام نیگا‌کانیان شتیکی بیه‌که‌یان پێ نه‌گوتین.

له‌ «چه‌می سمۆر»، نیمه و هیزه‌ک‌ی یه‌کتی، به‌ پیکه‌وت یه‌کمان گرتوه، پروخساری هه‌نده‌ک له‌ لێرسراوه‌کان توو‌ره و پرکینه و شه‌ریان لێ ده‌باری، جه‌لال کولکنی که‌ نه‌وسات، فه‌رمانده‌ی که‌رت یاخود جیگر یه‌رمانده‌ی یه‌کتیک له‌ تیپه‌کان بوو، به‌ پروی مه‌لابه‌ختیارنا هه‌لشاخا و بێ په‌رده کوتی: نه‌گه‌ر له‌ یه‌کتی جیا‌بینه‌وه، خراپتان به‌سه‌ر دینن.. هه‌ر که‌سێک له‌ یه‌کتی جیا بیه‌توه، نیمه‌ که‌له‌سه‌ری ده‌ته‌قینن!

ئاوا.. لە ئۇخى خەباتى شاخ و فەزايەكى پەر لە زەبر و توندوتیژیدا. کارمەکتەرى مەزەکان ئەگەر پەرزین و جیاکەرنەوێى مەرزە سیاسى و پێکخراوەییەکان، ئەمکارن ھەموو مەرزەکانى مەزەبوون و مۆزالی ھەوێنەتى بێزەتین، بەھاکانى خەبات و تێکۆشانى ھاوکۆیى چەندین سالا، جیگا بۆ پەندەیی و یەکتەسەرپەنەو چۆل بکەن. من، تێگەیشتم، کە سەرکەرايەتیی کۆمەلە، چۆن بەشیک لە کارمەکانى خۆی، بە پک و کینە، بەرانبەر نێمە بارگایى کرەوون و وینەى نوژمنیکى راستەقینەى لە ئەقڵ و ناخى ئەواندا سەوز کرەووە. نێمە، جگە لە خۆشەویستى بۆ ھاوێی و ھاوخباتەکانمان و سووربوونمان بۆ پاراستنى ئەو چوارچێوەیەى سالانیکى بریژ بوو خۆینمان بۆ پەژتوو، بێرمان لە وەھا بەرخۆریکی زەبرنامیز نەکرەبوو!

بە ئۆلى قەرەباخدا، بەرھە گوندی «نەوتى» بە پێ کەوتین و لەوێ، لە مالى «نەوێى شێخ مستەفا» کە کارىکی سەر بە پەوتى خۆمان بوو، وچانمان گرت. پۆزى ئواتر، پۆشتینە سێوستان و لە مالى بەکرى حاجى سەفەر میوان بووین. ئەو پۆزە، ھەمووشت و ھەمووکەس ئاناسایى ئەھاتە پێشچاوا! پەرسەکە، بۆ زۆرینەى کادر و لێپرسراوەکان، بۆ ئۆست و ھاوێکانمان ھەزم نەدەکرا.. ھەمووکەس، چاوەڕوانى کارەساتى ئەکرد، نێمە نەبێ.

بەکرى حاجى سەفەر، ھاوێی و خەمخۆرى لێپراوى نێمە و لە ھەموومان بەنەزمونتر، مەترسییەکانى بۆ باس کرین و نیکەرانىیەکانى خۆى بۆ ئەبرپەرن. نێمە گوتمان: کارمەکە، جگە لەم ئەنجامە چارەیکى نیکەى نەبوو.. مامجەلال و مەکتەبى سیاسى، بەلێنیا پەن ناوین، لێمانگەپەن تا کارمەکانمان ئەواو ئەمەین، گۆنفرەنس ئەمەین، ناویک بۆ پەوتەکە ئەبیینەووە و بەرنامەیک بۆ پێکەوێژیان، لە چوارچێوەى یەکییتیدا، پێشکەش بە مەکتەبى سیاسى یەکییتى ئەمەین!

مامۆستا عومەر ھەمەسالاھ، لە شارەووە، نامەیکە بۆ من نووسیوو. ئەو ئاگانارى کرەبووین کە ھەوالبان ھەبە، یەکییتى پەلامارمان ئەبات و ئەبیت وریا بێن و خۆمان لە زەبرى ھێرشى ھێزى پێشمەرگە، وەلا خەین!

من، نامەیکە بۆ نووسى و لێنایم کرد کە نێمە بە نیازى جیاپوونەووە و شەر، کار ناکەین و ئەگەریش وەھابوو. نێمەش ھێزمان ھەبە و ئەتوانین بەرگى لە خۆمان بکەین! راستیەیکى وەھا نەبوو. نێمە، ھێچ پلانیکى شەر و بەرگریمان نەبوو.. نێمە، لەبەر پۆشنایى لید و بۆچوونەکانى خۆمان، لە ئەو، بروامان بە بەلێنەکانى یەکییتى کرەبوو.. ئەگەر وا ئەبە، لە شارباژێرەووە، ئەھەتینە قەرەباخ و لە قولایى ئەسلەلاتى یەکییتیدا نیشتەجێ ئەمەبووین. لە شارباژێرەووە، ئەمەتوانى بەرھە سنوور بپۆین، یاخود ئەکرا ھەموو ھێزەکانمان، لە ھێزى یەکییتى جیا بکەینەووە، کە سەمان پێشمەرگە

بوون، لە شارباژێر، بنکە و بارهگای خۆمان چن بکەین! نێمە، نەزمونی جیابوونەوهی پێشتری هیز و بالەکانی بیکەمان لە یەکیکتی، بیتبوو. نێمە بینیبوومان، بزووتنەوهی سۆسیالیست. چۆن لە ساڵی ۱۹۷۹، مائناوایی لە یەکیکتی کرد. پاشتر حمەمی حاجی مەحمود، چۆن شارەزوور و بناری «سوورین»ی هەلبژارد.. بەلی دەمانزانی.. بەلام نەماندەویست!

لە گوندی تەکییە، مائ و بارهگای مەلابەختیار، بوون بە نێوهندی هەلسوورپانی کارمەکان و کارمەکان لە هەموولایەکەوه، بۆ وەرگرتنی پێنمایی و نابەشکرانی کارمەکان گەشتن. ژمارەیی ئەو کار و لێپرسراو و پێشمەرگەکانی لە بازەنی پەوتی نێمە هەلەسوورپان، سەمان و بگرە چەند هەزارێک دەبوون و لە سەرئاسەری ناوچەکانی کوردستاندا بڵاو بوون. نێمە، لە هیزمەکانی پاراستنی سەرکرایتی و لە نێو دەستەکانی پارێزگاریکرنی خوێی مامجەلال و نەوشیروان مستەفاشدا، ئەندام و لایەنگرمان هەبوون.

ئەو چەندەرۆژە کەمە لەتەکییە بووین، وێرای هەلسوورپاندنی کارە گرنگەکان، پەیکێکی تایبەتیشمان بۆ ئێران، بۆ پروونکرنەوهی نۆخکە بۆ سالارەزیز و براندەرەکانی ئەوئ نارد.. یاسین موحەممەد حەسەن (مەلایاسینی هەلبجەیی)، کادری بیاری کۆمەلە، ئەو ئەرکەیی لە نەستۆ گرت. مەلایاسین، لە گفتوگۆیەکی کورت و سەرپێینا، پێی گوتم: ئەم کارە زۆر بیتسەرۆبەر بیارە و من لە نەنجامەکی زۆر نیکەرانم!

من گوتم: منیش نیکەرانم.. منیش نازانم بە کوێ دەگەین، بەلام کاریکە و تا ئێرەمان هێناوه. هەر نەیت بە شوێنێکی بگەیهین! مەلا، بە ئاواکی و ناخیکی پر گومانەوه، بەرەو ئەودیو، بەرێ کەوت.

گۆقارەکی لە کۆبوونەوهی «سینوسینان» برباری لێ درابوو، لەژێر چاپابوو. ئاوانانی ئەم گۆقارە، لە کۆبوونەوهکەدا نەبرایەوه و بۆ یاریکرنی ئاویک، نێمەیان سەرپشک کربوو. نێمە، پاش بینەوبەرە و لێکدانەوهی چەند ئاویکی وەک «ئالای زەحمەتکێشان» «نازە»، ئالای کۆمۆنیزم «ناکۆ» و ئالای شۆرش «ناش»، لەسەر ئەمەیی نوایان گیرساینەوه و وەک زینووکرێنەوهی بڵاوکراوهی «ئالای شۆرش» کە شەهیدئارام لە ساڵی ۱۹۷۷ و ۱۹۷۸، لە قەرەناخ چاپ و بڵاوی کربوووه، رێک کەوتین. من، ئێستاش، پیاوسیەکی بەرمالی مەلابەختیارم لە «تەکییە»، لە بیرە کە پێکەوه، ئەو ناوێ گریمانانەمان تاوتوێ ئەکرن.

نیوارمەیک، لەژێر تیشکی نەرخەوانیی زەرەپەرپا، لەگەڵ لێنرا، پیاوسەمان ئەکرد. لێر گوتم: من پێم وایە، نیوێ زۆر ئەرنگ کەوتن.. نیوێ، بۆ قەرەناخ چن ناهێلن و ناگۆزێنەوه بەری شارباژێر.. نیوێ، هەرەشەکان دەبیستن و بەشێک لەو براندەرە، وەک رۆستەم و وەهاب و حامید، کە لای

پیشمەرگەکانی خۆتان و لە مالی کاک بەکرنا، قسە توند نژی ئێوە ئەمکن. بۆ ئەوەیە کە ئێوە
 بیستەنەوه و لە نیازیان تێگەن.. هەنێکیان پێیان خوش نییە کە ئێوە تێک بشکێن و بووچارى
 کارەسات یێنا کاک بەختیار چاوپرێ چى ئەمکات؟
 من گوتم: منیش هەر وەهای تێگەم. کاک بەختیار، چاوپرێ چاوپوونی گۆقارەکیە، ئەم ئێوارەیه
 ئەواو ئەبێت و شەو، بەرەو شارباژێر ئەڕۆین.
 ئەو گوتی: ئەم «نایسکرا»یە. ئەگەر چاپ ئەبێت چى ئەبێت؟ ئەم گۆقارە تووشى بەلایەکتان ئەمکات..
 هەموو قسەوباس و هەلسوکەوتەکانى لێرسراوانى هێزمە و چڕکرنەوهی ئەم هێزە زەبەلاحە،
 ناماژمەکی خراپن، چەند زووتر بەرێ بکەن. بڕهنگە!
 ئێوانێوارەمان بوو لە «تەکییە»، یێستوونی مەلاوەمەر، دلاوەری ئەحمەدەجید، عەلى شامار و زۆر
 کادری بیکەمان لابوون و هەموویان هەستیان بە مەترسییەکە ئەکرد.
 لە نیوێشەوانا، هەموو هێزمەمان جگە لە مەفرەزمەکی بچووک لە ئەستەکی مەلابەختیار. پەوانە
 کرد و خۆشمان بێریمان وەها بوو، کاتژمێری ٦ی بەیانی، بە دوو نۆتۆمبێل، شوێنیان کەوین و بۆ
 خۆلانیان لە هەر پەلاماریکی هێزمەکی یەکییتی کە هەموو لایەکیان تەنی بوو، ناوچەکە جێ بەیێلین!

پەلامار لە گزنگا

شەویکم لەگەڵ خەونی بزرگا و زیندەخەوندا بەسەر برد. لە سپێندما، لە نەری را، هەرا و هەنگامیەک پەیدا بوو. نێمە کە بیتار بووین و لێراوکی بوازی خەوتنی نەبابوین، لە جینگا پاست بووینەوه. لە پەنجەرمانەوه، لە نەریمان پوانی و نیلی تیگەیشتنی نۆخەکە، هیچ زرنگییەکی نەگەرەمک بوو. — وەرە نەری! بێ چەک وەدرەمکەن! بە نیازی نەستکرنەوه و بەرگری بن، بارەگاتان بەسەرنا نەروختن!

چوارەوری بارەگا، تەنرابوو، چەکەکان نامادە و ئاربیجییەکان لەسەرشان و ڕوو لە نەرگا و پەنجەرەکان بوون.

پێشتر، مەفرەزەکە و هەندەمک کاریان لە بارەگایەکی پشتهوما چەک کربوون.

من، نەرگاگەم بە نەسپایی کربو، چەند پێشمەرگە کە چەکەکانیان ڕوو لە من بوون، هاواریان کرد: وەرە نەرەوه! غەریب هەلەنی، «بێ گەیی سی» یەکی ئاراستەیی نەرگاگە کربوو. من گوتم: نێین بەلام پەلە مەکەن، با خۆمان کۆکەینەوه. نەرگاگەم ناخستەوه. من، چوویم ژوورەکی مەلابەختیار. نو، لەسەر تەختی خەوتنەکی دانیشتبوو، نەستەکانی لە نیو جانتاکەما، نامە و کاخەزەکانیان نەمیونەویو نەکرین، وەک کەسێک لە نۆخیکی وەها چاوەروانەنەکراو بکەویت. کەمێک پەشوکا بوو، بەلام کۆنترۆلی لە نەست نەبابوو. هەندەمک لە نامەکانی جیاکرنەوه و ڕووناکی خیزانی، لە نەستی وەرگرتن و بۆ لایەکی برین. مەلا، جانتاکەیی هەلگرت و لە هۆلەکەما، بە لێری گوت: کاک لێر، تۆ برۆ نەرەوه و بێ تا گەفتی سەلامەتیمان نەمنی. وەدرە ناکەوین.. بێ: متمانەمان بە حامیدی حاجی خالید و کاک وەهاب هەیە.. با ئەوان بێن و لەگەڵ ئەوان نەچینە نەرەوه. لێر، ڕۆشت و پاش کەمێک لەگەڵ حامید و وەهاب، هاتەوه. مەلابەختیار، پاش ۱۰ سال و منیش پاش ۸ سال، بۆ یەكەمجار، بە بێ چەک، لە بارەگایەک وەدرەمکەوتین و هاوڕێکانی خۆمان، بیل و نەستبەسەریان کرین. هەمانڕۆژ و ڕەنگە هەمانکاتیش، قادری حاجی علی و چەند پێشمەرگەیک، لە گوندی «مالوومە»، بە ریزەوه، شیخەعلی کە لێرسراوی یەكەم مەفرەزەیی چەکناری نەستبێکرنەوهی شۆڕشی نوێ بوو، چەک نەکەن و لەگەڵ خۆیان نەبیەنە بارەگای تایبەتی نو شیروان مستەفا!

بە سەمان پێشمەرگە، لە گوندی تەکییەما بوون و هەموو خەلکی گوند، لەسەربانەکانەوه، لە نێمە و لەو کارەساتەیان نەروانی.

ساتی نێمە وەدرەمکەوتین، جەبار فەرمان، لە سەربانیکی بەرزەوه، وەکو ژەنرالێکی سەرکەوتوو.

نیگای ئەکرین. شەوکهتی حاجی مو شیر، پۆستم و سامان گەرمیانی، بزەبی سەرکەوتن لەسەر
لێوانیان نەخش بوو. سەرکەوتنی پلانیک کە بەلێنیان بە نەوشیروان مستەفا و مەجەلال نابوو. وەک
چنرابوو، جێبەجێ بکەن.

لە چاوانی حامید و وەهابدا، نیگەرائی و جۆریکیش لە شەرم دەبینران. وەهاب، هەرگیز لە پەوتی نیمة
نزیك نەبوو، کەچی وینەی ئەو پیاوانەی کە تۆیەک لە شەهامت لە ناخیاندا سەوز بوو و مامەلەیی
نەیارە فیکری و سیاسییەکانیان، جوامیزانە ئەکەن، ئاوا پەفتاری ئەکرد. بیارە، شەهامتێ حامیدیش،
لە هێی ئەو کەمتر نەبوو.

سواری ئۆتۆمبیلان کرین و بەرێ کەوتین. بۆ کوێ؟ نیدی ئەو نیمة نین بزانی یاخود مافی
پرسیارمان هەبێت! ژەنارالەکان، بە نامیری بیتەل، لەگەڵ مەجەلال و نەوشیرواندا لە پەیمەندیاندا بوون
و فەرمانیان لەوانەوه وەرەمگرت.

ماوەیک نەبوو بەرێ کەوتبووین، لە ڕینگان و نزیك گوندی «کۆشک»، بە هێزەکی خۆمان
گەشتینەوه، کە چەند سەعاتان پێش خۆمان ناربووومان. ئۆتۆمبیلەکان وەستان. پێشمەرگەکان
سەنگەریان گرت. شەوکهت و ژەنارالەکانی یەکییتی، هاواریان کرد کە نەیت چەکەکانیان نابنن و
خۆیان تەسلیم بکەن، نەگەر وەها ئەکەن، ئەوا ژایانی مەلابەختیار لە مەترسیدایە.. هەرکەسێک نەست
بۆ چەک بەریت، من مەلابەختیار ئەکوژم! شەوکهت، کە مەلابەختیاری لە بەرەمی خۆیدا ڕاگرتبوو،
وەهای گوت. پێشمەرگەکانی نیمة، هەندیکیان دەیانویست سەرکێشی بکەن و مل نەمەن، ناخ
زۆر ستمە، تۆ چەندسالان پێشمەرگە بیت و نیستا هاوڕێکانی بوینیت، چەکت بکەن! ڕەنگە ئەو
نەستەمتریش، ئەو بیت کە ئەوەمکێشی بکەیت و ڕووی چەکت لە هاوڕێانی خۆت بکەیت!
مەلابەختیار، فەرمانی پێ کرین تا چەکەکانیان نابنن و کارەسات نەقەومیت. هەندەک لە پێشمەرگەکان،
هاتنە ژێر بار و هەندیکیان نا!

من، بە شەوکهتم گوت، مۆلەتم بەدە بگەمە لایان، تا ڕازیان بکەم و چەکەکانیان نابنن.. من، پۆستم
و پێم گوتن: نەگەر نێوه، تەقە بکەن، نیدی کارەسات نەقەومێ و هەموومان ئەکوژرێن! کارەکە بە
کەللەرقی، بە شوینیک ناگات.

چ ئۆخیکی سەخت و تال بوو! زۆرینەیی کورد، شەهامت و پیاوتمی لە چەکنا دەبینیت. زۆرن ئەوانەیی
لە نێوان چەکانان و مەرگدا، مەرگ هەڵمەژێرن! نیمة وەها مان نەکرد و زۆرکەسیش بە ترسێک
ناوێریان کرین!

مەنزلیان گەیانە «ئاوایی حەمەیی کەرم» و لە مالی شیخ مستەفای باوکی شیخ جەعفر، دایان بەزانین.
گوند لە پێشمەرگە ژاوهی دەهات. پێشمەرگەکان، بە شیکیان نەنام و کاری پەوتی نیمة بوون کە بە

چاوانی پر حەسرەتەو، لێیان نەروانین و لە نەو سەرکۆنەیان نەکرین.
 ھەوای نەستگیرکردنی نێمە و پرۆسەی پاکسازی «نالای شۆرش»، ھەموو کوردستانی گرتەو.
 لە ھەموو نیوچەکان، لە نیو ھیزی پێشمەرگە و پێکخستنا، راوھوونان، گرتن، لێکۆڵینەو و
 سوکایتییکردنی نەنامان و کائەوانی نێمە، نەستی پێ کرد. زۆر پێشمەرگە و کائەوان و لێرسراویان
 چەک کرین، ھەندیکیان گرتن و پاشتر نازایان کرین، ھەندیکیان ناچارکران تەسلیم بە بەس
 ببنەو، زۆریان پێگای سنووریان لەبەر نان و بە توپزی بۆ ئێران نێران. ھەندەک لە سەرتیپ و
 فرماندەیی کەرتەکان، لەگەڵ پێشمەرگەکانیان، فریای خۆیان کەوتن و بە چەکەو، خۆیان گەیانە
 سوورین و پاشتر پەيوەندییان کرد بە بنگەکانی «نالای»و، لەسەر سنوور، فرەمیدوونی ھەمەسالەح،
 جەمالی ھەمەیی خواکەرەم، جەلالی ھەمەیی مەح، شیخ حوسەینەسوور و زۆری بیکەش، کە سەرتیپ و
 لێرسراو بوون، پاش بیستنی ھەوای گرتنی نێمە، خۆیان گەیانە سەرسنوور، بابەتاھیر و ناراسی
 ھەمەلاو، کائەوانی عەسکەری چەنسالە و ئیاری یەکیٹی بوون، کە سووکایتییان پێ کرین و ھەوای
 چەککریانان، تەسلیم بە بەس بوونەو.

ناسق عەلی و نەو کائەوان و پێشمەرگەکانی لە تەکیە زیندانیان کربوون، لە شەو، فرسەتیان ھێناو،
 ھەلاوون و خۆیان گەیانەبوو سەرسنوور.

نۆخەکە تەواو شێوا... نەم بێرێارە نائرووستە کۆمەلە و یەکیٹی، نەوێ کە نێمەیان وەکو بالی
 چوارم لە چوارچێوێ یەکیٹیا قەبوڵ نەکرد و خراپترین پێگاچارەیان ھەلێارد، پاشی کارەساتی
 ھەکاری، گەورەترین گورز بوو کە لە یەکیٹیان وەشاندا نەگەر جیاوونەوێ «ھەمەیی حاجی
 مەحمود» و درووست چارەسەرەنکردنی کێشەکە، لە سالی ١٩٨٠، تەنیا لە ناوچەی شارەزوور
 و شارباژێرنا قەتیس بوو، نەوا خراپ مامەلەکرین لەگەڵ کێشەیی نالای شۆرشدا، ھەموو کوردستانی
 گرتەو و تەلاری پێکخستەکانی لە شاریشدا، شەق کرد!

نەو شەو، بیوہەخانی شیخ مستەفا، لە ژەنرالانی سەرکەوتووی یەکیٹی و لێرسراوەکان جەمەیی نەھات.
 نێمە جارێ ھەر وەکو نوو دیلی پێزلێگیراوە مامەلەمان لەتەکنا نەکرا، لە لای سەرھەوێ بیوہەخان
 نانیشتێراوین. لە بیوہەخاندا قەسەوباس گەرم بوو. مەلابەختیار، بە چەری و بە گەرمی، باسی لە
 جیاوازیەکانی نێمە و نەوان نەکرد و لە بیوہە نێمەو، رەخنەیی لە فیکر و نەوای سیاسیی کۆمەلە
 نەکرد. نێمە، جەختمان لەسەر نەو نەکرد، کە نەم بێرێارە و نەم ھەلوستەیی کۆمەلە، سیاسەتێکی
 کۆمەلەکۆژیە و بە زیانی یەکیٹی و بزوتنەوہکەش تەواو نەبیت. مامۆستەم کە لە پایینی بیوہەخان
 لەسەر کورسیەک نانیشتبوو، پێکێک ویسکی بەمەستەو، لاقرتیی بە بۆچوونەکانی نێمە نەکرد.

هەنگامەیک لە ناوایی ھەمەئە کەرەم

ھەمەوێنۆمەرۆی رۆژی ھواتر، لە تەختایی بەرەم مائی شیخ مستەفایا کۆوھبووین. تا بەرەو ناوچەی «بازیان»مان بگوزنەو. شوکەت گوتی:

— کاک بەختیار، تۆ لەو نۆتۆمیتەلە سوار بە!

— با کاک ئیلیریش لەگەڵ من سوار بیت.

— نەخێر، ئەو بۆی نییە.. ئەو ھەیت لە شوێنێکی تر بیت

— کاک ئیلیر، وەرە لای من! مەلابەختیار وا نەلێ.

ئیلیر، ھەچتە لای مەلابەختیار و شوکەت پەلی ئیلیر ھەگریت و نایدەبەزینیت.

— منیش سوار نابم، نەگەر ئیلیر لەگەڵ من نەبیت!

— تۆ ھەیت لەوێ سوار بیت! من بەزۆر سوار ت ھەم.. تۆ بیل و زیندانیت.. تیگەیشیت!

مەلابەختیار نادەبەزیت و شوکەت پەلاماری ھەتات. مەلا، بەرپەرچی شوکەت ھەتاتو و بە یەکا ھەلەشاخێن.. شوکەت قسەی سووک و بازاری بە مەلابەختیار ھەتات.. مەلاش پەلاماری شوکەت ھەتات..

ھەیان پێشمەرگە، میلی چەک ھەتاکێشن.. ھێچ دیار نییە کێ ھەمەیت تەقە لە کێ بکات.. کێ مەلابەختیار ھەکوژیت و کێش شوکەت و ژەنرالەکانی بیکە.. ناخەر پێشمەرگەکان نووبەشن و چەندین لێرسراوی جەربەزە و بەنەزموونی ھەربوولا، ئەوتیا ھەن.. نەگەر یەک فیشەک بتەقیت، نیدی گۆمێ خۆین ھەرژیت.. من، لە ھەسرەتا نەک لە ترسا، ھەموو گیانم ھەرزێ! بەکری حاجی سەفەر. و ھەباب و ھامید و لێرسراو ھەمخۆرەکانی بیکە. کۆنترۆلی بۆخەکە ھەکن، مەلابەختیار و شوکەت لێک جیا ھەکنەو و گرژییەکە خاوە ھەکنەو.

ئەو ھەلوێستەئە شوکەت لە ھەمەر مەلابەختیار. کارێک بوو، ھەموو کەسێک نەیتوانی بیکات.. نە، جگە لە پک و کینە و کەمفرسەتی بۆ تۆلەسەننەو، شتیکی بیکە نەبوو. ناخەر، ھەکرا کار بەو جێگایە نەگات و شوکەت و ھەما مامەلە لەگەڵ کەسێک نەگات کە سالانێک ھەرێ و سەرکەرمی بوو.. جوامێترین پیاو، ئەو مەرفانەن کە لە کاتی ھەسلانکاری خۆیان و نسکۆ و نووچدانێ ھەرێکانیاندا، پێزیان لێ ھەکن. شوکەت، ھەیتوانی بە سەنگینی و ھورمەتەو، ئەو نەرمی پێی سێتەر، جێھەجێ بکات و ھەما ھەفتاریکێش نەنوینیت.

بۆ ئێوارێ، بە گوندی «قازانقایە»یان گەیانن. لە ئێوەندی گونددا، کار و پێشمەرگەکان نەبەق و

لە نیمەنی نێمەیان دەروانی. ناوای شێخ جەناب، لە سەیارەکان ھاتە پێش و بە ھەنگی بەرز و ڕوو لە شەوکەت، بە تەوسەووە گوتی: سەد ئافەڕین.. دەستان خۆش بیت، «قوات خاسە» کانتان، ھینان! شەوکەت، قەسەیکێ زەبری بە ڕووی ناواتیشدا کێشا!

نەرکی شەوکەت، لە بارەگای تیپی ٥٧ی سەگرمە، تەواو دەبوو. نیدی بە پێی فەرمانی فەرمانداران، ھەمەغەریب «نازاد»ی سەرتیپی سەگرمە، نەرکی گەیانەنی نێمە یۆ بارەگای سەرکرایتی، لە نەستۆ بوو!

ساتی شەوکەت و نازاد نەرک و نۆبالی خۆیانیان ئالوگۆڕ کران، شەوکەت و ھیزەکی نێمەیان بەجێ ھێشت. بەکری حاجی سەفەر و دەستەکی بەرھو سەرکرایتی ڕێ کەوتن و لێزیش ھاوڕێی ئەوان ڕۆیشت. سەفەری بەکری حاجی سەفەر، بۆ سەرکرایتی، بۆ بێینی مامجەلال و سەرکرایتی کۆمەلە و ئەو ھاوڕێیانەی بیکە بوو کە دەرکرا پێکەوہ کارێک بکەن و خەمێک لە کێشەکان بخۆن. نێمەش لای خۆمانەوہ، پێمان وا بوو، جارێ فرسەتێک ماوہ و ھەول و کۆششی ئەو ھاوڕێیانە دھکارت، بارە گلارەکە، لە نیوہدا باربکاتەوہ و وا بکەن مامجەلال و نەوشیروان مستەفا، ھەلوێست و پلانی خۆیان بۆ چارەسەری کێشەکان بگۆڕن!

بەشێکی ئەو کاسر و پێشمەرگانەی کە لە قەرەباخ و گەرمیان، ھیزەکانی یەکییتی چەکیان کربووون و زیندانیان نەکربووون، دەرکۆ عیمانەحمەد و کەریم عوسمان و زۆر پێشمەرگە ییکەش، ئەوانیش ھاوڕێی بەکری حاجی سەفەر، بەرھو سەرکرایتی، ڕۆیشتبوون.

ئەو شەوان لە گوندی «خاوی» و لە بارەگای تیپی سەگرمە، ئەو میوانی دەستبەسەر بووین. نازاد، وەھا مامەلە لە تەکنە کرین و ڕیزی لێ دھکرتین، نێمە ھەست بە یەلیبەتی خۆمان نەکەین. لە بارەگای کەرتی پارێزگاری تیپەکە، کۆرێک بە ناوی شێخ مەحمود، فەرماندە کەرت بوو. جێگەرەکی نەننامی ڕەوتی نێمە بوو. بە ڕیزیایی شەوکە، نێمە لەمەر فیکر و سیاسەتی کۆمەلە و کێشە و گرتەکان، قەسەمان بۆ ئەوان و پێشمەرگەکان کرد و ئەوانیش، ھاوڕامان بوون و قەسەکانیان دەسەلماندین، کەچی ساتێک کار دھگەیشتە سەر ئەوێ ھاوکاریمان بکەن و دەرپازمان بکەن، شێخ مەحمود، دھگوت: نەگەر بێتانیوت بھکۆن نامانەم، بەلام ھەرگیز خیانت لە کاک نازاد ناکەم! نیوہ، لە نۆبالی کاک نازادان و منیش ھەرگیز کارێ ناکەم، کاسەکە لە سەری ئەو بەشکێت. نەوشەوہ، نێمە زۆرمان گوت و ئەویش ھەموو شتیکی لێ دھبیستین، تەنیا نازادکرێمان نەبێت.

شەوی دووہم، ھەمەیان گەرم کربوو. مەلابەختیار گوتی، من دەتوانم لە وەختی خوشووشتنان دەرپاز بێم، تو چی دەلێی؟

من پێم وابوو کە دەتوانیت، بێھانیشت کارەکەم لێ نەستەم کرد و گوتم: ھەم لە بەرھەرگا و ھەم لە

پشتی گەرمادەگەوه. پاسەوان ناهەتین و دەر بازبونت سەخت دەیت. من، وەھام لێک دەبایەوه که
هەلاتنی مەلابەختیار. مەترسیی بۆ ژیاانی من و شێخەلی دەیت و نەگەری نیعەامکەرنەمان لەلایەن
نەوشیروان و سەرکرایتیی کۆمەڵە و یەکتییەوه، نەگەریکە، چانسێکی زۆری جێهێکەرنی هەیە.

كاروانىك بە دوو يىلەۋە، لە نۆزەخى بۆسەيەكنا!

دەمەنىۋارەي رۇژى پاشتر، كاروانى «نازاد»، بۇ گەيەننى نىمەي يىل، بۇ بارەگاكانى سەركىزىتى.

لە نۆلى جافەتى، بەرپى كەوت.

لە گوندى «خاۋى»ۋە، بەرەۋە نەربەندى باسەرە و پاشتر پەۋەۋە نەشتى بازىيان جامىن. لە گوندىكى بازىياندا، دوو نۆتۇمىيىل چاۋەرۋانمان بوون. مەفرەزمەيەك لە پىشەۋە، بەرەۋە جامى گىشتى نىۋان سىلمانى و بازىيان رۇژىشتن و نىمەش، بە نۆتۇمىيەلەكان نىزىك جامەكە بوۋىنەۋە و پاشان بۇ بەرى نەۋەر پەرىنەۋە.

بە نۆلىكى تەنگ و پروتەندا، رېئى ئەكەين و بەرزايەكانىش، رەبائىي بەسىيان لەسەر ھەلتۇقىۋىن. سەربازەكان، ھەستىيان بە جموجول و پەرىنەۋەي ھىزەكە و تىپەپوۋى نۆتۇمىيەلەكان كرىبوۋ.. تۇپپاران نەستى پىن كىرد.. سەربازەكان نابەزىبوۋنە سەر كرىۋلەكەكان و نۆلەكەيان ۋەبەر نەستىرېژ نا.. نىمە، لە بىن گابەرىمەكاندا خۇمان خەشار نا.. نازاد، فەرمانى بە پىنشمەرگەكان نا، تەقەنەكەن و بىنچەنگ بىن.. گوللەتۇپەكان نىزىك نەكەۋىن و پارچەگوللە و تەلەشەبەرد و زىخ و چەۋ، بە سەرماندا نەبارىن، بە نىۋى دوۋكەل و گوللەباراندا، قوتار بوۋىن و چەند كىلۇمەتر نەۋلاتر، سوارى نۆتۇمىيەلەكان بوۋىنەۋە و گوندى «باخ»مان كىردە مەنزلى پشوبان.

لە دىۋەخانى مالى شەھىد «شەمال»نا، ماندىۋىتتىمان نەرجوۋ.. مەلەبەختىار، پىنى خۇش نەبوۋ، براكانى شەھىدشەمال بىناسنەۋە.. ناھەقىشى نەبوۋ..

لە گوندى «باخ»ۋە، بەرەۋە ئاقارى گوندى «زىۋى» و بنارى پىرەمەگرون، بىرىنيان و لە نىۋەشەۋنا، لە زىۋى بوۋىن.

لە بەربەيانى رۇژىكى سارى پايىز، بە بالاي پىرەمەگروندا، ھەلگەپاين و بۇ نىۋەرۋژ، لە تىرۋىكى پىرەمەگروندەۋە، بە بىلىيەتى، لە سىلمانى و نەۋرەبەرىمان رۋانى! ناننى نىۋەرۋمان بىرە گوندى «قزلەر» و بۇ نىۋارنى، لە گوندى «ياخسەمەر»، لە بەرىمە بارەگاي مامجەلالنا، لە پىرسەگە، راپان كىرتىن و چاۋەرپى بوۋىن.

لەسەر ناۋاي مامجەلال، مەلەبەختىارىيان بۇ بىنىنى نەۋ بىرد. يەكتىرىنىنى مامجەلال و مەلەبەختىار، نەشتى بۇ دوۋەمىيان زۆر سەخت و نازارىكى رۇختەزىنى ھەبوۋىت. ناخر زۆر سەخت، تۇ سالانىكى دوور و رىژ، لە ناستەنگىرتىن ساتەكاندا، ھاۋرپى و ھاۋخەباتى سكرىتىرى گىشتىنى نىمچەبەرىمەكى سىياسى بىت و سەنانجار، لە خۇشى و ناخۇشىدا، پىكەۋە ساتەكانتان گوزەراندىنىت

و نىستا بە بىلکراوى، ڕووبەروو، پىڤکەو نابنیشن! بىدارمە، زۆرى نەخایاند و پاش نیوسەعاتىک، مەلابەختیارىان هێنايەو و پىڤکەو، برىنیا نە بارمەگای پرسگەکەى مامجەلال و لە نىگەرانییەکی بێتوینەدا، شەومان بە ڕۆژ گەياند.

پرسگە، چەندسەد مەترىک لە نامىنى مأل و بارمەگای مامجەلالدا چى کرابوو، لەوتىدا، ئەو پىشمەرگانە نەژيان کە نەركى پاراستنى مامجەلاليان پى سپىردرابوو، ئەم بارمەگایە، لە نىو نلى شاخەكەدا هەلکەنرابوو. ژوورىكى گەورە و فراوان بە ئەندازەى ١٠ مەترىک دريژ و ٤ مەتر پان دەبوو. نىمە، لە بەشى سەرەویدا جىگامان پى برا و پىشمەرگەکانىش، لای خوارەو نەدەنیشن و لە نەرەو و لە بەرەرگا کەدا، چانەر، بۆ سازکرنى خوارىن هەلنرابوو.

ڕۆژى نواى، ھاوڕۆ و نۆستەکانمان بەروونا سەرنایان کرىن و لەوانىش، ملازم عومەر، نازاندەوهرامى، بەكرى حاجى سەفەر، مستەفاچا و ڕەش، نلىرى سەيدەمجىد، ڕووناكى شىخ جەناب (ھاوسەرى مەلابەختیار) و زۆرىک لەو کادر و ھاوڕىيانەى کۆمەلە کە «ئال» نەبوون و لەبەردەم ئەو سیاسەتە زەبرنامىزەى کۆمەلە و يەكىتىدا، ئەبەلق مابوون و پىيان ناخۆش بوو.

ئەم سیاسەتە چەوتەى يەكىتى، نەزەزايەكى زۆرى لای کادرانى کۆمەلە و «شۆڕشگىزان» یش ڕووست کرد و ژمارەىكى بەرچاو، پاش ئەوێ سەرنایى نىمەيان ئەکرد، وەكو بەرچەكرنارىكى هەلوێستەنەن، نژ بە كرنارى نژەيموكراتىيانەى نەوشىروان و مامجەلال، كوردستانيان بەجى هىشت و بەرەو نىزان ڕۆيشتن و پاشتر، ڕوويان لە ئەوروپا کرد.

مەلابەختیار گوتى: نووسىنى نامەىك بۆ ڕوونكرنەوێ نۆخەكە بۆ ھاوڕىيانى ڕىكخستەكانى شار و بيارىكرنى چەند ناوئىكىش تا لە ئانامانى نىمەدا، سەرپەرشتى كاروبارەكانى «ئال»، بکەن. كارى نىستايە.

مەلابەختیار، بە ناوى ئەلقەى ناوەندى ڕۆشنىبرى «ئال» وە کە سىانمان (مەلابەختیار، شىخەلى و مەن بىلكرابوون، حاجى مەمۆ، لە ناوچەى ھەولێرەو خۆى نەرباز كرىبوو، مامۇستا موحسىنىش، مانگىك پىشتەر خۆى كشانىبوووە)، نامەكەى نووسى و لەو كادرانەش كە دەبوو ئەو نەركەيان لە ئەستۆيا بىت و شىرازەى ڕىكخستن و پىشمەرگە نەربازبووھكان ڕىك بخەن، تا ئەو جىگايەى ياندەوهرىم بىر بكات:

حاجى مەمۆ، عىمانەحمەد، ناسۆعەلى، كەرىم عوسمان بوون كە دەبوو بە گەيشتىيان بۆ بنكەى نەوبوى سنوور، لەگەل سالارەزىز، مامۇستا جەعفەر و مامۇستا سەلام عەبدوللا، پىڤكەو بىنە لىژنەىكەى سەرپەرشتى و نەوى لە نۆخىكى وەھانا پىوێستە، ئەنجامى بەن.

ڕۆژانى سەرھتای ئەستگىركرەنمان، كەسانىكى زۆر ئەھاتە بىدارمان و جارى نەركاكانى نىاي

دەرەویان لەسەر کۆم نەبابووین، ھەر بۆیە نارینی نامەکان، کاریکی زەحمەت نەبوو..
پاش دەستگیرکردنی بەشیک لە سەرمەکان، نیدی یەکییتی، قۆلی بۆ پاکسازیکردنی پیزمەکانی خۆی،
لێ ھەڵمائی.

نەوشیروان مستەفا و مامجەلال، خۆیان سەرپەرشتی پرۆسەی پاکسازییەکیان ئەکرد و کادرانی کۆمەلە،
جێبەجێیان ئەکرد. نەم پرۆسە، ھەموو نەو کادرانە کۆمەلەیی ئەکردتووە کە تەنھا سووکە گومانیکیان
لێ کرابا یاخود پەيوەندیی کەسەکی و نۆستانەیان لە گەل نێمە ھەبایە. بەشیک لەو کادرانە. بۆ
سەرکردایەتی بانگ ئەکران و نەو بوو زاتە، خۆیان لیکۆلینەویان لە گەل ئەکردن و زۆربەیان ناچار
ئەکردن کوردستان بەجێ بهێڵن، یاخود لە بارمەگایەکی لێی نابینیشن و لەژێر چاوپێرینا ژیان
بگوزەرێنن. نەم پرۆسەی پاکسازییە، ھەیان و بگرە سەمان تیکۆشەری چەپی گرتووە کە ھیچ
پەيوەندییەکیان بە نێمە نەبوو. نەوان، نژی پزیم بوون و لەژێر چەتری دەسلاتی نێمە، لە شاخ
پیشمەرگە بوون یاخود لە گوندەکاندا دانیشتبوون و خۆیان لە ناگری شەپری ئێراق/ئێران، بەدوور
گرتبوو! ھەنمەک لە کادرە عەسکەرییەکانی یەکییتی، فشاریان بۆ نەو سەربازەھەلاتووانەش دەھێنا کە
لە گوندەکاندا دانیشتبوون و نەھمیاتی مارکسیستیان دەخوێندنەو..

سەرکردایەتی کۆمەلە، بۆ پاراستنی ئاساییشی ناوچەی سەرکردایەتی و پوچەڵکردنەوی ھەر ھەولێک
کە بۆ ھەربازکردنی نێمە بەریت. ھێزێکی گەورە لە ناوچەی گەرمیانەو، بۆ سەرکردایەتی ھێنابوو،
بە باریکی لیکەشدا، سەرگەرمی کۆکردنەوی ھەموو کادر و لێپرسراوەکانی کۆمەلە بوو کە جاری
نامانجەکی بۆ نێمە ھوون نەبوو.

زنجیره‌کان لە دەستەکان دەنالیڤن

نیواریه‌کی سارد و باران به لیزمه‌ه‌باری، پاشی نانخوارینی نیواریه، نوو پێشمه‌رگه‌ منیان ناگادار کره‌وه، خۆم نامانه‌ بکه‌م و له‌ نه‌روه‌ه‌ چاوهرێم نه‌که‌ن. من، هه‌ستام و خواحافیزیم له‌ مه‌لابه‌ختیار کرد و له‌ پرسکه‌ وه‌نه‌رکه‌وتم. له‌ نه‌روه‌ه‌، شۆرش حاجی و نوو پێشمه‌رگه‌ وه‌ریان گرتم.

— مامۆستا! ده‌ییت ده‌ست و چاوت بیه‌ستین!

— پتووست ده‌کات؟

— به‌لی.. فه‌رمانمان پێ نه‌راوه‌.

ده‌سته‌کانم له‌ پشته‌وه‌ شه‌تک نه‌ران و به‌ جامه‌ناییه‌ک چاویان به‌ستم. شۆرش و پێشمه‌رگه‌یه‌ک، له‌ هه‌ریوو لاوه‌ بالیان گرتم و له‌سه‌ر گریمکه‌وه، به‌رمو نشیو په‌لکێشیان کردم. له‌ نۆله‌که‌دا، ده‌نگی ماتوهری نۆتۆمییلێک تێی گه‌یاندم که‌ بۆ جینگایه‌که‌ نه‌به‌ن. منیان له‌ پێشه‌وه‌ نانیشانده‌ و «شۆرش» له‌ ته‌که‌مه‌وه‌ سواری بوو. نۆتۆمییلێکه‌ جه‌ولا. من هه‌یچم نه‌گوت. شۆفێره‌که‌ که‌ من نه‌مه‌یه‌ینی، گوتی: یه‌کیته‌ی له‌سه‌ر شووشه‌، ته‌قه‌ به‌ فیل لێ ده‌بات و ناشه‌یلت شووشه‌که‌ بشکێ! من گوتم: نیمه‌ که‌روێشک بووین و فیل نه‌بووین! ناوه‌ها له‌ نیوان نوو هه‌رپێی خۆمه‌دا، به‌ نیلی نانیشتنه‌راووم. من هه‌ستم به‌ چ پک و کینه‌یه‌ک به‌رانه‌ریان نه‌هه‌کرد، بگره‌ هه‌مان خۆشه‌ویستی جارنم بۆ نه‌وان هه‌بوو. نه‌وان چۆنیان بیر نه‌کره‌وه‌؟ نازانم! من له‌ سۆنگه‌ی ناپۆشیینی بیناییمدا، نه‌مه‌توانی هه‌ستی نه‌وان له‌ چاوانیاندا بخوێنمه‌وه‌!

به‌ چاوی ناپۆشراوه‌وه‌، هه‌ستم نه‌کرد، نۆتۆمییلێکه‌ به‌ هه‌ورازیکن سهرمه‌که‌وێت. چه‌ند خوله‌کیک و ماشینه‌که‌ وه‌ستا و منیان نابه‌زاند و ده‌ست و چاوانیان کره‌مه‌وه‌.. بارمه‌گایه‌ک بوو به‌ نیوچه‌ی چیايه‌که‌وه‌، که‌ له‌ پشتی گوندی «یاخسه‌مه‌ر»دا هه‌لکه‌وتبوو. واته‌ زۆریان نوور نه‌خستبوومه‌وه‌ و مه‌سه‌له‌که‌ ته‌نها لێکه‌اوێرکرینی من و مه‌لابه‌ختیار بوو.

نه‌مه‌ بارمه‌گای به‌شێک له‌و پێشمه‌رگانه‌ بوو که‌ بۆ پارێزگاریی سه‌رکرایته‌ییان هه‌ینه‌ابوون. من، جگه‌ له‌ «وه‌ستاه‌به‌دول» که‌سی بیکه‌یانم نه‌ده‌ناسی. نه‌وان ته‌واو نوێ و نه‌ناسراو بوون.

پۆزی پاشتر، پێش نیوه‌پۆژ، نازانه‌ه‌ورامی و مسته‌فاچه‌په‌رش سه‌رانیان کردم. نه‌وان له‌ نۆخه‌که‌ بێزار بوون و له‌ چاوانیاندا، گله‌ و گازنهم بخوێنمه‌وه‌.. وه‌ک نه‌وه‌ی بلێن: بۆ وه‌هاتان کرد تا کار به‌م جینگایه‌ بگات؟! بێسانیش، هه‌ریوکیان، به‌ جه‌وتیک قسه‌یان نه‌کرد، وه‌ک نه‌وه‌ی بیانه‌وێت نارامیه‌که‌ به‌ من بیه‌خشن.

من، گوتىم: رەۋشكە گۆراۋە و خراپ ئەيىبنىم.. يېشىر، بەمبۆرە رەقتارىيان لەگەل نەمكەرىن!
 ئەوان گوتيان: ئەلەين مەلەبەختيار ھەوللى ھەربازبەونى ناۋە! نىمە ھەرچىيەكەمان بۇ سوۋكەرىنى
 ئۆخەكە پىن بىكرىت، لە ھەولداين.
 نازاھەورامى كە پىش رەۋانەكە، زۆرمان گەتوگۇ كەربەو. ھەرگىز واى دەرەخست كە نىمە ھەلە
 بوۋىن و بۆچۈنەكانى ئەو ئرووست بوۋن.
 پاش نىۋەرۋژ، كاك عەينەينى بىرام، شىخ خالىلى خالم و براۋنم ھاتنە سەربانم. ئەوان، پىش ئەۋەي
 يىنە لاي من، مامجەلاليان نىبەو. مامجەلال پىي گوتىۋون: ھەرگىز چاۋەرىم لە پىشكۇ نەمكەرد و ھە
 ھەلۋىستىك بىكرىت و خىانەتمان لى بىكات، ئەو لاي من، جىنگايەكى تايەتە ھەبەو.. كارەكان لە
 دەست سەركىرايتى كۆمەلەن و ئەوان بىريارى كۆتايى دەمن!
 كەسوكارم، پەشۇكەبەون و توشى شۇك ھاتىۋون. لە چاۋانى براۋنما، نىيەك ھەسرەت و پەژارەم
 نەخوتىنەۋە.. لە سەرھەي چۈنەشاخما، نىۋارەيەكان لە نەشكەوتان و ھەركەوتىن و بۇ نانخوارن
 چۈۋىنە گۈندى «بۆيىن»، لە مالىكا كە خاۋەنمەلەكە ناۋى «مەجىبىۋىنى» بوۋ، پىشۋومان نا و
 پاشتر نامەيەكەم نوۋسى بۇ براۋنم و بەھەمان پىاۋنا كە بىريار بوۋ سەي بۇ شار بىچىت، نارىم. لە
 نامەكەنا، تەنھا وىستىۋوم ھەۋال و ھەنگى سەلامەتتى خۇم بىگەينم. لە كۆتايىنا نەم كۆپەلەشەيرەي
 «ھىنم» م نوۋسىۋو:

كوردەۋارى، ئەي ۋلەتە جوانەكەم!
 رۆلەكەم، خىزانەكەم، باۋانەكەم!
 ئەي ئەۋانەي قەت لەبىرم ناچنەۋە
 ئىستا بىمىن ئەرى دەمناسنەۋە؟

نەۋسات، پىم ۋابو، شەھىبەون لە شۇرشى رىزخايەندا، مەۋايى بىيىنەۋەي خۇشەۋىستانم نانات..
 ھەر نەبىت بىيىنەۋەي من لە زىننەي ھەۋرىيەي خۇما، شىتەك بوۋ، ھەرگىز پىشىنى نەمكەرا.
 نىۋارە، تۆپيارانىكى خەست دەستى پىن كەرد، لە چەركەيەكەنا، چەندىن گوللەتۆپ نەتەقىنەۋە. ھەمەو
 پىشەمەرگەكان و منىش، لە ھەشاركەيەك خۇمان پەستات كە پىشتر بۇ خۇپاراستن، لە شاخەكەنا
 ھەلەكەندرابوۋ. شەو، بە مەبەستى نەستەناۋەگەياننن. ناۋاي چۈنە ھەۋەم كەرد. نوۋ پىشەمەرگە.
 منيان بىرە ھەۋە و تەنھا مەترىك لە پىشترەمەۋە ۋەستان و چەكەكانيان سۋاركرىن. خەي
 راکىشانى مىللى چەكەكانيان، ھەستىكان لا ئرووست كەرم كە بەجىتەننى پىۋىستىيەكەيان لە بىر

بىرمەۋە.. زۆر ئەستەمە، ئوۋ چەكنار بە چەكى سواركرامى ئەستىيانەۋە، لە پىشتەۋە بوەستىن و تۆ
بتوانىت خۆت خالىى بگەيتەۋە..

ھەموو زىندانىيەك، ئەمىت نازار و نىگەرانى بچىژىت، ئەمە ياسا و پىساكانى زىندانە، بەلام
سەختىرەن نازارمەكانى نازانى لىزەوتكرىن، خولقاندنى نىگەرانىيە رۇحىيەكانە كە لايەنى بەرپىرس،
لە رىگاي زىندانوان و ئىشكچىيەكانى زىندانەۋە، جىتەجىئى ئەكات.

شەۋ تا بەيانى و بە رىژايى رۇژەكە، تۇپپاران، وئەنى ئەۋ بارانىيە بە لىزەمە چەند پۇژان بوۋ ئەبارى،
ورۋونى ئەمە، بۇيە ناچار، بە ھەمان نۇتۇمىل و بە ئەست و چاۋى بەستراۋەۋە، مەيان بۇ شۋىنىكى
بىكە گواستەۋە.

رۇژىمىنىك بە رىژايى ۲۰مەتر و پانايى چوار مەتر، لەئىۋ گۈندى ياخشەمەر و تەنىشت مال
و بارمەكاي فەرەيدون ەبەدولقار، ئەركەكەيان كىرەۋە و بە چەند پلەيەك، نايانەزانمە خوارى،
خەشارگەيەكى تارىك و كۈنپ، لە سوۋچىكنا، پارچەپاخەرىك و لىفە و نۇشەكىك پاخراۋون و
چرايەكش بە نىۋەمرۋويى ئەكرە.. زىمەى تۇپان ئەمەت و مەن ترسىكەم نەبوۋ.. نىۋەشەۋ، ساتى
تۇپپاران خەست و خەستىر بوۋ، ئىدى ھەم پىشەمەرگەكان و ھەم بەشىك لە خەلكى ناۋايى، بۇ
خۇپاراستىن، خۇيان لە خەشارگەكە خزانە و مەنىشان لە تەنھايى پىزگار كىرد.

رۇژى ناۋايى، كىرەمەى تۇپان بىرا، ئەركەكەيان كىرەۋە و مەرف كە لىپىرسراۋى ئەستەكەى فەرەيدون
بوۋ، ەۋزۋور كەوت و گوتى: مامۇستا مىۋانە ھاتۋەۋە، فەرەۋو با بىرۋىن، لە ئەرەۋە، چاۋانم
پەشكەۋىشكەيان ئەكرەد و بۇ چەندساتىك ھىچم نەبىنى، پاشتر چۈۋىنە مالى فەرەيدون، چنۋورى
خوشكەزام، لە سىلمانىيەۋە ھاتۋەۋ، بە قورگى پىر ھەنىسكەۋە، باۋەشى پىنا كىرم و لە تەنىشت ئەۋا
نانىشتەم، فەرەيدون خەرىكى پىشتاشىن بوۋ، ئەۋ بەمەم پىشتاشىنەۋە، قىسانى ئەكرەد و باسى لە
مەترسىي ئەۋ نۇخە و ئەۋ كەرەى ئەكرەد كە نىمە خولقاندبۋونمان ياخۇد خۇيان پىيان خۇش بوۋ كە
ئەنجام ۋا بەشكىتەۋە، چنۋور، چۈۋون لىگەرم بوۋ، لە ئاست قسەكانى فەرەيدوننا زۆر تۈرە و پەق
بوۋ.. فەرەيدون، باسى فىلمىكى بۇ گىرپاينەۋە، گۈايە سالانىكى زۆر پىشتىر بىتۋويى.. كۈرتىيەكەى
بەسەرھاتى ئەسەلاتارىك بوۋ كە بەناچارى برايەكى خۇي ئەكوژى و لە باخجەى كۇشكەكەيدا، لە
گۇرۋى ئەمىت و ھەموو رۇژىك بەيانىان، چەپكەگۈلىك لەسەر گىلگۈكەى نەمىتت، فەرمانمەكە ئەلەتت:
مەن ناچاربوۋم براكەم بىكۈژم، چۈۋونكە بەنەياز بوۋ ئەسەلاتم لى ۋەركىت، ھەموو بەيانىيەكىش
بە جۋانتىرەن گۈلەۋە، كىرۋوشى بۇ ئەبەم، چۈۋونكە خۇشەۋىستىرەن كەسم بوۋ.. ئەمەيە شەرى
ئەسەلات! فەرەيدون، ئەۋىۋىست بىژى: نىۋە ھاپىر و برا خۇشەۋىستەكانى نىمەن، بەلام مەترسىتان
لەسەر ئەسەلاتى نىمە ئروۋست كىرەۋە، بۇيە ئەمىت بە ناچارى بتانكۈژىن!

چنوو، تێی گەیانم کە نامەیی ڕێکخستنی شاری پێیە و دەیتت بێگەیتت. من، وەهام دەینی کە هیچ بواریکی تێدا نییە و چەندین جووت چاو، چاودێری هەلسوکهوتمان دەکەن. چنوو، گوێی پێ ئەدا و نامەکی بە بەرچاری هەموویانەوه، لە گیرفانم ناخنی. من، ناچار بووم، ناوای ڕۆشتە توالێت بکەم. توالێت لە حەوشەکەدا بوو.. لە توالێتەکەدا، نامەکم دەرھێنا، وەلێ بواری خۆیننەویم نەبوو.. دەستم لە گیرفانم گیرا، بازەیهکی بچکۆلەیی لەزگی ناویم بە دەستەوه هات. نامەکم بە لەزگە، بە ناوگەلمەوه چەسپ کرد و هاتە دەرئ.

پاشی تەواوبوونی بیدارمکە، گەرانبیانەوه ژێرزەمینەکە و بە گەیشتم پاسبوانەکە گوێی: جەکانت ناکەن، بە پێوه بووستە! گۆرەویەکان و هەرچیت هەیە لەسەر زەویەکیان نابنێ.. چۆنی گوت، وەهام کرد.. دەستی بە لەشمانا هێنا و هیچی نەیتەوه. لە گیرفانمدا، نامەیهکی نیتەوه کە چنوو لەگەڵ ئەو نامەیدا هێتانبوو و من دەمزانێ کە نامەیهکی ناساییە، بۆیە لە گیرفانمدا نامانبوو.. ئەو نامەکی برد و ڕۆشت، کە گەرایەوه، زۆر ناوای لێبوورینی کرد. چونکە نامەکە شتیکی تایبەت بوو بە ژبانی خۆم، نەک بە سیاسەت و نالای شۆڕش. پاشتر، نامەکی ڕێکخستنی شارم کەردەوه کە بە درێژی هەموو رووداو و گۆرانکاریەکانی شار و شاخیان بۆ نووسیبوووم و باسیان لە هەول و چالاکیەکانی خۆیان کەردبوو.. نامەکە زۆر ڕەق بوو، بەیانیکیان لەسەر ڕووداوێکە بۆ کەردبوووه لێوانلیو لە تۆنوتیژی.. بیاڕە لە هەلومەرجێکی وەهانا، نەمکرا نەرم و نیان بن، بەلام دەرکرا سیاسییانەتر بنووسرابا.

هێشتا ڕۆژانی سەرھتای ژبانی زیندانە و ڕووداوەکانی دەرھوێ زیندان ڕوون و ناساواو نین. من، وەکو زیندانییەک، جارێ تەمەزرۆی پێناویستیەکانی ژبانی دەرھوێ زیندان نیم.. جارێ نەبوونی ناو، هەتاو، هەوای نازاد و خۆراک، نەبوونەتە چەقی بیرکرنەوه و هەراسانیان نەکردبووم، بگرە بیرکرنەوه لە نەگەری پێشھات و ڕووداوەکان و ناپاستی سەرکێشانی نۆخەکە، ڕووی تێھزین و ماکی نیکەرانییەکانی من.

تەختی خو لە نێو ناوا!

شەویەک، بەرگای ژێرزمینەکیان کردووە، نوو پیشمەرگە، فەرمانیان پێ نام تا هەستم و لەگەڵیان وەهەرکەوم. یاخسەمەر، لە یێنەنگینا خەوتیوو، باران بە لێزمە دەباری، تەقینەوێ گوللەتۆپێک، ناوبەناو، ئارامیی گوندی دەشتواند و بۆنی باران و بارووت، خانەکانی ناخیان تژی ئەکرێ. لە گوند بەرچووین و بە ئاراستەی بارهگای پرسگەی مامجەلانا، سەرکەوتین. لە تەنیشت پرسگەکەو، لەبەریم بەرگایەکانا وەستاین کە چەند پیشمەرگە، پاسەوانیان لێ ئەکرد. من، پیشتر ئەو بەرگایەم نەبیتوو، یاخود شوێنێکی تاییەت و تازەرووستکراو بوو کە لە بۆی شاخەکانا هەلکەنرابوو. پاسەوانێک بەرگایەکی کردووە و منی بڕە ژوورەو و بەرگایەکی کلیل کردووە.. شیخەلی و «نەبەز»م نیتن کە لەسەر نوو چەریا نانیشتبوون و بە بینینی من هەستان و بەخیزیان هێنام. نەبەز، سەرتییە بەکێتی بوو. لەسەر نامەیک کە شیخەلی بۆی ناریبوو و هاوڕێیەکی خۆی نیوهرۆکی نامەکی بە سەرکراپتی گەیاننبوو، گومانیان لێ کردبوو و بۆ زیندانیان هێنابوو.

ناو زیندانەکە، گۆماویک بوو بۆ خۆی، ناو هەتا نیوێ پیتی تەختی خەوتنەکان هاتبوو. بیارە، نانانی ئەو تەختانەش بۆ خەوتن. هەر لە سۆنگی ناوێکەنا بوو. زیندانەکیان لە گەرمەکانا هەلنریبوو. زەوییەکە ناوژیم و لەو سالا تەر و پڕبارانەنا، کانێلەکان تەقیوون.

ئەو شەویمان لە نێو زیندانەناوا پۆژکردووە و بۆ بەیانی، بۆ بارهگای پرسگەکیان گواستینەو. بە درێژایی پۆژەکە، هەرسێکمان، لە بارهگای پرسگەکانا پێکەو بووین. ئەوێ، فراوان و گەرمتر بوو، لەگەڵ پیشمەرگەکانا، بواڕی قسە و دەمەتەقیتمان هەبوو، کەسانیکمان دەنیتن کە بە پێکەوت یان بۆ خۆپاراستن لە تۆپباران، دەهاتنە ئەوێ.

نیواری، لەژێر بۆلی تاریکی و پێژنەیی باراننا، منیان جیا کردووە، دەست و چاویان شەتەکنام و نوو پیشمەرگە، بەروبوو، دیسانەو بەرمو ناو گوندیان گێرامەو.

ژوورێکی ئێجگار فراوانی بێراخەری پڕ خاشاک و تۆزاوی، تەختێکی خەوتن لە بەشی سەرەوێنا ناوێراو، سۆپایەکی نەوت ئەکڕی، نوو پەنجەرەکی گەورە کە بە نایلۆنیکی زەرباو کۆنەر کراون.. ئەمە دەنیتە زیندانێک و من لێرەنا، چاوەڕێی چارەنووس و پووناوێکان ئەکەم.

مارف، نیتە ژوورەو، قۆریەک چا، پیالە و شەکر، بە پێزەو، نەنیت و ئەلی: مامۆستا، ئێرە جینگای پیشمەرگەکانی ئەستەیی کاک فەرمیدوون، ئێمە لە ژۆرمەکی نووبەرین، هەرچیەکت پێویست بوو بانگمان بکە.. پێش ئەوێ بخەیت، نیتەوێ بۆ لات. ئەو پێشست و بەرگایە قوغل کرد.

كاتژمىر دەرروربەرى ۱۰ى شو. مارف هاتەو و گوتى:

_ مامۇستا پىويستت بە دەررورە ھەيە؟

_ بۇ دەستبەناوگە ياندن.. بەلن.

لە ژوررە دەررورەتەن و بە ئالاننىكا، چووينە كۆلان. لە كۆلانەكا، چەند پىشمەرگە لە ئامامىيدا
و ھەستابوون. مارف گوتى: لىرەدا!

لە ژىر باراندا و لە ئلەراوكن و ھالەتەكى دەررونى ئالوزنا، پىويستى خۆم جىنەجى كرد. لە
ژوررورەو. مارف گوتى: كاتى خەوتنە و ھەيتت خۆت ئامامە بگەيت تا ھەست و قاچت بىھەستىن!
گوتم: چ پىويست بە ھەست و قاچبەستىن ھەكات؟!

گوتى: ئاواي لىبوررن ھەكەم، ھەرمانم پىن كراو و من ھەرمانى سەررورەى خۆم جىنەجى ھەكەم! ئىدى
من لە ئۆخەكە گەيشتم و قەسەيەكم بۇ كرىن نەبوو، ياخود چ قەسەيەك پىويست نەبوو.

لەسەر زگ راكشام و مارفىش ھەستەكانى لە پشەتەو ھەستىن و پاشان قاچەكانىشم.. بە ئور پەتوو
ناپۆشيم و بە جىنى ھىشتم.. مارف، ھەرگاگەي بە زنجىرىك كۆم كرد. لە مېژ بوو مارفم ھەناسى.
نەو. پىشمەرگەيەكى ئازا و رۆحسووك بوو كە لە شەرىكا، چاوتىكى لە ھەست نابوو. نەو گەنجىكى
قەسەخۆش بوو، جگە لەوھى نەررەكانى خۆى بەرانبەر بە من. بە باشى جىنەجى ھەكرىن، لىسانىش
بىرپىزى پىن نەھەكرىم.. رەنگە ھەست و قاچبەستنى زىندانىيەك، خۆى لە خۇيدا ھەم بىرپىزى بىت و
ھەمىش ئازاربانىكى جەستەيى و دەررونى، بەلام نەو نەو نەبوو كە بىرپار بەت، نەو سەررورائىتى
و سكرتەرى كۆمەلە بوون كە بىرپىزىيان بە من ھەكرى و ئازارىيان ھەمام.

مانگرتن و لتکولسنه وه

به نمڱي باداني کليل و ڀاکڻشاني زنجيري ٺهرا، وهناگاهاتم. مارف بوو که به سينيهي کي ڀاڙاوهي بهرچاويه وهڙور کهوت. ههنگوين، ماست، کهره و په نير له مالي فهرهيوونهوه، ڀاکيزهځاني هاوسهري، به «مارف» دا ناربهووي و گوتهووي با فهرهيوون ناگانار نهيتت.. من گوتم، بريارم ناوه، جگه له ناو، هيچي تر نهځوم. مارف گوتهي: يو ماموستا مانت گرتوه؟ گوتم: به لي مانم گرتوه.

گوتى: بۇچى؟

گوتم: هست و قاجهستن و زیندانیکرینی من لهم ژورره سارلها و له ژیر رهیلای تۆپیاراندا، بئ هیچ لیکۆلینهویهک و بئ نهوی بوارم هه بیت لپرسراویک بیینم، بئ نهوی که سینک مافی سهربانی منی هه بیت، بئ نهوی لهنگم به که سینک بگات و وهکو بیچوهه پشیلای چاونه تروکاو، ههر شهویک له کونیتکم له شیرنهوه، نهه بۆخه سهخت و نااساییه، هیی نهویه مانی بۆ بگریه. مارف گوته: من نانهکه حه لهنگم و تۆش نارهزووی خۆته.

پاشی کاتژمیریک، مارف هاتوه و سینیه‌کی چۆن هینابوو، هر ناواش برسیهوه. جه‌ند پۆژیکم لهو ژووه‌ها به پئی کرڤن. شتیک بۆ کاتبه‌سهربرڤن نه‌بوو. پۆژانه، رییژایی ژووره‌که‌م چه‌نجاران نه‌پتوا و هاتوچۆم نه‌کرد. نه‌م ژووره، پۆژگاریک، پۆلی دهرسخوینننی قوتابییانی گوند بووه. په‌نجه‌رکه‌کان، تا بلێی فراوان بوون، به‌لام به‌ شتیه‌یک نایلۆنیان تی گیرابوو. بنیای دهره‌وت نه‌هه‌یینی.. له‌ لایه‌که‌وه، به‌ ناسته‌م نایلۆنه‌که‌م کۆن کرد و له‌ گوندنه‌م دهره‌وانی.. نیره، پێک ناوه‌راستی گونده‌ و له‌و کونه‌ گچکه‌ سیه‌راوییه‌وه، جموجوڵی خه‌لکانی گوند نه‌هه‌یینم.. نیستا، پۆلیک ژنی په‌شپۆش نه‌هه‌یینم که له‌ گونده‌وه، به‌ره‌و باره‌گای مامجه‌لال دهرقن.. له‌ نیۆ نه‌وان ژناندا، خوشک و خوشکه‌زا، پوور و پوورزاکانم نه‌ناسمه‌وه. نه‌وان هاوپی نه‌یان نایکی شه‌هید، بۆ سۆراخه‌رڤنی نیته‌ هاتوون. پۆژانی پاشتر، نه‌وه‌م زانیی که نایک و باوکی پۆلیک شه‌هید، چوه‌نه‌ته‌ لای مامجه‌لال و نه‌وشیروان مسته‌فا. نه‌وان گوته‌بویان: له‌به‌ر خاتری خوینی شه‌هیدمه‌کانی نیته‌ که له‌گه‌ل نه‌م لێه‌رسراوه‌ها پێشمه‌رگه‌ بوون و گیانی خۆیانیان به‌ کۆمه‌له‌ و یه‌کیتی به‌خشیوه، ناوای پاراستنی گیانی نیته‌، له‌ نه‌وان و سه‌رکرانه‌تی کۆمه‌له‌ نه‌که‌ن.

هڙاڻي پاشتر، ٽوپپاراني به عس، به جڙيڪ چڙ بوو، ڙياني هممو لايهڪي له مهترسيي خستبوو..
لنر سراوان و ينشمه رگه کان، کانتڪي زوريان له حشارگه كاندا مهسر بهرڊ.. گولله ٽويهه کان، له

ھەروەبەری زیننانەکی مندا لەتەقینەو و زیننان لە بۆنی بارووت، پەنگی بووکل، ھاتوھاواری ژنان و زیرەیی منداڵانی ھەترەشچوو، تژی ھەبوو.. پێشمەرگە و پاسەوان لە ھەری نەبوون و ھەموو خۆیان لە ژێر زەمینەکان توند کەربوو.. بانگی پاسەوانم ھەکرد و ھەرامینک نەبوو.. ئەو پۆژانە، خراپترین باری ھەروونیم ھەبوو.. ھەروونیک، لیوانلیو لە ترس و ئەراوکی و تۆقاندن! چ سەختە، تۆ ھەسڵان، لە نژادترین نۆخی کوردستاندا پێشمەرگە و کادر بیت، ھەیان ھەریت لەگەڵ تۆنا شەھید بووین، ھەیان جار لە مەرگ گەراپیتەو و قەھەر بۆ ئەوێ بە زیندوویی ھێشتیتیتەو تا لە زیننانی سەرکەمکانی خۆتدا، بە گولەتۆپینکی بەعس بکوژیت!

نۆخەکە ئارام و زرمەیی تۆیان برا.. من، نزیکەیی نوو ھەفتەم لەو ژوورەدا گوزەراندبوو کە شەوانە و لە کاتی خەوتندا، ھەست و قاچم بە حورمەتەو، شەتەک ھەران!

پۆژیک نیبراھیم جەلال، بە پیکۆر ھەریکەو و ھەژوور کەوت و گوتی: من، بە ھەرمانی ناوھندی کۆمەلە، لێکۆڵینەوت لەگەڵ ھەم. من گوتم: ھەرموون نامانم.

براھیم جەلال، یەک لە کادرە بێرینەکانی کۆمەلە بوو، وایزانم، پۆژگارێک نەندامی کۆمیتەیی سەرکرایتی بوو بوو، بەلام، پاشتر لە ھیچ پلینۆم و کۆنفرەنسیکی کۆمەلەدا، چانسی ھەلبژارنەوێ بۆ کۆمیتەیی سەرکرایتی نەبوو. ئەو کەسیکی ئۆسۆز و لەخۆبردو بوو، نوو برا ی شەھید بوو بوو، یەکنێک بوو لە نیارە سەر سەختەکانی ھەوتی نێمە، کەچی لە نێو ھیچ گرووپ و ھەوتیکی نێکی کۆمەلەشدا، خۆشەویست و لەبەردان نەبوو. براھیم جەلال، ھەموو کەس، پیاویکی توورە و تۆسن و نەیتەوانی پەيوەندییە کەسەکییەکانی خۆی، لەگەڵ ھیچلایەکی بپارێزیت، ھەر لەم سۆنگە یەشەو، گرووپەکانی ناو کۆمەلە، پشگێرییان لێ نەھەکرد، نێستا کە نێمەیی نەیارانی خۆی، بە زەھیلی ھەیینی، کەیفی ساز بوو.

نیبراھیم جەلال، بە نوو پۆژان و لە نوو دانیشتنی نرێژنا، لێکۆڵینەوێ خۆی لەگەڵ مندا نەنجام نا. کۆی پرسیارەکانی ئەو و ھەرامەکانی من، پەنگە نوو کاسیتیان پێ کەربیت. پرسیارەکان، ورد و ھەمەجۆرە بوون.. ناکۆکییە فیکرییەکان، کێشە سیاسییەکان، پەيوەندییەکانی نێمە لەگەڵ حیزب و لایەنەسیاسییەکانی نێکی کوردستان، پەيوەندییە نێمە و سالارەزیز و م.جەعفەر، سەرچاوەی ناھاتمان، سەرچاوەی چاپەمەنییەکانمان، کۆمەلەیی زەحمەتکێشانێ کوردستای نێران و پۆلی ئەوان لە شەگرتنی فیکری و سیاسیی نێمەدا و زۆر بابەتی نێکەش کە من بە ناگایەو، ھەرام ھەنانەو و ناکۆکییە لە پەرمەسیپ و بۆچوونە فیکری و سیاسییەکانی خۆمان ھەکرد و بە ورمەکی بەرزەو، پەختەم لە ھەموو ئەو سیاسەتانەیی کۆمەلە و یەکییتی، لەسەر ناستی ناوخوازی پێکھێستن و ھەرمویدا ھەگرت.

من، ساتن بەوپەڕی نازایی خۆمەوه، لەو ڕوانگەیهوه که پێم وابوو لەسەر هەقم، قسانم ئەکرد، برائیم جەلال هێندەى نیکە قەلەس و توورە ئەبوو، بە شتوازیکی قەسەى ئەکرد که سووکایەتی پێوه یار بوو.. ئەو گوتی: قەسەیک هەیه ئەلێت: نازایی من لەو شۆینەوه دەست پێ ئەکات که نازایی تۆ کۆتایی نیت! من ئەمزانی چی ئەبیژی. ئەو، لاقەرەتی بە مانگرتنەکەى من ئەکرد و ئەگوت: ئەمڕۆ کرێکارانی کانەبەرەکانى سەرچنار، بۆلاوکراوەیهکیان ئەکرێنوو و پشنگیری مانگرتنەکانى نێوه ئەکن.. هاكا هەموو کرێکارانی جیهان خرۆشان! پاشتر گوتی: ئەگەر نێوه سەرکەوتوو بان، هەموو سەرکەکانى کۆمەڵەتان، لەژێر ئالایەکی سوزدا، هەڵهواسین! چ بێرکرنەوهیهکی سەقامت بوو! ناخر شتێک بە ناوی سەرکەوتن و ئەزانن، لە کەن نێمه، بوونی ئەبوو. ناخر نێمه، ئەماندەویست تەلاری یەکیتهی شەق بکەین و لێی وەهەرکەوین. ئەمه، ئەو باجە بوو که نێمه ئەبوو بێهەین.

پلىنۇمى ئاناسايى كۆمەلە و بېرىرى ئىعدامكرىنى ئىمە!

ئىتوارمەك لە باران و ساتەوختىك لە نىگەرانى، فەزايەك تىزى لە گرمىنى تۇپپاران و ھورەبرووسكە، چركەساتانىك لە ترس و تۇقانىن، كرىدى پۇڭكوشىنى نەست و چاۋبەستىن، نامىتە دەبن و ھەقرا، بوون و ھەستى من نەكرۇن، من، لە چاۋەرۋوانىي ئايارىا، بە ھزرىكى جەنجالەۋە، جەستى نەست و چاۋ شەتەكراوم، بىن وىستى خۇم، لە ئىوان دوو پىشمەرگەنا نەبزۈنم و بىسانەۋە لە كۈنجىكى بارەكاي پرسەگى مامجەلالا، ھەلەمتروشىكىم.

كاتىزىمىر ۹ى ئىتوارە، لە نەركاۋە، دوو كەسى بە من ئاشنا ئىنە ژورى، ھەمەتۇفىق پەھىم و جەبارفەرمان و دوو پىشمەرگە بە دووياندا، بەرەۋ لاي من بىن، من، ھەلەمستەم و نەست بۇ ھەمەتۇفىق پەھىم و نەۋىش نەستەم نەكوشىت و بە گەرمى ھەۋالپرسىنم نەكات، من، نەمەۋىت ھەمان پەقتار لەگەل جەبارفەرمانىش دووپات بىكەمەۋە، كەچى نەۋ، نەستى نەكشىتەۋە و بە نەنگىكى پىر لە كىنەۋە، فەرمانى ئانىشتەم پىن نەكات! ھەمەتۇفىق، تەنھا نەمانچەيەكى پىتە و چەكى ھەلەنگرتوۋە، جەبار فەرمان، كەلشەنكۇفى سازىراۋ لە شاندا، بە بالاي بەرز و كاسكىتى خورى سەرىيەۋە، بە نەفسەرى لىكۆلىنەۋە نىۋە فىلمى «لىكۆرۇزىفاكۇ» نەچىت، ياخود من لەۋ ساتەنا، ۋەھاي نەبىنم.

جەبارفەرمان: نەۋى بۇت نەخۈنمەۋە، بېرىرى پلىنۇمى كۆمەلەيە و نىۋە ۋەكو ئاپاك ھوكتان لەسەر براۋە و ئىعدام نەكرىن، بەلام نەگەر خۇتان ۋەرامى نەم پرسىيارانە بىدەنەۋە و نەدان بەۋەنا بىنن كە خىانەتتان لە كۆمەلە و يەككىتى نىشتەمانى كرىۋە، ھەلۇتان ناۋە رىزەكانى يەككىتى بىشۈنن، پەيۋەننىتان بە پارتىيەۋە كرىۋە، ناۋ و ناۋبانكى كاك ئارامتان بۇ بەرژەۋەننى خۇتان بەكار ھىتاۋە و نۇايتى كۆمەلەتان پىن كرىۋە.. نەگەر نەم شتەنە بىسەلمىنن، نەۋا سەركىنايتى كۆمەلە بېرىارەكە نەكۆرىت و ئىعدام ناكىرن!

جەبار، پارچە كاخەزىكى پىن نام كە نەۋ پرسىيارانەي تىنا نووسىراۋون، من، پرسىيارەكانم خۈنەنەۋە و پىنم ۋا بوو، ملەدان بەم مەسەلەيە، ماناي ۋاژۇكرىنى فەرمانى مەركى خۇم، ئاخىر، نەۋ تۆمەتەنە زۇر لە راستىيەۋە دوور بوون، من گوتىم: ناتوانم نەمانە بىسەلمىنم.. ھىچ نەبىت رىگام نەدن مەلابەختىار و شىخەلى بىيىنم و پىكەۋە بېرىرىك بىدەن.

جەبار گوتى: نەۋان بە تەنبا بېرىرى خۇيان ناۋە.

گوتىم: من ناتوانم بەتەنبا بېرىر بىدەم!

ھەمەتۇفىق گوتى: نەۋان كارى خۇيان يەكلا كرىۋەتەۋە.. نەگەر نەمەۋىت، بە گۆرى شەھىسەلاح

سوینت بۆ مەخۆم.. تەنھا تۆ ماویت و خۆت مەکه به قوربانى شتىك كه نایهینت.

گوتم: بېوا ناکەم! نەوان کارى وەها ناکەن، منیش ناتوانم..

گوتى: هەرچىهەکم پى گوتیت راستە و ناچار نىم برۆت لەگەل بکەم.

جەبار گوتى: يەك کاتژمىر مۆلەت پى نەمین، يەك کاتژمىر و نینەو، نەگەر وەها نەکەیت، هەر

نەمشو نەتەبەینە سەر جەهدى قىر، وەکو خایین و پیاوی بەعس نىعمات نەکەین و خیانەتنامەکشەت.

لەسەر لاشەکەت جى نەهێلن! نەوان رۆیشتن و منیش بە تەنھا و وەکو پالەوانى نەو رۆمانانەى

لە ژوورى نىعمادنا، چاوهرنى جەلاد نەکەن، لەگەل شرىتى یانەمورىيەکانى ژيانى خۆمنا، چاوهرى

بووم.

هەرا و هەنگامەيەك لە نۆو گوندا بروست بوو، قیامەت خرۆشا، گەرە و بچووک، بەرەو خوار ناوایى

جەمان و نىمەى مندا لانیش بە دوى نەواندا غارمان نا.. هەموو نەیانگوت: کوژراوه و تەواوا

— جەرە رووتیان کرەووتەو، هەموو پارەکیان برەووه و کوشتوویانە.

— لەم ولاتە، کوا پیاوخراب و جەرە ماون، پەنگە نووژمنار بوویت، نووژمنەکانى فرسەتیا ن

هیناوه و تەواو.

— کوپە نووژمنارى چى، کى بیستوویەتى نەورەحمان، زەرەرى بۆ مێشوو لەیه کیش هەبوویت!

— من نەزانم، من خۆم يەكەم کەس بووم گەیشتمە سەر لاشەکەى.. لەسەر زگ کەوتبوو، پێك لە

بەرەم «قەلاتەى یەسوو» نا بوو، زۆرى نەمابوو بگاتە هەلەبجە، دوو گولەیان پێو نابوو و تەواوا

پارچەکاخەزێکیان لەسەر جەستە خوێناویيەکەى جى هێشتبوو، لێ نووسرابوو (خایینی گەل و

شۆرش!)، من، لە پۆلى نوومى سەرەتایى بووم، نەمەزانى «خایین»، «گەل» و «شۆرش» خەلکى

کام ولاتن و چ کارەن، بەلام شتىکم نەزانى، نەویش «حەمە» کۆرى نەورەحمان بوو، واتە «حەمەى

ناو سۆیە» کە هاوێڵ و هاوتەمەنى من بوو. من، بۆ «حەمە» زۆر نیکەران بووم، کە بە کزى

و بێتاوکى نەمیینى، گەلێکم خەم لى نەخوارد. نىستاش نازانم نەورەحمان بۆ کوژرا؟ کى بپیارى

نىعمامکرەنى نابوو؟ نەرى بەراست خایین بوو یان چى؟ لە شۆرشدا، ناپاکان نەکوژرین و کەسانىکى

پاکیش، بۆ مەبەستى تر و لەژێر پەرەى ناپاکیدا، لەناو نەبرین!

جەبارفرمان، لەگەل دوو پێشمەرگەى تايهەتى خۆى هاتنەو، جەبار گوتى: ها.. وەرەمەکانت

نووسینەو؟ گوتم: نا.. ناتوانم هېچ وەرەمىکى وەها بنووسم. گوتى: ناخ نەمشو نىعمات نەکەین!

گوتم: نەو ناهەقیيەکى گەرەمە کە نىمە بى ناکاییکرەن نىعمام بکریین و مافى چ بەرگریکرتىکەمان

نەبیت، بۆچى ناکامان بۆ نانانین و نىمەش ناکۆکى لە خۆمان و فیکرى خۆمان بکەین؟ نەو گوتى:

کاتمان بۆ گوڭگرتن لەم قسانە نییه.. تازە ڕهنگ و هه‌مووش بەسه‌رچوا ئیستا دهنوسیت یان نا؟ گوتم بە تهنه ناتوانم، بهیئت هاوڕیکانم ببینم. نه‌و گوتی: نارهمزوی خۆته، پرووی له پشهمه‌رگه‌کان کرد و پێی وتن: بهست و قاچی به‌یستن و هیچ که‌سێک بۆی نییه‌ نزیکێ بیته‌وه و قسه‌ی له‌گه‌ڵدا بکات. نه‌و وه‌های گوتم و ژوورمه‌کی جێ هیشت.

له‌ کونجیکێ ژوورمه‌کا، به‌ بهست و قاچی به‌ستراوه‌وه، وه‌کو شتیکی بیته‌ها و پۆخل، گرمۆله بیووم.

نایکم به‌لێ: پالتۆکه‌ت له‌به‌ر بکه‌ و بجۆ بۆ بازار. کیلویه‌ک فاسؤلایا، یوو چه‌پک سه‌وزه، نیو کیلۆ گوشت لای حاجی سائق بکه‌وه، زوو وه‌روهه، ناگات له‌ خۆت بیت، پارمه‌که له‌ نیو به‌ستندا توند بکه‌وه و به‌ستت بخه‌ره گیرفانی شه‌رواله‌که‌ت، تا بزری نه‌که‌یت! پالتویه‌کی موشه‌مای نیرانی به‌ ره‌نگی سه‌وز، باوکم له‌ له‌نگه‌ بۆی کرپیووم، له‌به‌ر به‌که‌م و پێلاوه‌ لاستیکه‌کان له‌ پێ به‌که‌م. له‌پێکرنی پێلاوی لاستیک له‌ زستاندا، ته‌زوویه‌کی سارد له‌ نووکی په‌نجه‌کانتیه‌وه، تا قولایی لێت هه‌له‌که‌شی، نازاری نه‌م ته‌زووی سه‌رمایه، تهنه‌ نه‌و که‌سانه‌ به‌یناسن که‌ زستانان جووتی پێلاوی لاستیکێ نیرانیان هه‌بووبیت و له‌ به‌سته‌له‌کی به‌یاناندا، بۆ قوتابخانه‌ یاخود بۆ کارکری، له‌ مال به‌رکه‌وتن.

له‌ به‌رگای ماله‌وه‌ بۆ سه‌ر شه‌قامه‌ قیرڕیژه‌که، هه‌ر په‌نجا مه‌تریک به‌یئت. په‌نجا مه‌تر، به‌ نیو نه‌و گۆماوانه‌دا که‌ شه‌ختیان کرپوه‌ و تۆ که‌ پێیان له‌سه‌ر ناهه‌نیت، سه‌رما خه‌رجیه‌ک به‌کات و پاشان قاچه‌کانت، تا خوار نه‌ژنوت، ته‌ر به‌ن و نیژی به‌ گوێزان قاژیان به‌که‌ن. پێلاوه‌ لاستیکه‌کانت، پێر به‌ن له‌ ولماو، نیدی لێت پێش په‌نجه‌کانت به‌رچیت.. خه‌لک، تاکوته‌را له‌سه‌ر شه‌قامی کانیه‌قوولکه، به‌ره‌و ناوبازار به‌هه‌رۆن، هاوه‌ی هه‌لانه‌وه‌ی به‌هه‌رابه‌ی نووکه‌نه‌کان، هه‌ستیکی تاییه‌ت له‌ کێ تۆ درووست به‌کات.

من، که‌ له‌ گۆزه‌ری سه‌وزه‌فروشه‌کان نزیک به‌به‌مه‌وه، تۆخیکێ نانا‌سای به‌بینم. ترسێک له‌ چاوانی خه‌لکانی ناوبازاردا به‌خوێنه‌وه‌ و به‌بینم کۆمه‌لێک له‌ به‌ره‌م نووکانی «شیخ ساله‌ح»دا نا‌پووه‌ریان ناوه، منیش کونجکۆلی مندا لانه‌م به‌زووبیت و به‌ره‌و قه‌مه‌له‌خیه‌که‌ به‌هه‌رۆم، له‌نیوان یوو که‌سه‌وه، ڕیگا بۆ جه‌سته‌ی بجووکم به‌که‌مه‌وه و نیدی شتیک به‌بینم که‌ له‌ سه‌رما، لێی حالیی نابم، پاشان به‌زمان لاشه‌یه‌ک له‌سه‌ر زگ را‌کشاهه. جلی خاکی له‌به‌رنايه، جامه‌ناییه‌ک نیوه‌ی لاشه‌که‌ی نا‌پوشیه‌وه، له‌ژیر زگییه‌وه‌ خوێنیکێ ره‌ش، چۆراگه‌ی به‌ستوه‌ و له‌ پایینی پێیه‌کانیدا، گویمیکێ چکۆله‌ی درووست کرپوه.. ترس ناممه‌گریت، تف له‌ به‌مما وشک به‌یئت، به‌ نه‌سپایی به‌که‌شیه‌وه و پاشان وه‌کو شیتان غار به‌همم.. به‌که‌مه‌ مالی و وه‌کو لالان، به‌ به‌ستراوه‌شانن، به‌مه‌ویت بۆ نایکمی بگێرمه‌وه، که‌ ته‌رمیکێ له‌ ته‌قه‌ی نوێنیشه‌وه‌ به‌جیماو، هه‌شتا له‌ بازاردا که‌وتوه‌وه. سالان ڕۆیشتن و پاشان

تنگه‌یستم که نه‌وه تهرمی پیتسه‌رگه‌یک بوو به ناوی «کهریمی یونس». به گولله‌ی جاشه‌کابی
«رهمشی ساله‌حه» کوژرا بوو!
نیستا من. وینای لاشه‌ی له خوینشه‌لالی خوم ده‌کم که له‌سهر شه‌قامتیک راکشینراوه و یه‌کهمین
رینواری نه‌و به‌یانیه. ده‌یینتیه‌وه! لاشه‌یک، له‌سهری نووسراوه (ناپاکی گهل و شورش!)

له بهرهم نهو شیروان مسته فانا

پاش نزیکی کاترمیزیک، پيشمه رگه يهک هات و قاچه کانی کره موه و گوتی: هسته!
من، بن لهنگ هستام و پيشی که وتم. له ژورره که وههر کهوتین و هر سه مهتریک نهولاتر.
هرگای ژورریکی کره موه، منی پيش خوی له ژورر کرد، چرايه کی پېن کرد، سؤپايه کی نهوتی
ناگیرساند و گوتی: دانیسه!

نهو، یوو باره قاچه کانی به ستموه، جی هیشتم و هرگا که قفل کرد.
نهو، هه مان جیگا بوو که چهند رۆژ پيشتر و تنها بق شهویک، میان بق هیتا بوو. نهوشوهی
له گهل شیععلی و خاله نه بزبا، له سه نهو تهختی خهوتنانهی له نیو ناونا وهستابوون، پیکهوه رۆژمان
کره موه.

نیستا ژورره که چاک کراوه و چ ناوی لی نییه.. ژورریک، نوو مهتر پان و چوار مهتریک ریز
بهیئت، له بهر تیشکی چراکه نا، په نجه ریه کی ناسن بهیتم که له سه رارهویکی زور تهسک و
تاریکه، هرگای رارهوه کهش. هرگای بهر موهیه و گلۆم دراوه. واته نه مه ژورریک و رارهویکه له نیو
شاخه که نا، به تایهت بق زینانیکرینی نیتمه دروست کراوه و تا بلتی تۆکه ميه. له نیو رارهوه کهشنا،
شویتنیکی تایهت وهکو «توالیت» دروست کراوه که من نه مشو، به قاچی شه ته کدراوه موه، ناتوانم
که لکی لی وهر بگرم. له ژورره که نا، راخهر و پینخوا هن، به لام له دریزترین شوی ژيانی مندا،
خو پهیدا نایبت.. له کاره ساتی چارهنووسیک بهروانم که لیم بهروانی و گلۆلی یا بهر موهیه کانی
نزیکی ۹ سالی خهبات و مهینه تییه کانی شاخم لی دهالۆسکین.. دایکم له دهستپنکی کاربا، گوتی:
نه م کارهی تۆ دهیکهت، نهک هر به هیچکوی نهک ناگات، سه ریش تینا دهچیت و منیش پهنجینوه
دهکیت! دایکم، له بهرهم به هیزی و لهنه می به عسنا، نه قلی بق چارهنووسیک وها نه دهچوو،
چارهنووسیک پر زهلیلی، به دهستی هاورئ و هاو خهباته کانی خۆم...

یه کیک له مانگه کانی کوتایی سالی ۱۹۷۵ بوو. له گهل «علی شیخ حه مه ساله ح» ی برازای مامجه لالنا.
خویندکاری قوناغی نووی کۆلجی کشتوکالی زانکوی سلیمانی بووین. من و علی، له هه مان بهشی
ناوخوی زانکو به ژياین. علی گوتی: شۆرش دروست بهیتموه، پیکخواویک به ناوی یه کیتی
نیشتمانی کورستان دروست بووه و «مامه» و چهند کهسی بیکه دایانه زراندهوه.. نه مه شتیکی
نوییه، ناغا و کوخای تینا نییه، خویندهوار و رۆشنیرمه کان په ریه رایتی دهکن، جووتیاران و
هه ژارانی کورستان، هیزه کهی دهبن!

گوتم: هیچی نووسراوت پێیه؟

گوتی: بلۆکراویەک زۆر نەینە، بەیانی بۆت دەهینم، منیش لە خزمیکی خۆم وەرگرتوو و دەیت بیدەمەوه. عەلی، بلۆکراوەکی بۆ هێنام و چەپکی تیشکی لە ناخدا چاند... وا نیستا، مەشخەلانی ئەو تیشکی سەرمتایە، پاشی ١٠ (سالان، نیت دەسووتین و وەکو خایین نیعدام ئەکات..

مالی «سەباحی حەمەچاوەش»، لە یەکێک لە کۆلانی پێچاوپێچەکانی گەرەکی گاوراندایە.. ئەوان، هاتوونەتە سلێمانی و لە مالتیکا کرێچین. من و سەباح، هاورێی مندالی و خوێندکاری زانکۆین. خێزانی سەباح، بە بنەمالە، سەر بە حیزبی شیوعی بوون، بەلام سەباح و سەلاحی براگەرە، لەو مالهەدا، کۆمەڵەیەک بە من ناساند و لەوێ کتێبەکانی مانۆ، کیم ئابیل سۆنگ و جیقارامان خوێندنەوه. لە مالی «حەمە حەمسەلاح»دا، لەگەڵ عومەری برابجووکیان، بلۆکراوەکانی کۆمەڵەمان، دەستاونەست پێ کران، بابەتەکانی کتێبە سوورەکی «مانۆ»مان، بۆ کوردی وەرگیران و بلۆمان کرێنەوه، چەندین ژمە، ساوەر و ترشیاتمان خوار. ناهەپسە، دەگوت: هەر کەسێ ساوەر و ترشیاتی مالی نێمە بخوات، دەچیتە شاخ یاخود بەعس دەگیریت.. ئەنۆمەر حەمەمینی شەهید، لە ژوورە بچووکیەکە خۆیدا، بۆ یەکەمجار، پێکێ ویسکیی نەرخوارد نام و باسی ئەوەی بۆ کرم کە چۆن لە «شام» مامجەلالی بینیوه!

نەمشو، لەم زیندانەدا، هەستم لای ئەنگی نەرگایە و چاوەڕێم، هاکا نەرگا کرایەوه و بە دەست و چاوبەستراوی، پەلکێشیان کرم و لەگەڵ هارەیی دەستپێژێکیان، هەموو یانەوهرییەکانم هەلفرێن.. لە چێشتخانەکی زانکۆدا، بە «عەلی شێخ حەمسەلاح»م گوت: لە سەلامەتەری نیعدامکرینی شەهیدشەهەب و هاورێکانیدا، پۆستکارتێکی جوان چاپ کراوه، نەگەر چەند نەهەکت بۆ بهێنم، ئەتوانیت بیاندەیتە کەسانی جێگای متمانە و پارهیان لێ وەرگیریت؟

عەلی گوتی: من، یەکەم بلۆکراوەی یەکێتیم پێ نایت، بەلام نەهەیان خەتەرە.. ئەزانیت چ وەزغیک و چەند خوێندکار گیراون و بێ سەروشین کراون؟ من، یەکێک لە پۆستکارتەکانم نا بە «خالەحەمە»م، ئەویش پێنج دیناری ئەو سەرەمەیی نایتم کە پارهیەکی زۆر بوو! «یوسف حوسێن»ی هاورێم، پۆستکارتەکانی بۆ من هێناوون. یوسف، ئەو هاورێیەکی من بوو لە زانکۆ، کە پاشتر لەگەڵ مامۆستامەجیدکەریم «غاندی»دا، بەعس دەیانگرت و نیعدامیان ئەکات. پاش نزیکە سێ سالان لە شەهیدبوونی یوسف، من، بەرگی یەکەمی «نەزمون و یاد»، پێشکەش بە رۆژی ئەو ئەکەم.

نەمشو، نواھەمین شەوی ژیانی «یوسف» لە زینداندا، وێنا ئەکەم..

نواھەمین شەوی ژیان و لەگەڵ کازیوونا، ئیدی ڕووبەرۆی مەرگ دەیتەوه.

نەمشو، من «یوسف»م، براکانم، منیان لە بنی بیرە قوولەکە هاورێتوووه، نازانم ناخۆ کراسە

خویناوییهکم، نیشانی رۆحی باوكم دەمن یان نا؟ من. دەمویت لێکچوونەکانی نێوان حالەتی
دەروونی نواشەوی ژبانی خۆم و یوسف. لە نوو شوینی جیانا، لە نوو زەمەنی جیانا، لە پێناوی
نوو مەبەستی جیا و ھەمانکات لێکچووبا. بۆزەمەوا و یتەکان، لە زۆر بارنا، ھاوینەن و لە ھەندەم
حالیشتا وەھا نین.

دەبیت نێستا کاتژمێر چەند بیت و چەندی شوگار ماییت.. قرخە و کۆکەیی پاسەوانی زیندانەکم،
ھەندیکجار، لە گرمژن و نالەیی تەقینەوێ گوللەتۆپینکا دەخکێن.. چەمبەک لە پشتم ھەلەدەسیت،
و ھەم ئەوێ مشکێک یاخود سەمۆرەیک بە ددانە تیزەکانی گازم لێ بگریت. نەگەر زستان نەبووایە.
و تەختی زیندانەکش چیمەنتۆرێژ، ئەوا گومانم بۆ مار دەچوو، خۆم بۆ سەر تەنیشتم و ھەرمگێرم
و چەمبەک لە زگم بیت. من، جینگۆرکێ بە جەستەم ھەکم و گازگرانیشت، زیرەکانە، سەنگەرەکانیان
دەکوێزنەوێ.. ئیدی تیندەم کە نوو مشک، لە ھەرلەنگی شەروالەکەمەوا یاخود لە ھەر شوینیکی
لیکەوێ، نەزەیان کردووە ناو جەلەکانم و نیچیری خۆیان، بە دەست و قاچەستراوی بیووەتەو. من
و نوو مشکێ جەربەزە و چەقاوھسوو، نزیکەیی چارەکەسەعاتینک، لە شەرپکی نابەرەمەربا بووین،
دەلیم نابەرەمەر، چونکە من، جگە لە تەپاوتلەکرین، ھیچ چەکیکی بیکەم نەبوو. تاکتیکی زیرەکانەیی
من، بۆ گەشتن بە ستراتیژی پاکتاوکردنی مشکەکان، تەنھا خۆھەلگیرانەوێ خێرا و کتۆپر بوو.
جاریک «مامۆستا تایەر عوسمان» کوتبووی: باشترین تاکتیکی شەری پارتیزانی، خۆخەشاردان و
قەلاچۆکردنی نوژنە! پێشمەرگەکان کوتبوویان: نا، خۆخەشاردان و ھەراسانکردنی نوژن! نەم
نوژنمانەیی من، شانسیکی باشیان ھەیە، نە دەستم ھەیە بیوھشیتنم و نە دەشتوانم خۆم خەشار
بەم. لە کێشەکیشت و بگروھبەردەیی نێوان مشکان و مندا، ھیزی «من» سەرکەوت و دەسکەوتی
نەبەرەمەشم، کەلاکی نوو مشکم تا بەیانی، لە نێو چۆخەکەمدا ھەلگرتن و بەھیوا بووم، سەبی
پاداشتینک و ھەرگرم!

لە رۆژنەیی زیندانەوێ، گزنگی نا و ژوورەکە دەھات رەنگی سپینەیی ھەمگرت. زۆری نەخایاند، ھەنگی
بابانی کلێل لە کیلۆنی ھەرگای ناسندا، راپچەنانەم. پێشمەرگەیک ھات و دەست و قاچی کرەمەوێ،
منیش چیرۆکی شەری مشکەکانم بۆ گیرایەوێ..

پێشمەرگەکە کوتی: لە ژوورێ ھەم ناو ھەیە و ھەم توالیت، ھەتوانیت دەموچاوت بشۆیت، پاشتر نان
و چات بۆ دەھینم!

من، سوپاسم کرد، چوومە توالیتەکە، دەبیەکی نایلۆنی پێ ناوی لێ بوو، دەست و ڕووخسارم شتن و
نەویش بە کووینک چا و نانکی تەنووڕەوێ، گەراپەوێ.. من، چایەکم بێ نان، فێ کرد و جگەرەیکەم

پن کرد و پالم لئ نایەوه.. نەورۆژه، تا نیوهرۆژ کەس بەرگای نەکرەوه. نیوهرۆ، نانیاں هینا و رۆیشتن.

پاش کەمتر لە کاتژمێریک، پێشمەرگەیک بەرگای کرەوه و گوتی: کاک نەوشیروان، بێت بۆ لات! گۆتم، بەخێر بێت!

نەوشیروان، بە تەنها وەرۆر کەوت و بەرگاکیان پێوه نا. من، هەستام و نەو گوتی: پێویست ناکات، نانیشه! نەویش نانیشت..

_ کێشمەکێشی چەندسالە ی نۆ کۆمەلە و یەکییتی، گەیشته نێره.. لێره ناوا! نێتر بواری هیچ فروفیلێکی تیا نەماوه.. نێوه شکستان خوارد و نێمه سەرکەوتین! نێوه گەرەترین زەرەرتان لە کۆمەلە و لە یەکییتی نا و لەبێ باجەکەشی بەخنا!

_ هەر نێمه بەرپرسیار نین لەوهی پڕوی نا.

_ با.. نێوه بەرپرسیارن و نیعمامیشتان ئەکەین. نەوه برپاری پلینۆمه و هەموو کارەکانی کۆمەلە نیمزایان کرەوه.. جێبەجێکرنی بریارەکەشیان بۆ من جێ هێشتوو.. مەگەر خۆتان بتوانن بێگۆرن و خۆتان پزگار بکەن.

_ ناخر نێمه چی بکەین؟ بۆ چارەیکێ تر نییه؟

_ هیچ چارهێ تر نییه.. ئەوی نێمه ئەمانەوێت ئەبێت بیلێن و بینوسن! پێت وایە کە نیعمامتان ناکەین و مناوهرەتان لەگەڵنا ئەکەین؟ با پێت بێم و باش گوێ بگرە! حیزب نەماوه لە کوردستانا. نێمه کاکر و سەرکرەمان لێ نەکوشتییت، هەر وەکو ئەوانیش لە نێمەیان کوشتوو! نێمه، «عبدولاسور» مان کوشتوو، بۆچی پێت وایە کە تۆ ناکۆژین؟ حیزبەکە یە عبدولاسور، لە حیزبەکە ی تۆ بەهێزترە، عەشرەتەکەشی لە عەشرەتەکە ی تۆ گەرەترە! ئەگەر پۆژیکیش، نێمه سەرەکەوتین و شکستان خوارد، ئەوانەمان بووژمن هەیه تۆلەمان لێ بکەنەوه. حیزب و عەشرەتەکە ی نێوه، فریای تۆلەسەندنەومان ناکەن!

نەوشیروان، ئەم قسانە ی ئەکرن، بێ ئەوهی تووڕەبوونی خۆی نیشان بەت یاخود جۆریک لە سووکایەتی پێ بکات (ئەگەر خۆی نۆخەک، سووکایەتییکرن نەبێت!) ئەو، پێچەوانە ی سرووشتی خۆی، زۆر هێمن و ئارام ئەپێشی. من، وەکو لە بەرگی یەکەمی «نەزمون یاد» نا، لە سەر کەسایەتی نەوشیروان قسەم کرەوه، بێجگە لە یەکەم پێکگەیشتمان، ئیدی لە ماوه ی ۹ سالدا، هەرگیز قسەیکە ی توندی لە پڕوی مندا نەکرەوو. گۆتم: لەبێ نیستا من چی کەم؟

گوتی: راپۆرتێکم بۆ ئەنووسیت، جگە لە جەختکرن لەسەر ئەوهی کە نێوه کارێکی خراپتان کرەوه و نەم کارەشتان زەرەری بە کۆمەلە و یەکییتی نیشتمانی کوردستان گەیانەوه، ئەبێت

میژوویه کی برووستبوونی ناش، کۆبوونه و هه کانتان، ریکخستنه کانتان، په یوه مندییه کانتان، گۆقار و بلاوکرا و هه کانتان، ناوی سه رکرمه کانتان و کارمه کانی شارمه کانتان و هه موو شتیکم بق بنووسیت! نیتر بواری خۆزینه وه و نه ملاونه ولای تیدا نه ماوه!
گوتم: ناتوانم کاک شیخهلی و کاک مه لابه ختیار ببینم؟
گوته: نیستا نا..

گوتم: کهی نهیت نهم شتانه بنووسم؟
گوته: تا سبهینی کاترمیزی ای بهیانی مۆلتهت هیه و پاش نه وه نیتر تهواوا! نه مهویت وه لای یهک پرسیارم بدمیته وه، نه مهیان تهنا بق خۆمه، شتیکه و من سه ری لی بهرناکه م..
— فرموا!

— نیه، چ و هکو کۆمه له و چ و هکو یه کیتی، هیزمان هیه، نه سه لات و پارهمان هیه، پیم نالئی، نهم هه موو کاره عه سه که رییه کۆمه له، چۆن شوین نیه که وتن و پشتیان له نیه کرد؟
من گوتم: له ننو ریزمه کانی کۆمه له نا، جارێ فیکر و سیاست کار نه کهن و گرنگیان ماوه، نا کۆکیه کانی نیه مه له گه ل نیه، نا کۆکی فیکری و سیاسین، جگه له مه، نیه هه ولمان نه ماوه، نه و کارانه، له یه کیتی نوور بخهینه وه..

گوته: با، به کره مه وه هه اتان کرد!
گوتم: نه مانده یست و هه با به کین، رینگای یه که هه بووا
نه، بابه ته که ی کۆتایی پی هینا و هه ستا، له رۆشتنه مه ره مه ییا، گوته:
سبهینی هه موو شتیکم نه ویت!

کاخه ز و قه لمیان هینا و نه که ی زیندانیان ناخست.

هیشتا نیواره مه و شه ویکێ نوور و ریزێ کۆتایی مانگی نیسا مه ری ۱۹۸۵ م بق بیرکره وه، نووسین و ناخه لیلکرینی خۆم له به ره سه ستایه.. بیرکره وه له چی؟ له شۆرش، شۆرشیک که له ویدا باجی بیرکره وه و تیفکرینی جیا و نازاد، نیه نامکرین یاخود پاشگه زکره وه و نیه ترافیکرینه. پاکانه پینووسین، له ژیر حوکمی نیه نامنا، جگه له نیه نامکرینی رۆح و نه ربازکرینی جهسته یه کی بیزراو. شتیکی یه که نییه.. باشه، هه چ مه لئ و هه چ مه نووسه، با جهسته پاکتاو به کن و رۆحت به ناسووه می بگاته ناسمان! به لام رۆحیک به نیه زه ی هاوڕیکانی خۆت، له جهسته نه ربه نیریت و بق ناسمان هه لفرینریت، بلئی ناسووه و به ره زه فر بیت؟ ناخۆ گیانه ختکرین، له هه موو کاتشه ینه کاندنا، هه مان به ها و پیرۆزی هیه؟ نه مه ویت بلیم، ناخۆ نیه نامکرینی من لیره نا، هه مان به های نیه نامکرینی شهید» نه نه ره مه کان» ی هیه که به عس نیه نامی کرین؟ یاخود هاو به های خوینی عه لی عه سه که ری و

هاورپیکانییه‌تی که به چەکی «پارتی» بژێنرا؟ هەموو خۆینه‌کان، هەمان بە‌هایان هەیه و پۆ‌حه‌کانیش هەروەها، جا له هەر کۆی‌دا ب‌ژێنرێن و به هەر نه‌ستیک هە‌لف‌ی‌نرێن، به‌لام من که له ناخ‌وه بژی شه‌ری کوربه‌کوشتم و به کره‌موش، چه‌نسه‌اله نه‌و کاره‌م نه‌ک‌روهه، نیستا چۆن به نه‌ستی هاورپیکانی خۆم ب‌کۆژریم؟ سه‌رک‌ره و کارمه‌کانی حیزبی سۆسیالیست، چه‌نیان له شه‌مه‌کاندا کۆژران و پاشان نه‌وانه‌یان مابوون، له‌سه‌ر میزی گفتوگو، پارووی چه‌وریان له‌گلانه‌دا نه‌وانه‌ی خۆشان هەروەسا.. هەموو نه‌وانه‌ی له شه‌ری براکاندا کۆژارن، وه‌کو کۆژراوانی نیو فیلمه‌کانی «کاو‌بۆی» وه‌ها بوون...

نیستا، بۆ منیش، وه‌کو نه‌وشیروان کوتی، هەموو که‌مه سیاسییه‌کان کۆتاییان هات.. نیستا نی‌دی نه‌بیت که‌مه له‌گە‌ڵ مه‌رگی خۆمدا ب‌که‌م! نیستا، کۆمه‌له‌یه‌ک و شۆرش‌یک که من هەموو ژیا‌نی که‌نج‌بی خۆم پێ به‌خشی‌ون، چ‌نگاله‌ خۆینه‌و‌یه‌یه‌کانی خۆیان له‌ لێم گیر ک‌ری‌ون و ده‌یان‌ه‌ویت و نه‌ج‌رو نه‌ج‌ری ب‌که‌ن.. هه‌شتا هه‌چم نه‌نووسی‌وه، به‌لام پێ نه‌چیت بی‌نووسم! چی بی‌نووسم؟ نازانم! توانستی ه‌ز‌رین و نووسی‌م نی‌یه، ناخ له‌توانی‌توه له‌ گ‌ریان.. هەر به‌راستی وایه و هه‌چ شه‌رمیش نا‌که‌م. من له‌زانم، نه‌مشه‌و، با‌رت‌ه‌قای هەموو شه‌مه‌کانی ژیا‌نم هه‌نسیک له‌م‌م و له‌گریتم.. نه‌وی له‌لێ، گ‌ریان بۆ پیاو نه‌هات‌وه، گه‌وره‌ترین سوو‌کای‌تی به‌ ژن له‌کات! به‌ بری‌ژایی نه‌م سالانه‌ی پێشمه‌رگه‌یتی، نه‌گه‌ر گوله‌یه‌که‌م وئ که‌وت‌با و کۆژابام، فریای گ‌ریان نه‌له‌که‌وت‌م و نه‌وسا نه‌مه‌زانی م‌رۆ‌ف‌یک‌ی نازام یاخود ترس‌تۆک! نه‌سته‌کانم له‌ه‌رز و فرمی‌سه‌که‌کانم، هۆن هۆن له‌ب‌ژینه‌ سه‌ر کاخه‌زه‌که‌ی به‌ره‌ستم، کاخه‌زی نووسی‌نی پا‌کانه، بۆ سه‌رک‌ره و سه‌کرته‌ری حیزبی خۆم! ح‌زب‌یک، که من، ده‌یان تی‌کۆشه‌رم له‌ پێناوی ژیا‌نی نه‌ویا، بۆ مه‌یدانی م‌ردن نار‌ی‌وه و نیستا خۆم، له‌ژیر ک‌یر‌دی خۆینه‌وایی نه‌ستی نه‌ویا، وه‌کو کارژۆله هه‌له‌مه‌رزیم.

دمنووسم، به لام جارې شوی ماوه.. نه مشو که دهمتم ناوه لایه، مشکه کان سروسه کوتیان ديار نيهه، چ بوژمنیکی که مفرست بوون نویشو، به دهمست و قاچه سترای. گالهیان پښ کریم..

تنيا دهمستی «محموی ریشسور»، بریندار بووه. غفور دهره شیشی، له بهر تیشکی ناگره که نا، به دهمستجولاندن تتي گیانم.. نیواره، له «سیروان» موه کرمانه نه مبر و له «توهنه ول» موه، شانهوشان، بؤ کووړه ی بالانبؤ سرکه وتین.. به بهر زایی هموو بالانبؤ نا که پراین و یالو یال، له پشتی «بامؤک» موه، به رهو عه باب یلن، ملان نا.. مفره زه یه کین حوت کس، برسی و تینوو و له پیکه وتوو، به نیو لړکونالی نیواریه کی پاییزی ۱۹۷۸ نا، به هیوای باخه کی «حاجی سعی» و نانو چایه کی گرم، هه ناسه برکیمانه.. دهمکینه بن په رژی نی باخ و و بهر ریژنه ی گولله دهرتین و من ته نه پزیسکی گولله کان دهمینم، گوئی هه کانم له کار کهوتون.. نیمه، تهغه دهمکین و پاشتر هموو چه که کان کړ دهمبن، من، ناوړ دهمم موه، چ هاوړنیه کی خؤم نایینم. له باخه که لوور دهمکه موه و دهمچه نهو شوینه ی بؤ

ھالەتلىك لىكناپان يارىمان كرىۋە، كەسكىك نىيە، مەفرەمەك، بۇ پارىزگارى ۋە گىياننى، نە، ناۋچەي نەۋرۇلىيەۋە بۇ ھەۋرامان، ناسمان ھەلىۋوشىن ۋە بىزىر بۈۈن، لە «زەلەكى» نى نىزىك گۈندى «نەلەمەر» ھەۋە، بە تەنیا ۋە دەست لەسەر ماشەي چەك، بە پىسكەپسك، خۇم نەگەنەمە «باخەتازە» ۋە تەبارەۋتەبار سەرەكەۋم ۋە لە ۋاتەلەندا، نەۋرەبەرى مالى شىخ ەبەۋلا، نەپشكەم ۋە سوۋسەي شىتەك ناكەم، نەچمە سەر باسكەكەي نىزىك مال ۋە نىستە نىۋانى مەن ۋە نەركا ناسىنەكەيان، تەنھا جۇگاكەي «كانىيەبەھار» يە، لەژىر تىشكى گۇۋى ھەيۋانەكەياندا، نەيانىنەم ۋە مەۋانىان نىيە، قەلەمبازىك ۋە سلاۋيان لى نەكەم، نەۋان كەمىك نەشەلەژىن ۋە نەپرسەن بۇ بە تەنھام، مەنىش چىرۇكەكەيان بۇ باس نەكەم، شىخ ەبەۋلا نەلە: جگە لە «عوسمانى ەلى چەتۈۋ»، چەككەرى تر لەم ناۋە نىيە، عوسمان، لە نىزانەۋە، بە ناۋى پىشەمەرگەننىيەۋە، چەند رۇژىكە لەم باخەنەيە ۋە خەرىكى ساتۋسەۋەيە لەگەل ھەكۈمەت، باش بۈۈ سەلامەت نەچۈۋەن، مەن، پشۋەيەك نەنەم، نانى نىۋارە لەۋى نەخۇم، نان ۋە چام بۇ رىگا بۇ نەپچەنەۋە ۋە بە ۋىيەي، تەفەنگى زامەنرازۋە لە دەستدا، بە تەنیا ۋە لەژىر چەترى تارىكىدا، نەۋ سەعاتان رىگا، نەۋە گۈندى «رەشەۋ» نەبەم ۋە لە بن زەنەمەيەكى سەختە، تىشكى ناكىك نەيىنەم ۋە لىنەم كە ھەۋرىكانەن، نەۋە لای نەۋان سەرەكەۋم، ساتى نىزىك نەبەۋە، لىم نەخۋىرەيت، نەگەر نەنەم بەن ۋە گۈيم لى نەيىت، يەكسەر تەقەم لى نەكەن! بن سەرتە ۋە نەنەۋەنەنەرد، سەرەكەۋم، خۇيانەن، لەبەر تىشكى ناكەكەن نەيانناسەۋە ۋە نەۋان لە مەن بن ناكەن، نەھىلەم ھەست بەكەن، كاتەك ۋەخۇيان نەكەن، نىدى مەن ھەنە نىزىك، نەمانسەۋە ۋە پىۋىست بە قەسەكەن ناكەت، نەۋان چىرۇكىكەم بۇ نەگىرەنەۋە ۋە مەن شىتەكى بىكە، گازەنەشەيان لى نەكەم، بەلەم لە لى ناكەم، نەۋان، پىيان ۋە ۋەۋ، مەن كۈزراۋم، كەچى ناۋىرەن لە لاشەكەش نەۋەۋەيەۋە، ھەنەكەجان، مەۋف، لە ترسى گىيانى خۇي، پىي ناكىت ناۋر لە ھىچ بەتەۋە، نەمەش ماناى ترسۇكى نىيە، نىدى ژيان نەمەيە.. مەن، نەمەش، لە تەنەيە نەم زىنەنەنە، لە نىۋان مەن ۋە ژياندا، لە نىۋان رابەۋە ۋە نەيىنەنە، بە تەنیا ۋە بەسەر كاخەزىكەۋە كە بىرپارە بىتە بەلگە ترسۇكىم لە مەن ۋە خۇشەۋىستىم بۇ ژيانىك كە ھىچ خۇشەيەكى تىنا نىيە، نەگىرەن!

ۋە خەرىكە نەۋەۋەم.. نەۋەۋەم ۋە نەگىرەن.. نەۋەۋەم ۋە ساتى پىم ۋەيە، نەۋەۋەم بەسە، ۋەكۈ شىتان سەرم بە دىۋارەكە نەكىشەم، جارىك ۋە ۋە جار ۋە تا بەرچاۋم رەش نەيىت ۋە بىتەل نەكەم، كەلەم ۋە دىۋارە نەكىشەم، ھالەتلىك بىتەلەي چەند نەكىشى، نازانم! نەنگى كىلى سۈپىنراۋ لە نەركەن، ۋەنەكام بىتەن، نەسان بەيانىيە، بەلەم بەيانىيەك كە ھەۋە شىتەكى لە ناخ ۋە بۈۋى مەن گۈرەۋە! نەمەكە نەبەن ۋە پىم ۋەيە، نىدى نەۋشەۋەن نۇخۇرنى كرىۋە، ھەنگەۋى ناھاتۋە چى نەيىت، دىار نىيە.

نېمه له نازار و نهشکېنجه دانتان بهرپرسيارين
رؤږي پاشتر، «وهستا عېبول» دهرگاگهي کرهوه و گوتي: ماموستا، با برؤين!
_ بؤ کوئ؟

_ مالي کاک فرهيدون!

له زيندان دهرکوتين و به گرمکېنا، بؤ ناو گوند شؤرېووينه وه، چووينه بارمگايهک له بهرهم
مالي «فرهيدون» نا، نهوشيروان مستهفا، فرهيدون عېبولقادر و زؤريک له نهنداماني ناوهندي و
سهرکړدائيتي کؤمه له لهوي بوون، نهوان، له حال و تهنرووستي من پرسياريان کرد و جؤريک له
لوتفيان نواند، نهوشيروان گوتي:

هرچيهکي پړوي نا، تاواني خؤتان بوو، نيستا هموو شت کؤتايي هات و حز دهمک بلېم، هر
نازار و نهشکېنجهکې د رابن، هر قسه يهکي بهرز و نزم له رروتاندا کراييت، لهسر کهسي حسيب
مهکن و نېمه بهرپرسيارين، هيچ شتيک به بي فرمان و ناگاناريي نېمه، لهگهل نيوهنا نهکراوه، هيچ
مهنول و پيشمه رگيهک، بي پهزامه نديي نېمه، هيچ کاريکي له نړي نيوه نهکړووه، نيستا تو، سئ
نه لته رناتيفت له بهرهمنايه:

۱_ نه توانيت بگهړي ته وه نيوي يه کيتي نيشتمانيي کورستان و کؤمه له، وهکو کارمهکي جاران کار
بکھيت!

۲_ کورستان به جي بهي ليت و بچيته نهوړوپا، به لين بدهي که کاري ساسي ناکهيت و نړي نېمه
نابيت، نېمه، کارناسانيت بؤ دهمکين و يارمه تيت دهمين.

۳_ ليره بمينيت، له شوينيک بؤ خؤت نابنيسيت و کاري سياسي نهکھيت!
گوتم: نه دهمويت بگهړي ته وه نيوي يه کيتي و نه دهمتوانم له کورستاندا نابنيسم، باشترين
چاره سر، جيپنشتني کورستانه و نه ميانم پي باشه!
_ چؤنت پي خؤشه، وها بکه، به لام رؤشتنت بؤ نهوړوپا، کاتي دهمويت و دهميت ماوميهک ليره
بميني ته وه.

_ : دهمين ته وه و چاوهر پي دهمک.

_ : پيت خؤشه برادره کانت بينيت؟

_ : مه بست کاک مه لابه ختار و کاک شينخه لييه؟

_ : به لي!

_ : ياره زؤرم پي خؤشه.

— نەمشو یاخود سبەینی. دھیانەتین بۆ لای تۆ!

فەرەیدون گوتی: لەمەووا، هەرچیەکت پتویست بوو. جواب بۆ من بنێره، هەر پتویستیەک. من، کتێبخانەیەکی باشم هەیە، دەتوانیت هەر کتێبێکت بوویت، قەرزی بکەیت و بیخوینیتەوە. گوتم: سوپاست دیکەم، ڕەنگە کتێب لە هەموو شت باشتر بێت.

بیدارکە ئەواو بوو، منیان گەرانەوه زیندان، دەرگایان داخست و گوتیان: هەر کاریکت هەبوو، لە پەنجەرەکەو بانگمان بکە.

ئەوشەوهم بە تەنیا لەوئ گوزەراند، شوێک لەگەڵ خۆهەلخوراندن و خەونی پچرپچرنا، ناخر. مانگیك زیاتر دهبوو کە من زیندانیی بووم و لەوێنیک ناو بەر لەشم نەکووتبوو، لە بۆنی خۆم هێلنجم دەهاتی، نەسپێ کە سالانیك بوو دەستی لە نێخەم بەربابوو، وا دووبارە، بە جەستم شاد دەبوویەوه.

وھک نەوھى ھەمانەوێت

ھەمەوێنەرۆ، بۆ نوومەجار، ھەرگەیان کردووە و مەلابەختیار و شێخەلی، وەرژوور کەوتن. نێمە، پاش زیاتر لە مانگیک لە گوزەرانی زیندانی تەنیاى و لێکناپرانمان، یەکمان گرتەو. ئەوانیش مناسا، خەمبار و ھەروونشیواو، ھەر کەس و چیرۆکی خۆی گێڕایەو.

بەسەر ھەرگەیان کردووە، بڕاییم جەلال ھاتە ژوورێ و گوتی: بە پێى بڕیاری پلینۆم و ھەرمانى ناوھندى کۆمەلە، ھەبێ نێو، پێکەووە پاکانە بنووسن و لە ژێرەو واژۆی بکەن! وای خواى گەرە، ھەمانەوێت چ قورپێکمان پێ بشتێن! نێمە لە یەکلیمان ڕوانی و کەمێک بێ ھەنگ ماين. بڕایم گوتی: من ھەرۆم و نێمەو، ھەبێت بینووسن! نێمە، پاش بینەو بەرھەمەکی زۆر، رێک کەوتین کە شتیکی بنووسین، نووسیمان و نیمزەمان کرد. بڕایم ھاتەو و لەگەڵ خۆیدا بڕی، زۆری نەخایاند ھاتەو و گوتی نەمە قەبۆل ناکرێت و ھەبێت نەم نێرە بگۆرن، نەمەیان ڕوونتر بێت، نەو یەکیان و ھەا نانوسریت. نەو، و ھەکو ھەرماندەھەکی سەرکەوتوو کە لەگەڵ بێلی شەپا قسان بکات، و ھەا ھەبەیفی، نەگەرچی نێمە لێنیا بووین کە نەو ھێچکارە و نەو نەوشیروان مستەفا و ناوھندى کۆمەلەن، نێمەیان بە گێروگاز ھیناوە... بڕایم، جارێکی بیکەش، ھەقە ھەستکاریکراو ھەکی بڕدەو و ھەمەیس گەپایەو. نەو، لەگەڵ ھەستەووسەکی خۆماندا، نوو تێکستی بیکە ھینابوون، یەکیکیان بڕیاری نێمەمکرەمان بوو کە ھەر جێھەجێکرنی ماوو، نەویدیکەشیان، تێکستیکی ناما ھەکراو بوو کە تەنھا واژۆکرنی نێمە ی گەرە بوو. بڕایم بە ھەنگیک کە لە سووکاینتی خالیی نەبوو، گوتی: کاک نەوشیروان ھەلێ، بواری ھەرۆفێل و نەملاولای تێدا نەماو، ھەبێت نەم ھەقە نیمزە بکەن، ھەبێت و ھەا بکەن. و ھەک نەوھى نێمە ھەمانەوێت!

ڕۆژانی پاشتر، ھەقی پاکانەیک کە لە ژێر ھۆکمی نێمەماندا، بە نێمە واژۆ کراو، لە ھەبەو یەکیکییەو، خۆنێندرایەو، لە بلۆکراو ھەکانیا بلۆکرایەو و سەمان نووسخەیان بۆ حیزب و لایەنە سیاسییەکانی کوردستان نارد.

لەم پلینۆمە تاییە و نااساییەدا کە بۆ ناگاییکرنی نێمە و پڕکرنەوھى جیگا بەتالەکانی کۆمیتەى سەرکرنایتی کۆمەلە بەستراو، ٥٨ ھەکاری کۆمەلە (کە ھەر ھەموویان ھەرۆپی چەندین سالی خەباتی سەختی شاخ و شارمان بوون)، بڕیاری نێمەمکرەنی نێمەیان واژۆ کراو، تەنھا کاریک بە ناوی (عەبۆلاتۆفیک) کە نوور و نزیک، چ پەیوەندییەکی بە نێمەو نەبوو، ویژدانی زیندووی، رێگای واژۆکرنی بڕیارەکی پێ نەماو.

براییم جەلال، بوویە لێپرسراوی زیندانی نێمە. نەو، دەیتوانی زۆر باشتەر لەوهی دەیکرد. مامەلەیی
لەگەڵ نێمە بکرنایە، ناخەکەم وەهای نەکرد و زووخواویکی زۆری لە پرووی دەررونییەوه پێ چەشتین.
نەو، بە پاسەوانەکانی گوتیبوو، نەگەر بانگمان کەرن، وەرەمان نەدەنەوه، نیدی وا دەبوو، کە بە هەموو
هێزی خۆمان، هاوارمان ئەکرد (حەرەس، حەرەس)، کەسێک بە دنگمانەوه نە دەهات، لە کاتیئێکدا،
نوو پاسەوان، شەو و ڕۆژ، لەودیو دەرگاگەوه وەستابوون!

ئابڵووقەیی دینار و کەسوکارییەنین، هەلگیرا.. ڕووناکی شێخ جەناب و لێزری سەید مەجید، یەکەمین
بووکەسێک بوون، پاش وەرگرتنی مۆلەت لە مامجەلال، هاتنە دینارمان و هەندەمک هەوالی دەرەوهیان
بۆ هێنا، نەگەرچی هەمیشە، پێشمەرگەیک یان نووان، دەهاتنە ژووری و بواری نەوهمان نەبوو،
بەتەنها بیانییەنین، بیسانیش، ڕووناک، هەوالەکانی شار و دەرەوهی زیندانی پێ گەیانین، کتییان بۆ
هێنابووین و خوارنێکی بە لەزەمەتیش کە دەمێک بوو تەمەرزوی بووین. پاشتر، کەسوکاری شێخەعلی
و من، لە سلێمانی و هەلەبجەوه هاتن، نێمەیان بڕە بارهگای پرسگەکە و خەزمانی نێمە چەند کەس
بووین، هێندەش پێشمەرگە، بەجۆرێک لە نێوانماندا دانیشتیبوون کە بواری گفتوگۆیان نەدەیان.
هەفتە و مانگانمان، لەم زیندانەدا بەڕێ کەرن و کۆمەلە و یەکییتی، نەک گەفتەکانی خۆیان جێبەجێ
نەکەرن، بگرە نێمە دەهاتین بێهێوا دەبووین و وەک هەر زیندانییەک، بیرمان لە هەلاتن ئەکەرنەوه.

بىرۈكەكانى ھەلاتى

تو له كۆشكىكا زىننانى بيت ياخود له گۆرەزىننانىكى ۋەك نەۋى نىمەدا، بىر له ھەلاتى و
 نەستىستەنەۋى نازانى خۆت نەكىتەۋە. نىمەش. لەگەل تىپەپىنى زەمەن و ھەراسانبونمان له ژيانى
 زىننان، بىرمان له پىگاكانى ھەلاتى نەكرەۋە.

شىخەلى گوتى: من بىرۈكەكە ھەيە! گوتمان چىيە؟

— نامەيەك نەۋوسىن بۆ كاك نەۋشىروان و ناۋى بىنىنى نەكىن!

— ئى باشە، چى لەگەل كاك نەۋشىروان نەكىن؟

— بوەستىن با چۈرپەلى قەسەكانم نەكونە زەۋى!

— فەرمۇوا!

— نەو كە نىت، بيارە تەنھايە، نەمانچەيەكى پىتە يان پىن نىيە..

— باشە

— ۋەختىك نىتە ژوروى و نەنىشى، يەكىنمان ھەلەستى و نەركاى زىننان لەمىدەۋە نەمخات!

— ئى..

— نەۋانەكى تىرمان پەلامارى نەمىن و بە پىشتىنەكى خۆى نەست و قاچى نەبەستىن.. نەم چەقۇ

تىژ و گەۋرەيە، لەسەر مى نەنەنىم و نەۋجا نەلەيم، ناۋاكانمان جىيەجى نەكن!

— چۈن جىيەجىيان نەكن؟

— ناۋاى ۳چەك نەكىن، نامەيەك نەۋوسىن و ناۋاى ۋەفتىك لە حىزبى نىموكراتى كورستانى

نىران، كۆمەلەى زەحمەتكىشان و ھەندەك كەسائىتى ناۋى يەكىتى كە خۆمان بىارىيان نەكىن، نەۋان

بىن و بە نۆتۆمىيلىك، نەۋشىروان لەگەل خۆمان و ۋەفتەكە نەبەين بۆ شۆيىنىك كە ژيانمان

پارىزراۋ بىت، نەۋسا كاك نەۋشىروان لەو شۆيە نازاد نەكىن!

نەم بىرۈكەيە، زياتر لە كارى ئاجىتەكانى نىۋ فەلمە نەمەركاىيەكان نەچۈۋ.. نەم پلانە، ھەركىز

جىيەجى نەبۈۋ، چۈنكە نەۋشىروان، ئامانە نەبۈۋ بىتە بىدارمان!

بىرۈكەي ئرووستىكرىنى كىلىل!

ۋەستەئەبدول. كىلىلەمىستى زىندانى ئىمە بوو. ئەو. پىاۋىكى بەرپىز و لە ناخوۋە ئىمەى خوش دەۋىست. ۋەستەئەبدول. شەۋانە دەھات لامان و ھەرچىيەكەمان پىتۋىست بوایە. نابىنى دەکرد. ھەندەكجارانىش پىگای بە ھەندەك پىشەمەركەى ئىزىن دەئا. كە ھارپىي خۇى بوون و پىنيان خۇش بوو. ئىمە بىيىن. لەگەل خۇيدا بىنە ژوورئ.

شىخەلى گوتى: ۋەستەئەبدول كە دىتە ژوورئ و نامنىشىت. ھەمىشە كىلەكان لە بەرەمى خۇيدا نامنىت..

گوتمان: نى باشە

گوتى: ناۋاى شتىكى لى ئەكەين كە لە مەقەرەكەى خۇيان بۇمان بېئىت. بەلكو كىلەكان لىرە بەجى بېئىت.. ئەۋە نەگەرىكى زۆرە. چۈنكە ئەۋ تەنھا ۲ تا ۲ ھەقىقەى پىن دەچىت و كە پاسەۋانىش لە ھەرۋە ھەيت. ئىلى ترستىكى نىيە!

— ئەى ناۋاى ئەۋە؟

— ناۋاى ئەۋە. كار كارى مە و دەزانم چى ئەكەم!

شىخەلى. پۇژىكىيان بە بىانۋى ھەۋەرگرتنەۋە. ناۋاى چۈنەمەرەۋى كە و كە ھاتەۋە. تۈپەلىك قورپى لەگەل خۇى ھىتابو.

— ئەۋە چىيە؟

— ئەسلى ئىشەكە نەمەيە.

شىخەلى. تۈپەلەقەرەكەى ھەلىشلا و باش خۇشەى كە و لە پارچەنەلىۋىكى پىچا. ناۋەناۋ بە ناۋ تەپى ئەكرەۋە تا وشك نەبىتەۋە. ئەم كارە. ئەۋ تا سى پۇژى خاياند و شەۋىك ۋەستەئەبدول ۋەژوور كەوت. سلاۋى كە و نانىشت. قەسەۋاسمان گەرم كە و ھەلابەختىار ناۋاى شتىكى كە. ۋەستەئەبدول شى گوتى بە سەرچاۋ. ھەستا و كىلەكانى لەبىر كەرن. شىخەلى. پىرى نايە كىلەكان. كىلى بەھەشتى ئەناسى. بە خىرايەكى كەمۈنە. كىلى لە پارچەقەرەكەى نوقم كە و كۆپى كە. ھەر بەۋ خىرايەش. كىلەكەى جوان شت. وشكى كەۋە و لە شۋىنى خۇى نايەۋە. پاش ئەۋەى ۋەستەئەبدول مالتاۋاى كە. شىخەلى. قەرەكەى ھەرتە. كەمىك لى پوانى و گوتى: ئەمە كە وشك بوۋىۋە. ئەۋسا لەسەر كاخەزىك. ۋەكو خۇى نەخشەكانى ھەسم ئەكەم و كاخەزەكە ئەنرىنە شار تا

به پنی نەم نەخشە، چەند کلینکمان بۆ درووست بکەن، کام کلیل لە کۆپیەکی نێمەو نزیك بوو، کار لەسەر نەویان ئەکەم.

— چۆن کاری لەسەر ئەکەیت؟

— چرک چرک.. چرک چرک! نەوی خولەچەخماختە لە بیر نییە؟ خولەچەخماختاز.. شەو تا بەیانی، چرک چرک، کەس نازانی چی ئەکا.. منیش وەها ئەکەم!

شیخ عەلی، وەهای کرد و کۆپیەکی لەسەر کاخەز، بە «پرووناک»ی ھاوسەری مەلابەختیارنا، نارد بۆ شار و پاش چەند رۆژیک، پرووناک بە چەپکی کلێلەو گەیشت و بۆ ناو زیندانی هینا! چەپکەکلێلمان لە نێو سەتلیکی ھەنگوینا شارنەو، شوینیکی باش بوو.

شەو، کە ترسی ھاتنەژووری پاسەوان نەبوو، چەپکەکلێلمان ھەرینا و کلێلەکانمان پاک کردنەو، نیدی کاری چەخماسازی مامەشیخ، ھەستی پێ کرد.

مامەشیخ، کلێلک کە لە ھەموویان زیاتر لە کۆپیە نەخشینراوەکی نێمە ھەڵبژارد و دوو سێ رۆژیک، بە بڕبەنی نینۆکەر، کاری کلێلسازیەکی بە نەجام گیاندا!

— نا نەمەتا! نیستا مەگەر ھیچ شانسیکمان نەبێت، ھەنا رێک خۆیەتی، مەگەر پیاوی رۆژن، لەگەڵ نەسلەکان، جیای بکاتەو!

مەلابەختیار کوتی: من تاقیی ئەکەمەو!

— ھەبێ کاتیک بیکەیت، باران و ھەورەگرە بێ!

— جا کە ھەورەگرە و چەخماخە نییە!

شەوی ١٠، لە ژێر گرەمێ تۆپیاراندا، مەلابەختیار، کلیلی لە کیلۆندا سوپاند و کلێلەبۆر، کاری خۆی کرد! نەوجا پێچەوانە سوپاندنییەو و ھەرگاکە کلیل دایەو!

نێمە، بە نۆرە، کلێلەکەمان بە ھەستەو ھەگرت و لیمان ھەروانی.. کلیلی کردنەو ھەرگایەک بەرەو نازانی!

مامەشیخ، کلێلەکی لە نێو پێخەو مەیدا شارنەو و کوتی: خاوەنی کلیلی زیندانی خۆمانین! نیدی ھەر ھەڵبژارینی کات و پلانی ھەربازبوونمان ماو.. ھەبێ چاک بیرێ لێ بکەینەو.

پلانى ھەلاتى

ھەۋالى كىلىمان بە رېڭخستى شار گەياندى و ناگالارمان كىرىن كە نىمە لە شەۋىكى رەھىلە و باراناۋىدا، لە زىندان ھەللىتىن و نەۋان ھەر لە نىستەۋە، شۈپىن و جىڭگى خۇشارنەۋمان لە شاردا بۇ ئابىن بىكەن.

شەۋىك ناسمان تەقىيەۋە، باران و ھەۋەرگە گالەيان ئەمكەرد. نىمە، بەرگمان پۇشىن، پىلاۋمان لە پىن كىرىن، نانمان لە گىرغانمان نا و چاۋەرى بۈۋىن، لەپەر، لە نەرى بۈۋ بە ئەنگان و تىخۈرىن. پاشتر نىمە زانىمان كە لە شارەۋە، كەسىكىيان نارىۋە و ۋاى پىشان ناۋە كە نامەيەكى كىرىكى بۇ مامجەلال ھىناۋە. نەمەش بۇ نەۋە بۈۋە كە پىشمەرگە و پاسەۋانەكان بخاتە غەفلەتەۋە و سەرگەرميان بىكات، بۇ نەۋە ھەرفەت بۇ نەربازبۈۋىنى نىمە بىرەخسىت، بەلام نىمە جۇرىكى تىرمان لىك نايەۋە و نەۋە شەۋە، نەرنەكەۋىتىن.

چەند شەۋىك پاشتر، ھەمان ھەرفەت رەخسايەۋە، خۇمان نامامكەرد و تەۋاۋ. مامەشىخ گۈتى: مەن ھەرگاگە ئەمكەمەۋە و يەكەم كەس نەۋەم بە نەۋمان ۋەرن. مەلەبەختىار گۈتى: نا... مەن نەۋە كارە ئەكەم. مەن، كە لىپىرسراۋى يەكەمى «ئالا»م، لىرەشدا نەم بەرپىرسىيارىتىيە لە نەستۋى خۇم ئەنەم و نەگەر پىشان زانىن و تەقەيان لىن كىرىن، با مەن يەكەم كەس بەم.

ھەستمان بۇ تەپەي پىنى پاسەۋان راگرت، ۋەھامان ھەست كەرد كە پاسەۋانەكە بەرپەرگاگەكى جىن ھىشت تا بىچىت ھەۋرىكىكى ۋە ناگا يىننىتەۋە و جىڭگۈركى بىكەن، نىتر ۋەخت بۈۋ. مەلەبەختىار، لە پىشت ھەرگاگەۋە ۋەستا و ھەستى خۇى راگرت. كىلىلى لە كىلۋندا سوۋراند و ھەرگاى كىرەۋە، مىلى بىرە نەۋەۋە و مىللى چەك راكىشرا! پاسەۋان ھەۋارى كەرد... نىمە گەپەنەۋە ژىر پىنخەفەكانمان و مەلەبەختىار گۈتى:

ھەرگاگەتان نەنەخستۋە، ۋىستەم ناگالارتان بىكەمەۋە كە نىۋە لە پاراستنى ژيانى نىمە بەرپىرسىيارن... چۈن نەۋەندە كەمەتەرخەم ئەپىن و ھەرگا كىلىل نامەن! ۋەستەبىۋل ھات و مەلەبەختىار، زىاتەر خۇى نىگەران كەرد و تۆمەتى نەنەخستى ھەرگاى زىندانى لە نەستۋى نەۋە نا. مامەشىخ، كىلىلەكەى شارەۋە. نەۋان ھەرگاگەيان ناخست، بىروايان كەرد يان نا؟ بىارە نا.

بەيانى، نەۋەشەھاب كە ماۋەيەك بۈۋ لە جىڭگى براپىم جەلال، لىپىرسراۋىتىيە زىندانى نىمەى ۋەرگرتبۈۋ. ھات و ھەنەمك لىكۋلىنەۋەى كەرد، بىسانىش ھىچى ھەلەنەكراند. نەۋەشەھاب، نەگەرچى كارى خۇى باش جىيەجى ئەمكەرد و ھەۋەۋە پى و شۈپىنكى بۇ نەگەرى نەربازبۈۋىنى نىمە ناخستبۈۋ.

سەگىكى راھىتراۋى لەسەربانى زىننان كرىبوۋە پاسەوان، پىرۇژىكتەرىكى بەھىزى ئاناۋو، بەلام بە
 نىژاۋى ئەو ماۋىيە، ھىچ سوكايتىيەكى پىن نەكرىن، بىگرە پاسەوانەكان، لە سەردەمى فەرمانپروايتىي
 نەبوشەھابدا، نىيان و ئوقۇتۇر بوۋن، نەبوشەھاب، نەركايەكى نەستورى لە پۇلا پروستىكراۋى لە
 شار، بە پاران نا و پاش چەند پۇژىك نەركاگەيان گۇپى.

ئاۋا پلانى ھەلاتن، لە سۆنگەي نەۋەي كە ھەمىشە، ئوو پاسەوان، يەككىك لە سەربان و نەۋى نى لە
 بەرەرگانا، نىشكىيان نەكىشا و نىمە، لىيان يىئاگا بوۋىن، شىكىستى ھىئا!

لە كىتىخانەكى فەرەيسون ەبدولقار، ھەندەك كىتىم قەرزكربوۋن و ھەمانخوۋىنەنەۋە، يادھەرىيەكانى
 «پاپلۇنىرۇنا»، پۇخى ژەنگىرتوۋى خاۋىن نەكرىمەۋە و لە نىيائى زىندانەۋە، بەرەو جوانىيەكانى
 نازانىي ھەلدەفراند، كۆمەلەچىرۇكى «لەژىر ئاسمانى شەختەئا»ى جاك لەندەن، نىيائى نازار
 و ژانەكانى مرقۇى يىچارەيان، لاي من قوۋلتىر كرىمەۋە، من و مەلابەختىيار، ئەو كىتىيە «جاك
 لەندەن»مان بۇ كورىيى ۋەركىزا، بەلام ھەركىز نەمزانى چارەنۋوسى بە كۆي گەيشت.

بەھار و پۇژنەيك بۇ تېشكىكى لەرزۆك

زىستانى ۱۹۸۶ مان لەم زىندانغا بە بەھار گەياند و جارى شتىك لە نۇخى ژيان و چارەنۋوسى نىمە نەگۇرپراۋە. سى كەس، لە زىندانىكى ۲ بە ۴ مەترغا كە پۇژى سى جارى نەركەيان لى نەكرىتەۋە. پاسەۋانىك نىت و لە پىۋىستىيەكانيان نەپرسىت، خىزم و خۇشەۋىستانيان، جارىۋار، پىنگايەكى نوور نەپىر و سەردانىان نەكەن، كاسر و سەركىرەكانى ھاپۇزىيان، نەۋانەى كە لە نۇخ و ژيانى نەۋان ناپازىن، نايەنە دىداریان و بەشىكىان، لىيان ناپەيتى. نەۋان لە زىندانغا، بە زەلىلى بىيىن.

ملازم عومەر و نازادەھورامى، ھەلۋىستى جۋامىزىيان نۇ بە بېياری نەستىگرىكرىن و نىعامكرىنى نەم سى ھاپۇزىيەى خۇيان ۋەرگرتۋە. ملازم عومەر، كە لىپرسراۋى مەكتەبى عەسكەرى و نەندامى ناۋەندى كۆمەلەيە، لە ھەموو شت ۋازى ھىناۋە و لە بارھگاي خۇى دانىشتۋە. نازاد ھەورامى، كە نەندامى ناۋەند و لىپرسراۋى نەسگاي ناۋەندى پۇشنىيرىي كۆمەلەيە، نەستى لە كار كىتاشۋەتەۋە. كورستانى جى ھىشتۋە و نەۋىۋى نىران بوۋە. سەركىرەدايتىي كۆمەلە و نەۋشىروان مستەفا. نىيانتۋانى، كۆمەنگى ھەموو سەركىرە و كادىرەكانى كۆمەلە، بۇ پاساۋى بېيارەكەيان بە نەست بېيىن، نەيان كاسرى كۆمەلە، نەيان كاسرى پىزىشكى و پاكەيانن، شۇپش و كورستانيان بە جى ھىشت.

لە ژىر ھىشارى بەشىك لە كاسرانى كۆمەلە و شۇپشگىپان، نوۋسەران و پۇشنىيران، كەسائىيە بىيارەكانى كورد لە شارەكانغا، مامجەلال و نەۋشىروان مستەفا، بېيارىيان نا، ھەلۋەرجى ژيانمان بگۇپن. شىخ جەنابى شىخ نوۋرى، بۇ نەم مەبەستە ھاتبۋە سەركىرەدايتى و سەردانى نىمەشى كرد. بە پى بېيارەكە، مەلەبەختىار، لەم زىندانەى نىستامانغا نەمىننەتەۋە، نەگەر بىيەۋىت، نەتۋانىت ھاۋسەركەشى لەگەل خۇيدا بىژىن و پىنكەۋەى بگوزەرتىن. پۇژانە نەركا ناۋەلا نەيىت و شەۋانە، كاتى خەۋتن، نايەمخەن، شىخەملى، نەچىتە بارھگاي مەكتەبى نارايى و ھەمان پەۋشى نەپى. من، نەگۈزىرەمەۋە بۇ بارھگاي مەكتەبى عەسكەرى لە گۈندى «گاپىلۇن» و لەۋى نەستەسەر نەم.

پىش جىبابۋەنەۋەمان، لەسەر نەۋە پىك كەۋتىن، لە نىژمكىشەنى نۇخى نەستەسەرىدا، نەگەر نىيازى ھەلاتىمان ھەبۋە، پەيۋەندى بگىرەن و ھەلۋ بىمىن، پىنكەۋە ھەلپىن و كەسمان بە تەنھا نەۋ كارە نەنجام نەنات.

لە پىشتى گۈندى «گاپىلۇن» ھەۋە، بە نىۋەقەلى چىپاكەۋە، كانىيەك ھەيە و نەستىلنىكى گەۋرەى لە بەرەمغا نروۋست كراۋە. چۋارەۋورى نەستىلەكە، نارگۈزى بەتەمەن و لە خۋارنى پا، باخچەى

سەوز و بە پەنەنەقێ لێ ھەن. لێرەھا، خانووێکی گەورە، بۆ بارەگا درووست کراوە و پەنجا مەتریک نەولاتر. ژوورێکی گچکە، بەیشتە زیندانەمالی من.

ژوورەکە، پاک و پووناکە. پۆژانە نەرمەکی کراوێ و بە شەوان کلۆمی نەمن. گەنجیک بە ناوی «مامۆستایاسین». لە بارەگای مامجەلالەو، نێردراوەتە نەوی و لێرسراوی کاروباری من. یاسین، گەنجیکی بالابەرزێ نەسمەر، بەرێز و خوشگفتار کە زۆر لێی من رانگێ و ھەرچیەکم بویت، جێیەجێی ئەکات. ملازم فواد چەلەبی، نەندامی مەکتەبی عەسکەری و کادری شۆرشگیرانە. نەم پیاو، تا بێنی نەجیب و بە ماریفەتە و پێزێکی تاییەت. لە من نەگێ. بڕاییم جەلالیش، ھەر لێرە و بۆ بنچاوخستنی من، چاویکی کردووە بە سەد چاو.

لەم نۆخە نوێیەدا، ھەم باری نەروونیم باشتەر و ھەم ناگاداری ھەوآل و نەگوباس نەبم. پێشمەرگەیکە لێرە و پەییوەندییەکی باشی لەگەڵ من درووست کردووە. ئەو، نەلێ، سەرھتا لای حیزبی سۆسیالیست، فەرماندەیی مەفرەزە بوو و لە شەرتکنا بە نیل گیراوە. پاشتر بوووەتە یەکیکی و ھیچ بڕوایشی پێی نییە. پۆژیک ھاتە لام و گوتی: من نەمەوێت بۆ نێران بڕۆم، نەگەر نەمەوێت لەگەڵ خۆمدا نەتەبم و ھەموو ناوچەکە و پێگاکانیش شارەزام. گوتم: نا.. من کە ھەرێمی نیکەم ھەن، نامەوێت بە تەنھا بڕۆم. گوتی: ئارەزووی خۆتە، بەلام نەکرێت ناوینشانیکم بۆ لای براوەران «نالا» بەدەیتی تا نەوان ھاوکاریم بکەن. من، ناوینشانم پێ نا و نییدی نەمینییەو.

پۆژیک لە پۆژانی مانگی یونی ١٩٨٦، نایکم، پزگاری خوشکەزام، بەرزان و نەردەلانی برازام و خێلان (نەوسات نوانزەسالا نەو، کە تەمەنی گەشتە بیستویەک بەھار، بە پووناوی نۆتۆمبیل جوانەمەرگ بوو)، بۆ بیدارم ھاتن. نەو سالتیک نەبوو نایکم نەنیتوو. ئەو پۆژە و شەوکیشی لای من مانەو. ملازم فواد گوتی: نەمشەو، تۆ و نایک لە ژوورەکی مندا بخەن.. پێم خوش نییە لە نایک جیاپیتەو. بڕاییم جەلال، زۆری پێ ناخۆش بوو من، سوپاسی ملازم فوادم کرد. ئەو شەو، نایکم، وەکو منال، تا بەیانی لە باوھشی کرم و بۆنی پێو کرم.

بەیانێی پۆژی پاشتر، نازانەھواری و چەند پێشمەرگەیکە نەستەکی ھاتن. نەوان ھاتبوون تا سەیری شوێن و جێگا بکەن و لە ئەگەری گواستەھەمی بارەگای مەکتەبی عەسکەری، بۆ گونەیی ھەلەن، نەوان لەم شوێنەدا، بارەگا نابینن. نازاد، بە وردی، ھەموو نۆخەکی بۆ باس کرم. ئەو باسی ھەلوێستەرگرتنی خۆی و پاشان سەفەری بۆ نێران، بە مەبەستی پڕۆیشتن بۆ نەورویا کردا

— کاک پشکو، نازانیت چ باریکی خراپ خولقا.. نەکرا وەھا نەبوا.. کەمیک ژیرانتر بیرمان بکرباوە و پەفتارمان کربا، کار بەم جێگایە نەمەگەشت.. ھەموولایەک زەرھری کردا

— من، پێم وانەبوو، وەھا نەشکیتەو.. بە ھەر حال، ئەوی نەمەبوو پوو بنا، پووی نا.. نەنگوباسی

ئەویو و ئەو برادەرانی ئێمە؟

— چی بلیتم! باش نییە. هیچیان بەسەر هیچمە نییە. بە ناخووە کە وا دەلێم. بەلام ئووە حەقیقەتە. کەس بە کەس نییە. هەمیشە ناکۆکن و شەر و ھەرایانە.. ھەلویستیان لە ناست مندا، زۆر خراپ بوو.. من، لە نیران گیرام، ئەوان نەک ھەر یارمەتییان نەدام. ڕەنگە کارەمکەیشیان لێ خراپتر کرابم ئەوان. سیاسەت نازانن و بێئەزموون، پێیان وایە، دەبێت ھەموو کەس لەگەڵ ئەوان بێت.. زۆر توند و ڕەقن. سیاسەت بە ڕک و کینە ناکرێت.. با واز لەمیان بێنین.. خۆت وەزعت چۆنە؟

— وەک دەبینی.. خراپ نییە!

— چ پێویستی بەکت ھەیە؟

— ھیچ. سوپاست ئەکەم.. ملازم فواد، ڕزقێی نەکرێووە!

نازانم ھەموامی ڕۆیشت و بۆ بواجار مالتاوايي لێ کردم.. نیدی ھەرگیز. ئەو ھاورپێیی خۆم نەبینیووە!

نەبىيىك ناھومىد ئەكەين!

پۇڭىك، گەنجىكى گەنمەنگ ھات و خۇزى پىن ناسانم..
 _ من، مەوجودسامانم، شاعىر و چىرۇكنوس!
 _ بە خىر بىتت، خۇشچالم بە ناسىنت.
 _ ئەتوانىن لەم سەربانە پىياسەك بەكەين؟
 _ با بىكەين!
 بەدەم پىياسەكرىنەم، قەسمان زۇر كىرد. ئەمۇ باسى ئەمەب و شىعر و رۇمانى بۇ كىردم، مەنىش شىتىك
 لە چىرۇكى خۇم بۇ گىرپايەم، پاشتر گوتى: من، بە نىازم بىچم بۇ ئەورۇپا.. ناخۇ براھەرانى ئىۋە،
 ئەتوانىن پىنمايىم بەكن و كۆمەكم پىن بەكن؟
 _ نازانم.. ئاگانارى رەۋشى ئەوان، تۋاناي ئەوان و پەيۋەندىيەكانى ئەوان، لەگەل ئىزاننا نىم!
 _ ئىۋە ئەتوانىن چىم بۇ بەكن؟
 _ ھىچ! تەنھا ئەتوانىت سلاۋى مەيان پىن بەگەينىت و پىيان بلىتت، ئەگەر ئەكرى يارمەتت بەدەن.
 _ كاك مەوجود، بەرھەمى تازەتان چىيە؟
 _ من، رۇمانىكم نوۋسىۋە و خەرىكە تەۋاۋەيتت، بەلام ئىۋە ناھومىتتان كىردم!
 _ نىمە بۇ؟
 _ چۈنكە پالەۋانەكانى نىۋەن.. ھەر سىكتان!
 _ نى..
 _ كۇتايى رۋىۋەۋەكانى رۇمانەكەى من، نىمەمكىرنى پالەۋانەكانە، بەلام ئىۋە ۋەھاتان ئەكرە تا
 نىمەم بەكرىن!
 _ يانى پىت خۇش بوو، نىمەم كرايىن؟
 _ بەلى.. بۇ من پاشتر دەۋوا!
 _ من، نەمۋىست نىمەم بەكرىم.. من، نەمۋىت كۇتايى فىلەكە بىيىنم!
 لىرەنا، رەستىەكى پىرماناى «نېرىش فرىد»ى شاعىرى ئەلمانىم، بىر ھاتەۋە:(مەنئالەكان، بە گالئەۋە
 بەرىيان لە بۇقەكان ئەكرەت و بۇقەكانىش بە راستى ئەمرىن!)

مەكتەبی عەسكەری لە ھەلەمن

لە سەرھتای ھاویندا، بارمگای مەكتەبی عەسكەرییان بۆ گوندی ھەلەمن گویزیایەو. لە قوتابخانەی گوندی ھەلەندا، من ژوورێکی گەورە و ڕووناكم پێ برا. ژوورەك، پۆلی نەرسخویندنی قوتابیان بوو، چیمەنتۆرپۆژو نوو پەنجەرەئێ گەورە، ڕاخرێك لە سووچێكنا، پێخەو و لانیكەمی پتووستییەكانی ژیان، نابین كرابوون. ژوورەكانی بێكە، جینگای كاری لێپرسراوەكان و ژوورێك بۆ نامیری پەيوەندیی بیتەل، ژوورێك بۆ پێشمەرگەكان. قوتابخانەكە، ھەوشە و ھەسارێکی گەورەئێ ھەبوو، لە ھەوشەكەنا، ساباتیك چێ كرابوو، پێشمەرگەكان، چوون ھاوین بوو، لەویدا ھەساھەو. من، بە ڕۆژنا، ھەستوانی بچمە ھەوشە و لەگەڵ پێشمەرگەكانی بگوزەڕینم.

نێوارھێك كە بۆ شیوخوارن لەگەڵ پێشمەرگەكان نانیشتبووم، پێشمەرگەئێكەئێك شیتۆكە، لە تەنیشت منووە، لەگەڵ چەكەكەئێنا، یاریی ھەكرد و منیش ھەمزانی ئەو جۆرە یارییكەرنە لەگەڵ چەك، چەندە مەترسینارە، وێستەم بێنم، كاكە ھەسكاریی چەكەكەت مەكە و زەمە ھات. گولەكە، بە پەناگویی مندا ویزەئێ كرد و من كەئێك پەشوكانم.. لە ژبانی پێشمەرگەئێئێنا. زۆر بوون ئەو پێشمەرگەكانەئێ بەمشینوویە ھەكوژان و وا ھەبوو بكوژمەكەش ھەكوژایەو!

ڕۆژێك، لێئێ سەئیمەجید سەرنانی كەرم و لەگەڵ خۆئێنا، ڕێكوژمەئێك و چەند كەئێئێنا و قاپێك ئارھەئێ بۆ ھێنابووم! ڕێكوژمەئێك، نامیری ڕاییۆشێ لە نێوئا بوو، ئەمیان لە ھەموو شت گەرنگتر بوو.. كەئێب و ڕاییۆ. بۆ زینانان، لە نان و ئاویش پتووستتەرن!

لێئێ گوتی: لێئێنا و ھەزەت باشە و لێئێنا باشتریش ھەئێ، ئەگەر خۆئێنا تێكی نەئێنا!

__ مەبەستت چێئێ؟ بۆ ھەئیت خۆئێنا پتووستتەرن؟

__ مەلەبەختیار! پتت وایە ئۆقەرە بگەئیت و ھەلەئێئێ؟

__ چ بێئێم! بێئێنا نێئێ چ كەئێئێكەنا بە تەئنا ھەولێ ھەرباز بوون ببات!

__ یاخو! وا پتت!

نوو سێ ڕۆژێك، بەسەر بێئێنا ھەئێنا تێئێئێ. شەوئێك كەئێئێم ھەخوئێئێئێ، ھەركا كرایەو و بێئێئێم جەلال و نوو پێشمەرگەكە، بە پەتاو خۆئێنا كرد بە ژوورنا. بێئێئێم جەلال، تووڕە و پێشمەرگەكان پەشوكانبوون.

بێئێئێم جەلال گوتی: ھەستە خۆت كۆ بگەرھەو! بێئێئێ ژوورمەكەئێ ھەئێئێ.. ئەو ڕاییۆ و كەئێئێئێئێ كۆبەكەئێئێ، بۆئێ نێئێ ھێچ شتێكی لە بەرھەستنا پتت!

بۇ ژورمەكى نەبىويان بىرەم. گوتى: چى پروى ناۋە؟

برايم گوتى: ھېچ.. تەنھا فەرمانى سەركرائىتتە! پروى كىرە پىشمەرگەكان و گوتى: نەستەكانى بىستەن و نەرگاگەش بە باشى كىل بىمەن! برايم. پۇشت و لە سالتۇنەكانا چاۋەرپى جىتەجىكرىنى فەرمانەكانى بوو. پىشمەرگەكان، بە شەرمەۋە، نەستەكانىان بەستەم و نەرگاگەكان كىل نا و بە تەنھا جىيان ھىشتەم!

سەرجمە نەو پىشمەرگانەنى لە مەكتەبى عەسكەرى بوون. رىزىيان لى نەكرتم و نەو نۇخەيان پى ناخۇش بوو.. كى بوون؟ ناۋى ھەمويانم لە ياد نەماون.. كورپىك بە ناۋى «پەيس». لەسەر نامىرى بىتەل كارى نەكرە. عوسمان عەسكەرى، سەلاح كونجىرىنى زاۋى سەلاح چاۋشىن كە «فەرمانەنى كەرت» بوو. مامۇستاعومەرى پىشمەرگەكى بەرگىرى مىللى، نەحمەتەش و زۇرى تىرىش كە بە تەنگ ژيانى مەن و پىنوستىيەكانەۋە نەماتەن.

شەۋىكەم لە نىگەرانىدا بە رۇژ گەياند، تىگەشتىنى نۇخەكە بۇ مەن زەمەت نەبوو.. مەلەبەختىار ياخود شىخەلى، يەككىيان نەبى ھەلاتىت.. مەن، چاۋەرپى چارەنۋوسى خۇم و پەيداۋونەۋى برايم جەلال!

خۇر، مەرتىك زىاتەر. ناسۇى جى ھىشتەبوو. برايم بە پروخسارىكەۋە لىۋانلىۋ لە غەزەب. ھاتە ژورمە و گوتى: ناۋەھا! نەو وا وا لىكراۋە، ھەلاتوۋە..

— كى؟

— خولەكەشكۇل.. شىخ تەرەھاش و

برايم، ھەرچىيەكى بە زارىدا ھات و كە نەمەشيا بە زارى كەستىكى لىكەنا بىت، لە بەرەم مەنا، بە شىخەلى گوت و سووكائىتى پى كىرە. پاشان گوتى: نەي يالا ھەستە! مامجەلال داۋات نەكات.. لە بەشى پىشەۋى ماشىنىكبا، لە نىۋان شۇفىر و برايمەنا، داياننىشانەم و بەرەم گونى «ياخسەمەر» بە پى كەوتىن.

نۆتۇمىلەكە، لە ناۋەراستى ياخسەمەرىا و بەرانەر مالى نەبوشەھاب. ھەستا. برايم، بابەزى و بۇ ساتىك پۇشتە مالى نەبوشەھاب و بە خىرايى و بە پروخسارىكەۋە كە لە پىكەنن تىزى بوو. گەرايەۋە و گوتى:

— گىرمانەۋە! بە زەلىلى گىرمانەۋە!

— كىتەن گىرمانەۋە؟

— مەلەبەختىار!

— تۇ بە مەن گوت، شىخەلى ھەلاتوۋە!

__ نا، ئەو نىيە، مەلابەختىار راي كرىبوو بەلام نەمشەو گرتوويانەتەو و نىستا بە ڤىگاۋىيە.. دەيىنن بۆ ئىرە.. من بە ئەنقەست، گوتم، شىخەلىيە.. واى بەحالى!

كەسانىك ھەن، بە جۆرىك ھەلسوكەوت و ڤەوتار لەگەل كەسانى نىكەما نەكەن، تۆ، بۆ شىكرىنەوئى كەسانىتى نەوان، تەنھا نەتوانىت گرى نەروونىيەكانيان ڤافە بكەيت.. كاتىك شىخەلى، چ ڤەيەندىيەكى بە ھەلاتى مەلابەختىارەو نەبوو، ئەمى برايم، بۆ ئەو ھەموو سووكايتىيەى لە ئانامەيى خۇينا، ڤىن كرىد؟ ئەمە، جگە لە گرىفچەك و گرىنى ئالۆزى نەروونىكى ناساغ، ھىچى نىكە نەبوو!

لە بەرەم ڤەرسكەى مامجەلالا، ھەستايىن و چاۋەرئى بوويىن.. تەلەفونىيان بۆ مامجەلالا كرد و ڤاش كەمىك، ڤىشەمەركەيەك تا بەرەركاى ئۆفيسەكەى مامجەلالاى بىرم، تەقىى لە نەركاكە نا و خۆى گەرايەو..

مامجەلالا، لە ناوھراستى ژوورەكەما ھەستا بوو، بەرەو ڤوى من ھات و وتى: ۋەرە ئانىشە! من لەسەر كورسىيەك ئانىشتم و نەۋىش ئانىشتەو، جگەرەيەكى ڤۆسمانى نەرهىنا و گوتى: بگرە! گوتم: سوڤاست نەكەم، ئاكتىشم!

__ ئىو، بەلئىنەكانى خۆتان نەبرىنە سەر.. ئىو تا كەى نەتەنەۋىت ڤىل لە نىمە بكەن؟ ئىو، ھەرل نەمن، لە زىندانىشەو، نژائىتى يەككىتى بكەن؟ ئىمە، نۆخى ئىوھەمان چاك كرد، لە زىندانەو بۆ نەستەسەرى و ژيانىكى باشتەر... نىنجا نۆمان لەگەل نەكەن و مەلابەختىار، لە زىندان ھەلئىت! ھەلات و گرتەنەو.

مامجەلالا، لە بەرەوامى قەسەكانىدا، تۆنەكانى بەرزتر نەكرىنەو و نەانى بە نەرۋىنەكانىدا نەنان، نەستەكانى نەجولانن، كلاًوھەكى لەسەرى نەكەرت و نەوبارە لە سەرى نەنايەو..

__ ھەز نەكەم باش گوى بگرىت! بە گۆڤى شەھىنارام و شەھىسەلى عەسكەرى، نەوئى كە ئىو زىندەو ماون و نەكوژراون، تەنھا من و بەشىك لە مەكتەبى سىياسىن كە ژيانى نىوھەمان ڤا گرتوۋە، نەنا كاك نەوشىروان و ناوھندى كۆمەلە، سوور بوون لەسەر نىعامكەرىنتان... گوتم: مامجەلالا، من بەلئىنى خۆم بەجىن ھىناۋە، من ھىچ كارىكم نەكرىوۋە، ناخر من، ئاگايەكم لە ھەلاتى مەلابەختىار نىيە و ڤىشەم خراپە...

__ تۆ بىتەنگ بە! نەلئىم بە گۆڤى كاك ئارام، نەگەر بە كرىوۋە نەيسەلمىنن كە وازتان لە سىياسەت و نژائىتىكرىنى يەككىتى ھىناۋە، منىش نەچمە بەرەى كاك نەوشىروان و ناوھندى كۆمەلە.. چى نەبىت با بىيىت! فەرەو بۆ نەروە!

لە ھەمان نۆتۆمىيىلدا، نەمجارەيان، لە بەشى نىوھراستە، ئاياننىشاننەو، ماشىنەكە، لە بەرەم مالى فەرەيەون عەبەلقاندا، ھەستا، فەرەيەون، كە من ھەركىز، ئاوا بە تەييارى نەمىيتبوو، بە تفاق و

چەکی سازمە، ھات و لە پێشمە سوار بوو. من و فەرەیدون، بە برێژایی نوو سالانە و تا نوورێتیانی جیاوونەنەوش. پەموەندیی ھاورێتانەمان، زۆر باش بوو، ھەیان و سەمان جار، جگە لە بینینی نێو کۆبوونەنەمکان. ھاتوچۆی مالیانم کربوو، پێکەو و لەسەر خوانتیک دانیشتبووین، کەچی وەک نەوی من لە ماشینەکاندا نەبم، وەھای پھوتار کرد!

لە قوتابخانەکی ھەلەن، ژوورێکی بچووکی تەنگەلانیان کردە زیندانم و پۆژ و شەو ھەرگیان نەمخست. نوو پۆژ ھوای نەم پرووایە، لە پەنجەرەیی ژوورەکەمەو کە بەسەر ھەوشەکاندا ھەپروانی، خالە خالیم و کاکم بینین کە لە بن دیوارەکاندا ھەلترووشکا بوون. نەوان، لە سلێمانییەو، بە ھوای دیداری من ھاتبوون، بە لام پێن ھەمچوو پێگایان پێن نەھن. کاتژمێرێکی برد و ھەرگیان کردەو، منیان ھێنایە پارەویی مەکتەبەکە و گوتیان: فەرەو لێرە دانیشە، میوانت ھاتوو! پاشان کاکم خالەم ھاتنە ژوورەو... پەنگە سەختترین ھەست و ھەلچوونی ھەروونی، نوو ساتانە بیت کە تۆ خۆشەویستیکی خۆت، بە زەلیلی بیینی... نوو ھەستەم لە پروخساری کاکم و خالەما ھەمخویندەو.

گوتم: بۆ نەرکتان کێشاو و بەم گەرمایە، نەم پێگا نوورەتان ھەپروە، نەمبوو وەھا بکەن! گوتیان: ھەوالەکەمان خراپ بیست! ھەنگۆ وا بوو کە نیعمەتەتان ھەکن!

گوتم: چۆن مۆلەتی ھاتنەژوورەو ھەیان پێن نان؟

گوتیان: سەردانی مامجەلالمان کرد و نوو مۆلەتی پێن داین!

— مامجەلال چیی گوتم؟

— لێتان توورە بوو... نەیکوت، پشکۆ لە کاردە ھەرباشەکانی نێمە بوو، من زۆر پێزم لێ ھەگرت و خۆشم ھەویست، نەمبوو نوو کاری وەھا بکات، نەوان زەرەری گەورەیان لە یەکیکتی و شۆرش داو، من نەمەشت نیعمەتەیان بکەن..

نەو نوو ھەمجار بوو، کاکم لە زینداندا بھینیشت، زۆری خەم بە خالەم ھەخوارد. نوو، لە شەستەکاندا، کاردێکی نێرینی بالی م.س، واتە جەلالیەکان بوو، نەویش، چوون بە لاسۆزی و لە بازنیەکی تایبەتی مۆرالدا، سیاسەتی کربوو، نازاریکی زۆری لە ھەست سیاسەت چەشتبوو!

لە مانگەکانی یولی و ناگۆستیدا، بۆمبارانی فرۆکە، ژیانی لە خەلک و لە پێشمەرگەیی بۆلی جافەتی، ھەراسان کربوو.

نیوھەوێی یەکیک لە پۆژە گەرمەکانی مانگی ناگۆستی، ھەنگی فرۆکە و زەمەیی تەقینەوێ ناپالەم پێکەو گەشتنە ژوورەکەم، ھەرگا کۆم ھەرابوو، نەھەم، لە ھەوشەکەو، وەکو کێچ قەلەمبازیکی نا و ھەرکەکی لێ کەرمەو و گوتم: خۆت ھەرباز کە... بۆ ژێر زەمینەکان! من، بە شوێن نەھەمدا، بە نوو

قەلەمباز، گەيشتەمە حەوشى قوتابخانەكە و خۇم لە ژۇرزمىنەكە ھاويشت. ساتى من، لە پىنچىلىكانەكان
 ھەماتە خوارى، لەسەر بانەكانى گەرەمكى نەوبەر، بە ھىيان بۆمبى بچووك پىنكەو ھەتقىنەو.
 بۆمبەكان لە بەرمىلىكى ئىچكار گەرەنا، لە فرۆكەو ھەوايژرانە خوارى و ساتى نىزىك زەوى
 ھەبويەو، بەرمىلەكە يەكالا ھەبويەو و سەنان بۆمبى ھىشوويى لى بەرھەبويەو. لە ژۇرزمىنەكەنا.
 ئىكئىر فواد مەعسوم و نەوشىروان مستەقام ئىتىن، پىن ھچوو، بۇ جىنگايەك بە رىگاۋە بوويىتىن و
 بۇ خۇپاراستىن، خۇيان لە ژۇرزمىن پەستەوتىتىن. ئەوان، خۇيان لە من نەبان كرد و سەرگەرمى
 قەسەباس بوون. سەرگەرمەكان، ناتوان زىندانىيەكى يىتەھا بىيىن! منىش ھەر ھەمەم كرد!
 سەلاح چاوشىن، نەننامى مەكتەبى ەسكەرى بوو. مەلەكەشى ھەر لە گوندى ھەلەن بوو. ھەنەكجار،
 نىئوران، لوتقى ھەنەواند و پىياسەيەكى لەگەل ھەكەم و ھەوال و ھەنگوباسى شۆرشى بۇ باس ھەكەم.
 من و سەلاح، سالانىك بوو ھاوپى بووين، نەگەرچى ھەرگىز پىنكەو كارمان نەكەبوو، نىسانىش،
 لەو نۇخەى منى تىنا ھەزىام، ئەو ھەكو ھاوپىيەك لىتى ھەروانى و مەلەكى لەتەكنا ھەكەم. سەلاح
 گوتى: پەيۋەندىيەكانەمان لەگەل نىراندا باشتەر و باشتەر ھەبن، نىمە خەرىكىن لە نىئوان نىراق و
 نىراندا، خۇمان يەكلا ھەكەينەو!

گوتى: مەبەستت چىيە؟

گوتى: ھەموو ھاوكارىيەك لەگەل نىران ھەكەين و ھەموو پەتەنكى مفاۋزات لەگەل نىراق ھەپسىنىن!
 گوتى: ئەو خەتەر نايت؟

گوتى: نازانم... بەلام، ھەكو براھەرانى مەكتەبى سىياسى ھەلەن، نەمجارە، يان ھەفرىن يان ھەفرىن!
 رۇژانى پايسىزى ئەو سالە، جەنجالىيەكى زۆرم لە مەكتەبى ەسكەرى ھەيت، لىپىرسراۋەكان و كادە
 ەسكەرىيەكان، ھەمىشە سەرقال بوون، وا پىن ھچوو، يەكيتى، ھىزەمەكانى بۇ ھىرشىكى گەرە ساز
 بىات، باشتەر، يەكيتى، بە سەرگەرايتى نەوشىروان مستەقا و ھاوكارى پەسپۇرانى سوپاى پاسدارانى
 نىران، چەك و جەخانەيەكى زۆريان بۇ ناۋچەى گەرميان گواستەو و يەكەمىن پەلامارى ھاوبەشىان
 بۇ سەر بىرەنەوتەكانى كەركووك نەنجام نا!

پاش ئەو كەس سەربازىيە بۇ سەر ھەسكەنەوتىيەكان، بەعس شىتەگىر بوو، بۆمبارانى فرۆكە و
 تۇپپاران، وروونيان نەمەنا.. چەند رۇژىك، لە بەيانىيەو، گوند چۆل ھەكرا و پىشمەرگەكان، ھەسەر
 چيا ھەكەوتن و منىشىان لەگەل خۇيان ھەبەرد، پىشمەرگەيەك، بە ناۋى مامۇستەاومەر، ھەمىشە لەگەل
 من بوو، واتە بەرپەرسىاريتىنى منى ھەكو زىندانىيەك، لە نەستۇ نەرابوو، نىمە پىنكەو سەردەكەوتىن و
 پىنكەو گۆيژمان ھەپنى، پىنكەو نانمان ھەخوارد و نىتر... رۇژىكىان، ھەموخۇراوا، لە شاخ بابەزىن
 و لە ھەمەدى گوندى ھەلەن، لەسەر گەبەرىك پشووومان نا. م. ھەمەر، چەكەكى ھەلگەرت تا بەرپى

بەكەين، ئەستى بەر ماشەكەي كەوت و پىژنەيك گولە بە بىئالى منا، نەرباز بوو. نەو، زياتر لە من ترسا و ھېچى نەمابوو بلى بوەستىت.. گوتىم: مامۇستا گيان، ھېچى نەمابوو نەجاتم بەمىت! پىتويست ناكات، ھەمىشە فېشەكت لە بەركاردا بىت! ھەق واىە، كەمىك تەمانەت بە من ھەبىت!

پاينىزى نەوسالە، زستانىشى لەگەل خۆى ھىنابوو! ياخود تەمەنى خۆى بە زستان نابوو.. كەشكى سارد و باراناوى و ھەر زوو بەفر، نىئاي نەو نەقەرەى ناپۇشى. لە زىندانە چكۆلەكەمنا، سۇپايەكيان بۇ نانام كە بە نار گەرم دەبوو. نەحمەد، نەو گەنجە گەنەمەنگە بوو كە لە باينىكرىنى كۆتەرەنارانا، دەستپەر بوو، پىرەسۇپا، ھەمىشە نىلەى دەھات.

يەككىتى، بۇ بەرگرتن لە ھىرشى دەولەت، بەشىكى زۆرى ھىزەكانى خۆى، لە ناوچەكانى لىكەو، بۇ نەقەرەى سەركىرايتى ھىنا بوو. پىشمەرگەكانى ھەورامان و شارەزور، كە چەند سالان پىكەو كارمان كرىبوو، ھەندىكيان لوتقيان نواند و سەردانىان كرىم، لەوانىش: فەلاحى ھەمە بۇر، سالەحى مەجىلان و زۆرى لىكەش. ئىكتۇر كەمال شاكىر، بە نوو بىيارى زۆر بەنرخوۋە ھات.. راپىۋىيەكى «سۇنى»ى زۆر باش و رۇمانىكى بە نىۋى «لۇلىتا» بۇ ھىنا بووم كە لە نرخانەن نەدەھاتن.

شەر و ئابلوقەى دەولەت لەسەر ناوچەكە، بارى ژيان و گوزەرانىان خراب كرىبوو، خۇراك و پىتويستىيەكان كەم دەبوونەو، ھالى منىش ھالى پىشمەرگەكانى بارمگا بوو. دەمويست لە رىگاي پىشمەرگەكانەو، ھەندەك خوارىن بۇ خۇم بىكرىم، بەلام بىنپارە بووم. نامەيەكم بۇ ھامىدى حاجى خالىدى ھاورپىم نووسى كە نەوسات لەو ناوچەيە فەرماندەى عەسكەرى بوو. لە نامەكەنا، ھەوالى برسىتىيى خۇم بۇ باس كرىبوو، نامەكەم ناىە نەحمەد و نەوئىش گەياندەبووى. رۇژى نوايى، ھامىد، ھاتەمناسا، گىۋنىيەكى پەر لە خوارىنى ھەمجۆرەى لە قوتوونراو، شەكر و چا، تەباخىكى گچكەى نارىبوو، مالى ناوا بىت، لەو رۇژگارەنا، ھەمووكەس نەيدەوئىرا خۆى لە قەرەى نىمە بىت، نەو نەركى ھاورپىيەتىيى خۆى بە زىادەو، بە جى ھىنا!

سەلاح كونجىرىنى، فەرماندەى كەرت بوو لە مەكتەبى عەسكەرى، ئىۋارەيك گوتى: مامۇستا، نەمشەو، بۇ ناخوارىنى ئىۋارە، لە مالى نىمە دەمىت. ئىۋارە كە تارىك ناھات، بە نەننى، منى بىرە مالى خۇيان، سەلاح چاۋشىنىش لەوئى بوو، پىكرا نانمان خوارد و تا ئەرەنگان قەسەبىاسمان كرد، پاشان ھىتامىيەو بۇ زىندانەكەم.

له ههله نهوه بۆ زیندانی بهرگه لوو

له مانگی نێسما بهری ۱۹۸۶دا، گوێدریژیکیان هینا و هر کهلپه لیکم هه بوو. لیان بار کرد و له گه ل نوو پیشمه رگه نا. به رهو سه رگه لوو به پێ که وتین. له گوندی هه لهن، زۆر نوور نه پۆشیتبووین. له رینگانا، لێتری سه ید مه جید و مو حسین عه لی نه که به رمان تووش هاتن. لێر گو تی: نه مشهو نیتیه مالی خۆمان، لهو ئ پشوو یه که نه مه یت و رۆژی نوایی نه چیه زیندانی بهرگه لوو. کاری لێر، له به شی به رێوه به رایتیی مه لهنی نوو بوو. قادی حاجی عه لی، لێر سراوی مه لهن و، مال و باره گای نه ویش له گوندی سه رگه لوو بوو. شهو، له مالی لێر پشوو یه کی باشم نا، له حه مامی گه رما خۆم شت، نانێکی باشمان خوارد، قادی حاجی عه لی هات و پێکه وه، که مێک نار هقی شمان خوارد وه، زۆرمان قسه و باس کرد. لێر و قادی، گو تیان: به یانی به چۆر زیندانی بهرگه لوو که زیندانی نیتو هندی یه کیتیه و مه لهن نیداره ی نه کات، پاشتر، نێمه هه ول نه مه ین، نه گه ر کاک نه و شیروان و سه رکر یایتی، به ریار به دن، هر لێره، له نزیک خۆمان، شو ئینکت بۆ جیه جی نه که ین و له وێنا نه سته به سه ر نه یت! نه و شه وه، م. مو حسین، به یادی جارن، هه نه مک شه یری له دیوانی مه حوی خو ئنده وه.

به یانی، تاشته مان کرد. کاوه ی برای لێر، نۆشه ک، پشتی و پێخه و. هه نه مک کتیب له کتیبخانه چکۆ له که ی لێری کۆکر نه وه و له گو ئدریژه که ی بار کرین، من مالا وایم له لێر و م. مو حسین کرد، له گه ل کاوه نا. بۆ بهرگه لوو نابه زین و له به رهم نه رگای زینان نا راو یستاین!

زیندانی بهرگه لوو، له ته ختاییه کنا، له به ر زاری نه ربه نێکی زی ده سه ختا درووست کرا وه. بینه یه کی نوو نه و می به بلۆک و چیه نه تۆ رۆنرا و که چوار نه وری به ته ل په ر ژین کرا وه. نێمه، له نه رکه ی په ر ژینی حه ساره که نه چینه ژو وری و له به رهم نه رگایه کی پۆلای گه ره نا نه وه ستین که به سو و رگی یه کی نه ستو و ر نا خرا وه و قو فلیکی گه ره ی پتو ه نا و یزانه. فه ره اد که پێشتر لێر سراوی که رتی ریک خستنی «بو و کان» بو وه، ئیستا به رێوه به ری زینان و که سینک به ناوی مه لایاسین، جێنیشینه تی.

فه ره اد، هات و منی بۆ زینانه که ی به خێر هینا و گو تی: شیخه لیش له م زینانه دایه. له ژو و ره ویه، تۆ نا چیه ژو و ره که ی نه و، بۆت نییه بیینی و قسه ی له گه ل به کیت، من، به بیستنی هه والی بوونی شیخه لی له م زینانه نا، ناسو وه بووم. مه لایاسین، سو و رگی یه کی را کتیشا و زنجیره که ی لێ کر وه، نه کتیکێ تابلێی نا قو لای لێو ه هات، نه رگا واز بوو. کهلپه لی منیان له کاوه و نه رگرت، کاوه، پێش نه و ی به روا ت، گو تی:

هر چیه که پێویست بوو، هه والمان بۆ بنێره، من خۆم بۆت نه مه یت!

من، بە نوى مەلایاسیندا، قورگی تاریکی نەهەنگی زیندانەكە ھەیلووشیم، بە پارەویکی تاریکدا، تا کۆتایی پۆشتین و مەلا گوتی:
تۆ لەم ژوورەدا، جینگاکەت چن بکە!
ژووریکی گەرە و تاریک، بۆنی شئ و چلکی لئ ڤەھات، سیخناخ بوو لەو زیندانییانەى كە نەمەناسین!

مەلایاسین، پۆشت و ھەرگا گەرەكەى زیندان ناخرایەوہ.
پیاویك گوتی: ڤەرموو مامۆستا! وەرە لای نیمەوہ و یاتاغەكەت لە تەنیشت مەوہ پابخە! پاشتر زانیم كە ناوی «عەلى»یە و خەلكى سەرگەلووہ. عەلى، لەسەر كێشەییەكى كۆمەلاینتى، چەند رۆژ بوو زیندانى كرابوو. نەو، چوونكە مالى لە سەرگەلوو بوو، پۆشتە و پەراخ و ھەموو نەو شتانەى كە مەوۆف لە زینداندا پتویستى پتیا ن ھەيە، ھەیبوون، لە ھاوکاریكرنى منیش نەستى نەمگنپاوە. كورپكى نیکە، بە ناوی ھاشم، لەویوی عەلییەوہ پاكشابوو، نەو خەلكى گەرمیان بوو. برايەكى ھاشم، نەو پێشمەرگەیی كوشتبوویەوہ كە پێشتر قانرەرمجى سەرمكجاشى كوشتبوو. براكى، پاشى نەنجامدانى تاوانەكە، خۆى گەياندبوویە لای بەعس و نیستا ھاشم، لە برى براكەى زیندانى كرابوو.

ھەنێك لە زیندانییەكان بە عەرەبى قسانیان ڤەكرد، لە عەلىم پرسى، نەمانە چین؟

— ھەموویان نەفسەرى بەعسن و لەم شەرانی نوایینا گیراون.

— چەند كەسن؟

— خەفدە نەفسەرن و نیمەیش بە تۆوہ سى كەس، نەوا لەم ژوورەدا، ھەیینە بیست.

— بیست كەس، بۆ نەم ژوورە زۆر نییە؟

— ھەبى شوكر بین، وا ھەبى، ھەیینە نوو ھێندە!

— زۆر سارە، لەرزم ئی!

— شەو سارتر ھەبى، نیوارەكان بە بلۆك درووست كراون، بیینە ناویان لئ ڤەچۆڤى، كە لە ڤەرى را

باران لئ ڤەكاتەوہ، نەوجا لە ژوورەوہ، باران ڤەبارى!

— چۆن؟

— ساپیتەى زیندانەكە، چیمەنتقەپۆژە، نەگەر پۆژىك باران بیارى، نەم بەشى سى پۆژان ناو ھەلەمژى

و بە كاوەخۆ و نم نم، لە ژوورەوہى ڤەبارىنى! بیینە! نەبوموخمەد، چۆن ساپیتەكە ڤەسپى! نیمەش

ھەبى نەو كارەى بكەن..

لە چوار سوچی ژوورەكەدا، چوار نارى نرێژ ناڤرابوون كە سەرمكانیان تۆپەلەپەرۆیان لئ پێچرابوون.

له چوار لاره، ده‌یوو بنمیچ و سایپته‌که، ناوبه‌ناو وشک بکړینه‌وه.

گوتم: کاک علی، نهم زیندانه چنده گوره‌یه؟ مہ‌استم چہند ژورورہ؟

— نەم ژوورەي خوۋمان كە دەيىنى!

— بهائی

— لڙهه وهندركه گويت، به نمستی چابا و به دريژايي رارهوهكه، نوو قاوشی گوره هه په، په كينكيان

تایپه به سرباز و جاش، نهوی یه که یان، قاوشی عهشایه ره!

۲- قاوشی عه‌شایه‌ر؟

— بهلی.. نهو خه لکھی که لاسر کیشی عشا ییری، کۆمه لایتی یان هر کیشیه کی بی زیندانی

بھکرے، لہ کوتاہی راہوہکما و بہ ہستی راستدا، نوو تہوالنت ہن کہ ہمتوانں حمامش بن..

— بهائی..

— لوسر را، یو نثره یگرینتوه که هر لمپته هستی چیت، ژووری پیشمرگانه، مېستم

زیندانی نهو یتیمهرگانهی که به هر هویهک بهند همکرتن. یاشان ژوورنکی بیکه هیه که زیندانی

لټيرسراوانه، مهستم نهو پيشمه رگانه په که لټيرسراوان و دخرينه زيندانه وه، وهکو نټوه، کاک

شَنخه‌لِش، لهو ژووره‌نایه!

— نهۆمى، سەرھود؟

نوعی، بارهای بشماره و شونی به روزه رانستی زینانه، کاک فهاد و مه لایاسن، به روزه

لہوئی بھین!

__ نهی به شهو؟

— مه‌لایاسین، شه‌وانش هر له‌وی بمی، به‌لام کاک فرهاد، بمحتومه مالی خوی که چند مترنگ

لترهوه نووره.

ننځوږ، لمرګای زیندان به تښتوږ والا کړا، دمنګی به ربه ککه وټنی دفر و قاب، زیندانی پر کړد.

هر کسه و به دهمری خویهوه، بهرمو لای دهرگاهک رویشته. علی، گوتی: کاتی نانی نیهرهویه،

تۆيۈست ناكات حورولتى، منىش نارۇم، لە مالوۋە خوارىنم بۇ نىت و ىنكۋە نان دىخۇين، لە

دەرگای ژوړه کوه، سهیرم کرد، حهشاماتنک بق خوارینوهرگرتن، ریزیان بهستوو، نوو مه نچهلی

گهواره له نغوهرگاگه با نانراييون، يهک له لوی يهک زيندانسان، دمحونه پيشې و یرنج و شلهيان

وهرمگرت. زندانسه عهرمه‌کان، به کاری حنشتلفنان و ناهشکریندا را به‌گشتن، حند کس

لهوان، له نانسينی زيناندا کاريان بهکرد.

زوری نہ برد، خوارینی علی گہشت و لہ گہل ہاشمنا، یتکرا نانمان خوارد۔

شیخەلی ھات و کورپکی گەنج کە تازە خەتی بابوو، بە بوی ئەوێا ھاتە ژووری. لەگەڵ شیخەلییا کە سالتیکی ڕەبەق بوو لێک نابرابووین، باوەشمان بە یەکنا کرد و ھەربووگمان لە ناخووە دھکولاین! کورپە گەنجەکە، بە خێرھاتنی کورم و شیخەلی پیتی ناساندم.. ئەمە کاگە عەلیی خۆمانە، عەلیی مامەحمە! من و مامەحمەیی باوکی، عەلی و دوو کەسی بیکە لەم ژوورەیی تەنیشتانانین، سبەینن ڕەنگە جینگایەک بەتال بیت و تۆش بیتی لای نێمە. شیخەلی و ھەای گوت.

من گوتم: ڤەرھاد، پیتی گوتووم، بۆم نییە قسە لەگەڵ تۆ بکەم و تۆش و ھەا بەلئیت! _ قسەیکە بیتانایە! چۆن دھکری لە یەک زیندانان بین و قسە لەگەڵ یەکدی نەکین؟ ئەو بۆ خۆیی گوتووە، سبەیی جینگایەک بەتال دەبیت. کەسێک نازاد دھکری و لانیام کە تۆ دەھیتنە شوینەکەیی. _ چی لەوہ باشترە!

بیش کاترئیری دەی ئیوارە، ھاشم گوتی: مامۆستا، نەگەر کاری سەرناوت ھەبە، ڤریاکوہ! _ بۆ؟ نەیی پاشتر؟

_ کاترئیر دەی تەواو، دھرگای ژوورھکان کلێل دھرین و کەس ناتوانیت بچیتە ڤارھوہکە! _ نەگەر کەسێک تەنگاویت، یاخود زگی بچیت، چی؟

_ سەتلیک لە ژوورھوہ بۆ ئەو حالەتە ھەبە، خوا بکات پیاو پین نەگیرئ! لە وانەیی خۆیدا، مەلایاسین بە چەپکی کلێلھوہ گەیشت، دھرگاکانی کلۆم کرن و نالەیی لە دھرگا گەورەکەیی دھروەش ھەستاند..

نەمشەو، ھەست دھکەم لە زیندانانم. ھەستەکانی ناوھوہی مەوۆف لە زیندانی تەنیاپیدا و ھەستیک کە لێرەنا ھەبەتی، جیاوازن.

لێرە، تۆ لەگەڵ کەسانی جیا و نەقلە جیاکاننا ھەلسوکەوت دھکەیت، بەریەک دھکەون و بە ناچاریی دھبە ھاوالاتیی بنیایەک و نەنامانی خیزانیک کە ڤیسا و یاساکانی، لێڤرسراوان و زیندانوانان نایاندھرئژن و تۆش دەبیت پێڤھویان لێ بکەیت. تۆ، ھەر کەس بیت و ھەر چییەک بیت، زیندانیت و زیندانپانیشت لەبەر یاساکانی زینداننا، چوون یەکن!

لە زیندانی تەنیاپیدا، مۆتەکەیی تەنھاییبون سواری کۆلی ڤۆخت دەبیت و ڤرستت لێ دھبیرت، لەوێنا، ھەمیشە بە ناخی خۆت نا شوڤدەبیتوہ و لەگەڵ بیروکە و ھزیرنە ناکوکەکاننا، لە شەڤکی نەبەرھوہایت!

لێرەنا، ڤووخیسارە نامۆکان، ڤەفتاری نابەجیی ھەندەک زیندانپیان، زرموھوڤی دھرگا و ھاتوھاواری زیندانوانان، بۆگەنی چلک و نارەقە، ڤرگانڤرکانی مشکەکان، تاریکایی ڤەزای زیندان، لێتان و نەشکەنجەنانی جاشان و تاوانبارن، ڤۆخت دھکروژن و دھتەنە مەوۆتیکی قیزەون، بیزت لە خۆت

بیتەوه!

رۆژی پاشتر، مەلایاسین ھات و گوتی: شتومەکی خۆت بێنچەوہ و بۆ ژوورەکی شیخەلی برۆا
نەوہ. بېاریکی باش بوو. ژووریکی سێ بە چوار مەتر بوو، چوار دیواری ھێند بەرز، نەگەر
بتووستبا لە پەنجەرە تەسک و برێژمەکی بێمچەکەوہ، لە ھەری بېروانیت، ھەبوو بچیتە سەر شانی
کەسێکی بالابەرز و ھەو حالەشەوہ، نەستەم بوو شتیک لە دنیاى ھەر ھەوہ حالیی بیت!

مامەشیخ و من، عەلی و باوکی، کورپیک کە خوارزای قارچەباری بوو، گەنجیک بە ناوی پێتووار و
عەلی ناویکی تورکمانی کە لە سوچیکى ژوورەکا نووکانیکى گچکى نانابوو، بووین بە نەندامانى
خیزانیکى گچکە لە نێو خیزانە گەورەکی زیندانان و ھەر کەس و چیرۆکی خۆی ھەبوو! عەلی
و باوکی کە تەمەنى لە ٦٥ ساڵ ھەورازتر بوو، نووسالیک ھەبوو لە زیندانان بوون. نەوان، لەسەر
کێشەھەیک گێرا بوون کە پەيوەندى بە کوشتنى تەمومژاویى کەسێکەوہ ھەبوو کە ھەرمانەى کەرتى
یەکتى بووبوو. نایکی عەلی، خوشکی غەریب ھەلەنى بوو. ھەموو خزمانیان پێشمەرگە بوون، ھەر
بۆیەش لەم ژوورەیان نانابوون.

گوتم: عەلی، تۆ کە زۆر گەنجیت، لە کەنگێوہ زیندانیت؟

— نازانم! وابزانم کە لە ناییکم بەربووہوہ، یەکسەر بۆ نێرەیان ھێنام!

عەلی، ھەنگۆش بوو، گۆرانیشی باش ھزانی، کە تێی ھەچرێ، نیدی تا ماندوو ھەبوو، نەیدەبیرییەوہ.
ھەر بۆ خۆیشی ھەیکوت: ناخەر عەلی، تۆ نۆم نەبیت، نووراجی نەبیت، شایەر نەبیت، نەم ھەموو
بەندانە لە کوێ دینیت!

خوارزاکی قارچەباری و پێتواریش، پێشمەرگە بوون، لەسەر چی بەند کرابوون. وە بیرم نایەتەوہ!
عەلیی تورکمان، لە ھیزی تاییەتى موخابەرەت و ھەستەى ملازم موھسین بووبوو، لە نۆخیکى ناچاران
و لە سۆنگەى چیرۆکینکا خۆی ھەیکتێرایەوہ، ھاتبووہ شاخ، لە شاخ گومانیان لێ کرەبوو، نیدی
چارەنووسی وەک نێمە بوو!

ژیان لەم ژوورەکا، پاشتر ھەگوزەرا، ژمارەمان کەمتر بوو، کە ھەرگەمان ناھەست، نیدی ناگامان لە
دنیاى جەنجالی نێو پارەوہکە نەبوو. لە ژوورێ نا، تەباخیکى چکۆلە و مەنجەل، کترى و قوریمان
ھەبوون و بۆ خۆمان خوارنەمان ساز ھەکرد، ھێندە گویمان بە خوارنى زیندان نە ھەنا. کەسوکاری
مامەحەمە، ھەموو رۆژیک ھەماتن و لە رێگای نەوانەوہ ھەر شتیکمان وێستبا ھەمانکەری، جگە لەوانیش،
نەو زیندانینانەى کە رۆژانە ھەیانبرنە کارکرین، لە ناو گوندی سەرگەلوو، پێتووستییەکانیان بۆ نابین
لەکرین.

لیری سەیمەجید، جاریکی تریش سەردانی کرەم، ھەندەک پێتووستى و چەند کتییى بۆ ھێنا بووم.

کەتتەکان، پۇمانى ھەمەنۆكى ياشار كەمال كە عەبدولاي ھەسەنزادە، بە زمانىكى جوان كورداندىبوى،
 پۇمانەكانى بىكەي ياشار كەمال كە شوكر مستەفا و ھەريگنزابوون، چەند ژمارەي گۇفارى «نەلەقلام»
 و نەلسەقافەنەلەجنەبىيە» و شتى بىكەش كە بۆ نىمە خەزنىەكى گرانبەھا بوون، عەلىي مامەھە،
 نەگەرچى خويندەوارىيەكى و ھەياشى نەبوو، بىسانىش ھۆگرى خويندەھە بوو، پالەوانەكانى نىو
 پۇمانەكانى ياشار كەمال، بە تايىت، ھەمەنۆك، جەبار، پەشپەزەلە و نەلەقۇرى، بووبوون بە بەشنىك
 لە ژيانى زىندانى نەو، لەگەلياننا نەژيا و ويناى پەفتار و ھەلسوكەوتى نەوانى نەكرد. ناي عەلىي
 مامەھە! تۆ چەند ناشقى كەسيتىي عەلىيەشەلى شوپنەلەر بوويت.. عەلىيەشەل كە لە ناخەو
 «ھەمەنۆك»ى خوش دەويست و بە ناچارىش ھەندەك جارەن شوپنەلەر ھەلەمەكرد، بەلام ھەريگن
 ناپاكىي لى نەكرد. عەلىيەشەل. شووندىزىكى ھىند لىزان و بەنەزمون بوو، شوپنەلەر نىشتەھەي
 تەيروتورىشى لەسەر بەرەمەكان نەناسىنەھە!

لە خويندەنەھە، زمانى شوكر مستەفا و عەبدولاي ھەسەنزادە، مەستيان نەكرد. لە خويندەنەھەي
 گۇفارە نەبەيەكاندا، لە بىناي شيعر و نەبەياتا، نەفريم و فەزاي زىنانەم جى نەھىشت.. چىژىكى
 قولم لە خويندەنەھەي شيعرەكانى نازم ھىكەمەت، و ھەمەكرد و وینە جوانەكانى نەو شيعرانەي نازم،
 تارىكايى زىندانيان بۆ نەبەزانەم و ترووسكەي ژيانيان لە ناخەما نەژيانەھە. گىرپانەھەي نازارەكانى
 زىندان، تەنھا كەسانىك لى نەكەن، كە پۇژگارىك نەزمونى نۆزمى زىندانيان كرىيەت.. عەلىي
 مامەھە، نەو گەنجەي ھەموو قولايى ژيان لە چاوەكانىدا بلاچەي نەما.. من، نەمەويەت وینەكانى نەو
 پۇژگارە تارىكانە، ھەللەرزىنەكانى شەوانى نىو شەختەبەندى زىندان، لە ھەزرى تۇنا زىندوو بىكەھە،
 عەلى! نەبى تۆ نىستا لە كوئى بيت؟ با پىكرا بگەپنەھە نىو زىندانە چكۆلە و تارىكەكەمان، لەسەر
 زك پاكشەين، ھەمەنۆك لە نىوان ھەريوكمەنانا بىتە پەيڤىن و مامەشەيخىش، شيعرى ستوونى
 بنووسىت و نەيەويەت پۇمانى بخوينتەھە.. نازادەھەب، بە ھەنگە ناسازەكەي، لە پارەھەكەنا، گۇرانىي
 سەعدون جابر بلىت و تۆيش بە جارزىيەھە بلىت: بايەقوشەكە، نەستى پى كرىھە! نەم نازادەھەب،
 ھەم نەگەتە و ھەم شووم! نازاد، بەشنىك بوو لە كىشەكەي نىو، نەويش لە تۆمەتى كوشتنى نەو
 فەرماندەي كەرتەھە گلابوو، چارەنەوسى بە ھىي نىوھە بەند بوو!

واي عەلى!

گوتم: عەلى، نەو ھەلا و زەمەكوتە چىيە؟

گوتم: تەرى نىو!

— تەرى نىو، چىيە؟

— زەلامە زەكە، قەلەوى قەلەمەكان، بەرپووتە سەروگويلاكى عومەر، ھەر كوشتيان فەقيرە!

— کام عومەر؟

— ئەوەی که جاش بوو و نوایی لەگەڵ چەنکەس بووئە پێشمەرگە و ئێستا لێرە، فەرهاد و نوو پێشمەرگە، تێلاترێنیان کرد!

بۆچی و لەسەر چی، هێندەمان بۆ گرنگ نەبوو.. عەلی گوتی: ئەمە زیندانە، زیندان! لە زینداندا هەمووشتیک پوو ئەتات، کەسێک فەلاقی نەکرد. کەسێک نازاد نەکرد. کەسێکی بیکە گولەباران نەکرد، کەسێک لە نێو پیسایی زینداندا، تووشی نەخۆشی پێست نەیت و گولە نەبێ.. کەسێک نەکوژن و تا نەوا نەناسی هاوار ئەتات، بۆی کۆمەلە پەنجەرانی کورستان! گوتم: لێرە؟

گوتی؟ بەلی.. لێرە، لەم بەرگەلۆوەدا، پارسال، چوار پێشمەرگە خەلکی خانەقینیان گولەباران کرد، مامۆستا حەیدەرکیان لە نێو بوو، بە ئەم چۆی گولەکانە، هاواری کرد (من بیتوانم.. بۆی کۆمەلە پەنجەرانی کورستان!) گوتم: ناخەر بۆچی؟

گوتی: براکەمی که ئەویش هەر پێشمەرگە بوو، مینکی چاندبوو لە بەرگەلۆو، نزیک بارەگای کاک نەو شیروان، ئەو هەلات و مامۆستا حەیدەر و سیانی بیکەیان گرتن و پاشان نەدامیان کرد! — ئەی باشە ئەوانە پەيوەندیان بە کارەکوو هەبوو؟

— نازانم! خۆ من سەرۆکی کۆمەلە نیم! هەر کەس و شتیکی نەگوت، بەلام خەلک بۆیان بە ناخ بوون، بە تاییەت مامۆستا حەیدەر، کەس بێوا ناکات، ئەو، کاری وەهای کرێت، یاخود ناگاداری بووین!

ئەندامانی خێزانەکەمان هەمیشە زیاد و کەمیان نەکرد، پاش ماوەیک، مامەحەمە، لەبەر پیری و پەکەوتەیی، نازاد کرا. من و مامەشیخ و هەروو عەلی، پێ نەچوو، ئەندامانی هەمیشەیی خێزانەکە بین.

لە مانگی یەنووهری ١٩٨٧، میوانمان زۆر و ژووهرکەمان نەفەسێر بوو. غەریب کونجرینی، سەلاح کونجرینی و سالاری حاجی نەرویشیان هێنان و لای ئێمە نابەزین. غەریب و سەلاح، فەرمانەمی کەرت بوون و لەسەر مەسەلەیک گیرابوون که ئێستا وە بیرم نایەتەوه. سالار، کاردیکی زیرەک و لێهاتووی کۆمەلە بوو، بە تۆمەتی «نالای شۆرش» بوون، گیرابوو.

لە ژووری زینداندا، باس لە هەموو شتیکی نەکرد، سیاست نەبێ! ئێمە بە توندی بنچاو خرابووین و کەتر کەسێک نەبوو، لە بارەیی سیاسەتەوه، بماندوین، بەلام ئەو کادراوەی بە تۆمەتی «نالای» زیندانی نەکرد، هەوالب و نەگوباسیان بۆ نەهێناین و پاسپارەیی ئێمەیشیان بۆ نەههوه نەبرد.

سالار. بۇ گىرامەۋە و گوتى: كاتىك مەلەبەختىيار. لە زىننان ھەلات، نىيا خرۇشا، ھەموو ھىزى پىشمەرگە و بەرگىرى مىللى، كىتومالى ھەموو ناۋچەكەيان كرد. ھەموو رىگا و تولەرىگاكانيان كرتن. ھەر شوئىنكى سوۋكەگومانىكىيان لى ئەكرد پىشكىيان.. مالى كاك بەكرى حاجى سەفەريان ئابلوۋقە ئابوو. پاشان چوبوۋنە ژورەۋە و كون و قوژىنيان پىشكىنى بوو، بۇ كاك بەكر. ئەمە سوۋكايتىيەكى گەرە بووا

لە تارىكاى زىستاندا، زىننان تارىك و تارىكتەر مېبوو، لەو كويستانەدا، خۇر ھەر نەبوو، ئەگەر ھەيشبا، نەيدىتوانى رۇژنەى پۇلەبەندى زىننان بىەزىنى.. لە رۇژانى ھەتاۋا، ھەموو رۇژىك، تىرۇژىك، ھىندى چارمەكىنارىكى ناسىن، بۇ ماۋەى نە خولەك، بە تەختى ژورەكەدا ئەگەر و پاشان ھەيپنى لى ئەكرد. من، لەو رۇژانەدا نووسىم:

(لە درزىكى بچوۋكەۋە خۆرم بىنى
گوتم: شەيداي ماچىكى تۆم زارت يىتە!
گوتى: بىوۋرە بىقەيە
منىش بۇ لاي خۆت مەھىتە!)

لە زىنناندا، خۇر، ھەوا، ئاۋى پاك لە پىنداۋىستىيەكانى ژيانن و نىمە لىيان بى بەش بوۋىن. زىندانىيەكانى بىكە، رۇژانە، مېرەنە ھەسارى زىننان و ھەۋايەكىيان ۋەرمەگرت، ئەۋان ئەۋ شانسەيان ھەبوو، نىمە نەمانبوا!

ئاۋى خوارىنەۋەى زىندانىيەكان، بە ھۇى بۇرىيەكەۋە، لە گوندى «سەرگەلوۋ» ھە، پىچاۋپىچ بە ئۆلەكەدا ئەگەشتە «بەرگەلوۋ» و بەشىكى لى ئەگەشتە زىننان. زۇرجاران، ۋا مېوو كە بۇرىيەكە ۋەبەر پارچەى گولەتۇپان بىكەيت، بىشكىت و ئاۋى ئاۋەرۋى گوندى بەرگەلوۋ، مەگەت و بىكەكانى پىشمەرگە تىكەل بە ئاۋى خوارىنەۋەى نىمە بىيىت و نىدى مېوو ئاۋەكە ياخود ئروستىر بلىم گواۋەكە لە تەنەكەدا بىكولتەنن، بىپالتيۋىن و ئەۋجا بۇ خوارىنەۋەى بەكار بىتەن، بەۋ ھالەشەۋە، نىمە بەشىكى گواۋى گوند و بىكەكانمان مەخوارەۋە!

پارەۋەكەى زىننان، لە رىگاي ئەۋ زىندانىيەكەۋە كە بۇ كاركرن مېرەنە مەرى و پاشان بە پىلۋى قوراپىيەۋە ئەگەرەنەۋە، مېۋىيە قور و لىتە، ساتى ناچار بە چۈنە نىۋ پارەۋ مېۋىيە، مېۋى مەرنەگەكانت تا خوارنەۋەى ھەلەكەيت و ئاگانارى خۆت بىت.

ھەمامكرن لە تۋاليتدا، كارىكى قىزەۋىن بوو، ۋەلى ھەموۋكەس ناچار بوو ئەۋ كارە بىكات.. لە

تەنکەپەکا ناو گەرم بکە و لە چەلی زستاندا، لە توالیتی سارد و پچییو، لە نیو بۆگەنی میز و گویا، خۆت بشق و ھەلبەرزئ!

بەھار ھات، بەلام وەرزەکان بۆ نێمە مانایەکیان نەبوو، ھەر وەرزو کێشەیی خۆی ھەبوو. ھەتا تەمەنی بەھار پتر ھەلەمکشا، شێ و لۆپەیی نیو زیندان، ھەللەرزینی شەوانەیی نیو پیخەیی لە سەرما ھەلکێشراو، جێگای خۆیان بۆ گرەیی نیوارەبلۆکی لە گەرمانا ھەلقراو، بۆ چۆراوگەیی ئارەقە و ھالووی ناگری تەباخەکان چۆل نەکرد، نیدی زیندان ھەبویە نەو نۆزمەخی خونا مرقۆی پێنەترسینئ!

لە بەھاردا، خەزم و کەسوکار سەرنانیان کرین. چنووری خوشکەزام، براژن گولزار، پەروینی خوشکم، حورپەتی پوورە کافە، نەمەتییە و نەمەپسەیی جوتەخوشکی شێخەلی ھاتن و ھەمیشەش لە ھاتنیاندا، ھوالی شار، خورانی چەند پۆژ، جلوبەرگ و پارەیان بۆ نەھتانیان. چنوور، لە ھەمووان ماندووتر بوو، پێپەکی لە زیوھی ئێران کە بارەگای ئالای شۆپشی لێ بوو، پێپەکی بیکەیی لە شار و پاشان بۆ زیندانی بەرگەلوو!

چنوور، باسی ھەول و تەقلائی پێکخستنی شاری کرد و کوتی: بەرەوام ھەول نەمن تا پێگەچارەپەک بۆ ناشتی، لەگەڵ یەکیتیدا بفرزەو و کوتایی بەم نۆخی نیو بەینن، بەلام نە یەکیتی نامامیی تێنایە و نە براھەرائی ئالاش لە زیو، نەرمییەک نەوینن.. ھەنمەک لە براھەرمکان، زۆر تونن.

هاوینی ۱۹۸۷

هیشتا شوین هر زیندانی بەرگەلۆوه، زەمەنیش زەمەنی خەستبۆنەوهی تۆپیاران، دەستپێکەری
ژاریاران، مۆلخوارینی پاسداران و سەرەتای دەرگەوتنی تراژیدیایکانه.

دەولەت، لە پەسا، نۆلی جافەتی بە گشتی و سەرگەلۆو و بەرگەلۆوی بە تاییەت، گا بە فرۆکە و گا بە
تۆپی نوورەاوێژ، بۆمباران دەکەرن. هەندەک لە بۆمبەکان گازی ژەهراویان دەهەشاند، پێشمەرگە و
سیفیل دەرکۆژان و ترس و بیمیان لە دلی خەلکنا دەچاند. ناپالەمەکان، نیاپان دەهەژاند و زیندان
لەسەر لەپی نووکەل و ناگر، جۆلانییە دەکرد.

پێشمەرگە و پاسەوانان، پۆژانە، بۆ خۆپاراستن لە گازی ژەهراوی. هەلەمەشکان بۆ بەرزاییەکان و
نێمەش خاوی و پارچەمان تەر دەکەرن و چاوەڕێی چارەنووسی نایار بووین.

مامەشیخ و من، لە نەبوونی هەوا و ناوی پاک و لە سۆنگەیی نەبوونی بواری بزووتندا، باری
تەندرووستیمان زۆر خراپ بوو، نیدی بیرمان لە پەیوەندگرتن لەگەڵ سەرکرناییتی کۆمەڵە کرەموه!
دەبوو کارێک بکەین، بەلام چی بکەین؟ نامەیەک دەنووسین و بۆ سەرکرناییتی کۆمەڵەیی دەنێرین..
نامەیەک زۆر کورت و ناوای بینینی کەسێک دەکەین کە شەرحی حاالی خۆمانی لا بکەین و بزانی
نەم نۆخە نۆزەخاوییه تا کەنگی بەردەوام دەبێت. نامەکەمان نارد و پاش نوو پۆژێک، پێیان
پاگیانندین کە خەمەتوفیق رەحیم، دەیهوێت بەمانیینیت.

مامەشیخ نەهات، من، چووم و خەمەتوفیق دیت و باسی ژیاانی سەخت و نالەباری زیندان و
تەندرووستیی خۆمانم بۆ کرد. خەمەتوفیق، هەم پێزی لێ گرتە و هەمیش گوێی لە باس و بۆچوونەکانم
گرت. ئەو، گوێی: هەموو داواکانتان بە سەرکرناییتی دەگەیەنم و پاشان وەلامتان دەدەمەوه.

لە زیندانی یەکییتیدا، هەر پێشمەرگەیک زیندانیی بوایە، هەینار مووچەیی مانگانەیی هەبوو. ئەو پۆژەیی
مووچەکیان هێنا، مامەشیخ، مووچەکی خۆی و هیی منیشی ورد کرد، لە زەرفێکی کرد و لەسەری
نووسی: نێمە، هەوا، ناو، هەتاو، دەرمان و ژیانمان دەوێ! مامەشیخ، زەرفەکی بە پێشمەرگەیکدا، بۆ
فەرمانی بەرێوەبەری زیندان نارەوه!

بەیاننی پۆژی نوایی، نێمە جارێ خەوتبووین، دەرگا کرایهوه و فەرهاد، بەنەم جێنۆبانەوه، هاتە
گیانمان و بە مستەکۆڵە و شەق، پەلاماری شێخەلیی نا، هەرچی نەشی و نەکرێ پێی کرین، لە
ژوورەکی دەرکرین و بۆ ژووری نەفسەرە عەرەبەکانی برین!

لە نێو نەفسەراند، جینگامان لێ خۆش کرد و ماوهی نوو هەفتەمان لە نێو ئەواندا گوزەراند.

پاشنیومرۆی پوژیک لە رۆژەکان، نەفسەریک کە لەگەڵ مندا هاوچینگە بوو، بانگ کرا بۆ نەرمووە و پاش کاتژمێریک، بە گریان و هەللەرزینەووە گەرایەووە..

گوتم: ها خێر؟

— تەواو.. هەر نەمشەوم ماووە!

— چۆن نەزانی؟

— کەسوکارم هاتبوون، پێیان گوتم وەستیان بۆ بکەم!

نەوشەو، تا بەیانی نەپهتشت بخەوم و هەموو چیرۆکی ژیاڵی خۆیی، بە گریانەووە، بۆ گێڕامەووە. چیرۆکی ئەو، چیرۆکی هەموو ئەو کەسە نەگەتانه بوو کە لە سیستەمی بەعسا، نەبە بەرغویەکی گەچکە لە ماشینی هارینی کۆمەلگەدا.. سیستەمێک کە مەرقەکان بۆ ئەوێ بژێن، ناچارن بێنە پۆبۆت.

من، کە چەندسالان، نۆ بە بەعس خەباتم کردبوو، ماندوو بووبووم و هەموو تەمەنی گەنجیی خۆم، بە هۆی بەعسەووە، لە شاخ و چیا بەسەر بریبوو، من کە هاوێ و خۆشەویستەکانم، لە زیندانی بەعسا نیعمام کرابوون، لە شەپا شەهید بووبوون، بۆ خۆشم جاری لەژێر گازبارانی بەعسا بووم، کەچی نیعمامکردنی ئەو هاوماڵە زیندانییەم پێ خۆش نەبوو! من، وەک نینسانیک لێم نەهوانی، مەرگەساتی هاوێکانی خۆم لە زیندانی بەعسا وینا نەکردن و هەموو هەستیکی تۆلەسنەنەووەم تێدا خەوتبوو! ساتی باسی منداڵەکانی خۆیی بۆ نەکردم، منداڵەکانی هاوێ شەهیدەکانم بێر نەکووتنەووە..

منداڵەکان منداڵن، بێ ئەوێ بزانن باوکیان لەسەر چی و لە کوێدا نیعمام نەکردن!

پاش دوو هەفتە، گەراینەووە ژوورەکی خۆمان و لەگەڵ عەلی مامەحەمەدا، پۆزانمان بەسەر برین.

چىرۇكى عومەر عەرەب

۱. ۋەزىر مامەخمە، لە پارەكەكە، ۋەزىر كەوت و گوتى:
 _ عومەر عەرەب، نەزەرىيە غەبى تەقى و سەلاح چاۋزەقىيان بۇ زىندان ھىتان.
 _ ناۋى عومەر عەرەبم بىستە، نەزەرىيە كەسكى زۇر نازا و فەرماندە كەرتە، بەلام نەوانى تر
 ناناسم!
 _ نەوانىش فەرماندە مەفرەزەن، ۋەزەنم نەزاد، جىگىرى عومەر.. عومەر، نىتە زۇرەكە نىتە و
 نەوانىش لە زۇرەرى پىشمەرگەكان نەبن.
 _ لەسەر چى زىندانى كراون؟
 _ شىنك نەبن ھەبى، خۇيان نىن و چىرۇكى خۇيان نەگىرەنە.
 عومەر، ھات و سلاۋى كەرتە، لە تەنىشت مەنە، جىگەكە بۇ خۇى چى كەرتە.
 كورپىكى گەنمەنكى بالانەنە، بە دوو چاۋى بۇز و تىشكبارەھە كە زىنگىيان لى نەبارىن.
 عومەر، لە رۇزەنى سەرھەتە، نەبەنك و كەمەو بوو، لەگەل نىتەش، لاتەرىك و كەمەتر نەبەندىن.
 زىندانە، ھەمەو كەسەكان بە جۇرىك، لەگەل يەكەلى نەگىرەنە، پەرى پەيۋەندىيەكان بىرۋەست نەبن
 و نەبارە، لى خۇيان نەكەنە و چىرۇكەكانىيان نەگىرەنە.
 عومەر گوتى: مامۇستا، نىۋە بۇ ۋەھاتان كەرتە؟
 _ چىمان كەرتە؟
 _ نەپاكىتان لە يەكەلى و شۇرش كەرتە
 _ ھىچ نەپاكىتەك لە گۇرپە نىتە، پەت ۋە، نىتە نەپاكىتان كەرتە؟ نىتە كەشەفى فەكىرى و سىياسىيان
 لەگەل كۆمەلە و يەكەلى ھەبەو!
 _ ناخە نىۋە، بۇ نەۋى شۇرش تىك نەبن، پەيۋەندىيان بە مۇخابەراتى نىزاقەۋە كەرتە، ۲ مىلىيون
 نەبارەن لە بەس ۋەرتە!
 _ چۇن نەزەرىيە؟ كە نەمانەى بە تۇ گوتە؟
 _ تەنە بە نەبان نەگوتە، بە ھەمەو پىشمەرگە و لىپىسراۋىكىيان گوتە، نەۋى گەرتە نىۋە،
 كۆبەنەنەمەيان لەگەل ھەمەو لىپىسراۋەكان كەرتە و پەنەن رەگەنەن كە نىۋە، لە بەرەم كامىزەى
 قەبۇلە، بە زەمانى خۇتان، نەۋى رەستىيەتان نەكاندەۋە!
 _ تۇ، يەخۇد كەسكى تر، نەۋى فەلمەى نىۋە؟

__ نا.. من نەمدیوه. بەلام لیپرسراوەکانی کۆمەلە، پێتان گوتین، نەگەر بمانەویت دەتوانین بیسین!
__ عومەر! لەم شۆرشەدا، لەم کەژوکیوەدا، لەم دنیاوەدا کە جگە لە یاسای خوین و زەبر هیچ یاسایەکی
بیکە حوکم ناکات، خەلک لەسەر سووکەگومانیک نیعدام بەکریت، پیت وایە، نەگەر نیمە، ئەو کارەمان
بکربایە، نیستا زیندوو دەمان؟

__ نەممم.. بلیم چی.. راست بەکە!

چەند پوژیکێ گەرەک بوو تا ئەو وینە لە هزری عومەردا بێسەرەوه و وینەیکێ بیکە لە جینگا
دابێتم.. ئەوان، زەوینەکیان لە نیو هیزی پێشمەرگەدا، بۆ نەگەری نیعدامکرنی نیمە، سازاندبوو!
لەگەڵ تێپەڕینی پوژاندا، عومەر هۆگری من دەبوو، متمانەیکێ زۆری پێم دەبوو، پزیزیکێ زۆری لێ
دەنام. عومەر، سەرپاکی چیرۆکی مندالی خۆی بۆ گیرامەوه، مندالی کورەپولیسینک کە باوکی، بۆ
دابێنکرنی ژیان، سالانیک بۆ خوارووی ئێراقیان دەبات، پاشان بۆ سلێمانی بەگەڕێنەوه.
عومەر، باسی ئەو چالاکیانەی خۆی و ھاوڕیکانی بۆ باس کەرم کە لە پاش شکستێنانی گفتوگۆی
بەعس و یەکییتی، لە ناوشاری سلێمانیدا، نەنجامیان نابوون. ئەو چیرۆکە، هەر بە ھواری نیو
فیلمەکانی «رامبو» دەچوون، بەلام راستیش بوون.

__ عومەر، چیتان کەردووه، وەھا لە زیندانیا خستەن؟

__ کارێکمان کرد، بەلام ناچار بووین، ژیان پێی کرین، بێدھرامەتی و سەختیی ژیاڵی خێزانەکەم
پێی کەرم، لە کاتیکی، ھاوڕیکانی من، مەبەستم ئەوانە کە وەک من لیپرسراو بوون و نیو هینەمی
من چالاک نەبوون، ژیاڵیان باش و لێیان دەرژا. نیتەر کەرم و پەشیمان!

__ چیت کرد؟

__ چوینە شاری سلێمانی، لکتور «موحەمەد باقر» مان فراند و لە خانوویەکی چۆلدا، هەر لە شاری،
شارمانەوه و ناوای پارەمان لێ کرد!

__ چۆنتان فراند و چەند پوژ شارمانەوه؟

__ بە ئۆتۆمبیل فراندمان، چاومان بەست و لە مالتیکنا ناماننا و تەلەفونمان بۆ ژنەکە کرد.
ژنەکە، نامانەیی نیشان نا کە پارەکەمان بۆ بەیخت، بەلام لە ھووی تەکنیکییەوه، کارەکەمان بە
نەجام نەگەشت، ژنەکە ناگاداری موخەبەراتی کەردبوو، ناچار بووین لکتور جێ بەیختن و خۆمان
دەرباز بین. لکتور، دۆستی نزیکێ کاک نەوشیروان و مامجەلال بوو، کارەکەمان ناشرکا بوو!
دەولەتەنەکان، ھەم دۆستی بەعس و ھەم دۆستی شۆرش!

__ خراپتان کەردووه، بەلام نازاد بەکەرن..

__ دھترسین.. دھترسین ھەمیان بەکەن!

— نا.. پىم وا نىيە.

لە ناوهراسى ھاوينا، عومەر و ھاوړىكانى، برانە نەرھوى زيننان و كەپرىكيان برووست كرد،
لەوينا دەستبەسەر بوون، بەلام پوژى چەند جارێك، عومەر و نەوزاد لەھاتنە ژوورەو و سەربانى
نىمەيان لەكرد، نەوان، چىژيان لە قەسەوباسەكانى نىمە وەرلەگرت.
پوژىك، عومەر ھات و دانىشت، لە كاتىكنا ئەننامانى بىكەى خىزانەكە، لە پارەوھەكنا پياسەيان
لەكرد، نىمە تەنھا بووين، عومەر گوتى:

— مامۇستا، من متمانەى ھەموو نىيام بە تۆ ھەيە و دەمەويت پلانىكى خۆمت بۆ باس بكەم!

— يانەلا.. خىرا!

— من دەترسم نىعامم بكەن!

— بۆچى نىعامت لەكەن؟ تۆ دەستبەسەريت و ھالەت باشە!

— ھەننىك شتم بىستوو، كاك نەوشىروان لە نەرھومىيە و دىتەو، ھەر گەيشتەو نىعاممان
لەكەت!

— بۆ دەبى نەو نىعامتان بكات؟

— با.. لەيكات، من خۆم زانىاريم وەرگرتوو!

— من، بېوا ناكەم!

— تۆ بېوا لەكەيت يان نا، نەو نەرھووى خۆتە، بەلام من دەمەويت، پلانەكەى خۆمت بۆ باس بكەم!
دەشتوانم باسى نەكەم، خۆ من ھىچ كارىكم بە تۆ نىيە، تەنھا خۆشم دەويت و متمانەم پىت ھەيە..
خۆ سەرپەكەم دەپارىزىت؟

— عومەر، من و تۆ لىرەنا يەكترمان ناسيو، نەو سالانەى من لىپرسراو بووم، تۆم نەنيو و پىكەو
كارمان نەكروو.. لەلین ھاوړىتەيى زيننان، زۆر پتەو، بەلام ھىوانارم پلانى خراپت نەبىت!
— لەمە خراپتر ھەر نىيە!

— چۆن؟

— من، نەمشەو ھەلدىم.. ھەر سىكمان، من و نەوزاد و غەريب كونجىرىنى!

— بۆ كۆى ھەلدىن؟

— نىمە، بەيانى لە سلىمانى دەبين!

— نىختىفا لەكەن؟

— نىختىفاى چى، تەسلىم دەبينەو و تەواو!

— عومەر، كارى وھا مەكەن. ناخر تۆ چەند سالە پىشمەرگەيت، پىشمەرگەيەكى ئازا، مێژوويەكت لە

نازائیتی ھەيە. تۆ ھیچ نەماوہ نژی بە عس نەتکر بیت. بە عس نەتکوژیت!

— ھەموو شتیک نەزانم و بیرم لە ھەمووشت کردووەتوہ. بەلام نەمە نوایر پارمە. خۆ ناشێ خەبەرم
لێ بەمیت؟! لە بلی خۆمنا گوتم: وای چ شۆرشیکی سەمەر ھە! کەسێک، بە ھەموو بلسۆزی و توانستی خۆیوہ،
بەیتە پێشمەرگە، گالته بە مەرگی خۆی نەکات و پاشتر وا بە ناسانی، بەیتە جاش و لە سەنگەری
نوژمنوہ، بە ھەمان تین و تاویک کە ھەیتە، نژائیتی ھاوسەنگەرەکانی خۆی نەکات!

— خەبەرت کە لێ نایەم، بەلام کاری خراپ مەکە!

— کاری خراپ، بەرانبەر نو کەسانە نەکەم کە بەم نەرمیان بریم! مەمۆیت کاری باشیش بکەم!

— کاری باش؟

— بەلێ.. کە چووہ شار، بیارە بێم بە جاش!

— ئێ..

— خزمەتیکیش بە ئێوہ نەکەم! نا.. من مەمۆیت ئێوہش لەم زیندانە نەرباز بکەم!

— چۆن؟

— شەویک، مەفرەزەیک لەگەڵ خۆم بێنم و نەم زیندانە کۆنترۆل نەکەم، پەلی لێرسراوہکان نەبەستم،
ئێوہش لەگەڵ خۆم نەبەم!

— بۆ کویمان بەمیت؟

— بۆ ھەر شوینیکی پێتان خۆش بیت، نەتوانم لە شار بتانشارمەوہ و پاشان پەوانەمی ئێرانمان
بکەم!

— نا عومەر گیان، واز لە ئێمە بھێنە، نەم کارەمی تۆ، لە پرووی سیاسییوہ، ئێمە نەکوژیت..

— بە خونا نەیکەم!

— نەزانم لە نەستت ئێ، بەلام ئێمە نامانەوێت.. لە ناخوہ پێم ناخۆشە، نەم کارە نەکەیت و نەپۆیت،
بەلام کە تۆ متمانەت بە من ھەيە، منیش ناچارم، نەئییەکەت رابگریم و نەبێرکێنم!

— من، ھەر نەپۆم، ھەر کاریکتان لە شار ھەبوو، لە خزمەتتاندام، من نالای شۆرش نیم، بەلام تۆ ھەر
کاریکت ھەبێ، وھرامم بۆ بنێرە، لەبەر خاتری تۆ، کار بۆ براھەرەکانیش نەکەم.

من کە نەمزانی ھیان سەرۆکجاش ھەن، پەيوەندییان لەگەڵ ھێزەسیاسییەکاندا ھەيە و بە ناگاناریی
نەوان بوونەتە جاش، گوتم:

— عومەر، نیستەش پەشیمان ببیتوہ، ھەر نەرنەنگ نییە، بەلام نەگەر پۆشتیت، من کارم پێت
نەبێ..

رۇزنامە نوۋىسىنىڭ تۈرك ۋە نامەيەك بۇ مەسئۇل بارزانى!

زىندانى بەرگە ئالۇ، مەملەكەتتىكى بۇ مۇزاپىكى ئىنسانەكان، لىزەدا، يېنىنى كەسانىك كە تۇ ھەرىز
ۋىنات نەمكىرىن، مومكىن بوو.

لە كۇتايى ھاۋىندا، رۇزنامە نوۋىسىنىڭ تۈرك، كە لە رېگاي بەغنامەۋە گەشتىۋە كورستان. لە
ناۋچەي گەرىمان فرېندرابوو، لە رېگانا، بەر گازى كېمىاۋى كەۋتېوو، چاۋەكانى پەرىشان بوون.
نەۋىش بوۋىە مېۋانى ژورەكەي نېمە.

ەلى تۈركمان، خۇي كىرە ۋە رېگىرمان ۋە گەتوگۇمان لەگەلنا كىرە. كابراي رۇزنامە نوۋىس، كەسىكى
چەپ بوو. بۇ رۇزنامەيەكى تۈركى كارى ئەمكىرە، قەسەبەسىكمان لەمەر بىزۋىتەۋەي چەپ كىرە،
چىرۋىكى خۇمان بۇ گىرەيەۋە ۋە بەلنى پى دايىن كە گەرايەۋە ۋەلەتى خۇي، رېپۇرتاژىك لەسەر نېمە ۋە
ژيانمان بىنۋىسەت ۋە بىلۋى بىكەتەۋە. ئەۋ. ناۋاي ۋەنەي نېمەي ئەمكىرە، بەلام لە زىنداندا، ئەۋە مەھال
بوو. نېمە، تېگەشتىن كە ئەم نازاد ئەمكىرە ۋە لە رېگاي ئىرانەۋە، ئەچىتەۋە تۈركىيا. ئەۋ. كۈتى.
بە نىازە سەرىنانىكى بارەكەي سەرىكى پارتىيى لىمۇكراتىي كورستان بىكات ۋە مەسئۇل بارزانى
بېيىت.

مامەشىخ كۈتى: چ ئەرفەتىكى باشە! نامەيەك ئەنۋىسەن بۇ مەسئۇل بارزانى، سەرخۇشىي مەرنى
ئىدىرىس بارزانىي لى ئەمكىرە، خۇمانى بۇ باس ئەمكىرە ۋە ناۋاي لى ئەمكىرە كە ھەۋل بىكات
لەگەل مامجەلال ۋە سەركىدانىيەيەكتىدا قەسە بىكات، بەلكوۋ چارەسەرىكى سىياسىيانە بۇ كىتەبى
نېمە بېيىتەۋە. مەن نامەكەم نوۋىسى ۋە مامەشىخ پىتى باش بوو. پاشتر، زانىمان كابراي رۇزنامە نوۋىس،
رېپۇرتاژىكى لەسەر كورستان نوۋىسىۋو ۋە باسى نېمەشى كىرېوو، نامەكەي بە مەسئۇل بارزانى
گەيانىبۋو يان نا؟ ئەمانزانى.

پاییزی ۱۹۸۷

زینان جەمى دىت و پى بەر پىدار ناکەوئىت، لەپەسا و پۆل پۆل، سەرباز و جاش و نەفسەران، بە ئىل بەگىرىن و بەمىترىنە زىندان، ئىستا ئىمە بە زەحمەتیکى زۆر دەتوانىن لە ژورەكەمان بەرکەوین و بە پارەوکهەنا گۆزەر بکەین. قاوشەکانى نەفسەران و سەربازەکان، جىگای دانىشتنىشیان لى نابىتەو. ئىلەکان، بۆ ئەوێ نەخکىن و هەناسە هەلمژن، لە پارەوکهەنا بەمىتنەو. عەلى تۆرکەمان کە بە هەناسەبەركى، لە توالىتەکانەو، بە پارەوکهەنا، خۆى گەيانەو ژوورى، گوئى: نەمشەو سەربازىک، لە ژوورى سەربازاندا، خنکاوه و تەرمەکى لە پارەوکهەنا نانراوه.

ناستانى رزگارىيە! هیزەکانى يەکىتى، بۆ کشاننى بازەى ئەو نابىووقەيى دەولەت لەسەر ناوچەکەى ناواوه. هیزى ئەمەن و لە سەرمتا، بە قوربانىيانىکى زۆر، هەموو بەرزايەکان بەگرن و هیزەکانى دەولەت تىک بەشکىنن. رادىوێ يەکىتى، تەنھا سەرچاوەى هەوالەکانە و ئىمە بە پەرزەشەو. گوئى بۆ گۆرانکارىيەکانى بەرەکانى شەپ، را بەمىترىن.

هیزەکانى بەعس، هیزى ئەمەنەو، ئىرانىيەکان، بەلئىنەکانىيان بە جى ناھىنن و وەک بەريارە کۆمەکى هیزەکانى يەکىتى ناکەن و بەشداریيەکى جىيى شەپەکان نابن. دەولەت، زۆربەى شاخ و بەرزايەکان بەگرتەو.

نەم مانگە، چەترىن بۆمبارانەکان بۆ سەر ئۆلى جافەتى دەست پى ئەمەت. زىندان، لە ئۆزەخى ناووەى خۆيدا، لە هەنگامە و هاتوھاواری نەم حەشاماتەدا، ئەمانخکىنى و بەعسىش لە دەرەو، ئۆزەخىکى بۆ زىندان ناخستوو! ئەبوونەحمەد، نەفسەرىکى ئىلە و ئەلى: هەتا ئىمە لەم زىندانەدا بىن، زىندان سەلامەتە و بۆمبىکى وى ناکەوئىت!

— چۆن ئەزانىت؟

— لەشکرى دەولەت، ورینى خال و هیلکارىيەکانى نەم ناوچەيى هەيە و بە پى نەخشە، تۆپباران ئەمەت. ئەوان، ئەزانن زىندان لەسەر کام هیل و لە چ خالىکە جى گرتوو، مەگەر تۆپھاوێژىک، بە چاوى خەوالو و بە هەلە، گوللەتۆپىک بۆ نەم شوئە بنىرتا!

فڕۆکەکان پەيدا ئەبنەو، گوئىمان لە ئازىرى خۆشارنەو، لە زىنداندا، چ شوئىک بۆ خۆخەشاران نىيە. ئالەيەک و نىيا ئەلەرزى، دیوارەکان بە يەکە دىن، تۆز و خۆل و وریپارچەى ناپالم، لە پەنجەرە چاوکۆيرەکانەو، سلۆ لە زىندان ئەمەن. ناخى زىندان پەمبى لە ئەوکل و بۆنى بارووت و هیندى بىکە رەش نەمگەرئى.

له چاوی کویړی زیندانه‌وه، ښځی بیزاریه‌کانی نیټه به هیچکویی‌ک ناگات، جگه له ښځانه‌وهی نازاره‌کانی ناخی خوټ، ښځنیک نایستیت..

۱) زمیندان!

تاسه‌ی په‌یفتیک بۆ هه‌لفرین
مه‌یلی نیکا بۆ رامووسانی پۆشنایی
حه‌زی بیستن بۆ ختوو‌که‌ی په‌نجه‌ی ده‌نیک
جیا له‌ ناله‌ی ناخی خۆت!
بێزاریی رۆح له‌ دیواره‌کانی جهسته و
جهسته له‌ باله‌فریی رۆح!!

نہم ٲوڙانه، ٲرستم لن ٲراوه، تين و تاوٲكم نهاموه، نيسكهكانم، شن و سرما ناغانيان كروون.
مامهشينخ و اعلي مامحه، بالم دمگرن و بڙ چوونه تواليت، يارمهتيم دممن. مامهشينخ، تهنرووستي
له من باشتر نيه و به دهرمان بهرٲوه دمچن! من، ناواي لكٲور دمكم، دممنترنه نهخوشخانهي
بهركهلوو. لكٲورمكان ٲشكنينم بڙ دمكه، دهرزيم لن دممن و دهرماني ٲٲويسٲم ٲن دممن. له
هفتهيهكدا، ٲاش بهكارهيناني دهرمانهكان، تهنرووستيم باشتر دمبيت و وه سر ٲٲيان دمكومهوه.
زريانينك ههلهمكات و ههموو شٲٲك دممهڙٲٲن، درمختهكان له رٲشه ههلهمكٲشن، گابهردمكان تل
دمات، لافاوٲك بيت، لافاوٲك كه بلٲسهي ناگري لن ههلهمستٲ، كٲوهكان دمٲوينهوه، ههموو دنيا
زهريايهكه له ناكر، مامهشينخ ٲهلي من دمكرٲٲ و له دهرگاي گرگرٲووي زيندانوه دهردمچين، له
بهردم زينداندا، بهلمٲك ومستاوه، سواري بهلمهكه دمبين و به نٲو زهرياي ناگريا، له نٲوان زماني
بلٲسهكانوه، دميناڙووين، بهلم دمفرٲ و له ناسمانهوه. ههموو شٲٲك دمبينين، ههموو شٲٲك كه له
سووتانداه! ناٲكم، كراسنكي ناواماني سٲٲٲ ٲوشيوه و لهسر كورسيهك له گر، له تههي ناسماندا
رڙنٲشتوه و چهٲكن گولي سوورمان بڙ دهاوي.. من چهٲكه گولم ٲن ناگريٲهوه و گولهكان بهسر
زماني ناكرموه ههلهمقرچين!

خهونه کهم بۆ شیخههلی گیرایهوه، نهو گوته: خهونیکه ترسناک و سهیره!

زیندانی بەرگەلوو، فەبەرێوەری ١٩٨٨

نەر سالە، سالی هاتنی نەفالی و نەفرۆبوونی نیا بوو!
 جەنگی ئێران-ئێراق. لە بەرمەکانی نیویراست و باشووردا، چەقیو و تەکانیک نانات. هیزەکانی
 ئێراق. پێچەوانەی چاوەڕوانیی ئێران و هیزە سیاسییەکانی کوردستان، کێلگەکانی «مەجنوون»
 و هەندەم ناوچەی بیکەمی گەرنەو. کوردستان دەبێتە شەڕگەیی هیزە دژمەکان و ئێران.
 قورسای خۆی لە بەرمەکانی کوردستاندا، بە هاوکاریی هیزە کوردییەکان، زیاتر دەکات.
 لە مانگی یەنیوهریدا، زەنگی مەترسییەکی گەورە دەیسترا. تاپۆی حەزیایەکی دەبینرا کە دەیویست
 هەموو ولات لووش بەت. هیزەکانی پاسداران، وەک پەرەگورگ لە ناوچەکە وەر بوو. بون.
 کۆپتەرەکانی ئێران، بۆلاوێڵ دەفرین و لە بەرگەلوو، رێک لە تەختاییەکی تەنیشتی زینداندا
 دەنیشتنەوه. بارمەکانیان جێ دەنیشتن و دەگەڕانەوه. فەرۆکەکانی ئێراق، لە بەرزاییەوه، کۆپتەرەکانی
 ئێرانیان بنچا و دەکرد و بۆسەیان بۆ دەنانهوه.
 مامەشیخ گوتی: شوکر بۆ خوا کە یەکییتی فەرۆکەخانەیەکی هەیە، بەلام بۆ دەبێ نەم فەرۆکەخانەیە،
 رێک بە قەنگی نێمەوه نووساییت! نەترسێم رۆژێک، فەرۆکەیهکی ئێراقی، بە رۆکیتیک، فەرۆکەخانە و
 زیندانەکی نێمەش نەفرۆ بکات!
 فەرۆکەیهک هات و نیشتنەوه، عەلی مامەحەمە گوتی: بەرزەم بکەنەوه، دەمەوێت لەو کونەوه بیهێنم کە
 ناخۆ چیی تێدایە!
 جەباری عەلی حوێز، گوتی: وەرە سەر شانم!
 عەلی، لە قەلابووشکانی جەبار نانیشت و جەبار هەستا سەر پێیان.
 عەلی گوتی: وا نابێت، هیچ نابینم، دەبێت بە پێیان لەسەر شانت بوەستم، دیوارەکە هێند بەرزە دەلێی
 شوورە قەلایە!
 _ هەستە سەر پێ!
 عەلی هەستا و گوتی: دەیهێنم!
 _ چیه؟
 _ مەسینە! ئاقاب!
 _ چی؟
 _ مەسینە! دەستتوێژە لگرتن.. پاسدارمەکان، مەچن بۆ کەربەلا و پێیان وایە، ئێراق مەسینە لێ
 نییه.

جەبار گوتی: نابەزە، شانم شکا!

جەبارى عەلى حوزىز، مانگىك نەبوو. بۆ نىومخانەكەى ئىمەيان ھىناىبوو. من، جەبارم پىشتىرىش
نەناسى. نەرگایان کەرمەو، مەلایاسىن گوتى: کاک جەبار لای ئۆو نەیت!

جەبار، کالىرى دىرىنى سۆسیالیست و پاشتر ھىي يەكىتى بوو.

ئىمە، پىشىنەى چىرۆكى جەبارمان نەزانی و زىندانىكرىنى نەومان پى سەیر نەبوو.

جەبار، لە سەروەندى كۆتايىھاتنى مفاومزاتدا، بەعس نەستگىرى كەربوو. ژنەكەى كە بۆ دىنارى نەو.

سەردانى زىندانى كەربوو، لە ناوى موخابەرات كەوتىبوو. ژنەكەى جەبار، بە فەرمانى موخابەرات، لە

كاتىنكا كە جەبار پاش گۆرپەنەوئەى لەگەل دىلنىكى بەعسا، نازاد و لە ناوچەى قەرەناخ پىشمەرگە بوو.

ژەھرى لە نۆو ماستاو، بۆ ژمارەيك لىپرسراو. لە بارەگای مستەفاچاوپەش كەربوو.

لە سۆنگەى ژەھەرنۆشىن و ئالوونەبوونىيان، بىستوونى مەلاومەر و ناىكى مستەفاچاوپەش شەھىد

و لىكۆرمەحمودەوسمان، مستەفاچاوپەش. سامى شۆرش، لىكۆرشوان و ھەنەك كەسى لىكەش

ئالوونە بوون.

ژنەكەى جەبار، خۆى نەرباز كەربوو و پاداشتى خۆى، لە بەعس وەر گرتىبوو.

جەبار، جەختى لەسەر نەو نەكرىمەو، كە نەو، لەو سات و كاتەدا، لە قەرەناخ بوو، لە مەلەبەندەو

برووسكەيان بۆ كەربوو و خۆى بە پىتى خۆى ھاتوو بۆ سەركرايتى.

— نەگەر من ئاگانارى كارى نەو بىرەوشتەى ژنم بووايەم، بە پىتى خۆم نە نەھاتم. من، نەمتوانى لە

برى نەوئەى بۆ ئىرە بىم، بۆ سلىمانى برۆم! ژنەكەم، پىش نەوئەى تاوان لۆى نەو برانەرەنەى من بكات،

تۆلەى لە من كەربوونەتو! جەبار وەھای نەگوت.

مەرگى بىستوون لىكرانى كەرم. بىستوون، لە شەوى پەلامارەكەى يەكىتى و زىندانىكرىنى ئىمەنا.

مىوانمان بوو.

— من، خۆم بە نەندامى نەم رەوتەى ئۆو نەزانم، ھەر كىشەكە بە ناشتى و بى تەقوتۆق چارەسەر

بكرىت، من لەگەل ئۆو، ناخر من نەمەوت نە كورد بكوژم و نە كوردىش بىكوژىت! بىستوون،

لوانىوارە، لە گوندى «تەكىيە»، وەھای پى گوتم.

لەگەل خەستبوونەوئەى ھىزەشەكانى بەعسا، زىندان نەھات چۆل و چۆلتەر نەبوو. زىندانىيەكان،

پاكوپىس نەكران. ھەندىكىيان، بە چەرمەيك پارە، لە نۆوان ۲۰ تا ۳۰ ھەزار دىنار، نازاد نەكران.

نەفسەرىك كە ناوى پەنجاھەزار دىنارىان لى كەربوو، بە كۆل نەكرىا و نەىگوت: پەنجا ھەزار، نەگەر

كەلای نارپەرتەقالىش بىت، بە سالىك كۆ ناكرىتەو!

ھەنەك لە سەرباز و جاشان، بى بەرانەر نازاد كران، ژمارەيكى زۆريان گواستەو بۆ ناوچەكانى

قەرەناخ و خۇشناۋەتى و جارى سەكەسىك لە زىنداندا مابوون.
 بازىنەى ئەنقال، بە زمانى بلىنسى خۇيەۋە، تەنگ نەبوۋىيەۋە. بەعس، بىرپارى نابوو، بە ھەر نرختىك
 بىت نەۋ ناۋچەيە كە مەترسىيى بۇ نەسەلاتى نەۋ لە كوردستاندا درووست كرىبوو، كۆنترۆل بىكات.
 دىژاىيى بەرەكانى شەپ، لە ھەر چوارلاۋە، چەند سەد كىلۇمەتر نەبوو. ژەنرالەكانى سوپايى بەعس، لە
 نىزىكەۋە، سەرپەرشتىيى شەپكەيان نەكرد. ھىزەكانى يەككىتى، سەرسەختانە بەرگرييان نەكرد، ناپالم
 و كاتىۋشا و تۆپى نوورھاۋىژى ژارپژىن. يەك چركەش وروونيان نەنەنا.
 لە نۇلى جافەتىدا، قىيامەت ھەلسابوو، نۆزەخ تاۋ دىرابوو، مەۋفەكان، چەكدار و بىچەك، ژن و منال.
 پىر و گەنج لەو نۆزەخەنا نەسووتان.

((گەۋەى زنجىرەكان، بە ھاللىۋى نىزوۋلە و
 سىنگوتانى دايىك گەرم دانەھاتن،
 بە ھەناسەى ژەھراۋىيى بىبابان لىك ترازان!
 لە ژىر بىرىسكەى ئەۋ شىمشىترانەى بە ئاسماندا ھەلدەسوۋران
 سىپىنەى چاۋەكانى ھەتاۋ پڑا،
 دەرەبەندەكان پەرەمىيان گرت،
 ئەستىرەى بن ئەشكەۋتەكان كۆژانەۋە،
 بىنكاچەكان كەفیان چەپاند،
 كابەردەكان، سەرى بەنالەيان بە كۆشى نوالاندا كىرد!))

ۋاي خۇبايە! زىندان چۆلۈھۆلە! قاۋشەكان، سىرتەيان لىۋە نايەت. نىستا، مامەشىخ، ەلىيى مامەخەمە،
 جەبارى ەلى ھويز و من، مىراتگىرى نەم زىندانە گەۋرەيەين! شۆپش، ئەگەر شىتىكى بە مىرات بۇ
 نىمە جى نەھىشتىن، نەم زىندانەى ۋەكو بىارى، پىن بەخشيۋىن!
 جەبار، نەترسى و لە ناخەۋە ھەرسى ھىتاۋە. جەبار، شەۋانە خەۋى نىيە و تا سىپىنە جگەرە
 نەكىشى.

گەۋرەگۈلى بەيانى، نەنگى بانانى كىلىلى زىندان، جەبارى پاچەكاند.
 جەبار، لە ناخەۋە، لە قوۋلايى نەستى خۇيدا، ھەستى بە كۆتايى خۇى كرىبوو.
 _ من، نەروم! گەرنىم نازاد بكن! نىستا نەمەن و نىعام نەكن!
 نەرگا كرايەۋە و جەبار ھەستا، ناۋرېكى لە نىمە نايەۋە، لە چاۋانى جەبارنا، جگە لە ترس، ھىچى

بیکەم نەبینی! جەبار، جگەرەیکە پێ کرد. بێ مالتاواپی، پێشیان کەوت.
لە نێو گرمەیی تەقینەوهی کاتیۆشانا، گوێمان لە رێژنەگولەیک بوو. من، نەو دەستپێژەم ناسییەوه.
نیستاش نەمزانی کە ناخۆ جەبار، هاوتاوایی ژنەیکەیی بوو یاخود نەو دەستپێژە، تاوانیک بوو بۆ
سپینەوهی مرقفینک کە ناوی جەباری عەلی حویز بوو! نازانم.

((زیندان..))

کەوڵکردنی کەرەمەت لە بەرپێی گزگەکاندا،
چاوانی خۆتێتیزاوی جەللاد نیوەشەوان،
دەست و چاوبەستنی کەسیک،
دوو کەرەتوونی دلی شەوکار بە دەستپێژیک،
هاوارێکی بێفریارەس!!

عەلی مامەحمەد، من و مامەشیخی بە گرمی لە نامیز گرت، نەملاولای رامووسین و کوتی:
_ منیش بەرژم، یان نازانم دەکن و لەگەڵ کەسوکارەکاندا بچمە نێران. یاخود بەمگۆیزنەوه بۆ
زیندانێکی تر و لە شوێنێکی بیکە!
گوتمان: عەلی گیان، خوات لەگەڵ، هیوانارین بێبینینەوه، بەلام لە زیندانێکی بیکە نا!
بە پڕوشتنی عەلی، نەم گوشترا و چاوانم پڕ فرمێسک بوون.
_ کاک شێخەلی، دەبێت چارەنووسی نێمە چی بێت؟
_ جا چی ماوه! چی دەبێت با بێت!
_ ناخۆ کاک بەختیار حالی چۆن بێت؟
_ کاک بەختیار یان بۆ مەلەبەندی سێ گواستووتمەوه، رەنگە نەوی نارام بێت!
لە پارەمەکاندا، بووقۆلی، دەهاتین و مەچوون، بە هزری پەرت و شێواومانەوه، بیرمان لە نۆخە
نەکرەوه، بە رابردوونا بەگراپینەوه و بەگەشتینەوه خالی کۆتایی، خالی نواریژەکانی ژبانی
«شەرقی نوێ» لە گەڕکانی نەفالا، نێمە، کە لە دەستپێکی شۆڕشدا، نەسپناسا، بەرهو چارەنووسیکی
گەش غارمان دەدا، نیستە لە پەشتێن چارەنووسدا، لە کۆتاییەکانی زیندانی شۆڕشدا، چاوەڕێ
بووین! بەرگای زیندان کرایەوه، فەرهاد و مەلایاسین، پێکرا و هژوور کەوتن..
_ نێومش خۆتان نامادە بکن، شتەکانتان بپێچنەوه و لەبێ بڕوین!
_ بۆ کوێ؟

— ھېشتا نازانین، زیندانەكە نامەخەین و نیتوھش، دەچنە مەقەرپەك تا بېریاریكتان بۆ ھەریت! لە ماوەی سالتیک و چەند مانگاندا، لە زیندانی بەرگەلۆو، نیمچەمالێكمان پێكەوھ نابوو. چی كۆ بكەینەوھ؟ رۆمانەكانی یاشاركەمال، ھەستوووسەكانی خۆم، چەند كۆتییەكی فیکری و سیاسی، ھەندەك جلی ژیرەوھم لە كۆلەپشتیک نان و مامەشیخیش ھەر وھای کرد. نێمە ساز و نامانە، لەگەڵ فەرھاد و مەلایاسینا، لە زیندان ھەركەوتین. لە ھەساری زینداندا، بۆ ئاچار ئاوپم لە ھەرگا پۆلایینەكە ی زیندان نایوھ، لە سوورگییە نەستووورەكەم روانی، نەو سوورگییە سالتیک زیاتر بوو، ھەموو رۆژێك لەگەڵ كازیوھنا، زێرە ی لە میتشك ھەلەساندا! رۆژێكیان بە مەلایاسینم گوت: بۆ وا بە قاییم نەو سوورگییە رانەكیشن؟ ھەنگی زنجیرەكە، لە نۆزەخوھ ھەییسترت! ناکریت كەمێك ھێورتر بیت؟ مەلا، بە زەرەخەنەكەوھ كە لە سووكايتی خالی نەبوو، گوتی: مامۆستا، ئێرە ھوتیل نییە، ئێرە زیندانە، زیندان!

فەرھاد، ھارپێانە قەسە لەگەڵ ھەركەین و لوتفی ھەنواند، خۆی لەگەڵمان ھات، لە زاری ھەربەندەك تێپەڕین و بە چۆمی بەرگەلۆونا سەركەوتین. لە بەرھەم مەقەرپی مامۆستا عەبدولانا و ھەستاین و وتیان، فەرھوون! ئێوھ، لێرە ھەبن.

مامۆستا عەبدولا، نەنامی سەركەنايتی «شۆرشگێران» بوو، پیاویكی جوامیر و بەرێز كە رێزێكی زۆری لێ گرتین.

ھاژە و ھارە ی كاتیۆشاكان و نالە ی تەقینەوھ ی ناپالەكان، بواری قەسەكرن و لێككێگە یشتیان ھەبنا.

ژوورێكی پاك و ڕووناك و گەرموگەر كە راخەر و پێویستیەكانی تێنا بوون، لە نامیزی گرتین. لەو نۆزەخەدا، ناخستنی ھەرگا پێویست نەبوو، لە ساتێكدا، ھەبوو چەنجاران، فریای كەویت و بە قەلەمبازێك، خۆت لە ھەشارگا كە بەاویت!

شەو، كە جارێ رانەكشابووین، گەرمژێك و نییە خۆمان لەژێر ھەرگا و پەنجەرە ی ژوورەكەدا نیتەوھ! بە پەلەپرووزی، لە ژوورەكە ھەركەوتین. وای خوایە! ژوورەكانی بێكە ی بارەگا كە نەما بوون. نێمە، خۆمان لە ھەشارگەكە ھاویشت و شەومان لەوێدا رۆژكرەوھ.

بەیانێ گوتیان: خۆتان نامانە كە! لەگەڵ ئوو پێشمەرگەدا، خۆمان گەیانندە بارەگای جەبارفەرمان. جەبار، لەسەر بانێ مەقەرەكە ی و ھەستابوو، سەرگەرمی كاری خۆی بوو. ئوو، خۆی لە نێمە نەبان كرد، نێمەیان لە كانانی بارەگا كە نانا و چاومێژ بووین. كاترەمێرێك تێپەری و كادریك بە ناوی «عەبدولكەریم ھەلەمنی» ھات و گوتی با بڕۆین!

— ھەچینە كۆی؟

__ لەگەل كاك على بچكۆل ۋە ئىزىكنا، بەرە «مەرگە ۋە كانىتو» دەرۋىن!
 ھىزىكى گەرەى نىۋاۋىيە لە پىشمەرگە ۋە پاسدار. لە بەرگەلۈۋەرە جىما ۋە نىمەش لەگەلئاندا. لە
 ھەۋرازى «كەرگەر» سەرگەۋىتىن ۋە لەۋىرا، بۇ ئۆلۈك شۆر بۈيۈنەۋە كە كۆتايى نەبوو، ياخود مەن،
 بە ھۆى ئوۋ سالى ۋە نىۋ. ژيانى زىندان ۋە نەجۈۋلانمەۋە، رۆجىم دىۋىيىست لە جەستەم دەرېچىت،
 ۋەھام دىيىنى!

بەرەبەيانى رۆژى ئواتر، نىزىك گۈندى كانىتوۋ بۈيۈنەۋە ۋە مەن، ھىزى ھەنگاۋىكىم پى نەماۋو.
 ەبىۋلگەرەم گۈتى: مامۇستا، زۆرمان نەماۋە، ھىز ۋەبەر خۆت بىنى!

__ ناتوانم، دىيىت پشوو بىھم!

__ نانىشە! مەن چاۋەرەيت ئەگەم.

ۋەكۆ لاشەيەكى بىگيان، لە تەبارىكنا كەۋتېۋوم، ەبىۋلگەرەم بە بىارمەۋە، چاۋەرەيت بوو.
 مەزگەۋتى كانىتوۋ. لە زىندانىيان جەمى دىھات. ەلىي مامەھەمە ۋە ەلى سامىي تۈركمان، پىشۋازىيان
 لى كرىن ۋە جىگايان بۇ كرىنەۋە.

كانىتوۋ. لە نامىزى ئاسۇسدا، لە نىۋ ھىلانەى بەفرىا ھەلىشىتوۋە. لە مەزگەۋتەزىنداندا. نەفسەرەكان،
 مۇستەشارەكانى فەۋجى سوۋك، ئەۋ پىشمەرگانەى لەسەر كىشەى «قەتل» زىندانىيۈن، ھەندەك
 سەربازى بىرىندار، مەن ۋە مامەشىخىش چاۋرەيتى چارەنۋوسى خۇمان ئەگەين.

شەرەكان گەرم بۈۈن.. چىنگە گېرەكانى ئەنقال، ئەك ھەر مەۋز، گۈند ۋە ئار ۋە بەرىي دىسۋوتاندەن
 ۋە بالاي «ئاسۇس» ىشى دەرۋوشاندەن. تەرمى شەھىدەكان ۋە جەستەى لە خۆشەنەلالى ئەنگاۋتەكان.
 دەرەنارە مەزگەۋت. مەزگەۋت، ھەم زىندان ۋە ھەم تىمارخانە ۋە ھەم مەككە شەھىدەكانىش بوۋا لەسەر
 تاتەشۋەرەكە، لە كەنارى ھەۋزە گەرەكەى مەزگەۋتدا. تەرمى سەرتىپىكى يەككىتى ئانراۋو. ئەۋ،
 پىۋىكى بالابەرزى سوۋروسىپى جۋانخاس بوو كە مەن، پىشتەر دىمناسى.

كانىتوۋ، بە ھەمۋا لىكناۋەيەكى جىۋىگرافى ۋە جىساباتىكى ھۈنەرى بەرپۈەبىرنى جەنگ، دەرۋو
 ئۈپىنگە ۋە ئۈسەنگەر بىت كە بىكەۋىت، كەچى ۋەھا نەكەۋتەۋە.

شەۋىك لە كانىتوۋ، پشۋومان ئا ۋە بىانىيەكەى، فەرمانى گەرەۋەى شىخەلى بۇ سەرگەلۈۋ، بۇ
 نەۋەى لەۋىرا ئازادى بىكەن ۋە بە كۆپتەر بۇ نىزانى بىننەن. گەشت. شىخەلى، گەشتى جىدىيى
 تەندروستىي ھەبوۋ. مامەشىخ، مەن لە نامىز گەرت ۋە بە گەرەۋە ماچى كىرم ۋە مالىئاۋايى كەردا!

__ خەمت نەيىت ۋە ۋەرت بەرز بىت، يەككەر دىيىنەۋە!

__ خەم نىيە، بزانىن چارەنۋوس چى دىيىت!

گیرخوارین لە گەرووی نەفالا

— وەخۆ کەم! خۆتان کۆکەنەوه و بۆ نەرمەوه! نەفالا گەشت! دەنگێک وەهای گوت.
 مەگەوت شتوا و بوو بە هەلا و فرکان فرکان. کۆلەپشتەکەم لە کۆل کرد و پالتۆکەم لە بەر کرد..
 پیتلەمکان! نایانینەمەوه، کەسێک لە پێی کرەوون و بۆی نەرخووه. منیش، جووتیک پیتلۆم لە پێ کرین
 و لە مەگەوت نەرمەگەوت. لە مەگەوتدا بوو بە دەستریژ، گولەکان لە جەستەى نەفسەرە بریندارەکان کە
 نەیان دەتوانی نەرمەگەوت و پێ بکەن، نەریاز نەبوون و بەر دیوار و بنمیچەکە دەگەوتن.
 لەبەرەم مەگەوتدا، نەفسەرە دیلەکانیان ریز کرین و پێیان گوتن: ئێوه دەتوانن پێ بکەن، دەی وەرێ
 بکەن!

— مامۆستا تۆ چی دەکەیت؟

رەسوڵی کاکەزەش، کە لێرسراوی نیشوکارەکان بوو، پرسبیری لێ کردم.

— تۆ هەرچی بەکەت پێ باشە، وەها دەکەم.. من، لەگەڵ ئێوه دیم!

— لەگەڵ ئێمەدا نەریاز ناییت و رەق هەڵدەیت.. تۆ نەزانیت، ناسۆس چ سەختە؟ چەند نوورە؟ چ
 بەفرێکی لێ کەوتوو؟ پێنج سەعاتیک سەرمەگەوتن و نەویندەش زیاتر نابەزین، تا دەگەینە «سەفرە
 و زەرەون»، بۆ تۆ کە دوو سالی و نیو زیندانیت، مەحاله!

— ئەی چی بکەم؟

— خۆت سەرسەشک بە! هەرچی بەکەت خۆت بە گونجایی نەزانیت، ئەوه بەکە!

— تا هەر کۆی بتوانم دیم و پاشان بیرێکی لێ دەکەمەوه.

بە پشت کانی توو بەلگەپاين و بە ئێو رەز و باخانا، رێک بە بەرەم کۆنەبارەگاکی سالی ٩٨٤ی
 دەسگای نێویندەیی رۆشنییری کۆمەڵەدا، چنگمان لە بالای بەفراوی ناسۆس گیر کرد. نەفسەرەکان،
 هەیانویست خۆ بگنخینن و خۆ بەزەنەوه بەلام گولەبارانکرینی نوویان، بە دەستی پێشمەرگەیک کە
 کەسانی خۆشەویستی خۆی لە دەست نابوون، رێگای لێ گرتن و ناچار بوون، گوێ بە خۆیان بەن!
 نەفسەرێک کە زەندەقی چوو بوو، خۆی بە مەنەرە پێچا و گوتی: مامۆستا، بێماریزە، خاتەر نەللا!

— نەگەر دەتەوێت زیندوو بێنیت، سەرمەوه! منیش دەتەوێت کەولی خۆم رزگار بکەم.

نەفالا، بە دوماندا، بە لاقی ناگیرنەوه، غاری دەدا! رێژنەى نۆشکا و گولەتۆپەکان، کانی و باخ و
 رەزەکانیان بە نێمەشەوه، گێر دەنان.

من و عەلی مامەمحەمە، لە ئێو قەتارەى سەمان پێشمەرگە، پاسدار، دیل و زیندانی، ژن و منالاندا،
 بەروبوو، لە بەفری تا چۆکان هاتوو، سەرمەگەوتین!

نییه!

کۆمەلێک، ناگرتکیان هەلکەربوو و لە دەوری ئاپورەیان داو. لە ناگرەکه نزیک دەبینەوه، زیرۆی
عەبدولاً پێوی و گێلاس خانی هاوسەری، لە من دەروانن..

— کاک پشکو، پێلاوت لە پێتا نین، پێتەکانت لە دەست دەهێت! زیرۆ وەهای گوت.

— ئەزانم، بەلام چارم نییه!

نەفسەرە بیلەکانی بەعس دەبینم، بە پیز، بە بەرچاوی ئەو هەموو پێشمەرگە و خەلکەوه، بەرەو
مۆلگای سوپای خۆیان، ملی پێگایان گرتوو و کەسێک کاری بەوان نییه.. هەموو کەس، لە خەمی
خۆی و چارەنووسی مآلومندالی خۆیدایە! شیرازەیی نۆخەکه تێک چوو و کەس ناگای لە کەس
نەماو.

ناگرەکه بە جێ نیلین و بەرەو خانەباختێک دەڕۆین. من، لە پێتەکانم راسمیتیم و هەموو دنیا، بە هەموو
شۆرشەکانییەوه، لە جووتی پێلاو دەبینم! جووتی پێلاو، هێندەیی هەموو دنیا گەرە بیت و جێگای
پێتە ئاوساو و نیوهمربووکانمی تێتا بێتەوه!

— مامۆستا، ئەو تەکیک پێلاو! عەلی، وا دەلی.

تەکیک پێلاو، لە پێتەکانم و پال بە دەرگای مآلێکەوه دەبینم و دەیترازینین. مآلێکی گەرم و جارێ
کوانووێان سارد نەبووتەوه. نار لە سۆپاکە دەنێین و گەری دەهین. سۆپا، نێڵی ئێ، دنیا بیت
تاریک نابیت.

عەلی، لە مآلەکان، نان، هەنگوین و پەنیری ژاژی دەمۆزیتەوه و لە ژوورێکی بیکەنا، هاوار دەکات: ئەم
مآلە بووکاندار بوونە، پێلاو.. سەد جووت پێلاوی لێیه!

جووتی پێلاوی چاک لە پێتەکانم، نان و پەنیر و چا دەخۆین و لەبەر ناگرنا، لاقانی لێ
راسمیتین..

تەقەیی دەرگاکی هات، چوار کەس خۆیان لە ژوورێ نا، عەلی سامیی تورکمان، سەرپار ناویک کە
پێشمەرگە و خەلکی شارەزور بوو، ئەو، لەسەر کێشەیی قەتڵ زیندانی کرابوو. سێهەمیان، پیاویکی
ریشسپی بوو، ئەو، موستەشار بوو، بێپار بوو بە چەرمەیک پاره، نازاد بکریت، بەلام نەنقال پێگای
نەماوو. چوارەم کەس، پیاویک بوو سەر بە موخابەرەتی بەعس و پێشمەرگە دەستگیریان کەربوو!
ئەوان، نانێان خوارد و پشووێان نا، لەبەر گەرمیی ناگرنا، قسەوباسمان گەرم کرد و جاروبار،
تەقینەوهی گوللەتۆپێک، ساریی دەکرەوه..

کابرای موخابەرەت گوتی:

— مامۆستا، تۆ چی دەکەیت؟

— من، پلانی خۆم ھەبە.

— چۆن؟

— پێش گزنگ، بەرھەو سەرگەلوو ھەرۆم.

— لەوێ زیندانت ھەمەنەو، ڕەنگە بشتکوژن!

— با بیکەن.. چارێکی بیکەم نییە!

— با، ھەتە!

— چۆن؟

— لەگەڵ من وەرە!

— بۆ کوێ؟

— مامۆستا، تۆ، من ناناسیت. من، جەنابت ھەناسم، ھەزانم چیت و کوێ کێت و ھەشەرەت کامیە.

بەلێنی شەرەفت ھەممی، بە سەلامەتی و بە نۆتۆمیلتی خۆم، بچ ئەوێ ھەولەت پێ بزانی، ھەتگەینە

سلێمانی و ڕزگارت ھەکم!

— سوپاست ھەکم، من کاری وا ناکەم!

لە مامەمی موستەشارم پرسى:

— تۆ چی ھەکی؟

— من، ڕینگای نوورم بۆ نزیک بووھتەو، بەیانی، خۆم تەسلیمی سوپا ھەکم و بیست ھەزار

بیاریشم، لانیگەم، قازانچ کرد!

— ەلی سامی، تۆ چی؟

— مامۆستا، ھەیفەت نەکردا من لەگەڵ تۆ و ەلیی مامەحمە و سەردار ھەبم، من، تا «پەتەکە» لەگەڵ

نیوھم!

نەو شەو نەخەوتین، کاتژمێر ٤ی بەیانی گوتم:

— ھەستەن با بەرێ کەوین!

نێمە، بەرەو بەسیانمان لە خانووەکەمان جێ ھێشت. سەرھتا، بە ناو باخەکاندا، بۆ ئۆلەکە شۆڕ

بووینەو و پاشان بە چیاکەمان سەرکەوتین.

لە ڕینگان، لەگەڵ کاروانی ژن و منداڵانمان یەکمان گرتەو. ژنیگە کە پەلی نوو منداڵی گرتبوو، منداڵی

سێھەمی لە کۆل نابوو، بە نێو بەفرەکانمان ڕیتی ھەکرد و ھەناسەى سوار ببوو. نێمە کە پشووێکی

باشمان بابوو، بە نۆرە، تا لوتکەى چیاکە، منداڵەکانمان لە کۆل کرین.

عەلى مامەخمە گوتى: مەن لەگەلت دىم، نايەلم تەنھا يىت، سۇراغىكى كەسوكارىشم ئەكەم، بەلام با چەككىشمان بىمەنى!

سەلىم، نامەى نووسى، ولاغ پەيدا كرا، چەككىيان نا بە عەلى و بە پى كەوتىن. لە پىگانا، سەنان ژن و منىال و پىشمەرگە، پىچەوانەى پەوتى نىمە، بۇ سەرسنور دەرۋىشتىن.

لە سەرگەلوو، لە بارەگايەكنا، ملازم عومەر، كۆسەرەت پەسول، لىترى سەيلىمەجىد و زۆر لىترسراوى دىكەشى لىيرون كە سەرگەرمى پاشەكشەپىكرىنى ھىزمەكان بوون. ملازم عومەر، كە زۆر سەرقال بوو. ھات و باۋەشى پىدا كىرم. شىخەلى، جارى ھەر لەۋى بوو، چاۋەرپى بوو تا بۇ نىترانى بىتىن. چەند ساتىك لەگەل شىخەلىدا نانىشتىن. لىتر، پىشمەرگەيەكى نارد و جووتى پىلاۋى «نەبىداس»ى نوۋى بۇ ھىتام كە بۇ نەو دۇخە زۆر پىويست بوون. نەمەونىۋار، مامۇستا عەبۇلا ھات و گوتى: مامۇستا لەگەل نىمە ۋەرە!

سواری ئۆتۆمبىلىك بووين، لەژىر تۇپپاراندا، لە «سەرگەلوو» ۋەرە ياخشەمەر و بارەگاي مامجەلال رۋىشتىن!

لە ياخشەمەر، منيان بە مەفرەزە تايەتەكانى مامجەلال سپارد و خۇيان گەرانەۋە. بەختيار و ھۇشيارى سالىح پەفەت، لە نانامامىي مامجەلالدا، بەرپىسى پىشمەرگە و مال و ھالى مامجەلال بوون.

كەسىك ھات، منى لە ئۆفيسەكەى مامجەلال كىرد، دەرگاگەى ناخست و رۋىشت! چەندسال پىش نىستا و چەندىن جار. ھەر لەم ئۆفيسەدا، مەن لەگەل مامجەلالدا نانىشتوم و باسى كىتە و گىرەتەكانم لەگەلدا كىرۋە. ھەر لەم ئۆفيسەدا بوو، نەو گوتى: كەلك لە نەزمونى فەلەستىنىيەكان ۋەردەگرىن و چوارچىۋەى يەككىتى نىشتىمانىي كوردستان، فراوانتر ئەكەين! نەى بۇ نەيكرد و بارەكەى بەم ھەۋارە گەياندا؟ رەنگە نەو وىستىتتى و بەشىك لە سەركىرايتتى كۆمەلە و نەوشىروان مستەفا نژ بووين، ناخر، جىابوونەۋى نىمە لە كۆمەلە و مانەۋەمان لە چوارچىۋەى يەككىتىدا، بىكەى نەسلەتى نەوشىروان و سەركىرايتتى كۆمەلەى دەرەزاندا! نەى كى نالەت ھەموو نەو بۇچوونانەى مامجەلال، تەنھا بۇ پاكىشانى نىمە نەبوويت بۇ خالىكى رۋوبەرۋوبوونەۋە كە بواری پاشەكشەمان نەيىت و نەۋانىش بۇ پاكىتاۋكرىنمان نەستناۋەلابىن؟!

پەنجەرەكانى ئۆفيسەكە، بە نووكەلى ژەھر و بۆمبەكان، رەش ناگەراون. لەگەل چىرۋونەۋەى تارىكىدا، تەقىنەۋەى بۆمبەكان بە نالەتر و بۇنى ژەھر خەستىر نەيىتۋە. پىشمەرگەكان، بە نەمامك و جلوبەرگى دژەژەھەرۋە، لە ھەشارگەكانان و منىش لەژىر رەخمەتى ژەھرنا، لە مالى مامجەلالدا، چاۋەرپى نواساتەكان ئەكەم!

پىشمەرگە يەك نىزىك دەيىتەۋە و من ھاۋارى دەكەمى:

__ كاكە تا ئىرە ۋەرە! پىشمەرگەكە نىت و من دەلىتم:

نىۋە خۇتان لە خەشارگەنا و بە دەمامكى نژەگازەۋە نانېشتوون و منىش لىرەنا، لەم نۇفېسە شوۋشەبەننەنا، زىندانىم!

پىشمەرگەكە، دەپرات و خىرا دەكەرىتەۋە.

__ مامۇستا، نەم جلوبەرگە بېۋشە و نەم ماسكەش بگرە، دەتوانىت بىتتە لای نىمە. كاك بەختىار، دەلىت: با بىتتە لای خۇمان.

نەۋشەۋەمان لەژىر گرەمژنى كاتىۋشا و ژارباراننا، پۇژ كرىمەۋە و بەيانى، لەگەل گزنگنا، كەلوپەلى مامجەلاليان لە بوو تراكتۇر باركرد، سوار بووين و بەرەۋ بەرگەلۋو، لە ھەۋرازى «كەپكەپ» ھەۋە، بەرەۋ گوندى گۆمەزەل، گەراينەۋە. گۆمەزەل، جەمەى ئى و ژەنرال بەفر، بە شمشىرى پچىۋى دەستىيەۋە، پىگای دەربازبوونى گرتوۋە و دەبى چاۋەرئى بىن!

کاروانتیک لەنیو زریاندا!

پاش نوو رۆژ چاوهروانی، کاروانی پێشمەرگە و خەڵکی گوندەکانی نۆلی جافەتی، لە گۆمەزەلەوه، بەرھو نۆلی «سەفرە و زەرەون»، بە ڕی کەوت.

نۆل بە نۆل و باسکەوباسک، ھەلەمگەرێن و دادەمگەرێن، ھەموو نیا سپی دەچیتەو، سەپپەک ناوی چاوان دەبا، سەرمایەک نەک ھەر دەست و لاقان، دلانی پڕ لە شکست و بێھێوایی نەچیتێت. نەمە کاروانیکە، بێ ڕێبەر و بێ چاوساغ، لە ھەولی نەربازبوون لە گەرووی ژەھراوی نەنقالدا، ڕووی لە نۆلی بەستەلەکی مەرگ ناو!

لەم نۆلدا، لە نیو نۆلی شەختەدا، سەدان پەتووی ڕەنگاوڕەنگ و دەیان پارچە پارچە، بە بنچکانەوہ جێ ماون و زۆر لەوہ زیاتریش، بە ئیترایی چەند کیلۆمەتر، پەتووە نالووالاکان لەسەر بەفر پارخان تا مینگەل و وڵسات، لەنیو بەفرنا ڕۆ نەچن! نەم تابلۆیە، ھەر دەلێی ڕیژیسیۆریکی لێزان، بۆ نەرتنانی فیلمی کارەساتی ناژەل و مرقۆھەکان، جێبەجێی کردوہ!

لەم نۆلی مەرگەدا، مرقۆھەکان تا کەمەریان لە بەفرنا چەقیون و لەگەڵ چارەنووسدا ملانی نەکن. لە بەستەلەکی شکستدا، لەبەر کەلاکی مەر و بز، ڕەشەولاغ، گوێدریژ و بەرزەولاغ، بواری ھەنگاونانت نییە! کێ پالەوانە بەبەختەکانی نیو کۆمەلەچیرۆکی «لەژێر ناسمانی شەختەدا»ی «جاک لەنەمن»

دەناسیت؟ نێمە کتومت نەو پالەوانانەین کە چارەنووسمان بە زریان و نەنقالەوہ شەتەک تراوہ! مرقۆھە گوناھەکان، ھەموو شتێک لە بەفرنا جێ نەھێلن و تەنھا نۆلی لە ھەموو شتێک خالیی خۆیان، لەگەڵ خۆیاندا دەبن و بە ھیوای بەجێھێشتنی میژوو، ھەناسەبڕکێیانە! نەوہ نێمەین کە دەمانەویت میژوو بێزێنین یاخود میژوو، لە نەرگای خۆیناوی نەنقالستانی خۆیەوہ، وەنەرمان دەنیت؟

کاک بەختیار، نەم چەکە زیادانە چی لێ بکەین؟ پێشمەرگەیک، پرسیار لە بەختیاری سەلەح ڕەفەت دەکات.

— چیان لێ نەکن، بیکەن! فرێیان بدەن!

من دەلێم: چەکیک بەدەنە من، من دەتوانم چەکیک ھەلبگرەم!

زیندانیک بە کلاشینکۆفیکەوہ، لە نۆلی مەرگدا، بێھێوا و نیوہگیان، لەگەڵ کاروانیکی شکستخواربوو، بەرھو سنووری شکستیەکان بە ڕێگاویە!

لەگەڵ نارای حاجی برایم و پێشمەرگەکانیدا، ماوہیک پێکەوہ دەبین. پاشان زمانی زریانەکە لێکمان داوەڕی و نیلی من خۆم تەنھا دەبینم.. تەنھا و بێ ھیچ کەسیک، بێ پێشمەرگە و پاسەوان.

بى «بەختيار» ۋ «ھۆشيار» ۋ ھەر كەسنىڭ كە بەرپرسيارىيى پزگاركرىن ياخود نىعمامكرىنى زىندانىيەك، لە نەستوى خوى بىنتا

زىندانىيەك، بۇ نازانكرىن ياخود نىعمامكرىنى خوى، نە فرىشتەيەك شىك نەبات ۋ نە جەللايىك! لە لووتكەيەكى بەرزەۋە، بەرز تا نىزىك مالى خويابەك كە لە بورجى سەلتەنەتى خويەۋە، لە مەرگەساتى پەغىيەتەكى نەروانىت، چۆلەچراي ھومىندىك نەيىنم ۋ جەستەي نازاۋم، بە تولەپتى شەختە، بۇ ناۋ نۆلى كە چەھىۋايەك كىتىش نەكەم.

لە نىۋان چەننىن چارنا، لە چارىك ژورور نەكەم كە ۱۰ تا ۱۵ پىتشمەرگى نىۋەمىرەۋى لىن پاكشاۋە، چايان نەم كرىۋە، ھالۋى ھەناسە ۋ بۇنى چاي نەمكراۋ، فەزاي چارىان لىۋانپىژ كرىۋە.

مارفا! پىك خويەتى ۋ بە تاكە چاۋەكەيەۋە، لىم نەروانى..

_ مامۇستا، ھالت زۆر شېرە!

_ جا كى ھالى شېر نىيە..

سەيرىكى چەكەكى كىرم ۋ كوتى:

_ بۇ بە تەنھايە؟

_ لەگەل مەفرەزمەكى مامجەلالنا بووم، نەۋان نواكەۋتوۋن ۋ نازانم چىيان لى بەسەر ھاتوۋە!

_ نازايان كرىيت؟

_ ھەموۋان نازايىن!

نەۋ شەۋە نەخوتەم بەلكە بوورامەۋە! بەيانى كە پۇژ بوۋيەۋە، لە چارىگەكە رامام، سەنان ۋ بگرە ھەزاران كەسى لىۋو. خەلك بە پى، بە تراكتۇر، بە ئۆتۆمبىلى پاساران، بەرەۋ شاناخسى ۋ مەروى نەپۇشتىن، تا لە چۆمەكە يەپەنەۋە ۋ پەناگايەك لە خاكى نىراندا پەيدا بكن.

ۋەي خويابە! نەۋە ناشبەتالىكى جارىۋەندراۋە! ناشبەتالىك بە بۇنى ژھەر ۋ خويەنەۋە! نەۋە ھەرسىكى بىكەيە ۋ كەسنىك، خوى لەژىر بارى قورسايە كارھەساتبارمەكى نانیتا! كى بوو كوتبوى: تەرمى شۇرش لەۋ گۆرەي كەۋتوۋە، كەسنىك جورنەت ناكات بىنىۋى!

ھىشتا ھەۋالىكەم لە بەختيار ۋ مەفرەزمەكى نىيە. بۇ نەپى چاۋەروانى نەۋان بىكەم؟ بە خۆم كوت. چ نەرفەتىكى باش، سۋارى ئۆتۆمبىلىك نەبىم ۋ يەكسەر بەرەۋ سۋورى پەرىنەۋە، بەرەۋ ۋەدەستخستەۋەي نازايىيەك كە نوو سال ۋ نىۋە، بە ناھەق لىم زەۋت كراۋە. نەم فرسەتە، نەشنى نەستىپىكىك بىت بۇ كرىنەۋەي نەرگايەك بەرەۋ چارەنوۋسىك، جيا لە زىندان ۋ نازارەكانى! نەمبولانسىك ھات ۋ ساتى نەيۋىست بەرەۋ سۋور بگەپتەۋە، سۋار بووم ۋ كەسنىك لى نەپرسىم.

نەمبولانس، بزوت و منیش بە هزریکی پەرتەوه، جینگایەکم گرتبوو. نیوکاتژمیر تیپەری و لەسەر رینگاکە، بەختیار و مەفرزەمەم بینی که لە سنوورەوه، بۆ پەیداکردنی من، ئەگەرانیوه و هەموو ماشین و تراکتۆریکیان بەپشکنی. ئەوان، نەمبولانسەکیان راگرت و گوتیان: ئەوه تۆ لە کویت؟ وەرئ خوارئ!

__ من، نۆهەم بزر کرد و بە شوین نۆهەم ئەگەرەم.

چەکەکیان لێ وەرگرتەم و لەگەڵ خۆیان بڕمیان.

نێوارئ، لە شاناخستی، لە بارەگایەک که «حەممینی خەجئ» لێرسراوی بوو، وچانمان نا.

حەممینی خەجئ، هەم هاوڕێی زۆر خۆشەویستی من و هەم نەننامی «نالای شۆرش» یش بوو.

بەیانئ، بۆ هەمووچاوشتن، چوومه سەر کانێیەک و حەممینیش هات!

__ چیت لێ ئەکەن؟ بۆ کویت ئەبەن؟

__ نازانم چیم لێ ئەکەن و چارەنووسم بە کوئ ئەکات، بەلام لێنایم، لە نێرانەوه، ئەمکەیننەوه

«قاسمەرش» و «نێوزەنگ»، لەوئ، لە زیندانم توند ئەکەنەوه؟

__ خۆت نیازت چییە؟

__ تۆ هەوآل بۆ کاک جەمالی حەمەیی خواکەرم و براوەران بێتەرە که من زیندووم و هەر چۆن بیت.

هەولئ هەلاتن ئەمەم، با ئەوان ناگاران بێ!

__ لێنیا بە، ئەو کارە ئەکەم.

ئەنقال.

زنجىرەكانى دەستم دەكاتهو و پۇحم ويران دەكات

((لەسەر پردە نيوە پروخواو خان نووسىبوويان:

بە خەمساردى خەونەكەنتان جى بىلن و

فەرموون بۇ ئەودىوى مېژوو!!)

بە ئۆتمىيلىك. لەسەر پرىتىكى نيوە پروخواو پەرىنەو و لەوسەرىيەو، پاسارەكان وەستابوون و ناواى بەرگەى مۇلەتى پەرىنەوھيان دەکرد، مۇلەتى پەرىنەو بۇ ئەودىوى مېژوو. بەختيار. ناوى منىشى وەكو پىشمەرگە، لەلىستى مەفرەزەگەى خۇياندا نووسىبوو! ماشىنەكە، بەگەرىمەنى چىايەكنا، پىنچاوپىنچ ناژۆتى و لەسەر لووتكەو، ئاوپرىكم لەولاتىك نايەو كە تانوپۇى بەژەھرى ئەنقال چنرا بوو! ولاتىك كە رۇزگارىك بۇ من ولات و رۇزگارىك مەكۆى خەبات و رۇزگارىك زىندانى پۇج و رۇزگارىكىش ئەنقالستانە و لىنى ھەلىتىم..

((تۆ ئىستا لەلووتكەى ئەوبەرى مېژوودا،

لەقوولكەى مەينەتى و تىكشكان،

لەدۆلىك لىوانلىو لەخوین و

بەلەمىك بەرەنگى زەردەپەر،

لەگۆلىك مالىمال لەچاوى نووقاوى ئەستىرە،

درەختىك لەبەرگى پايزدا،

گولجارىك گولگولین بەجەستەى زارۇكان،

لەئاسمان دەروانى كەتەرمى دايكى

لەئامىز گرتوو!!)

((لەشيعرى تارمايى ویتەكانەو))

لەگوندىكى دەرووبەرى «بانە»، بابەزىن و لەديوەخانى ماللىكى ئانبىما، پشورمان نا و شو، لەوئى خەوتىن.

شەو، دەمويست دەرفەتىك بۇ دەربازبوون بىينەو، بەلام پىشمەرگەكان وريا بوون، پاسەوان لە بەرەرگا ھەبوو، بەختيارىش، لەپايىنى ژورەكنا، نزىك دەركاكە، پاكشاپوو. ئەو، لەگەل ھەر

چوونەمەرەمەیهکی مندا، هەلەمستا و چاوپیریی ئەکرم.

بەرەو شاری «سەرەشت» ڕۆیشتین و نیواری لە ھۆتیلکنا نابەزین.

من، لە ژووریکنا جینگام بۆ نانرابوو، کە بەختیار و چەند پیشمەرگەیهکی بیکەشی لێبوون.

زۆربەیی کات و ھەتا ھەمی خەوتن، لە ژووری پیشوازیی ھۆتیلکەنا ماینەو و پێم وابوو نەمە

دەرفەتیکە، ئەگەری بێنیی کەسیکی ناسراو یاخود پیشمەرگەیهکی «ئالای شۆرش»م بۆ لەرمەخسینی.

بەلام چوون سەرجمی ژوورمکانی ھۆتیلکە، بۆ یەکییتی تەرخان کرابوون، شانسیکی کەم بۆ ئەو

ئەگەرە ھەبوو. بۆ ناخوارینی نیواری، ھەنمک لە پیشمەرگەکان، بۆ پرستوورانەکان ڕۆیشتن، بەلام

من بواری ئەووم نەبوو، ئەوان خوارینیان بۆ ھۆتیلکە، بۆ ھینام!

تەنھا شوو و ڕۆژیک دەرفەتم ماو و ئەگەر فرسەتیک بەست نەخەم، نیدی لە گەل یانەوهرییهکانی

سالانی پیشوونا، پێکەو و بە ھەمان ڕینگای سەرھتای ھەشتاکاندا، بەرەو نیوزەنگ و قاسمەرش

لەرۆین و لەویدا، کوختیک ئەمکەنە زیندانم و لە سەرجمی ھەرس و تیکشکانی «شۆرش»دا،

چارەنووسم نانبار نەیت!

سەرەشت، لەژێر تیرۆژی خۆری ڕۆژیک سەرھتای مانگی مارسا، لەدەرش و من لە پەنجەرەیی

سالۆنی ھۆتیلکەمە، ڕژانی ئەو تیشکە و ناویزانبوونی لەگەل جەستەیی ڕاکشاوی بەفری سەر

شەقامەکە نەبینم، لە ئەستێپنکی وەرزێ بەھاریک لەروانم کە ڕەنگی خۆین و ژەھری گرتووە!

لە ھاتوچۆ و بزووتنی ژبانی ناسایی خەلک، لەسەر شەقامەکە لەروانم، پۆلی قوتابی جانتالەشان،

سەرئەبەند ئەمکەن، خۆم و یەکەم جانتای قوتابخانەم نەبینمەو کە نایکم، لە سەفەریکی خۆیدا، لە

«عەبەیلی»و بۆ شاری سلیمانی، لە گەڕانەویدا، بۆی ھینابووم. جانتایەکی لە تەنەکەرووستکراوی

ڕەنگکراو کە زیاتر لە باوەلێکی گچکە لەچوو تا جانتای قوتابخانە!

— نێمە تا کە لێرە نەبینینەو؟ لە پیشمەرگەیک لەپرسم کە لە تەنیشتمەو، لەسەر کورسییەک

نانیشتمەو.

— پاشنیوەرۆ بەرێ ئەمکەوین!

— ناتوانین بچینە بەرھەرگا و ھەوایەکی پاک وەرگیرین؟

— با بڕۆین!

لە بەرھەرگای ھۆتیلکەنا ئەوھستین و لە شەقام و ئەووبەری لەروانین.

— نێرە، نستی و سارد، بچینە ئەووبەر و لە خۆرمەتاوھەکان کەمێک وەمێنین، تۆ ئەزانیت، من، نوو

سالە ھەتاوم نەیتووە!

پیشمەرگەکە، سەیریکی کردم و بە نابەیلی، گوتی:

— باشە، فرموو!

پېشمەرگەكە، مافى ھەلگرتنى چەكى لەسەر شەقامەكە نەبوو، بۆيە تەنھا دەمانچەيەكى لەژىر پىشتوئىنەكەي نانابوو.

ئىستە نەرفەتىكى باشە..

— من، جارىكى دىكە شار نايىنمەۋە ۋە ھەندەك شىم پىتويستىن، ئەگەر بوارم ھەيتت، پىم باشە بىيانكېم ۋە لەگەل خۇميان بەرم، بۇ نەچىنە ناوبازارەكە ۋە لە دووكانىك پەيدايان بىكەين؟

— نايىت.. نەۋە بەرپرسيارىتتى من نىيە ۋە ھەيتت كاك بەختيار، مۇلەتم پى بىتات! ھەر چىيەكت پىتويستە، من نەرمۇم بۇت دەيتىم!

من، كە قىسەم لەگەل پېشمەرگەكە دىكرد، پاشەوپاش ۋە بى نەۋەي نەۋ ھەست بىكات، چەند مەترىك لىنى نوورەكەوتەۋە، ئىدى بە ھەموو تىن ۋە تاۋىك كە ھەمبوو، غارم نا!

من، بە سەر شەقامەكەنا غارم نا ۋە نەۋ، لە برى نەۋەي بە ئومنا غار بىتات، بە ھاۋارەۋە، بۇ ھۆتىلەكە گەرايەۋە ۋە ھاۋرىكانى خۇي ئاگادىر كىرنەۋە! من، كەلەم لەۋ ھەلەيەي نەۋ ۋەرگىرت ۋە لە شەقامەكەۋە، بە ھەستى راستنا بامدايەۋە ۋە خۇم لە كۆلانىك ھاۋىشت، من، غار دەمەم ۋە شار شارەزا نىم، نازانم پرو لە كۆي بىكەم، كۆلەنەكە، گەيانەمىيەۋە سەر شەقامىكى سەرھىكى ناۋشار، شەقامىك كە لە خەلك جەمى دەھات.

پاسەۋانىك دەيىنم ۋە بەرەروۋى دەچم ۋە بە كەچەفارسىيەك دەلەيم:

— من، كورىكى ئىراقىم ۋە ھەمەۋىت بىمە پەناھەندە ۋە نازانم بۇ كۆي بىچم، دەتوانىت يارمەتىم بىمەيت؟

— فرموو، لەگەل من ۋەرە!

ھەستى گىرتەم ۋە چەند ھەنگاۋ لەۋى نوور كەوتىنەۋە، ئاۋرىكەم لە دواۋە دايەۋە ۋە كۆمەلىك پېشمەرگە، بەلام بى چەك، بە ئوماندا غارىان دەنا!

— ئاغا! نەۋ كۆرە بۇ كۆي بىمەيت؟ نەۋە ھاۋرىتى ئىتمەيە!

— نەۋ دەيەۋىت بىيت بە پەناھەندە، بۇ شەھربانىي دەبەم!

من، گوتەم: راست ناكەن، من ھاۋرىتى نەۋان نىم ۋە نايانناسم!

يەككىيان گوتى:

— نەمە، زىندانىيە، بەعسىيە ۋە لە ھەستى ئىتمە ھەلاتوۋە!

من گوتەم: برو ئەكەن!

پاسەۋان گوتى: من، نەركى خۇم جىيەجى ئەكەم، من گەرەكە بىيەم ۋە تەحويلى بىمەم، ئىۋە، پاشان

بېرۇن و لەۋى ناۋاي بكن!

دەستى من بە دەستى پاسەوانە، كۆمەلىك پىشمەرگە بە ھاتوھاوار، شوينمان كەوتۈن. پاسەوانە،
ئۆتۈمىلىكى پاساران رانگىر كە بە رىكەوت، لەوسەرى شەقامەكەۋە دىت.

— دەتوانىت، تا شەھربانىمان بگەيەنيت؟ من، دەيىت ئەم ناغايە، بۇ ئەۋى بىمە! شۇڧىرگە بە فارسى
گوتى: بيان بالا!

ئۆتۈمىلەكە، بە خىرايەكى زۇر خىرا، شەقامەكەى جى ھىشت و پاش كەمىك ھىستا. پاسەوانەكە
منى بىرە ژوررەۋە، لەگەل كەستىكى بىكە قەسەى كرد و نىتر من لە ژوررىكنا نانىشتەم كە ئەفسەرىكى
پەلەرز، لە پىشتى مىزىكەۋە نانىشتىۋو. ئەفسەرگە پرسىي: چت دەۋىت؟

— من، كورىكى نىراقىم، چەند سالان پىشمەرگە بووم و نىستا دەمەۋىت لە سايەى كۆمارى نىسلامىدا،
ماڧى پەنابەرىم ھەيىت!

— زۇر باشە، نىستا كاغەزەكانت تەۋاۋ دىكەم و رەۋانەت دىكەن! ئەفسەرگە، لە پەنجەرەكەۋە، لە
دەرىى رۋانى و گوتى: نەۋ ھەموو پىشمەرگە نىراقىيە، لە دەرەۋە چى دىكەن؟

— نەۋانە ھەۋرىى منن، من نامەۋىت چىتر پىشمەرگە بىم، نەۋان دىيانەۋىت، بە تۈپزى من لەگەل خۇيان
بىيەن، بەلام من نەخۇشم و دەمەۋىت لە نىران بىيىنمەۋە!

لە دەرگەى ژوررەكە درا، پاسەوانەكە ھات و سلاۋىكى سەربازىى كرد و گوتى: نۆينەرەكانى يەككىتى
نىشتەمانى كوردستان، دىيانەۋىت، يىنە ژوررى و لەمەر ئەم ناغايە قەسەت لەگەل بكن!

— با يىن!

دوۋ مامۇستەى شىكپۇش، ۋەژورر كەۋتن و سلاۋيان لە ئەفسەرگە كرد، ئەفسەر گوتى: فەرەۋى!
— ئەم پىاۋە، ھەرچىيەكى بە نىۋە كوتۋە، دىرۇ دىكات، ئەمە زىننەنىيەكى بەعسىيە و فەرمانى

نىعدامكرنى ھەيە، ئەم دەيەۋىت لە دەستى نىمە دەرەباز يىت!

رەۋخسارى ھەرىۋەكىان بە من ناشنابوون، بەلام ناۋيانم نەدەزانىن.

ئەفسەرگە گوتى: تۇ چى دەلىيت؟

— نەۋان دىرۇ دىكەن، نەۋان دەزانن كە من زۇر لەۋان نىنقلايىترىم، من، تەنھا دەمەۋىت ماڧى پەنابەرى
ۋەرىكرم!

مامۇستەى نۆينەر گوتى: نا، دىرۇ دىكات، نەۋ ھەموو پىشمەرگەيەى لە دەررى ۋەستان، دەتوانن
پاستگۋىي نىمە بىسەلمىن!

ئەفسەرگە، كەمىك راما و پاشان گوتى: نىستا من چى بىكەم؟ من كارتىكى زۇرم ھەيە، باشتەرە
تەحوىلى ئەم دوۋ ناغايەت بىدەمەۋە!

پەوشەكە، ئەھات بۇ جىنگايەكى ترسناك سەر بېكىشىت. جەستەي يەككىتى، لە شكستدا، خوينى لىن ئەتكا! كوشتن و ئىعدامكرىنى من، لەو حالەتە ھىستىريايەي يەككىتى و نەوشىروان مستەفائى تىن كەتتەۋون، كارىكى مەھكەم بولۇ! ئىستەمەن، چىرۆكى راستەقىنەي خۇم بېگىرەمە، بەلام بۇ كى؟ نەم نەفسەرە، نەك ھەر بىناگايە و سەر لە ھىكايەتەي من ئەرنەكەت، بەلكە ناتوانى و ئىنايشى بىكەت. ئەو ئەسگايەي كە بە ئىشوكارى ئۆزىسىۋىنى ئىراقىدا را ئەگەت، ئالائى شۆرەش و ھەمەۋ ھىزە سىياسىيەكان ئەناسىت، لە چىرۆكى ئىمە ئاگانارە، تەنھا سازمانى ئىتلاعاتە!

بە نەفسەرەكەم گوت: كارىكى باشم لەگەل بىكە و تەحوىلم مەنەرەۋە.. من، چىرۆكىكى بىكەم ھەيە! من، ئەمەۋىت قەسە لەگەل لىپىرسراۋى ئىتلاعات بىكەم!

— تۇ لىپىرسراۋى ئىتلاعات ئەناسىت؟

— من كە ئايناسم، بەلام ئەگەر ئاۋى من بەدەيتە ئەو، ھەتەن ئاگانارى چىرۆكى من ھەيە؟

— ئاۋت چىيە؟

— پىشكۇ، ئەندامى سەركىرايىتى «پەرچەمى ئىنقلابى»

نەفسەرەكە، تەلەفونەكەي ھەلگەت و ژمارەيەكى لىندا!

ئۆينەرەكانى يەككىتى، ئەمانوۋىست فشار بۇ نەفسەرەكە بەيىن، بەلام ئەو گوتى: ئەمەيت چاۋەرەي بىن! چەند خولەككەك چاۋەرۋانى و كەسكىكى بالابەرز و كەتە، پانتۇلىكى خاكى و پالتۇيەكى سەۋىياۋ لەبەريا، جانتايەك بە ئەستىيەۋە، ھاتە ژوۋرى و سلاۋى لە نەفسەرەكە كەرد و پاشان سلاۋىكى گەرمىشى لە من كەرد.

من، ھەرگىز ئەمزانى و لايشم گەنگ ئەبەۋ بزانم كە ئەو لىپىرسراۋى ئىتلاعات ئاۋى چىيەۋ! من، لەو ساتەنا، ئەۋم ۋەكەۋ فرىشتەي فرىارەسى خۇم ئەيىنى! كاپرا گوتى: فەرمەۋ، لەگەل من ۋەرە! ئەستى گەتم و لە ژوۋرەكە ئەركەۋتىن، ئەو، بە ئۆينەرەكانى گوت: ئىۋە، بىرۋە ئەرى و لەۋى چاۋەرۋان بىن!

لە ژوۋرىكىنا ئانىشتىن، پەرەكانى ئاكتىشان و ئۆستانە گوتى:

— چۆن بە زىنەۋىيە لە بەفر و جەنگ پەزگارت بولۇ؟

من، چىرۆكى مەركەساتى خۇم بۇ گىرەپەۋە و پاشان گوتى:

— شىخەلىي ھاۋرەيت لە شارى سەقزە، ئەزانىت؟

— ئازانم، بەلام بىرپار بولۇ بۇ ئەۋىيەي بىن!

— ھەۋالى مەلەبەختىار چى؟

— ھەۋالىكى ئىروستى ئازانم، بەلام پىنم ۋايە، لە سەۋىرى مەلەبەندى سىيە يەككىتىيە!

— نېمە چى بۇ تۇ بىكەين؟ تۇ زۇر خراب لە نەستى يەككىتى ھەلاتوۋىت و كۆمەكچىكرىنت سەختە!
مەبەستە بلىم، بە رۇزى نىۋەرۇ و بە بەرچاۋى ھەموو خەلكەۋە!
— چارىكى بىكەم نەبوۋ! نەتوانن كۆمەكم بىكەن؟
— با بزانين، من ھەموو ھەلۋىكى خۇم نەلمەم. نىۋە كەسانى باشن، بەلام مەخابن، كۆمۇنىستىن!
— كۆمۇنىستىش شۇرشىگىرە! بەلام نەۋە چىرۇكىكى بىكەيە.
— ھەستە با بېۋىن!

لە ھەۋشەكەنا، ھەلەيك بوو نەۋسەرى بىارنەبوو، ھەرچى پىشمەرگە و لىپىرسراۋى يەككىتى لەۋ شارھەي
ھەبوون، كۆۋەبوۋبوون. كابرا گوتى: نەمە خۇپىشانانە! رى نىيە ۋەدەرگەۋىن! بە پاسدارىكى گوت،
تا نۇتۇمىيەكەي بۇ بېيىننە نىۋە ھەۋشەكە و لەگەل نەركاۋى سالۋەنەكەي جۋوت بىكەن. ۋەھايان كرد،
كابرا، منى لە پىشەۋە ئانىشانە و خۇي لە پىشت سىتىرنەكەۋە، سولفى گىترا، نۆيىنەرەكانى يەككىتى،
خەرىكەۋون لە پىشتى نۇتۇمىيەكەۋە، سوار بىن، نەۋ گوتى: نابەزنا! نەگەر نەتانەۋىت، بە ماشىنى
خۇتان ۋەرن!

كە نۇتۇمىيەكەي ئازۇت، لە پەنجەرەكەۋە، لە نىۋە ھەشاماتەكەنا، نىگام لەسەر پروخسارى شەپلىنارىۋى
بەختىارى سالەح رەفەعت نىشتەۋە، نەستى رادىۋەشانە و ھەرمەشى لىن نەكرىم، ھەندەك قەسى
بەرزونزىشم بىستىن، بەلام گۆيىم پىن نەمان!

ماشىنەكە، بە خىزرايى تىپەرى و زۇرى نەبرد، لە بەرىم نەسكاۋى نىتلاعاتنا ۋەستا. كابرا نابەزى و
پىشم كەوت، لە ژورەكەي خۇينا، چايەكى بۇ بانگ كرىم و گوتى:

— نىستا، نۆيىنەر و لىپىرسراۋەكانى يەككىتى پەينا نەبن، نەيىت لە شۆيىنىكت بىشېرىنەۋە!

— ھەرچىيەكى خۇتان بە باشى نەزانن!

— لە زىندانىكى تاكەكەسىت نەنننن، بەلام تۇ مىۋانى نىمەيت، ھەرچىيەكت پىۋىست بوو، ناۋاى
بىكە!

— من لەگەل زىندان راھاتووم!

پاسدارىك ھات و بۇ راھەۋىكى بارىك و تارىك، پىشم كەوت، نەركاۋى ژورەيكى كرىۋە و گوتى:
فەرموۋ!

ژورەيك، پانىيەكى ۲ مەتر و دىۋىيەكەشى ھەر ھىندە نەبوو، تارىك و گۆپىكى لەرزۇك بە ساپىتە
زۇر بەرزەكەيەۋە، تىشكىكى كزى زەرباۋى نەزئانە. لە ژورەكەنا، پەتۋىيەكى چلكن راخراۋو.

ئو پەتووی بیکەشی لیبون، ھەرگاکە پۇلا و تەنھا پەنجەرەیکە چکۆلە، لە بەشی سەرەھەیدا ھەبوو. کە لە دیوی ھەرەو، پاسەوانەکان دەیاننوانی بیکەنەو.

کە پەتووە سەربازییە چلکەنەکانم بێت، یەكسەر بۆ لای پەتووە ڕەنگاوەرەنگ بێنازکەوتووھەکانی نێو بەفری نۆلەکە گەرامەو! ئەو پەتووە ڕەنگین و نوینیانە، دەشن ھەر نانەیکەیان، رۆژگارێک بە دەستی کابانێکی دەستەر. لە ژوورێکی گەرموگوری خانووھەقوڕینە گونئیەکان، لە کونجێکان، بە نازەو، پارێزراوە و بۆ میوانانی لە بەردانی ھەتھابن! مرۆف، نەگەر بەخت یاری بووین و لە گونئیەکان، میوانبوونی کابانێکی لالوای بە نسیب بووین، ئیدی بۆنی مێخەک و ھەزینی ئەو پەتووانە، لە رۆحی خۆیدا، بۆ ئەبەد ھەلگرتوو.

پاسەوانەکە، چەند جارێک لە رۆژنەکەو، پرسیری کرد، ناخۆ شتێکم پێتوێست نییە، من تەنھا ناوی «چا» و ناوم کرد. بۆ نیوھەرۆژ، برنج و مەیشک «چلاومرخ»یان بۆ ھێنام. نیواری، شۆرباوێک و ئو سەموون و پاشانیش چایان ھێنا.

پێی دەچیت، نەمشو، نواسەوھەکانی ژبانی زینانم بێت، کێش دەلی وھا دەیت، جارێ ترس و لێراوکیانم جێیان نەھێشتووم! تۆ بلی سەرکراپتیی کۆمەلە، بە تاییەت نەوشیروان کە خۆی چەند رۆژیکە لە نێران، زۆر بۆ نیتلەات ھێنن و نەمانیش، راپەستە ئەوانم بکەنەو؟! جا چ ھێزێکی سیاسی کورد، ھەر نەبێ لەم نۆخی ھەرس و تێکشکانە، ھێنەم زۆر بەسەر نێراندا دەشکێ؟ مەگەر بۆ بەختی ڕەشی من!

نێرانییەکان، سەر و سەمێلی ھاوکارییان بە ھێزە کورسییەکان تاشی و ئاویئە نەنقالیشیان نایە دەستیان! ناخۆ نێران، نەگەر بیوستبا و لێ برا، نەیدەتوانی پێش بە کارەساتی نەنقال بگریت؟ ھەر نەبێت دەستبەرباری ھێزە کورسییەکان نەبواوە و بەم ھەوارە خۆیناوییە نەگەشتینایە! نێران، کورستانێکی وێران و کۆمەلەیک ھێزی سیاسی لاواز و پەردەوازە دەخوازێت. نەمە یە گەمی خۆیناویی سیاسەتی نیوچەیی ناگیرکاری کورستان و ئەو ھاوکیشە سیاسییە ئالۆزەیی کە کورد لە مێژووی خۆیدا، نەیتوانیوە بازەکانی بھەزینێت!

نێستا، لە تاریکایی زینانی نیتلەاتدا، قسەکەم سەلاح چاوشینم وە بیریتووە کە لە ھاوینی ١٩٨٦ و لە ھەلەن، پێی گوتم: (لەگەڵ نێراندا، ھەموو ھاوکارییەک ئەکەن، نەجارمیان، دەفرین یاخود دەترین! سەرکەرەکان وھا دەلێن!)

نیوارەکانی زینان، سارد و شینارن، بە ڕووی نیوارەکانەو و لەبەر تیشکی لاوازی گۆپەکان، ھەندەک ناوی ھەلگۆراو دەبینم. ناوھەکان، پاشناوی نێرانییان پێوە لکاوە و ناوی ئەو خەباتکارانە نەم بەشە کورستانن کە رۆژگارێکی تاریکیان لێرەدا گوزەراندوو، نازار و نەشکەنجەیان کێشاوە

و لەشێ هەنێکیشیان، بواھەنەسە ی خۆیان، بە ھومیدی سەرکەوتنی نۆزی میلەتەکیان، لێرەدا سپاریبێت. من، نەمشو میراتگری نوێ مرقوھە جوامیرانەم! نێمەی کورد، سەرکەوتنەکانمان نا، بەلام ھەمیشە خەم و نازارەکانمان. بۆ یەکێکی جێ ئەمەتێن!

لەم زیننانەنا، لە لووتکەیی ھەرەس و تیکشکانەو، بۆ بەراییی پووباری تیکۆشان و پۆژگەرە
سەختەکان، پۆژگاری پۆنانەوێ پرە ھەلتەکیوکانی پیکخستی کۆمەلە، لە ھەفری ھەلەبجە، شۆر
دەبەو و لەو و دەماسییە نەسەرەوتانەیی دەم شەپۆلی شۆرش کە تۆرەکانی مەرگیان دەبەزاند، ناوچە
سووتماکەکانیان دەکیلا و بۆ خورتکردنی ھێلەکانی پیکخستن، دەھاتنە بنگەکانی شاخ، پادەمینم.
حەکیمی مەلاسالەح، گەنجیکی پرۆزە، ھونەرەند و نەبیتیک کە ھەموو خەمەکانی خۆی بە خەمەکانی
پیکخستن گۆڕیوونەو، دەھاتە باخەکانی «شۆشمن» و باسی چۆنییەتی پیکخستنەوێ کەرتی
پیکخستنی «وەستانەنوور»ی دەکرد و کارنامە و پێشنیازی دەخستە پوو.

نایاری مەلاحەسەن، بە بەژنیکی بچووک و بنێس و بیریکی بالا و تینیکی زۆرەوه، دەهات و هەوالی گەشەکرنی رێکخستەکان و بابەشکرینی کار و چالاکیەکانی ئەمەیان.

به‌يان. گنجيكي قوتايي پهيانگاي ماموستايان كه خلكي تهويله بوو. وركو سموره، چوست و چالاک، ته‌لانه‌وتلان، باخه‌كاني تهويله‌ي ته‌ي دكرن، سنووري دهبازند و نامه‌كاني دهيئان و ورامه‌كاني نيټه‌ي بق سلیماني دهبربنده. فهيسه‌لي نه‌حمد توفيق، له‌گوندي دهرميانه ماموستا و نه‌نامي كرتي ريځخستني شهيدوستا نه‌نور بوو كه بويرانه، هم له‌شار و هم له‌شاخ، كارمكاني نه‌جام دمان! حمه‌ي غفورشریف، هاورپي مندالي و لپرسراوي من له يکيتي قوتاياني کورستان و سره‌تاي نه‌ناميتيم له‌پارتي ديموکراتي کورستانا، کاريکي هوشيار و به‌نرموني کومه‌له و له‌ور رږزگارها، چالاکانه هولي گه‌شپينداني ريځخسته‌كاني دمان!

کټی بیکه؟ زړه بوون، گلاټک زړه بوون کهسانیک که گیانیان لهسره لهپی نهستانی خویان نابوون و بهرهمکانی بناخه ریځخستیان نامنایوه!

له ناڅې تاريخي نهم زينانده، به چاوي نووريني ياموهرپه کانه، همووه کهسه کانه و پرووناوگان دمناسموه.. بهختياري عملي همه گيانه، له ناوهراستي هفتاکاندا، به هم پياسې نيواراني کاننيشخ و کوله بوزوه. باسي خباتي سهختي جيفاريستي و هله مهرجي شورشي نوږي بق دکرين. بهختيار، له خيژانتي کومونيست بوو، له نيوهراستي هفتاکانده، له بازني فيکري کومه لهي مارکسي۔ لينبي کورستان کهوتبوو، چالاکانه کاري دکر و هلندسورا بهختيار، له شويکي باراناوي بهاري ۱۹۷۸ل، هاوړني همه ناوات و محمد سعيد نه محمد «شاهو»، ريگاي شاخ دکرته بهر و دمنته پيشمهرگه. تهمني پيشمهرگه منتي نهم هاوړي جيفاريسته مان. به هوي که ته مي و قورسي

جەستەییەوه، زۆر کەم بوو. بەلام لە شار و پاشی گەڕانەوهشی، کۆری پۆژە سەختەکان و هەلسووڕاوی نەسرەوتی خەباتی شار بوو!

لەنتو شاربا، مەفرزە چەکنارە نەینییەکان، بۆ دەستوەشاندن لە بنکەکانی دەوڵەت، لە زەمەنی نوورکەوتنەوهی مەفرزەمکانی شاخ لە ناوچەکە و سەرقالبونیان بە ئەرکە نشتەمانییەکانیان لە کورستانی پۆژەهلات، کار و کردەی جوامێرانەیان نەنجام دەیان. فاتیحی خەجێ، ئەو پیاوێ جوامێر و کریمە بوو. کە تەویری هەلسووڕاندنی کردە چەکنارییەکانی شار بوو.

دەنگی ناسازی بادانی کلیلی دەرگا، لە خەوی ڕاچەنانەم، تا چەند چرکەیهکیش هەر پێم وابوو. زیندانی بەرگەلوو، چاویکم بۆ مامەشیخ و عەلی مامەحەمە گێڕا، کە بە خۆما هاتەوه. شوێنەکەم ناسییەوه، ڕووناومەکانی چەند پۆژ پێشتی ئەنقال، برووسکەناسا، بە زەینما تێپەڕین. — ناغا، فەرەموو بۆ دەستشویی ڕۆ!

پێویستیەکانی دەستشوویی و هەجی هێنان و گەڕامەوه، نان و چام خوارد و زۆری نەبرد، وریانی زیندان هاتەوه و منی لەگەڵ خۆی بۆ ژووری لێپرسراوەکە برد. — ئەمشو، چۆنت گوزمراند؟

— خراپ نەبوو، هەر وا دەبێ! — نوینی، نوینەرەکانی یەکیتهی هاتن و هەولی زۆریان نا، گوتمان نارەوومانە بۆ تاران و لای نیمة نەماوه. نەم بەیانیه، نوینەری یەکیتهی، ناغای بکتۆر خۆشناو، زەنگی لینا و ناوای کریت. نیمة گوتمان: دەبێت لە تارانەوه فەرمانمان بۆ بیت! ئێوه دەتوانن لەگەڵ نیتلاعاتی نێومند، پەییومند بکرن!

— نیستا چی دەبێت؟ — دەبێ لێرە ڕۆیت! — بۆ کوێ؟

— دەنتێرمە «ژاندارمری»، لەوێ وەکوو پەناھەندەیک، بۆ «کەرەنتینە»ی شاری «ورمێ» ت دەبێ، لەوێ، کاری تۆ تەواو دەبێ!

لە ژاندارمری، بوومە هاوژینانی سەربازێکی زیندانییەکراو. شەویکم لە زیندانیکی چکۆلە و نیجگار پیسا پۆژکرەوه.

لە پاسیکی نەفرەهەلگیرا، دەستی چەم بە دەستی راستی سەربازێکەوه کەلەپچەکراوه و لە سەر دەشتەوه.

بۆ مهاباد به ڤینگاو هین!

پاسهکه پره له موسافیر و من بیتاگا له نهرو بهرم، له پنجه رهگه لای خومهوه، له سروشتی تازه ملبوی نالان نهروانم و خوری یا نهوهریه کانم نهوهریه موه..

له بهشی نواوهی پیکاینتکی نووکایینه، نازار لولوی کرېووم و هر له پړگایه وه. به هه مان ناچار و ناراسته. بڼ مه اباد و له وړېا. به پاسنیک بهر و تاران نه چین. پوره فاتی. له گوندی «مالوان» ی شار هزور. گوتی: باوکه که من، هموچاوتان بشون و نان و چاکه تان بخون. له مانوه مانل مه بن و بچه نیو نار هکان. له سر جز گاکه. نوو شتامه وه و مشتیک ناوم ه لگزی و نیدی نه متوانی راست بیه وه. ژانیک، مینا کیریکی تیژ، هه ناومی نه نارنی، نه ژنوکانم شل بوون و لار بوومه وه. چوارمسته ه لیان کرت م و له بهر هیوانی مالی پوره فاتمنا، جینگایان بڼ چن کریم.

سامان گوتی: پاسکوپان! هرزی پاسکوپانت بۆنهکم و هر ئیتستا چاک نهیت. نه مه به نازاری گورچيله نهچیت!

پاسکوپان، ہریکی نہوارد و بؤ من، نازارشکین نہو، بہ ہم ژانہوہ پتچم نہوارد و گینگلم نہا..

۔ تراکٹوریک پیدا بکن!

مەحمۇدى حاجى فەرەج و مەفرەزمەكى، ھەندەك لە پېشمەرگەكانى ئەستەكەى خۆم و سامانىش كە بەناچارى فېرى كارى برىنېنچى بوو، لە تراكتۆرىككا، بە پانتايى شارەزوروا و بە پوژى پووناك، بەرو ھەلەبجەى ئەناژووین! شو، لە ھەلەبجە و لە مالى عەلىي ھەمەبۆر، ئەمىننەو، پوژى نوایى، فەرىدون عەبدولا، ئىكتۆرىكى مىسرى، بۆ مالمو ھەمىننەت، نىمە ھەول ھەمىن ئىكتۆرەكە، مەن ئەناسىت و ئەزانىت پېشمەرگەم، بەلام ئىكتۆر ئەلئ: ئەگەر وینەى تېشكى ئىكسەت بۆ ئەگرىن، ناتوانىن كېشەكە ئەستىشان بکەین، تۆیش كە ناتوانىت بىتە ئەخۆشخانە، ھەندەك ئەمرانى ئازارشكىنى باشت بۆ ئەنوسم و بېرۆ لە شوپىنكى دىكە چارەسەرى خۆت بکە!

له تاران، نه نجامی وینه و پشکینه کان وهره مگره موه. لکتوره شاره زاگه، ده لئ: تو، ۳ گورچیلته هه و گرفتیک لهوانا پهینا بووه، به لام به دهرمان چاره سره لمرکئ. له هۆتیل، چیرۆکه کهم بۆ لیتری سهیمه جید گیرایهوه، لیتر گوئی: شانس ته نه بوو، نه گهر ۳ ئه له به بوایه باشتتر نه بوو! له پرستورانه که نا، له گه ل لیتر. ماموستا جه عفر و ماموستا موحسینا، ناوای خوارنی «ستیک» مان کرد، جه حق و جه تالیان هیتان. من، پنیشت هرگیز به جه حق و جه تال، نام نه خوار نه بوو.. کامیان به نهستی راست و کامیان به چهپ لمرکیت؟ نهسته کانم نه لهرزین، ستیک له ژیر جه قونا بازی نه و جه تال بۆی نه مگیرایهوه! ماموستا جه عفر گوئی: جه تاله که، به نهستی چهپ بگره و له گوشته کهی

بچهقینه! بە دەستی راستت چەقۆکە بگرە و گۆشتەکی پێ ببەرە! چەقۆ و چەتال بەیەکدا دەهاتن و
من نیتەر هەوسەلەم نەما. پڕم نایە گۆشتەکە و بە دوو پاروو، نەویوم کردا

پاسەکە ستۆپینکی کرد و سەربازەکە گوتی: ناغا، نەبەزین!
تیرمینالی مەباباد بوو. من چاوتیکم کەربوووە دە چاوان و لە کەسینکی ناشنا نەگەرام.. چ کەسینکم
نەبیت!

بە دەستی کەلەپچەبەنەووە، سەربازەکە، بۆ پاسینکی دیکەی کیش کرسم و بەرەو ورمی رۆشتین.
شەقامانی ورمی چۆل و بیدەنگ، فرۆکەکانی بەعس، بە ناسمانی شاردا گر دەخۆن، خەلک بۆ
پەناگاگان خۆیان نەکوتن. سەربازەکە نەلی:

__ مالی خوشکم لێرە، ماشینان هەیه، دەچینه مالی خوشکم و زاواکەمان بۆ کەرنیتینەمان دەبات!
__ کەلەپچەکە ناکەیتەووە؟

__ نا، ناغاگیان، نابیت!
بە سەرشەقاماندا، بە دەستی کلێلراووە، غار دەهین! من، دەبیت رێک بە خیرایی سەربازەکە غار
بەم، دەنا مەچەکم لێدەبیتەووە!

ماشینی زاوای سەربازەکە، لە بەرەم کەرنیتینەمان وەستا، منیان تەحویل نا و خۆیان گەرانەووە.

وینەکانی مەرگی ھەلەبجە

کەرمتینتە، زیندانێکی گەورە ی پەناھەنمەکان. چەندین ھۆلی فراوان و لەواندا بەشی خیزانداران و زگورتییان جوان، ھەوش و ھەساریکی چەند بۆلی ھەراو کە بە دیوار و لەسەر دیواریشەو، بە لێکەپەرژین چوارھەور ھراو، کارمەندێک، ناو و زانیارییەکانی منی تۆمار کەرن و پاشان لە ھۆلێکی گەورەدا، تەختێکی خەویان پێ نام. لێرەدا، چەندین کوردی پەناھەندە دەبینی کە ھەر یەکێکیان چیرۆکی پێ کارھەساتی خۆی ھەیە.

ھەموومان، خیزانێک، ولاتێک، میژووێکمان جێ ھێشتوون و بۆ پرگارکردنی پۆچی بریندار و ھەگبە یانھەرییەکانمان، چارەنووس بە نێرە ی گەیانووین! چەند کاتژمێر پاش گەیشتنی من، پێشمەرگە یەکیان ھێنا کە من نەمەناسی و نەو چیرۆکی منی ھەزانی. خۆی کردە ھاوێم و ھەراسی تەختی خەوتنم! پێشمەرگە کە، باسی کارھەساتی نەفەل و تێکشکاندنێ شۆرشێ، لە نەزمون و بینینەکانی خۆیەو، بۆ گێرامەو...

— تەواو! ھیچ شتێک نەما، ھەموو شتێک پروخا و کەس لەبەر زریانێ ژھەر و نەفەلە خۆی نەگرت!

— ھەزەم، منیش لەوێ بووم، منیش بۆنی مەرگ و ژھەرم لێ نیت! — تۆ، ھەر گۆشەبەک و کەناریکیکی بینووە، منیش ھەروەھا.. بەلام نەمە قیامەت بوو، قیامەتێک کە بەھەشتێکی بۆ نێمە تێدا نەبوو.. نێمە ھەموومان بۆزەخی بووین! بەعس، حەشری ھەموومانێ کرد و بۆ نێو مەرگەساتی فری داین!

— بەعس، نێران، جەنگ، خۆمان و نیتەر.. — تێناگەم!

— تێگەیشتنی ناسان نییە!.. ھەوالتی نوێ چییە؟

— بەعس، بە بۆمبێ کیمیای لە شاناخستی ناوہ!

— کە؟ کەس ناووە بوو؟

— لەم پۆزانەدا، بە خەستی لێ ناوہ.. حەمەینی خەجێ شەھید بووہ! چەندین برینداریش ھەن کە ھێتاونیان بۆ نێران!

ھەوالتی شەھیدبوونی حەمەین، موچرکێکی بە جەستەمان ھێنا و بەنجی کردم! من لە سالی ١٩٨٠ وە، ساتێک رابەری سیاسیی ھەریمی سێ بووم، حەمەینم نەناسی، چ پیاویکی جوامێر و بە ھیمەت

بوو!

— ئەی بریندارمکان؟

— زۆرن، ئەوی تۆ بیناسیت. ڕەنگە سالاری حاجی ھەرویش بیت!

کەسێک ھات و بۆ نووسینەگەیی کەرەنتینەیی ڕەم. لە نووسینگەکاندا، پیاویەک بە خێری ھێنام و بە ناوی «فازیل» خۆی ناساند، بە شێوەی ڕەفتار و قسەکردنیدا، بە لێپرسراویکی بەرزى نیتلاعات ھەچوو. کابرا، بە ویل و نوسوولێکەو قسانى ھەکرد، ئەتەکیتی «پیاوی ھەولەت»ی لێ ھەباری. — ناغای پشکۆ، چیرۆکی زیندانیکرینی خۆت و ئەو ماوەیەیی ژيانى خۆتەم لە زینداندا، بۆ باس ھەکەیت؟

— چیرۆکیکی ڕیژ و پڕ نازارە! پێم وایە، ئە ھەتوانم بیگێرەمەو و ئە ھەشتوانم بینووسم! بەلام کورتەیی چیرۆکە، سەرئەنجامی کێشە و مەلانیی فیکری، پێکخراوی و سیاسیی نیو ھەروونی یەکییتی نیشتمانی و کۆمەلەیی ڕەنجەھەرائی کورستانە. نێمە نەمانتوانی کێشەکانمان بە ناشتی و ھەمانانە چارەسەر بکەین و نەنجامیش بە کارەسات گەیشتین!

— ھەتوانیت باسیک لە کێشەکانتان بکەیت؟

من، کورتەیکەم بۆ باس کرد و لە میانەیی قسەکانی من و سەرئەنجامی ئەو، تەگەیشتم کە ئەو باشتەر لە من ناگادارە و وریبەیی کێشەکان و کەسیتی کەسەکان و تەواوی ڕووناوھەکان شارەزایە! ئەو، جەختی لەسەر قسەکانی لێپرسراوی نیتلاعاتی سەرھەشت کردەو و گوتی: ھەوشیروان مستەفا، لە ڕینگای نوینەریانەو لە تاران، زۆر مەبەستی بوو کە تۆ تەحویلی ئەوان بەدینەو، بەلام نێمە نەمانکرد!

گوتم: ھەلوستی نیو، جینگای پێزانینی من!

فازیل، وەھای ھەرخست کە زۆربەیی ناوچەکانی کورستان، لەگەڵ ھیزە کوربەھەکاندا گەراو و شارەزاییەکی باشی لە بارەیی کەساییتی سەرکرەھەکانی کورد و کابەرەکانی ئەو ھیزانەو ھەبە. فازیل گوتی، نیو، باس لە کۆمۆنیزم و ئەخلاقی کۆمۆنیستانە ھەکن، بەلام من شەوکیان لە بارەگایەکی پێشمەرگەدا، ناگاداری ئەو ھەووم کە پێشمەرگەیکە کۆمەلە، لەگەڵ نیتستریکی ماچە سیکسی کرد! من گوتم: ئەو ھەچ پەيوەندی لەگەڵ نایدۆلۆگیدا نییە، ئەو غەریزەیی گەنجیکە کە بە ناچاری کاری وەھا نەنجام ھەت!

فازیل کە بە ھەچە کورد بوو و کوربەھەکی باش ھەخینوی، لێپرسراوی بەشی نیتلاعاتی ھەروەیی

سنورى پۇژناۋى ئىران بو. واتە لىپرسراۋى پەيۋەننىيەكانى ئىتلاعات بوو لەگەل ھەموو ھىزە كورنىيەكان كە ھاۋكارييان لەگەل ئىران ھەكرد.

فازىل. جگە لەۋەى لىكۇلىنەۋەى ھەرمىى لەگەل ھەكردم. ديسانىش ۋەكو پيشە و كارى موخابەراتىي خۇى. ھەيوست كەلك لە بارى ناھەموارى ھەروونىي مەن ۋەرگىت و بەرھە بازنىيەكم كىش بكات كە خۇى مەبەستى بوو..

— كاك پشكۇ با لەسەر كۆمۇنىزم و نىسلام قسان بگەين!

— چ پتويست ھەكات و چ كەلكىكى ھەيە؟

— كەلكى بۇ ناسوۋەيى ئوارپۇژى ژيانىت ھەيىت؟

— نازانم! بەلام بوو ھەلسەفە و بوو نىيۇلۇگىي جىاۋازن!

— كاميان بە راستىر ھەزانىت؟

— ديارە. مەن كۆمۇنىزم بە ھەروستىر ھەزانم!

— كۆمۇنىزم ۋا شەكست ھەيىتت. سەيرى ئىران و رېبەرانى ھىزبى توۋە بگە. بزانە چۇن

ھەلەمگەرپىنەۋە و دژى كۆمۇنىزم ھەنووسن!

— ئەۋانە لاسەر و دژەكۆمۇنىزم!

كابرا زەرمەخەنەيەكى ۋە سەر لىۋان كەوت و گوتى:

— ئەگەر تۇش بىتوانىت دژەكۆمۇنىزم بىت. بۇ خۇت باشترە. ژيانىت خۇشتر ھەيىت و ئىمە ھەموو

شەتەكت بۇ ھەكەين!

— چىيىم بۇ ھەكەن؟

— ژيانىت ھەپاريزىن. ژيانىت مەسەگەر ھەكەين. ئەگەر بىتەۋىت بۇ ھەرمەۋىش سەفەر بگەيت. ھەموو

كارناسانىيەكت بۇ ھەكەين!

— مەن. لەسەر فەيكىرى چەپ. ھەموو ژيانى گەنجىيەتى خۇم لە مەترسى خەستوۋە و نىستاش بە

ناسانى ھەستەربارى نابم!

— تۇ ھىشتا گەنجى و فەيكىرىش. زۇر ناراستە و ئاقارى بىكەى ھەيە!

— پىنم ۋايە. مەن باشترىنيانم ھەلپزاربەۋە و لىنى پەشيمان نىم!

— سەربەستىت. بەلام لەم ھالەتەم. ئىمە ناتوانىن يارمەتەيت بىمەين!

— مەبەستت چىيە؟

— ناتوانىن زەمانەتى پاراستنى ژيانىت بگەين و ھىچ گەرەنتىيەك بۇ بژىۋى و ژيانىت نادەين!

— رەنگە براھەرەكانم لە «ئالەى شۇپش» بىتوانن ئەۋ كارە بگەن!

— برادەرەکانەت ھەم لە ھەروێش ھێز و ھەمیش لە ھەروێش بەرامەتەو، زۆر لاوازن و ھێچیان پێ ناگریت!

— گرنگ نییە.. ژيان بەرھەوام ھەبێت!

— باشە، تۆ، نوو تا سێ پۆزی لیکەش لێرە ھەبێت و پاشان بەرگەییەکە ھاتوچووت بۆ ئەکەین تا ئەگەیتە «زێوی» و ھەچیتە لای برادەرەکانەت، ھەر ئەوەندە و تەواو.

— منیش ھەر ھێندەم ھەوێت و سوپاستان ئەکەم.

نیواری پۆزی ١٦ی ئازاری ١٩٨٨، سەرھەوایی کەنالیکی تەلەفزیۆنی ئێران، جەستەیی لوول کەرم و پۆچی زامەنارمی ھێندەیی لیکە وێران کرد.. (لەپاش ئازادکردنی شاری ھەلەبجەیی باکووری عێراق، لەسەر ئەستی ھێزە قارەمانەکانی قەرارگای ڕەمەزان و پێشمەرگە کوردە ئێراقییەکان، فرۆکەکانی سەنەمی کافر، شارەکە بە بۆمبێ ژھەرایی بۆمباران ئەکەن! ھەزاران کەس لە خەلکی مەزڵووم و بێنیفای ئەم شارە شەھید و ئالووبە ھەبن!) وێنەکانی مەرگی ھەلەبجە، یەک لە نوای یەک، لە چاوی «تی قی» یەوہ بۆ چاوەکانی زەینی مەن ھەپەنەوہ و لە قوولایی بوونما، بۆ ئەبەد ھەمێنەوہ! کۆلەنەکانی مەندالییم، لە تەرمی خۆشەویستانم سەرپرژن، ئەشتی «عەنەب»، بووہتە گۆلجاری پۆحە ھەلفریوھەکان، «کانیشیخ» و ھەرووبەری کاریزی «حاجی ناجی» سیخانخ لە لاشی سووتایی ژن و مەندالان، نێتر شویتیک بۆ ھەورکەنەوہی ھەرسەکانی «کیمیما» نەماوہ! کۆلەنەکانی گەرھکی «پیرموحەمەد» و «توومووشک»، پەن لە تراکتۆر و پیکابی تژی لە مەوۆخە خنکاوھەکان، مائی «عەلی ھەمەبۆر» و «نەسماعیلی حاجی ئەولقار» بە ھەرواخای ھەمێنم.. رێک ئەو ژوورانەیی مائەکانی ئەوان ھەمێنم کە چەندین پۆزان، ھەشارگەیی بێتەرسی ئەمە بوون! لە «کانیشەقوولەکە»، مەندالان ھەمێنم کە مەمکی ژارایی نایکیان ھەمژن! نایکم، ھەرام، خوشکەکان، خوشکەزا و ھەزاراگان! وێنەکانی ئەوان وێناناکەم! ھەموو وێنەکان ئەوان و ئەوانیش ھەموو وێنەکان! وێنەکان مێشکەم جام ئەکەن، بێرکەنەوہم نەفلیج ھەبێت و تەنھا وێنە ژھەراییەکان ھەمێنم. ھەموو وێنە خنکاوھەکانی مەندالیی خۆم و ھەموو یانەھەرییەکانم، لە گەرھێ ژھەرنا، پەل ئەکووتن و لە گیانەلانی.. ھەموو شتیک کەوتووتە ئاویلکە و ژیان لەنیو گەزەیی بەکۆمەلنا خەوتووت!

وای خوایە! وای سەرکەراپتیی سیاسی کورد! چلۆن پڕکێشیی ئەم کارمەتان کرد و لەبەر پۆشنایی کام ئەقلنا، سەرکەوتنی خۆتان لە مەرگی شاریکنا ھەمێن؟! وای لە پێھەرائیک کە باکیان بە پیرۆزییەکانی نەتوہ نییە و ھێچ ھێلێکی سوور نانا، بێنی مێژوو چۆن ئەم ھەفتار و کردە سیاسییەتان لە ھەرووبەری خۆیدا بێخەشیت!

نێستا مەن، ھەختیکە بێتەشەم و چلەکانم ھەلەرن، گەلاکانم بە کۆمەل ھەخەزێن!

من، چەند سالان پاشتر و لە نۆزمەخی مەنقانا، وینەکانی مەرگی ھەلبجەم، وھا وینا ھەکرین:
 ((نیمە نیشانەیکین ناخویندریتەو، نیمە ھەست بە ھیچ نازاریک ناکەین. وا پێ ھەچی نیمە
 زمانمان لە خاکە نامۆکاندا بزر بکەین _ ھۆلەدرلین))
 چرکەساتی لەگۆرناانی میژووی برینە نەرمەکان.. نەو زامە ھەرگیز پەتروکەنەبەستووانەیی کە لە
 بەھارەرۆژتکی بۆنداردا، لە بیابانە قاقەر و زەرەمکانەو، بارگیان تیک نا و لەسەر جەستی زیوینمان
 ھەواریان خست.

زرینگی زەنگی نەو چرکەساتانە، بۆ ھەمیشە لە بولتلی یانەوھرییماندا زایەلی ئی.
 میژوویەکی نیلنجەتەر، پریاسکەیک گوناھ و ھەگبەیک تاوان و رۆمانیکی نەووسرای لە بنھەنگل
 ناوھ و دەستوونمان لە دومان ھەنکەھەنکیەتی و نیمەیش نە جورنەتی خویننەوھیمان ھەبە و نە
 توانای ناشتنیشی!

میژوویەکی لەسەرشانمان ھەلترووشکاو، گران وەک بەرمەکی سیزیف.. نەری نیمە مەحکومین بە
 میژوو؟ نەو نیمەین کە ھەبێ لە ژێلۆھ بۆ سەر لووتکەیی پال پتوھننن؟! یاخود نەو نەسپی میژوو
 کە گالیسکەیی چارەنووسمان لەم دەشتی کاکیبەکاکیی زیندانمان ھەناژووی؟
 زۆر ھەن ھەیتێن:

میللەتە مەزنەکان میژووی مەزن مەخولقینن، لە خویننەوھشیان، لەزەت بە رۆحیان مەبخشن و
 واژای بەژنی ئوارپۆریان ھەیتە چروێ نەرخەوانی.

نیمە لەبەر قریشکەیی کۆرپەیی رۆحمان، توانای تووژینەوھیی میژووی خۆمانمان نییە. تۆ بلیی نیمە
 مەوفاگەلنکی گچکە و گوناھبار بین و لە مەرگەساتی جەستەماندا، ھەست بە کزانەوھیی تاوانەکانمان
 بکەین؟! یاخود لەزەت لە بیلپەتی ناخ و بزیوونی زمان و نامۆبوونی رۆحمان بیهین؟

سا وەرنا تا پێکەو بە گەرووی چرکەساتە مەرگچینەکاندا رۆبجین و لە نالانی نەنگوستەلەچاوی
 جیھانی لە زەمەن نابراوا، چراوگینکی لەرزۆک پێ کەین! نەو جیھانەیی مەوای نێوان: ھەنگ و
 بێدەنگی، گوناھ و پاکیزەیی، مەرگ و ژیان دەسپێتەو.. نا لەویدا، پەننیک بیهیننەو، پەننیک، نەک
 بۆ نەزبەرکەرن، بەلکو بۆ تێپارمان!

نیمەیی کورد: گەلنکی جەستەنازای، برینەبالای، ھەناوڕەشی، بەژن لە خوین ھەلژەنراوی نێو جەنگەلی
 نەم ویرانەیین کە جیھانی پێ ھەکوئیت.. خاکمان: مەکلۆ جەنگی نێوان زالمەن و خوشمان:
 شمشیرە خویناویبەکانی ھەستیان. ھەر بۆیە بوونمان گرێچنی مەرگ و نشتانیشمان: باربەستی
 قۆشەنە تینووە ھەرگیز لەخوین تێرنەبووھکانیان.
 ھەلبجە..

نەفسانەيەكى خىنكاۋى بن گۆمى ليخنى جەنگ و سىياسەتە و لەژىرەۋە ھاۋارىيەتى... دەست را دەنات تا پەلمان بگىرت و لە خەۋنى جىھانى بىنابروۋى سىياسەت و مافى مەۋف، پامانچەنىنى و بىنارمان كاتەۋە!

مىللى زەمەن بۇ ئاۋاۋە دەچەرخىت و كات: بەربەيانىكى ۋەنەۋشەيى، رۇژ: ۱۶ى نازارى ۱۹۸۸، شۋىن: دەقەرىكى تازە بە شەنبەي بەھار خەلىۋى نىۋ نامىزى (سورىن) و (بالانېق)، پوۋاۋ: سەركەۋتنى تراژىيەي مەرك و جىگۇرگىنى ناگىركاران!

ھەلەبجە، ماكەۋىكى تازە لەقەقەز دەرفەتۋە و لە نىيەي جەپەساندا بالەتەپىيەتى! نىنسانەكان، رەۋتى ناسايى ژيانىان تىك چۈۋە، مىنا مىنگەلىكى گورگىتەربۈۋ، بە ترسەۋە بە يەكنا دىن، لەنىۋانى دىۋى ژىرەستەيى و ھومەي نازايدىنا نەبلەق ماۋن! چاۋيان لە ناسۋى لىل و ناىيارى چارەنۋوس و سىمەي خوتىناۋىي جەكنا رەشەنەكان بېۋە، جەكنا رەشەنەكان: بىزىۋن، زامانىشەيىن و خۇشگۇفتارن، كەچى لە تېرەي پۇستالەكانىياندا، قەرچەي جەرگى ژنە رەشپۇشەكانى مەباد و لە سىمەي نورانىياندا، زورۋەي كچىنىي نەتەكراۋى كىژۇلە ھەلۋاسراۋەكانى (سەي خوتىناۋى) دەپىستىن!

كەژاۋەي پەيامبەرە چىگسورەكان لە چۈار لاۋە، پەيتا پەيتا لە شار ۋەرەمەن و خەلكى شارىش، نە چەكەگۈلى سەركەۋتنىان پىشەكەش دەكەن و نە بەرەمبارانىشيان دەكەن! زارى بلىنگۇكان، شىلەي جاپى سەرفرازى دەبەشەۋە، كەچى پورەھەنگى جەماۋەر لىيان دەپرىنگىنەۋە و ئاپورەمەي لى نانەن!

تۇ، سەنان پەرس لە چاۋانى بىزۋى شاربا دەخوتىيەۋە و تەمى گومان لە پورەي ھەمۋاندا دەپىنى! گومان لە چى؟ لە ھىچ و لە ھەمۋە شىتەك! كى دەزانى نەم دەقەرە ژانى چ كارەساتەك گرتۋوتى و زىيانى چ ۋەيشۋەمەيەك و بارانى چ ھەنگامەيەك خۇيان مەلاس ناۋە؟

كى دەزانى، نەختى نەم سەركەۋتنە، گۈلى ژالە يان تەكەزى يان كۇژالەكى پىتەۋە؟ كەس نەيدەزانى لە فەرەنگى جەنگە نەفرەتتەكاندا، ۋشەي ((سەركەۋتن)) سەراۋەتەۋە و ھەمۋە جەنگاۋەرەكان ھەر ئۇراۋن! نىمە چۇنمان زانىيا كە ((مەۋف تەنبا خۇي رىزگارەكى خۇيەتى و چ كەسىكى نى لەبرى نەۋ، ناتۋانەت پەيكەرى نازايىي بۇ رۇ بىنت!))

نىمە ھەمۋەمەي بىنكاگا بوۋىن، تا كىرۇنۇلۇڭزىي پوۋاۋەكان، بۇ خۇيان ھاتنە زمان: ۱۶ى نازارى ۱۹۸۸، سى رۇژ پىش نەم مېژۋە، ناگرى شەر ھەلەيسا، ھىزە تۇەكان لە كۇ يەككى راچوۋن و ھەلەبجە سەحراي كەربەلا لە ماۋەي نوۋ رۇژاندا، خەيەرى ھەلەبجە ناگىر كرا، بەرنەنجامى سەركەۋتنى ناگىركارىك و شەكستى نەۋى دىكە، بۇ نىمە ھەرسىكى گورەتر و مەركىكى بەكۇمەل و خەمىكى بەخەمتر بوۋ...

__ ھەر نەمىزكە، كاترۇمىرى ۱۱.۲۵ ھەقىقە، پۇلەنلاشى تەككەلۇزىيى ھاۋچەرخ، ناسمانى شارىيان ناگىر
كرد و لەسەر تەختى خۋاى سەم رۇنىشتن. تەرزەي بۇمبا بىستەبىستى كۈچە و كۇلانى شارى كىتلا..
زوو بن! فرىاكەون! بەرەو ژىرخان و پەناگا، ھەمان لەنگىزە شوومەكى چوارە سالى لەمەپىشە و
مىژوو بووپات ھەمىتەو!

لە كۈنى ھەشارگەكانەو چاومان لىيە، چۇن نەھرىمەنى شەر. خۇى ھەكۈتتە مالىەمالى (كانىيەقۇلكە)
و باكوورى شار!

__ كاترۇمىر نوو و چارەكى پاش نىوھۇ، ناسمانى شار، رەشە ۋەكو سىماي رەشى فاشىستەكان.
ۋەك ەمامەي ناخونەكان، ۋەك نەقلىيەتى سىياسىي خۇمان! پۇلى سەرگەر، گرەمخۇن و خوينيان
نەو، بۇ (جوولەكان)، (پىرموحەمەد)، بەرەو مالى (ۋەسمان پاشا) و (باخى مىر) و (كانىناشقان). ھەر
نالەيە و رەگى خانوو لە بن لىنى، ھەر گرەمەيە و نىسك و خوين و ناخى خاك و شكۇفەي ھىشتا
نەكراۋەي تەرختەكان ھەلەشىلن!

__ كاترۇمىر نوو و نىوى پاش نىوھۇ، پۇلەنلاشى لىئاسىن، ھەر لەپەسا ھەقىشكىن، ھەورى بۇمبا
بلاچەي ئى و ھەنگى نىيە.. بۇنى سىر ئى! نەم جاچكە مەزەي مەرگە!

بىتەرەلەسەر مىزى بانەي مەرگىكى پەر گەلتەجارى نانىشتووين.. ژىرخان و ھەشارگەكان،
سىخناخن لە مەزۇقە بە مەرگ ھەكەمراۋەكان.. نەو مەزۇقەنى نە لە مەرگ ھەگەن و نە لە ژيان، نەو
مەزۇقەنى نە ترسنۇكن و نە جوامىز و جەربەزەشن، نەوان لە نىو تەمىكى سىپىنا، بىگوناھانە سەما
ھەگەن.. سەمايەكى نەبەدى، سەمايەكى پەر لەقاقا!

لەگەل ھەلەكشانى تەمەنى زەمەندا، گەۋەي نەم تەمە نەگىسە! چەرتر، تەنگىر، شىتەنەتر بەژنى زراف
و ھەلچوۋى شار ھەكۈشەت و بە نەنگۇرەي نەرخەۋانىي نەم نىۋارەيەي ھەسپىرەت.

جۇلانەي شەۋ جەستەي شەقام رەھزىنى.. شەقام شانى لەژىر قورسايى تەرمە پىرۇزەكاندا داناۋە و
ھەست بۇ پەلى مىرگ و نولان رەھەت.. دىۋەخانى سىنەي مىرگ و گولجەرانىش، ۋا جەمەي ئى و
ھانا بۇ تەرىفەي مانگ و سۆزى چىا و فرمىسكى نەستىران ھەبا!

مانگ: چەپكى تەرىفەي، شاخ: سۆز و عاتىفەي، نەستىرە: كانىلەي چاۋانى. ھەكەنە كەۋاۋەي كۇتەلى
نەم كۇستە و ھەمەنە ھەست «سىروان».

لەوساۋە و تا نىستا و تا ۋشە شابالى فرىنى بىمىنى، ھەلەجە شەپۇلى زامدارى سىروانە و
بەھاران، نامبازى تروپكى (بالاىۇ) ھەمىت و لەۋىرا نەۋرۇزى پىن ھەكا و بلىسەي ناخىشى سترانى
ھەچرىنى..

ھەلەبجە وا دەلى:

من پۆلەزامىكى زىوينم، تريفەى مانكىكى ساردوسىر لە خۆيى پىچام و
 يىكەوۋە مەدارى مەرگمان جىن ھىشت و ھەلفىرېن!
 فرسەخى رىگامان بېرىۋو،
 با ھات و جەھوى ئەسپەكەى لى گىرتىن!
 دوو فرسەخ رىگامان بېرىۋو،
 خۆر ھات و چاۋى خۆى پىن بەخشىن!
 سىن فرسەخ رىگامان بېرىۋو،
 شەپۆلە سەۋزەكان لە كۆلىان كىردىن و
 سىترانى ژيانىان بۆ چىرىن. زەرەياكان، دواۋىستىگەى سەفەرى ئىمە بوون،
 لەۋساۋە يىپۇدە دىيىن، دەچىن
 بەستىيىن دەستى خۆى ناخاتە نىۋو دەستى ھىوامان،
 ئەۋىنىن پىشكۆى خۆى نانىتە نىۋو كۈۋىۋى ئەۋىنمان
 وا ئىمە سىۋورى مەرگمان بەزانىد و
 كەزاۋەى ئەم گەشتەش، نەگەيشە دوۋرگەى زىن!
 ئەم دەنگە، چىركەى كۆپىتەى لىكى بوو، ئەمىستا قەدى خۆى
 جىن ھىشتۋوۋە و لەنىۋان زەۋىن و ئاسماندا
 چەترىكى پەمەيى ھەلداۋە!
 ئەم تىشكە، چىرىسكەى چىچراى پۇچىكى ماندوۋ بوو
 ئىستاكە لە بەندى جەستەى خۆى پەھايە و
 لە سۇماى زەمەندا دەسوۋىتى و تەنبايە!
 ئەم دەنگە:
 زايەلەى تاساۋى زەنگىكى لە ژەھر كىراۋى مەرگىك بوو
 لە دوۋندى (بالانېۋ) سەر نەكەۋت،
 ترۇپكى (شىروئ)ى ماچ نەكرد،
 دەستىكى نەخستە سەر شانى (سوۋرىن) و
 نەيتۋانى يىتىج ھەزار ۋەنەۋشە بە دىارى بۆ باخچەى خوا بىيات!
 ئەم دەنگە:

پەندەگە بەزى
نە ئەوسا كەسكە و نە ئىستاش ھىچ كەسكە
دەتوانى وەكو خۇي يېيىنى..
بەزى پەندە:
خۇي نېيە
خۇم نېيە
نە زەردەي خۇراۋا،
نە سىماي تەرىفە و نە پەندەگە بەيە..
پەندەگە:
نە تاراي تەماۋىي (باخى مېر)
نە بازىرى تاقىگە كەي (ئەحماد) و
نە چاۋى گەرگەتۈي سىروانە!
ئەم پەندە:
نە خۇيى پەندەگە كەي شكاۋى (تەيەبەگ)
نە تەۋى بەئەستەم يېنىراۋى (خاكۇخۇل)
نە شىۋەي پەر سىخىرى گەشتەكەي (گۇران)ە!
ئەم دەندە:
پەندەگە بەزى ھەلەبجە و ھەلەبجە و ھەلەبجە!
ئېمە:
شاھىدى ھەلەبجە بوۋىن،
قوربانىيەكانى ھەلەبجە بوۋىن،
شىمشىرى ئەھراۋىي جەللادەكانى ھەلەبجە بوۋىن!
ئېمە:
كە پەندەگە بۇ كۈتەن نەي،
چاۋىكەم بۇ تەرامان و ھەزرىكەم بۇ تەيزىن نەي،
دەيكەم بۇ خۇشەۋىستى و
مىھرايىكەم بۇ سوۋدەي ئەشق نەي،
ئەقلىكەم بۇ خۇتەندەۋەي ئەقلى و

جورئەتیکمان بۆ دوواندنی میژوو نەبێ،
جەستە میژوومان ھەر دەبێ
مەزرای مەزاری ھەلەبجە بێ!
ئە ی خودای من!
زۆر بێ دەچێ گوناھبار بێ
ھەر بۆیە تۆش:
لەبەر پەھێلە ی ژەھراوی جەللاداندا،
لە ژێر خەنجەری خۆشناوی سەری خۆمدا،
وا بەتەنیا بەجێت ھێشتم!

گەشتن بە زیو، گەشتن بە ناھومیدی

نۆتۆمبیلکی «پەیکان» لە تەنگی «قاسملو» تێدەپەیت و بە ڕیگایەکی چەورێژنا، ڕووھ گوندی «زیو» بە پێنج موسافیرەو، ھیناژوویت. لە نوستاناری ورم، فازیل، کوئەکاخەزێکی پێ نام و گوئی:

— بەم بەرگەمە ھەتوانیت بچیت «زیو» و بە براھەرەکانت شاد بیتوہ!

— بەچی و چۆن بڕۆم؟

— لە ھەر شەروالەپتێک بپرسیت تیرمینالەکەت پیشان دەت.

پاش نوو سأل و نیو، بە تەنھا و بێ ھیچ پاسەوان و ڕوبیانکی زینان، لەسەر شەقامەکانی شاری ورم ھەڕۆشتم، ھەر نوو ھەنگاو و ناوڕێکم لە نۆی خۆم ھەبایوہ، چاوپێی چەکناریک بووم کە لە پشتموہ پێ بکات و ناراستی ڕۆشتنەکەم بە نارەزووی خۆی بگۆریت! نازاد بووم و لا قە ماندووھەکانم بە نازایی، بەرھو تیرمینالێک ھەلیانەمگرتە کە بڕیار بوو بە ھەواری نازاییم بگەیت. نازاییەک کە ئیدی ھیچ مانایەکی نەبوو!

کاک «سیروان» نێمە لە نووڕتیانی «راژان» نەبەزین! پیاویک کە لەگەڵ منالێکنا لە پیشەوہ دانیشتبوون، وەھای بە شۆفێرەکە گوت.. کە تەرمەکی «سیروان» یان لەژێر تەرمی کچە ماکسییۆشەکانا ھەرتنا و بە چوارەستە گەیانیدانە بەرمگا، ترس و ماندوویتی بڕستی لێ بڕیوون.. یەکنێک لە پێشمەرگەکان ڕۆشت و پاش چەند خولەکنێک بە «جێب» یەکەوہ گەرایوہ.. لاشی خویناوی سێروانیان لە جێبەکانا و بە کۆلەکانی کانیناشقاندا، بەرھو گوندی «باوکۆچەک» ڕۆشتن.. لە مزگوتەکانا، تەرمەکیان نانا و ھەوالەکیان بە عەشرەت و کەسوکاری سێروان گەیاندا.. ساتی نەمان بە چەکی زامنترازاوی ھەستیانەوہ خۆیان بە ژوورنا کرد، کچەکان جارێ سفرە ناخوارنیان نەپنچابووہ.. نایکیان لە تەنیشست سەماوەرەکوہ چای تێنەکرد.. لەگەڵ یەکەم ھەستریژنا، کچە گەورەکیان تەکانی نەما و خۆین لەسەر سفرەکە لرفە کرد.. کچە ماکسییۆشەکیان، بۆ ڕزگارکردنی گیانی خۆی، نامبازی بالای سێروان بوو.. سێروان ھەرجیبەکی کۆشا، نەیتوانی لە خۆی نوو بخاتوہ.. ھاوڕێکی سێروان، پەنجە بەر ماشی چەکەکی کەوت و ڕێژنەگولەیک بالای ھەرووکیانی بیژا و خوینانی نامیتە کرد! کێ فەرمانی نەجامدانی نەم چالاکیی بەم مەفرەزیە نابوو؟ نازان! چالاکیی تیرۆکردنی نوو کچە کە گومانی نەھیان لێ کرایت، کاری لەشفرۆشیان کربیت و سێکسیان بە پیاوانی ڕژیم فرۆشتیت! لە شۆڕشدا، مۆفەکان وا بە ناسانی ژانیان لێ ھەستندرتوہ!

نه‌به‌ستریت که بیته هوی دووکه‌رتببون و لیکترازان، همه‌ناوات به نه‌ینی بچینه شار و له‌گه‌ل ریکخسته‌کانی شار، کارمکانی خو‌ناما‌ه‌کرین بۆ پلینۆم ساز بنات.

همه‌ناوات سه‌فه‌ری کرد و له‌به‌ر سه‌ختیی نۆخی رۆژگاری نه‌نفال، نزیکه‌ی ۳مانگی پیچوو! برا‌هرمکانی ئالای شو‌رش، له‌ بوجه‌یه‌ک که هه‌یانبوو ۱۰۰۰تومانیان به‌ من دا تا به‌ستیک جل و هه‌ندمک پیویستی پی بکرم! هاورێ هه‌یدم له‌گه‌لم هاته‌ ورمی و کارمکانی جێبه‌جێ کرین. شه‌و، لای شیرکو‌خانه‌قینی مایه‌وه‌ که ژووریکی له‌ ورمی به‌ کرێ گرتبوو. رۆژانی پاشتر سه‌ردانی مالی لکتۆرقا‌هر و م.عالم کرد و گێرانه‌ومکانی نه‌وانیش له‌مه‌ر دوو سال و نیوی ژیا‌نی زیوه‌، کۆبوونه‌ومکان، ململانێکان و شه‌رمتی‌لای نیوان که‌س و گروه‌ نه‌یاره‌کان، قسه‌وقسه‌لۆک و رک و کینه‌ی هه‌ندمک له‌ کارمه‌کان له‌سه‌ر نیمه‌ی زیندانی و پا‌کانه‌نووس، ته‌واو نا‌هومی‌تیا‌ن کرم. فوا‌نی مه‌جی‌میس‌ری، له‌ «شنۆ»وه‌ هاته‌ زیوی و شه‌ویک لاما‌ن مایه‌وه‌. من، فوا‌م و مه‌کو ره‌خنه‌گر، وه‌رگێر، شانۆنووس و تیکۆشه‌ریکی چه‌پ نه‌ناسی به‌لام تا نه‌وکات روه‌به‌روو نه‌مدیتبوو. له‌ یه‌که‌م بینینا، فوا‌م خو‌ش ویست. فوا‌د، ناوه‌تی کرم بۆ شنۆ و چه‌نجاریک سه‌ردا‌م کرد!

سەفەریک بۆ نیو نیای نازاری ھەلەبجەییەکان

شیخەعلی و من، بە جەستەیی ناتەندرووست و ڕۆحی ماندوو مانەوه، بۆ بیینیەوهی خزم و کەس و ھاوشارییە شاربەهرکراوەکانمان، بەرھە ئۆرئوگاگانی ھەلەبجەییەکان سەفرمان کرد.

لە ئۆرئوگای کامیارانەوه دەستمان پێ کرد و لە جوانڕۆ کۆتاییمان پێ ھێنا. لە ھەر ئۆرئوگایەکیان ھیان خیزانی خزم و ناسراومان بە سەر کرێنەوه، گویمان بۆ چیرۆکە خوێنلێتکاوەکانیان گرت، ئەو چیرۆکانی لێکچووینیان نەبوو، ھەر کەس و حیکایەتی مەینەتیەکانی خۆی ھەبوو. ئەوان بە گێڕانەوهی بەسەرھاتەکانیان، ناخی خۆیان خالی ئەکرێنەوه و ھەستیان بە جۆریک لە ناسووبەیی ئەکرد، کەسانیک ھەبوون بێدەنگ و ڕۆ و کاس، لەبەردەم گەورەیی خەمەکانیاندا، ھیچ وشەییکیان جگە لە بێدەنگی. بۆ ئەبرێن نەبوو! پیاویک کە ٧ مەندال و ھاوسەرەکی بە دەستی خۆی لە خاک نابن، ھیچ پەییکی بۆ گوتن نییە! ژنیکی، پاش لەمەستانێ بیانیی خۆی، مەندالەکی لێ وێ دەبێ و ھەرگیز نایبێتێتەوه، چ چیرۆکیکی بگێڕێتەوه؟

لە ئۆرئوگای «کەنگاوەر»ی نزیک کرماشان، کۆلانیەو کۆلان، بە نیو چارەماندا ئەوێم لە مالی خۆمان پرسیار ئەکەم، لە کۆلانیکیان، ژنیکی دەبینم بە گالۆلکی بەرھە چاریکی ئەپروات.. نایکم! وەک مەندالی پێڕۆکەنەبوو، لەسەر دەست و قاچان ڕێ ئەکات! پەلاماری دەبەم و لە نامیزی ئەکەم. وای نایکەگیان! ھەلێمەکرەوه و ھەبەمە نیو چارەمە.. کاکم، براژنم، خێلان، بەرزان، نەردەلان و کچیکی تازەپێڕۆکەبوو کە من پێشتر نەمەیدووە و ناوی «باخان»! پاش سالانیکی نابەران، لەژێر چاری ناوارەییاندا، پێک شاد دەبینەوه! قورگم لە گریان تژییە و خۆم پێ ناگیرێ.. نازانم بۆ ڕۆحی کۆلۆلی خۆم ئەکەم یان بۆ مەینەتیەکانی ئەوان.. نایکم، بە درێژایی ئەو ڕۆژانە، لێی ئەپروانیم و پرسیاریکی لێ نەئەکردم، ئەو بە ھەستی نایکانەیی خۆی، ھەموو بڕینەکانی ڕۆحی منی دەبینین و بە خۆڕ فرمێسکی بۆ ئەپشتما ڕۆژانی پاشتر، نەو سوعادی خوشکم، چنور و ڕزگاری خوشکەزام دەبینەوه، ئەو خۆشەویستانیەکی کە پێشتر لە نازوونیمەت و مالی گەرم و ناوھەلانی خۆیاندا، لە ھەلەبجە بیینیوومن، نیستا لەژێر چاری سارد و پەڕپووتنا، لە چاوانی بێھواییان ئەپروانم! ڕووخساری بێرەنگ و لیوانی زەرد و بێزەھیان، حیکایەتی مەرگەساتی شارێک و ولاتیکی ئەکێڕنەوه! مالی کاکم بێحەل و گیرفانەتال بوون و حالی منیش لە ھەبە ئەوان شەرتەر، ئەوهی کە کاریکم لە دەست نەمەوات، خەمێک بوو لە ناخووە ئەپخوارم! کاکم لێی منی ئەنایەوه و ئەمگوت، ھێنەمان کەلوپەل بۆ ئەربازکراوە، کە ئەیانفرۆشین و ژیاڵیان پێ ئەگوزەینین!

خەلكى ھەلەبجە، لە ناخوھ زامدار بوون، لىوانلىتوبوون لە توورپىيى و سىخناخ بوون لە ناھومىتى...
ئەو شارەى كە مەككى شۆرش و راپەرىن بوو، نىستا لە گۆرستانى شۆرشدا نىژرابوو! خواست
و چاۋەرۋانىيەكانى خەلكى ئەو شارە لە مژمەكانى شۆرش، ھەمووى پوچ ھەرچوو! ئەوان توورپە
بوون لە بەعس، لە جەنگ، لە شۆرش و لە لىپرسراۋانىكى ويژدانمردو كە شارىكى مەردويان تالان
كردىبوو.. چىرۆكەكانى نىزى و تالانكارى بىكۆتايى بوون!

كەسانىكى زۆر ھەتەن و لەمەر نەگەرى لىتوورنى بەعس و گەرەنەۋە بۇ نىزاق پەرسىاريان لى ھەكرىم،
مەن ھەمگوت: نەگەر دۇنيا بىن بەعس ئەنقالتان ناكات و بە زىندوۋىيى ھەمىتن، بگەرەنەۋە، ژيان لە
مالوھالى خۆتاندا و لە بىندەستى بەعسدا، زۆر لە ژيانى نۆردوۋگاكانى نىران باشتەرە! مەۋف كە
خاكي ئۆرەند، نىدى ھەموو شتىك لە ھەست ھەتە!

ئىسان زىئە!

لە شارى «سەقز»، شىخەلى بۇ تاران سەفەرى كرد و منىش بۇ «زىئە» گەرامە. لە زىئە، نوو بەرەى نژ بەيەك لەژىر نوو ريز جەمالۇندا، شىروتيريان لىك دەسووى! بەرەى زۆرىنە بە رېئەرايتىي عىمانەحمەد، كۆبوونەمەيەكى فراونيان بەست، بەرەى ئەنتى سۇقىيەت بەشارىيان نەكرد و منىشيان بۇ كۆبوونەمە فراوانەكە بانگىتەشت نەكردا ئىدى من بە ناچارى و بىن خواستى خۆم، چوون بەرەى كەمىنە كانرانىك بوون وەهايان نىشان دەئا كە پىرەوانى «پىرۆژەى ئالای شۆرش» ن و نەو پىرۆژەيش، نىمە پىش زىندانىكرىنمان نامانرشتبوو و سەرختە گىشتىيەكانىمان ديارى كرىبوون، لە مالى نەم بەرەينا وەكو پەناھەندەيەك مامەو! ئالا، بە كرىمەو كرا بە نوو كەرتەو و ھەندەك بەيان و بلاوكرەوشيان نژ بەيەكى نووسىن و پرىشكى نەم شەركاخەزە منىشى كرتەو.. ئىوارەيەك بەرەى نەوبەر، نووسخەيەك لەو پاكەنيەى كە كۆمەلە لەژىر حوكمى نىعامنا بە نىمەى نووسىبوو، خستبوو نىو ژورەكەم! ئىدى تىگەيشتم كە سىياسەتى كورى و مەلانىكانى، ھىچ پرىنسىپتىكى مۇرالى سىياسەتيان تىدا نىيە و ئەقلىيەت و مۇرالى ھەموو «براكان» لە بازەيەكنا مەخولتەو! قەسەكانى نازانەمەوامىم وە بىر ھاتتەو كە لە سالى ۹۸۵نا و لەژىر چارەكەى خۇيدا پىنى گوتن(كاك پشكۆ، جىابوونەو خەتەرە، بەم كەرسەيەى لە كۆمەلە ھەيە، لە كۆمەلە باشتىرى پىن ئرووست ناكرىت...)، من، نەوساتىش بۇچوونەكانى نازانم قەبوول بوون و ھەرگىز بەو ئاراستەينا كارم نەكرد كە كىشەكان بەرەو ھەوارى دەستلىكەرىنان سەر بگىشن، بەلام ئىدى وەھا كەوتەو!

لەو سەروبەندەئا، نامەيەكم لە سالارەزىمەو، لە ولاتى سۆيەمە پىن گەشت. نامەكە، لە كوتەكاخەزىكى چكۆلەئا نووسرايوو، تەنھا چەند ئىپرىك بوو كە خۇشحالىي خۆى بە رىزگاربوونى من دەربرىيوو، ھىواى پشووئان و ھەوانەوئەى بۇ خواستبووم، باسىكى لە «ئالا» و سىياسەت نەكرىبوو، رىك وەك نەو وەھابوو كە من لەسەر مەسەلەى «قەتل»، نوو سال و نىو نەو ھەموو نازارەى زىندانم چىژتەيت!

من، چەند مانگىك پاشتر ئاگاناربووم كە لە سالى ۱۹۸۷نا، لە ولاتى سۆيد، كۆنفرەنسى رىكخستەكانى دەرەوئەى «ئالا» بەستراو و لەوئىنا، سالارەزىز و بەشىك لە ھاپرىكانمان، جەختيان لەسەر نەوە كرىووە كە بەيانىك لەسەر نىمە بنووسن و لە «ئالای شۆرش» مان دەر بگەن! ھەندىك لە ھاپرى بەوھافكانمان، ئىيان وەستاوتەو و رىگرييان لى كرىوون! چ مۇرالىكى سىياسى و چ كەمفرسەتتەيەك نەمە؟ نىمە سى كەس، ھاپرى و ھاوخەباتى چەندسالەى ئەوان، جارى چارەنووسمان ديار نىيە و لە

زیندانداين، لەژێر شمشیری ئەفغال و ژمەرباين. کەچی ئەوان چاوەڕێ ناکەن و بۆ ئیعدامکردنی سیاسیمان پەلەیانە!

نامەیەکی نارای شیخ موحەمەد لە لەندەنەوە گەیشت، نامەیەکی پێ لە سۆز و هاوخەمی و ئالەیانە، نامەیەکی بە شیعەر سیخناخ و رازاوە کە ٢٠٠ دۆلاریشی لەگەڵنا بوو. ئەو چەرەپارەییە، بۆ من نینجگار زۆر بوو!

م. جەغفەریش بە هەموو سۆز و خۆشەویستیی خۆیەوە، نامەبارانی کردم و لە نازارە پۆحیکانی کەم کردەوه!

حاکم سەرباری ھارپێی ئێزین و خەباتی سەختی شارەزور، چەندین نامەی بۆ نارەم و ھەمیشە جەختی ئەکرەوه، ئەگەر من بێباری چوونە ئەوروپا بێم، تێچووی سەفەرەکەم لە ئەستۆی خۆی نەیت. ئەو نووسیبووی: ئەو ئۆرمەخە جێ بەیئە و سیاسەت بۆ سیاسەتکارانی کە ھەر خۆیان دەرمان چۆن سیاسەت ئەکەن واز لێ بەیئە! تۆ مەندوویت و پۆجەربەندار، لە بیری چارەسەرکردنی زامەکانی پۆحی خۆتدا بە!

کە پارچەبوونی «ئال» بە کردەوه ڕووی نا، پارتیی دیموکراتیی کوردستان، کەو ئەو سالانە، جۆریک کۆمەکی بە براوەرەکانی ئالاً کەربوو، بارەگای سەرەکی لە گوندی «پاژان» بوو. نێمە نامەیە کەمان بۆ «م.س»ی پارتی نووسی و ئاوامان لێ کردن پەیمانییە کە لەگەڵ ھەربوو لانا بپاریزن و کۆمەکە کە نابەش بکەن، بۆ دیداریش پاشتر فرەنسۆ ھەریری ھات و کۆبوونەویە کەمان لەگەڵ سازنا. ئەو، جەختی لەسەر ئەو کردەوه کە پارتی، ئەست لە گرفت و کێشە «ئال» وەر نادات و کۆمەکی ھەر ئو بەرە ئەکات!

زێو، بۆ من زیندانیکی کراوە بوو، پێویستم بە شوێن و جێگایەکی ھێمنی ئوور لە سەرئێشە ناو «ئال» ھەبوو. من ھەمیشە پێویستم بە تەنھایی بوو، لەزەتم لە بێرکردنەوه و تێرمانەکانی خۆم وەر ئەگرت. لە زێو، کەسێک لە نازارەکانی ناخی من نەمەگەشت و براوەرەکان چاوەڕێ بوون کە من بە گۆر و تینی ئەوانەوه، ئەو مەملانییە بە ڕێو بێم کە بڕوام پێیان نەما بوو. شاری شۆ و قەلەندەرخانەکی فوادی مەجید میسری، نزیکەی مانگیک ئالەیان نام، لای فواد کەمێک پشوو نا و حەسامەوه، بەشیکی ئەو شیعەرانی لە زریانەکانا ڕەق ھەلاتن و لە گەرووی ئەفغالانە نوقم بوون، نووسیمەوه و پاشتر بوون بە کۆشیەری «ژارک».

ھەنگاوە ناگیرەکانی ئەفغال جارێ لە پێ ئەکەوتبوون... ھەوڵە جەرگبەرەکان ئەمەگەشتن و لە ناخەوه ھیاتە زانەم... ھەوڵی شەھیدبوونی ئازاد ھەورامی لە ئوقیانەکانی ئەفغالانە، بۆ من ئالەزین بوو.

من، سالانی پاشتر و بە پەخشان، شیوهم بۆ مەرگی نازاھەورامی گیرا.

ھەر نەو ھاوینە، ھەوایی شەھیدکردنی «نازانی فەقە عەلی» و ھاوڕێکانی لە قەرەباخ گەشت. نازاد و مەفرزەکی، لە پۆزگاری نەنفال و شکستدا، قەرەباخان جێ نەھێشتبوو، لە «قۆپیەکان» دا مابوو نەو و لە ھەولێ برێژمەانی خەباتی نۆژنەنفال و ھاوکاریکردن بوون لە گەڵ مەفرزە پەرەمەزەکانی یەکتی. پاش چەندین سال، بە ھادین نووری بۆی گیرامەو و کوتی: (بەلی.. نازاد و ھاوڕێکانیم لە قۆپی بیتن و ناوایان لێ کرم تا بۆ مەسەلە ئاشتبوونەو میان لە گەڵ مەفرزەکانی یەکتیدا ھەوێک بەم.. لەو نۆخە نۆوارەدا کە ھەموو کوردستان دەسووتا، دەموست کارێکی وەھا بەکم، بەلام «مەحمودی مامەعزە» کە لێرسراوی مەفرزەکی یەکتی بوو، نەمەھاتە ژێر بار و لە ترسی سەرکردایەتی خۆی، نەیدەوێرا ھاوکارییان بکات و لە گەڵیان ناست بیتەو!» نازاد و ھاوڕێکانی، لە نەشکەوتیکدا، دەستێک یاخود دەستانێکی نالیار، فرسەتیان لێ ھێنابوون و شەھیدیان کردبوون.

نیعمەمکردنی سالاری حاجی ھەروێش، لە لایەن سەرکردایەتی کۆمەڵەو، ھەوێک بوو وینام نەمەکردا سالار، کارێکی چالاک و ھاوڕێیەکی جوامێز و پیاویکی بە ھیمەت بوو کە پاشی کارەساتی ھەلەبجە، ھەوایی نیعمەمکردنی گەشتا سالار چیی کردبوو؟ تاوانی چیوو؟ نازانم.. نیستاش، پاش چەندین سالان، بە لگەیک نییە تاوانی نەو پیاو بە ناھەق نیعمەمکراوە بەسەمیتێتا.

شۆرش لە شکستدا، سەرگرمی خوارینی منداڵە بزێوھکانی خۆی بوو.

دەمیت حەقیقەتێک بۆ میژووی خۆیناویی شەری براکان بنووسمەو و بلیتم: یەکتێک لە سەرورەییەکانی نالای شۆرش، پێنەستبوونی «نالای» بوو بە پەرەنسیپێکی سیاسی و ئرووشمێک کە ھەر لە سەرھتای نامەزاندنییەو، لە بەرنامەی سیاسی خۆیدا چەسپاننبوو و کاری بۆ ئەکرد، ھەویش نۆزائیتیکردنی شەری نیوخۆ و ھەولەدان بۆ ناستەوایی و یەکپیزی بزوتنەو چەکارەییەکی کوردستان بوو. بە برێژایی نەو سالانە، وێرایی تەنگپێھەلچنین، رەھونان و شەھیدکردنی چەند پێشمەرگە «نالای» بە دەستی مەفرزەکانی یەکتی نیشتمانی کوردستان، لە ناوچەی ھەولێر و شوێنەکانی بیکەنا، خۆینی یەک پێشمەرگەش بە دەستی مەفرزەکانی «نالای» نەرژێنرا و ھەرگیز لە ھەولێ تۆلەسنەننەو و قوولکرنەوێ زامەکاندا نەبوون. کەم ھیزی سیاسی کورد ھەبوو، ھەر چەندیش بچووک و کەمھیزیش بوو، سەرکردەکانی زیندانی کرابن، پێشمەرگە بە ناھەق لێ شەھید کرا، ھەموو کوردستانی لێ پیاوان کرا، لە شاخ و لە شاردا، نۆزائیتی کرا و ھێندە تۆلیرانسی ھەبوو، بە ناخێکی بێ کینە و پکەو کاری کردیت و ھەلسووڕایت.

ھیچ ھیزیکی سیاسی کورد، وەکو «نالای» و لێرسراوھکانی، نەیتوانیوە لە فەزای مەملەتێکان و لە کەرمە جەنگی ئێراق-ئێراندا، دەست بە بنەما فیکری و سیاسی و ئەخلاقیەکانی خۆیەو بەگرت.

و بۇ بەرژەۋەندى و بەھىزكەرنى خۇي، مۇراللى فېكر و سىياسەت نەۋرېنىت و لە بازىنەي جەنگەكە نەكەۋىت، مەرجەكانى نىتلاعاتى نىزان جىيەجى نەكات و نەكەۋىتە بازىنەي سىياسەتى نىزانەۋە. نەگەر لە كۆمىتەي سەرپەرشتىي «ئالا» نا كەسانىك ھەبوۋىن كە وىستىتتەي بازىنەي فېكرى و سىياسى و نەخلاقىيەكان بېزىن و لاسايى ھىزەكانى بىكە بىكەنەۋە. نەۋا خۇشەختانە، زۆرىنەي نەنامانى لىژنەي سەرپەرشتىي «ئالا» و كادىرەكانى. نەۋ سىياسەتەيان پى قووت نەچۋە و جىيەجىيان نەكەۋە نەمە، نەش سەرۋەرىيەكى بىكە بىت، كە كادىرانى «ئالا» شانازىي پتوۋە بىكەن بازىنەي پەيوەندىيە سىياسىيەكانى «ئالا» لەگەل ھىزەكانى كوردستانى نىزاقنا، پارتىيى لىموكراتىيى كوردستان لە پەلى يەكەمنا و حىزبى شىۋەيى نىراق لە پەلى نوۋەمنا بوو. پارتىيى، جگە لە كۆمەكى لۇجىستىكى، لە سەرەتانا، كاتۇمىرېكى لە وىستەگى رانىۋكەي خۇي بە «ئالا» نابوو. حىزبى شىۋەيى نىراق، لەگەل نەۋەي ھاۋكارىي «ئالا» يان نەكرد، بىسانىش ۋەكە پىشەي خۇيان، نەستىيان تى ۋەرەنا و گەرت و كىشەي فېكرى و سىياسىيان بۇ نەخۋلقانن. ئالا، ۋەكە پەرنسىپى فېكرىي خۇي، ھاۋكارىي كۆمەلەي زەمەتكىشانى كوردستانى نىزانىشى نەكرد و نىشۋكارى كادىران و خىزانەكانىيانى لە شارەكانى پۇژەلاتى كوردستان، جىيەجى نەكەرن.

تاران، ھەواریک بۆ ھەلفرین

لە سەرەتای سالی ١٩٨٩، پاشی کۆتاییهاتنی جەنگی نێراق-نێران، بە یەكجاری کوردستانم جێ هێشت و گەیشتمە تاران. شێخەلی، چەند مانگێک بوو لە تاران و لە ھۆتیلێکدا بە ناوی «چلەستوون» ھەژیا. ئەو لە ژوورەکی ھەریگرتم و ماوەیەک پێکەوھمان گوزەراند. لە تارانەوە پەییوەنکرتن لەگەڵ ھاوڕێکانی ئەوروپا ناسان بوو. نکتۆر ھەژار مەرف و مامۆستا جەعفەر، لە ئەلمانیا ھەژیان و گرنگیەکی زۆریان بە نۆخی من ھەنا، ھاوکارییەکی زۆریان ھەکردم. ئەوان، بە نامە لە ھەموو ئەو ھەولانەی بە ھاوکاریی برانەرەکانی بیکە بۆ نازاکی نێمە دابوو، ناگادریان کردم. لە سالی ١٩٨٧، ھەولەکانی ئەوان لە پێگای پێکخراویکی ئەلمانییەو بە ناوی پێکخراوی ھاوکاریکرنی گەلانی ھەڕەشەلێکراو (Society for threatened people)

بە لووتکەیی خۆی گەیشتبوو. سەرۆکی ئەو پێکخراوە، کێشەیی نێمەیی بە (فیلی براند) و پێکخراوی سۆسیال دیموکراسیی نێوھولەتی گەیاننبوو. فیلی براند، مەسەلەکی لەگەڵ مامجەلال لە ئەوروپا، وروژاننبوو. مامجەلال بەلێنی دابوو کە نازاومان بکات، بە مەرجی ئەلمانیا یان ولاتیکی بیکە ئەوروپا، ماھی پەنابەریمان ببات و نێمە لە کوردستان و لە نێران نەمێنێو و کاری سیاسیی نەکەین.

لەسەر پێشنیازی د. ھەژار و م. جەعفەر، چەند نامەم بۆ کاک (ئەلکساندەر شتێرن بێرگ) نووسی، سوپاسی ھەولی ئەوانم کرد و نۆخی نوێی خۆمانم بۆ باس کرد. وەرەمەکانی ئەلکساندەر، بۆ من نەخۆشکەر بوون، نەمە ھوونووسی ھەرگیز پراوی یەکیک لە نامەکانییەتی:

کۆیتنگن ٢١ی ئاپریلی ١٩٨٩

بەرێز کاک زەینەبەین نەجمەبەین مستەفا

سلوو و ریز

نامەیی بەرێزتان کە لە ١٩٨٩/٤/٩ دابوو، نووسراوە، لە ١٧ی ئاپریلنا بە ھەستم گەیشتم.

نەم گرتەتی جەنابتان بۆ نێمە تازە نییە. نێمە لە مانگی ١٠ی سالی ١٩٨٧، لەگەڵ مەکتەبی سیاسیی یەکییتی نشتەمانی کوردستاندا، لە ھەولی نازاکیکرنی نێوھەیان.

لە ١٩٨٧/١٢/٢٥، لە شاری بەرلین، لەگەڵ کاک جەلال تالەبەنیا ھەربارەیی نازاکیکرنی نێوھەیان. نێمە، لە ١٩٨٧/١٢/٣٠، مۆلەتی سەفەری جەنابتان و نوو برانەرەکانمان لە ھەزارەتی ھەروەھە ئەلمانیا ی رۆژاوا ھەرگرت. نەم مۆلەتە ھەسیمی سەفەری نێوھە، یەکیک بوو لە مەرجە

سەرھکیه‌کانی نازاکرنتان که کاک جەلال تالەبانی نایناو. نازاکرنتی نیوه. ھەبوو لە مانگی مارس ۱۹۸۸، پاش گەڕانەوەی کاک جەلال تالەبانی نەنجام بدریت، چونکە ئەو ھەبووست بە شەخسی لەگەڵ سکرتیری کۆمەڵە ھەبویت و ئیقناعی بکات، چونکە سکرتیری کۆمەڵە لەگەڵ نازاکرنتی نیوھە نەبوو.

ئەو کاتەی که من لە شاری «بۆن» لەگەڵ کاک جەلال تالەبانی بووم و گفتوگۆی نێوان تالەبانی و «فیلی براننت» م پێک ھەخست، ھەستەیک لە چەند کەسانیک که ناویان لە خۆیان نابوو نۆستی نیوھ. بە کاری ھەلەشانی خۆیان، ئەم بەلێنە کاک جەلال تالەبانیان ھەلەشانمۆھ. لە راستیدا، من ھەستم بەوھ کرد که ئەوانە ناوی خۆیان نابوو نۆستی نیوھ، مەبەستیان پزگاکرنتی نیوھ نەبوو، بەلکه تێکدانی گفتوگۆکانی جەلال تالەبانی بوو لەسەر حیسابی مەسەلەی نیوھ. ئەم ھەلۆیستە، وای لە کاک جەلال تالەبانی کرد، پاش تێکچوونی گفتوگۆکانی، ھەرھەشی ئەوھ بکات که جاریکی تر و ھووبارە، لەژێر سەرپەرشتی کۆمیتەیەکی چاوبیری نینتەرناسیۆنالی، موھاکمەیی نیوھ بکاتوھ، بەلام نیتم و ئەمینستی نینتەرناسیۆنالی، بپارمان نا که بەشداری لە موھاکمەییەکی وەھانا نەکەین، چونکە نیتم خۆمان لەو وەزەعە نە ھەبیت که بئوانین بە شتووبەکی موزوعیانە، لەو ھەلومەرجەیی ئەو کاتەدا، راستیی ئەو لیکۆلینەوھە بزانین. ئەو ھووبارەوانەیی که پاشتر و لە ھاویندا ھووبیان نا، بەتایبەت پاش تەسلیمکرنتی «یاخسەمەر»، ھەموو جۆرە ھەلۆیکی لیکە کرد بە ھیچ. مەکتەبی سیاسی، خەبەری پێ ناين که جەنابتان ھەلاتوون و شیخەلێش نازاد کراوھ. ئەوھ که بۆ من جاری بيار نییە، مەسەلەی مەلابەختیارە و زۆر سوپاستان ھەکەین که بەسەرھاتی ئەومان بۆ ھوون بکەنەوھ، تاکو بزانی ھەلۆی قیزە بۆ ھوو یاخود سێ کەس بەمین، چونکە ئەو فیزانی سالی ۱۹۸۷، ھیزیان نەماوھ و پێویستە ھەموو ھەلۆکان سەرلەنۆی بدرینەوھ. لە راستیشدا، وا ھەلۆکان بەمین. تکایە جۆری کاخەزی سەفەرتان، شوینی ھەرچوون و ژمارە و پۆژەکی بنووسن و پێمان بڵێن. ئەگەر خیزان و مندالتان لەگەڵنا بوون، ناو و میژووی لەنایکبوونیان بە وردی بنێرن. نیتم لەلایەنی خۆمانەوھ، لە ھەزارەتی ھەرھەیی ئەلمانیا ی پۆژاوا، کۆمیسۆنی پەنابەرائی سیاسی سەر بە نەتووبە کگرتوھکان، ناوا ھەکەین که سەفەرتان بەرھو ئەلمانیا یاخود ولاتیکی ئەوروپی ناسان بکەین و ریتان پێ بەمن لەسەر ئەساسی ئینسانی، مافی پەنابەری ھەربگرن. لەم ھەلۆ و تەقلائیەماندا سەرکەوتوو بەمین یاخود نا، جاری بە تەواوی نازانین. بەلام بە گشتی، ھووبی سەرکەوتمان ھەبە، وایش ھەزانین که سەرکرایتی بەکیتیش، نیستا گوینی خۆی لە مەسەلە کە ھەمکات و ھیچ تەگەرھەیک لەبەرھم ھەرچوونی نیوھ ناانیت. تکایە بۆ پەیوھنگرتن، تەنھا پەیوھندی لەگەڵ خۆماندا بکە، چونکە نیتم بە تەواوی لەوە لێنیا نین که نۆستەکانی نێرھتان نۆستن یاخود...!!

نەگەر بتانەوت ئىزمەكانتان بە بىن گىروگرفت وەرگىزىن، تىكايە با مەسەلى بىرچوونتان نەيتە مەزوعى پروپاگەندەى سىياسى، تاوگو بە سەلامەت بىرەمچىن.
 ھىوانارىن ھەول و تەقالاكانمان بە راستى سەر بگىرن و بە ھىواى سەرکەوتنتان.
 تىيىنى:

۱_ تىكايە نەگەر گىروگرفتانتان لە نووسىنى نىنگىلىزىدا ھەبوو، نامەكانت بە كورىنى سۆرانى بىنووسە.

۲_ لە ھەموو ھەزىگىدا، مەن لە پاش ۱۹۸۹/۵/۱۵ ھە نامەيەكتان بۆ بىنووسم كە وىدەى پروپاگەندەى تىايا باس نەكمە.

بىسۆزتان

نەلكسەندەر

چەند نامە لە نىوان نەلكسەندەر و مەنا ھاتن و ڕۆيشتن، نەكتۆر ھەزار و مەجەغەر نەركى گەيانەن و ھەرگىزانيان نەكىشان.

ئىدى سەرۋەختى چەركىنەھەى ھەولەكان بوو بۆ نازانكرىنى مەلابەختىار. لە نەورۇپا، جگە لە مامۇستا جەغەر، نەكتۆر ھەزار، نەكتۆر بۆلەى خانەقا، شىخ نارا، حاجى نۆمىد، شىخ باھىر، نازانھەورامى لە ھەرمەسا و ھەموو ھاورپىكانمان. نەوا ڕۆشنىيران و نووسەرانى كورىش ھەر چۆن بۆيان كرا و نەست و قەلەميان بە ھەر كۆتەك گەيشتن، لە ڕىگەى ڕەكخراوھ سىياسى و خىرخوازە نىوئەولەتتەكانەو، فشاريان بۆ سەركرنايتى يەكيتى و سكرتيرى كۆمەلە ھىنا. نووسەران و ڕۆشنىيرانى كورد، بە جىاوازيى بىر و ڕايانەو، بۆ ناكۆكىكرىن لە نازادى و نازانكرىنى مەلابەختىار، نامەيەكيان ناراستەى ھەر نوو سكرتيرى كۆمەلە و يەكيتى كرد و ناوايان كرىبوو كە يەكيتى و كۆمەلە، نەست لە پىشەلكرىنى مافەكانى نىنسان ھەلبىگىرن و نازادى بۆ مەلابەختىار بگىرنەو!

لەسەر پىشەنيازى مەجەغەر، مەن نامەيەكم بۆ بىرمەندى عەرەب «ھادى عەلمەى» نووسى و بۆ نەو نادرىسەى كە نەو پەيدەى كرىبوو، پۆستم كرد.

ڕۆشنىيرى گەورە، ھادى عەلمەى، پاش نوو ھەفتە، ھەرامىكى جوامىرانەى بۆ نارەمەو.. نەو نووسىبووى: (بە كىشەكەتان ناشنام، بەلام لىرە، لە شام، كاسر و لىپرسراوھەكانى يەكيتى نىشتمانى كورستان، بە ناوھەزوو مەسەلەكيان لە مەن گەيانەبوو. نەوان و ھەيان باس نەكرد كە نىوھ كەسانىكى ناواوھگىر و تىكھەرن، وىستووتانە رىزمەكانى بزووتنەوھە بىشۆينىن و شۆرش لاواز بگەن.. نامەكى تۆ حەقىقەتەى مەسەلەكى لە لا ڕۆشن كرىم.. مەن پەيمانەت نەمەم، ھەر نىستا نامەيەك بۆ شەخسى تالەبانى بىنووسم و نەسلەتى خۆم بۆ نازانكرىنى مەلابەختىارى ھاورپەت بەكار بىنم) بە ناخوھ،

نامەكەي نەو پۇشنىبىرە گەورەيەيى غەرب كە لەسر تاۋانى خىكانىنى ھەلەبجە، يىتەرىنامەيى خۇي نوۋسى، لەگەل دەيان نامە و ئەگۈمىنتى بىكەما، لە نىۋان نىران و سۈيىدا فەوتان!

ھەول و تىكۇشانى ھەموولايەك، لە زەوينەي پەق و كرىنى نۇمنازايى كۆمەلەما بەرى گرت و پاش نەوى مامجەلال، بەو قەناعەتە گەيشت كە لە زەمەنى شىكست و ناچوۋنى بزوتنەو چەكنايەكنا، نىدى پاساۋى زىندانىكرىنى مەلابەختىار نەماۋە و لە نەورۇپاۋە تەنگيان پى ھەلچىنۋىن. مامجەلال، قەناعەتەكانى خۇي ئەگۈشتىنەت و سكرىتېر و سەركرىھكانى بىكەي كۆمەلە پازى ئەكات. مەلابەختىار، لە ھاۋىنى سالى ۱۹۸۹، سالىك و چەند مانگان پاش نازانكرىنى شىخەلى و ھەلاتىنى من، نازاد كرا و ھەر سىنكەمان پاژىكەمان لە تەمەنى پى نەشكەنجە و نازارى زىندان پىچايەۋە.. تەمەنىك ھەموو چارەنوۋسى منى گۇپى و لە قوۋلايى پۇھما و لە پانتايى نەروۋنما، بىرىنگەلىكى ھەلگەنەن، سارپۇبۇۋىيان سالاۋىكى زۇر و تراپىيەكى نەروۋىنى ماۋەرىزىيان گەرمەك بوۋ!

ساتى ھەمەئاۋات، بە نەرىسەرىيەكى زۇرۋە و بە ھاۋكاريى براۋەرانى كۆمەلەي زەمەتكىشان و حىزبى دىموكراتى كوردستانى نىران، پەرزىنەكانى نەفالى بەزانەن و گەيشتەۋە نىران، «ئالا» ئوۋكەرت بوۋبوۋ. ھەمەئاۋات بەو نەجامە زۇر نلگران بوۋ، بەلام تازە كارىك نەمكرا و نەوى نەمبوۋ پوۋ بىلا، پوۋى نابوۋ!

مەلابەختىار بۇ چارەسەر و پشۋوبان ھاتە تاران و من سەركەرمى تەۋاۋكرىنى مۇلەتى سەفەر و جىھىشتىنى نىران بوۋم.

سىرپاي نەرج و مالا چكۆلەكەي عەبدولاي ھەمسىلىق، بىكەي ھەموو لايەكەمان بوۋ. عەبدولا، سالانى ھەشتاكان پىشەمەرگە بوۋ، لە كارەساتى ھەلەبجەما براگەورەكەي لە نەست نابوۋ. ھاتبۇۋە نىران و كچىكى خانەقەينى كرىبوۋە ھاۋسەرى خۇي.

خىزان و ئوۋ مەندالەكەي عەبدولا، بە ھۇي مالاۋاۋانىيەۋە، گەيشتىۋونە سۈيد و مالاكەي كە لە ئۆرۋوگايەكنا بوۋ، ئوۋ زوۋر و بەرەيۋانىك بوۋ، زوۋرىكىيان د.قار و «پەيام»ى ھاۋسەرى و لاقەي كچە سىسالىيان لىي نەزىيان و من و عەبدولا و ھەر ميوانىك ھەبوۋايە، لە زوۋرەكەي بىكەما نەمانگوزەراند.

من، كە ھاتە تاران، قاچاخ و ھىچ كاخەز و مۇلەتىكى مەۋلەتەم پى نەبوۋ، نىستا نىدى بە ھىمەتى عەبدولا كە كەستىكى نەستۇرۇشتىۋو لە تاران نەناسى، ۋا لىزەپاسى سەفەرم نامادە نەيىت.

حاكم سەرنار، گەفتى خۇي لەمەر تىچۋوى سەفەرى من، بە زىادەۋە بە جى گەياند. نىكۆرەھزار، م.جەغەر، فەرەح زۇراب «سامان»، شىخ نارا، مامۇستا تايرەوسمان «سەركەوت» نەستىگىرۇيى و باربوۋيان كرىم، ھەركىز پاداشتى چاكە و نلئاۋەلايى نەوانم پى نەدرىتەۋە.

كۆپۈنەۋەيەكى تايىت لە تاران!

نەۋ پۇژانەي مەلەبەختىار لە تاران بوو. كۆپۈنەۋەيەكى تايىتەمان بۇ پېناچۈنەۋەي نۇخى «ئالا» و ھەلسەنگاندىنى ھەلومەرجى سىياسىي نەۋ پۇژگارە، نەنجام نا. نووسىنەۋەي پرونوۋسى بېيارەكانى نەۋ كۆپۈنەۋەيە. نەشى كەلگىكى بۇ خوينەر ھەيتت و بزائىت ۲۱ سال پىش ئىستا، نىمە ۋەكو كەسانىكى چەپ، چلۇنمان بىر كرېمەتەۋە و نۇخە سىياسىيەكەمان چۇن خويندەۋەتەۋە.. ((كۆپۈنەۋەيەكى تايىتەي:

پۇژى ۱۹۸۹/۹/۱۸. لە «تاران» نا، كۆپۈنەۋەيەكى تايىت و نەيتى لەنيۋان ھارپىيان، م.پىشكۆ، ھەمەناۋات، پروناك و مەلەبەختىارنا كرا و باروۋىخى ئىستاي سىياسى و نىيۇلۇژى و پىكخراۋەيى لىك برايەۋە، سەرنەنجام گەيشتىنە نەم نەنجامانە: نەلف: بۇ ئالاي شۇرش:

۱_ نژائىكىرنى پىفىژىنىزم ۋەكو ناكارىكى خيانەتكارانەي ناو بزۈوتنەۋەي كرىكاران.

۲_ نژائىكىرنى ناسىۋناليزم لەناو بزۈوتنەۋەي نەتەۋايتىدا.

۳_ «حشە» نوپەرى راستەقىنەي پىفىژىنىزمە لە نىراقنا.

۴_ تىكۇشان لە پىناۋى نامەزناننى پىكخراۋى چىنايتىي نوپى كرىكاران.

۵_ كىشەي شورەۋەي، بەۋ پىنەي ئىستا مشتومپىكى قولى لەسەر پەينا بوۋە، ھەرۋەھا گىرقتەكانى بزۈوتنەۋەي كۆمۇنىستىش تەقىونەتەۋە، بۆيە: نەبى نىمەيش بىكەينە منازەرە و لىدوان و لىكۆلىنەۋەيەكى قولى ھەمەلايەنە لەسەريان، پىشۋەخت حوكم نەرىت، بەلام بە گەرمى زەمىنە بۇ گەلالەي ۋاھوكى زانستىيان خۇش بىكىن.

۶_ بىكەينە گىتۇگۇز و مونازەرمەكرىنى راستەۋخۇ لەگەل گروپە بچۈۋەكانى «م ل»، لە پىناۋى پىكخستىي پىيازى ماركسىزمى شۇرشگىز، لە بەرامبەر نوژمانى ماركسىزم و بزۈوتنەۋەي كرىكاراننا.

بى: نەركە سىياسىيەكان:

۱_ بەس، پۇژمىكى فاشىستىيە، خەباتى سەرھىيمان لە پىناۋى پروخاندىدا نەبى. نەخشەمان، تاكتىك و ستراتىژمان، دروشم و شىۋەي كاركرىمان لەۋ پىناۋەنا بى و بە ھىچ شىۋەيەك، ھىچ كار و كرېۋەيەكمان، شىۋە و شىۋازىنكمان، ناكۆك نەبى لەگەل نژائىتى و نوژمانىتىكرىنى بەعسا.

-يەككىتى:

لە پروى چىنايتى و نىدۇلۇگىيەۋە. ھىزىكى نۇ بە بزوتتەۋەى كرىكاران و ماركسىزمە. بۇيە ناكۇكىمان لەتەكىاندا بەۋ پىتتە دەپ. بەلام ئەگەر ھات و پاش چارەسەر كرىنى كىشەكانى ناو خۇمان و تا رادىيەكىش گروپەكانى بىكە. ھەلۈمەرچىكى سىياسىي گونجاو خولقا كە بتوانىت جۇرىك لە ھاۋكارى سىياسىيان بەزۇرىش لە قازانجى خۇماندا، لەگەلدا پرووست بىكەن، ناماھىن و دەشېن كارى بۇ بىكەن.

۱- پارتى، پاسۇك، پارتى سۇسىالىست و پارتى گەل لە يەك رىزنا ناياننانىن و ھەر يەكەيان خىسابى سىياسىي جىيان بۇ دەكەن.

۱- پارتى دىموكراتىي كورستانى نىراق: نوينەرى بورژوا-خىلەكىي كورستان و لە پروى چىنايتى و سىياسىيەۋە، سەرھاپى ئەۋ توانايەى ھەيانە، بەلام نۇ بە كرىكاران و ماركسىزم، پابىروۋىيەكى خىانەتكارانىان ھەبە، وىراي ھەندى لايەنى چاكەيان، لە پوانگى چىنايتىيەۋە ئەمانىش تەماشىا دەكەن و دەرتانى جۇرىك لە ھاۋكارى سىياسىيان لەگەلدا نۇ بە بەس لى پەچاۋ دەكەن. ئەۋەشمان لەبەرچاۋە، تۇسقالىك يارمەتتىن داۋىن.

۲- پاسۇك، لايەنكى بىپاشا پۇزى: سىياسى، فىكىرى و كۆمەلەتتىن، ناسىۋناليزمى تەسك و بۇشيان بلۋى، كۆنەپەرسىتىشيان ناشارنەۋە، ھىندەى بىكرى ۋەكو ھىزىكى لاۋەكى و بىكارا مامەلەيان لەگەلدا دەكەن.

۳- پارتى سۇسىالىست: نوينەرى توۋىزىكى ۋىدەبوروژۋان.. لاۋازىن لە لايەنەكانى تر و پاشەپۇژيان زووتر لە ئاۋابوۋنە، مەترسىيەكىان لەسەر خەباتى چىنايتى ھەشېن، زۇر كەمە، ئەگەر پىنوئىست بىكا بىچىنە ناو مەملەنئۈۋە لەگەلدا، ئەگەلدا ۋەكو ھەن، نايانوروۋىننىن.

۴- خىزبى گەل: گەرچى لەۋانى دى پىشكەۋتوۋىرتن، خۇيان لە ئاقارى چەپ نىزىك دەر دەخەن. بەلام لە پروى چىنايتىيەۋە، ئەمانىش نوينەرى توۋىزىكى ۋىدەبوروژۋان. ھەر بەۋ ھۈكەمى لەبەر ناكۇكىيان لەگەل لايەنەكانى بىدا، خۇيان بە چەپتر دەنوۋىن. نىمەش مامەلەيان لەگەلدا دەكەن. بەلام ۋەكو خىزب قايىلى ئەۋە نىن بىنە نوينەرى چەپ يان بىنە بەش لە خەباتى كرىكاران و ماركسىزىمدا. جىم- گروپەكان:

ھەلەلدا بۇ بەراستى موناۋەرەكرىنى زانستىيە لەگەلدا، لە پىنۋاى گەلەكرىنى بۇچۈۋى چىنايتى و نىدۇلۇگى و ئارپىتنى بەرنامەى ھاۋبەشى پىكخراۋەى. بۇ نەمەش دەپى گەمتر لە جاران. كفتۇگۇيان لەگەلدا بىكەن و لەسەر ئۇرگان و نوۋسراۋەكاندا، لايەنى چاكە و ئاراستەكانيان، ھىندەى دەيانزانىن، بابەتتە، بە پۇچىيەتى پتەۋكرىنى رىيازى ماركسىزمى شۇپشگىر، بىخەنە پرو))

نەو تىكىستى نىو جووتكەوانەكە ۲۱ سال لەمەوبەر، بە قەلەمى مەلابەختىار و بە پەزىمەندى نەو ناوانى لە بەرايىدا ھاتوون، نووسراۋە!
نەم ئەكۆمىنتە، لە پرووى مېژووويىيە، بەھايەكى نىيە، رۆژگارى پاشتر و پروياۋە سەوزەكانى ژيان، بەشىكى زۆرى بۆچوونەكانى ھەلتەكاندن، بىسانىش بۆ نەوى پاش راپەرپىن و خوينەرى نىستا و ناينەمش، بىكەلك نابى.

سەفەر بەرھو مەنفا

كاخەزمكانى پەرىنەوھ لەسەر پرىنى ئىوان نۆزەخى نىشتەمان و «بەھەشت»ى مەنفا. بە ھىمەتى «عەبۇلای ھەمەسدىق» ساز کران و نىدى بە پەيدا کرىنى پاسپورتىكى ساخته له «کوچەى عارەبان»ى تاران. تەنها وەرگرتنى «قىزا»ىەكى گەرەک بوو.

پاسپورتەمان کړى و له ړنگای نۆستىکمانەوھ که له ولاتى سوید دەرځا. توانیمان سەفیرى ولاتى پۆلۇنيا له تاران بناسین و ٦هيزای به ١٢٠٠نۆلار لى بکړین، تا له تارانەوھ بەرھو مۆسکۆ بفرین. رۆژیک له رۆژەکانى مانگى نۆفەمبەرى ١٩٨٩. له فرگەى «مىھراباد»ى تارانەوھ. پاش مالاًوایىکران له ھەمەناوات و سەلاحى خوشکەزام، مەلابەختیار و پروناک خانى ھاوسەرى و چەند برانەرى دیکە. نىمە(شىخەلى، لکتورقار و پەيام خانى ھاوسەرى و کچەکیان. ھەلمەت سەفالىن و من) له فرۆکەيەکنا جىمان گرت و بەرھو بەرزایىەکانى ناسمان ھەلفرین.

فرۆکە، بەنىو پەلەھەورەکاندا کشا و ناسمانى تەمگرتووى تارانى جى ھىشت و منىش ھاوکورسىى مامەشىخ، بە ناخىكى پر نازار و لىلىكى بىھىواوھ. فىلمى يادەورەيەکانم له ھزرا ھەلمەکرەوھ.. يادەورەيەکانى ھەشت سال خەباتى سەختى پىشمەرگەيەتى و دوو سال و نيوى زىندانى پر زەلىلى چيا، وینەکانى مەرگى ھەلەبجە و ونبوونى مندالى خۆم، تابلۆ خەماويەکانى ژىر چارەکانى ناوارەيى ھەلەبجەيەکان و جەستەى کووړ و لەپنکەوتووى نايکم.. وای نايکە! نەوھ نوایىن و نوا پىنگەيشتەمان بوو.. چ سەفەرىكى لریژ بوو دەسالان جىھىشتنى تۆ! چ برىنىكى گەرەيە نۆرانىنى نىشتەمان و نەيىنەنەوھى تۆ! وای چ بىمانا بوو شۆرش و چ بىمۆرال بوو سىياسەت!

نىگایەک له مامەشىخ لمرگم، قاتىک چاکەت و پانتۆلى رەش، کراسىكى سپى، کەرەواتىكى سوور و قۆلىكى خورمايى و سپى تىکەل و پروخسارىک لیوانلیو له نازارىک جگە له من کەسىكى دیکە ناخوینىتەوھ. پىکىک وىسکى بە دەستەوھ گرتووھ.. وینەکان جىگۆرکى لمرگم و مامەشىخ، شۆرتىک و فانیلەيکى بىقۆلى سپى لەبەرایە، رىشىكى سپى لریژى بە نارەقە خووساو کە بە پەنجەکانى ھەلىمخورىنى، لە گۆمەزىنداناندا دىت و لمرچى و لەسەرخۆ و بە مینجەمىنج، شىعەرىكى مامەشىخ رەزا، بە مىزاجى خۆى ھەلمەشىلى و لمرىتەوھ..

((بۆ ھەمەى وەستافەتەح نىمەت ھەموو «بەم نەردە برد»

نەى ھەمەى وەستافەتەح نايکت بە کىرى نىرەکە))

ھەر من لمرزانى مامەشىخ لەگەل کىتەتى و «ھەمەى وەستافەتەح» کىتە و چ کارمە!

لە فرگى <مۆسكۆى جوان> دەنیشینەۋە و بە پاسىنك بۇ ھۆتىلى «ترانزىت» مان دەگۈيزنەۋە، تا رۇژى ىۋايى بە پنى نەو «قىزا» يەى پىمان دراۋە، بۇ «ۋارشۇ» بفرىن!
لە ھۆتىلەكە، نوو جۋامىز «ناراسى قادر مننەۋەر و سامانى مەلانەحمەسى بانىخىلانى» دىنە سەرانمان، پاسپۇرتەكانمان دەبەن، بلىتى «ستۆكھۆلم» مان بى ھىچ بەرانبەرىك بۇ پەيدا دەكەن و نىدى نىمە، رۇژى ىۋايى، لە «مۆسكۆ» ۋە بۇ سۈيد، بۇ ۋلاتىك كە من جگە لە فىلمى «نامۇيەك لە سۈيد» ھىچى نىكەى لى ئاشنا نىم، بفرىن!

پۇژۇمىرىك بە بەرامەي زىندانەۋە!

نەمىز، ۱۹ى مارسى ۲۰۱۰، سەرگەرمى نووسىنەۋەي نواۋىنەكانى «حىكايەتەكانى زىندان» م. لە پشۋويەكنا، لە سەبارە پشكىنەۋەي ناركىشى نامەكانمنا. پۇژۇمىرىكى كۆن و پەرىپوت دەيىنمەۋە. لىنى ورد دەيمەۋە و بېروا بە چاۋانم ناھىتم. پۇژۇمىرىكى چىكۆلە و چىرچ، لىنى نووسراۋە:

ھۇشيار محەمەدەزىز

پۇژۇمىرى ھاۋسەر

لەسەر بىرىارى و مزارەتى راگەياندىن لە چاپ دراۋە

لە بىلاۋىكراۋەكانى پۇژۇۋەي ھاۋسەر «۱۱»

سلىمانى_شەقامى حەمدى

چاپخانەى الفرات

۱۹۸۸

۲۶۸۷ و ۲۶۸۸ى كوردى

۱۴۰۸ و ۱۴۰۹ى كۆچى

نرخى ۷۵۰فلسە

لە لاپەرەي سەرەتادا، نووسراۋە:

ناۋونىشانى خاۋەن پۇژۇمىر

ناۋ و نازناۋ: زىن الدىن / پشكۆ

پىشە: زىندانى

شار: سەرگەلوو

گەرەك: بەرگەلوو

شەقام: زىندانى بەرگەلوو

ژمارەى خانوو:.....

ژمارەى ئۆتۆمبىل:...

جۆرى خوين:....

- ۲ى شوبات: دوو جاران كۆپتەر ھاتن و نىشتەنەھ..
- ۵ى شوبات: چەنلىن جار كۆپتەر.. پىن نەچىت خۇسازبانى ھېرشىكى نوئى بىت..
- ۶ى شوبات: كۆپتەر بەرەھوامە، ژمارىيەكى باشيان لىترە بە پىن كىرد، زىننان چۆلتەرە..
- ۷ى شوبات: شىخ چوۋە نەخۇشخانە و ھەرمانى بۇ منىش ھىنا..
- ۱۲ى شوبات: ھەموو پىشمەرگەكان كۆيزرانەھ، نىستا نىمە چوار كەسىن..
- ۱۳ى شوبات: بەيانى سەعات ۴.۴۰ ھەقىقە، جەباريان برد و ماينەھ سى كەس..
- ۱۴ى شوبات: ھەر سىنكىمان لىترە ماوين. نەم چەند پۇژە ئالۇز و سەختن، مەترىسى فۇكەمان زۆرە.
- ۱۷ى شوبات: نەمشە نەخۇش بووم، ھەرزىيان بۇ كىرم..
- ۱۸ى شوبات: جومگەى رانم زۆرم نازار ھەتات و بە ناستەم ھەبزوئىم.. ھەرزىيەكى تىريان بۇ كىرم..
- ۱۹ى شوبات: نەمپۇ زىننان كرايە بارەگاي پىشمەرگە و بۇ نىمەش زىننانىكى بچوكتەر..
- ۱۹ى شوبات: ۵۰۳۰ ھەقىقەى ئىتوارە، لە تابووتى بەرگەلۇويان ھەراۋىشتىن و ھاتىنە بارەگاي ناۋەندى شۇرەشگىرپان.
- ۲۳ى شوبات: ئىتوارە گوئىم لە شانۇگەرىى ساتى ھەلق بەرز ھەفەرتى تىپى سالار بوو لە رادىۋى كورىيى بەغناۋە، بەرھەمىكى سەركەوتوو بوو.
- ۲۴ى شوبات: تۇپپارانى كىمىيائى و راجىمە بۇ ياخشەمەر و چەند شوئىنىكى تر سەعات نوۋى بەيانى، ئىتوارە بۇرۇمانى فۇكە، ھىرش بۇ ئۇلمازەلە.
- ۲۶ى شوبات: شەو سەعات نۇ، بۇرمانى چىر بۇ بەرگەلۇو، چىي نەمابوو تىنا بچىن.
- ۲۷ى شوبات: چوۋىنە مەقەرى جەبارفەرمان، سەعات ۳ى ئىتوارە كەوتىنە پىگا.. كەركەر، ئۇلى شارستىن.
- ۲۸ى شوبات: سەعات ۳ى بەيانى گەيشتىنە كانىتوو، ھالى سەگائىتى بوو، بە فەتارەت چوۋىن..
- ۲۹ى شوبات: زىننانى كانىتوو، گەرە، ۶۳كەس لە يەك مەزگەوتى يىتەنجەرە، پىسى و نەسپى، نەفسەر و سەربازى كانگىرىنگرتوو، جاش، پىشمەرگە و كەمتىرە ھۇى ژيانى ئاۋەلىشى تيا نىيە..
- ۱ى نازار: سەعات ۱۰ تۇپپاران ئىزەشى گرتەھ.. بەرەھوامە.
- ۲ى نازار: شەرى ساروخ.. شەرى بەرەكان تونىتر و ھىرشەكانى ھەلەت خەستەر.. ۱۶ساروخ بۇ تاران، ساروخ بۇ بەغنا..
- ۴ى نازار: شىخەلى گەرايەھە بۇ بەرگەلۇو.. كارەساتى چۆلكرىنى كانىتوو..

- ۵ی نازار: ھاتینە خوڤخوڤە.. شەو لە یاخییان بووین..
- ۶ی نازار: لە گۆمەزھلین..
- ۷ی نازار: ھاتمەو بەرگەلوو، یاخسەمەر.. براڤەرەکان زۆر پێزم لە ڤەگەن بەلام زیندانین..
- ۹ی نازار: نەمشەو لە کەرکەر بووین.. گۆمەزەل
- ۱۰ی نازار: گۆمەزەل
- ۱۱ی نازار: ھاتینە سیرەمێرگ و گەلە
- ۱۲ی نازار: شاناخسەن.. بەرەو بانە و سەرەشت.
- ۱۳ی نازار: خۆم تەحویلی جەھوریی نیسلایمی ئێران نا!
- ۱۴ی نازار: لە زیندانی سەرەشت.. نیوەرۆ ژاندارمری..
- ۱۵ی نازار: سەرەشت.. ئۆریوگای نورمییە
- ۱۷ی نازار: ئۆریوگا.. ھەلەبجە نازادا!
- ۱۸ی نازار: ھەلەبجەم بە وێرانی بینی.. ناخۆ لاشەمی چەند لە نازیزانم بووینە خۆراکی بۆمبا؟
- ۲۶ی نازار: کەرەنتینە.. تەحقیق!
- ۲۸ی نازار: ک.. گەلەک بیتارم..
- ۶ی نیسان: کەرەنتینە تەواو.. بەرەو زیوہ..
- نەمە پانورامای ڕووناوێکانی مانگەکانی سەرەتای سالی شوومی ۱۹۸۸ بوو. بێ دەستکاریکردن و ھەر بەو ڕێنووس و زمانەمی کە من لە «پۆژمێری ھاوسەر» نا تۆمار کردبوون و دەشتیت بینە بەرچاوپروونیەک بۆ خویننەوێ حیکایەتەکانی زیندان.

نوسین و دیمانه لەسەر نەزموون و یاد:

نەزموون و یاد

ئەنوەر حسین

a_bazgr@yahoo.com

نەزموون و یاد، یەکێکە لەو کتێبانەی باس لە رووداوێکی شۆڕشێک دەکات کە لە سەرەمانیکدا شۆڕش ئەرکیکی نیشتمانی، رزگاری و چینیایەتی لەئەستۆ دەگریت، بەلام توشی دەیان کێشه و نەهامەتی دەبێتەو.

شەڕی دەسلەت و فیکر و ئایدۆلۆژیا لە دەوریە کدا و شەڕی ناوخۆ لە دەوریەکی تردا. هەفتاکان و هەشتاکان لە سەرتاسەری دونیادا رەوتی چەپ و مارکسیست و دروستکردنی هیز و گروپی لەمشوێهە مۆدیل بوو. کە زۆربەی کەلانی جیهانی سێهەم و ولاتانی گەشەکرد و دواکەوتوو. بەبێ ئەوەی لەگەڵ واقعەتی کۆمەڵگادا هەست بەزەرورتی بکەن. سەرسەختانە بانگەشەیان بۆ دەکرد و قوربانیان بۆ دەدا و دواتریش پشتیان تێکرد و ئەو تیزەیان وەکو پنیوێست جێ بەجێ نەکرد.

ی.ن.ک وەکو هیزیکێ ئەلتهرناتیف لەوکاتەدا، داینەمۆی شۆڕش و خەباتیکێ سەرەمیانه بەجەماوەری پێشکەوتوخاوە و چەکدار و خاوەن ئیمان و ئیرادە بوو کە لەگەڵ بەعسی فاشی و بەعسیزمی بەعس رووبەرۆو بوو. کەچونەووە بوو بەگۆمەحالد.

نەزموون و یاد پێمان دەنێت.

یەکەم؛ کێشه و ململانێیەکانی ناو حزب لە کوردستان و (ی.ن.ک)یش وەکو یەکێک لەهیزە سەرەکیانە، تائینستاش گیرۆدەی ئەم قەیرانانە و جیاپونەوێ گۆڕان یەکێکە لەتازەترین قەیرانەکان. کەبێنگومان کاریگەری رووداوێکی سالی رابردوو و رووداوێکی ناو (نەزموون و یاد) تائینستاش لەسەر تاک و سەرکردە و حزبەکە و کۆمەڵگاش ماوه.

دووەم؛ رووداوێکی (نەزموون و یاد) کەمترین نەزموونی بەرەمەهێنانەووە بۆ حزبەکان. هەربۆیە دواي راپەرین، شەڕی ناوخۆ، شەڕی هیزە سیاسیهکان، ململانێیەکان و کێشه بەردەوامەکان نەیتوانیوە ئەزمونەکانی رابردوو وەکو یاد چاوانیکەین، بەلکو یادەکان زیاتر هانیداوین بۆ ئەزمونێ ململانێ کە کەس قازانجی نەکردووە.

سێهەم؛ (نەزموون و یاد) میژوویەکە لەرشتنی خوینی براکان لەشاخ، بەلام لەشارەکانیش رووداوێکی دووبارەن، بەشیکی زۆر لەشۆڕشگیر و قارەمانەکانی هیزە سیاسیهکان لەم

شەرانەدا كۆزراون. كە نەخەونەكانيان ھاتە دى. نە بەو خەونەوہ چەكيان لەشان كوردبوو، وەلام بۇ ئەم كوشتتەنە چى يە؟ خىزان و ھاوسەر و ژن و مندالەكانيان تەچەند گوزەرانيان باشترە و تەچەند شەھیدەكان و بنەمالەكانيان خەونەكانيان ھاتەدى؟

چوارەم؛ ئەو ھاوکاری و پەيوەندىە قولەى نىوان حزبەكانى باكور و خۆرەلەت لەگەل يەكئیتیدا كالبۆتەوہ. بگرە گلەيشيان لەيەكئیتى ھەيە وەكو ھاوپەيمانى دوينى و خاوەنى دەسەلاتى شارى ئەمرو.

(ئەزمۇن و یاد) پىماندەلەيت پشتیوانى ی.ن.ك لە(حزبى ديموكراتى كوردستان و كۆمەلە) تەنانت شەھیدبوونى پىشمەرگەى يەكئیتى لەپال ديموكرات و شەھیدبوونى پىشمەرگەى كۆمەلە لەپال (ی.ن.ك) حىكايەتى دىرىنى ھەيە. كەدەبى ئەم ئەزمونە و یادە. یادەوہرەك بىت بۇ بەردەوامى و ھاوکاری ئەم دوو حزبە. كەئىستا خانو و ژيان و گوزەرانيان لەكۆيە و زىرگۆيز ھاوتای ژيان و گوزەرانی يەكئیتى سالانى ھەشتاكانە لە زەلى و نۆكان و گوندەكان...! پىنجەم؛ (ئەزمۇن و یاد) پىماندەلەيت؛ ھەلوئىست و مبادى ھەندىك سەركرەدەكانى يەكئیتى و كۆمەلە و لەوكاتەدا ھىندە بەقەناعەت و بەباوەر و ئيمانەوہ كاریان كردوہ. دەكریت ھەركىشە و مەملانییەكى حزبى لەرىنگای دیالۆگەوہ بگاتە چارەسەر.

شەشەم؛ پەنجە خستە سەر خالىكى گرنك لە ئەزمون و یاد، پىشبینىكردن و بۆچونى ھەندىك لەسەركرەدەكانى ئەوكات كەلە ئەزمون و یاد ناویان ھاتوہ سەبارەت بە حزبەكان. فېكر و مبادى و داھاتویان. كەھەندىكيان پاش نزیكەى بیست سال راستە و راست وەكو خۆى دەرچون. ئەوہش ئامازەيەكى باشە كەھەر ھىزىك وەك خۆى بناسین و مامەلەى لەگەلدابكریت.

ھەوتەم؛ (ئەزمون و یاد) مەملانییەكى سەخت و خویناوى و پەر لەكیشە و مەملانیى حزبى و فېكرى و بەتایبەتى ناو يەكئیتى دەگىزیتەوہ، بەلام ئەوہ يەكئیتىە كەھەرخۆى رىنگا دەدات كئىبىك بەواقىعى لەسەر مێژوو و مەملانییەكانى بۆلۆبكریتەوہ كەرەنگە تانیستا ھىچ ھىزىك رىنگای نەدایى لەم جۆرە كئىیانە لەسەرى بنوسرى و چاپ بكرى.

بەلام ئاگادارم كاتى خۆى كئىبەكە رىنگا بەچاپكردى نەدەدرا، بەلام دواى بەرپرسىكى (ی.ن.ك) وتى؛ «رىنگا لە ئازادى نوسەران مەگرن. ئەوہ درووشمى مام جەلالە كەئازادى بۇ نوسەران ھەراھەم بكریت» دەمەویت بلىم ھەراچاپكردى كئىبەكە بۆخۆى مانای سەلماندنى بونى ئازادىە لەناو ئەم ھىزەدا و رەنگە ئەوہش دەستكەوتىكى گەرەبى.

جیالەوہ بۆچونى زۆر خەلكم پرسى لەسەر كئىبە و بۆچونەكانى پشكۆ نەجمەدىن. ھەموویان بۆچوونیان وابوو كە كئىبەكە بەوپەرى راستگۆیى و واقىعى نوسراوہ. بەتایبەت كە پشكۆ بۆخۆشى لەناو رووداوہكاندا بوہ و بەشېك بوہ لەمەملانیكە، بەلام ھەست ناكرى وەكو ھەندىك

لەوانەى مێژوو دەنوسنەو، دەيانەوئیت خۇيان بکەنە فریشتە و پالەوان، نەخیر ئەم رۇسۇيانە
بیرەوهریەکان دەگێریتەو، بێ رتوش و خۆبە سۆپەرمانکردن. یان کردنی کەسیک بە قارەمان
سۆپەرمان و شکاندنی کەسیکی تر.

بە پێى هەواییکی رەخنەى چاودیر (نەزموون و ياد)ى پشکۆ نەجمەدین پەرۆشتەین کتیبى سال
بو. ئەو هەش ماناو مەغزای زۆرى هەیه کە دەبێ باشتر بخویندریتەو و دەرسى لى وەر بگرت
و بەشانا زیش بۆ حزبە کە و سەرکردەکانى لەئێستادا بژمێردرێ کەریگا بە چاپکردنی دراو و
بدری.

ئەزموون و یاد...

یادیک لە پۆخە سپیەکانی پۆژانی ڕەش

ئازاد توفیق

بە عەس هەموو شتیکی لووشدا بوو، هیچ نەما بوو... هەر هیچ *

بەرایى ...

نوسینی هەربابەتییکی ئەدەبی، جا یادداشت و گێڕانەوێ بە شیک لە میژوو بیت، یان دەقیکی داھینراو، بۆ خۆی کاریگەریکی گەورە لەسەر هەست و دل و دەرونی مرۆف جێدەھێلێ و زۆرجار مرۆف دەخاتە بەردەم ڕامان و ئەندێشە یەکی ھێندە قوڵی پرسیار و یەو، کە مرۆف بەدوای دۆزینەوێ خۆیدا وێڵ دەبێت. چونکە دەقی سەرکەوتوو ھال لەمرۆف دینی و خۆنەر کە مەن کێش دەکات و پێ بە پێی ڕووداو و کارەساتە تراجیدیەکان چرکە و ساتە ڕەنگالەییەکانی نیو ئەو دەقە، مەویش لە تەکیددا بە چەشنیک رێدەکات، کە هەست بە تریەیی دلی خۆی دەکات و بە مەش ھەندیک جار یا دلەنگ دەبێت و تەمی خەم لەسەر پۆخی کە پڕۆکە دەبەستێت، یان خەنین و شادی دەبنە میوانیکی ئیسک سوکی نیو ناخی. بۆیە ھەمیشە دەقی سەرکەوتوو مرۆف والێدەکا ھەرچەندە شوینی راستەقینەیی خۆی لە چواردیواری ژورێ تینە پەریت، کەچی ئەم بەدوو بال و بە خەیاڵ بەسەر ھەوردا بفریت و لە تەک فریشتەدا بدوێت. دیارە ھەر ئەم ھالەتەشە والەخۆنەر دەکا دوای خۆیندەوێ یاداشتیک، نۆقلیتیکی کورت، ڕەنگ و ڕووی، یا شادی لێدەپژیت یا بە چەشنیک خەمبارو دلگوشراودەبێت، ئەللی تازە مەرگی ئازیزیکی خۆی بیستووە. بێگومان ئەو سێحری دەقە کە ھەندێجار ڕۆح ڕادەژەنیت و سەرپێژی دەکات بە گۆل، یا ڕۆح کە سیرە و کە لە پەچە دەکات، ئەو نەینی دەقە و ھیچی دی بەجۆریک لە ڕۆح دەئالیت، کە خۆنەر دوای خۆیندەوێ ئەو دەقە ھەموو شتیکی خۆی نەبێت، لە ھەموو کەسیکە و نزیکی جگە لە خۆدی خۆی. ئەمەش بۆ خۆی چەندە دەلالەتە بۆ نامۆبوونی خۆنەر، ئەوا سەرەتاییترین ئامارەیشە بۆ سەلیقەو لێھاتووی نوسەرێ کە بەحیکمەتی ووشەکانی یا ناخمان دەکات بە بورکان و گورزە تیشکی رۆژنەیی چاو تەلخ و تەماوی دەکا، یا ڕۆح لیوانلێودەکات لە شادی. مانای وایە ئەو تەلیسمی دەقە کە والەخۆنەر دەکا ھەرزوو مرۆف خۆی لە بیربکات و بییتە بە شیکی ھەلسوراو لە بویناد و پێکھاتەیی ئەو دەقە و خۆی لە نیو فەزایە کدا ببینیتەو کە جگە لە ناو دەقدا لە ھیچ جوگرافیا و پانتایەکی تردا ئەو فەزایە بوونی نەبێت. جا گەر ئەم ھالەتە بۆ دەقیکی نوسراو کە سەراپای ڕووداو و کاراکتەرەکانی دەستچنی خەیاڵ بن و نوسەر لە ڕینی فەتتازیا و خەیاالی ڕووتەو بە دنیا نا مەثلوفە کەیی خۆیمان

بناسینیت، راستیەکی حاشاھەلنەگر بێ. ئەم ئاخۆ بۆ دەقیك که پەيوەندیەکی راستەوخۆی بە قوناغ و پۆزگاریکی تابلنیت ھەستیارەو ھەبیت و پروداوھکان کت و مت لەدایک بووی واقعی بن و مەرگەسات و دلە راوکی و دابران و غەدرو پارانەو ھە گیانەلای نازیزان، نەفەنتازیا بن و نەدروسەتکراو، نەبەرھەمی خەیاڵ بن و نەورپنەئی تالپھاتوان. ئیتر ئەبیت چ کاریگەرییەک لە پوچی مەزوف بکات و چ ئاسەواریکی قورس لە ناخی مەزوفدا ھەلکۆلنیت. بە ئەو ھەش لەولاو ھەستیت گەر خۆنەر خۆی شایەت و بینەریکی جدی یەک بەیەکی ئەو خەمانە بیت که تا ھەنوکش خۆنیان لێ دەچۆرێ و ناھیان لێ دەتکێ. پیموایە ئیتر وەیل بەدلی کەیل و حالی شەپزەیی ئەو خۆنەرە بیت.

وادیارە مەزوف سەرسەختترین بونەو ھەری سەرزەویە که نەک ھەر بەرگەیی ئەم ھەموو غەم و ئازارو غەدرو ناھەقیە دەگرنیت، بەلکو ھیندە زالم و دل بەقیشە لەدوای کەوتە خواو ھەوێ ھەرگەلایەک، پەرچەرنینی ھەر دایکێک، پارانەو ھەردیلێک، گیانەلای ھەر نازیزیک لە شەرگەکاندا، کەچی ئەم دواتر نەلە پیاسەیی خۆی دەکەوێت و نەخەندەش لەسەر لێوی بار دەکات. جا بەبۆچوونی من دەقی (نەزمون و یاد) یەکیکە لەو دەقە کاریگەر و ھەستیارانەیی کەلەبەکەم خۆیندەویدا تەلیسم لە پوچی خۆنەر دەکات و مەزوف کەمەن کیش دەکات. بۆیە گەر خۆنەرێ پێی وابێت بەیەک جار خۆیندەو ھەم دەقە تینویتی لەتینگەیشتی پروداوھکان و فەنتازیا ی ئەو بیرەو ھەرییە دەشکێ، ئەوا بەھەلەدا دەچیت.

دەق و ھەزیفەیی ئەبستمۆلۆژی

ھەموو دەقیکی نوسراو ھەرچۆن لەپرووی مەعریفیەو ھەریکی ئەبستمۆلۆژی خۆی ھەبەو دەکریت مەزوف لێیەو ھەبیت و زانیاری لەسەر پروداو شوین و جوگرافیا ی ئەو پانتایە بزانییت کەبۆتە شانۆی پرودانی پروداوھکان. ئەو ھەش لەپرووی فۆرم و زمان و وینەیی شیعری و پستەیی پەرماناو دەبیت دەق چێزو موسیقاو خرۆشی و خوشیەکی وابدات بەگوێی خۆنەرەداو بەچەشنیک موخاتەبەیی دلی خۆنەر بکات، کەببیتە مایەیی سەرسۆرمانی مەزوف بەرامبەر ئەو گەمەو دەست بازەیی کە نوسەر لەتەک ووشەدا دەیکات. چونکە نوسەر تا چەند پستەیی شیعری لە نوسینەکیدە بەکاربھێنیت و پەنا بیات بۆ بەکارھێنانی ووشەیی نیو زاراو ھەبەکانی زمانی کوردی و تا چەند بەوینەیی ھونەری لەپروداو شوین و شەپزەیی و دلەراوکی دەروونی کاربەکەرەکانی ئاگادارمان بکات، ئەو ھەندەش ھەریکی نوسەر لەنوسینی ھەردەقیکدا کە بریتیە لە تواندەو ھەبەندی دیالیکتیکانەیی نیوان فۆرم و ناوەرۆک بەدوونیا بینەکی

جوانەووە لەرێی دەربڕینیکی ھونەری سادەو ڕەواندا بەرجەستە دەبێت. کەمەن بۆ خۆم لەکاتی خۆیندەنەوێ ئەم بیرەوەرێیدا بەشینەوێکی ھێندە سەرنج ڕاکێش ھەستم بەگەیانندی ئەو ئەرکە کرد، گەر بۆ ئۆش شوک بووم، ئەوا زیادەرویم نەکردووە. چونکە (پشکوونەجمەدین) بەکێکە لەو نوسەرانیی کە ھەرچەندە ئەو ھەندەیی من بزانم سەرەتا لەدنیای سیاسەتەو ھاتۆتە نیو دنیای نوسینی ئەدەبی و پێش ئەوێ شاعیر و چیرۆک نووس و ئەدیب بێت، نوسەری سیاسیی بوو. بەلام مالی دلی ھێندە پڕە لەمانگی ووشەو پڕە لەشیرێ کرێستالی، ئەوا لەکاتی خۆیندەنەوێ بەرھەمەکانیدا خۆنەر ھەست دەکا لەبەردەم ئەزمونیکی گەورەدا وەستاو. لەبەر ئەوە بە ڕوای من دەقی (ئەزمون و یاد) چەندە بیرەوەری و گێڕانەوێ یاداشتە، ئەو ھەندەش شیرۆ خەیاڵ و فەنتازیا. ئەمەش بۆخۆی جوانیەکی ترو تاییەتەندیەکی تری داو بەگێڕانەوێ بیرەوەرێکان و ئەو راستیەمان بۆ دەسەلمی کەنوسەر زۆر شارەزاو لێھاتوانە دەستی بەسەر ئاویتەکردنی ئەو پەییوەندیە ئۆرگانیدا دەشکێت کە لە نیوان فۆرم و ناوەرۆکدا ھەیە.

بۆ راستی و دروستی ئەم بۆچوونەش، پێمخۆشە چ لە ڕووی ناوەرۆک و چ لە ڕووی فۆرمەو ھەوێ بەھەندیک ڕوونایی جوانی ئەو نوسەرەو ھالەتی دەروونی پڕنھنی کارەکتەرەکانی ئەو دەقەو شونیی جوگرافی و ھەندیک ڕستە شیرێ لەم بیرەوەرێیدا ئاشنا بکەم و ھاوکات گەر بۆم بلوی ساتیک لە ھەواری کلۆمدرای ئایدۆلۆژیا دا بساکنیم، تابتوانم قسەیک لەسەر سێحری ئەو تەلیسمە بکەم، کەچۆن لە دۆنییدا بە چەشنیک لە ڕۆح و ھەنگاومان گیر بوووە کە جگە لەخۆمان ھێچ دیمان نەئەدی. لەبەر ئەوە من پێموا بەم بیرەوەرێیدا چەمکی ئایدۆلۆژیا شانەشانی ڕینەکانی شەری براکان، دوو کۆلەکی ھەرە گەورەو دوو فیکەری ھەستیارێ فراوانی نیو ئەم دەقەن و نوسەر بە ئەنقەست و بەو پەری ھۆشیاریەو زۆرتەین پانتایی ئەم بیرەوەرێیە بۆ تەرخان کردووە لەزۆر شونیدا گەر بە ئیحاہەکی بچووکیش بێت، ئەوا لەفۆرمیک ھونەری بەرز و جوان دا ھەلۆیستە لەسەر کردووە و ئاماژەیی پێداووە. تا خۆنەر بزانیت ناوەرۆک چەند ڕیالیستی پڕمانا بێت و چەندە کارەساتەکان بارگای بن بە خۆن و ڕوداوەکان ناخ بسمەن و ئاسەوار لەسەر رۆحی مەزوف جیپھیلن، ئەوا فۆرمیش کەبەرگی دەروەو ھەردی گوزارشتە لە ھالەتەکان ھێندە گرنگە. بۆیە گەر نوسەرێک نەتوانیت ھاوسەنگیەکیان لە نیواندا دروست بکات و شانەشانی یەک ڕییان پێنەکات، ئەوا ھەتەن تایی تەرازوی نوسینەکە بەلایەکا لاسەنگ دەبێت و بەمەش ئەو نوسینە جگە لەوێ کە ھاوسەنگی لەدەست دەدات، ئەوا یەکیک لە ڕەکیزە سەرەکی و بنچینەکانی خۆی کە فۆرمی جوان و ئسلوبی نووسینی سەرکەوتووە وون دەکات.

چونکە وینە کێشانی شوین و ھەسکەردنی پانتایەکانی سروشت کە ڕەگەزێکی زیندو و جوانی

هونەری نۆڤلێت و دەقی ئەدەبی یادداشت ئامیزن. دەکرێت خوێنەر لێیەوە لە دیاریکردنی وەرزوو چۆنیەتی کەش و هەواو تەنانەت تۆبۆگرافیای ناوچەیەک تیپگات و هاوکات لە ڕینی وینە هونەرییەکانی ئەو دەقەو، بە خەیاڵ و لە زەنی خۆیدا بەکون و کەڵبەرە تاریک و نسرم و پینچاو پینچەکانی ژياندا ملی ڕی بگریت و نەخشەی ئەو شوێنە بکێشێت کە ڕووداوەکان جولەیی دراماتیکیانەی خۆی تیا دەکەن. بەبی ئەوەی (گێڕەو - ڕاووی) باسی هیچ لەحوالەتانی بە شیوەیەکی راستەوخۆ و ڕاپۆرت ئاسا کردبێت. دیارە ئەمەش سەلیقەی ئەو نوسەرانی دەردەخات کە ئەدەب لە زانست جیاوەکەنەو هونەر بەهونەر دەنوسن. جا من پێم وایە (پشکو نەجمەدین) زۆر بە وریاییەو و بەشیوەیەکی ئەدەبی جوان مامەڵەی لەتەک ئەم حالەتەدا کردووە و زۆر دەست پەنگینانە لە چەند پەستەییەکی وەسف ئامیزی هونەری جواندا هەر زوو خوێنەر بەو کەش و فەزایە ئاشنا دەبێت و لە جوگرافیای ئەو دەقەرە ئاگادار دەبێت کە لەیەکەم هەنگاوو دەست پێکی ئەو بیرەوەرپەدا نوسراوە

• گیارەشەیی بەهەرە ، گیاو گۆل تا چۆکان هاتوو، مانگ دەستبازی لەکەل پەلە هەورە مەستەکان دەکا کەبەنازەو لە دەوری سەما دەکەن. لە نیوانی دەستبەردان و چوونەدەستی پەلەهەورەکاندا، گورزە تیشکی هەلەدەخلیسکی و خۆی بە برژانگەکانی ئێمە دەگرێتەو. ئێمە نەرم و لەسەرخۆ، بەنیو پەلەگەنمی وەکەرویشکە کەوتوودا ڕی دەکەین. بۆنوبەرامەیی گولان، خانە خانەی قولاییەکانی مەست لیوانلیو دەکەن. ل ٦

• لێرەدا ... لەهەمواری نیو شانی ملەیی هەلوژەدا، گەر ڕوو لەهەورامان ڕاوەستیت، ئەوا دەستی راستت هاوچمکی توولە ڕیگایە کە پینچاوپینچ بۆ لوتکەیک سەردەکەوێت کە بەسەر هەردوو هاوینە هەواری (قەمان) و (وەزگیل)دا دەروانی و دەستی چەپیشت باسکەو باسک بەرەو دوندی (ملەیی تاویرە) سەردەکەوێت. لوتکەیی پشتی (قەمان) بەرزترین تروپکی چیاى شنووییە و پنی دەلین (بەفری میری) ئیستا سەربازگەیکە لەسەر هەلتوقیو. لەبەرزایی بەفری میرییەو ڕاوەستەو بەهەردوو ئاقاردا هەلپوانە، تا چاو هەتەر بکا ناوچەکانی کوردستانی هەردوو دیوت لێو دیارن. شنووی دەستیکی بەدەستی زنجیرە چیاى (بالانز) وەییو دەستەکەیی دیکەشی شانەشان و ملەبەملە، شوپدەبیتهو تا لە بناری شارەزوردا قول ڕۆدەچن و بە چەندین کەرته شاخی گا ڕژد و گا هەموار، دەگاتەو دامینی چیاکانی هەورامان ... ل ١٧

• دۆلی (ئەشکەوێل) لەدەستپێکدا فراوان و وورده وورده تەنگ و تەنگتر، تا بە تەنگایی دەربەند دەگات و ئیتر لێرەدا هەردوو بەر ، تا چاوو ڕیپکات ، زەردەمای بەرزوو سەخت و رژدو

نیوانیان دەریچەیهکی تەسک که تاکە سوار بەزەحمەت لێی دەرباز دەبی ... ل ۱۹
خوینەر لەم وینانەئە سەرەویدا سەرباری ئەوێ زانیاری لەسەر تۆبۆگرافیای ناوچەیهک
وەردەگرێ، ئەوا لەرێی چەندین وینەئە شیعری و ڕستەئە موسیقیەو بەرەگەزێکی تری
هونەری ئاشنا دەبی و لە شوێن و جوگرافیای کەش و دەربەندیک دەگا، کە نوسەر لەرێی
سودوهرگرتن لە هونەری سینەماو، ئەم حالەتەئە بۆ بەیانکردوین.

ناوهرۆک میژوویهک له راستی

دەقی (نەزمون و یاد) کەمیک لەبیرەوهرییهکانی مەروڤنیک دڵزاخا دراوه بە ئایدۆلۆژیا،
بۆج کە جینگای هەموو شتیکە فیکر نەبێت، لێرەدا بەپێچەوانەو لێوان لێو و لێی دەڕژێ، لە
قوناغینکی تابلێی هەستیار و ترسناکی گەلەکەمان دا و لەدەقەرێکدا کەبەپانتاییهکانی شارەزور
و مای سەربەرز و سەربلندی هەورامان ناسراوه. کاراکتەرە سەرهەکیهکان و سەرچەم جولە و
ڕوداوەکانی نیو ئەم دەقە پێشمەرگەکانی یهکیتی و ڕیکخستنهکانی کۆمەلە و خودی نوسەر.
دیاره لەم چەشنە نوسینەدا مادەم مەروڤ خۆی لایەنگرێ و تەرەفینکی ئەکتیفی نیو کێشە و
مەملانیکانیش بێت، ئەوا مەحاله بتوانی بێدەرەست و بێ لایەن بی. هەرچەندە من بۆخۆم
پێموايه لایەنگیری لەو نیوئەندەدا نەنگی نییه بەقەدەر ئەوێ مەروڤ نەتوانی بەویژدانەو
لەکێشەکان بڕوانی و رۆحی خۆی ئاسودەنەکات لە گێڕانەوێ مەملانی و ڕوداوەکاندا و
بەئەمانەتەو قسە لەسەر برینەکان نەکات. کەبەبروای من سەرلەبەری ئەو ئەزمونە بە ڕوداو
و کارەساتەکانی و ناحەقی و غەدرەکانی و بەزەیی و دڵبەقی و شەڕۆشۆڕ و بەرەنگاری و
هەلوێستەکانییەو سەدەسەد ڕاستە و هیچ پەخنە و سەرنجیک لەسەری ناتوانی هێندەئە
سەرە دەرزیهک لە کێوی بڕوای من بەرامبەر ئەو ڕاستییەبگۆڕی. جا ئیتر نازانم من ئیستاش
هەر سەرمەستی سەردەمی ڕیکخستنهکانی (کۆمەلە) و (ئالای شۆڕش) بەرامبەر بە ماموستا
پشکو بەرینەداوم، یان لەواقیعدا ڕاستی ڕوداوەکانی نیو ئەو بێرەوهرییه ئەو حەقیقەتانەن
کەمن لەدەوێ هەستیان پێدەکەم. حەتمەن بازی وەلامی دروست لەسەرشانی بەشی دووهمی
ئەم هاوکیشەیه دەنیشیتەو، ئەویش لەبەر ڕۆشنایی ئەم ڕاستیانەئە خواریوەدا.

- ۱-نوسەر لە (نەزمون و یاد)دا نەخۆی کردووه بە سوپرمان و نەپنیوایە موفەکیری فیکری
مارکسیزم. بۆیه زۆر بەڕاشکاوانە دەلێت.... (من کەباس لە ئەقل و ئاوەز و کەمەزمونی خۆم
دەکەم، ئەوا بەپەیزەئە ئاستی تێگەشتن و درکی کەسی دیکەدا هەلنازانیم). ل ۲۲
- ۲-نوسەر لەیهکەم چاوپێکەوتنی دا لەگەڵ کاک نەو شیروان دا، کەبەدڵشکاوی لای ئەو بەرپێزە

جێدههێلا و دواتریش له بۆداوه کانی ناو یه کیتی داده که وێته به رهه ی لایه نێ نه یار به رامبه ر به کاک نه وشیروان. ئەوا سه رباری بوونی جیاوازی له تێروانین و بیرکردنه ودا، که چی به راشکاوانه ده لێت.... (له هه ناوی مملانی و بگره و به رده ی ناو کۆمه له، من له سه نگه ری شه و به ری رێناز و نۆرپینی فیکری و سیاسیی نه وشیروان که وتم، ده شتی به شینکی باریکی ریشه که ی له که ناری شه یه که م دیداره دا چه قیبت). ل ۱۱۸

۲- پشکۆنه جمه دین، له لاپه ره ۱۲۰ (شه زمون و یاد) دا تێروانینی خۆی له مه ر هه لوێستی (ی.ن.ک) له کیشه و دانوسانی نۆوان خه لکی کوردی کوردستانی ئێران و کۆماری ئیسلامیدا زۆر به پۆزه تیف باس ده کات. له کاتیکدا وه ک خۆی ده لێت... (من له ساته وه ختی نوسینه وه ی شه م دێرانه دا تاله ده زویه کیش به (یه کیتی) وه نامبه ستیت).

۴- پشکۆنه جمه دین، له زۆر شویندا ره خنه ی له هه لوێسته کانی خۆی گرتوه و پینویه هه ندی کیشه له و سه رده مه دا بوی داوه، که هه ربه ته نها لایه نێ به رامبه ر لێ به رپرسیار نییه. وه ک شه و کیشه یی که له هه ری می یه ک له که ل کاک (حه مه ی حاجی مه حمود) دا رویدا.... (ئه که ر تونده روی ئیمه ی کادرانی کۆمه له و لوت به رزی و خۆبه هه موو شت زانیی (حه مه) نه بوایه، ده شیا کار به وجیگایه نه که یشتایه). ل ۱۵۱

ه- لێقه ومان له به فرا، وینه یه کی وینه که ردلێنیشته وه کانی ژیا نی شاخه، که تیایدا پۆلی پینشه مرگی دوانزه که سی، که ر پیاوانی گوند به هانا یانه وه نه هاتنا یه ئەوا ده بوونه دوانزه بۆج به فربردوی شه و چیا یه. هۆکاری سه ره کی شه و بۆدا وه ش سوربونی خۆی نوسه ره له و سه فه ری هات و نه هاته، بۆیه هاو رپیکانی به نابه دلی شوینی ده که ون. به لام کاتی پزگاریان ده یی و له خه م ده به خسین شه و... (هاو رپیکانم به چاوی گله یی و گازنده وه لێان ده روانیم و منیش ده موت حه قی خۆتانه، وه خت بوو هه موومان ره ق هه لێین). ل ۱۹۸

ئه مانه و چه ندین هه لوێستی تر، نیشانه ی راستگۆیی و مه وزوعیه تی بیرکردنه وه ی نوسه رن له گێرانه وه ی شه و بۆدا وانه ی که له و شه زمونه دا نوسرا ون و پشکۆنه جمه دین بی منه تانه تیشکی بیره وه رییه کانی خۆی خستۆته سه ر. جا ئه که ر که سینک خۆی به که منه زمون، به ده رویشینکی ئایدۆلۆژیست، به به رپرس له هه ندی بۆداو، به ته ره ف له گه وره کردنی کیشه یه ک بزانی و له مملانی فیکری و سیاسیه کان دا، ئاسه واری باجچوک و که میش بی، بگێرێته وه بۆشتی شه خسی و هاوکات له هه ندی شوین دا ره خنه له توندی هه لوێسته کانی خۆی بگرئ و خۆی له ورده کارییه کانی شه و بۆدا وانه نه بان نه کات. ئیتر ده شیت مرۆف بواربدا تهمی گومان که ر توێژالێکی که میش بیت له سه ر ئاوه زی به رامبه ر راستی و ناراستی ورده کارییه کانی نیو شه و شه زمونه بنیشیت.....؟! پرسیاریکه و وه لاهه که ی بۆ خوینهر و بۆ شه و هاو رپیا نه جیده هیل

کە لەرژگاریکدا هاوڕێ و هاوسەفەری نوسەر بوون، کەمبوون ئەوانەى شانيان دابووێ بەر گلانی ئەسپی هەرس. بۆیە هیواخوازم ئەو هاوڕێیانە لایەکی جدی لە لاپەرەگەش و خامۆشەکانی خەباتی بزگاری خوازانەى گەلیکی بێدەست لە شۆڕشی نوێدا بدەنەوه.کە تا ئەمرۆ بەوونی ماونەتەوه.

فۆرم پرەگەزیکى گرنكى جوانکاری

گەر هەرنوسینیکی ئەدەبى، دەقیکی دامینراو، یاداشت و بیرەوهەری، هاوکیشەیهک بێت کە دووتوخم و دوو فیکەر پێکەوه بەشدارین لە پێکھاتن و هاوسەنگی ئەو هاوکیشەیدا، ئەوا حەتمەن فۆرم و ئسلووبی نوسین یەکن لەلایەنە گرنک و زیندووەکانی ئەو هاوکیشەیه دەبێت. کە ئەویش خۆی لەزمانی نوسین و هونەری وشە سازى و موسیقای ناوہوێ پرستەکان و سەلیقەى ئەدەبیدا دەبینیتەوه. ئەمەش مانای وایە هەردوو جومگەکە پێکەوه بەشدارن لە بونیاتی ئیستاتیکی (دەق)دا و هەردوو پێکەوه بێیار لەسەر جوانی و ناشیرینی، یان بەهیزی و لاوازی دەق دەدەن. ئیستا ئیتر لەبروانگەى ئەم چەند دیڤەوه دەتوانین بڵێین، هەرچی فۆرمى بیرەوهەری (ئەزموون و یاد)ە ئەوا بەچەندین وشەى نوێ و پرستەى شیعەری و وینەى هونەری، ئەوا سێحرى سروشت و ڕوداووکارەسات و مەرگ و گیانەلاکانى نێو ئەو دەقەى وا بۆ نەخشاندوین کە خوینەر نەهەست بە مەلەل بکات و نەلەکاتى خویندەنەوهى ئەو دەقەدا توشى هیچ ماندووبون و زۆر لەخۆکردنى بێت. با خوینەر هەندى بەدیقەتەوه لەم وشانە پابمینی و هاوکات لەم پرستە شیعەریانە وردبیتەوه، ئەوکاتە ئەو راستییەى بۆ دەسەلمیت گەر نوسەرى خۆى شاعیر نەبێ و خواوەنى زەخیرەیهکی گەورەى زمانەوانى نەبێ، هەرگیز نەلەمانای ئەم وشانە دەگات و نەپرستەى شیعەری لەمچەشنەشى بۆ دەنوسریت....(کەرەسیسە، بەلو زەوى، بەرەواژ، تخیل، هەتەر، چرگەنە، دەراو، ژیللە، بلاچە، زنار، بەندەنان، تەقەت کراو، ژدیل، ڕژد، بەرمین، بێرەمەن، هەراو، گەوه، شتاقیان، گرنچیکى، قەیتولە، تراوما، پۆلو هتد)

ئەم پرستە شیعەریانەى خواوەهەش شایەتى سەلیقەى ئەو ئاوەزەن .

•ئامبازى هەورازى شنوێ بووم.... ئەمە گەمەکردنیکى جوانە لەگەڵ موسیقای وشەدا، کە زۆر جار لەنوسینەکانى (مەلا بەختیار)دا بەدى دەکریت.

• پێچى دوکەل لە قولایى ئاسمان گیر بوو مالبەمالى هاوار داگیرساوه وینەیهکی شیعەرى زۆر جوان .

• چۆمەکە دەستى لەدەستى من کردەوهو خیراتر لە هەناوى هەلچووى (سیروان) ون

بوو.... وینەیهکی شیعری.

«دەرەیی مەر» لە ئامیزێ دەرهیهکی تەنگ و ڕژد و هەلەموت دا خەوتوو ... ئاشنا بوون بەجوگرافیی دەفریک بەوینەیی شیعری.

«بۆنی بەیان» (ئاخر بەیانیش بۆنی تاییەت بە خۆی هەیه....) ئەم دەربرینە شاعیریەتی نوسەر دەسەلمینێت .

«هەتا پتر بە بەژنی سوریندا هەلدەزنی ، ئەو پارچە پارچە پۆشاک لە خۆی دەکاتووە و سنگ و مەمک و گەردنی ، رووت و قووت ، لەبەر تیشکی نیگات دەنیت وینەیهکی تابلێت هونەری و جوان

«ئەم دەستی لەسەر پەلەپیتکە داگرت و ئەو لەسەر زەردەماکووە بە تەپا و قەل تارۆخی ئەو بەری سێروان ڤلۆر بویەو.... سوود وەرگرتن لە هونەری سینەما

«رۆحی عەزیز لەسەر لەپی میزاجی ئێمە سەمادەکات وینەیهکی سریالی .
«مالئاوایی لەگوندیکی قژ و پۆپ خویناوی دەکەین..... وینەکیشانی گەورەترین مال ویرانی بە یەک دێری شیعری و بەس.

«حیکمەتی مەلا بەختیار (حیکمەت)سەرباری ئەوێ ناوی راستی (مەلا بەختیار) ، کەچی لێرەدا وەک (جیناس) یش بەکار هاتوو، جوانییەک لە سەلیقەی زمان.

«دەشتی گولرەنگی شارەزور رادەمینم کە وەک مافووریکی رەنگین تا چاو بربکات پانو پۆر لەبەر پنی سووریندا راخراوەوینەیهکی هونەری لەرئی کامیراوە

«ئێمە کەژیان ساتە وەختیک بۆمان نەخەنیین ، ئەستەمە لەئێستا و داهاوتوشدا کەمیک بۆ ژیان پێکەنین.... چەند سانا و سادەیه لە دەربریندا، هیندەش قوڵە لە ماناو ناوەرۆکدا. دەرکێت خوێنەر لیکۆلینەوێکی سۆسیۆ سیاسی بە تەنھا لەسەر ئەم دێرە بنوسیت .

«ئەم وینە خویناویە گەرد لێنیشتوانە ، هەمیشە بەشنەیهکی دارستانی یادەوهریم زیندوو دەبنەو دووری و تاراوگە نەیتوانیوو خەمی نیشتمان کالێکاتەو.

ژبانی تاحەزکەیت زبیر و دژواری شاخ و بەقی و تورەبون و شەری ناحەز و نابەرامبەر ، ئەو سەروانە بوون کاراکتەرەکانی ناو (نەزمون و یاد) رۆژانە دەست و پەنجەیان لەگەڵدا نەرم دەکرد . قسەکردن و دووان لەسەر ناوچەوانی تالێها تووی شاخ لە بەنگ و ڕوویەکی نەرم و نیاندا، کاریکە ئاوەز و سەلیقەیی هونەری گەرەکە. چونکە گێزانەوێ مەرگی ئازیزان لە ساتە وەختیکدا کە مەژوف دەستی بەخۆشیا راناکات ، لەو نوسەرەنە دەوێشیتەو بەسەقەو لە گەورەیی ئەو کۆستە دەگەن و بەراستی خەم بۆ مەرگی هاورنیانی

خۆيان دەخۆن. گیانە لا و سەرەمەرگی ئازیزان، يان کۆچی بێوادی پېشمەرگەيەک کە هېشتا يەک شەوی لەشاخدا کردۆتەو، نەهینیە کە نەک شایەت حال و بېنەرائی دەورووبەر، بگرە خودی ئەو کەسەش کە مومارەسەي دەکات لە حەسرەت و حەشمەتی ناگات. کەچی نوسەر بە شێوەيەکی هێندە سىحراوی لە نەهینی ئەو حالەتە دەدوێت، ئەلنی خۆی بەشیکە لە رۆحی پەلەقاژ کردووی سەرەمەرگان

* (ئەو هۆشیاریە چەند ساتیک پېش ئیستا هیزی جوانەگایەکی تێدابوو، وا لەپەلوپۆدەکەوێت و بە ئاستەم لیوانی پێ دەبزوین... تادیت رەنگی زەردو زەردتر دەبێت... هەموو هیزی خۆی کۆدەکاتەو و گەرەکییە تەکان بدات، کەچی سەری دەکەوێتەو ئامیزی من..... نەرم نەرم چاوی بە چواردەوردا دەگێرێ... لەقوولایی ئاسمان رادەمێنی...! لەچاوانیدا دەیان پرسىاری نامەفهوم و راڤەنەکراو دەبینم! کێ لەنەهینی پرسە قوڵەکانی مروڤیکی لە لیواری مەرگدا وەستاو دەکات...؟ ئەرى دەشێ مروڤ لەو ئان و ساتەدا بێر لەچی بکاتەو وە و حەسرەت بۆچی بخوات...؟ پەيپېردنیان ئەستەم! دەست لەسەر دلی دادەنیم، هەست بە ترپەي لیڤانی ناگەم.... ئیستا چاوەکانی مۆلەق وەستاو... ئیدی زەمەن بۆئەو کۆتایی هات! ئیدی کۆمەلە، کورد و شۆرشی نوێ، بۆئەو هیچ مانایەکیان نەما...!) ل ٢٨

(لە پشتهو لە غەفور دەپاوانم، خەلتانی خوینە. دەچینە مانی و لەسەر سەکۆیەک غەفور دادەنێن. چەند گوللەيەک نیو زگیان بریو. ئەو خوینەریزی ناوەکی هەيە و دکتور دەلێت رەوشی ئەو مەترسی دارە. لە چاوەکانی غەفور دەپاوانم، دەست لە نیو دەستی دەنیم و دەمەوێت دلخۆشیی بدەمەو... ئەو سەیرم دەکات و چاوەکانی زۆر شتم پێ دەلێن. ئەو بەنیگا ساردەکانی پێی دەگوتم زولمیان لێ کردم، هەموو ئەو شتەنە دروستکراو بوون، من پاکترین کەسێکم کە بەداخەو لەشەری نەیاراندا وادەکوژریم). ١٧١

ئایدۆلۆژیەت رۆح دەکوژیت و ئاوەز کلۆم ئەدات

ئایدیو ئایدۆلۆژیەت، دنیا بینی و رۆئیای مروڤە بۆ شتەکان و تەلیسمیکە رۆح وەلاوەدەنی و پەيامیکە مرو پێی وایە تەنها رېگایە بۆ گەشتن بە مەنزل. ئەم چەمکە هەر لەسەردەمی سوکراتەو تا ئەمرو پۆلی ئیچگار گەورەي لەگۆرانکارییە سیاسي و کۆمەلایەتیەکاندا هەبوو بەدریازی میژوویش لە ناو فیکری مروڤایەتیدا جومگەيەکی هەرسەرەکی و پانتایەکی گەورەي بۆخۆی داگیر کردو. ئایدۆلۆژیەت مروڤ یەک رەنگ و یەک بێن دەکات و رەچەتیەکە بۆ چارەسەری هەموو برینەکان. مروڤی ئایدۆلۆژیست، ئەو بونەوەرە یەک رەهەندەيە کە مترین

ديالوگ قبول دەکات و زۆرترین بۆچوونی خۆيشی بەسەر نەیاراندا دەچەسپیننیت. بۆيە ئەو کەسانەى کە هەلگری ئایدۆلۆژیەکی دیارکراون، هەمیشە پێیان وایە سەرباری ئەوەى وەلامى هەموو پرەسپارەکانیان لایە و دواپاستى و دوا قەشەش هەرلە سەبەتەکەى ئەوان دا بونی هەيە، ئەوا لەدەرەوێ روئیاکانى ئەو بەدەر لە جیهان بینیەکەى ئەو، هیچ سەلمیندراویکی دى نیە شایەنى برۆپیننانبینت بەمەش هەموو ژيان بەو گەرەو فراوانیە لەچەند رێستەو زاراوەیەکی بچووکى نێو کتیبدا کورت دەکەنەو و دەبنە دەرویشکى عەودالى رێنى تەریقەت، نەک حەقیقەت..!

لە میژووی دووردا سوکرات یەکیک بوە لەو فەیلەسوفانەى لەبەر پابەند بوونی بە (فەزێلەت) هەو لەزیندان هەلنەهات و ژەهریشى نۆشى. لەمیژووی نزیکیشدا، کەمنەبوون ئەو بیرمەندو ئایدۆلۆژیست و سیاسەنەى لە پێناو پابەند بوونیان بە ئایدیای خۆیانەو بەخەندەو تەوقەیان لەگەڵ مەرگدا دەکرد. ئەم سێحەر گەرەوێ نێو جیهان بینی مرۆف لەسەردەمى داگیرکاریدا، دەکریت بۆ زات و بۆ خودى ئەو کەسانەى کە هەلگرینى زەرەرى لە قازانجى زیاتر بێت. چونکە لەو رۆژگاردا هزرى ناخراو بە ئایدیا لەبەرووی فیزیکی وە بوار بۆ خوشگوزەرانى و تەمەن درێژى جەستە ناداو بەمەش ئەو جۆرە مرۆفانە هیندەى لە ژياندا کۆژاندەو بە نسییان دەبى و تروسکای لەمالى دایاندا بەردەوام تەپە تەپەتێ. نێو هیندە چرای رۆحیان تا درەگانی تەمەن ناسوتى.

بەهەر حال قەسەکردن لەسەر ئایدۆلۆژیاو کاریگەرى ئەم چەمکە لە نێو دنیای فیکردا، نە کارى ئیمەيەو نە ئیرەش شوینی ئەو چەشنە باسانەيە. بەلام بەو حوکمەى کەلەم ئەزموونەدا ئەم چەمکە بوونیکى بەرچاوى هەيە (١) و گەر نەلین هەموو، ئەوا زۆرترین پرس و ئەرک و ماندوووبون و سەرچلێ و مەترسیەکان و بەرەنگاربونەو و بگرە شەهید بون و فەنابوونی کارەکتەرەکانى ناو رۆداوەکانى ئەم بیرەوهریە لەو هەو سەرچاوەیان گرتو، کە کەسانى ناو ئەو دەقە رۆحیان لەدەورى قوزاخەى ئایدۆلۆژیا هەلپنچاوەو خۆراک لەو دارە سێحراویە وەرەگرن واتە ئایدۆلۆژیا بۆتە رێنیشاندەرى نێو ئەو رێگا تולانى و هەورازە سەخت و دژوارەى خەبات لەوئ رۆژدا. بە چەشنێ گەر ئایدۆلۆژیا لە هزرى کارەکتەرەکان لەو سەردەمەدا دەرکەین و مالێ دایان لەو برۆا لەبن نەهاتو خالى کەین، ئەوا نەشۆرشی نوێ هەلەگىرساو نە دەتوانراش بە پینچ تەقەنگى ژەنگاویەو بەگژ مەحالا بچین بە رای من لێرەدا ئیتەر ئایدۆلۆژیەت دەبیتە پرگارکەر و مانایەکی گەرەتر لە مانا قەتیسکراوەکەى خۆی دەبەخشیت بە کێشەى گەلیک. چونکە لە رۆژگارێکدا کۆمەلە و هاورێنایى رێنى ئایدیای (م-ل)

جارى شۆرش و بەرەنگاربونەویان دا ، بەعس هیچ تروسکاییەکی بۆ پۆشنایی و هیچ هەناسەییەکی بۆ ژيان نەهینشت بوو . بەعس ئەو ماشینە زەبەلاحی عروبە بوو کە رۆژانە مەرگی بەرەم دەهینا . مەرگ بەهەموو شینۆهکانیوە، مەرگی مرۆف . مەرگی کلتور... مەرگی رەنگی دی و کروبە دی و گەلی دی . بەعس ئەو حەلە عەزیایەکی زەبەلاح بوو ، ئیمەش بێ دەسلەت و بچووک و بێ پەنا... بەعس هەموو شت بوو، ئیمەش هیچ کەچی پینشمەرگەکانی کۆمەلە بەپێوە دەوستان و هەربەپێوەش شەهید دەبوون . بۆیە ئایدۆلۆژیا لەو سەهۆل بەندانەى خەباتدا، بۆ یەکەمین کوانۆی ئاگرو یەکەمین ژیلەمۆی ژیر خۆلەمینشی دواى هەرس . بەمەش گەلەکەمان لە قوناغیکى هەرە هەستیارو مەترسیدارى خۆیدا لەبێ ریکخستنیکی بێ وینەى خاوەن ئایدۆلۆژى وەک (کۆمەلە) وە گەورەترین سودى لەسیحری ئەم چەمکە وەرگرت و ئایدۆلۆژیا بوو سەرەتای بەرەنگاربونەوی میلیتەیک کە جارێ قەرکردنى درابوو .

چونکە ئەو سىحری ئایدۆلۆژیا بوو، کە داستان و موعجیزەى خولقان و پینشمەرگە لە رۆژگارێکدا بەگژ پڕمێکدا چۆیەو ، دواتر بەهینش و پەلامارى سى و دوو دەولەتى جیهانى ئینجا توانرا بپروخینرێ . کۆمەلە ئایدیای مارکسیزم لە هزرى کادرو سەرکردەکانى دا بە جۆرێ رەکی داکوتابوو ، بەعس ئەو ماشینە گەورەى فاشیزم بوبوو گەمەى دەستى ھاوڕێیان . ئاخى براينە گەر کاریگەرى ئایدۆلۆژیاو برابووون نەبى نەوێ کە دوا قسەو دوا ھەقیقەت بەتەنھا لای ئیمەى مارکسییە ، کى ئەتوانى لە شەڕو ململانێکدا برابو بەسەرکەوتن بەینى کە هیچ لۆژیکى سەربازى سیاسى پشگیرى لى نەکات...! گەر تەلیسمى گەورەى ئایدۆلۆژیا نەبێت لە دلى مرۆفدا ، کى ئەتوانى رۆژانە چەندین جار رۆو مەرگ ھەنگاوبنى و مەرگ رابو بکات...! کاتى سەرکردەکانى کۆمەلە لە زیندانا نۆرەبریان لە سەرەى مەرگدا دەکرد، ئەو ئایدۆلۆژیا بە ھەنگاوەکانیان خیرا و لیویان بى خەندە ناکات، کاتیک ھیزیکی زەبەلاحى جەیش و جاش دەبنە ئەلقەییەکی گراوى و شەش پینشمەرگە لە سەد مەتر تەختیدا حەسار ئەدەن، پینم نالین جگە لە وەرەى پۆلاینى مەرووبەکراو بە ئایدۆلۆژیا، چ تواناو چ ھیزیکی ئەتوانى لەو شەڕگەدا دوژمن رەسوو زەلیل و خۆى ئازاد و دەرباز بکات ..! بۆیە بەھەلە ناچین بلیین... گەر ئایدۆلۆژیاو کاریگەرى گەورەى ئەو چەمکە نەبوا بە لەھزرى ھاوڕێیانى کۆمەلە لەو رۆژگارەدا، نەخودى پشکو خەمى گەلێکی دەکردە کۆل و ملی بە چیاو دەنا و نەرووداو و وینە تراژیدیەکانى ناو (نەزمون و یاد)یش لەدایک دەبوون . جا گەر ئەم چەمکە بۆ ھەلگرانى سەرەخۆرە بوبى، یان لانى کەم مرۆفێ توشى گنچەل و سەرنیشەکردبى، ئەوا لەئەنجامدا بۆ ھەستانەوێ گەل.....

بۆ شوێرش و بەرهنگاری بۆ بانگی نەخیز و وهستان لەبروی داگیرکەراند، دەرپایەک بوو لەرەوایی و میژووویەک بوو لە پیرۆزی و قومەناویک بوو بۆ گەروی بەپەڵاس بوی گەلێک و فریادپەستیگ بوو بۆ پزگاربوون. بەلام دەبن ئەو هەشمان لە بیرنەچنی، ئەم حالەتە لە بەرامبەر داگیرکەران چەندە دروست و لەجێ خۆیدا بوو، ئەوا لەشەری براکاندا، پشکۆ واتەنی.... لە ولاتی وێران و داگیرکراو دا، سێحرەکە ی بەتال دەبیتەو و تەلیسمەکە ی دەشکێ و پەيامی خۆی لە دەست دەدات و پێچەوانە ی پیرۆزییەکە ی دەسەلمێ.

* ئەو پوژانە، بەعس لە هەولێ سەپینەوێ ئیتمەدا و ئیتمەش لە هەولێ بڕینەوێ یەکتەدا بووین. ٥٧

* ئەو پێشمەرگانە ی پێش چەند چەکی یەک پێکەوێ قسانیان دەکردو بەیەکتەر بینین گەشاوێبوون، ژینان کەوتنە سەر پەلەپێکە ی چەکی یەکتەر. ١٤٣

* ئیتمە لەحەوشە ی خوادا، لە قوللە بەرزەکانی خوادا، لە کەوشەنی حەرەمی خوادا یەکتەر دەکوژین و خوداش دەستیکمان لێ هەڵناهێنێ.... پەیفیکی رەحمەتمان بەگوێدا ناچرپێنێ.... نەعرەتە یەکی خۆی ئاسا ناکێشێ و نافەرموێ: لە ولاتی وێران و داگیرکراوتان بڕوانن. ئاوڕێک لە میژووی دوور نا نزیکتان بدەنەو و خەجالت بکێشن. ٣٧

چونکە شەری براکان دۆزەخێک بوو تادەهات بەچیلک و چەوێلی دەست و پەنجە ی خۆمان گەری ئەو ئاگرەمان خۆش دەکرد. گەر کاتیکیش ئەم گەلە هێندە بەخت یاری بواوە و مۆلەتیکێ کورتی بۆ پشودان لەو دۆزەخە بخواستایە، ئەوا گەرم بوونی نینۆکی لایەک بەس بوو بۆ سەرلەنوێ فوێپا کردەوێ ئەو ئاگرە. پێم وایە هەر ئەم حەقیقەتەشە وای لە نوسەر کردووە کە لەم بیرەوێرییەدا زۆر لا لەشەری براکان و کاریگەری ئایدۆلۆژیا بکاتەو و بەچەندین وێنە ی هەستیار شەری براکان مەحکوم بکات و هاوکات بەهەندێ وێنە ی پۆمانسێش ئاشنامان بکات کە چۆن ئەو کاتە ئایدۆلۆژیا ئەقڵی هەموومانێ کلێل و کلۆم داو.

ئەو شەو، تابرە بەیان لەگەڵ دایکە قسانمان کرد. من گۆتم ئەو نەیبیست. ئەو شەو، دایکە بارتەقایی هەموو چەکی کانی تەمەنی فرمیسکی بەسەردا باراندم. ئەگەر بارانی فرمیسکی دایکە تیزابیش بایە، توێژالێک لە کێوی وری منیکێ خۆینگەرم و بێنەزموونی نەدەرۆشاند و دلی نەرم نەدەکردم. ١٥

کۆمەلە ی مارکسی- لینینی کوردستان، لە دەستور و بلاوکراوە نەهێشیەکانی خۆیدا و یەکیێ نیشتمانی کوردستانیش لە بلاقوکی (یەکیێ نیشتمانی کوردستان بۆچی) دا، هەموو مەسەلەکانیان وەکو هێلکە ی پاککراو، دەرخواردی من و هەزاران گەنجی خۆینگەرمی وەکو

ھلە (ئەزمۇون و ياد) وەرگىراوہ.

۱- مەبەست لە پۇلى ئايدۇلۇژىيە لە و ئەزمونەى كە ئەم دەقەى پشكۇ نەجمەدىنى بەرھەم
ھىناوہ، نەك خوانەخواستە مەبەستمان زالى ئايدۇلۇژىيائى لە نوسىنى ئەم دەقەدا.

باوکه، روژگارەکانی جەنگ لەکوێ بویت؟

بروا بەرزنجی

سالانی دوایی نازییەکان و ئەدۆلف ھیتلەر، ئەو سالانەی نەوھەیک دروست بوو، کە دەستیان نەبو لەجەنگ و کۆشتاری جۆلەکە و نەتەو و میلەتانی دیکە، نەوھەیک نەیدەویست بێیتە شەریکی ئەو تاوانە سورانەی نەوھەیک پێش خۆیان یاخود باوکهکان خولقاندبویان، ئەو کاتانەی گەنجانی ئەلمان زیاتر روداوھەکانیان لارون دەبو، یان لەدوای سەیرکردنی فیلمیک دەربارەی روداوھەکانی جەنگی نازییەکان (وەک فیلمی (پرد)ی دەرهێنەری نەمسای (بیرناردوویکی)، رویان دەکردە گەورەکان، یان باوکیان و دەیان پرسى: (لەرۆژانی شەڕدا چیتان دەکردو ئەو رۆژانە ئێوە لەکوێ بون؟). باوکان، دەیانزانى ئەم پرسیارە گومانیکى گەورەى نەوھەیک نوێیە، کە باوھەریان بەپاکى و بێگوناھى باوکان و نەوھەیک پێشو نەماو. چەندە سەختە وەلامیکى راست بۆ ئەو پیرە گورگانی جەنگ (زۆرینەیان ھەرچەندە دەیانزانى وەلامەکانیان درۆیەکی ناویندانیە، بەلام وەک جەنگاوەریکی دۆراو و بریندار وەک ئادەمیکى پەشیمان دەیان وت: (ھەرگیز گوللەم ئاراستەى ئامانجە راستەقینەکە نەکردو و روێ تەفەنگم، لەشونینیکى دیکە کردو و کەسم نەکوشتو). ئەم پرسیارو لێپرسینەوانە بەتایبەت سالانى (١٩٦٠) پەرەیان سەند، ئەو سالانەى شۆرشى (٦٨) یان ھەلگیرساند. ئەو نەوھەیک بەرپادەیک نەوھەیک پێش خۆیان و کۆمەلگەکان خستە ژێر نەشتەرى پرسیارو دادگایکردن، تا ئەو رادەى شەڕى سەر شەقامەکان لە (ھامبورگ) ھوھەلگیرسا. شەڕ لەنیوان بزوتى گەنجان و خوێندکاران و دواتر کریکارانیش لەگەڵیان، بەرامبەر دەسەلاتى ئەلمانى و نەوھەیک تەقلیدی و بەجێماوھەیکى نازییەت. بێدەنگ نەبون و لێخۆش نەبونى گەنجان و خوێندکارانى ئەو دەمى ئەلمان، لەباوکان و نەوھەیک بەجێماوھەیکى نازییەت، توانى ریفۆرم لەبیرکردنەو و کلتورى ئەلماندا بکات، بەشیوھەیک دان بەتاوانەکانیاندا بنین و زۆریکیان بدرێنە دادگا و وەک تاوانبارى دژە مرفایەتى دادگایى کران، چونکە ئەوان نەوھەیک بون بێدەنگ و ملەچ بۆ کارە قیزەوون و دژە ئینسانەکانى نازییەت، بەبەرچاوى ئەوان و بەرەزامەندیانەو مندالەکانیان دەبرانە پێشى تانکى ئەمریکى و بەپۆل لەپێشى تانکەکان دەتلیقانەو. پرسیارى ئەو دەمى نەوھەیک نۆیکەى ئەلمان، پرسیارى زەرورە بۆ نەوھەیکى ئێستای کوردستان، ئەو نەوھەیکى ئێستا بەرامبەر نەوھەیک بێدەنگ و شەرم و ھەستاو، کە بەشیوھەیک لەشیوھەکان بەشداربون لەتاوانەکانى سەردەمى خۆیان، ئەگەر بەبێدەنگى و بێلایەنیش بویت. ئەو نەوھەیک

شاهیدی یاخود بەشداری یەکتەر کوشتن و بون لەم ماله سوتاوهدا، بەشدار لەشەپی دوژمن یان بەرگری لەمیلەت و نیشتمان نا، بەلکو ئا لەو دەمانە ی بەرگری و دواتریشدا تاوانی گەورە ی برا بەرامبەر برا. ئەگەر گەنجیکی ئەلمان لەسەیرکردنی فەلیکەو تۆرەبۆن بەرامبەر نەوێ پێشو داگیری کردبێت، ئەوا بۆ گەنجی کورد کتیبی (ئەزمون و یاد) دەبێتە نمونە یەکو ئەو فیلمی راستی تاوان و بێدەنگ بون لەناستی تاوانی نەوێ پێشو و باوەکان بێنم و ئیدی لەجیاتی ئەفسانە و شەهاوەتەکانیان بێر لەدادگایکردن و سەرزنەشت کردیان بکەمەو. (ئەزمون و یاد) باسی براکوژی و سوتاندنی ئەم ماله وێرانە بەدەستی خاوەن ماله کان، لەسەختترین قوناخی شۆرشێ نویدا بەرامبەر دێندەیی رژیمی بەعس دەکات. (پشکو نەجمەدین) ی نوسەری ئەزمون و یاد، کە ئەو رۆژگەرە خۆی پێشمەرگەو کادریکی سیاسی. گەنجیکی دەرچۆی زانکوو ریکخستنی ناوشاری ریکخراویکی مارکسی و خۆینەرکی خەیاڵگرتو بەئەفسانە ی شۆرشگێر و شۆرشەکانی ناو کتیب بو. ئیستاو لەدەرەوێ ئەفسانەکانی ئەو رۆژگەرە ی چیاو دۆلەکانی کوردستان، دیوی ناوہوێ روداوہکانی شۆرشمەن بۆ دەگێرێتەو، ئەو وەک دکتۆریک بەشوین فایرۆسو بەشە نەخۆشەکانی جەستە ی (شۆرش) دا پشکین دەکات، ئەو کاری کەسانیکی دیکە دوبارە ناکاتەو و چیرۆکی جوامیزی و بەرەنگاری دوژمنانمان بۆ ناگێرێتەو. (ئەزمون و یاد. نوسینەوێ میژوی شەپەکان، ژمارە ی قوربانیەکان گەورە ی دەستکەوتەکان و پەسەندانی ئازایەتی و جوامیزیەکان نییە. لە (ئەزمون و یاد) دا. وردینە ی شەپ و پێکدادانەکانی نیوان هیزی پێشمەرگەو هیزەکانی دەولەتی بەعسم وینە نەگرتون و قسەو باسم لەسەر نەکردون. وەها کاریک، نە بەئەرکی خۆمی دەزانم نەنوسینیش بۆم وەها ئامانجیکی هەیه). نوسەر لەپێشەکی کتیبەکەیدا وادەلێت، ئەم کتیبە ئاوینە ی راستیەکانی رابردو، ئەو راستیانە ی بەنادروستی و بەهانە هیئانەو و خۆبەفریشتەکردن دەگێردێتەو یان زۆرجار ئاوریان لێنادریتەو. ئەو رابردو میژو وێ دوبارەبۆنەو یان هەبوو ئەستەم نەبوو. بەهۆکاری نەببینی برینەکان، کە تارادەیک وەک سیفەتی نەتەوێ کوردی لێهاتو. چەمکی شۆرش و شۆرشگێر لەم کتیبەدا، قسەکردن و خۆیندەوێکی سایکۆلۆژیانە ی دەربارەیان، سایکۆلۆژیایی ئەو شۆرشگێرانە ی لەشارەو دەچونە ناو شۆرش. شار، ئەو شوینە ی شۆرشگێرەکان تییدا پڕ دەبۆن لەئەفسانە و خەیاڵی شۆرش و شار، ئەو شوینە ی شۆرشگێرەکان تییدا پڕ دەبۆن لەئەفسانە و خەیاڵی شۆرش و خۆنەمرکردن، چونیشاین بۆ ناو شۆرش دەرونیکی ماندو ناوومیدی پێدەبەخشین. شۆرشگێرانیکیش بەبێئەوێ ئەلف و بێهەکیان دەربارە ی شۆرش و نیشتمان و هیچ شتیکی دیکە خۆیندبێتەو، بەلەبەرکردنی دروشمەکانی

شۆرش و ھەستىكى ئەخلاقی، پيش گولەى ناو تەنگەکانيان بەرەو روى بەعسو براکانيشيان دەبنەو، ئەوان بۇيان نەبو ھەمو شتىكى شۆرش بيبين و ببیستن و بېرسن. ئەوان خۇراكى ئايدۆلۆزىا بون. سايكۆلۆزىايى ئەو شۆرشگىرانەى گىشە كەسىتتەكانى خۇيان دەكرە پىوەر بۇ ھەلسەنگاندنى نىشتمانپەرەوى و خيانەت و خۇفروشى كەسانى دىكە. دەكرىت بلین تەنھا كتيىك بۇ تىگەيشتن لەسايكۆلۆزای شۆرشگىرەكان (نەزمون و ياد)ە.

يەككى دىكە لەخەسلەتە گرنگەكانى ئەم كتيىە، زمانى نوسینەكەيەتى، زمانى نوسینى (نەزمون و ياد) زمانى نوسینى ئەو رۇمانانەيە، كە لەخویندنەويان ماندو نابین، خولقاندنى چەند وینەيەكى سینەمايیانە لەھەر پەرەگرافىكدا، گەراندنەو بۇ رابردوى دورو بەستتەوہى بەروداوەكانەو بەشيوہى (فلاش باك) وا دەكات ئەم كتيىە لەھەمان كاتدا وەك تىكستىكى ئەدەبىش بخوینریتەوہ. ئەم شىوازە لەنوسینى يادەوہرى و میژوى قوناغىكى ھەستیار، يارمەتیدەرە بۇ نەوہى دواى ئەو روداوانە و لىكۆلەران و خویندكارانى بواری میژوو زانستى سیاسى. ئىستاو دواى خویندنەوہى ئەم كتيىە، ئىدى شۆرش و شۆرشگىرەكانى روبەروى پرسیارى پەرگومان و شيوہەك لەلنپرسینەوہى میژوى و ئەخلاقی دەبنەوہ. ئەك تەنھا ئەوان بەلكو شاھیدەكانى ئەو قوناغەيش بەجۆرىك لەجۆرەكان بەرپرسیارن.. ئىستا ئەوكاتەيە بلین:

باوكە رۆژگارەكانى جەنگ لەكوئى بویت؟

پشکۆ نەجمەدین یادەوهریه کان هەڵدەداتەوه

مەحمود نەجمەدین

هەمیشە خویندەنەوهی یادەوهری چێژیکی تایبەتی هەیە و جیاوازه لەبەرھەمە ئەدەبیەکانی دیکە، یادەوهری ئەدەبی، سیاسی، زۆرجار کەسایەتی ئیداری و خویندەوار بەھۆی ململانێی ژیان و کارکردنەوه ژیانیکی جیاوازی هەیە، راویژکاری وەزیر و مامۆستا ناوکارەکان و سەرۆک و سەرکردەکانی شۆرش و فەیلەسوف و زاناو ئەدیب و موسیقار و سترانییژ وھتد یادەوهری خۆیان لەکتییەکدا دەگیرنەوه، ئەویادەوهریانە یەکەم لەمەلانی ژیان و بیروباوەرو روداوەر راستەقینە و سەمەرەکان وەک خۆی وینەدەکێشێت زۆرترین خۆنەر لەدەوری خۆی کۆدەکاتەوه، بۆنمونە یادەوهریەکانی محەمەد شوکری ئەدیبی ئەمازیغی بەھۆی ئەوێ کە راستیە سەمەرەکانی ژیانی خۆی باس دەکات لەنانی روتدا، زۆرترین خۆنەری هەیە، ھۆکارەکەش ئەوێ کە شوکری بێ ترسو شەرم دانپێدانانەکانی خۆی بۆلۆدەکاتەوه، ئەناییس ن زە ئەدیبی فەرەنسی و کۆبی بەھۆی یادەوهریەکانیەو کە لەحەوت بەرگدا بۆلۆی کردەوه ناوبانگی دەرکرد، یادەوهری پتر لەبەرھەمی ئەدەبی ئەناییس ن ی بەدوینا ناساند، دانپێدانانەکانی رۆسۆش وەک ئەزمونیک یادەوهری کە رۆسۆ باس لەژیاانی خۆی دەکات، بەیەکی لەکتیبە نیودارو نایابەکان دادەنرێت، لەبۆاری سیاسەتیشدا یادەوهریەکانی چەرچل و گیفارو خەباتی منی ھیتلەر کاریگەری خۆی هەیە و باس لەسەردەمی جەنگی جیھانی و شەپە مەترسیدارەکان دەکات و باس لەبیروباوەرو جەنگ و روداوەترسناکەکانی ئەوسەردەمە دەکەن، یادەوهری ئەدەبی ھەم چێژبەخشەوھەم سودبەخشە ھاوکات یادەوهری سیاسی و بەسەرھاتی شۆرش و شەپەکان دیسان و چێژبەخش و سودبەخشە بۆنمونە لەخویندەنەوهی ئەم کتیبە مامۆستا پشکۆ نەجمەدیندا ئیمە ی خۆنەر ھەست بەچێژی بیرەوهریەکان دەکەین و ھاوکات سودیشی ئی وەرەگیرین، دوا ی خویندەنەوهی ئەزمون و یاد بۆچون و بیروباوەری تۆی خۆنەر بەرانبەر ئەم ململانێیانە ئەم رۆژگارە دەگۆرێت و ئیدی ئەم شەقبون و دابەشبوونە یەکتی بۆ دو ئاراستە گریدراوی ململانێکانی شاخە، ئیمە لەخویندەنەوهی ئەزمون و یاد دا ناگریت تەنھا لایەنی ناشیرینی شۆرش ببینن و بیخەینە بەرباس، بەلام باشتر وایە ئەم دیوی پەردەو ئەو دیوی پەردە نیشان بدەین، لەم یادەوهرییانە ی پشکۆ نەجمەدیندا ھەست بەغەمگینی و ناویندی دەکەین، وەک نوسەر دەلیت لەشارەوہ بۆ شۆرش چومە شاخ و توشی چیبوم، نوسەر لەیەکەم ویستگەوہ تا دواھەمین

سەرھەلگرتن بۆ تاراوگە، وینەیکە کە پانتاییەکی زۆری ئەم کتێبە داگیرکردووە، وینەیکە غەمگین و ترسناک و پڕشەرەمەزاری، ئەم کتێبە شانامە و ئەفسانەی غەم و عەزاب و مەرگ، حیکایەتی شەرەمەزاری شەری براکوژی، ئەوەی ناوێکمان دەکات ئەوەی، کە ئەم چیرۆکە روداوی زەمەنیکە، کە بەشی ھەرەزۆری بیرەوھەری شەری براکوژی، ململانێی یەکی، کۆمەڵە و ئالای شۆرش و یەکی، روداوێکە ئەم کتێبە چیرۆکی ھەفتاکانی سەدەی رابردوی شۆرشێ نوێ، ھەمیشە شۆرشێ روژنییەکان مەترسیدارتەر لە شۆرشێ عەشایەر و خێلەکی، بڕوان لە نیو ریزەکانی پارتیدا ئەم جۆرە ململانێی بونی نی، مەرجەیک ھە، ئەو مەرجە عەسەرۆکە و ھەموو دەگەرینەو بۆلای ئەو، وەک ئەوەی دەستورێکی نەگۆڕبێت شاپۆست و شاپۆچون لای ئەو مەرجە عە، بەلام لە نیو بزوتنەوێ سیاسی چینی روژنییەکاندا شەریکی مەترسیدار لە ئاکامی بیروبۆچونی جیاوازا دا دروست دەبێت، یەکی نیشتمانی وەک نمونە ئەو جۆرە پارتانە کە بیروبۆچونی جیا ململانێی ھێندە ترسناک و مەترسیداری تیدا دروست دەبێت، کە بەجۆریکە کادیرانی حیزب روچیان کین و رک داگیری دەکات، ئەوە تا پشکو نەجمەدین باسی روداوی ئالای شۆرش دەکات کە چون بەھۆی بیرو رای جیاواز روبەروی مەترسی یەک دەبنەو لە روژگاری سەختی خەباتدا لە لایەن ھاوڕێکانیانەو بەند دەکری، ناکرێت ئەم ململانێی وەک ململانێ دەسلەت و ینەبەگین، لەم جۆرە ململانێیاندا ململانێی پۆست و پلەو پایە ھە و ھاوکات دلسۆزی نیشتمانی و بیرو رای جیاواز، واتە ململانێکان بارگاوی بەبەرژووەندی تاکە کەس و بەرژووەندی میلەت، لە نیو شۆرشدا دزو پیاو خراپ و داوین پیس ھە و ھاوکات شۆرش گێڕی پاک و بەئەمەک ھە یە کە ھەرگیز ناپاکی لە نیشتمانی و بیروباوەری خۆی ناکات، یەکی ئەو حیزبە یە کە جیاواز لە حیزبەکانی دیکە ھاوسەردەمی خۆی گرنگی بە بیروباوەر دەدا، لە ژێر کاریگەری بیر کۆمۆنە و مارکسی و ماوە و پەرە ی بە خەباتداو، خەباتی ئەم حیزبە کە کۆرە روژنییەکانی شار لە گوندەکاندا پەرەیان پێدا توشی کێشە ی گەلێک گەرە بو، چە پەرەوکانی شار لە گوندە خێلەکی و عەشایەر و ئاییندا پەرە بە شۆرش درا، ئەم حیزبە یە کە جار لە ژێر ناوی بیرو چە پەرە ی و مارکسی لینینیدا پەرە ی بە خەباتدا، زۆرترین روژنییەکانی کوردی لە خۆی کۆکردووە، یەکی لە ململانێکانی ناو یەکی سیاسی و بیروباوەر بو، لە روژگاریکی و ھا سەختا سیاست دەخواییت، کە ھەندیک جار لە گەل دەورووبەردا پێچەوانە ی بیروباوەر مامەلەبەگیت، ئەمەش شۆرشە، سازشکردنی ھاوڕێیان لە نیوان یەکتیدا لەسەر بۆچونە جیاوازان و کادیرانی حیزب دلسۆزی حیزبە و مانەوێ حیزبە لەئو جی شۆرش و پەرە پێداندا نەک کینە ی بیروباوەر کە بەو ئاستە

بگات يەكترى زىندان كردنى تىكەوئيت، سەربارى ھەموئەمانەش يەكئىتى لەگەن ئەو كىشەنى
 نىوخۇيدا ھەك بزوتنەو ھەك دريژەبەبون و مانەو ھەي خۆى دەدات، ئەزمون و ياد بىرەو ھەي
 كەسايەتى پشكۆ نەجمەدینەو ھاوكت ھاوپىو ھاوخەباتانى لەبىر نەكردو ھەي باس لەژيانى
 خۆى و ھاوپىكتانى دەكات، لەچرکە ساتى چوئە شاخ تا دواساتى مالتاوايى بەرەو مەنفا،
 ئەزمون و ياد زنجيرە و ئىنەيەكى خوينارى و كارەساتبارە، كە خوئىنەر توشى غەمگىنى دەكات،
 پشكۆ و ئىنەى شۆرپشەك دەكىشى پەرە لەعەزاب و ژانى شەپى براكوژى و شەپى بىروبوچونى
 جياوان، نوسەر لەم كئىتەدا كەھاوتای رۇمانىكى مەزنە واقىعى تالى ھەفتاكان دەگىرئىتەو،
 ھەك رۇمانىكى مېژوى و روداو ھەكان دەگىرئىتەو، روداو تارىكو و رۇشەكان و ناپاكى و
 چرکەساتى شەھىدبون و زىندانى كردن و بەدىلگرتنى براكان و برسىتى و رەقبونەو ھەبەفرداو
 خەوى نىو ئەشكەوت و ژورى ساردو نسرەو ھەرو ھەا چىروكى شۆرپشەكۆ خەلكى
 گوندەكان و ھىكايەتى پلىنىوم و كىشەكانى لەسەردەمى شاخدا، روداو لەم ھىكايەتەدا
 گىرئەو ھەي چىروكەكانى شۆرپشەكۆ كوشتن و برىنى براكان و شەھىدكردن و ناپاكى ھاوپىيان و
 شەپى شۆرپشەكۆ چاش و خۇفروش و بەعسىەكانە، گىرئەو ھەي روداو ترسناكو
 غەمگىنەكانى سەرەتای شۆرپشەكۆ تا رۇژگارى شەپى ئىزان عىراق و ئەفقال و كىمىابارنى
 ھەلجەيە، شوئىن لەم ھىكايەتە راستەقىنەدا جىگىرنىو پالەوانەكان شۆرپشەكۆرەكان و
 لەشارەو ھەي گوندو بۆ ناوچە شاخاويەكاندا دەرۇن، پالەوانەكان چەشنى شۆرپشەكۆرەكى
 غەمگىن و بەژىر لىزمە بارانى خوئىندا لەگوندەكانى ھەوارامانەو ھەي خەرى ناوژەنگو بۆ
 نىوشارو بۆ... دەرۇن، شوئىنەكان برىتتىن لەھاوئىنەھەوارى قەمان و چىايى بالانئو گوندى
 گریانەو مىرى سورو كانى ژنان و پارەزان و شىئى و كانى زەردو قرقاكو پششتاشان و
 سەدان گوندو چەندىن ناوچەو روباو ھەوارگە شوئىنەكانى ئەم ھىكايەتەن كەنوسەر باسى
 روداو ھەكانى تىدا دەكات، گىرەو ھەي ھىكايەتەكە نوسەرەو پالەوانەكان مام جەلال و
 نەشىروان مستەفاو مەلابەختىار و شىخ عەلى و دلئىرى سەيد مەجىدوسەيفەدىن ھاوارى و
 ھەمەعەلى فەتاح و عەلى شامارو ئەحمەد گریانەو مەحمودى حاجى فەرەج و فەرەج ترفەيى و
ھەتد چەند پالەوانىكى سەرەكى كە دەورى گرنگيان ھەبو ھەرو ھەرو ھەكانداو ھاوكت پالەوانى
 لاو ھەي، پشكۆنەجمەدىن ناوى چەندىن شەھىدى ھىناو كە تا ئىستا زۆرەكەمى
 لەبارەيانەو ھەي كوتراو ھەي نەناسراو ھەي، ئەزمون و ياد بەرھەمىكى نایابەو چ لەروى سىياسەت و
 مېژوى ناوچەكەو شۆرپشى نوئى و چ لەروى ئەدەبىياتەو بەرھەمىكى نایابەو ھەي بەجە
 نىو رەھكارى روداو ھەكانەو لەبارەى زمانى نوسىنى ئەم كئىتەو دەدوئىم كە بەجۆرىكە

چیزێ لێ وەرەگرین و هەر لەسەرەتای خویندەنەووە زمانی نوسینی ئەزمون و یاد بەجۆریک سەرنجی راکێشام داغستانی من ی حمزەتۆفم بیرکەوتەو، کوردییەکی پاراوو لەبیژنگ دراوو هاوکات و شەسازی و دارشتنەوێ ئەدەبیانە بەشیوەیەکی جوان و سەرنج راکێش، و شەسازی لەپیناوی مانائافرانند و وەسفی بەرز و وەسفی جوانی، لەزۆریە بەشەکاندا نوسەر بەوەسفی سروشتی ناوچەشاخاویەکان و روبار و کانی دەستی پیکردو، گرنگیەکی زۆریەو وەسفی سروشت دراو، دەقاودەق وینە سروشتی کوردستان دەکێشیت و بەجۆریک وەسفی رینگا و بان و چیاو باخ و بیسانەکان دەکات ریک دەلێ وینەیکە لەبەردیدەیی خوینەردا، لەکاتی روداوی شەپری کۆمەلەوق م دا وینەیی روباریک دەکێشی کەسوربوە لەخوینی براکاندا، ئەزمون و یاد سەرتا پا چیرۆکی غەمگینی و خوینەرشتن و ململانی دەسەلات و بیروباوەرو کینەو لەزنجیرەنیگارێکی تراژیدی دەچیت، لەگەڵ کاری و شەسازی و زمان و وەسفی سروشتی وەسفی کەسایەتی و چوینتی وەسفی کەسایەتیەکاندا روداوی لاوەکی و گفتوگۆ بونی هەو و گفتوگۆی یەکەم گفتوگۆی پشکۆ دایکینی لەبارەیی پێشمەرگەو چوێ شاخ و شۆرش و دواوەمین گفتوگۆی پشکۆ هاوڕیکانیەتی لەئێران گفتوگۆی هەلەاتن و سەرخۆهەلگرتن بەرەو مەنفا، لەگەڵ چەندین گفتوگۆی دۆستانەو کینە لەدلانی نیوکۆنفرانسەکان و نیو زینداندا، شیوازی نوسینی ئەزمون و یاد بەجۆریکە کە ئەگەر رۆماننۆسەکانمان بەم جۆرە رۆمانەکانیان بنوسیبایەتەو ئیستا ئێمە خاوەنی ئەزمونیکێ ئەدەبی نایاب دەبوین، زمان و شیوازەنوسینیک کە وا لەخوینەر دەکات بێ پشودان تاکوتایی کتییەکە بروات باشتربلیم بەجۆریکە کە خویندەنەوێ هەربۆخوی پشودانیکە، لەگەڵ ئەوێ روداو غەمگینەکان ئازاری خوینەر دەدات بەلام گێرانی وەکان و زمانی نوسین و وەسفی سروشتیەکان ئارامی بەخوینەر دەبەخشن، ئەزمون و یاد گەڕانەوێ روداو و واقعی و کارەساتە تراژیدیەکانی کوردلەحەفتاکانی سەدەیی بیستدا، چیرۆکی شۆرشیک پەرلەروداوی غەمگین، لەبەشی یەکەمدا سەرەلانی شۆرش و دەرکەوتنی کۆمەلەوپییری مارکسی و ماو شاپاسی بابەتەکان و لەبەشی دوەمدا ئالای شۆرش شاپاسی بابەتەکیە، لەبەرگی دوەمدا زیندانی کردنی کادیرانی ئالای شۆرش پالەوانی روداوەکان و لەم بەشەدا زیندان پانتاییەکی زۆری هەو، دەروازەیی ئەزمون و یاد گەشتی یەکەمی نوسەر و شیخ علیە بۆ نیوشۆرش هەنگاودەنن، ئەزمون و یاد دوسەدو دەبەشەو هەربەشەو ناوینیشانی خۆی هەو هەربەشە گێرانی وەو روداویکەو هەروەها چەند نامەیکە ئەرشیفی نوسەر چەند وینەیکەو چەند نوسینیکێ میژوی نیشان داو، سەرەتا بەکورتی باسی شەپری پارتی و شوێی دەکات و باس

لەکوشت بپو قوربانیه‌کان دەکات، نوسەر سەرەتا لەناوچه‌ی شارەزورەوه دەکه‌وتێتی و گەشتی ژیان و شوێنەکانی خۆی و هاوڕیکانی دەگێڕێتەوه، چیرۆکی بۆمباکانی دوژمن و سوتانی چاله‌به‌فره‌کان باس دەکات، یه‌که‌م دیداری ئه‌وان له‌گه‌ڵ شه‌وه‌که‌تی حاجی موشریدا ده‌بێت، له‌به‌شیکێ دیکه‌دا باس له‌شه‌هیدکردنی ئیبرایم عه‌زۆ ده‌کات له‌کوردستانی باکور، لێره‌وه‌ حیکایه‌تی خوێنڕشتنی براکوژی باس ده‌کات، باس له‌مملانی نیوان کۆمه‌له‌و بزوتنه‌وه‌و خه‌تی گشتی ده‌کات، ئه‌و مملانی سەخت و ترسناکه‌ی که‌ وه‌ک مۆرانه‌ ئه‌و بزوتنه‌وه‌یه‌ی له‌ناوه‌وه‌ ده‌خوارد ورک کینه‌ی گه‌وره‌ترو گه‌وره‌تر ده‌کرد، له‌سەر‌ه‌تاوه‌ نوسەر زوزو پیمان ده‌لێت شه‌ربه‌رده‌وامه‌ شه‌ری براکوژی و مملانی ناوخۆ به‌رده‌وامه‌، مملانی و شه‌ریک، که‌ تا رۆژگاری ئیستاش درێژه‌ی هه‌یه‌، به‌رده‌وامه‌ رک و کینه‌کان تۆخ ده‌کێنه‌وه‌، هه‌چشتیک ئه‌وه‌نده‌ی مملانی فیکری جوان نیه‌، مملانی ئه‌گه‌ر فیکرو په‌ره‌پێدان و به‌رژه‌وندی گشتی تێدا‌بێت پێویسته‌ به‌لام ئه‌گه‌ر له‌پێناوی به‌رژه‌وندی و ده‌سه‌لات و کورسی کورسی بێت ئه‌وه‌ هه‌م بزوتنه‌وه‌که‌ له‌ناوه‌دات و هه‌م میله‌ت ده‌فه‌وتینی، نوسەر له‌گه‌ڵ گه‌یشتن به‌شوێن تیکه‌ڵ به‌مملانیکان ده‌بێت و تیکه‌ڵ به‌مملانی سوسیالیست و کۆمه‌له‌وه‌ ده‌بێت و له‌شاره‌زورەوه‌ باس له‌چیرۆکی شه‌رو کێڕکێ ده‌کات، تا ده‌گاته‌ شه‌ری کانی ژنان و داستانی شه‌رئامیزی براکوژی، به‌لای که‌سیکی ئاسایی و که‌م ئه‌زموونه‌وه‌ ئه‌م جوهره‌ مملانی و شه‌رانه‌ قیزه‌وون و ناشیرن و سه‌مه‌ره‌ن به‌لام له‌راستیدا وانیه‌ ئه‌مه‌حه‌قیقه‌ته‌ هه‌میشه‌ شوێرش و بزوتنه‌وه‌ شوێرشگیریه‌کان سیخناخن به‌و مملانیانه‌و شوێرش رویه‌کی سه‌بی هه‌یه‌و رویه‌کی ته‌ماوی هه‌یه‌ که‌ چه‌ندین حیکایه‌تی شه‌رم و نابه‌جی له‌خۆ ده‌گرێت و له‌شوێرشدا نمونه‌ی ئه‌وپاله‌وانانه‌ زۆرن، که‌ شوێرشگیرێ ئازاو جه‌ربه‌زه‌و دوا‌جار به‌رژه‌وه‌ندی و سامان یاخود بیزاری له‌مملانی سیاسی وایان لێ ده‌کات بیرله‌ناپاکی و هه‌له‌هاتن به‌ره‌و به‌ره‌ی دوژمن بکه‌نه‌وه‌، شه‌قبون و دا‌بران له‌نیو شوێرشدا شتیکی ئاساییه‌و به‌تایبه‌ت له‌نیو بزوتنه‌ی شوێرش رۆشن‌بیراندا چونکه‌ بزوتنه‌وه‌ی شوێرش رۆشن‌بیری بریاری تاک لایه‌نان قبول ناکات و لێره‌شه‌وه‌ فره‌کوێخاییه‌ک دروست ده‌بێت که‌ هه‌موه‌نده‌میک به‌مافی خۆی ده‌زانیت قسه‌ی هه‌بێت و به‌شداریه‌ت له‌بریاراندا، ئه‌م حا‌له‌ته‌ جوێرک له‌یاخیبون دروست ده‌کات، له‌به‌شیکێ دیکه‌ی ئه‌م کتێبه‌دا نوسەر باس له‌راگوا‌زتی گوندشه‌ینه‌کان ده‌کات بۆ ئوردوگا‌کان، له‌لایه‌ن به‌عسیه‌کانه‌وه‌، باس له‌وه‌ ده‌کات که‌ به‌عس له‌هه‌ولی قه‌رکردنی کوردو کوردیش له‌هه‌ولی قه‌رکردنی خۆیدا‌بوه‌، چیرۆکی گرته‌به‌ردانی گونده‌کان باس ده‌کات له‌لایه‌ن به‌عسه‌وه‌، سه‌رده‌می ئه‌زمه‌وهرستی و نه‌بونی خواردن له‌شاخ باس ده‌کات، چیرۆکی ئه‌و پێیانه‌ ده‌گێڕێتەوه‌، که‌

هەرگیز لەرۆیشتن ماندونابن هەمیشە لەگەڕاندان لەم گوندبۆ ئەوگوندا، پشکۆ باس لەشۆرشی کۆمەلە دەکات وەک نمونەیک لەشۆرشی کوباو چين لەواقیعی کوردەواریدا، ئەگەر بەش بەش باس لەروداوەکانی ئەم کتێبەبەگەین دەبێت بەبابەتیکی زیندەغەمگین و تەواوی نوسینەکە لەبارەی شەپە مەلۆیرانکەرەکی پارتی و یەکییتیدا دەبێت و لەزۆریبە بەشەکانی ئەم کتێبە وینەی خۆیناوی شەپە براکۆزی ئامادەگی هەیە و کوشتنی براکان لەمیژوی شۆرشی کورد دا هەمیشە ئامادەگی هەیە، شەپە نیوان پارتی و شوعی و شەپە یەکییتی و پارتی لەشاخەو تا رۆگاری پاش راپەرین و تا سالانی کۆتایی نەو دەهەکان وردە وردە شەپەکان سارد دەبنەو و بەلام مەملانیکان هینشتا ماون و شەپە راگەیانندن هینشتا درێژە هەیە، ئەمانە لەنیو هەموو شۆرشیکی دنیادا هەیە هەمیشە هەلپەرستەکان دەیانەوێت بۆ بەرژەو هەندی خۆیان شۆرش ناشیرین بکەن، لەگەڵ ئەو دزوناپاکاندا شۆرشگێڕی جەربەزە هەبۆه کەسێی لەبەعس و برسیتی و شەپە مەرگ نەکردووە و چلکێ و ئەسپی بیزاری نەکردووە، بەشیکی دیکە ی روداوەکان لەسەر کوردستانی رۆهەلات و روداوەکان لەبارەی شۆرشی ئیسلامی ئێران و دەرکەوتنی کۆمەلە و دیموکرات لە کوردستانی رۆهەلات، چیرۆکی لەسێدارەدانی شۆرشگێڕ کوردەکانی ئێران دەگێڕێتەو، لەبەشیکی دیکەدا حیکایەتی کاک ئارام و کال ئازاد هەورامی باس دەکات وەک دوو شۆرشگێڕ کە پێن لەجوانی و پاکێ دوو کەسایەتی لەشۆرشی نویدا پیرۆزن و خوشەویستن، لەبەشیکی دیکەدا باس لەروداوی بینینی مام جەلال و نەوشیروان مستەفا دەکات، چیرۆکی مامەلە و ئەو دوو کەسایەتیە باس دەکات، پاشان باسی جیاپونەوێ بیروباوەرە جیاوازهەکانی نیو یەکییتی دەکات، باس لەمامەلە یەکییتی نیشتمانی کوردستان و کوردەکانی رۆهەلات دەکات، چیرۆکی شەپە کوردەکانی ئێران دەگێڕێتەو و نوسەر لەگەڵ ھاوڕێکانی لە کوردستانی باشورەو بۆ رۆهەلات دەروا و لەوێشەو نامدیو دەبێتەو، لەبەشیکی تردا باس لەشەهید فوئاد سولتانی دەکات وەک سیمبولیکی شۆرش، باسی جیگۆرکێ خۆی دەکات لەهەریمی یەکەو بۆ هەریمی سێ و مانگرتنی خەری ناوژەنگ و چیرۆکی چەکو جەخانە و پەیداکردنی چەک بۆ شۆرش، چیرۆکی دەسگیرکردنی نەوشیروان مستەفا لەگەڵ لایەن حەمە حاجی مەحمود و چۆنییتی ئازادکردنی و حیکایەتەکانی کۆنفراسی کۆمەلە و کێشەکانی و مەملانیکانی، شەپە خەتەکانی نیو یەکییتی و چیرۆکی مەملانی شەخسی، چیرۆکی شەهیدکردنی ئەنوەر و شەهاب و جەعفر، بەرگی دوەمی ئەم کتێبە حیکایەتی ئالای شۆرش.

ئەزموون و یاد کۆمەلیک روداوی تراژیدیەو خۆیندەوێ ئەم کتێبەگەشتیکە بەنیو دۆزەخیکی

عەزابدەر و غەمگینداو کرانەوێ دەرگای ئەزموون و یاد کرانەوێ دەروازەی تراژیدیایە و
نیشانەکانی ململانێیەکی سەختە، نیشانەکانی وێنە خویناوییه‌کانە، نیشانەکانی دەریایەکی لەخوین،
خوینی کورد.

شۆرشەكان بۇچى وايان لىبەسەردىت؟
دیدیكى جياواز لەسەر نوسینهكەى مەحمود نەجمەدىن و ئەزمون و ياد
پىنشەرا محەمەد

«نەو كۆمەلگاپانەى رابردویان بىردەچىنەو، مەحكوم بەوەى دوبارەى بگەنەو»
مىگل

«نېستا نەدلى رابردووەو هەندەقوئیت»
رۇلان بارت

«بەشەر پیاو ناگاتە نەوەى بزانیت كى راستە، بەلگەو دەگاتە نەوەى بزانیت كى بەهیزە»
گریتىلسە ھۆلم لەرۇمانى (دلىك بۇ ماریا)دا

لەرۇمانى (مروفتىك ناوى لەناواندا نىيە)، نوسەرى رۇمانەكە (واسىنى ئەلئەعرەج)، ھەلوىستى
بالى چەكدارى حزبى كۆمۇنىستى جەزایرى نیشان دەدات، دەستەيەكیان بۇ رۇل بینین و
بەشداری كردن بەمەبەستى ئەنجامدانى شۆرش لەناو شۆرشدا، پەيوەندیان پێو دەكن.
سەرەنجام پلانى كوشتنى بەكۆمەل بۇ سەرجم ئەو گروپە دادەنریت و بەپلانى ریبەرانی
شۆرش لەناودەبرین. واتا بەگشتى رەشوپوتەكە بەدەست ئەوانەى دواى خەباتى دوینیان پى
دەفرۆشنەو، ھىلاكو ماندوبون. ئەوان ئیستا دەستیان بەسەر سامانى ولاتدا گرتو و ھەمو
شتەكان بەمولكو مافى رەواى خویان دەزانن. لەو رۇمانەدا، جەلادانى شۆرش بۇ ئەوەى
ھەردەم خویان وەكو قوربانى دەربخەن و جەلادىتى خویان بشارنەو، قوربانیان وەكو
جەلاد نیشان دەدن. ئەو رۇمانە لەرىگەى دەنگى بىرەوەرپەكانەو كار لەسەر گومان دەكات و
راستیپە حاشا ھەلنەگرەكانى شۆرش ئاوەژو دەكاتەو و ئەفسانەى شۆرشى ئازادىخوازى
جەزائىرى تىكەشكىنیت و ئەو دەسەلمىنیت شۆرشەكان تەنیا لاپەرەى سپی و بىگەرد نین،
بەلكو لاپەرەى زورى رەشىشیان تىدایە.

لەرأستیدا ئەو دەمەى سەرقالى خویندەنەو رۇمانى ناوبراو بوم و لەگەل لاپەرەكاندا ئاودىو

دەبوم، ھەميشە لەميشکەدا پرسى (شۆڤشەکان بۆچى وايان لى بەسەر دىت)، پەرگومانو پرسىارى دەکردم، ھەميشە بەدواى ئەو کارەکتەرى، کە دواى مردنى و بەتارمايى بەسەر روداوھەکانى دواى شۆڤشەکە دیتەو ئەو پرسىارەم چەندبارە دەکردەو، ئاخۆ نەينى گۆڤان و لەبارچونى شۆڤشەکان چى بىت؟

خويندەوھى رۆمانىكى فەنتازى و تىكەل بەواقىعەيەتى گۆڤانى شۆڤشەکان، چىزىكى تايبەتى ھەيە، لەو روانگەيەو، کە دەشيت لەرىگەى نوسنىكى پەتى روداو و راستىيەکانەو ھەندى كيشە بىنەپيشى، کە بەشيوازى نوسينە ئەدەبىيەكەو لەچارچۆيە ئەدەبىياتدا بونيان نىيە. بەھەرھال رۆمانى (مروفيك ناوى لەناواندا نىيە)م خويندەوھو بەردەوام بەدواى وەلامى تىكچونى شۆڤشەکاندا دەگەرەم، دەمپرسى: ئاخۆ ئەوانەى دوينى سەرسەختانە شۆڤشيان بەرپا کردەو، لەسەرەتاي دەستپىكردىانەو بۆ ئەو كرديوانە رۆژىك لەرۆژان بەوجۆرە لەبارى بەرن؟ داي مالىن لەھەرچى ئەو شىعارانەى بۆى جەنگاون و خەباتيان بۆ کردەو؟ ياخود ئەو ھەلومەرجىكى تايبەتەو ھەموو شۆڤشەکان لەھەر كۆنيەكى دنياين مەحكوم بەوھى بەھەمان ئەو تاقىكرىنەوھەدا برون؟

بەفەرماوشى ئەو پرسىارانەو، بەرگى دوھمى ئەزموون و يادى (پشكو نەجمەدين) دەرچو. ئەگەرچى من سەرەتاو لەكاتى خويندەوھى (مروفيك ناوى لەناواندا نىيە)، ھەميشە خەيالىم دەچوھو سەر لاپەرەكانى بەرگى يەكەمى ئەزموون و ياد، بەلام لەخويندەوھى بەرگى دوھمداو قولىونەوھى زياترى نوسەر بۆ قولايى روداوھەکان، تەواو لەگەل ھەردو ئەو كتيبانەدا، جارىكى تر قولتر ئاويزانبووم دەستەپاچەبومەو لەبەردەم ئەو پرسىارەى، ئاخۆ شۆڤشەکان بۆچى وايان لى بەسەر دىت؟

لەراستىدا لاي من رۆمانەكەى واسينى ئەلئەعرەج و ياداشتەكەى پشكو نەجمەدين زۆر ليك نزيكن، ئەويش لەو روانگەيەو، کە ھەردو كتيبەكەو روداو و تىكستەكەيان ئامانجى سەرەكيان رۆبەرۆبونەوھى شۆڤشەکان و بەبەرپرسىاركردىنى شۆڤشەكانە بەرامبەر گۆڤانيان و لەبارچونيان و تاراددەيەك لادان لەو ئامانجانەى لەسەرەتاو خەباتيان بۆ دەكرىت. ھەردو تىكستەكە، ھەلوەستەكرىنە لەسەر دنيايەك، کە شۆڤشەکان لەناويدا بۆى دەژين و خەباتىك، کە بۆى دەكن و ئامانجىك بۆى دەژين و دواترىش لەبارچونىك، کە چاوەرەوان ناكرىت. لەيەكەمياندا لەبەردەم كارەكتەريكدان كە دواى مالىناويى لەدنيا رۆحەكەى دیتەوھو سوراغى دەرئەنجامى ئەو بەلئىن و فەزا بەھەشتىيە دەكات، كە شۆڤشيان لەپيناودا کردەو، لەدوھميشياندا لەبەردەم قەلەمى نوسەريكدان، كە خودى خۆى يەكىك بوە لەخەباتكاران و بەشدار لەھەر جۆلەيەكى

شۆرشەکیان. ئەوێ، کە هەردو تیکستەکان زۆر لێکنزیک دەکاتەوە، بێشک قسەکردنە لەسەر هەمان ئەو پرسیارە، کە لەمیشکی مندا، ئاخۆ نەینێ لەبارچونی شۆرشەکان چینی؟

دیارە واسینی ئەلئەعرەج بەهەر هۆیک بوبیت، بەویست بوبیت یان لەژێر جەبر و ترسی راستەوخۆ دەستخستە سەر روداوێکان بێت، هاتوو لەرێگە ئەدەبەو دیوێ راستەقینەکی دوای شۆرش و ئەو روداوێ ویناکردو، کە دواتر لەسەر دەستی خەباتگێزان و خودی شۆرشەکان بەرپادەبن. بەلام پشکو دیت و خودی خۆی هەمان سیناریۆ لەرێگە کامێرە چاوەکانی خۆی و دیوێ راستەقینە روداوێکانەو بۆ ئێمە دەگێڕێتەو. ئەگەر واسینی ئەلئەعرەج راستەوخۆ لەرێگە ئەدەبەو پەنجە بخاتە سەر ناتەواوی و برینەکانی شۆرش و دەرئەنجام و هەلەکانی دەستیشان بکات، ئەوا خالێکی درەوشاوی یاداشتەکی پشکو نەجمەدین ئەوێ، خودی خۆی ئەگەرچی لەناو بێرێ و کردووەکانیشدا بوبیت و بەشیک لەبەرپرسیاریتیەکانیشی بکەوێتە سەر، بەلام هەر پەنجە دەخاتە سەر هەلەکان و پێمان دەلێت «لەو شوێنەدا هەلەمان کردووە دەبوو ئەو بێرێمان بدایە». ئەمە بەلەبەرچاو گرتنی ئەو هیچزە تیکستەکی پشکو نەجمەدین هەیت، کە وەک خۆم بەیەکێک لەشاکارە ئەدەبیەکانیشی دادەنێم!

هەوینی ئەم نوسینە

لەراستیدا هەر دوای خۆندنەوێ دوبارە (ئەزمون و یاد)، حەزم دەکرد نوسینیکی تیروتەسەلی لەسەر بنوسم، بەلام هەرچەندم کرد، وا بەناسانی نەمدەتوانی لەج ئاستیکداو لەکام روانگەو لەج دیدگایەکی دەتوانم ئەنجام گیرێمەکی ئی هەلێنجم و بتوانم لەرێگە ئەو دەرئەنجامەو، وەلامی ئەو بەدەمەو، ئاخۆ شۆرشەکان بۆچی بەو دەرە دەچن؟ بەلام ئەو کاریکی هەر و ئاسان نییە، بۆیە کۆلداو بەئێستاشەو هیوادارم لەمەودایەکی نزیکدا بگەڕێمەو سەری و ئەو کارە بکەم.

هەوینی نوسینی ئەم وتارە، نوسینیکی هاوڕێم مەحمود نەجمەدین بو، کە لەپاشکۆی رەخنە چاودێردا بلاوی کردووەو بەپانتایی لاپەرەیک قسە لەسەر ئەزمون و یاد دەکات.

دەمەوێت سەرەتا ئەو بێم، چەندینجاریش لێرەو لەوێ ئەوێ و تەر، نوسین کاتیک دەبێت بلاو بکێتەو، کە نوسەرەکی قەناعەتی تەواوی بەو هەبیت، لەنوسینەکیدا شتیکی دەلێت بۆ خەلکی تازەو نەوتراو، پێویستە نوسینیک، کە لەسەر رۆمانیک، کتێبیک یاداشت یان هەر کتێبیک تر دەنوسرێت، زیادەیک بخاتە سەر ئەو تیکستە لەسەری دەنوسرێت، وا لەخوێنەر بکات تێرمانی بۆ تیکستەکان قوڵتر و زیاتر بێت، یان هەندێ کۆدو شفرە ناو تیکستەکان بۆ خوێنەرانی بکاتەو، کە لەتوانای هەموو خوێنەرێکدا نییە بتوانێت بگاتە ئەو ئاستە

خویندۆتەو، نەوێک نوسین و شیکاری ئەوێ خویندۆیەتییهو.

مەبەست لەم نوسینە

ئامانجی ئەم نوسینەش هیچ کات قسەکردن نییه لەسەر خودی مەحمود نەجمەدین، بەلکە قسەکردنە لەسەر نوسینیک، کە بەبروای من دەکریت قسەی زیاتری لەسەر بکریت و رەنگە پێم وابێت کاک مەحمود ئەو حەقە پێندەو.

لەلایەکی ترەو، ئەو کتێبە پشکۆ نەجمەدین بەناشکرا ئەوێ پێو دیارە، کە لەگەڵ ئەوێ هیناوش هیناوش روداوێکان شەو کەو دەکات و دەیانگێڕێتەو، بەلام بەرپرسیاریتییهکی گەورەش روبەرووی ئەو شوێنەو کارەکتەرەکانی دەکاتەو، بۆیە قسەکردنیش لەسەر ئەو کتێبە، پێویستە بەئاراستەیکەدا بێت، کە شیتەلییهکی بەرپرسیارانە بۆ روداوێکان بکریت و هاوکات شا باسی سەرەکش دەبێت پرسێ چۆن و بۆچی بێت لەقسەکردن لەسەر هەر روداو و پێشباتیکێ ئەو کتێبەدا. و ئا قسەکردن لەسەر ئەو کتێبە دەبێت قسەکردنیکێ پرسیار ئامیزانەو بەرپرسیارانە بێت، بەو مانایێ لەگەڵ باسکردنی بریارو روداوێکدا بپرسیت ئەو روداو بۆچی هەرەوێ چۆن رویدا؟ ئەمەش بەو ئامانجێ هۆکارەکان و زەمینێ بریارو روداوێکان شیکرێنەو و بەو شێوازەش دەتوانرێت پەنجە بخرێتە سەر هەلەو ئەو تەشەنوجانێ رویاندەو و دەشیا ئەگەر بەشێوازیکی تر بیریانلیبکرایەتەو (وێک پشکۆ نەجمەدین خۆی دانی پێدەنێت) روداوێکان جۆریکی تر بونایە، نەوێک بێت و هەمان ئەو گێڕانەوێی لەکتێبەدا هەیه دوبارە بکەیتەو.

من لەو روانگەیهو، کە دەکریت ئەو کتێبە بەئاراستەیکەدا بخوینرێتەو و لێبکۆلرێتەو، کە بەتایبەت بۆ ئەوێ ئێمە بەرچاوپرونییهکی زۆر گەورەو کاریگەرمان لەسەر شوێن و کارەکتەرەکانی رابردو بدات، ئەم وتارەم نوسی، پێشموایە نوسینەکی کاک مەحمود ئەو ئامانجێ نەپێکاو منیش ویستم بەشداریهکی بچوک لەگەڵ کاک مەحموددا بۆ دەرخستنی ئەو راستیانە بکەم. هەلبەت کاک مەحمود دەیتوانی وەک وەرزی ئەو کتێبە چەند سەد و شەیهکی بنوسیایەو ناوی وەرزی لێبنایە، بەلام کاتیک لاپەرەیهکی رەخنە بچاودێر دەنوسیت ئەو لەو وەرزی کتێب دەچێتە دەرەو دەچێتە بواری رەخنەو، یان رانانیکەو، بەلام ئەو نوسینێ کاک مەحمود نەیتوانیوە ئەو ئامانجە بپێکێت و بپێتە وتاریکی رەخنە، شیکاری، یان رانانەو. لەکاتێکدا هەموو ئەوانێ ئەزموون و یاد دەخویننەو، شایەدی ئەوێ بۆ دەدەن، کە ئەو کتێبە شایەنی زۆر لەو زیاترەو پێویستە زۆر وردتر و هەستیارانەتر مامەلە بکەن بەکریت و نەک تەنها روکەشی روداوێکان، بەلکە باکگراوندی پشتی بریارو روداوێکانیش ببینرێت

بخوینرینهوه.

هواسینی ئەلشەعرەج، مەزفێک ناوی لەناواندا نییه، وەرگیرانی سەباح ئیسماعیل، چاپ و

بلاکردنەوهی دەزگای ئاراس، ل ١٢

yahoo.com@١٩٨٨_Peshawa

یادەوریەکانی پشکۆ نەجمەدین
لە کۆی (یانی و نەزمون)دا
تێرمانینیکی سۆسیۆ سایکۆلۆژی میژوویی

ناسۆ بیارمی
هاوینی ۲۰۰۸ سوید

یانو نەزمونەکانی پشکۆ نەجمەدین و من.

یادەکانی. گێڕانەوهەکانی بۆ ھەموو منیکی بوو بە پیشمەرگە. لە و تەمەنی ئەوێدا خۆم بێتەوه. کاتێک ھێشتا پێشمەرگە نەکرابوو باوەشم کرد بە شاخا تاکو ناواتی چینی کرێکاران و زەحمەتکێشان بەینمەنی، ھەرچەندە ئوای چەند مانگێک بۆم ساغ بوو ھەوێ ھەوێ کۆریستان ناگیرکراوە و ھەمیت رزگار بکریت. ھەرچەندە ھەکو زۆربەیی پیشمەرگە، تووشی ترواما (ناخوریان) و کارەساتی شەڕ بووم و تا نیتستاش ھەکو زەنگینی ترسناک لە ساتەکاندا نام بوونیان ناسپێتەوه. ھێشتا رۆخساری نایکم لە بەر چاوە کاتێک پێکەو ھەروێ ھەورامان، لە ریکەوتی ۴-۱۲-۱۹۸۳ گەشتینە بنەکەکانی پیشمەرگە لە کەرچال. ئەو (نایکم) بە شانازییەوه ووتی: ئەم کۆرەمتان بۆ خەبات ھەمە دەست و لەو پۆژە چەند جارێک نەیت، نەمییەوه. تاکو سالی ۱۹۹۴ ھەوایی کۆچی ئوایم بۆ ھات.

بۆچی تێروانیینیکی سۆسیۆسایکۆلۆژی؟

سۆسیال سایکۆلۆژی نە زانستێکە بە پێوەندی ئێوان کۆمەلگە و تاک دەستینشان دەکات. کاریگەری کۆمەلگە لەسەر تاک و تاک لەسەر کۆمەلگە. سۆسیال سایکۆلۆژی دەکەوێتە ئێوان زانستی ھەروونناسی و کۆمەلناسی. لەم تێرمانەدا لەسەر یادەکانی پشکۆ نەجمەدین، گرنەگە کاریگەری پێوەرەکانی کۆمەلگە کۆری و ئەو ھێزانە کە رەفتاری تاک دروست دەکەن و دەخەڵێنن. بخریتە ھەر، بۆ ئەوێ نووسەر وینەیکە پوختە بکەوێتە بەردەم کە تا چ ناستیک و چۆن، کۆمەلگە کۆری خۆی بەرھەم بێنیتەوه.

کۆمەلگە ئەو کارگەییە کە تاکەکان بەرھەم بێنیت و لە پێوەر و نۆرەکانیدا کۆتیا دەکات (Stevens) ئیمانی سۆسیال کۆنستراکتیڤیزم. لاپەرە ۲۵۹، ژیا ئی مۆفەکان گێرداوە بە سۆسیۆکۆلۆژی کە تێیدا ھەژین و کەسایەتیی کۆلەکتیڤیان بۆ دروست دەیت و بەو پێوەرە ھەڵس و کەوت دەکەن کە کۆمەلگە بۆی ناوێ. کەواتە بوونی شەڕی خۆ کۆری چەند سالی کورد کە ناوی بەشەری

براکوژی ناوبەنگی میژوویی هەیه، بەرهەمی ئەو پیژەرانیە کە کۆمەڵگەی خێڵەکی و پاشکەوتوو، کە جلەوی تاکەکانی خۆی پێ بەستوووە. لێ نێمە هێشتا لە مەلی خۆمان نەبووینەتە خاوەن مەل، بەلام زۆرانی ئەوەمانە کە کامان ئەوەی دی بنا بە زەویا و ملی بشکێنێت. لە خۆینماندا شەتاوی نووبەرەکی و قین فیچقەیی نیت و دەرەزێکی تیا نیە بەخوێنی نێمە برا سوورنەبووین. لە هۆشماندا مێخی پتوهرە شەرخاوەکانی بنەمالە چوووەتە خواوە و کوشتنی برا و خۆشکەکانمان لا ناساییە تاكو داوای ماڤمان لە ناگیرکەرانی کوردستان. هێندە ئەو پتوهر و نۆرمانی بنەمالە و خێڵمان لا خەستە، کە گوێکانمان ووشەیی یەکتەر نایستیت، تەنها ناژاوە و شەر نەیت. زۆربەمان تووشی تراوای خێل و بنەمالە و سەرۆک بووین و هۆشی لێ بریووین، بوووەتە باس و پەقتاری پۆژانەمان. ئەم بۆچونە تەواو لەگەڵ بۆچەنەکانی نیتشەو فروید نا یەکانگیرن، کاتێک، کەلتور، پتوهری و باب و نەریت بە زیندان ئەزانن بۆ تاکی کۆمەڵگە و لەبن نەرهێنانی هۆشیاری (یوہانسۆن ۲۰۰۱ لاپەرە ۱۵)

هێنلی سەرەکی یانەوەرەکانی نووسەر:

• ژمارەیی نەزمونەکان ۶۶ و کامێرای گەرانیەوێ ماتریال و بێمەنەکان

پیش شەهینبوونی شاری هەلەبجە، گەنجیکی خۆین گەرمی هەلگری تیۆریەکانی مارکس و لینین و بە خەوی بەهێنناتی شۆرشێ سوور و دابەرەوهری کۆمەڵایەتی، لە پارچەیکە پێ کینەو نووبەرەکی خێڵەکی، پاش بێنینی سەم هەژاری، ناش بەتال، هەرەس، نسکۆ، کارەسات، جەوری خێل و نەخویندەواری، پۆ ئەکاتە شاخ بۆ لاسایی کرینەوێ ماو (پروانە لاپەرە ۱۵۲ هەرەسی نەیلول) و کاسترۆکانی ئەوپەری ئونیا، کە لە نوا تەمەنی ژیانیاندا بوونە لیکتاتۆریکی لێرەق. یانەکانی ئەو گەنجە لاسارە و سەرەرۆیە، پیاوێ هێمنەکی نەمڕۆ لە ۲۷۲ لاپەرەنا توانیویەتی جینگەیی بەشی یەکەمی ئەو چەند هەزار یانەوریانە بکاتەو کە تەنها هی ئەو نین و میللەتی ژێر دەستی کوردیش خاوەنیانە. م پشکۆ توانیویەتی بەشێوەیک تارانیەیک باش بێمەنەکان و پروناوەکان وەکو کامیریەک بکاتە ووشەو لە گەنجینەیی مێشکیدا بۆ ئونیا بوون دروستیان بکات.

• بوون بە پیشمەرگە

بوون بەپیشمەرگە، یان گۆڕینی جۆری تیکۆشان لە خەباتی رێکخراوەییەو بۆ بوون چەکنار، هەر لە یەکەم پۆژمەر ئەو لاوە خۆین گەرمە ئەکاتە کۆمەڵێک کێشەیی ناوخواوە (intra) وە و جیوازی نینوان پراکتیزەکرینی ئەو تیۆریانە کە هانیان داوە و کلیلی چارەسەرکرینی میللەتەکی تیا نا بەی

ئەمكەت. لەلایەكى بىيەو ەمكەوتە ناو كىشەكانى نىوان خۆى و كۆمەلگە سىياسىيەكەى (inter) ە، كىشەكانى جەلالى كۆنترا مەلایى تەنگى پى ەلەمچىن و شەرى براكان ەىواى گەيشتن بە نامانچ لاواز ئەمكەن و تىرۆرىيەكانى ماركس و ماوى لا ەشتۆيىن. نووسەر خۆى ەمكو نامىرىك ەبىيىنت بۆ بەرھەم ەيتانەوھى ئەو سانسۆرە خىلەكى و بنەمالەيىھى كە كۆمەلگەى كوردى، لە سەر تاكەكان ئروستى كرەوھە بۆ كۆنترۆلكرنى ەروونى و جەستەيى (سايكۆلۆژى و فیزیكى)يان كە خشتەيەكى نەگۆر ەرەقتار و بىريان بگوشىت و لە ەرموھىدا نەتوانن پەى بە نىياى ئازاد و ەرھا بىھن. مەترسى ئروستبوون ئەو خشتە نەگۆرە نەوھى ، كە ئۆخى ئۆگمى و نەگۆرپى لە نىئو گرۇپىنك خىلەنك و كۆمەلگەيەك پىنك ەمخات ، كە ەمىتتە نەنجامى خۆ پەراويزكرىن و سەيركرنى ئەوانەى ەرموھە بە نەيار. (سقىد بەرگ ۲۰۰۳، ۲۰۹۶-۲۲۳). بە تالكرىنەوھى تاكەكان لە ەرموو خوينك، بوونىنك و كەسايەتلىكى تۆكەم. ئەو ەستەيان لا ئروست ئەمكەت، كە سەرموھرى و مانەوھى ەرموھزى (گروپ، خىل و بنەمالە. ەنت) پىش خۆيان ەمىت و ەمكو مرقۆنك نامۆيان ئەمكەت بە بوونى خۆيان ، ەمان سەرچاوە (سنوورەكانى خۆى تاك، لا پەرە ۱۶۶ تاكو ۱۷۵). كەواتە لىرەنا بارىكى ئاسايىيە كە نووسەر، زوو ەست ئەمكەت بەو ئۆرم و پىئوھرانەى كە كۆمەلگەى كوردى ەمبەن بەرپۆھە، لە ياساكانى خىل و بنەمالە لە تۆلە، پقى، سۆز، بەستەرى خوين تىپەرناكات.

• جىاوازى نىوان شارو لائى لە ئۆزى كىشە سىياسىيەكاندا

نووسەر راشكاوانە باسى جىاوازى كىشە سىياسى و خىلەكەكان لە نىوان شار و لائىدا ەمخاتەر و كارىگەريان لەسەر خەباتى سىياسى +چەكنارى. جىاوازيەكان لە شاردا بە بەيىف و ئوور لە بەكارھىتانى چەك خۆيان نىشان ەندا، بەلام لە تارىكستانى ژيانى پارتىزانىدا (لائىدا) ەمبوونە تىفى فىشەك و براكان لە نىوان چەند بەرھەكى پەرتەوازەنا (مەلایى جەلالى، حەسك و پاسۆك و نىسلامى، شىوعى، بېروانە لا پەرە ۴۳) و بابەش ەمبوون و نەنقالىكى ەمكو پىشت ئاشان و ەمكارىان بەرھەم ەمىتتا و ەزارانى ەمكو نەحمەد كریانە و مامە رىشە ەمبوونە كاوپى قوربانى بۆ رازىكرنى سەرۆك خىل و بنەمالە.

• گيانى تۆلەسەندىنەو و بۆسەنانان بۆ براكان، بەستەرى خوين و بنەمالە
 لە كۆمەلگە كۆلەكتيف و ھەروەزەكاندا تاك سەرورەى خۆى لەبەست نە و بەستەرى خوين و
 پتوھەى بنەمالە و خيئل بالا بەستە و سەرۆك بنەمالە و خيئل خاوەنى ھەموو بېيارمەكانە. لەو جۆرە
 كۆمەلگەنە كە تاكەكان بوونيان نە و دەبنە سووتەمەنى بۆ مانەوەى بنەمالە، گيانى تۆلە سەندىنەو
 بيارمەىەكى بيار و پونە. لێرەنا نووسەر ئۇستايانە توانيويەتى بيارمەى تۆلەسەندىنەو خيئلەكى
 و بنەمالەى لە ناو ئەو ھەيزە بزوینەرەنا وینەبگرت كە چۆن كارنەكتەرەكان بۆ سووڤى خۆيان
 بيساينى ئەكەن: بېروانە شەرى كانى ژەنان (گورزى تۆلە!) لاپەرە ۷۳ تا ۷۹ كە چۆن ھەلگرانى بېرى
 مۆنیز (كۆمەلەى ماركسى لينىنى) دەبنە سووتەمەنى بېيار سەرۆك خيئل (جەلالى و مەلاىى) كە چۆن
 لە گەرمەى خەوېا براكان يەكتەر ئەكوژن و بەھا مەرقاھەتەكان لە دەستە ئەمەن و ئەگەرپنەو سەر
 بۆخى ئاژەل. لێرەنا ھەروەو لا بكوژ و قوربانى ھوشيارى خۆيان لە دەست نە. ھەروەھا خۆى
 نووسەرىش ئەمىتە قوربانىتەك و لە شەرى خيئلەكىنا بەشارى ئەكات. نووسەر توانيويەتى
 وینەى بەرھەم ھێنانەوەى ناب و نەرىتى خيئلەكى كورڤى بخوينتەو و كە چۆن سالى نوای سالى
 بەدەست ئەو بنەمالانە لە كۆمەلگەى كورڤىنا دەژیتەو. ئەو گنێرپانەوھەى نووسەر لەگەل ئەنجامگىرى
 تويژنەوكانى پێرە بۆرژۇ (۱۹۳۰-۲۰۰۲) كە كۆمەلناسىكى فەرەنسېيەو ھاوگير ئەمىتەو كە
 ئەلەيت: ئەسەلاتى سېمبۆلى كۆمەلگە بەدەست ئەو ھیزانەوھە كە زالىن بەسەر پتوھە و نۆرمەكاندا،
 (بېروانە لاپەرە ۴۱۴ تاكو ۴۱۵ تېزىرىكانى كۆمەلگە، Andersson & kasperson ۲۰۰۴).
 بەرھەم ھێنانەوەى ئەو پتوھەنەش پتوھەندى بە ناستى گرێدانى خۆىنى نېوان تاكەكانى ئەو خيئلەيان
 بنامالەى ھەيە و تا چەند بۆ سەرۆك يان ئەسەلاتارنېان ملەكەچن. ژيانەوەى گيانى تۆلەسەندىنەو
 بۆ نمونە نېوان خيئلەكان، پارتيەكان و بنەمالەكانى ناو گەلى كورد، پتوھەندىكى راستەوخۆى ھەيە
 بەو ھاكتەرەنەو كە دەبنە ھۆكارى ژيانەوەى ئەو پتوھە و ناب و نەرىتە كۆنە بەرژيائى سالىكان.

ئەكتەرىكى بيارى يادەكان و شەرى كورد كوژى
 «نەوشىروان، پتې وابوو ناكۆكى لە گەل پارتى و مالىباتى بەرزانىدا سەرھەككە و نەوان لە بەرەى نژە
 شۆرشدا وەستاين.» بېروانە سەرھەتاي لاپەرە ۲۰۸.

پشكۆ زۆر جار ھەولەى ناو و ئۆبجەكتيفانەو بېلایەن ھەروەھەكان بگنێرتەو و ھەوكو تەماشاكەرىك
 لە تەرازووى بۆچەنەكانى ھەليان بەسەنگىتەت، تاراپەىەكى باش سەرگەوتنى بەدەستپنەو، نووسەر
 لە لاپەرە ۱۵۴ تا ۱۵۷ باسى ھەفتارى شەرانگىزى نەوشىروان مۆستەھا ئەكات. كاتىك خۆى،
 پشكۆ و چەند ئەننامەتەك سەربانى ئەكەن (نەوشىروان مۆستەھا كە سكرتېرى كۆمەلە ئەمىتە، مۆن

و تورە، رەخنەی نەویان لێ بکەیت کە بۆچی بێلێک لە دەستیان پای کربوو و پشکو هاوپیانی بە ترسێک ناوژەد بکات. نووسەر بە پێچەوانەی سەرکەوتنەوێ (نەوشیروان موستەفا) بێل کوشتن و کینه هەلگرتن بوو. بەلام سەیرە کە نووسەر سالانێکی زۆر توانیویەتی سەرکەوتنەوێکی وا پەسەند بکات، کە ناگری تۆلە نەک شۆرش فێری پارتیزانەکانی کورد بکات و سەنگەری بێدەنگی هەلبژێرێت. تەنانت کارنەکتەریکی بەرز و هەموو مەلا بەختیار ناگای لەو راستییەبوو کە تاجەند نەوشیروان موستەفا، مەزنیکی لێ پر کینه و رەق بوو، لاپەرە ۱۵۵ تا ۱۵۷ کەواتە لە شەری براکاندا، هەموو بە پێی پلەی لێپرساوی تاوانبارن لە بە فێرۆبانی خۆینی لاوانی کورد. لێرەدا نەوێ نەرمەکیوێت کە چۆن کۆمەلگە تاکەکان بەپێوەرمەکانی خۆی، لە قالبی بنەمالە و خێڵدا پەرورەدە بکات بۆ بەرەمەپێتانبووی خۆی. سەرانی کورد کارامانە تا نەمڕۆش نەندام و لایەنگرانیان بە قازانجی تاییەتی خۆیان پەرورەدە نەکن، نەمشە (بەرەمەپێتانبووی پێوەرە نەرمەکانی بنەمالە) بزوتنەوێ کورنی لە باشوور نیفلیج کربوو و بەرامبەر یەکتەر لێرەق و بۆ ناگیرکەرانی کورستان نەوپەری نەرمی.

نەم نەرمەپێتانبووی نووسەر و بێلایەنی لە باسکرن و گێڕانەوێ پرووواوەکان، نەنجامگیرێک دەبات بەدەستەوێ کە:

• لەبەر نەوێ نووسەر هەر لە سەرەتای پێوەندیکردنی بە شاخووە، بێرباوهرپێکی چەپی هەلگرتوو و نەگونجانبوو لە گەڵ پێوەندییە خێڵەکیەکان، زۆر راشکاوانەو بێ سەلکرنەوێ باسی زالبوونی ژیاانی بنەمالەیی و خێڵەکی بکات کە لێچوونی شەری مەلایی و جەلالی دەبینیت.

• لەبەر نەوێ نووسەر یەکتێک بوو لە نامەزینەرانی ئالای شۆرش و زیندانی بوونی لەلای خوێی یەک و نازارانی. ویستوویەتی روی شەرانگیزی یەک بەگشتی و لایەنەکانی تر بخاتە رو.

• لەبەر نەوێ نووسەر لە ژێر کۆنتینکستیکی نوێیایە، بێگۆمان بۆچونەکانیش گۆراوون و پرواوە فرە لایەنەکانی بەشیوێکی تر هەلەسەنگاندوو و تەماشای کربوون

گرنگی یادروهریه‌کانی وەکو ناتایه‌کی سۆسیۆسایکۆلۆژی
• تراوما‌ی وینه‌و شەرمەکان

له زوږ بهی یا دهکانا، شه دهکان له هه ناوی نووسه ریا وهکو پشکو یه کی گهش بال به سر گیرانه وهکانا دهکشینن وچه له جهستی نووسه هله دهستینن. شه هیلبوونی هاوریکانی، کوشتنی برا لوژمنه کانی. سووتاندی گوندهکان، روی نژیوی ناگیرکه رانی کورستان، قیژهی منالان و وینهی لاوزین و پر نه مکی نایکی، ناسورهکانی دهکانه پوازگه بهرد و هه موو ساتیک برینداری دهکن. کاره ساتهکان نووسه دهیانگیریتوه به لام تنها هی نهوه نین و زوړ لهو پیشمه رگه دیرینانهی که له ژيانا ماون ، سات ننه خه به شهر و به گول و نورو مانوه نه بینن.

گرنگی نەم یانەمورانە وەکو ماتریالێکی سۆسیۆسایکۆلۆژی لە سەر ناستی ماکرۆ و میکروو، لە سەر ناستی تاک و کۆمەڵگە، نەزمونیکن بۆ نووبارە نەبوونەوهی ئەو کارەساتە ناوخۆیی و بهرەکیانە کە تووشی میللەتی کورد ھاتوون و نەبەن. لێ کاریگەری تراوما یان کارەسات وەکو تیغێک یان برێلێک پێکھاتەی بوونی مرۆف نەشیویتن و ژیاانی لێ تال نەکەن، نەوهی جوان بێت یان تال، سروشتی بێت یان نروستکرد. بۆنی کارەساتی لێ بێت بۆ ئەو کەسە کە تووشی کارەساتی تراوما نەبێت. سۆسەن کاپلاند کە پلەی پرۆفیسۆری ھەیە لە نروونناسیدا، لەگەڵ چل مندالی جولهکەنا، نوای ٤٠ ساڵ چاوپێکەوتنی لە گەڵا کردوون، گەشتووەتە ئەو نەجامە کە تراوما وەکو زەنگیک ژیاانی مرۆف نەشتووننت.

• گریڈانی لہروونی

نوووسر به‌ستهریکی نهروونی له نئوان و خۆیی و یانهکانینا دروست کړیووه. یان نهوه تراومای یانهکانن که گیانی نووسه‌ریان به خۆوه گریناوه و نووباره و بهباره باسی برایی و خۆین و هاوژیان همکات، نهروونیکي پر له کویاییکي تال وهندنئ جاریش خۆش. نووه‌سر زوړ باسی تراومای خنکانننئ نهو لاوه ته‌مه‌ن حهفته ساله همکات، که‌ته‌مه‌نی پېشمه‌رگایه‌تی نوو ږوژ بهییت و له‌کوی ناوی سیرواندا له‌خنکیت. (لایره ۲۱۶ پشکو نه‌جمه‌مین ۱۹۷۸-۱۹۸۳). نهو کاره‌ساته تاکو نه‌مړوښ میشکی نووسر له‌کوښیت، تراومایه‌کی پر زه‌نگه. «ماموستا گیان من نامه‌ویت به‌رم». هه‌مان سه‌رحاوه لایره ۲۲۳.

خاله لاوازه‌كان

• نووسەر زۆر حار گێترانهوی پاشکان و له گهڵ ههڵسهنگاننیکێ نوێ تینکهڵ یهکدی کرپوه.

نەوش پتوهندی بە تەمەنی بیست سالی یادەکانەمەهەیتی و نەبوونی رۆژمێریک کە نووسەر بتوانیت پشتی پێ بیستیت. نەوش لەگەڕیتەوه بۆ نەبوونی بایەخان بەکلتوری نووسین لە نێو کوردا.

• پاش و پێشکەرنی گێڕانەوهی یادەوهریەکان. بۆ نمونە نووسەر لەلایە ٢٤٨ واتە لە کۆتایی کتێبەکانی باسی یانکی بوون بە پێشمەرگەیی خۆی ئەکات سالی ١٩٧٨. ئەم جۆرە شتێزە سەر لە خۆنەر تێک ئەبات و هەمیشە لە بازەنەکی بێ ئەنجامدا گیرى ئەکات. هەرچەندە نووسەر خۆی لەسەرەتای کتێبەکانی باسی ئەوه ئەکات کە ئەو کارێکی ئەکابیمی نانوسیت.

• باسە میژووییەکان هەندێ جار لە ناو چەقی یادەکاندا سەر هەڵمەن، (بروانە لایە ١٤٣ میژووی بزوتنەوهی سۆسیالیستی کوردستان). رونتر دەبوو ئەگەر نووسەر بەشیکی یادەوهریەکانی تەرخان بکرایە بۆ بەشی میژوویی. چونکە ئەگەر کەسێک یاگاداری پێشمەرگایەتی نەبێت لە مەبەستی نووسەر تێ ناگات و پەیامەکە ناگات. هەر وەها هێشتا میژووی کوردیش لەو پارچەیی کوردستان نەنوسراوەتەوه تاكو خۆنەر بتوانیت پێی ناشنا بیت.

• بۆ ناشنایی بوونی خۆنەر دەبوو نووسەر کورتەیهکی میژوویی پوختی لەسەر هەموو ریکخراوەکانی ناو یانکی پێشکەش بکرایا.

• نووسەر زۆر لە گێڕانەوهی یادەکاندا پێ ناگرتوووە باسی کردوون. بەلام بەشیوهیهکی ڕۆن ئەو نەزمونانە ناخاتە بەرەم خۆنەرانی کە کامەن تا وەکو سووبیان لێ وەرگیریت بێجگە هەندێ جار لە باسکەرنی رای خۆی.

• باس ئەکەرنی کارەساتی هەکاری بە شیوهیهکی تیز و تەسەل. بروانە لایە ٧١ تاكو ٧٢. نایا ئەو پرسە نێهنیانە کامەن کە سەرکرایەتی یانک بە هەموو پێکەتە ریکخراوەکانیەوه. ئەوسا و نیتسا ویری ئەوهیان ئەکەرووە کە بڵاویان بکاتەوه، نایا ئەوه بەشێک نیه لە میژووی کورد؟ نایا نووسەر بێنداری ئەو بریارە هەڵانیه کە سەرکرایەتی وەری گرتوون سەبارەت بە نارێنی زیاتر لە ١٢٠٠ کابیری کۆمەڵ؟ یان ئەویش بێئەنگە؟ لێرەشتا ئەمیت دیسان رۆلی تالەبانی وەکو رۆینیکی ئەوسا و نیتسای یانک دەستێشان بکەیت. لە هەموو هەنگاوێکی یانک بە گشتی. چونکە هەرەم سەرکەربوووە

خاڵە بەهیزەکان

نەو خاڵە بەهیزەکی که شایەنی باسە نووسەری «یاد و نەزموون» توانیویەتی پەنجەیی بێ ترس بخاتە سەر نەوێه:

ناوبرینی نەو کارەنەکتەرانیە که شەری براکوژی (جەلالی و مەلایی) یان بەرھەمپێناوەتووە و بە سەمان کۆری کوردیان لە پێناوی بنەماڵەکانیاندا ناو بەکوشت. ھەرچەندە نەم یادانە، تەنھا دڵۆپێکن لە بیروکی بزوتنەوێکی بریژ، بەلام وەک شایەتھاڵکن بۆنەوانەکی که تاوانیان دژی مەرووف نەجام داوە و راستیێکن، که نەگەر دانگایەکی بیلانەن ھەبووایە ھەبوو ھەریەکە بە پێی تاوانی خۆی سزا بەدراوە. باشتربوو نەگەر نووسەر سالانی ١٩٩٠ تا ١٩٩٦ نەم یادانەکی تۆمار بکرایە، ھەرچەندە ئورنەبوو بێنە جینگە مەترسی و ھەرشە بۆ سەر ژیاکی تایبەتی خۆی، چونکە نەمرۆ نەو یادانە تەنھا مێژوو و ھێچێ تر، تەنھا تووژێکی ھێجگار کەم لەخویننەو، بەتایبەتی نەوانەکی پێشمەرگە بوون.

سەرچاوەکان

نەجمەین، پ. (٢٠٠٨). یاد و نەزموون. سوێد: چاپخانەکی کتابی ھەرزان، چاپی یەکەم

چاوپێکەوتنی گوڤاری ئاوێنە لە گەڵ مامۆستا پشکۆ نەجمەدین

نا: خەبات نەوزاد

شەپڕی نیتوان بووبرا، لەو تروپیکە بەرزانه‌ها که لەمالی خوادوه نزیکترین تا ههوارگی شهیتان، وهک نهوه وایه که بستیکمان له نزماییه‌کاندا بۆ شه‌رگه‌ به‌ست نه‌که‌ویت. نێمه، له‌حه‌وشه‌ی خواها، له‌ قوله‌ به‌رزمه‌کانی خواها، له‌ که‌وشه‌نی هه‌رمی خواها یه‌کتری له‌کوژین و خواداش به‌ستیکمان لێ هه‌لناهین... په‌یفیکێ رحمه‌تمان به‌گوینا ناچرپین... نه‌عه‌رته‌یه‌کی خۆی ناسا ناکیشی و ناهه‌رمی: له‌ ولاتی وێران و ناگیر کراوتان به‌روان، ناوپه‌یک له‌میژووی ئورنا نزیکتان به‌نه‌وه و خه‌جالت بکێشن»، نه‌مه‌ په‌رمه‌گرافیکێ نێو کتیی «نەزموون و یاد» ی پشکۆ نەجمەدینە که خۆی نوسەر له‌ سه‌ر به‌رگی کتیه‌که‌ی جاریکی ئی یاناشتی کردوته‌وه. پشکۆ نەجمەدین شاعیر و نوسه‌ریکی کورد و یه‌کێکه‌ له‌وانه‌ی له‌ خه‌باتی شاخی کوریدا به‌شداری هه‌بووه و له‌گه‌ڵ زۆریک له‌ سه‌رکرده‌ کورده‌کان هاوزه‌مانی پێشه‌مه‌رگایه‌تی بووه، نه‌و چه‌ند مانگیک به‌ر له‌ نێستا به‌ کتیی «نەزموون و یاد» به‌ستی به‌ گێترانه‌وه‌کانی میژووی چه‌کناری خۆی و کورنایه‌تی کرد، به‌ر له‌ بلاو بونه‌وه‌ی کتیه‌که‌ له‌ کورستان ریگریه‌کی زۆری لێ کراو بۆیه‌ نوسه‌ر ناچار بوو له‌ سوید ژماره‌ی سه‌پارنی کتیه‌که‌ی وه‌رگریت، نه‌و له‌مه‌ر نه‌و ریگرته‌ی له‌ «نەزموون و یاد» کرا به‌لیت «هه‌ولدان بۆ ریگرته‌ی له‌ چاپ و بلاوکرنه‌وه‌ی «نەزموون و یاد»، هه‌ولیکێ نه‌زۆک بوو. له‌ دنیا‌ی یه‌کگونی نهمرۆنا و له‌ سایه‌ی پێشه‌که‌وتنی له‌پانه‌مه‌ر و به‌جیه‌انییوونی ته‌کنیکی میسیا و راگه‌یانندا ته‌نیا نه‌قله‌ نه‌خوینده‌واره‌کانی ولاتی نێمه‌ بیر له‌ پرۆسه‌ی به‌رته‌سکه‌رنه‌وه‌ی نازایی به‌رپین و چاپ و بلاوکرنه‌وه‌ ده‌که‌نه‌وه». نەزمون و یاد به‌وری پێمان به‌لیت شۆرش کوردی هه‌ر له‌سه‌رتاوه‌ پراو پر بووه له‌ شه‌پڕی براکوژی و یه‌کتری سه‌پینه‌وه، پشکۆ له‌مه‌ر نه‌مه‌ به‌لیت «من، به‌ مه‌به‌ست و له‌ ناگاییدا، له‌سه‌ر تراژیدییاکانی شه‌پڕی نێوخۆ ورد ده‌بمه‌وه و زه‌ق و زۆپیان ده‌که‌مه‌وه. من، که له‌ به‌شینکی زۆری نه‌و شه‌ره‌ناها به‌شدارییم کردووه، نێستاش، پاش بیست و سی سالان، له‌ ناگایی و ناهاکاییمدا، نازارم ده‌من و له‌ ناخه‌وه ده‌سووتین!»، بۆ زیاتر ورد بونه‌وه له‌سه‌ر روناوه‌کانی شۆرش کوردی و چیرۆکه‌ راسته‌قینه‌کانی نێو «نەزموون و یاد» زه‌روهرتی سازانی نه‌م بیداره‌ هاته‌ ناراه‌ ئاوێنه‌ به‌چه‌د به‌شیک نه‌م بیداره‌ی پشکۆ نەجمەدین بلاو ده‌کاته‌وه‌ که‌تینا به‌وری قسه‌ له‌سه‌ر بابته‌کان کراوه‌و چه‌ند حه‌قیقه‌تیکی شۆرش کوردی راستگۆیانه‌ ئاوهری لێدراوته‌وه.

ئاويەنە: لەپاش تەواو کړینی «نەزموون و ياد» و بەر له خستنه بازار، رتيگريه‌کی زۆری بۆکراو نژايه‌تی بۆلۆ کړينه‌وه‌ی بکرا. نهموونو به‌پزتان له سهره‌تا له سوید ژماره‌ی سپارښتان بۆ وهرکرت، هۆکاری نهم به‌چی به‌زانیت؟

پشکو نهمه‌مین: هه‌ولان بۆ پيگرتن له چاپ و بۆلۆکړينه‌وه‌ی «نەزموون و ياد». هه‌ولیکي نه‌زۆک بوو. له بنیای یه‌کگوندیی نهم‌زۆ و له سایه‌ی پيشکەوتنی له‌را‌مه‌به‌هر و به‌جی‌هانییوونی ته‌کنیکی مینیا و را‌گه‌ياندننا ته‌نیا نه‌قله‌ نه‌خوینده‌واره‌کانی ولاتی نیه‌ بیر له پرۆسه‌ی به‌رته‌سککړينه‌وه‌ی نازایی به‌ربرین و چاپ و بۆلۆکړينه‌وه‌ بکهنه‌وه. من، له کورته و تاريکی که نه‌وکات له پرۆنامه‌ی «پرۆنامه» نا و هه‌مانکاتیش له ماله‌په‌ر کوربییه‌کاننا بۆلۆم کړه‌وه، باسم له‌وه کړه‌وه که له کورستاننا، جاري یاسایه‌کی تایه‌ت به‌ نازایی کاری نووسین و بۆلۆکړينه‌وه‌ نیه‌ و نه‌ویشی که نیستا کاری پي بکرت، ناگاته قوله‌پیی یاسای هیه ولاتیکی مۆرن و بيموکرات. له کورستاننا، هیشتا به‌یان کاری سانسۆر و نژه‌نازایی را‌مه‌ربرین و بۆلۆکړينه‌وه، له‌ژیر پاساوی بیتامی «پاراستنی ناسایشی نه‌توايتی» نا، نژ به‌ نووسه‌ران و پۆشنییران نه‌نجام به‌هه‌رین و سووکايتییان پي بکرت.

خوبی «ژماره‌ی سپارښ» و هه‌له‌سه‌نگاندن و خویندنه‌وه‌ی به‌ره‌می نووسه‌ران و پۆشنییران، له‌لایه‌ن به‌سگای تایه‌ته‌وه له وه‌زاره‌تی پۆشنییری، جگه له سانسۆریکی نا‌شکرا، هیه‌چی بیکه نیه‌. ژماره‌ی سپارښ، له ولاتانی بيموکراتنا، ته‌نیا به‌ ته‌له‌فون وهره‌گیريت و هیه‌چکس و به‌سگایه‌ک، پيشه‌وه‌خت مافی نه‌وه‌یان نیه‌ ناوای بیینی به‌ره‌می چ نووسه‌ریک بکهن.

ئاويەنە: نه‌گه‌ر له خوبی نوسه‌ری «نەزموون و ياد» بپرسن پیناسه‌ی «نەزموون و ياد» بکه، چۆن به‌یکات؟

پشکو نهمه‌مین: نەزموون و ياد، به‌وشه‌نه‌خشاندن و زیندووکړينه‌وه‌ی نه‌و وینانه‌ی سه‌رده‌میتکی ژيانی من که له سه‌ختترین پرۆگاری خه‌باتی شاخ و تیکۆشانی سیاسیدا، له هه‌رمنا نه‌خشاوون و زه‌مه‌ن تۆزی له‌سەر خستوون.

نەزموون و ياد، له مه‌وای نووردا، وینه‌گرتنه‌وه‌ی ژيان و نازاره‌کانی تاکی کوربی له نۆزه‌خی جه‌نگ

هاويزراوه و جهخت له سهر نووبارەخو لقانسنه وهی ژان و دلەراو کیکانی کۆمهڵیک مروف هکات که ههلوهرجی نانا سایی و زولم و ستهمی به عس، له سۆنگهی کوربوونیاندا، بهیخستنه به رهوهی زهمان و له شوێندا گۆرهوشاری رۆح و هستهیی دهان.

چاوه نووربینه‌کانی کامیرای «نەزموون و یاد»، زیاتر لەسەر نازار، نلەراوکی، خەم و پە ژاړه و جرگه بهروونییە نازاراوییەکانی نینسانی کورد «پێشمەرگه، سیفیل»، هەلۆسته ئەمکن و هەول ئەمکن، ورینیی باره ناھموارەکانی ناخی نینسانەکان وێنە بگرن کە جەنگ بەرھەمی ھێنابوون. من، بە مەبەست و لە ناگاییدا، لەسەر تراژیدیایەکانی شەڕی نیوخۆ ورد ئەمەوێ و زەق و زۆپیان ئەمەمەوێ. من، کە لە بەشێکی زۆری ئەو شەرانیان بەشداریم کردووە، نێستاش، پاش بیست و سێ سالان، لە ناگایی و ناگاییمدا، نازارم ئەمکن و لە ناخووە ئەمسووتینن! شەڕی نیوخۆ و کەلتووری یەکتراکۆشتن، فاکتەری کاربەری خولقاندنی ئەم بارە شێواوەن کە کوردی تێنا ئەژێ. وێنەگرتنی شەپۆلەکانی رووباری لە خوێن سەرپێژی شەڕی ئەسەلات، لە ناھامدیی ئەولت و قەواری سیاسیی کوردیدا و نیشاناندانیان بە ئەوھەکانی نێستا و ئاییندە، بە ئەرکیکی گرنکی پرۆسەی «نووسینی سیاسی» ئەزانم. نەزموون و یاد، لە زۆر شوێن و تا ئەو جێگایەی بۆی مەیسەر بووبێت، بە زمانی شیعەر و ستاییلی رۆمان، بە قەولی رێبین ھەردی، پڕسەنامەیەکی خەمناکە و میژووێک ئەگیرێتەو، کە ھەموومان خولقتنەری بووین.

ناوینه: لهسهرمتهای «نهموون و یاد» نهوه باسدهمکیت که یهکهمین روهپرو بونهوهی تو و یهکهم فیشهک که تهقاندوته بهروی برا کورمهکتنا بووه. نهمه لای تو چ ههستیکی بروسرکرد. نایا بهر لهوهی تو ژيانی پيشمهراکایهتی ههلبژيریت لات رونهوه که بهشیک له خهباتی کورنان بۆ سرینهوهی بهکسه؟

پشکو نەجمەين: بەرپرسياريتتى نووسين و لىتوئيژين وام لى نەخوازيت بە نەقل و لوژىك و نەنئىشەي نەو سەرلەمە بىر بىكەمەو و بەرسف بىلەم. نەوسەرلەم، مەن گەنجىكى خوينىگەرمى بىنەزمونى مەشك بە گياكەلەي نايدۇلۇكى ماركسىزىمى سەقەت وەرگىراو شەتەكدرائ. تىگەيشتەنەكانى مەن بۇ شۇرش و ھىزە بىنچىنەيەيى و بىزوئىنەرەكانى، شەرى نىوان چىنەكان» كرىكاران و بورژوا ياخود چەپەكان و ھىزە كۆنەپارىزەكان» كاريكى ناسايى و سادە بوو كە نەشيا روو بىدات. ھەستى مەن، ھەستى ھەركەسىكى ھەمارگىر بوو كە يەكەمجار لە شەرى نەكەوئىت، بى نەوھى بىر لەوھە بكا تەوھە كە لايەن، بەرەنەر كورنە ياخود نەتەوھەكە، ناكورد. لەو باروئۇخەنا كە نايدۇلۇگىاي مە مەزھەمكارا.

بەبێتە داینەمۆی رۆحی و فیزیکی نینسانەکان. ئیدی ناسنامەی نینسانە نژەکانی تۆ، هیچ پۆلێکی نییه. من له «نەزمون و یاد»دا، بە چەری جەختم لەسەر وەگەرخستنی ماکیئە ئایدۆلۆژیا «بە بارە سەفەتەکییدا» له هزری تاکی کورددا کربوو. یارە زەمەنیکى رێژ و زەریایەیک خۆینی گەرەک بوو تا ئێمه له ناردرووستیی بۆچوون و تیورەکانمان بگەین. کوریکوشتن تەمەنیکى رێژ و یاری له میژووی ئێمهدا هیه. ئێمه نهو مندا له بیگوناھانه بووین که باوکە زالم و تاوانبارەکان، بۆ مەرام و مەبەستی خۆیان پەوانەى بەرەکانى شەری کوریکوشتنیان ئەکرین و بەکوشتیان دەناین. ئەوان، ئێمەیان پەوانەى نۆزەخ ئەکرد و هەركاتیش پێویستیان بایە، پێکی ناشتیان له چاوی خۆینە پزاونەکانی ئێمه، نۆش ئەکردا

ناوینە : ئەگەر بێزانیا وەهايه نایا نامانە بوویت رۆژیک شۆرش بۆ کورد بکەیت؟

پشکۆنەجمەین: من ناتوانم بە چەمک و تیگەتشتنی ئیستامەوه بۆ شۆرش. بێر له سەرەتاکانی ئەو پۆژیی شۆرش یان ئەوهی به ناھەق پێی ئەگوتری «شۆرش» بکەمەوه و بڵیم وەھام ئەکرد یاخود نەمەکردا میژوو ئەوه نییه که به خواست و حەزی ئێمه بەبێت پروو بنات، بەلکە ئەوهیه که پرووی ناوه!

ناوینە: بەرەوام گەنج له کورستان بەوه ئەم کۆت ئەکریت شۆرشى ئەکربوو و حازر خۆره، ئەمه تاجەند بەراست ئەزانى؟ من کاتێک «نەزمون و یاد»م خویندەوه بۆم ئەکرەوت ئەوه زۆر ناھەقیەکی گەورە بەرھەق بەگەنج ئەکریت، تۆ وەک کەسێکی نێو شۆرشى کورد وانەزانیت ئەو شۆشەى که کربویانە هی ئەوہبیت بەو شیوہە شانازی پێوه بکەن؟

پشکۆ نەجمەین: شۆرش، خەبات و قوربانیان، شتگەلیک نین کەسێک یان کەسانێک شانازیان پێوه بکەن. کەسانێک که به ویست و خواستی خۆیان چوونەتە شاخ و پێشمەرگەیتیان کربوو. کەسێک ناوای له ئەوان ئەکربوو و مافی ئەوہشیان نییه لاف لێ بھن و ناز به سەر کەسا بکەن. شۆرش له چەمکە گشتییەکییدا، بەبیت پڕۆسەیک بیت بۆ گۆرانی هەملایەنەى کۆمەلگا و مۆیترنیزەکرینی له کایە جیاوازمەکاندا و ئەمەش به بێ خولقاندنی زەمینەیکى کۆمەلاییتی و فەرھەنگی لەبار بۆ گەنج، بەبیتە شتێکی بینمانا و وێنەى دەسلەت لەمەر ئەو گۆرانکاریانەى که شۆرش وەکو مۆژمەیکى پێشوەخت به خەلکی نابوون، ئەنجامیش له هەموو نێوھەژکیک بەتال

کرایهوه. بۆنیام که ناسووبترین و تەندرووستترین نەوهی میلەتی نێمه، ئەو نەوهیهیه که جەنگ و بەس و خەباتی شاخی نەناسیون.

ناوینە: رەخنەیک که له «نەزموون و یاد» بگیریت نەوهیه زۆر گرنگی به رووبەر و بونەوهی کورد و کورد نەبات ئەو رووبەر و بونەوانەیی له نێوان شۆرش گیرانی کورد و بەعسا بووه ناویری لێنەر و تەوه، نەهه تاجەن بەراست نەزانی؟ هۆکاری نەوه چیه؟

پشکۆ نەجمەین: من له «نەزموون و یاد» نا هەرچیم نووسیون و هەر چیهکم وینە گرتوون، به ناگاییهوه کربوومن و ههولم ناوه، ئەو کارانه بکەم و ئەو گیرانهوانە بگیرمەوه که کەسانی بیکه له من باشتیری نەزانن و له بهر هەر هۆیک بێت پرکیشیی گیرانهویان ناکن. هیچ گیرانهوهیک هیندهی «نەزموون و یاد» باسی له فیکری بەس و زولم و ستمی بەعسی نەرهق به نینسانی کورد و ولاتەکی نەکرهوه. «نەزموون و یاد»، به گشتی، باس له شەر و پێکدانان ناگات و نەههش به نەکی خۆی نازانیت. کەسانیک هەن ئەو کاره بکەن. گرنگیان به رووبەر و مکانی شەری براکانیش. ههولمانیکه بۆ به نەرشیفکردنی ئەو نازارانەیی ئەقڵی سیاسی کورد بۆ تاکی کوردی بهرهم هیناون. نەهه، نەهه کەرنەوهیه لەسەر گرپکانی نۆزەخیک که کورد بۆ کوردی تاو نابوو. شەری ناوخۆ، جۆرنیک بوو له ئەنفالی خۆکرد و ناكریت به ناسانی وینەکانی بێچینهوه و له یادهوهیماندا بیانخوینن.

ناوینە: نۆتۆمبیلیکی لاندروقهی مۆبیل کۆنی شەقوشەر «مەسنولهکان لەپێشەوه پالیا نیناتەوهتەوه ناگایان له نێمه نیه...خۆیان لێن: مەسنولی کۆمهله، نەبیت له ههموو شتی و له ههموو شوینیکا له دواوهبن. له مەرگ و شههیدبوونا نەبیت!» «راسته ههتا نیتسا ههروا بوون، بهلام نیتسا و لهم سهفهردا وههه نین، له پێشەوه و بێخهه لێدانیشتون و نێمهش وههه سەگ نەههزین! ههه تا نیتسا نۆتۆمبیل و شاروشتی وههه نەبووه، لێگههێ و نارامت بێ، بزانه لههه و دوا چۆن به گۆرین» نەهه قسهی ئەو دوا پێشەهههه که له بهشی دواوهی ئەو نۆتۆمبیلە دانیشتون که بهرەو سهركرایهتی رێنکهههه بهگوتی خۆت نوقلانه بۆ ناینهمان لێ نەهه «نەزموون و یاد ل ١٠٢»، ههست ناكهیت كت و مت ئەو نوقلانهیه پێكاویهتی، نیتسا شۆرش گیرانی کورد ههموویان خاوهنی كۆشك و فیتا و مەززهههه گهوره گهوره و جیاواز له میلەتی رهش و روت نەژین و له پێشی مۆنیکا و پاترۆل نانهنیش و تۆز به سهروكهلهی ههزاراندا نەههه، شۆرستان بۆ نەهه کرد؟

پشکۆ نەجمەین: وههه خۆت نەههه نوقلانهکیان كتومت به راست گههه و به زیانیشهوه هاته دی.

برووشم و بانگەشەکانی «شۆرش» شتیکیان پێ گوتین و نەجامیش لە پراکتیکنا شتیکێ بیکە
لێ کەوتەوه. سەرکرایتی شۆرش «نوێ» کورد، نەک هەر بیوهفا، بگرە لەناست مژدەکانی خۆیدا
و لە بەرانبەر ئەو هەموو مەلۆیرانییە نووچاری کورد هات. بە جۆریک ناپاکیش بەرچوو.

بەینی نەمە خەسەلتی هەموو شۆرشێکی چەکناری بیت و نێمە پێشتر ئێکمان نەکرین؟! من پێم
وایه نەم بارە ناھمواری کۆمەڵگەی کورد، پاش شکستی پاپەرین تێ کەوتوو، سەرکاری لەگەڵ
بونیادی نەقڵی سیاسی و فەرھەنگ و ستراکتۆرکتۆری حیزبی سیاسی کوریدا هەبە. نەم بیاردە
زیندەکرنگ و بەرچاو، نەشیت مایە لیکۆلینەوه و تۆزینەوهی گەلەک ورتەر بیت و لێرەنا بواری
ریشاژۆکری نیە. من، زۆر ناسوودم و پۆحەمیش نارام و ناساکاو کە بێ بەرانبەر و پاناشت،
سالانیک لە تەمەنی گەنجی خۆم بە میلەتەکم بەخشیوه، خاوەنی کۆشک و قیلا نیم، لە سەرنیشە
حیزبان و گە و گازندە خەلکیش بەوورم.

ناوینە: دەوتریت «نەزمون و یاد» هەنیک شتی لە بیرکریوه و هەنیک رووناوی تۆمار نەکریوه
نایا نەم بەناسایی دەبینیت؟ نایا ئەو تۆمار نەکراوە لەبیرچون بوو یان نەنقەست؟ ئەوێ بۆم
هاتوو وەک نمونە ناستانی شەھید بوونی رۆستەمی زینا، «نەم کەسە لە لاپەرە ٧١ی نەزمون و
یاد» نا ناوی هاتوو؟

پشکۆنەجمەین: هەر نووسەرێک چەند بیرتێژ و لێهاتوو بیت، لە توانایا نیە بێ هیچ یاداشتێکی
پێشوەخت نووسراو و سەرچاوەیەک، وریبەنی ئەو رووناوانە لە شاخ روویان نا، بنووسیتەوه و
شروفایان بکات. هەر ریزیسۆریکی سینەمایش، هەر چەند کارامە و لێزان بیت، ناتوانیت سەرپاکی
ئەو وێنانە تۆمار بکاتەوه کە لە ماوەی ٢٥ تا ٣٠ سالدا، لە کۆمەڵگە و ولاتی نێمە. نێمە و بەعس
نەخشانمان. منیش مەژۆنکی ناسایم و زۆرجاران هزر و بیرکریهەم بە هانامەوه نەهاتوون
و لە گوازتنەوهی زۆر وێنە خیانەتیار لێ کریوم. من دەمەویت تەنیا جەخت لەسەر یەک شت
بکەمەوه، نەویش ئەوێ کە لە بەر خاتری هیچ کەسێک و هیچ شتێک، خۆم لە گێرانەوهی وێنەبەک
نەپاراستوو و بە مەبەست هیچ بە ژێر لێوی قەلەمەوه نەکریوه.

لە پێشەکی «نەزمون و یاد» نا نووسیومە و لێرەمانا نووپیاتی دیکەمەوه کە ناوی زۆر کەسم لە
یاد کریوون و پۆلی زۆر تیکۆشەرم وەک خۆیان نەرخاندوون... تەکا لەو خۆشەویستانە دیکەم.

ھاۋكاريىم بىكەن و ھىمۇو ئەو زانىيارىيانەم بۇ بىتىرن كە من لە يادىم كىرەون، ھىتا ۋەكو پاشكىزى بەرگى نووم بىلاويان بىكەمۇە.

ئاۋىنە : ئەۋەى كەۋتە بەرەستى خۋىنەران بەشى يەكەمى نەزمون و ياد بوۋە خۋى نەزمون و ياد چەند بەشە و؟ بەشى نوومى لە چ قۇناغىك نايە؟

پشكۈنەجمەين: بە پىنى پلانى من، نەزمون و ياد، لە نوو بەرگىا تەۋا ھىيىت. بەرگى نووم، نىستا كارى لەسەر ھىكەم و ئەگەر سەرقالىي ژيان مەۋىام بىا، لە چەند مانگىكنا تەۋا ھىيىت.

ئاۋىنە: لەبەشى يەكەم نەكەۋىنە قۇناغى دروست بوۋى نالاي شۇرش، لىنىام لەبەشى نوومىا درىكارى ئەو پارتە بەرونى تۇمار ھىكرىت، بەلام من بەر لەۋە نەمەۋىت ھىنىك لەسەر نالاي شۇرش بزانم، زەرورەتى دروست بوۋى نالاي چى بوو؟

پشكۈنەجمەين: زەرورەتى دروستبوۋى «نالاي شۇرش»، خۋى ئەو ناكۈكىي و مەملانىيەى نىو ھىرونى كۆمەلى رەنجەھىرانى كورستان و يەكيتىي نىشتەمانىي كورستان بوو كە خەسلەتەكانى خەباتى شاخ و ئەو ھەزا سىياسىيە بە زەھىر لىۋانلىۋەى ئەۋى رۇژى، بوۋى بەرەۋامبوۋى ناشتىيانەى پىن نەمان و مەۋىاى پىكەۋەزىيانى تەندروۋىستىان بۇ نەرەخسانىن، ئەنجام بە بىنەستىك گەيشتن كە جىابوۋنەنۋەىكى نەخۋازراۋىان بە سەرىا سەپاندىن، دروستبوۋى نالاي شۇرش، زەرورەت نەبوو، بەلام شىۋازى بەرئەۋەبىرنى مەملانىكان و چۈنىيەتى مەملەكەرنى خاۋەن بىرپارەكان لەگەل كىشەكاندا، كرىيانە ناچارى.

ئاۋىنە: ئايا فەكرى عىراقچىتى و كورستانى بون چ ھۆكارىك بوو بۇ لەمايك بوۋى نالاي؟ تۈنىستا گەر لەسەر عىراقچىتى پىرسىارت ئاراستە بىكرىت ۋەلامت چىە؟ بەچاكى ئەزانى كورد لەچۋارچىۋەى عىراقى بون بىمىنىتەۋە يان نا؟

پشكۈنەجمەين: من، نوو زاراۋەى عىراقىبوۋن و كورستانىبوۋن لە عىراقچىتى و كورستانچىتى پىن باشتىرن، ئەو كىشە و مەملانىيەى نىو ھىرونى كۆمەلى رەنجەھىران كە لە نىۋەراستى ھىشتاكانى سەدى پىشۋونا قوۋلكرانەۋە و بە بىنەست و نوۋرىيانى لىكناپران گەيەنران، ھىنەى پەيۋەندىيان

بە فېكر و تېروانىنە جياوازەمكەنەوه بۆ بېنينى شۆرش و سياست و پەيمەنديە ناوهمكەيكەنى رېكخراوهمى و فەزاي نيموكراسى نۆو خودى يەكيتى نيشتمانى كورستانەوه هەبوو. كەمتر سەروكاريان لە گەل فېكرى عىراقىيون و كورستانىيونە هەبوو. لەو پۆژگارەدا، هېچ لاىەك لە نيو كۆمەلەدا، فېكرى نىراقىيونى نەبوو. ئەمە كىشەيەك بوو، بە ئانقەست خولقنرابوو و پف ئرابوو. نىمە پىتمان وابوو، كۆمەلە تەنيا نەتوانىت پارتى رەنجەرەنى كورستانى نىراق بىت و باسكردن لە پارتى سەرتاسەرى كورستان، لە لۆژىك و واقىعى سياسىيەوه نوورە، ئەمە جگە لە موزايىە و بە لارنابرىنى ملەلانىكان، شتىكى يەكە نەبوو.

نىمە لەو قوناغەدا، واى بۆ نەچووين كە كىشەى كورد لە كورستانى نىراقدا، لە چوارچىوئەى نىراقىكى نيموكراتە چارەسەر نەكرىت. ئەو زەمانە، ئاسۆيەك بۆ رامالينى نەسلەتى بەعس لە كورستاندا نەبوو، پىتمان وا بوو، كورد بە تەنيا ناتوانىت بەعس لە كورستاندا نەركات و نەسلەتى خۆى نابەرزىنىت، بەلكە تەنيا رېگا، هاوكارىكرنى هيزە چەپ و نيموكراتەكانى نىراقە، بۆ روخاننى نەولەتى بەعس و نامەزراننى نەولەتىكى نيموكراتى شۆرشگىز كە لە وىندا كورد بە مافى چارەنووسى خۆى بگات، بە جيابوونەوه و نامەزراننى نەولەتى سەربەخۆشەوه. ئەمە نىراقىيون نىيە. ئەمە شىتوازيكە لە بىركردنەوه و بەرنامەى سياسىى گرووپىك و مافى رەواى خۆشيان بوو وەها بىر بگەنەوه. بەناخەوه، پڕۆژەى كورستانىيون، نەك لە شاخەوه و لەو هەلومەرجە سەختى نەوئ پۆژىندا، بگەرە پاش بىست سالان و لە هەلومەرجىكى تەواو جياوازترە و لە روخاننى نەولەتى بەعسدا، بە كرهەو شەكستى هىنا. ئەو سەركرە و كارانەى كۆمەلە كە ئالاهەلگرانى كورستانىيون و نەولەتى كوردى بوون، ساتى زەمىنەكە سازا و پۆژگارى رەخساو هاتە پىتشى، لە بەر بەرژەوهنديى تاييەتى خويان، لە عەرەبان عەرەبتر نەچوون و كورستانى نەسالان لە نىراق نابراويان بە نىراقەوه گرىنايەوه.

نىستا، نىدى زەمەن شايتى ئەوه دەتات كە كىشەكانى شاخ، كىشەى نىراق و كورستان نەبوون. كۆمەلە، وەك هەر رېكخراوئىكى نىكەى سياسى، مېژووەكەى پڕ بوو لە ناكۆكى فېكرى و سياسى و لە هەلومەرجىكدا، لە نەنجامى باش نىدارەنەكرنى ملەلانىكان و نەبىنەوهى رېگەچارەى درووست بۆ بەلانىخستنيان، بە ناچارى جيابوونەوه و نووكەرتبوونيان سەپاند. مەن وەكو كەستىك، هەميشە لە بوخە تاييەتەكان و واقىعە گۆراوەكاندا، بىد و بۆچۆنى خۆم درووست نەكەم و پىنم واىە، هەر لە پاش راپەرينەوه، زەمىنەيەكى ناوهمكى و نيوچەيى و نيوەولەتى بۆ پراكتيزەكرنى رىيازى كورستانىيون

و كاركرىن بۇ نامەزنانىنى ئەولەتى كوردى پەخسا، بەلام سەرانى كورد لە ئاست نەم ئەركەما خەمسارد و ئەستوپى سېى بوون و بىن مەسەگەرگىنى ئەستخستىنەۋى سەرۋەرىيە لەمستچوۋە نەتەۋىيەكان، خەلكيان بۇ سەندوۋى ئەنگىنانى بىناتانەۋىيە ئىراق راپىچ كورد كەس نازانىت پاشەپۇژمەكى چ ئەمىت و بە كۆى ئەكاتا
ئىستا، ئىدى لەم ھەلومەرج و پۇژگارەما، ئىراقىيون و ئەم ئاگىننا سىياسىيە كورد بۇ ئەم پانتايە تارىكە ئەناۋوئى، زەبارىكە و بەرھەمىكى خوازراۋى بۇ كورد لى ناكەۋىتەۋە.

ئاۋىنە: بە بېۋاى تۆگەر ئالاي شۇرش بىمايە چ خەمەتتىكى بە كورد ئەكرە؟

پەشكۆ نەجمەين: پەگەز و كەرەسەكانى ئالاي شۇرش، لەگەل خۇياننا، ھۆكارەكانى ئەمانى «ئالا»يان ھەلگەرتبۇ. ئالا، بە پىنى ئەم خەسلەتە فەكرىيە ئاچۋىيەك و ئەم بىدە ئارۋىشەنى كە بۇ ئايىنەدە و چارەنۋوسى پەھمەندە سىياسى و كۆمەلەيتىيەكانى ھەبۇ، ئەمەتۋانى ئىزىزە بە ژيانى رەنكخراۋىيە خۇى بەت. پەنگە ئەمەش بۇچۋىيەكى پەما و گەشتەپ ئەمىت. ئەشە كەسانى بىكە بە جۇرىكى بىكە بلىن: پاشى راپەرىن زەۋىيەيەكى لەبار بۇ گەشەكرىن و خورتبۋونى بزاۋى چەپ لە كورستاندا خولقابو. ئالا، ئەمەتۋانى لەم نۇخ و ھەلومەجەما رۆلىكى كارىگەر لە ژيانى فەكرى و سىياسى بزوۋتەۋە چەپى كورستاندا بگىرەت.

مەن، ھەر پاشى راپەرىن بە سالىك، ئەستەربارى ئالا و ھەمۋە پىيەستىكى خىزبائىتى بووم و لە شىۋازى تەقلىدى كارى رەنكخراۋىيە خىزبى كوردى ناھەمىد كەۋتم، بەلام ئەم سەرگەرانەنى كە ئالايان بەرپۋە ئەبۇر، ئەمەتۋانى شەلگىرەت و بەرچاۋوۋىتەر بىن. پلان و ئاگىننايەكى كۈنجاۋ لەگەل نۇخى پاش راپەرىن، بۇ ئالا ئابىرەت و پراكتىزەيان بگەن. ئالا، لە بىرى تەكلاۋوۋونى لەگەل خىزبى زەھمەتگىشان و پاشان گەرەنەۋە بۇ نىۋ رەزەكانى يەكەتتى نىشتەمانى كورستان، ئەكرە كار بۇ خورتكرىن بەرەى نۇپۇزسىۋن لە كورستاندا بگات. پەنگە تەنبا خەمەتتىك كە «ئالا» بىتۋانبا بە بزوۋتەۋە سىياسى و كۆمەلەيتىيە كۆمەلگەى كوردى بگەنەت، ئەمە بوو كە ھەمۇل بەت بۇ خولقاننى ھىزى سىيەم لە نىۋان يەكەتتى و پارتىدا، ئەمەش لە فۇرمى كوالىسىۋنىكى بەھىزى نىۋان ئەم خىزبانەنى كە ئىستا نە ئەسلەتارن و نە نۇلۇزسىۋن!

ئاۋىنە: يەكەتتى پاش بزوۋتەۋونى ئالا چ ھەلۋىستىكى ئواند؟ ئايا بەرۋىستىۋونى ئالا مەيدانى كورد

كوژى فراوانتر بوو يان پىنچەوانەكەى؟

پشكۆ نەجمەين: ئالە، لە سەرەتاي درووستبووندا و ھەتا كاتىكتىش كە بە ناشكرا . لە كۆبونەومەيەكدا لەگەڵ مامجەلال و مەكتەبى سياسىي ئەوكاتى يەكيتىدا، بوونی خۆى راگەياندا، جگە لە گرووپىنكى فيكرى و سياسىي نۆپۇزىسيۆنى ناو كۆمەلەى رەنجەرەن. شتىكى يەكە نەبوو. نەم گرووپە نە ناوى «ئالەى شۆرش» بوو و نە جارئ ھىچ ناویكى يەكەى ھەبوو. بە پىنى پىككەوتنى نىمە لەگەڵ مامجەلال و ناوھندى كۆمەلە، بېيار بوو نىمە لە ماوھى مانگىكدا كۆنفرانسیك بېھستىن و ناویك بۆ خۇمان نابىنن و ھاوكارى (كۆمەلە، بزوتنەوہ و خەتى گشتى)، وەكو بالى چوارەم لە ناو يەكيتىدا كار بكەين، يەكيتى پىزەكان و چوارچىوہى يەكيتى نىشتمانى و ھىزى پىشمەرگە پيارىزىن. ئالەى شۆرش، ناوى گۇفارمەكەى نىمە بوو كە تەنبا يەك ژمارەى لى چاپ كراو و نىدى ھىزى يەكيتى بەلامارى ناين و دەستى بە سەر گۇفار و چاپخانەكەدا گرت.

لۆژىكى خەباتى شاخ و يەكيتى نىشتمانى كورستان، نازابى پىكخستىن و كارى راگەياننى بە نىمە رەوا نەبىنى. ئەوان پەيمانى خۇيان شكاند و بەلامارىان ناين و نىمەيان دەستگىر و زىننانى كرد.

ئەگەر كارەكان وەھا پىش ھاتبان كە نىمە پلانپىژمان كرىبون، فەزاي شەرى نىوخۆ و كورىكوشتن تەسكتر دەبووئەوہ. كارى سەرەككى نىمە، نژاتىكرىنى شەرى نىوخۆ و ھەولەدان بوو بۆ نانانى سنوورىك بۆ ئەو نۆزمەخەى ھىزە چەكنارمەكانى بزوتنەوہى كورى تى كەوتبون. ئەگەر نىمە بۆ بلاوكراوہ نەئىننىەكانى ئەو گرووپەى كە پاشتر بە «ئالەى شۆرش» ناسرا، بگەپىنەوہ، درووستى نەم بۆچوونەمان پىشتراست ئەكەنەوہ.

ئاوینە: سەركرەكانى ئالەى شۆرش بەشى زۆريان گەرانەوہ ناو «ئى.ن.ك»، خۆیننەوہت بۆ ئەوہ چىە؟ م. پشكۆ بۆ تانىستا ئەگەراوئەوہ نىو يەكيتى و لە سياسەتى حىزبىيەتى بەئورە؟

پشكۆنەجمەين: نەم ييارمە بە رەوشى بزوتنەوہى سياسىي كورد، لە مېژووى خۇيدا، نامۆ نىيە. نىمە چەنننن نمونەى وەھامان، لە مېژووى پارتى ديموكراتى كورستان، حىزبى شىوعى عىراق و حىزبەكانى يەكەدا ھىيە. لە بەشەكانى يەكەى كورستانىشا، دەتوانن نمونەى وەھا بىيىن.

၂။ ပြည်ထောင်စုတို့၏ အကျိုးအမြတ်

GESELLSCHAFT FÜR BEDROHTE VÖLKER

[illegible]

Mr. Ismail bin Majumdar House
P.O. Box 774
Bride
Islamic Republic of Iran

[illegible]

12/22/6/51

د رنډ کالټ د وچې لارې غچم لارې معجزه

2. 11

نامہ - رتھناں ل ۹/۲/۱۹۸۹ ل ۹/۱۷ ل ۱۰/۱۰/۱۹۸۹

اسم حکیم و مکرّمه ۵۵ سالان پانچھ تہجد و نماز۔ یہ دین
لا جائی دے ۵۵ ۱۹۸۷ لاپن سکری سیاسی پکیتی عدلیہ

درمیان لاله جیول طالع دانی که در میان لاله جیول طالع دانی

مواظب . د . ۳۰ / ۱۲ / ۱۳۳۵ له لاین وروسته د

ملائیں روزوار ریلوی سے بری جہاتان و نگر دوم سے

بہ نالایقہ زمان در محبت

در هر یک از این کانی به درجه‌های مختلف

اینجا به درختان که در میان دو دیوار با ششگونی است

تاریخ ۱۷۰۱ء مطابق ۱۷۰۱ء

و نه به دین و دنیا که در آن سلسله پیری گذشته است بدین

لہذا کتب و نسخہ کے لئے گرانٹوں کی ضرورت ہے۔

استیوارٹ نے وہ مذکورہ سائنس کے اہلکاروں کو اپنا ہاتھ بٹا دیا۔

۴۰۰/۱/۸۸۸ (کد وکالت) که من سگت وگزی شتوان

الكحل المحال في الماء في رقبتي مرادفات م ر نيك (د. حسن) ثم

(۲)

شماره ۱۴۴۰ هجری قمری و ۱۳۵۹ شمسی در روز دوشنبه ۱۳۵۹
جاری به آقایان ... به نام هیأت ... در روز دوشنبه ۱۳۵۹
و اینجاست که ... به یک نفر ... به یک نفر ...
حق ... که ... و هیچ ...
چونان ...

تکلیف ... به ...
بکن ... به ...
لتر ...

یک ...
تکلیف ...
...

هیأت ...
...

تین ...
...
...

دستور

...

GESELLSCHAFT FÜR BEDROHTE VÖLKER

Menschenrechtsorganisation für ethnische, religiöse und politische Minderheiten

association for threatened peoples - association pour les peuples menacés - asociación para la defensa de los pueblos amenazados

Zairuddin Najmuddin Mostafa
P.O.Box 778

Tehran
Islamic Republic of Iran

BY EXPRESS

Communications Vortex

Sanctuary

Group Box 49

Frankfurt 2034

D-6000 Garmisch

Telefon 06141/35422-22

Telefax 06141/35422

Tele 173348186 - C&V/C&V

Postfach Hamburg 20779-187

Schlesische Gesellschaft für Volkskunde

in 1947 (B&L) Jahrbuch

May 31st, 1980

Dear Pisho, ez bāni,

We have well received your letter of 8th May, and we do thank you for it. We are pleased that you have clearly stated with whom we should be in contact in your matters, as we had the feeling that too many people were trying to use your case for purposes that you would not necessarily support.

I have been talking with Fedel today about the two following points:

1.) We have no ask for visa petition concerning your permission to travel to Germany with the purpose to obtain asylum. We have informed our Foreign Office about your situation, referring to our earlier attempts to help you. So far we have not received an answer yet and I would recommend to wait another two weeks.

2.) Mulla Sanchar: I had the opportunity to talk at length during dinner with Mulla Sanchar about his (and your problems). This was on the 30th of May. Mulla Sanchar stressed that the MDP's relations to your group were on a friendly level. He said he would not like to interfere in the affairs of other parties within the Front. After further discussion of the Harrell effects the whole affair is moving on the stage of the Front he promised he would discuss the matter with the responsible circles and concerned parties as soon as he has returned to Qandisha. My impression is that he favours a quick release of your friend.

As we hear now that Shapurga is in Europe and intends to stay here, we are not yet able to judge if this would change the situation of Mulla Sanchar's group. - I would like to ask you to handle the matter diplomatically as long as Mulla has not returned to Rajan.

You will hear from us as soon as we get any news from the Foreign office in Bonn. On the other hand we would appreciate if you could respond to the questions we asked you in our last letter (concerning your travel documents, birthplace and the like).

Best! Further notice we wish you good luck.

Sincerely yours

Alexander

Alexander Sternberg-Spang
Near Eastern Dept

cc: - Fedel Khan, Berlin

154

۵۱-بۆلۈم
۴-بۆلۈم
۵۲-بۆلۈم
۵۳-بۆلۈم
۵۴-بۆلۈم
۵۵-بۆلۈم
۵۶-بۆلۈم
۵۷-بۆلۈم
۵۸-بۆلۈم
۵۹-بۆلۈم
۶۰-بۆلۈم
۶۱-بۆلۈم
۶۲-بۆلۈم
۶۳-بۆلۈم
۶۴-بۆلۈم
۶۵-بۆلۈم
۶۶-بۆلۈم
۶۷-بۆلۈم
۶۸-بۆلۈم
۶۹-بۆلۈم
۷۰-بۆلۈم
۷۱-بۆلۈم
۷۲-بۆلۈم
۷۳-بۆلۈم
۷۴-بۆلۈم
۷۵-بۆلۈم
۷۶-بۆلۈم
۷۷-بۆلۈم
۷۸-بۆلۈم
۷۹-بۆلۈم
۸۰-بۆلۈم
۸۱-بۆلۈم
۸۲-بۆلۈم
۸۳-بۆلۈم
۸۴-بۆلۈم
۸۵-بۆلۈم
۸۶-بۆلۈم
۸۷-بۆلۈم
۸۸-بۆلۈم
۸۹-بۆلۈم
۹۰-بۆلۈم
۹۱-بۆلۈم
۹۲-بۆلۈم
۹۳-بۆلۈم
۹۴-بۆلۈم
۹۵-بۆلۈم
۹۶-بۆلۈم
۹۷-بۆلۈم
۹۸-بۆلۈم
۹۹-بۆلۈم
۱۰۰-بۆلۈم

۵۷-بۆلۈم
۵۸-بۆلۈم
۵۹-بۆلۈم
۶۰-بۆلۈم
۶۱-بۆلۈم
۶۲-بۆلۈم
۶۳-بۆلۈم
۶۴-بۆلۈم
۶۵-بۆلۈم
۶۶-بۆلۈم
۶۷-بۆلۈم
۶۸-بۆلۈم
۶۹-بۆلۈم
۷۰-بۆلۈم
۷۱-بۆلۈم
۷۲-بۆلۈم
۷۳-بۆلۈم
۷۴-بۆلۈم
۷۵-بۆلۈم
۷۶-بۆلۈم
۷۷-بۆلۈم
۷۸-بۆلۈم
۷۹-بۆلۈم
۸۰-بۆلۈم
۸۱-بۆلۈم
۸۲-بۆلۈم
۸۳-بۆلۈم
۸۴-بۆلۈم
۸۵-بۆلۈم
۸۶-بۆلۈم
۸۷-بۆلۈم
۸۸-بۆلۈم
۸۹-بۆلۈم
۹۰-بۆلۈم
۹۱-بۆلۈم
۹۲-بۆلۈم
۹۳-بۆلۈم
۹۴-بۆلۈم
۹۵-بۆلۈم
۹۶-بۆلۈم
۹۷-بۆلۈم
۹۸-بۆلۈم
۹۹-بۆلۈم
۱۰۰-بۆلۈم

لە راستەۋەد بۇ چەپ : شەھىد يوسىف، پىشكۇ ئەجمەدىيى، تەۋىيە 1974

نە راستمۇدۇ چەپ: مامۇستا شاھزادە، پىشكۇنلە جەمەدىن، مەلا بە خەلىپە
جەمە نىرات، گولدى ھاۋارە كۇن، 1978

نە راستمۇدۇ چەپ: ئىبراھىم شىخ ساجىپ، پىشكۇنلە جەمەدىن، قەرھاد، گولان 1984

لە راستەو بۆ چەپ: تایەر عوسمان (سەرگەوت)، پشکۆنە جەدەین، مەلا یاسین
هەلە بجە 1984

لە راستەو بۆ چەپ: د. قانەر، مامۆستا سەرگەوت، شەهید سەیفەدین
پشکۆنە جەدەین، دانیشنو: لەتیف احمد، هەورامان 1980

نە راستەوۈ بۇ چەپ: محمد حاجى سەيد، شەھىد فاتىح، شەھىد جەيىد، پىشكۇنە جەمەدىن
تايەر غەبىللا، تىۋىق رەجىم، قەرىمىلۇن غەبىللا، شىرزاڭ محمد، غومەر جەمە سالج
شەئە بېجە 1975

نە راستەوۈ بۇ چەپ: د.قادر جەمە شەرىف، شەھىد سەيفەدىن
شەھىد د.مەمۇد احمد بەگ، پىشكۇنە جەمەدىن

نە راستمۇد يۈ چەپ: پشكۇ نە جەددىن، د. قادىر جەمە شەرىف

پشكۇ نە جەددىن

نەزمون و یاد: پێشەو: بۆ چەپ ریزی پێشەو: محمود عبدالرحمان (شیخ علی)، د. هەزار مارا، د. قادر حەمە شەریف
ریزی پێشەو: د. کەمال (حەسان)، چوارەم حەمە ناوات، پێنجەم ماموستا تایەر، شەشەم پشکو نەجمەدین

شەهید شیخ عەلی سەید قادەر

نە راستمۇ ۋە چەپ، شەھىد بابا تايىر، ھاورى جەبار، رىكەۋت عوسمان، شەھىد ئازاد ھەمراھى، كەرىم عوسمان
دلىر سەيد مەجىد، پىشكۇن جەمەدىن، كانى تو 1985

نە راستمۇ ۋە چەپ، ھەرىيەتلىق مەيدۇنلۇق، مەلا بەختيار، كانك ئازاد، مولۇم غومەر

لەر استەو: مولازم حومەر، كاك نازاد، شىخ عىلى، سالار عزيز و مامۇستا جەعفر

ئە راستەو: پىشكۇنە جەدىز، عەلى مامە جەمە

لە راستەۋە بۇ چەپ: گۇران، سەلاخ شەيخ سەلىق، سەلام، فۇئاد مەجىد مەيسرى، مام ھادى
پىشكۇنە جەمەدىن، خالە بەكرە، ئىران - زىيۇ

پىشكۇنە جەمەدىن، ئۆزبۇگىي ھەلە بېجە يېمەكان ئىران (سوتقور) ھاۋىتى 1988

نۆردوڭاي ھەنە بچەيىدىكىلەر، ئىيران (سوتقور) ھاۋىنى 1988

ئە راستەو: مەلا بەختيار، نەۋشېروان مستەفا، مامجەلال

نە راستەودبۇ چەپ: مامۇستا كەمال، مامۇستا پشكۆ، شەھىد كەرىم يىنجونى
مامۇستا شاھۇ، ئەتىفى جەمەي مەلا سايبى، ئاسۇرەجىم

بەرھەمە چاپكراۋەكانى نووسەر:

- ۱_ ژارك، كۆمەلەشيعر، ۱۹۹۱ سويد.
- ۲_ گۇفەندى نارستان، نۇپەرئىت و كورتەچىرۆك بۇ مىرئىنئالان، چاپى يەكەم ۱۹۹۵ سويد، چاپى نووھم ۲۰۰۰ كورستان.
- ۳_ گەرآن لەوى سەرابى نىشتمان، كۆمەلەشيعر ۱۹۹۶ سويد.
- ۴_ لە سىئەرى بىوى ناوھەى رۈوباوھكاندا، رەخنە و لىكۆلئىنەۋە ۱۹۹۸ كورستان.
- ۵_ لەتىك غوربەت لە تەمەندا، كۆمەلەشيعر، چاپى يەكەم و نووھم كورستان ۲۰۰۰.
- ۶_ گىرآنەۋەى يادھەرىيەكان، ساتىر، كورتەچىرۆك، پەخشان، رەخنە و گەفتوگۆى نەھىيى، ۲۰۰۲ سلىمانى.
- ۷_ بە تىرۆژىك لە نىگاي تۆ، بىوانەشيعر، ۲۰۰۴ سلىمانى.
- ۸_ كورد لە نەروازەى ھەزارەى سىندا، وتار و لىكۆلئىنەۋە، ۲۰۰۵ سلىمانى.
- ۹_ نەزمون و ياد، بەرگى يەكەم، چاپى يەكەم، ۲۰۰۸ سلىمانى، چاپى نەوروپا ۲۰۰۹ سويد.
- ۱۰_ لە سىئەرى نەھب و ئاستانەى سىياسەتدا، بىمانە و لىكۆلئىنەۋە، ۲۰۰۹ سلىمانى.
- ۱۱_ ژنىك لە نارگىئلاس، شيعر، ۲۰۰۹ سلىمانى.
- ۱۲- نەزمون و ياد، بەرگى يەكەم و دووھم، ۲۰۱۰ سلىمانى.

بىرست

- بابەت
لاپەرە
۱. بەنچەرەيەك بە رووى (نەزمون و ياد)دا ۴
 ۲. نەزمون و ياد... ئاۋردانەۋەيەك لە دۈزەخ ۷
 ۳. فرپن لە شەودا! ۱۰
 ۴. چالەبەفرەكان دەسووتان! ۱۹
 ۵. ھەر دەرۋا و ناكا پىنچى شاخ تەۋاو! ۲۲
 ۶. تىشك لە چاۋانيان دەبارى! ۲۶
 ۷. بەۋ جلوبەرگەۋە، لە ھەموۋشتىك دەچووم، پىشمەرگە نەي! ۳۰
 ۸. روۋبەرۋو لە گەل جوتياراندا ۳۳
 ۹. بەررايى خويىن ۳۵
 ۱۰. بياۋىكى بەۋىقار، دلى لە گول سەررئىز كردم ۴۰
 ۱۱. كلۇلتىرئىن كەسانىك ئەۋ پارتىزانانەن، دەمەۋبەيان لىيان دەقەۋمى ۴۴
 ۱۲. شەرى كانىزەنان (گورزى تۆلە) ۴۸
 ۱۳. راگويزانى گوندەكان / چۆربر كردنى زەرياكە ۵۳
 ۱۴. ھەزاربەز ... مالىك بۇ دەرويشانى شۆرش! ۵۵
 ۱۵. چا لە دەمارە كانماندا دەگەرا ۵۹
 ۱۶. روۋخسارى فرىشتەيى دايكم ۶۱
 ۱۷. لە ھەزاربەزەۋە بۇ پەروىنى ۶۴
 ۱۸. چراۋگىك لە ناسۇدا دەگرا! ۶۸
 ۱۹. ھەناسەيەك لە نيوان ھەرەس و شۆرشدا! ۶۹
 ۲۰. سەرکردىنى كاتىبى پارتى (ق.م)، تۆلە دەكاتەۋە ۷۲
 ۲۱. ماسىيەكان لە وشكايدا دەژىن ۷۷
 ۲۲. سالوەرگەران و بەزاندنى سنوور! ۷۹
 ۲۳. خەۋىيىن، لەزىر كورتاندا! ۸۲
 ۲۴. دنيايەك، لە ھورامان بەرىنتر! ۸۳
 ۲۵. بەھارى پىشەۋەخت ۸۷
 ۲۶. رزىمى شاي ئىران، ۱۲ تىكۋشەرى كورد لە سىدارە دەدات! ۹۰
 ۲۷. ئالى لە رۇجى فريوى (ئارام) لە جەستەي (ئازاد ھەۋرامى)دا ھەلنىشتىۋو ۹۲
 ۲۸. نەۋرۆزى پەرت بون! ۹۶
 ۲۹. ئاورىكى تىزبەر لە مېزوۋى بزوۋتەۋەي سۇسيالىستى كوردستان ۹۸
 ۳۰. كىشەكانى بېش دوۋكەرتىۋون (جياۋازى لە فيكر و تېروانىندا!) ۱۰۱
 ۳۱. ديدارى سېكرتېرەكان! ۱۰۴
 ۳۲. شەرى دزلى ۱۰۹
 ۳۳. بزوۋتەۋەي جەكدارى، سىاسەتمەدارى نەخويندەۋار بەرھەم دەھىنىت! ۱۱۱
 ۳۴. جياۋونەۋەي بزوۋتەۋە دابەشۋونى يەكيتى نىشتەمانى كوردستان ۱۱۳
 ۳۵. كوردستانى رۆژھەلات و سىياسەتى يەكيتى نىشتەمانى كوردستان! ۱۱۴
 ۳۶. جاشە پارتىزانەكان! ۱۱۸
 ۳۷. لە چلەي شەھىد فونادى سولتانيدا ۱۲۱
 ۳۸. گىچەل لە بلەكى! ۱۲۳
 ۳۹. مانگرتن لە خرى نېۋزەنگ! ۱۲۴
 ۳۸. گىچەل لە بلەكى! ۱۲۳
 ۳۹. مانگرتن لە خرى نېۋزەنگ! ۱۲۴

۴۰. جىنگۇرگې بۇ ھەرىمى سى ۱۲۶
۴۱. سۇسپالىست و مام ئاراس و ئاسۇ قۇمرى ! ۱۲۹
۴۲. خەۋنى چەك و جىبەخانە ۱۳۱
۴۳. دىسان ھەرىمى يەك و ھەورامان ۱۳۲
۴۴. پايىزى دەستلىكەردان ۱۳۵
۴۵. نەۋشېروان مستەفا لە دۆلى گەلە ! ۱۳۸
۴۶. كۆنفرەنسى يەكەمى كۆمەلەي رەنجەدرانى كوردستانى عىراق/ئايارى ۱۹۸۱ ۱۴۱
۴۷. ويئە گەردلېنىشتوۋەكان
(من لە ويئەكان ماندووم و ئەوان دەست لە ئىخەم ئاكەنەۋە) ۱۴۹
۴۸. شەپۇلەكان خويىن دەپۇش ! ۱۵۳
۴۹. زەرەدە لە خويىنيان ئالا بوو ۱۵۴
۵۰. لە گەل عەزىزدا بەرەو ئىوزەنگ ! ۱۵۶
۵۱. پاكتاو كوردنى لەشكرى ئىسلامى كوردستان و ئىعدامكردنى عەزىز ! ۱۵۸
۵۲. خۇسازدان بۇ كۆنفرەنسى دوۋەمى كۆمەلە ! ۱۶۰
۵۳. تۇفلىق رەھىم (حاکم كامەرەن) پېشىنئازى سەنگەرگۇپىن دەكات ! ۱۶۱
۵۴. كۆنفرەنسى دوۋەمى كۆمەلە ۱۶۳
۵۵. ھېزى پىشتىوان، سەرلېنىۋاۋىيى سىياسەت ! ۱۶۶
۵۶. دلرەقىي بەفەر ۱۶۸
۵۷. يادىك لە ئۇلداپار ! ۱۶۹
۵۸. لېقەۋمان لە بەفردا ۱۷۰
۵۹. بارەزان، گوندىك بۇ پىشودان و مالېك بۇ بېر كوردنەۋە ! ۱۷۳
۶۰. مفاۋەزات دەرۋازەيەك بۇ دەرۋازىبوون ۱۷۷
۶۱. فەرھەنگى ناۋەكان ۱۷۸
۶۲. بەرگى دوۋەم ۱۸۷
۶۳. پىداچونەۋەي بەرگى يەكەم ۱۸۹
۶۴. لە دەرۋازەي بەرگى دوۋەمدا ۱۹۲
۶۵. مفاۋەزات شىتېكى بۇ گوتىن بى ئىيە ۱۹۴
۶۶. كۆنفرەنسى سىنى كۆمەلەي رەنجەدرانى كوردستان، ھاۋىنى ۱۹۸۴، مېرگەپان ۱۹۸
۶۷. كۆنفرەنسىك تىزى لە توندوتىزى ! ۲۰۰
۶۸. مېۋانى مامجەلالېن ۲۰۸
۶۹. پۇستەكانى يەكېتى و كۆمەلە دابەش دەكرېن و دەسگاي نوي دادەمەزرىن ۲۰۹
۷۰. كۆبۇنەۋەيەكى گرىنگ و چارەنوۋوسساز ۲۱۱
۷۱. بىر يارەكانى كۆبۇنەۋەكە ۲۱۴
۷۲. سەفەرېك بەرەو سەرەتاي يادەۋەرىيەكان ۲۱۵
۷۳. (كانىتوۋ)، بىكەيەك بۇ دەسگاي رۇشنىيرى و
دەستېكىك بۇ ئاشابوۋنى نوۋسىن ۲۲۲
۷۴. ھەۋلىك بۇ لېككەشتن ۲۲۶
۷۵. دۆلى جافەتى، بىكەي سەر كىر دايىتى يەكېتى نىشتمانى كوردستان ۲۲۸
۷۶. كۆبۇنەۋەي فراۋانى گوندى سىۋسىنان ۲۳۰
۷۷. روۋبەرۋو لە گەل مامجەلالدا ۲۳۲
۷۸. دزائىتى بانچەپ ۲۳۴
۷۹. ئەزموۋنى فەلەستىنىيەكان لەبەرچاۋ دەگرېن ! ۲۳۶
۸۰. مەلەبەختىار پۇ ئىران و شىخەلى بۇ ھەۋلىر ! ۲۳۷

۸۱. ئېمە و كۆمەلى شۇرشىگىرى زەحمەتكىشنى ئىران ۲۳۸
۸۲. بايىزى دەستلىكەردان ۲۳۹
۸۳. بەلامار لە گزنگدا ۲۴۵
۸۴. ھەنگامەيەك لە ئاۋايى ھەمەي كەرەم ۲۴۸
۸۵. كارۋانىك بە دوو دىلەۋە، لە دۆزەخى بۆسەيەكدا! ۲۵۱
۸۶. زنجىرەكان لە دەستەكان دەئالېنن ۲۵۴
۸۷. تەختى خەۋ لەنپۇ ئاۋدا! ۲۵۸
۸۸. مانگرتن و لىكۈلىنەۋە ۲۶۰
۸۹. بىلىنمى ئائىسايى كۆمەلە و بىرئارى ئىعدامكردنى ئېمە! ۲۶۳
۹۰. لەبەردەم نەۋشېروان مستەفادا ۲۶۷
۹۱. ۋەك ئەۋەي دەمانەۋىت ۲۷۶
۹۲. بىرۋەكەكانى ھەلەنن ۲۷۸
۹۳. بىرۋەكى دېروستكردنى كلىل! ۲۷۹
۹۴. بلانى ھەلەنن ۲۸۱
۹۵. بەھار و رۇژنەيەك بۇ تېشىكى لەررۇك ۲۸۳
۹۶. ئەدېيىك ناھومىد دەكەين! ۲۸۶
۹۷. مەكتەبى عەسكەرى لە ھەلەدېن ۲۸۷
۹۸. لە ھەلەدەنەۋە بۇ زىندانى بەرگەلوو ۲۹۳
۹۹. ھاۋىنى ۱۹۸۷ ۳۰۲
۱۰۰. چىرۋكى غومەر عەرەب ۳۰۴
۱۰۱. رۇژنامەنۋوسىكى تورك و نامەيەك بۇ مەسعودبارزانى! ۳۰۹
۱۰۲. بايىزى ۱۹۸۷ ۳۱۰
۱۰۳. زىندانى بەرگەلوو، فېبرىۋەرى ۱۹۸۸ ۳۱۲
۱۰۱. گىرخواردن لە گەرۋى ئەنقالدا ۳۱۸
۱۰۲. كارۋانىك لە نېۋ زىياندا! ۳۲۵
۲۰۳. ئەنقال، زنجىرەكانى دەستەم دەكانەۋە و رۇحم وىران دەكات ۳۲۸
۲۰۴. ۋېنەكانى مەرگى ھەلەبجە ۳۳۹
۲۰۵. گەيشتن بە زىۋە، گەيشتن بە ناھومىدى! ۳۴۹
۲۰۶. سەفەرىك بۇ نېۋ دىئاي ئازارى ھەلەبجەيەكان ۳۵۲
۲۰۷. دىسانەۋە زىۋە ۳۵۴
۲۰۸. تاران، ھەۋارىك بۇ ھەلقرىن ۳۵۸
۲۰۹. كۆپۈنەۋەيەكى ئايىتە لە تاران! ۳۶۲
۲۱۰. سەفەر بەرەۋ مەنفا ۳۶۵
۲۱۱. رۇژمىرىك بە بەرامەي زىندانەۋە ۳۶۷
۲۱۲. نوسىن و دىمانە لەسەر ئەزمون و ياد، ئەزمون و ياد ئەنۋەر حسين ۳۷۱
۲۱۳. ئەزمون و يادىك لە رۇجە سېپىەكانى رۇزانى رەش، ئازاد تۇفيق ۳۷۴
۲۱۴. باۋكە، رۇژەكانى جەنگ لە كۆي بويىت، بروا بەرزنجى ۳۸۸
۲۱۵. پىشكۇ نەجمەدىن يادەۋەرىيەكان ھەلدەداتەۋە، محمود نەجمەدىن ۳۹۱
۲۱۶. شۇرشەكان بۇچى ۋايان لېبەسەردىت، پىنشەۋا محمد ۳۹۸
۲۱۷. يادەۋەرىيەكانى پىشكۇ نەجمەدىن لە كۆي ئەزمون و ياد دا، ئاسۋ بيارەيى ۴۰۴
۲۱۸. چاۋپىكەۋتنى رۇژنامەي ئاۋىنە لەگەل م. پىشكۇ نەجمەدىن، ئاخەبات نەۋزاد ۴۱۲
۲۱۹. ۋېنە و دۆكيۇمىنەكان ۴۲۳
۲۲۰. بەرھەمە چاۋپىكراۋەكانى نوسەر ۴۴۵
۲۲۱. پىرست ۴۴۶

زیندان..

که وُلکِردنی که رامت له به ریپِ گزگله کاند،
چاوانی خویشتنِ تراوی جه لاد نیو و شه وان،
دست و چاوبه ستنی که سیک،
دوو که رتبه وونی دلی شه و گار به دستریژیک،
هاواریکی بیقریاریه س!

Experience

and

Remenies